

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2026

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

VIII köide

40. vihik

segadus–sokitama

Toimetanud
Mari-Liis Kalvik
Mari Kendla
Hanna Pook

Raamatu väljaandmist on toetanud
Eesti Kultuurkapital

ISBN 978-9916-768-53-2

segadus *segadu|s* g -se VNg Lüg Jõh IisR Jäm Khk VII Pöi Muh Emm Rei Rid Mär Kse Ris Juu Kos JMd VMr VJg Iis Trm Plt, -kse Kuu; *segädu|s* Tõs Kod KJn Hls, *segädu|ss* Trv Krk Puh, *segädü|ss* Võn Har Rõu Räp, g -se

1. a. korratud, segiolek *ajasad üheks suureks segaduseks* VII; *seal vahel_o* 'sõuke segadust et Muh; *kui ta* (lõimelõng) 'katki on, *see teeb ju* 'tihvas segadust koa Rid; 'kangal oo 'niuke ull segadus sees Mär; *see oo üks segadus, mis sii_o* 'tehtud Kse; *mis sa teid sianst segädust* Hls b. segane olukord, ebaselgus *kie sie tieb kõik segadused ja* 'mässod ku viin, *ei inimene* 'selge 'päägä Lüg; *seal oo ikke üks segadus olnd, ma* 'maksin maksu ää, 'jälle tuuakse uus käsk Mär; *segadus tuleb seesi inimeste vahel* Juu; *sie tegi meie vahel natuke segadust* VJg; *õli üks suur segadus sõja ajal* Iis; *soand selle segadusega kedagi reagitud* Trm; *sest asjast ei saa aru, sääl om* 'siande segäduss vahel Trv c. rüselus ku *mi ütškõrd laadan* 'purju 'jääje, *siss tul'l segädüss, siss tul'l kakõluss* Har; 'naksiva ütsütega 'vastamiisi 'riidlemmä ja säält tul'l segädüss Räp

2. a. leivatainas enne sõtkumist *segadus oli juo vedelamb, et kulp* 'liigutas VNg; *Segadus oli, kui jahud olid segatud* 'viega ja 'pandud 'apnema IisR; *vana leevä pani ahaju, uvve segäduse segäs ära* Kod b. kääritamissegu, meski *sie segadus käib sääl* 'astjas kolm 'päivä, 'kartulid ja 'linnassed segamiste Lüg; 'Keikse parema segaduse sai rukkijahust, *aga sie oli* 'kallis, *odavamb tuli* 'kartulist 'viina ajada IisR; 'Uudes 'mõisas oli [viinavabrik], *see käis ju* 'änamasti iga 'talve kolme segadusega Kos; *iga segaduse jaost läks kolm tõrt* VMr; [tõrrel] *om all siiv, tuu pand tollõ segädüse* 'kiirdlõma Võn

3. *seguvili segadust tegi suvel* 'pellu 'pääle Kuu; *nel'las oli veel segaduse sal'v, kui oli* 'kaera ja Ernest ja 'ohra segämini Juu

Vrd segadis, segavus

segama *segama, segämä* (-g-) üld(-me M San Krl), ma-inf *sega(n)*, *segä(n)* R eP M(sia) hajusalt T, *sekä* (-k-), *siä* T V; *sekkämä* (-k'-) Võn Ote, da-inf *sekätä* Kod Puh Rõn; *sek'kame*, da-inf *segäde* San; da-inf 'siädä', *sek'ä* V; tud-kesks *seet* M, 'seetu Ran Nõo

1. ainet või materjali (mingi vahendiga) liigutama *Ema* 'keitas 'kohvi, *segasima sene paas* lusikutega segamine ja 'kõige 'paksuga kõhe 'seisma Jõh; *kulbiga segatase suppi*, äi 'körbe siis 'põhja Khk; *Aja* 'ääres 'seisas kives, mille sihes segati seasöömaag 'valmis Kaa; *Sega* [vili] kenast kottis segamine; *Jähi* 'sõnna lubja segama Põi; *Tüdrugid* oli jälaga segada (väga palju) piitl Emm; *vihm segas kaos vee ää* Mär; *kütist ei segätä* Vig; *ahjuroop, segatse tuld* Var; *kile tahab* 'kangeste segädä, *muðu* 'körbe 'põhja Tõs; *Paari tuini pärast sega* [lõngad] 'ümmer, *siss ku omikuni ära seisavad, on punased ku rebased* Hää; *segasin suppi* 'ümber VJg; *kolmetuabine kauss, siäl õli üvä sekätä*; *siad ku* 'näeväd 'kurja 'ilma, siis sekkäväd ära põhu Kod; 'paksu 'kapsid ei segatud sugugi, 'enne kui 'val'mis on Pal; *vaja tuld segada, et tukid ära põleksid* Äks; *mine segä suppi* KJn; *ära seet piim* Hls; *võta ruup, sia ahi ära, levä tahav* 'ahju panna Krk; *supp läbi* 'seetu ja üü 'aiga pliidi pääl ollu; *mul om sedä sitta raha küll, siä ku* 'põhku Ran; 'kühvliga 'käändi 'kesvi 'ümbre jälle ja sekäti, *et* 'kesvil kõik anna takast ära lähvä; *võitit puhast* 'lumme vereanuma 'sisse, 'suula ka pannit, *siss tulli sekätä seeni ku ta jahe* 'ol'li Puh; *obese rokka* 'seeti argiga, *kel* 'arki es ole, *tuu segäss* 'käega Nõo; 'vil'lä pidit sa kõvaste sekkämä, *ku iks üttelugu sekkät, saab vili ennemb kuivass* Ote; *tuu nüid mõne asi mul tettä, tuu om nigu* 'kartulipudru sekkämine Rõn; *ku* 'siipi keedets, *siss om mõla, kellege* 'ümbre 'siätess ~ segätess San; *rassõ* 'siädä', *pütel* om Urv; 'siäti iks ahu perä üless roobiga, *muidu ei küdsä* leib Har; *Pöörüsega* 'siäten läts jahu pudru sisehn ilusahe lak'ka Rõu; *siä segänü* kõik segi Plv; 'pernaine 'seässi 'lapjoga 'putro 'ümber Räp

2. a. mitmest ainest (liigutades) midagi valmistama või tekitama liiv ja lubi on 'valmis segatud Lüg; *Täna segas* 'leivad 'sisse, 'omme või üle'omme 'sõtkus IisR; 'leibä 'tarvis segä Vai; *omingu sega leib* ää, 'õhta sõtku Muh; *viis meiereisse* 'veega segatud 'piima Mär; *segas* viinale vett 'ulka Juu; 'tarvis 'leiba segada täna VMr; *segämä leevä juure ära, ku leib* 'õtsa suab Kod; *pannasse ikki vesi ja sis jahu segäts sekkä* (tainategemisest) KJn; *keev vesi* 'pañti 'pääle, 'seeti peris paks puder Hls; *püssirohi sekäti rasva* 'sisse, *siss tõmmati lammastele lõõri*

segambidi

`alla* [huntide peletamiseks] Puh; *elavõpe nigu eläb jälle, aga siäd rasvaga segi, saab serände al'l sal'v* Nõo; *külmä vii* `sisse sek'ä kamajahu ja siss `luitsaga süü Võn; *`Seiti veri `jauhhõgõ segi seeni\_ku\_sai jo õigõ\_paks Krl; *`pañti munaga siät kohopiim patta Rõu; Hapupiim niisaadõ* `siäte `viiga? Räp **b.** midagi teiselaadilist sekka, hulka lisama *`kimmel on* `niske segatud *`karvaga VNg; üks* `lutrus, teine vene, sii ju segatud rahvas Hää; *adru on meresõnnmik, segatakse laudasõnnikuga Kad; `sakste verege segät inimisi\_o küll Krk; mesi olna ää rohi, aga pidänä puhass mesi olema, mitte* `suhkruga `seetu Ran; *om keele är?* segänu neide uutõ sõnnuge Krl

3. häirima, tülitama *ära tule segama minu Jõe; `lapsed segäväd, tulevad ja kisendäväd Lüg; miä\_n taha, et siä segäd miu tüöd Vai; äi tohi segada, kui teine loeb Khk; ma nüid segasi sii te tööd Mar; mine* `kaugemale, sa jo segad Mär; *mis te segäte, minge minemä Tõs; und segama VJg; segab teist töö juures Trm; kui tõene piält vahib, sii segab mugu minu mõttid Kod; lapsed segavad, ei lase magada Plt; sa tulet siia meid segäme Krk; ega tõenetõist me_s segä Nõo; Tüütegijät ei tohi segädä Rõn*

4. millessegi sekkuma sellest osavõtmiseks või selle katkestamiseks; millegagi end siduma *see naine oo ennast teise mehega segan Muh; ära sa ennast `sinna `ulka sega Mär; ää segä teeste vahele Tõs; tä segas mul ää jälle* [kõrtsimineku] Aud; *`Seukse pandega ära ennast sega Hää; mis sa segad vanainimeste jutu vahele Tor; tuleb* `sieie jutu vahele segama Hag; *mis sa iki segät* `seantse `asje sekkä; *mis ta `endest `sinna segä Krk; kui na tõenetõese pääle vihatse om, siss ma_i siä `endä neede sek'kä Nõo; mi\_sa no\_hennest abielupaari vahele sekät Har; Poisi?* õks esi\_`tiise, [millal linad leost välja võtta], *naašõ_hinnest sinnä_sek'ä es Rõu*

5. asetust, järjekorda muutma *kie turakast jääb, sie* `jällä segab `kaardid Lüg; *lasi teise piust `teise* `piuse, segas `kaardid ää Emm; *sääsed* `muutku `lendvad ühüteesest läbi, sedävisi segäväd Var; *kui kaardisi mängitse, enne kui kätte andase, segätse ää Tõs; Kui lagled lähevad ja* `kangesti segavad, *sis tuleb tormine sügisi Hää; `kaardid seets Hls || arusaamatuks muutma lumega segas jänese jäljed ää VII*

6. teistsuguseks muutuma *pilved segavad ju* `ühte`jooni (muudavad oma kuju) Mus; *Kuul olid ransid* `õmber, *ilm akkab segama, läheb kurjaks Põi; ilm akkab segämä, tuul lähäb valjus, `tormab* `kangeste Tõs

7. (mõistuse äraminemisest, pea segi ajamisest vms) *vanus ajab nii* `kaugele, *et* `arvod segavad ärä Lüg; *`Pääle* `aigust akkas tal nigu segama IisR; *Tal akkab juba ää segama Põi; tä segas tä meele ää, `ütles, et* `sõnna ei `aita `minna Mar; *ta ajas* `enne tõsist juttu, *aga ta oo naa* `eese ära segand Mär; *segas ära, läks rumalas piast Var; pia väga segab, kaks kolm* `aastad änam `kordagi `selges ei lähä Tõs; *`mõistus oo ko nõrk ja segab Aud; üks ta ole mielest ää läind, mu pia segab sedasi HlJK; toht om meele ärä segänu, ei tule* `miiilde üteldä Nõo; *Neo\_timahavvatsõ?* ao? omma? jo mul ka miiilt pal'lo är? `siänövä? Räp

8. segast juttu ajama *Ärä sega* `selge `ilmaga Kuu; *vanad inimesed akkavad oma juttudega segama* (jutte sassi ajama) `kangesti VII; *Tema jutt või kedagi, segab* `selge ilmaga Jür; *si* `putrab ja sekkäb nagu tangu `veski Kod

9. (muud juhud) *paberid segati* (võltsiti) ää, *ei tea, kuda nüid* `õigeaks saab; *ma lähen toast* `väl'la `käima, ehk segab (rahustab) mind natuke Mär; *tuud ei\_massa avaldaki, tuu ei olõ muud, ku tõsõ au* `vällä_segämine Har; *egaüts käve uma kroñdi pääl, meil es olõ_sekämist Räp*

segambidi sega|mbidi Rei Kse, -bidi Aud segamini keik asjad on segambidi aet; *Mei tuba täna nii segambidi Rei; see koht on seal segabidi Aud*

segamidi segamidi Jäm Ans Tõs Aud Pär segamini Songi keik koostaga segamidi Jäm; [kus] *siaarjas ja kaeraoras oo segamidi, `sinna ära mine sa oma vikatiga ligi Tõs; ega* `mõistus põle läin veel segamidi Aud; *segatasse segamidi Pär*

segamile segamile VII Jaa Trm segamini tuas on asjad puhas segamile `aetud VII; *tubr, sellega liigutatse segamile Jaa; Sõda tuli ja lõi selle* [elu] kõik segamile Trm **Vrd** segamili

segamili *segamili* Jaa Hag Trm/-lli/ segamini *sig* pürjeb pahna *segamili* Jaa; Mälu on nii palju *segamilli* nüid lähnud, et ma ei mäleta Trm **Vrd** *segamile*

segamine *segam*mine R Khk Kaa VII Pöi Rei Kse Tor Rap Juu JõeK hajusalt Jä ViK, Trm Pal Lai, -mene Muh Kse Trm Ksi KJn; *segä*mine Mär Juu Kod Trv Krk(-min) Hel Puh Vön Kan, -men Hls segamini **a.** korrast ära, sassi või sassis, mittesooitud olukorras või olukorda torm oli nii tugev, viis rüsad *segamine* Jõe; Pää *segamine* omal kaik (juuksed sassis) Kuu; Ase *segamine* 'jusku siapesa IisR; keik asjad olid nii *segamine* Kaa; Virutas sooled sapid sihes *segamine* ja oli 'valmis korrapealt Pöi; nii *segamene* läind käest Kse; see on üks *segämine* asi, nemäd teä isegi moad ega 'tuhka, mis see on Juu; kaßsid, nãrud, ajand mu villad *segamine* JJn; tuul aab pia *segamine* Koe; kui kangas 'võetasse kiarpuudelt maha, siis letitasse letti, et *segamine* ei lähã Kad; mul on päävad *segamine* läind VJg; ää aea 'aßsu *segamine* Sim; lähãb kõik *segamene* KJn; raan (kraam) om 'kamren puha *segämen* Hls; temäl nij jutu läãve *segämine*; mis sa sääl 'müllät, aat kikk *segämin* Krk; kõik om taren *segämine* Puh **b.** (ühenduses *segamise* või *segunemisega*) 'tallevill ei vottand 'värvi 'pääle, ku panid *segamine*, sie vill jäi 'kirju VNg; 'lõigeti sia 'küllest juo tailiha 'kondiga *segamine*, siis 'keideti suppi Lüg; surnuãeas eed ning kurjad *segamine* Khk; Ajad olid vahel, 'loomi *segamine* lasta äi 'tohtind Pöi; ega õlut ta es 'oska teha mette, 'kallasid 'tõrde linnassed ja umalad kõik *segamene* Muh; videbik, kui 'valgus ja pimedus *segämine* on Mär; alumisi [teri], mis juba natuke aganitega *segamine*, 'pandud leebale sekka Rap; obused, lehmãd, 'lammad kõik *segamine* TÜR; sugu lähãb *segamine* VJg; raudein oli kõva, 'kasvas teisega *segamine* Sim; mõni pani kõhualused villad tõistega *segamine*, mõni võitis 'lahku; peenar piab 'põldudel vahel õlema, muidu vili läheb *segamene* Trm; *segä* supp *segämine* Kod; kivi 'lõhkujad - - panid 'kaali ja 'suhkrud ja sütt *segamine* (lõhkeaine tegemisest) Lai; *segämine* mõts, sääl kasvass egätütte Krk; ain ja kahrukaar *segämine* Vön; liivasegämine muld om 'kerge muld Kan **c.** mitte täie enesevalitsuse või mõistuse juures ei sel ole 'arvu, sel on kaik rattad pääs *segamine* Hlj; Kes ta pia *segamine* on ajand Jõh; laps nõnda unega *segamine* Khk; Ma oli siis juba eesega *segamine* Pöi; 'mõistus kipub *segamine* minema JJn; 'naksiv 'kiasam ja aive inimese *segämin* Krk

segamini *segam*mini Jõe Kuu Hlj Jõh hajusalt S, Kul Mär LãEd Aud Tor hajusalt Ha, Amb JJn Ann TÜR VMr Iis MMg Pal Åks Lai Plt, -meni LNg Kul Hãã Juu Pal SJn; *segämini* Tõs(-meni) Khn Saa KJn Kõp Vil Pst Ran San segi **a.** korrast ära, sassi või sassis, mittesooitud olukorras või olukorda 'tihvad 'kãivad 'kanga sies, siis ei lähe 'langad *segamini* Jõe; kuuel on kiudud *segamini* läind Khk; kõik *segamini* kui pudru Mär; Kirst nagu siapesa *segamini* Han; 'juused piäs *segämini* Tõs; Lõngaviht 'terven *segämini* läin Khn; asjad kõik *segameni* ajanu Hãã; mul alati päävad *segamini* HMD; rukis oli üksipidi, aga suivili niideti vikatiga, ta oli ju *segameni* Juu; nüid on ju nied kül'viaead kõik *segamini* uue kallendre järel Kos; aheled aseme *segamini* Jür; kis ei osand 'pinta 'liia, see ajas *segamini* TÜR; ää täna tule, mul kõik nii *segamini* VMr; aab asjad *segamini* Åks; nagu 'kapsapudru *segamini* Plt; [metssiga] tuleb kardulas, lõhub kardulavaod *segameni* kõik SJn; *segämini* kui lita sãrk Ran **b.** (ühenduses *segamise* või *segunemisega*) 'raega (rahega) *segamini* Jõh; mõnikord sai sügise [muda] koju ka 'toodud, talvel 'loomadele põhuga *segamini* 'alla 'pandud Ans; 'tuhlipuder songitasse *segamini*; koiduga *segamini* saab einamale 'mindud, vara param 'niita Khk; [Nendel] peredel äi ole *segamini* keimist (ei käi läbi) Kaa; ännavili_o purudega *segamini* Krj; 'vãrski õlut segatse vanama õllega *segamini* Muh; tãã mina mette, et nad sugulast olid, aga *segamini* kãissid Rei; 'põhja jããnd pãrmiga *segamini* õlot on õllepãra Kul; mõnes kohas 'lõõdi 'tantsu koa, nooremãd ja vanãd mehed - - kõik olid *segamini* Mär; põpped - - aganãd ja vili *segamini* Kse; lilled ja rohod liivaga *segamini* Aud; Muld visati põllu äãrt 'müüãda laiali, 'kündes sai *segameni* kõik Hãã; lõigatakse kõrva 'sisse [mãrk], et nad ei lähe teestega *segamini* (loomadest) Kei; iga kera on ise 'sahtles, ega sial *segamini* tohi 'minna Hag; apupiim sai *segamini* klopitud Rap; saanikud ja talurahvas kãis *segamini* rehetuas ennast pesemas ja

segamise

`vihitlemas Kos; suured künniärjad, ega nemad `lehmadega segamini old Ann; sieme oli segamini läind VMr; klopi muna piimaga segamini Pal; segamets, kus kased ja lepad ja kuused segamini `kasvasid Lai; songin moosi [lusikaga] segamini Plt; `kõlkad ja aganad ol`lid siis segämini Vil c. mitte täie enesevalitsuse või mõistuse juures; sellest ära äkki oli nõnda, kut oleks ma ikka veel unega segamini olnd Ans; läks peast segamini Muh; laps on unega segamini Juu

Vrd segambidi, segamili, segamine, segamisi

segamise segamini *panin jahu `juure ja `sõtkusin `leiva segamise Lüg Vrd segamisi*

segamisi segamisi Kaa VII Hi LāPō(-mesi) Lih HaLo Juu; *segä|mesi* Mar, -*meisi* Kod segamini, segi **a.** korrast ära, sassi või sassis, mittesoovitud olukorras või olukorda *See oo nii segamisi* (halvasti, soperdades) *tehtud töö Kaa; Kanad aend `taimeloudube nii segamisi Emm; soost pole midagid kasu, sa oled va segamisi `pöörja Käi; Piirud `panti `võlla `pääle löime vahele, et lõhjad segamisi äi lähe Rei; päävad lähvad muidu segamisi Noa; `käärimese `aegas `pañdi tihv `sisse, mudo lõimed `lähtvad segamisi LNg; kanad - - siblivad kõik segämesi Mar; ajad mool kõik segamesi, mool oli muist nuge `puhtad juba Mär; `juuksed segamisi piäs HMD **b.** (ühenduses segamise või segunemisega) keik loomad olid segamisi Kaa; must ja `valge segamisi, nisust al`lid `riided olid Noa; karduldega segamisi sai ka piimasuppi keedetud Rid; näd keiväd segamesi (käivad läbi), näd oo sugulased Mar; pal`las muna, klopide segamisi Kul; mitu `kraami segamisi, see põle mitte toit, see oo sodi Lih; lapsed `rullisid sial kanadega segamisi asemel; teised [hooned] on uue ja vana pal`giga segamisi Ris; Villad `pañdi suuremast jäost segamisi Kei; `sõtkus saue liivaga segamisi Juu; kalmuka `pulber ja `suhkur `tampsin segämeisi Kod **c.** mitte täie enesevalitsuse või mõistuse juures mis `joomine muud teeb, aab pea segamisi Rei; laps on unega segamisi; kañsi oid läks segamisi Ris*

Vrd segamise, segamisti

segamisti *sega|misti* Hi, -*miste* Kuu Hlj RId(segä-) Mus Trm, -*mist* VNg segamini, segi **a.** korrast ära, sassi või sassis, mittesoovitud olukorras või olukorda *tä `sämpsisi `nüöri segamiste; Kasi `lauta, mes sa `tuhnid segamiste kaik* (seast) Kuu; *tuba segamiste puha; ära [juuste] jagadust segamist aja VNg; kel sisimine värk on segamiste, siis süö üht `toito kogo aig, `muidu tieb siest `lahti Lüg; `kaapsapeenar oli puhas segamisti kibliti Käi; neist ei saa `ükskid aru, need on nii segamisti Rei **b.** (ühenduses segamise või segunemisega) Liiv oli jäme ja `kruusiga segamiste Kuu; nied `saaremehe - - ikke `iesti `kielega segamiste `rääkisivad VNg; isä pani sene sianaha leppä `kuoridega segamiste `sinne künä; `loksotab roho pudelis segämeiste Lüg; `piened ja `suured `kartulid on kaik segamiste Vai; tubraga liigudatse jahusi või õlut segamiste Mus; üks kümmekond inimest olid ühe korraga sees [saunas], naised ja mihed segamisti Käi **c.** mitte täie enesevalitsuse või mõistuse juures `mõtled `siite aa `sinne, sie ajab minu pää `arvud segamiste Lüg; ommoko [on] inime unega segamiste Trm*

Vrd segamisi

segamitte segamini *kuluga segamitte* Kuu

segane¹ *sega|ne, segä- g -se* R eP, -*tse* Hää Vil hajusalt eL

1. ebaselge, halvasti arusaadav, seosetu, keeruline *segasi `asju one juo pali, ken neid `joua selita VNg; sie on segane jutt, minä tämäst ei saa `arvu Lüg; `meite kellu - - muidu läriseb, pole üht `selged `löömist, nii segane Khk; Niid oo keik see elu ulga segasemaks läind, kut meite aegu oli Kaa; See on segane asi, sest tea midagi Pöi; oo naa segase jutuga Muh; oli `siuke segäne aeg, tee peäl võis `mõnda `juhtuda Vig; ajab segast juttu Tor; õiendab segaseid `asju VJg; asjad on kõik segased, kes `se seletab nied ära Iis; tämä jutt on segäne Kod; asi on kanis segäne KJn; õige segäne kiri, ei saa midägi aru Krk; pää uimane, segäst juttu aa Hel; sina oled kah `sündenu tol segätsel ajal Ran; su kõne om nii segäne, et ma midägi aru ei saa Puh; ta jutu? omma nii segätsse? Har*

2. ebapuhas, millegagi segatud või segunenud **a.** *sogane, hägune (vedelikust) meri on segane [pärast tormi] Kuu; segane vesi ikke `selgi VNg; kaiv `kaua `ruokimatta, vesi lähäb segasest*

Lüg; ölut `alles segane, pole veel ee seledand Khk; para `aegu sua üksi segast vett VII; kaovesi läks segaseks Muh; see va segane vesi, ei see `aita `juua Mar; `tuulse ilmaga [on] merevesi segäne, sodi ja puru täis Tõs; Tormaga segäne vesi Khn; [tangusupp] `ästi `iasti on ära keend, segane (tummene) SJn; lüüp segätsess selle vii Krk; kui ojan om vesi segäne, tuu tähendäp jälle `albu `ilmu Kam; lump segätsess `piijrdünü? Rõu **b.** mitmest komponendist koosnev, mitteühesugune, kirju Tule vahest `meile ka, `seltsis_o igä segasemb Kuu; `ilmad on segased, `eina ei saa tehä Lüg; `Raadik on paesegane maa Jõh; Ilm `paistab segane olema, tuleb ehk `vihma IisR; Tuleb segast `aega (heitlikke ilmu) Jäm; segane leib, kui `lustid sehes oo Mus; taevast oo segane, läheb `pilve ja `jälle `selge Mär; vili on segane, mõni on `valgem, mõni on rohekam Var; ilmad läin na segäses Tõs; kuuse, kase ja `seuke segane mets Aud; `tehti `al`li ja segast riiet PJg; tai segane pekk (lābikasvanud lihast) Ris; kui noore kuu kolmas on vihmane, siis on segane aeg Kos; siij lammast ike paanisegäne one (poolhispaania tõugu) Kod; segaseid `ilmasi tükib olema `rohkem sügise poole Lai; `sel`tsis segasem `minna Pil; ilm aanetab, tõmmast nigu segätsess, päiv katte ärä Ran; Mulgimaal om kõige segätsess kiij Nõo; heit joba sügise `karva, mõtsa läävä segätsess; kirnu kuuj` ol`l jo piimäga_segäne Plv

3. tuhm, ähmane silmad_o nii segased et Muh; silmad vanadusest juba segased Mär; vanal iki sil`mad segatsed, ei seleta ei `ühte ega teist Hää; prilliklaes on segane Ris; `õhta jäävad ikki silmad segaseks Juu; silmänägemini om lühik ja segäne Krk

4. mitte täie enesevalitsuse, tajumise, normaalse mõistuse juures; hull joi `piiritust ja `liikvat ja läks segaseks Jõe; tämä läks õppimisega segasest Lüg; Kas mene vai segasest, aga mina küll sest sotti ei saa; Ära lase sel segasel säel `rahva jalus `tõllerdada IisR; `mõistus akab ää kaduma mõne vana inimesel, läheb segaseks `kergesti Mus; See oli kohe loomu pärast segane Põi; oo pääst segane Emm; oli nii `kangeste ehmätänd, et oli meto `tundi olnd just kui segäne Mar; ma olen unega segane Mär; tä oli koa natuke juba segäst `moodi (uppumisest pääsenust) Var; selle suure murega ma ollas pidand ko peast segane olema Mih; segases võttis korra piast Tõs; nüüd mia sua enäm `tañtsi_mte, piä `siokõ segäne Khn; oli nisuke oiust segane Ris; mõni jääb vanaduses segasene Juu; üks segane inimene või seda teha Trm; ta on segane oma `piaga Ksi; kas sa piäst segäne oled võeh KJn; miij läks segatsess Vil; tol om pää segäne, ta sai `puuga pähä Hel; ta lääp `tolle `irmsa elu seen segätsess ka viij Puh; taast perremihest ei olõ enämb `asja, ta om pääst segäne Har

5. liitsõna järelosana -võitu, -poolne luom on ludus, on juo `aigesegäne Lüg; `Räegib `palju, `luiskab ja `ennast ikke `kiidab, sie on `narrisegane IisR; see ei ole ea piim, see oo ikke apusegane; ta jutt oo naa valesegane Mär; näil one tõene obene kua nuaresegäne; lõhmusse eiermud, kui näd viij nupusegäsed, one kõhā `vassa; mul õmal uudesegäne katus `kamri piäl Kod

segane² sega|ne g -se Kaa Muh Saa; segä|ne San, g -tse Trv Krk Nõo segavili Segane kasub paramini kut puhas oder vei kaer Kaa; ma külva segase `seemne maha Muh; segast niideti lehmadel sügise ette Saa; mul segäne mahan joba Trv; ma pia uut segätsse seemelt muretsene Krk; segätsit jahvati ka sigadele Nõo **Vrd** segäs

seganen segunenud keelemurred oo ära seganen Var

sega|puder mitmest ainest puder `Tuhlist ja `tangust `keideti igä sega `putru Kuu; `Õhta tegime segapudru, `tuhlid jahud segamine Põi; segapudru, mis `kartulitest ja `tangudest `tehti Kei; segapudru, jahud ja `kartuled segamini ja `piima `ulka Ann

sega|puine mitmesugune inimesed on segapuised, üks on üht vädu, teine on teist VII

segase segamini sääl on aganad ja kaik segase Vai **Vrd** segasi

segasi segasi Vai Ris segamini meil on siin segokiel, keik sanad segasi; savi `sotkuda `liivaga segasi Vai; `kimlel lehmäl on `valged `karvad ja punased `karvad segasi Ris **Vrd** segase

segast seast odräl sööluti kivid ning muld segast ää Khk

segatis → segadis

segatoim

sega|toim (teat toim) *sega`toime`koeti nel'la`niitsmega Saa; villast kangast koets segä`toimege* Krk; *Pañti viil lahk`toimõ ja segä`toimõ, nuu ol'li`joba rasõ,õmba\_panda\_ku\_labanõ* [kangas] Kan; *Kurõpoolist kangast pandass tõist`muudu`nitsõdõ kah ku`toimist vai labast, tuu om segätoim* Har

segatselt *segaselt Ta`ühmas naa segatselt, et ma saan aru`ühti* Han

sega|verd *segavereline kui`loomele tuuase teist`seltsi pull, siis [vasikas] oo segäverd* Mar; *on üks segaverd inime Juu; Luom on segaverd Jür; ei olõ ma üttegi vanna aast [mesilase] immä`lõudenü, na omma` segäverd* Har

sega|vereline eri rahvusest või rassist vanemaid omav; *segatõugu kes seda segaverelist`tiadis VNg; pohuvernik on segavereline Khk; on keik segaverelised sii (Saaremaal) koos; segavereline [kana], kesk suve ajal topib ikka`auduma Krj; See on segavereline, ema`soarlane, isa venelane Pöi; ku miis om tõsõst, nani tõsõst jaost, siss latsõ omma segäverelidse`* Krl

sega|vili *segavili on`külvetud Lüg; Segä`vilja vähä`pieti Jõh; üsna ulk segä`vilja`tehti`loomadele maha Khk;`salvi oli mitu, odra, kaera ning segavilja jaoks eraldi Kaa; meil\_o palju segä`vilja Muh; niideti`loomele ette seda segä`vil'la Rid; segavili, ikke kure`erned ja kaerad ja odrad segamisi, siis kasvab`jälle`kangemini Mar; kaer oli kõege esimene, siis oli segävil'i ja siis otr sai kõege viimati [külvata] Mär; akati segä`vil'la kasvatama Vig; odrad, kaerad,`ärned, sij`üidäse segävil'i Tõs; segä`vil'la tehakse koa maha Juu;`Estiks põld segä`vilja sugugi Sim; segävil'i om maha tett Trv; kamajahu tetti segävil'läst Hel;`pal'lald segä`vil'la tetäss`karjule, aga`sel'get`kesvä`i tettä Puh; segävil'i,`viiki,`kesvi,`herneid,`kaarü kül'vetäss ütte Har; Segä`vil'ja muudo es külvetägi?, ku mõnikõrd tul'l`siijnest`puuduś, sõś segätevä,`siijnneperä`kokko ja külvete`maaha Rär; segävil'i and mi maie pääl`hõšte`väl'lä Se Vrd segavili*

segavus *segavus g -e Lüg Jõh Vai segu, millegi segamise tulemus a. tainas leiva segavus on appanemma`pandud; veri jahudetti`vällä,`pandi rukkijahu ja`rasva ka,`tehti`niske segavus, siis`küpsedetti`pannide pääl Lüg; Segati`niisike`putru`muodi segavus ja akketi lusikaga pada`laskema`ninda parajad`klimbid;`Kausi`sisse`tehti segavus, kui akketi`kuaki tegema Jõh;`enne`soikumist jo`pandi`kergidus segavusele`sisse Vai b. kääritamisegu, meski [viina]`käitus,`ennevanad inimised`ütliväd segavus Lüg*

Vrd segadus

segeleme *segeleme sagima, saalima ei saa jo neid lukõ, niä segelese (kanadest) San*

segendelemä *segendelemä Rõu/-ll-/ Se Lut*

1. *sagima, saalima inimise`segendel'li?, ei`tiia, mis sää'l ol'l; veri segendelless (tuksleb), ilma`lätvä?`tõistõ Rõu*

2. *askeldama, sekeldama timä segendeless rehe man; kõõ`tüü um segendelemene Lut*

3. *vahelduma, heitlik olema ilm segendeless, vahel satass`vihma, siss om jal? põud Se*

segendäjä *segendäjä vahelduv, heitlik`täämbä om segendäjä ilm; suvõl ka om segendäjä`ilm, siss saa ai`õigõt`tüüid tetä? Se*

segi *segi Rei Kse Tõs Hää HMd Kod Plt KJn Vil eL*

1. *korrast ära, sassi või sassis, mitesoovitud olukorras või olukorda küll oo segi sie asi Kse; läin piäs kõik segi Tõs; Lõngad on igauks esi nõus -- et segi ei lähe Hää; kõik_o segi liputud ja pudisset Kod; sij asi om segi puha Hls; vanainimese mälu lää segi Hel; ku sij raheug`tul'li, peś vil'lä kõik segi Ran; ei saa kõnelda, segi kõik lähäb Puh; laud om segi nigu varesse pesä Nõo; ku tambiga riht sõkuti, tuu lei iks küll`rohkeb segi kui obese jala Ote; ma`lätsi ja ai neide jutu segi Har; mul`lätvä`ka mõnikõrd närvi`segi Rõu; Segi ku kõrdsilett Rär; elo nii segi läts kui pudõr`kapstidõga? Se*

2. *üheks tervikuks segatuna või segatuks, segunenuna või segunenuks kaaralibled`pañti`puhtide kaartega segi; piiretuss`ol'li`liikvaga segi, võtin pitsi ärä, kõtt terve Ran; karja olliva tanumin segi Puh; ku`putru`keeti, siss mõlaga`seeti segi; siä ää ja alb segi, om kõik ütesugune,*

võib elädä Nõo; korjassime marja ära küll, aga liivaga segi Võn; üitskõrd suvõl `tul`li suur vihm ja räese segi Rõn; mis täst säadi, kõtun lätt kõik segi San; ma_pahni rüäjahu kešvā`jauhõga segi Har; `määnü lehe` kõik` rohilistega segi `aetu` Rõu; panõ` rõõsk piim `hapnõga segi Plv; siin omma_vanast lepā_kasunu `paiaga segi Rāp

3. mitte täie enesevalitsuse või mõistuse juures; sellest ära kas näid ei õle segi lähnud, `tarku inimeisi suuress `tarkusess Kod; sai [vanglas] üksikus `numbris old, sij võttis segi Vil; ta `ol`li nigu pääst segi, ai imeligu juttu Ran; ku maast tulet, siss sa olet nigu unega segi Puh; `ol`li iluss `tütrik nigu pil`t jälle, aga `ta`l`li segi Nõo; emä olli segi lännu, ma es `julge teda kuuma vii manu `laske Rõn; Edimält rahvass - - naariva` õnnõ, et `rätsep om pääst segi lännü? Rāp; mul om pää segi, kõrraga ei saa? üldä?, mis ma? märgi Se

Vrd segu²

segi² segi Mär Tor Koe segu jo ta siis üks segi oo Tor; leeva segi Koe

segi- sega- segi`keelene lõng tuleb nii, et must teine kee ja `valge teine Var; `Kõiki `kuitsa segāmini, siis [on] segi`väetis Khn; ku segiputer, pole aru ega `tolku Hää; segipudru, kui tangud ja `kartulad on segi Kei; mõtsaain `ol`li segiaim, kõik praht segi Ran; sääl om kõgõsugumast rahvast, tuu om õks segirahvass Har; peremiis`k`ulb `kaaruga üteh ni `hefnidiga, joo arvatass segileib Lut

segilde segamini Kivi man jahvatõdi jämme jahu, rüä_ja_kesvā_segilde Rõu

segiläbi segaselt mõni kõneless ka nii segiläbi, ma ei saa sest asjast aru Hel

segima segilma Kaa Muh Mär Vig Lih Kse PJg Hää, -mä Kuu sagima, läbisegi liikuma küll olen mina `neie vahet segind Kuu; Linnas oo seda rahvast ränka moodi, muudkut segivad Kaa; sii oo nad sui läbi segin Muh; segivad `peale ühüteesest läbi, ei söö koa `ühti (loomakarjast) Mär; linnupere segib Kse; sääsed segivad, tuleb `värsket `räime PJg

segimäne segimā`ne g -tse Se, -dse Vas segane, heitlik segimäne ilm, `julgõ_i `säntsega hainalõ minmä?; `tervüss om sääne segimäne, õi olõ `haigõ, õi terveh Se **Vrd** segāmäne

segine segil`ne g -tse Nõo(seki-), -dse Vas segane, ebaselge ma\_le nigu konagi sekitse `mõistusega Nõo; silmä` ol`li_ `sääntse\_segidse?, es näe` inäp Vas

segi-sägi segamini kaik `asjad `onvad segi-sägi Vai

segite, segiti segite Nõo Kam; segiti Nõo läbisegi, siit ja sealt mis me sedäsi `mõtsa `raome segite, `raome üits tük`k kõrraga `puhtass; ma ole `piiblit segite lugenu, aga läbi `uupiss ei ole lugenu; kuul`meistre jo küsib ka segiti, sa piät `tiidmä Nõo; nõgipäid tulli segite ette, terve nuirm es lähä nõgipähä Kam

segivil segavili vikid oo segivili Kse; rukide järel `lähtad `kartulid või `jälle segivili Mih; segivili, ku odrad ja kaerad `seita oo `pandud PJg; ma külisi segi`vil`la maha Puh

segolikkoputru = segoputru segolikko`putru ja appu`piima, sie on üvä `süömäne Lüg

segoliliputru = segoputru segoli`putru, `tangud ja siis `kartulid segamiste Lüg

segoliputru Mulgi puder sego`putru, minä tädä just `kõige paremast en imusta Lüg **Vrd** segolikkoputru, segoliputru

segu¹ segu Kuu VNg Jõh Jām Kaa Põi Muh Emm Rei Kse Tõs Hää VJg Iis Trm Plt KJn Trv Puh San Urv Krl Plv Rāp, sego Lüg Jõh Kod

1. mitme aine koosinemine; ainete segamise või segunemise tulemus `otra, `kaura ja `erni `seudettu ja `pandu maha `kasvama, siis `ongi segu VNg; `uurekakk `pannasse [leiva] sego `ulka Jõh; Vanasti sai segu müüritõdeks kõik käsitsi labidatega valmistatud Kaa; `Enne `tehti kõik sauega, nüüd puhas saue segu, lubja segu, semändi segu Põi; segätse paelu `asju kokku, see siis üks segu oo Tõs; segust (segajahust) `saia tegema VJg; lubjasego, `kruusa ja `lupja ja vett `ulka Kod; `korjab seguss kokko ja viib `veskele KJn; `Tsaeti `kartuli ja liha lõguti peenikesess, tuu segu `pahti leevä `pääle Urv; Segu `pahte linadsõ `rõiva `sisse, kõõdete nii lajalt kokko, ku suurt `sõira tahete Rāp **Vrd** sega¹, segi²

2. mitme erilaadse omaduse vms segunemise tulemus kesse seda segu tahab nüüd, kõik segamini, `valged ja mustad Iis; iiru om punast raasike ja `musta, `seande segu Trv

segu

3. segadus *see oo üks segu, mis sa oled tein* Muh; *tea, mis segu seal oli* Kse; *segu, 'seoke segane asi* Hää; *ärä tii säärast segu siin* Puh; *üits igavene segu om* San

segu² *segu Jõe Pha Lai, sego Kod MMg segi, segamini igas külas ise 'kiele 'murrak, 'Kolga puol 'jälle 'üölda olema ikke enamb 'selle 'suome 'kielega segu Jõe; inimesed on 'oksi 'raiund ja vilja segu pannund Pha; sego issovad pingin, poosid ja tüdrukud; 'juuksnud 'metsä, nagu sego lähnud Kod; rahaga lähnud sego siij asi MMg; 'kale'ndrid ei ole, sis lähvad päävad segu Lai Vrd segus¹*

seguma *seguma Käi Rei VJg seltsima, sõbrustama läind laudile, 'vaatas 'aukust 'alla, kut teised seel segusid Käi; 'kohtlane [inimene], kis ep taha teistega na seguda Rei; poisid seguvad tüdrukutega VJg*

-segune *-segune Var Tõs millegagi segatud liiväsegune, põle kõva liiväpõhe Var; tä väga 'seoke kruusasegune [maa] Tõs*

segus¹ *segamini Kui aneparv on segus, siis kagisevad 'rohkem IisR Vrd segu²*

***segus²** *kaasaü segusega segu lastel 'võeti arjatsid, määriti laps pärimi segusega üleni kokku Plt*

***segähhelemä** *pr (ta) segähheless vahelduma ilm 'väega segähheless, 'aolda tulõ 'tuisku, 'aolda tulõ 'rässä Se*

***segähtümä** *imperf (ta) segähtü segunema siss [hapukapsas] segähtü kokko poslamaslaga⁹ Se*

segähämmä *segähämmä Har Rõu Se, segähhämmä Vas Se, da-inf 'siädä⁹ segama no_mma rüäjahu_kaara 'jauhhõga kokku 'siädü⁹; sekä enne kaardi_häste läbi; mi_sa hennest sinna 'sisse sekät, las neil esi aia uma asja⁹ Har; ku kaara⁹ ar_käsikiviga jahvõti, siss tuuj_jahu 'siäti vii 'sisse; ma pañni 'piprõterä_toosikõsõ 'sisse, et sõss olõ õi_nii_pal'lo segähhämist; käävä_ja segähhäse⁹; ei_lasõ_kullõlda⁹, mis inemine kõnõlass Vas; sakõ kuuj_jäi 'perrä, tuujd 'naati segähhämmä kärni seeh, sai võid Se*

segähümmä *segähümmä Har, segähhümä Vas Se; segäüm(m)ä Urv Rõu Plv segunema Võta uma marletük'k, panõ_paigalõ, tan segäüss 'pultõ 'sisse, peräst ei_lövvä_ 'kostkina⁹ Urv; suvinisul pal'lu 'kesvi sisen, nuuj omma masinaga 'pesmise 'aigu segähhünü⁹ Har; Ku_ 'möisihe 'naati 'mustõ 'pullõ 'tuujma, sõss segäü_talu ka'ra_ka är⁹ Rõu; vesi nakass segäümä Plv; Tõlva küläh om kah jo 'lätläisi pal'lo, a olõ õi_'puhta_'lätläse⁹, är_segähhünü⁹ Vas; tuuj sora segähhünü⁹ är⁹, 'valgõga segi Se*

segähüss *segähü'ss g -se segadus 'rahva segähüss ol'l, rahvast läts edesi tagasi Plv*

segähütmä *segähütmä (-hh-) kiiresti segama võta⁹ segähütä_kah Rõu*

segämäne *segämäne g -tse, -dse Rõn Kan Urv Rõu Plv Vas Se*

1. *millegagi segatud, ebapuhas vesi om säräne segämäne Rõn; ei olõ_tia must, ei_'valgõ, tuuj vill om segämäne Urv; tahn um säänest segämäst rahvast; Inämbüsi sõss nuuj_rõiva 'santse segämädse_vai aha_tetti Rõu; puuj' tartlane, kõnõlõss segämäst kiijlt Plv*

2. *segane tuuj asi om kõik segämäne, ei olõ⁹ viijl är⁹ seletet Plv; ilma⁹ umma⁹ segämätse⁹ (heitlikud) Vas Vrd segimäne*

***segändelemä** *(sa) segändelet segaselt rääkima; segi ajama mi_sa no segändelet tah jutuga⁹ Se*

segäs *segäs g -e segavili Segäs kasvab ku müür, seast segäst ei ole kellekil, ku meil täo om Hls Vrd segane²*

seh *seh Khk Põi Rei Phl Khn Saa Nis KJn Hls Krk TLä Võn San hajusalt V säh Seh, sõõ sa see ää Põi; seh, ma anna sool kaku Phl; seh sulle tükk 'leiba Saa; seh, võta kua KJn; seh, rüübäge ärä Krk; tohoh kurivõrk seh, mes nüid saab Ran; seh, keedä 'kinni, mia kora 'kæga ei saa 'keitä Puh; visass 'amba üless ahju pääle, ütél: ritsik, seh, luuammass, anna mulle raudammass Nõo; tooho kurat seh, sa tulõt 'õkva siiä mino ainukõist 'oõsma, võta, kos 'kümnit om Võn; seh sulle kah San; toho_sõkõ seh, kas tä nii ol'l Kan; seh, võta_no_siist Har; seh, pistä⁹ 'põskõ Plv; vot sulle seh Vas*

seha- → *siha-*

sehe *sehe* Hää Saa sees *rehalune, loomad sehe ja põlesid ära*; 'Kümne'jõuline 'mootor *sehe* [paadil] Hää

sehel *sehel* Khk, *sihel* Mus Kse Han sees *sääl sehel pole ju midad änam* Khk; *valu tiugub jala sihel* Mus; *Koti sihel põle änam* 'vardud 'ühti Han

seheline *seheli*ne Khk Kaa, *seheli*ne Sa Muh, g -se sisemine *selle* (leivaahju) *seheline osa oli viis* 'jalga pikk ning neli 'jalga lai Ans; *välimesed* 'aknad, *teised oo sehelimised* 'aknad Khk; Näida 'eese vammuse *sehelist* 'kül'ge ka Kaa; 'oolmete ning puin 'öövliga 'tehti keha ning püti 'laudade *seheline pool* 'ööneks Krj; 'kanged *sehelimised* valud Pöi; *see oo seheline külg, mis sii oo Muh* **Vrd** *sihemine*

seheline *seheli*ne g -tse TLä seesmine 'veške kihä tetti enne valmiss, *siss nakati sehelmäst* 'värki tegemä; *ahjul om topeld uiss, sehelmätsel ussel om lõks* Ran; *keedi 'lamba sehelmäsi* (siseelundeid) Puh; *kui seheline puul ärä* 'ol'li küdsänu, *siss käänit tolle väl'lämätse veere jälle sinna tule poole* Nõo **Vrd** *sehemäne*

sehelpool seespool *tasud* (taskud) *olid ka sihel*pool Mus **Vrd** *sehen*pool

sehemäne *sehemä*ne g -tse Puh Nõo, -dse Urv seesmine *sehemäne ruum om kitsass* Puh; 'poiske lei 'aknal väl'lämätse klaasi 'kaiski, *sehemätse om 'terve* Nõo; *tuud 'aigu teiti väl'lämädse*? *ja sehemädse*? müürü? kõik' puha saviga Urv **Vrd** *seheline*

sehen *sehen* Kod Ksi M T Rõu, *sihen* Trv Krk Hel Ote San

I. postp 1. millegi sisemuses, pealispinna all; millestki ümbritsetuna *kedraluu on vist põlve* *sehen* Ksi; *patserdab pori* *sehen* Trv; *kana om korvi* *sehen* Hls; *puhmasseinä kasvass iki* 'suude *sehen* Krk; *suure paksu mõtsa* *sihen* Hel; *mõnel om 'luudu lohu* 'põski *sehen* Ran; *lume* *sehen* *saesiva vorsti sooliku ilusa kül'mä*; *ta piäb sääl vana ubriku* *sehen* *elämä*; *mia jo* 'puie *sehen* *elä*, *kas mia siss naka* 'kül'mä kannatama Puh; *ma kae*, *kas sääl pudeli* 'perse *sehen* om 'viina; *nigu kana pakalde* *sehen*, *ei saa edesi*, *ei tagasi*; *ku ma redelit* 'müüdä üless lähä, *siss rägiseb* 'põlvi *sehen* Nõo; *esäme naine* 'tul'li, *ol' tanu põlle* *sehen* TMr; *mõne ragusiva jälle* 'kirvega *toda* 'rasva molli *sehen*; *ku kala om* 'üüse vij *sihen* ollu, *siss na liigutasõva* Ote

2. viitab mingis olukorras viibimisele, mingis seisundis olemisele *Mehe lätsiv juba pimme* *sehen* *mõtsa puid raime* Hls; *tõine karjub ädä* *sehen*, *aga tõine kannateb* 'vällä *puha* Krk; *kõiv* 'ol'li *suure au* *sehen*, *tollest sai pal'lu* 'asju Ran; *om ää*, *ku latse serätse au* *sehen* om Nõo

3. (mingi ajahihiku) vältel, kestel, jooksul [suri] 'seitsme 'kümne üte *sihen* Hel; [vill] 'kasvi *selle kolme-nellä kuu* *sehen* Ran; *ma olli kolm päätäit ärä* *maganu* 'tolle aa *sehen*; *mul om ka elu* *sehen* *kaits lammast* 'lahki *lännu* Nõo

4. piltl (inimesest) *temä om kurb oma oleki* *sihen* Trv; *miu* *sehen* om 'kurjust külländ; *saesab nigu mõtete* *sehen*, *et ei tää kohe minmä nüid* Nõo

5. seas 'rahva *sehen* om kõmu, *et 'lambit ei 'lastana enämb pedädä* Nõo

II. adv 1. a. sisemuses, seespool; koostises, hulgas; ka väliselt nähtavana *redeli pee*le *ja pulga* *sihen* Trv; *ku 'kirve terä är om lüüd*, 'amba om *sehen* Hls; *nüid om raav* sääl *sihen* Krk; *keeliku ollive all*, sääl *olli argi ots* *sihen* Hel; *ega na järven* *sehen* *es ole*, *na olliva* 'vennen; *poiss tuus iki* 'irmu küll, *täl 'ol'li änämp pügsin* *ku* *sehen* Ran; *kevade suurevij* 'aigu 'ol'li *sannan vesi* *sehen*; *oi ku* 'pal'lu *radasit om* 'kangal *sehen*, *sij rõevass laguneb ruttu ärä* Puh; *küll sij rõevass om iluss*, *kõiksugutse lilli* *sehen*; *supp om vetel nigu virre*, *mõni* 'erneterä 'viugleb sääl *sehen* Nõo; *sukal om mulgu* *sihen* Ote b. siseruumis, majas *eleire* 'valgus om *meil* *sihen* Krk; *neil om kimmelgu taren* *sehen* Ran; 'talve kah 'ol'li tüü teedä, *tallita väl'län ehk* 'keträ *sehen*; *tuuld ei* 'päivä ma_i näe, *ma ole jo* *sehen* Puh; *nii alb om*, *et ei saa* *sehen* olla; *kaäs - - nigu ta mu eli kuuleb*, *nii om* *sehen* Nõo

2. kinnitab mingi seisundi olemasolu; viitab millegi toimumisele *inemis*el om *ebäusk* *sihen* Trv; *valu om* *sehen* Hls; *selle pudruga* ma 'piagi 'ende 'enge *sehen*; *kirik olli juba* *sehen* (jumalateenistus käis), *ku me lätsime* Krk; *ütel om* 'vaimu *sihen* enämb *ku tõsel*; *sij olli*, *kui siin*

sehendama

sõda sihen `olli Hel; `rindu `alla lei serände valu, nigu susass sehen Ran; obesel om joosuug sehen; ess egälütel ole oma viguri ja koomuski sehen Nõo; palavik om sil`mäl sihen Ote

Vrd sehes

sehendama → sehkendama

sehene *sehe*|ne Khk, *sehi*|ne Kaa, g -se sihuke Pätt oo sehine pisike ilma sääreta pastel Kaa

Vrd sihane

sehen|pool seespool mõnel olliva viil katekõrralitse `amba, üits ammass `ol`li sehenpuul, tõene ammass `ol`li väl`läpuul Nõo; ploomirasu om tsial kül`leluie kül`len, sehenpuul Ote; Lukk ol`l iks sehenpuul Urv **Vrd** sehelpool

sehelpool seespool ust ei saa `lahti, [inimene] `kiskunu sehepuul, lehm paalaga vällapuul Hää; kaugas oli `amme kül`les sehepool Saa

sehes *sehes*, *sihes* Sa Muh LÄEd Pä(sihis) Ris Tür MMg Pal Äks Ksi VIPõ(sihis)

I. postp **1.** millegi sisemuses, pealispinna all; millestki ümbritsetuna selle põllu sihes on pailu salakivisid Jäm; sii on suur `kelder olnd maa sehes Ans; lussud oo punased pisised loomad `voodi sihes Mus; Mis lehe sihes uemad on Kaa; `aide sehes nad (nirgid) elavad Krj; mina pole mitte teie maade sihes keind Jaa; `saatis teisele terisid kirja sihes Pöi; `mõisate sehes `ollid rehepapid Muh; Kausi sihes veel ulk suppi Han; mul emäl oli jala sihes [roos] Var; raba sehes kasu `õiget puud `ühti Mih; rasvasel loomal oo neerud rasva sehes kohe Tõs; me kõisime kõik ühüs eenamate sihis Aud; paja sihis ju `kartuli Hää; ukse sihes oli veike auk Pal; vähid on seal kolgaste sehes; kama sehes on `ernid, `kaeru, odre, ube Äks; kärbissed on kuhja sehes, mis `püsti pannasse `varda `naale Ksi; `kuulmed on `kõrvade sehes Plt; oles nigu kivi rakete sihes olnd SJn; tikku es ole, tuli `oiti tare `koldes toha sihis Vil

2. viitab mingis olukorras viibimisele, mingis seisundis olemisele lihavõttepühad [on] vene usu sihes Jäm; kassi silmad põlevad pime sihes; [talvike], tihase suuruse sihes lind Khk; `koldes keedeti, kõik suitsu sehes; Ta oli `keskmise `pitkuse sihes mees Pöi; nüid ta elab oma voli sihes Muh

3. (mingi ajaühiku) vältel, kestel, jooksul öö sehes võib midu `ilma `juhtuda; kui oomiku vara koidu sihes kibe külmaga `oue `minna, siis aja`teibad `paukuvad Khk; ta `olle nende nädalde sihes sii keind Kär; ühe mehe jäuks oli loogatäis `peergu `õhta sehes `kiskuda Kaa; Mütu kord sui sihes kisu `tuhtlid `puhtaks Pöi; selle aa sehes, kui ma seal `olli, `pesti kaks kord pesu Muh; ühe päeva sihes surid mõlemad Kse; selle kellaaja sihes, ku ma väl`las olli, läenu ta minema Hää

4. piltl (inimesest) sa pead oma sehes keik pidama, äi tohi pailu `rääkida Khk; kade olik inimese sihes Var

II. adv **1. a.** sisemuses, seespool; koostises, hulgas; ka väliselt nähtavana Ma ikka käisi korra sihes (vees) ka Jäm; kuus seitse labu oli `väl`jas, aga need keik nii läbimärjad, et sääl es ole mitte `kuiva `kohta änam sehes Ans; `piiked, nahkrihm, nailad sehes Krj; oli sõhuke suur lükuauk, siis sead ojuvad sääl sihes Pha; Pisiksed mõrrad on `vaiadega sihes (meres) Pöi; vahel_o kolm-neli `mõetu `räime sehes (võrgus) Muh; Risti `külges olid augud sehes Kse; `tõstsid nooriku kerstu `peale, kus nooriku kraam sehes oli Han; kui `pärmil põle sihes, seda kutsutse magise Var; pliiatsil oo tina sihes; kirikuraamat, kus inimeste nimed sehes Tõs; `silmega `seoke suur rees oli, punasest kibist sil`mad sihis Aud; lõualuud, kus `ammad sihes oo PJg; väike pisikene kašt ja lõngakera oli säl sehes Ris; metsas on al`likas, vesi on `ühtelugu sehes Pal; suured laternad ja lambid sehes Äks; igas maeas oli oma perekond ja maeapidamine sihes Plt; obose `rautamase kašt, naelad on sihes KJn; tares `ol`li kolle, sääl `oiti tuli sihis `turvaga Vil **b.** siseruumis, majas Nii mugav mees, istub `talve sihes ja loeb raamatud; Omal kaks suurt mehe`ärge sihes, `tehku katus `peale Pöi; Isa tahab sihes `olla, `väl`las oo `kange külm Han; raudahi sihes ja KJn

2. kinnitab mingi seisundi olemasolu; viitab millegi toimumisele või esinemisele kirk on sihes (jumalateenistus käib) Jäm; nõnda kibe valu sihes Ans; sandiks läind leval_o `õige vägi

`välja läind, saht maik\_o sehes Mus; Ikka suured kasud [on] sehes olnd Kaa; söuke vaare (hoog) sihes Jaa; ma tegi `ernest piilijahusid - - `kange `erne maik on sihes nüd Pöi; `laine lokse merel sehes Muh; sel siirupil oli tülgas mekk sehes Kse; koeauks oo poolest saadikend sehes; meres oog sehes, üks oog tuleb, teine lööb tagasi Var; ing oli sehes veel; süda mul pöördib sehes juba omigust `saati; käel oo `seoke vägi sihes, et mis ma katsu, see lähäb `tervесе Aud; ku `jutlus on akanu, om kirik sihis Hää

sehesmine sehesmi|ne Jäm Khk(sihe-) Äks, sihisme|ne KJn, g -se seesmine sehesmised asjad `olla tükkis ukkas; sügise pannasse sihesmised `aknad ede Khk; aenult müirid `lassin [aidal] tiha, sehesmine värk oli kõik oma tüü Äks; `rõõva sihismene puul KJn

sehes|pidine seespidine üks rohi oo `peele `määri, teine oo sehespidine Khk

sehes|pool seespool sehespol või väljaspol Krj; tüid on väljaspol ja pead on sihespol VII; tõrrel on sihespul naga KJn

sehest sehest, sihest Sa Muh Lih Kse Var Tõs Aud Hää Trm Pal Äks Ksi Plt KJn Hls Krk Hel TLä KodT Ote Urv, sihist VII Var KJn Vil

I. postp millegi sisemusest, seestpoolt; mingilt piiritletud alalt *Võta kasti sihest Jäm; millas nee mulla sihest üles `tõusvad Khk; Kalla vesi raanda sehest lehmarakku Kaa; Kalaranda tulid inimese kaugelt moa sihest Pöi; `puista koti sehest einad sigade ette; kappade sehest `joodi Muh; lüdi `pähklad siki sehest `väl'la Aud; ää `vahtida `piiglete sihest Hää; kahe-kolme mehe `kaalusid ta (kivi) mua sehest `väl'la Trm; mine nüid ära piissi sehest (õeldud lapsele) Äks; kanapojakse tuleva munakoore sehest `väl'lä Ran; pärast `panti muu kañepi rehe `tarre parsile kujuma, muedu_s tule terä tupe sehest `väl'lä Puh; varesse `korjava vagude sehest `maokesi Nõo; soe käivä säält suu sehest `karja `kaeman Ote; `Käütü kallu `püüdmän `järvi sehest Urv*

II. adv 1. sisemusest, seestpoolt allikmarjad [on] sihest `valged Jäm; koest sehest sa `võtsid Khk; pitkad lehed, sihest kut kliimi kord peel Kär; kore tamm_o sehest punane Mus; Vana kammitükk, piid sihest ää Pöi; sihist krohvitse tuba Var; puud, mis oo sehest tühas läin Tõs; leib on `tainane sihest Pal; päält on must küll, aga sihist on `kangeste magus Vil; kardule om sihest är õõsitet Hel; vorstisooliku `mõsti pääl ja sehest `puhtass Puh; vanast `võeti aavapakk, kajoti sehest `väl'lä ja `ol'li suur mol'd käen Nõo; oss puuriti sehest tühjass, sai `nüsku tila Ote

2. osutab inimese kehalisele või hingelisele seisundile ning enesetundele see võtab innye sehest ää Khk; Sibul, see teeb sihest `terveks Kaa; mu sihest valutab nõnna `kangest Muh; kas on sehest tõbine või väl'lapolt Kse; sihist ta oli `uhke; see [toit] pani sehest `kinni Var; teeb ihu sehest sojase Tõs; akkas läkätämä, `jusku sihest mädänes KJn; tedremarani `juuri [pannakse] viina `sisse, sehest valu `vastu Hls; täl sisikond terve, sehest terve Ran; temä tõste `silmi iin `ol'li vagane, aga sehest `ol'li `kiskja mõtsaline Nõo

sehest|pidi seestpoolt sihistpidi pole suurt väärt midagid VII

sehest|poolt seestpoolt Igä paari jala järel oli rauvast aas - - neid `müüda sai sihistpuult üles `korstne `otsa ronida Vil

sehetse- sehetse- SaLä Var Tõs Aud, sihetse- Jäm Khk Kaa Pöi Muh Kse, sehetsi- Kaa, sihetsi- Krj Jaa Pöi Han, sihitsi- Var(sihitse-) Hää sees-, sisse-, seest- `pandi ikka `lambakarvad sehetsepoole Jäm; nee kõverad puud laiva sihetsepool küljes on laivakaared; uks on `kinni sihetsepoolt Khk; naistel olid `muistised vanad kirjud kuued, nääpsud sehetsepool Mus; Kui sa sandi ilmaga ikka kohegil sehetsipool seinä, nurga varjus oled, äi siis pole äda üht; Toauks pandakse sehetsipoolt pööra Kaa; Tuled sa sihetsepoole koa; Väljastpoolt vana arilik talumaja, aga sihetsepoolt nõnda et särab Pöi; See riie oo sihetsipoolt libe; Seda sihetsi pooltsed `nööpi peab tugevamini `õmlema Han; loomid, suured rasvad sihitsepool Var; see pulk oeab [vikati] `siia sehetse`poole; sehetsepoolt `laudega vooderdet Tõs; `karvadega pool `pañdi väl'lä poole, teene pool sehetse`poole Aud

sehetsel sehetsel pool seespool sehetsel puul sāl'läroodu küll'en om kaitse rahu; sehetsel puul magu om paese ollu ja om `juusma `lännu Nõo

sehetsele

sehetsele *sehetsele* poole sissepoole *linane rõõvass* `panti *sehetsele* poole; *aeda uiss käis iks sehetsele poole* `valla Nõo

sehetselt *sehetselt* poolt seestpoolt *suvvale* - - `aeti *aasanduse* `tärgmist läbi, väl`lätselt *puuld* *susati* `sissepoole ja *sehetselt puuld* `väl`läpoole; *edimält ummeldi kaaltagune pääle väl`lätselt puuld* ja *peräst ummeldi sehetselt puuld* Nõo

***sehetsemine** *sehetseme*|ne Var, *sihetsemi*|ne Khk, g -se *seesmine sehetsemene* `aigus oli Var

sehetsi- → *sehetse-*

sehigune *sehigu*|ne g -se *sihuke sehigune oo see asi* Kse

sehike *sehike* g *sehikse* Kaa Jaa Pöi; `seike g `seikse Jäm Mus Kaa Krj Jaa Pöi Muh *sihuke* `Seiksed *kenad lõhjad* Jäm; *meres* `seike oo (voog) *sihes*, et *viib võrgud kus kurat* Mus; *Sehiksi puid pole pailu*; *Kus te* `seikest *riiet* `ostsite Kaa; *äga* `seiksed *asjad* `kerged *pole* Jaa; *sehiksed ahelad kut kellu ahelad*; *vanal aal olid* `ungrud, *nüüd pole* `seikest *änam* Pöi; *see* `aasta oo `seike *aeg et* Muh

sehine → *sehene*

sehjendama → *sehkendama*

sehjendus → *sehkendus*

sehkata `sehkata *päris*, täiesti *See rohi* - - on *kohe* `sehkata `selge *joevesi*, *ole midägi mekki* *ega* `karva Kuu

sehke `sehke *sähke* – Khk Pöi KJn

sehkeldama *sehkel*|dama Ksi, -dämä Vil, -deme Hls, -tem(e) Krk

1. *sehkendama*, *askeldama* *Temä* - - *sehkeldäs päeväd* `otsa *nõnnasama* Vil; *paigal ei kurda*, *sehkeldeb* `pääle Hls; *mul om siin sehkeltmist* Krk || *mehkeldama poistega sehkeldas*, *siis oli ta* (laps) *korjatud* Ksi

2. *aru pidama*, läbi *rääkima* *sedä ei tää*, *mis na nüüd sehkeltetv*, *na iki* `meastigi *aru* `piave; *sehkeltetv üte ja tõisege* Krk

sehkeldus *sehkeldus* g -e *sekeldus mõne asjage tuleb sehkeldus*, *asi ei ole* `ästi Hls

sehkendama *sehkend*|ama Käi Rei Mar Mär Kse Han Tõs Hää Saa(-nt-) Juu Kos Iis Trm/seih-/ Ksi Plt, -ämä Kod KJn Trv Puh KodT, -eme Hls San; `sehkendämä Kuu Lüg(-mmä); *sehjendama* Jäm Kaa VII; *sehend*|ama Juu JJn Koe Plt, -ämä Kuu, -eme Hel; *seken*|dama Kse, -teme Krk; `seihendama IisR; *tsehkend*|ämmä Urv Har Rõu Röp Se, -emme Krl

1. *joonistama* või *kirjutama* `Vestä `plehvietri *ots hüäst teräväks*, *siis_o hüä sehendädä* Kuu; *paberi* `pääle `sehkendäb, *nüüd tahetasse* [koolis] *igasugu vigurikkusi* `saada Lüg; `Siehenda *sie* `kleidi *snitt* `välja IisR; *Koolis õpetati meitele ka sehjendamist* Kaa; *sehjendas* `tahli `piale `lindusi ning `loomi VII; *Sehkenda ma äi muista* Käi; *koolilapsed sehkendavad*, *tütarlapsed jälle teist moodi* `asju, *poisid teist moodi* Mär; *Tüdrukul oli uvi ja anne kua*, *üht inge oli tä sehkendamas* Han; `rätsepäd *ikke sehkendavad*, *tegäväd* `sohksi `riipsusi `riide `piäle Tõs; *sehkendas ikki ulk* `aiga, `enne *kui* `saagis; *ma sehkentan siin leidi nitte* Saa; *koolilapsed pannakse sehendama* Juu; *kriidiga sehkendas rätsep ette*, `enne *kui* *riiet* `leikama *akkas* Kos; *ma sehendan* `teile *paberi* `piale [kangasteljed] JJn; *ei saa muidu* `asju `selgest, *kui tarvis sehkendata* Iis; *seihkendab maja* `plaani Trm; `õmblejad *sehendavad* Plt; *ma sehkendäsin paberi* `piäle *üless* KJn; *õppe iki tedä sehkendämä kah* Trv; *sia sehkende omal üless*, *muđu* `eksid *ärä* Hls; *mis sa nüüd maalit või sekentet* Krk; *puul* `snitti *sehendet ju üless* Hel; *koolilatse sehkendävä* `papre `pääle Puh; *kuul* `meisteri *pand latsõ*, `täämbä *tsehkendämmä* Har; *koolin iks opatass tüüd tsehkendämist* Rõu

2. *rehkendama* *Ma sehändän siin omaede*, `milla `täüdü `tuhli *ottama hakkada* Kuu; `õmblejad *sehkendavad*, *kudas riie tuleb* `kaiki *lõegata* Hää; *sekente* `vällä, *mituss tat tulep* Krk

sehkendus *sehkendus* Rei Mär Kse Han Saa/-nt-/ Juu Iis Trm/seih-/ Hls, `sehkendus Kuu Lüg, *sehjendus* Jäm, g -e; *sehkendu*|ss g -se Ran Puh San; *tsehkendu*|ss g -sõ Krl

1. joonistus, joonis `sehkendab ette, `tõine akkab siis sene `sehkenduse järäle tegemäie Lüg; sehkendused olid laua peal Mär; [Temast] oli sehkendusi järäl jään Han; nüid on sehkentus `tehtud, nüid võib `töösse minna Saa; nägin ilusaid seihkenduusa Trm; temä akkab sehkendust (joonistamist) `õpme Hls; tsehkenduss om mõni roosikõni Krl

2. rehkendus, arvestus rehkendust `üitakse mõnikord sehkendus Juu; vil`lä anniva kõrdsimehele, siss saeva õlut ja `viina, oma sehkenduss käis iki Ran

sehkerdama sehkerdama Lüg/`s-/ Ote kurameerima Mõni `sehkerdab `tõiste `naistega Lüg; poiss sehkerdass `tütrigea Ote

sehnuk sehnuk g -ki joonistus Keik seitungid ning raamatud - - oo suuri sehnukisi täis Kaa

sehnung sehnung g -i joonis, kavand Sellel aal es tii `kehrnigi `enne ehitämist paberi `pääle sehnungi Vil

sehoke → sihuke

seht → sehvt

sehtima → sehvtimea

sehtitämä → sehvtimea

sehune sehu|ne Khk(sõ-) Rei, sähu|ne Emm, g -se; `seu|ne Käi, `sõu|ne Rei Phl, g -se sihuke ma_p tunne sõhust `asja, pole sõhuste `riistadega tuttav Khk; mool on ka sähune obu kut sool Emm; `siia `maani ma pole seust `asja `teedend; `seune varsa `muistus pees Käi; Sehust `kiika äi saa jo üle võlli ajada; Mool on `sõune triibuline kuub Rei; nii vehe on `sõusi `noori inimesi Phl

sehveldämä sehvel|ämä Rõu, -eme San õiendama, jändama kes iks `õigõ abielunaane, ei sehvelde tuu [teistega] San; Sääl tä sehvel'd noode ammõdimeestega Rõu **Vrd** sehverdama

sehver → sihver

sehverdama sehverd|ama Jäm Khk VII, -ämä Juu Rõu, -ämmä Urv Krl, -eme San

1. sekeldama, õiendama, jändama mis sa sehverdada sellega Jäm; `kange on igaihega juttu ajama, igaihega sehverdab VII; Jälle meherõibõ, `kõiki `naisiga_tia sehverdäss Urv; Ta um naido ülembiidega jo_harinu sehverdämä Rõu **Vrd** sehveldämä

2. liigutama, vehkima pikk särk oli `sel`gäs, vüö peäl, sehverdä nii paelu kui tahad Juu

sehvt sehvt Ksi, g sehvti Põi Muh Emm Rei Phl Mar Lih Han Hää Saa JõeK Iis Trm Kod KJn hajusalt T, `sehvti Kuu Jõh IisR; sehvt, p `sehvti Har Rääp Se; seht Äks, g sehti Kse Tõs Aud, `sehti Kuu Lüg Jõh, sehi HJn Trm; seht PJg, g sehti Mär, sehi Trv Hls Krk; seht g sehti Mus VII; p `sehti Vai Jäm Emm Rei Hää Kad VJg Krl Vas, `seühti Har

1. äri, kauplemine; kokkulepe Sie mies tieb `sehvti Jõh; Selle sehvtiga on mul lips läbi Rei; pidavad suurt `sehti Kse; Sehvtid võivad - - salajad kua `olla Han; `ööldud, et midagi ei tohi `karta, siij rikub sehvti ära Hää; arjumeštega `tehti `enne `sehvti, siss sai odavamalt Saa; kas tulite sehi `peale `väl'ja HJn; tieb ead `sehti Trm; `sakslane kõhe tiib `sehvti Kod; egäl õhel oma seht Äks; seht piab `käimä, temä tahab sehist elädä Trv; inimese `peave `sehti Hls; kaupmehel lääb sehvti pidamine tinavu `äste Puh; poiss lännu kõrdsi manu ja `ol'ligi sehvt kuun Ote; mia_ `sehvti nimä pedävä? Har || plaan, nõu midä `sehti tei `piäto Vai

2. kurameerimine, sõbrustamine Oli kova `naistemies, `naistega olid kovad `sehvtid sies Kuu; kahekeiste `piavad ka juo `sehti Lüg; nüid tia mida vanainimestel viel `sehti pidamist Jõh; `Nendel käib sehvt IisR; tegavad sui läbi `sehti Mus; Akkavad juba `koolis `sehvti pidama Põi; peab poisiga `sehti Emm; pidavad `peale suurt `sehvti Mar; need\_o sohinaesed, kellega peremees `sehvti akkab tegema Lih; Poišs lõõb tüdrikuga `sehvti Han; `Kül'gi `lүүmine, `seuke sehvt Hää; akkab `sehvti pidama poisiga JõeK; akkavad `sehti tegema, vahivad üheteisele `sil'ma Kad; tüdrukud tievad poisiga `sehti VJg; sie tüdik ajab `kõikidega `sehvti Iis; neil_o seht mitu `aastat sehen jo Krk; sel lääb jo kõigi `tütrigutega sehvt `äste Puh; ma sai [tüdrukuga] sehvti pääle Nõo; kui `võõraga `sehvti tiit, siij om abielu `rikmine Kam; neil üteldse suur sehvt sehen ollev San; `poiskese tsura om, nakašs `seühti pidämä Har

sehvtima `sehvtima VNg Lüg(-mä) Jõh IisR; `sehvtmä Kod; `sehtima, (ma) sehti Hää, sehin Koe; `sehtme, (ma) sehi Krk sehvtitama **a.** äritsema, sehvti tegema tema sehib `mitmete `asjadega Koe **b.** kurameerima, sõbrustama nie `nuored `sehvtivad VNg; sie `sehvtib senegä jo mittu `aasta Lüg; Kuol `meister `sehvtis `meieri `tütrega Jõh; Akkasid `sehvtima juba `lieri ajal IisR; tüdrukud sehtivad, ikki üks `sehtimene Hää; meie ei aka `niskesegä `sehvtmä; nuared inimesed, niid `sehvtiväd Kod; temä ei sehi kellekidege Krk

sehvtitama sehvti|ama Mar, -ämä Nõo(sehti-) Rõn Kan Urv kurameerima Nii kaua sehvtitati, kuni pulmad said teoks Mar; kae, joba nakass jälle [temaga] sehtitämä Nõo; ega temä `poissega küll es sehvtitä Rõn; taa `tütrik sehvtitäss egaütega Kan; tõsõ_saksa vašt es tahava, et preili kutsariga sehvtitäss Urv

seia `seia Jõe SaLä Kär Noa LNg Kul HaLä Kos Jür HJn Amb JMd Pee Koe Trm Äks, `seie hajusalt R, SaLä Käi Mar Tõs Ris HMD JõeK Kuuk Amb JMd JJn ViK I Ksi Plt SJn Hel, seia, `seia, `seja Lei (liitsõnades võib esineda II vältes)

1. a. osutab kõneleja ligidal olevale kohale, kuhu keegi või miski suundub `kirjutas minule `seia Jõe; tuli `tiatus `seie, et [pöeg] on uppund Hlj; Pää (päike) ep paista `seia Jäm; tulime `seia nink siis `aksime sii seda maatööd tegema Ans; siial pole veel kuduateg, mis ta `seie `rändab Khk; `Paadla laht tuleb `seia Kär; tule `seie, istu mu põlve `peele Käi; Ta oli `seia tulnd, obuse eest ää võnd ja `lahti lasnd LNg; sõja aeg tulid undid `seia; olid mõteln kohe, et ega nad `seie ei jää Ris; olen `seie `pandud ja pian siin olema (voodihaigest) HMD; lõika `seia `väike õnar `sisse Nis; `seia taheti kaks peret `juure teha HJn; tegin suurema tua `seie JõeK; surigi `seie Amb; kas sa tulid `ammu `seia JMd; jalamaid tule `seia Koe; ega neid `seie `rohkem mahu VMr; tuo oma tengelpung `seie Kad; käsi sie naine `seie `tulla HljK; kui tahad `seie `jääda, sis jää Rak; panema `seie viil mõned kivid Kod; Ega me seie põle riidlema tullud MMg; all pol oli pilve, ei tulnu `seia, kadus ära; käesivad `seia `püüdmas Äks; ma olen isi `seie pand Plt; mette `ükski ei tule `seie SJn; mina näe, ku tui tulõ `seia Lei **b.** (koos kohta täpsustava(te) sõna(de)ga) tulime ühe `joonega `seie `lahte Jõe; `tehka `seia ukse ede Khk; tuul viis aganad ää ju ja puhas vili jäi `seie maha Tõs; suured lahmakad [püünised] ei kolva `seie madala vette `panna HMD; piaks ma ikka `seia majase ää surema Kei; sa istud nagu üks igavene lamukas `seia `peale Jür; luoma kisa `koštis `seia külasse HJn; [rabakanad] tulivad `seie `metsadesse JõeK; Jäe sa `seia tänavasse; tulivad `jälle `seie oma `valda Amb; äe pane `seie serva `piale JJn; `seie einamalle `korjab suure vihmaga ja kevadete samate ulga vett Kad; `seie `mäele ta paessab ärä Kod; tulõ `seia iire_päle Lei

2. osutab koos sõnaga sinna eri kohtadesse suundumisele inimesed pugevad reduse, üks `seia, teine `sõnna Khk; jookseb `seie ja `sinna Sim; talleke tukerdab ja pukerdab `seie ja `sinna Lai

Vrd siia

seia|ajani seniajani, tänini `seiaajani olid jalad `kerged Ris; `kañdis `seie `aani Tõranurme kooli nime Plt

seia|maale siiani, siiamaaani **a.** seniajani `seia `maale on ikka keik `eesti leind Khk; kaev põle `seia `maale kuivaks jään HMD; ma olen ju `seia `maale ikka kehrand ja olen ennast toit vel selle `kehrusega Hag; seie `maale nägin ilma [prillideta], suūt nään viel `praegugi JJn; olen seda rebast küll püünd kätte `suada, aga põle `seie `muale viel trehvand VMr; `seie `moale oleme läbi soand VJg; `seie `maale võis ta teha, mis tahi Iis **b.** siinse kohani obo ernob Iiumaal, `seimaale kuulusse = müristamine Mar; `jõutsin oma tööga `seie `moale JMd

Vrd siamaale

seia|maani siiamaaani **a.** seniajani `seie `maani õlen ikke `äste eland Lüg; `Seie `maani ei ole ta oma `võlga ära makst IisR; `seia `moani põld vigagi Koe; `korstnad paštavad `seie `muani VMr; Rahaugu mägi, muud nime tal põle `seiemani `antud Sim; kuda sa `seie `muani õled ärä elänud Kod **b.** selle kohani Raja `juokseb `seie `maani IisR; Vala toop täis `seie `muani Trm

seia|maanine senine `seiemuanine läbi `suamine õli üvä Kod **Vrd** siamaanine

seiani *seiani* senini – LNg

seia|poolde = seiapooles *käänä seia* *puulde* Lei

seia|poole siiapooles *kaalub seia* *poole* või *sõnna* *poole* Jäm; *tule* *seiepoole*, *ma taha* *soole* *midad* *rääkida* Khk; *ma panin ta* (härja) *seiapooles* - - *ikkesse* Nis; *kesse küll on*, *tuleb seiepoole* *ja lähäb sennapole* JN; *tüdruk ei näita enam nägugi seiepoole* VMr; *tule seiepuale*, *ma ei taha nõnna kõvass kisendätä* Kod; *tõsta siij tulepiht seiepoole* Ksi **Vrd** seiapoolde

seiar → seier

seia|saate senimaani, siiani *'Seie* *saate on* *'easte* *läind* Hlj **Vrd** siiasaate

seia|samas = seiasamasse *ta jähi* *'seiesamas* *kivi ääre ala* Ris

seia|samasse siiasamasse *jäägu see jutt* *'seiasamasse* JMd; *tõivad* *'seiasamasse* *külasse* Koe

Vrd seiasamas

seia|samma siiasamma *jätä* *'seie* *samma* *'kõsta*; [päike] *lähäb* *'seie* *samma* *'luuja* Kod

seia|sõnna siia-sinna *'lindavad* *'ümber pee* *ning* *'suskivad* *'seia-* *sõnna* (mesilastest) Khk; *lapsed* *'seie-* *sõnna* *läin* Ris

seib *seib* g *seibi* Khk JMd Iis hajusalt T V; *seip* g *seibi* Koe, *seebi* Kod; *seiv* g *seivi* Khk Emm Rid Mar Mär Hag SJn, *'seivi* Jõe Kuu; n, g *'seibe* VNg Jõh; pl *seivid* JõeK

1. kettakujuuline lame auguga detail *igäst* *'paadi* *'lauast* *'pandi* *naul sise* *ja* - - *seiv* *'lüödi* *'sinne* *'naulasse* Kuu; *'raudased* *'seibed* *'onvata* *'kiudel* *sies*, *'muidu* *kuluvatta* *'augud* *'suurest* VNg; *'seibe* *ei* *lase* *'mutri* *'menna* *puu* *'sisse* Jõh; *pane* *'seia* *uus* *seib* Khk; *'vankruerum* *akab* *logisema* *ja* *plagisema*, *kui* *seda* *'seivi* *ei* *ole* Hag; *seivid* *panna* *kruvi* *'alla* JõeK; *seibid*, *'ümmargused* *rattakesed*, *pannakse* *'mutride* *vahele* JMd; *ma'ssinatel* *on* *seibid* Iis; *lipp* *om* *raudpulga* *otsan*, *kos* *ta* *pääl* *käib*, *seib* *on* *all*, *et* *ärä* *ei* *kuluta* (tuulelipust) Ran; *naglal* *om* *seib* *all*, *et* *mitte* *läbi* *puu* *ei* *lää* Võn; *linamasinal* *om* *kaits* *kolm* *'seibi* *Ote*; *rabaja* *omma* *'seibe* *siseh* Plv; *tele* *'mutril* *om* *seib* *iin* *otsan* Röp

2. liistak mingit ainet *seivid* *lõegatakse* *liha kül'lest* Mär

seider → seier

seidin → siidine

seie → seia

seier *'seier* Lüg IisR Jäm Khk VII LNg Mar Kul Mär Han Tõs Khn Tor Ris Juu Kos JMd Koe Trm KJn Puh Nõo, *seier* Emm Rei Hää Saa Iis Kod Hls, *'seiar* Kuu Plt Vil, *seiar* Phl Vig, g -i; *'seiu|r* Kaa Pha Muh(*'seivu|r*), *seiu|r* Trv, g -ri; *'seiver* g *'seivri* Jäm Kse Han; *'seider* Khk osuti *Ku* *kell järel* *oli* *'oigest* *ajast*, *siis* *edesi* *vois* *'seiarisi* *küll* *lökkädä* Kuu; *'veike* *'seier*, *suur* *'seier* Lüg; *kella* *pale* *seina* *peel*, *sääl* *olid* *'seivrid* *peel* Jäm; *kellu* *suur* *'seier* *ep* *kei* *enam* Khk; *Pisike* *seieur* *läheb* *varsti* *kaheteisme* *juure* Kaa; *'seivur* *oo* *kahe* *'kohtas* Muh; *Uri* *seierid* *aa* *üdna* *pisist*, *annab* *üdna* *vaata* Emm; *kella* *seiar* *on* *peal* *'lahti*, *suur* *seiar* Phl; *kellal* *oo* *kaks* *'seierid* Mar; *'Seivrisi* *tuleb* *praavitada* Han; *Mio* *uuri* *pissike* *'seier* *kadun* Khn; *õpetaeaproual* *on* *kaal*, *'numrelaud* *üleväl* *'otses*, *seieritega* *puha* Hää; *seieritest* *lükats* *'tuñni* (kella) *edesi* *ja* *tagasi*, *kui* *aeg* *'õige* *ei* *ole* Saa; *teine* *'seier* *on* *ära* *tuln* Ris; *kella* *suur* *'seier* *'näitab* *minutisi* *ja* *veeke* *'seier* *'näitab* *'tuñdisi* Kos; *seadan* *'seierid* *'õigest* *'käima* Trm; *Seiarid* *tahvad* *säada* Vil; *suur* *seiu|r* *om* *üte* *pääl* Trv; *Tunnil* *om* *minuti* *seier* *valla* *tullu*, *nüid* *elä* *nagu* *kotin* Hls; *Seier* *om* *küll* *väike*, *aga* *näitab* *meile* *õiget* *aiga* Nõo **Vrd** tseier

seihendama, seihkendama → sehkendama

seihkendus → sehkendus

seike → sehike

seil *seil* g *seili* Jäm Mus Ris, *'seili* Jõe Kuu Hlj Jõh; n, g *'seili* VNg Vai *puri* *tuul* *oli* *'seili* *ärä* *rebind*; *vana* *ajal* *olid* *siin* *niisugused* *'kandilised* *'seilid* Kuu; *vahest* *oli* *seil* *pial*, *vahest* *ei* *old* Hlj; *mina* *olin* *ies* *'seilisi* *'muutamas*; *'seiso* *viel* *sadamaski* *'täie* *'seili* *all* VNg; *vene* *'purjed* *'onvad* *'kolmel* *jaol*, *esimene* *seil*, *tagumine* *seil*, *'kolme* *'nurkeline* *on* *ies* Jõh; *'tarvis* *'seili* *'pääle* *'panna* Vai; *parandas* *'seili* Mus

seilama `seilama, da-inf seilata Khk Ris Kad, `seilada Kuu Hlj VNg Jõh purjetama kui `seilamise ajal tuul ära jäi, siis `kästi vilistada ja `masti `küntega `kraapida, pidi kohe avitama Kuu; oli küll ea `seilada Hlj; neli `kümmend kaks `aastad `seilasid merd VNg; üvā `seilaja `laiva, tāmā `lähtō üvāst edesi Vai; lae `seilab, aeab kaksiti Khk; kas `seilame `väl'la Ris; `inglise laevad olid meres seiland Kad || lendlema `kärbläised `seilavad `ukse pääl Vai
Vrd seilima

seili- purje- Vai ne pisukased `seili `laevad sis `talvel `seilasid; ega siis old `muotorisi, siis olid `seili `paadid kõik; üks vanal ajal `kuotud kodu ka sidā `seili `riiet Kuu; kui üvā tuul, `lähtō `seilivene `paljo `kiiremast kui `muotor `paati Vai

seilima `seilima Vai(-mä), (ta) seilib Khk Mus seilama mei pojad `seilisivād mere Vai; see tuul paneb küll laeva `seilima Mus

seim seim g seime Hel Nõo Ote San Kan Har Rõu Plv Vas Se, seeme Ran Nõo Rõn; n, g seime Lei sõim laodan olliva seemed sehen Ran; `aena `panti `seime [lammastele], lehmile `panti aena niisama nõna ette Nõo; seime om lavvust tettū Ote; Jeessuss `sündüss seimen San; `ründe², mis seimist `vällä visatass Kan; lehmil seime<sup>2</sup>, haina<sup>2</sup> seen Har; raudnagõl<sup>2</sup> satass `seime, ellāi sööse `sisse ja lõpõss är<sup>2</sup> Plv; panõ elājile süük<sup>2</sup> `seime Vas; vanast ol' kõgõ redeli², no õnnõ `naati `seime tegemä Se **Vrd** semm

sein sein VMr, g seina S LāLo LāEd Hää Nis Jür HJn Amb JJn Ann Kad Iis Trm Ksi Lai Plt Pil Vil, `seina (-ā) R(n `seina, -ā VNg Vai), seinā Mar Saa M TMr, seena Kul Mär Vig Kir PāPō Ris Nis Rap Juu Kos JMd Koe VJg Trm Pal Åks Lai Pil SJn Vil, seenā Tõs Khn Juu Kod MMg KJn Vil

1. a. hoone püstne piirdetarind maja `seinate pääl on venitused VNg; kie `õige rikkad õlivad, nied tegivād paekivist `seinād Lüg; maea seinad on juba ülal Khk; Seinad olid nii mädad, saue varal olid veel `püsti; Tugev mees oli, kut sein `seisis Põi; see sein\_o koera `kaela `tehtud, teine oot tapitud sein Muh; `seina leheb palju kivisid Rei; lõõb takku seina vahele Phl; tuba juba seinul, seinad juba `valmis Mar; `õues seena `külges oo rõngas Mär; katus ikke peab `vihma, aga seenad oo alt naa lagund Mih; räästās ulatab üle seenā Tõs; Piäb õpn mies olõma, kissi maja `seinā raiub Khn; koer läks seenast läbi, auk seenas Aud; majasi saab raiutud nelja seinaga Hää; maea seinādel on vamm sijs Saa; puust ikka seenad tehakse, kis siis kibist `seina teeb Nis; reha pane seena naeale Rap; tuba on juba seenul Juu; rehetua seenad olid tahumata `pal'kidest Kos; isa `viidi seina `jääre ja `paandi pauk Jür; ära olid [palgid] `pendind, ei kõlvand `seina `panna Amb; sein sai üles `tehtud Ann; sienetus lähāb seena sies edesi VJg; Rahvast õli tule juure pal'ju kogunud, nii kui sein seisis tule juures Trm; tuul ulvob ja vilissāb läbi seente Kod; kui aeda ust `lahti ei saanud, lõegati seena `sisse auk (varastamisest) Åks; katuss päält `ol'li ärā, seenad ol'lid kõvad Vil; ma ole sanna seinā `vastu `juysknu (peast põrunud) Trv; mulla ja savimaa pääl tulesse rügā ku sein; tuul `puhkās seintest läbi Krk **b.** siseruumi piirdetarind; selle sisepind sie pane `sarved `seinā, ei sie taha teha tüöd piltl VNg; elāb oma `neljä `seinā vahel Lüg; Ega sie ilus ole, kui `tuolid sedasi ühes `seinas rias; `Viskab jalad `seina `piale, `tehku, kes tahab piltl IisR; tua `seinād on juo nogisest mend Vai; tuleb õõmaeline, magab seina `ääres maas Khk; tagus `naela `seina VII; nakita nahk `seina Muh; Keik, mes seina külgist lahti, tassidi ee Emm; `enni olid seinad tahmased, va suitso tuba Mar; seenast `seina risu täis Mär; seente peal olid pildid Kir; varas jätab varna `seinā, tuli ei jātā sedā koa Tõs; Mõnõl igānes `piltā sende piäl Khn; sāngi peats jääb `akna `poole, jaluts seena `ääre Vān; pūheb toa seenad `puhtass Tor; `altarilaud viisid āā ja pildid seenalt Ris; tule seena naalt emalle JMd; kerikse `puistamise aal `tahmab kõik seenad āā Koe; riputa pinsak seina `piale Iis; vaebad one sāngi ees muas või seenā piäl MMg; tuleb `õhta kodu, on ikke tuba soe ja seenad `oitud (kui keegi pidevalt kodus on) Lai; seinad olid suitsuga mustad, tahm oli `seinate kül'les Plt; seenā `sisse `ol'li pulgad `lastud, seal `ol'li siss ase, kus magati KJn; vagi om seinān Trv; seinte sehen om nagla Hls; ega sääll muud ei ole, tühi tuba, pal'las neli `seinā Krk

2. a. (esemel) *kaštil oo seenad Vig b.* noodaloomuse külg `toine läks `toisele `seinäle, üks vedab lahemasel `seinäl, `toine vedab `ulgumasel `seinäl (üks veab lahepoolsel, teine ulgumerepoolsel küljel) Kuu

3. (teat kangamööd) üks `seina `kangast one `kümme `küünärd VNg; egä `öldki pikk, neli `seina `vaide õligi Lüg; kolm `seina oli `kangast IisR; kääruude ring oli üks sein JJn; kui kiaritakse, siis märgitakse `nõega seinä märgid `sisse Kad; kaks `seina kangast on kududa VJg; seinast sai ülikond tugevast `sel'ga Trm; ainnin viis ja puul `seinä kangass Kod; poole seinä märgid `tehti `süega Pal; palju on saand `kangaid kududa, ikke oma sein `päävas Lai; mitu `seinä om kangast Trv; kaitskümment neli küünärt sai selle kolme seinäst Krk

Vrd sain

seina- seinä- `seinäalused lasevad `külmä läbi, `kundament on `vaesest `tehtod; tegin ise `seinä `säangi `valmis Lüg; seinakass, missega [veetakse] kriips palgi `peele, et pal'k otse saab Jäm; `mamsliga lüiate seinapalgid nagade `sisse Ans; seinassid `võtavad seinad ee Khk; seinakoi, see tiksutab ning taub nõnda seinä sehes Kär; seinatõugud robistavad seinä sees Mus; Seinakellu tahaks parandamist, äi näita õiget aega Pha; Mis sooja see [maja] peab, rotid seinäalused kõik ää ajand; Seinapuuriga `aeti `palkide `sisse augud Pöi; seinakapid `ollid koa, vähiksed Muh; seinakassiga tõmmedaks kriipsud ede Käi; `enni `seisid seinapalgid - - kas sada `aastad, ei mädänend ää; oli joosnd ja virisend peal seal mööda seinä `ääri Mar; seenä `kella `väetse üles Tõs; Öuõit taris `pühki, kõik seenä `iärsed `ränkä `täüde Khn; kukk kuuse `otsas, saba moas = seenakell; seenatapp on - - iga pal'gi vahel Juu; taludes olid vanasti seenä `koikud Kos; Laua kõhal on seenariiu, kos mõned tarvilikud asjad on Trm; meil õli alate seenäkapp seenän Kod; seinäpalgi laksuv külmäge, pauguv iki Krk

seinam → säinam

seina|must, -märk kääritava kanga pikkuse märk kui saab ühe `korra kääruude `ümber `käidu, siis `tehti `sinne `seinamärk VNg; `Seinä `musta tied `nõega igä `seinä `kõhta `käärbodel; kui akkas kuduma ja üks `seinamust tuli juo lagele, siis on üks sein juo `kuutud Lüg; Kudamese aeg vaadati, ku seinamärk tuleb, siss on `jälle kümme küinart `koetu Hää; kas sa seenä `mussa tegid kua `kangale Kod; seinamust, kui kangast kääritasse, tehasse `sõõga Lai

***seinane** seenä|ne g -se seinä pikkune (kangast) vähäm särgi kangass ei tehnu ku kuvve seenäne; kolme seenäse [kanga] suadin järele Kod

seina|pagu seinapagu `sambliga topime seinapaud `kinni; ta on nii vagusi kut luss seinapau vahel Khk; Äga su `suugid pole seinapagu (soovid ka head-paremat) Kaa; Seinapagude vahel on nuad Rei; seenapagu tahaks `kinni toppi Pil

seina|pragu `seinaroad one ludiku täüs VNg; seenapragude vahelt puhub tuul `sisse Mär; lusikas oo seenäprao vahel Tõs; Katsu kah, egas sinu suu seinapragu põle (võta ka süüa) Hää; pannin selle raha seinaroad vahele Vil **Vrd** seinapagu

seinas → säinas

seina|äärrik saunik seenä jäärik - - eläb tööse `vistlemise saanan Kod

sein|veer seinä ääres asuv ala sañt om seinveeren mahan Hls; mis sa nurgit sein `viiri `müüjä; `vaate, sääil lauda seinveeren om lapi Krk **Vrd** sainveer

seip → seib

seirama `seirama Kuu, da-inf seirata Muh

1. järel käima, jälgima `Seirasin toist tügü `aiga, aga ärä kadus `silmist Kuu

2. korraldama, korda seadma ta `olli seiran nii, et enne läheb Nukale; ma saa sel aal kõik `valmis seirata Muh

seis seis g seisu S Rid Mar Mär Kse Han Tõs Hää Kos KuuK JMd Koe VJg Trm VIPõ M, `seisu Kuu, seesu Mär Tõs Tor Ris(-o) Juu Kos KJn; n, g `seisu VNg; seisu- Hag Jür Pal Lai, `seisu- Jõe, seesu- Kir PJg Ann Kod, `sõisu- Lüg

1. seismine, paigal- või tegevusetu olek; peatumine tegi teel mütu `seisu VII; ma ole seisu jaoks (pole enam töötajat) Muh; Terav kerves pidi seisu ajal ikka varnas olema Emm; seisu

poritsed veed_o pahad Kse; tahab laiselda, üle seesu ei lähä `ükski töö (seismisest kaugemale ei jõua) Tor; jätab omale [raha] seisuks Koe; üks `veike kapi oli sial muedu seisuks Pil; `väiksest tüüst saavet `rohkep ku suurest seisust vns Krk; seisu peal(e) ~ seisis seisma(s); tegevuseta, tööta olekus(se) tüü on `seisu Kuu; üsna seisu peal ma pole (pole päris tööta) Jäm; obu pal'jast seisu peal olnd Khk; seisu peal mees Rid; ta oo üsna seisu peal, ega taal siis kedagi teha põle; viis oma raha kõik `linna seesu `peale Mär; õlut `tannis käärib ja `vaatis oo seisu peal Han; moa [on] seisis, ei arita Tõs; `kanga soad on seeso peal Ris; sui sai `ärgega `küntud, `talve olid ärjad änamasti seesu pial Kos; sie on vana `veški, nüid ta on seisis KuuK; Mul on raha linnas seisu pial Trm; raha on seesus KJn; obene jääb nüid seisu pääle Trv

2. hoiak, asend sellel_o `sirge seis Kse

seisak seisa|k g -ku Khk Mär Kse, -gu Jäm Khk Rei; seesa|k g -ku Juu KJn peatus, seismajäämine; paus, katkestus `paergu nenda töö seisaku aeg Khk; oli rutt `minna, aga tee peal tuli üks seisak Mär; nüid saab sellest tüöst seisaku Kse; tegi seesaku Juu; igäle `poole `kargab, et tal `kuskil seesakud ei ole KJn

seisatama seisatama Jäm Khk VII Muh Rei Mar Mär Kse Hää Jür Koe VJg Iis Trm Plt KJn, `seisa- Kuu VNg; seisät|ämä Trv, -eme Hls; seesatama Tor Ris Juu JMd SJn, seesätämä Tõs Kod KJn

1. seisma jääma, peatuma vähä `seisadin, ain juttu ja tulin tulema; `nende tua `juures `seisatasivad ka vel VNg; leheb teed `mööda ning äkist jääb seisatama Khk; korra seisatas poe ees ning läks `jälle VII; seisatasin seal natukse `aega Mär; seisata põrmuke Kse; obune vääb kõvaste, las täl vähä seesätädä Tõs; jäin lugemese `juures seesatama Ris; [rong] sai seisatamise koha Jür; seesatab tee `eares JMd; seisatas minu juures VJg; `juuksin ühe ingpuhuga, sugugi ei seesätänd tij piäl; kos tämä siis enäm sae seesätätä Kod; Vana Punik seesatas laada ukse peal ja teesed elajad ei `tohtind `ükski `mööda `minna SJn; ta seisät raasike `aiga Trv

2. seisma panema seisata oost natuke Muh; mees seesatab oost Tor; seisata vähä obost KJn

seisatlema seisatlema Khk Muh seisma, peatuma ma seisatli Khk; mis sa sii seisatled Muh

seisatus seisatus Khk Muh Rei-/dus/ Kse Iis Hls, seesatus Tõs JMd, g -e; `seisadu|s g -kse Kuu seisatamine, peatumine tal põle mitte `kuskil seisatust Muh; jo se seesatuse koht oo Tõs; seisatus om, ku ta `kurtme jääb Hls Vrd saistuss¹

seising `seising Vai Ris/s-/ , g -i VNg nõör purje kinnitamiseks vm nõör purjel `kliiveri `seisingid; `päästa `seisingid `lahti VNg; `seising `seili küles käüb ja `ümber `masti Vai

-seisja Ls eestseisja

seisku `seisku Hlj Pöi Mär Kse Vän Juu Kos Jür JMd JJn Tür Pee Koe Trm Plt Pil KJn, `seesku Tor seisma Regi jäi `seisku Hlj; pole `painajad midagid olnd, see veri jääb `seisku Pöi; teha oli küll, aga jäi seekord `seisku, vihm tuli `peale Mär; vanamees jäi `aigeks ja ehetused jäid `seisku Vän; südä jääb `seisku, tuleb minestus Juu; Kell jäi `seisku `jälle Jür; vil'la koristamene `seisku `jäätud Tür; `jääti sie mõis `seisku `sõnna Koe; ta on selle põllu vist `seisku `jättnud Plt; pane masin `seisku KJn

seiskus `seiskus Juu Jür JMd Pee Pil seismas, seisma jäänud Kõik tüed on mul `aedas `seiskus, `vihma muudkui ladiseb Jür; masin on `seiskus JMd; vööd jah, neid on `paergagi inimestel `seiskus, ega nad ei kanna Pil

seislik `seislik püsiv `seislik ilm Kse

seisma `seisma, -mä, (ma) seisa(n), -ä(n) eP M(ma-inf -me) TMr Vön, seesa(n), -ä(n) hajusalt L K I; `seisama, (ma) seisa Khk Mus Kaa, `seisan Jõe Hlj Rid; `sõisama, (ma) `sõisan Lüg(ma-inf -maie) Jõh IisR

1. jalgadel, püstiasendis olema `ninda pali `rahvast, et mies mehes `püsti `sõisasivvad; `kruonovahid `sõisavad vahi pääl Lüg; `seisas miu `seljä taga Vai; mis sa `püsti seisad, istu ka; tee ni libe, äi seisa ülal Khk; `Seisas vast tunni aja, kes [koolis] õieti es vastand ära Mus; obu `seisi `kesked õuet; kui kava nad ikka `seisvad; ää `seisig ukse peal Muh; pole senel änam

äda, seisab juba jälal Emm; tüdruk `seisis `vaasti `nurkas Käi; näd `seisid seal ja aasid jutto Mar; `pahmaja seesab `keskel `püsti Lih; seesäb `välläs, ei tule tuppa Tõs; Pistä perse `penki, mis sä `püsti seesäd; Ää `seisüg uksõ naal, saad (sajad) seliti Khn; `käs kis `poiissi `püsti seesta Tor; `Seisid kahel puul mol'li `ääres, iga pulga jauks inimene Hää; mes sa seesad seal Ris; inimesed seesavad troppis kuos Koe; ta on juo küllalt `seisnud lis; nägi vanainimese `seismä tii jäären Kod; temä `seisnu sedäsi langu nõal; lase laits seistä Krk

2. (üldisemalt:) olema; asuma, paiknema `nindagu `jahtusid, siis sai `panna ükskeik, kus `kellegi `leivad `seisasivad VNg; `talvel `vanker `riialas `sõisab Lüg; öde on nii `kangest `peele `seisand (peale käinud), lihame toome aga ära piltl Jäm; `seitungis `seisab ülal (on kirjas) Vll; `meite `vankrid `seisid `kõrbu Mar; väl'las `seismine rikub kohe `kiudu Vig; See sahk seesab seal juba ammust aega PJg; abielurikkumine, see jo pühas `kirjas, sial seesab kõik Nis; kas sa tahad näha, kus sapp seisab JJn; kašt `õunu `seisis riuli peal; ää solutud kašs, mutku seisab ala jalus Tür; `kärpäd seisavad ikke väilal VMr; tuari`astja `seisi nukan, kui `taštsimä, siis `laškimä; nüüd\_o `kanged obesed, viljän `seisnud Kod; kerst `seisis enamast aedas; kasepuu, kui vihma kääs `seisnud, `tõmbab `valgest Äks || (mingis seisundis) lae seisab ülal merel -- `ankrus Khk; põld seisab kesas Mar; vasta ~ vastu seisma 1. vastu, mitte nõus olema `seisab `vasta kohe, ei taha `tulla Hlj; emä `sõisab `vasta, ei taha tüttärt `andada Lüg; ma seisi küll `vastu, kes sest küsib Khk; seisab `vasto, ei taha sedä tööd akata tegema Mar; ega ma selle `vastu seisa, kui te olete sellega rahu HMd; ma ei `seistki `vasta, mul oli kohe ea `minna JJn; ma `seisin `vasta, aga päräss tegin nagu tämä tast Kod 2. mingile mõjule vastupanu avaldama ei jõund selle patule `vastu `seista Mär

3. mingis kohas või seisundis püsima; vastu pidama, säilima `vaene ja vilets koht oli, ei `seisand peremihed säääl pääl Hlj; `pehme `suolaga kala ei `seisa VNg; `ilmad `sõisavad ühesugused; mõni ei saand `õiget `särki, ei `sõisand `püksis sugugi; midä ikke `tõine ies tieb, `tõine tieb taga järele, `ninda sie maailm `käibki ja `sõisab ülevle piltl Lüg; `Ninda elav, et sie ei `sõisa mitte pudeliski Jõh; õbe seisab ikka al'las; sokid `seisid niisama, meestel es ole `paelasid Jäm; ladund nii `raske koorma `peele, äi regi pole vaalu sees `seisand; nee on kõvad kinnjad, nee `seisvad midu `aastad Khk; Ädaldas, et taal ep seisna ööse uni änam peel Kaa; pahur loom, ei seisa `kuskil Vll; Kui rähnud `metsas põristavad, siis seisab ilm kena ja `selge; Loom äi kasund, nahk oli `pinnis `õmber, `sõuke `seisis sui läbi Põi; tuba_p seisa soe; kurgid seiste kava ead Muh; vend `ostis obuse, see äi ole mette meil seisnd, ikka kuju Emm; mene `voodi ja seisa riiete sees maas Rei; võtab aga jahvatada peal, seisa parem vakka Mar; `ammad `seisvad suus (pole ära tulnud) Kul; ei temäl põle `kuskil sedä `õiged `seismist, üks kuu sii, teene seal [teenimas] Mär; `vardad ei seesä sees Vig; `tahtis `kangesti `lamma`rasva `saada, siarav ei `seista nii kaua Lih; midagist `meeles ei seisn, pea oli saht piltl Var; kibimaea ei lagune ää, seesab kui kaua Mih; seesäb `sängis moas, soa ülese `ühti Tõs; Panõmõ `aknatõ vahelõ `suõla, siis `seisväd `talvõ kuevad Khn; oles tuul ära pöörn, aga tuul `seisis ilusti Aud; Jusku vaim, et sij eng aga viil sijs seisab (väetikesest) piltl Hää; kui pannakse vähä `soola, siis kalad ei seesa Juu; kanad on nii kui paenakad, majal ei seisa kui kijas Jür; mõni mies ei `tuldku koju, `seisis kõrsis ja jõi; puuriist on sellest ia, ega ta ei lähä `põhja, seesab [vee] pial Amb; see (seelik) võib nädalapäävad `seista (puhas püsida), kui sa põlle ette varjuks paned JJn; kased ei seisa sügisel kaua `lehtes Tür; seesab sängis päävad läbi Koe; korbi kõndiga inimesed seisavad nisukesed õenukesed kohe `sündimisest suadik Kad; pane `tuover `keldri, siis seisab turb VJg; ma `seisin alate `valge (puna ei olnud palgel); mul seesäb alate sil'min, [nagu] õless eelä õllud piltl Kod; on `uhke, ei taha oma naha sees seista piltl Pal; kõik olid uimikus majad, sij `seisis kavva, viimasel aal akasid `lahku `aama Äks; kivi seisab oma vormis alati Lai; regi viristab, ei seisa tee pial Plt; egä laste suud seesä `kinni KJn; ku üks [peerg] ärä põles, `paändis uue `jälle, et tare `seisis `valge Vil; koti kangass, sij `koetass toemine, et ta om kõvemb `seismä Trv; kaeva raav `sissi, jääss `seisme ja seisäp, [kui on savipõhjaga maa] Krk; eluigä om pik'k, söömäte sa ei seisä ja `pesmäde ka ei pääse Hel

4. ühel kohal olema; mitte liikuma või tegutsema; (ka tegevusetu, liikumata, kasutamata olekust) 'Kunda [vabrik] oli `seisma` jäämas, puol kaut `seisaski` VNg; süda jääb `sõisamaie, inimene sureb siis; `lapsed on `talvel` aiged, kuol `sõisab` kinni; `augusti kuu sies leib jättä `sõisama, tõmmab` alli Lüg; `este` tarvis likku `panna, `seisab` paar `päivä, siis `audetta` Jõh; Jäeb ühe kuha `piale` `seisama` nigu post IisR; `eigä` sie kala `paigal` `seisa; raha `panna` `seisama` `panka` Vai; kellu jäänd `seisma;` einatöö `seisab` saeuga Khk; kal`lataar, kui ta kaua `seisab, läheb` vanaks Kär; Seike kena `seisev` aeg, pole üleliia külma olnd Kaa; pühabe, esmasse `kauplus` `seisab` VII; `Lähkril` oo `seisnd` maik sihes; Meri on liiga `seisev, kala ei liigu` Põi; mis sa muidu `seisad` Muh; jää `seisma, ma` taha `sooga` `rääkida` Emm; sii ei ole `seisva` jääd Rei; `veske` `seisab` koa nii samati; kellel se nüid `aega` `seista` oo Mar; mitu viiulid tal `seisvad` seal; kangas `seisis` kaua, ei saand kududa; veri ei tahtnd `seisma` `jääda` Mär; ega ma põle `seisnd` rahul, ma ike paegal `töötan` Vig; nüid oo sõda `seismas` Kir; ta\_i seesa `kuskil` paegal Mih; jättis pilli `seismä` Tõs; ma pole `seista` saan `ühti` (olen kogu aeg pidanud tööd tegema) Aud; kui puu on kebadest maha võetud, siis on param, kui `rohkem` seesab Tor; Ku omikuni ära `seisavad, siss on` punased ku rebased (värvima pandud lõngadest) Hää; teenekord on jälle [meri] nii vaga, et sa\_i saa aru, kus sa oled, nii seesab rahu HMd; kui märg vili `seisma` jääb, siis lähäb läpastama Nis; kõrts seesab `õöse` Juu; ega tema jõude põle `seist` HJn; [keedetud] `värsked` `kartulid` lähavad `seistes` `tänkjaks` JIn; vesi tahab `seista, siis ta` `selgub` Ann; seal kroavis on alati `seisev` vesi Tür; me `lautasime` ära, mis nad mudu `seisivad` VMr; `seist` vesi on `ullu` mekki Kad; kas kelläraisk `jälle` seesäb; tüü jäeb `seismä` vihma päräss; sij one üks `seisev` tii, ärä rohissanud Kod; seesta ka igav, eks katsu tiha Äks; lihunik `paäni` vasika rippu, `seisis` kolm `päevä` KJn; [pirnid] on alle kõvapidised, aga kui seesävad, siss lähväd muredasse Vil; kes palgalist `seistä` lasep, sij piab iki tegema üttelugu Trv; oben `seis` eiläitse päevä ja meil maa `kündmede; ma jäi` `seisme` ku üits sammass Krk; ku maa `seisäb` raasike, siss taht kesä kõrrata Ote; se i s (a) (käsklusena) `seis, seis, lehmäke` Kod; `seis, Maasik` Pal; lehmäl üteltis iki: `seisä` Krk

5. kaitsvalt välja astuma või vastutama Isämes `sõisas` sene iest ia, et kõik lubatu `lambad` ja raha ka kätte `saadi` Lüg; tämä `seisa` alalde oma `lapse` puold Vai; Kas sa saad selle eest `seista, et oome` vihma äi tule Kaa; mis sa ta eest nii `kangest` `seisad, kui teine` oo paha teind; ta akkab nii `kangest` ta `kõrba` `seisma, [et]` nõnnak ehk nõnnak `moodi` oli Mar; Mina `neuksid` õrnesid `aäsu` ei akka vädama, lähvad katti ja siis ma pia nende eest ia `seisma` Han; ma taha selle eest iä `seistä, et kõik` iästi lähäb Tõs; Perenaine pidi selle eest ia `seisma, et toitu` küll oli Kei; taheti seda kooli `poissi` maha `lasta, aga\_s` kooliärrad on `seist` tema iest Pee; kes selle iest jõuab ia `seista` VJg

6. sõltuma, olenema Puude maha võttamisest `seisis` ka puude `vastupidamine` Kaa

Vrd saisma, seisuma

seisu `seisu` Jõe Kuu HJ VNg Khk Mus Emm Rei Mar Ris Jür KuuK Amb JIn Koe VMr Kad VJg Trv, `sõisu` Lüg Jõh seisku, seisma `muotur` jääb `seisu, sa\_i` saa teda enam `käima` Jõe; jädid tüö `seisu` sel `päiväl` ja `läksid` laadale Kuu; `votsin` `mütsi` piast ära [ja] ilusast jäin `seisu` kuhe HJ; `pandigi` kuol `seisu` ja aja `juoksul` lagunes se maja ka ära VNg; Läks verava `postide` vahele ja jäi `sinne` `sõisu` Jõh; keik jäid `seisu` Mus; Ega senepärast sõit `seisu` jee Emm; `sundis` obese `seisu` Rei; ma pane selle [seeliku] nüid `seisu, ma` seda nüid `selgä` ei pane Mar; tema jäänd `seisu` ja uht jäänd `seisu` KuuK; veri jääb `seisu` Amb; kell on `seisu` jäänd JIn; panen aga raha `sinna` `seisu` VMr; tants käis, aga äkitselt jäi `seisu` Kad; `ankur` pidi olema, millega sa said [paadi] koha pääl `seisu` panna Trv

seisu- (seismise, mitte töötamise, liikumise või tarvitamisega seoses) `kindel` `seisujää` oli `Suomeni` Jõe; `eiga` sie `ilma` rahata ole, sel one `seisuraha` ka ikke viel VNg; `präigus` `ongi` [koolil] sie `sõisuaig;` tämä akkas `sõisujalu` `mõürämä` minu `pääle` (karust) Lüg; `Ennemast` `tehti` `talvest` `sõisu` kapsaid `ilma` `keitamata` ja `kuppastamata` Jõh; sui pole mette pailu `seisu` aega; üks ikka `jooskevane` vesi, teine `seisuvesi` Khk; kaua suure mere `ääres` `seisujää`

seisab, to'rm luhub selle `varsti ää Mus; taa on seisupul'l, tema `juures pailu `lehmi sugutamas äi kái Krj; seisuasjad\_o ühes `kimpus Muh; `Kassares pole ju seisuinimesi (tööta olevaid) Phl; seisuvili `pandi ike `asta `sesse Rid; see nüid ühnä seisumaa, põlegi seemet `tehtud `peale; need oo nüid seisupäeväd, põle `tarbis tööd tehä; see mo seisuvara, kui ma surnd olen, küll siis teised tättä `pruukvad Mar; ei and minutitki seisu `aega `taale; taal oo seesu `riidid küll `kirstus Mär; võtab kõnsakorra `piale, kus seisuvesi Kse; [temal] seisumoad paelu, annas ometi `moole koa tüki; `raiskas seesumetsä ää; seisutuba, seesäb tühe mudu Tõs; Ei mede vanataadil põlnd seesuraha ilmaski PJg; pühabä on seisupäe Hää; ma olen tööinimene, egä ma põle `niuke seesumees Juu; nisukseid seisu `assu tuulitakse Jür; kiriku juures on obuste seisukoht VJg; seesuobene, sij on prii; sij\_o seesuvanger, sedä ei vöi tüü juuren ärä `lõhku Kod; meil oli kaks tüüjobust ja seisuobune Pal; rikkamatel on seisu `riidid, mitu ülikõnda ja kasukid ja `kuubesid ja Lai

**seisukalli `sõisukalli Lüg Jõh seistes `sõisukalli `ühte `puhku pian tegemäie, ei saa `istuda `ühtigi Lüg*

**seisukille `seisokille jalgadel – Vai*

seisu|kord olukord; seisund sääl on ikka seisukord nüid param, kut `enne oli; ta oli õnnistatud seisu `kordas (rase) Khk; oli ta seisu `korda `järke küsima akand Jaa; küll on `raske alvatute seisukord Juu; seisukord on alb VJg; päris räbalas seisukorras Trm

seisul püstijalu vokki tegemine oli `kerge tüö, aga `seisul piad `olla `ühte lugu VNg

seisuli `seisuli VNg, `sõisuli Lüg püstijalu, seistes tämä_j saand magada, muudku `seisuli oli `keige üöd; `lapsed olivad `laua `otsas `seisuli VNg; `sõisuli ei saa sedä tööd tehä Lüg Vrd seisulle

**seisulle* seistes süö `seisolle, siis `kasvad Vai Vrd seisuli

seisuma `seisuma Jõe Kuu, `seiso- Vai seisma `seisuv jää Jõe; tahan `istuda, ei `jaksa `seisuda; `seisub `ninda ku `patsa `samm kesk `permandul; Tämä ei `seisu `millaski vaid; `kaua `koera `kaulas makkar `seisub; [kalad] ei `seisu `kuidagi, `täüdüväd `olla `oige `suolased Kuu; ratta löi äkkiste `seisoma; mehed `seiso kaik ühes trobis; `külmägä on üvä, kääd `seisod `kuivad; `laiva `seiso mere pääl `ankuris Vai

seisus `seisu|s Kuu VNg Vai Jäm Khk VII Muh Emm Rei Rid Mar Mär Kse Tõs Tor Hää Saa Juu JMd Koe VJg I VIPõ Hls, `seisu|ss Trv Krk, g -se; `sõisu|s g -sse Lüg

1. sotsiaalselt piiritletud inimrühm; tegevuse, varandusliku seisu vms alusel moodustuv inimrühm, selle seisund ühiskonnas `vinnapoiss oli `kaige alamb `seisus [nootkonnas] Kuu; kie juo vähä on `kuolis käind, sie on oma `sõisusse sies, ei `räägi `tõistega, on `uhke Lüg; tämä on rigas ja `joukas, on paruni `seisuse sies; talupoja `seisus on `vaisemb kui `saksa `seisus Vai; piab ennast juba teisest `seisusest VII; peremeeste `tüitrid pidasid `endid koa suuremast `seisusest kui vabadeko `tüitrid Mar; mis `seisusest `keegi oo, alam rahvas ja ärrä Tõs; igal õhel oma `seisus Hää; `kõrgema ameti pääl said ikki suurest `seisusest Saa; talupoeg on alvema `seisuse sees Juu; igäl nimi õma `seisuse järele Kod; peremehe ja popsi `kohta `ööldi, et teine `oopis teisest `seisusest, aga `kohtus olid ühest talupoja `seisusest mõlemad Lai; `Popse vahel `ol'li `seisuste vahe õge suur, `peeti vahet, kas tal lehm ka on vöi pal'lalt siga Vil

2. seisund, olek on `mõistlikus `seisuses Iis; kas ma tian, `miukses `seisuses ma suren, nää mõned paestetavad jälle `kangeste Pil; sij ilm om `mitmesugust `seisust är nannu ja elänu; sedäsi om inimeste elu ja `seisuss Krk

seisutama `seisutama Kuu; (ta) seesutab Vig seista laskma `Nuore `kuuga mes `villad `niidäd, nie kaik `lähteväd `koisse, ku neh `kauem tahud `seisutada; Kuhu `arveti paras koht olema [piiritusevaadid] `pohja `lassa `seisutama, siis `lasti `paadi külist kõüs `lahti Kuu; kis neid [villu] ää laseb `paatuda, kis neid naa kaua seesutab Vig Vrd saisutama

seisuvalla seistes `Istuvalla\_o igä paremb `verku parandada ku `seisuvalla; Ken juo `oskas, oli sie `palvelugeja, `seisuvalla igä `täüdüs `olla lugejess Kuu

seita `seita Kul Mär Vig(-ä) PJg segamini **a.** korrast ära, sassi(s) voki nõõrid läksid `seita; kell on üks, aga ta `löömine on `seita; `pööras kõik `seita Mär; pane `vörkelõng vahele, siis `pasmad ei lähä `seita Vig; päevad `seita PJg **b.** (ühenduses segamise või segunemisega) liiguta `seita Kul; sajab `vihma ja lund `seita; laps oo unega `seita, nutab Mär; võik, `valged ja punased karbad `seitä Vig; `tehtasse võid, `vaana sees ajad lusikaga `seita PJg

Vrd seite

seite `seite Kul Mär Kir Lih Mih PJg segamini **a.** sassi(s), segi `aige oo peast `seite Kir; jutud lähvad `seite käest, mõesta naa `vooris änam seletada PJg **b.** (seoses segamise või segunemisega) liigota `seite Kul; vili ja aganad `seite, põle laaritud Lih; kul'biga `seite ajada, niikaua kui või tuli PJg

Vrd seita, seiti

seitel `seitel g `seitl|i Kaa Pha Emm Käi Han Jür Amb, -e Mär Saa Pil Pst juukselahk Soeb eese juuksed ikka kenasti seitli Kaa; Mihed teevad omal seitlid pehe, kis paramale, kis pahemale külgi Emm; Nüüd äi aeda änam seiteld sisse, nüüd lükadaks keega taaspidi ja muud midaged Käi; ajab `juussed `seitlesse Mär; Noored plikad aavad peeli ees igapidi seitleid pähe Jür; Kannab viltuseitlit Amb; Kammis oma juuksed seitlisse, poisid irvitasid, et see on täi teerada Pil; Küll om ilus vaata koolilatsi, ku kigel om seitle sirge nagu nüüj Pst

seites `seites Vig PJg segamini mo mõte oo `seites Vig; tahm ja puru `seites on park PJg

seiti `seiti Mär Vig Kse Mih Tõs Aud PJg Tor Hää Rap segamini **a.** sassi(s), segi nad oo küll lastele nimepanemisega peast `seiti läin Kse; naa suure rutuga aas kõik `seiti Mih; `juused piäs `seiti Tõs; lõngaviht läheb nii `seiti, et ei `saagi `lahti änam Aud; tal nagu `mõistus kipub vahel `seiti minema PJg; Asjad läksid `seiti Hää **b.** (seoses segamise või segunemisega) värnitset pannakse värvi `ulka, kollast `värbi ja värnitst `seiti Mär; koort `tarvis akata `seiti `lööma Kse; aganad ja vili `seiti Mih

Vrd seite

seitima `seitima Kse Hää settima seep `seitib `peale, soop jääb `põhja Kse; Liiv `seitib `põhja Hää

seitis korrast ära vahel oli [seinakell] `seitis, siis tiand kedagi Mih

seitse `seitse S LäLo Kul Kse Var Tõs Pär Tor Hää Saa Amb JMd Pee Koe Rak VJg Iis Trm Äks Plt KJn M(seidse), seetse, setse (-i-) hajusalt L, Ha Amb JJn Ann Tür ViK ILõ Äks VIPõ, g `seitsme; `seitse g `seits(m)e R(-mä Kuu); säidse Hel TMr Vön Rõn San V(säädse Rõu Kra), säedse TLä Vön Kam Ote Rõn, g `säits|me, -mä

1. a. hulgalt, koguselt 7 odavad on `seitsme tähega (teat tähtkujust) Jõe; `seitse `poiga oli `Aadamil Lüg; Seitsent inimest ma es tunne Jäm; seitse `marka `ööti vigat `maksvad Khk; vesi `tõusis seitse `jalga kohe Krj; `meitid oli seitse `poissi ja seitse tüdrukud Muh; mei pidasime üks seitse `aastad `Villemi `kohta Phl; tulid `seitsme `kaupa kohe Rid; neid oo seal seitse last, mis sest poolest kohast `seitsme ingele saab Mar; seetse kilumeetert Mär; see on pool seitse, napakas, ei ole täis seitse (päris loll ei ole) pilti Var; Setse kaheksa `jalga oli `ankru `platsis vett Khn; setse `aastad `ol'lin küla karjaseks Vän; naine juba seitsed kuud `kandaja Hää; siit `saare `minna on kuus seetse `sülda vett HMD; seitse talvet olen `koolis käind Nis; vana sõel paistab väga `kaugelt, seitse `tähte on `kummagis Kos; tal ei ole raha seitset `markagi JMd; nägin `seitsmet jänest JJn; sial oli suur kivi ja selle pial seitse `rišti VMr; kui seetse `venda korraga kirikus on, siis `langeb kirik kokku VJg; läksid `seitsme obusega Iis; sügisel üül on seetse `poega, sel üül võib sadada ja ilus `õlla Pal; `kaevsime oma seetse `jalga `sisse KJn; kui ma karjaleses läksin, ol'lin seetse `aastad vana SJn; meil om seitse `lehmä Trv; `seitsme aruge puu Hls; `lõika ta `seitsmess tükiss katik Krk; `mõtle, kui rikkass ma sai, säedse lamast laadan Ran; ma lli `säitsmä `aastane, aga raamat ol'li mul `sel'ge nigu kõneli Nõo; nuu ol'liva paraja ussi, vaest nii säidse `vassa pikä Vön; säidse `päivä om joba `müüdä San; ku säidse `velle `kerku läis, sadass kerik kokku Krl; meil ol'l pereht kah, meid ol'l säidse last Rõu; `mõtle_kuiss `säitsmä nädälga inemine `kurnuss Vas; enoss `kelge säidsend `lehmä olõ õs Se **b.** (kellaajast)

`huomigust `kellu `seitsest `tievad [tööd] `ehtu `kellu `seitseni Kuu; sõdurid ikke `ommiko `kello viis üles ja `kello `seitseni Vai; läksid kellu `seitsmest juba Muh; `ummes kella pool `seitsme `aeges Mär; kell on seetse Juu; ma sääsi `endä joba enne säedset `rõivile Nõo

2. märgib üldisemalt rohkust, intensiivsust Söin, nüüd olen `seitset `kanti täüs, avitab tügüks ajaks; Eks pane oma `seitse `asja kogu ja mene `jälle Kuu; ei tuld `enne `vällägi, kui `seitse `paari `püksi `õmmeldud Lüg; Minul ikke ramu `rohkeemb, kui aga tahan, tien suga `seitse imet; Vanames `oidand tüttart küll `seitsme lukku taga, a ikke läks kasusse IisR; `seitsme mehe jõud ikka kohe Khk; Seitse korda mööda, üks kord leika Emm; ma või seitse `korda `päeväs riielda ja `andeks paloda ja `õige ikka Mär; undil `öetse olavad `seitsme mehe `mõistus Tõs; Keerame selle poldi ka lahti igaks seitsmeks juhaks Tür; käi setse `korda järele, ikke j sua kätte Kad; `seitsmed asjad meeles pidada Trm; no mina olen neid `möldrid siin ära seitse tükki pidanud Äks; miu om säedse `kõrda joba lõegatu Nõo; sa olõt `säitsme sarvõga_kurraõ söim Har

seitsekeste `seitse|keste Jõh, -geste Vai seitsmekesi `seitsegeste `läksimo `Narva Vai
Vrd seitsmekesti

seitse|kümmed hulgal, koguselt 70 sest ajast on üle `seitse `kümme `aasta tagasi Hlj; mia olõ nüüd setsekümmen kaks Khn; seetsekümmend `aastat, kui see orjapõlv ää lõppes PJg; inime `piale `seitsmeküme `aasta vana HJn; `mitmed kuued `seitsme `kümmed inimesed läksivad juo põdra`jahti KuuK; vene `saapad -- sai `osta, seetsekümmend kopikud paar KJn; ta om seidsekümmend täüs Krk; pandass säedsekümmend küünärd üless, konass sa jõvvat tolle `kanga ärä kodada Ran; säidsekümmend om määrätõ aig, aig jo är? eletõ Röp

seit|selg merivarblane seit `seljäd, neid `jälle ei `süüdä, aga pidi hüäst `rasvane liha olema Kuu; seitselg, `veike must merekala, `kiedeta `saapa `määret Hlj

***seitsend** säidsend g -ä = seitsik – Se

seitses → seitsmes

seitse|sada `maksis seisesada `väl'la HJn; säidsesada `aastat vai kui vana tuu saar võõse säääl olla? Röp

seitse|teisku seitseteist seitse `teisku talu on reas Saa; ta om seidse `tõisku `aastet vana Krk

seitse|teist, -teist|kümme(nd) num meil oli suur pere ka, ühe `kerra oli old `seitsetoist inimest `lastega `ühte kogu Kuu; pere `naisel oli `seitsetois `kümme kana Vai; elame sii juba seitseteisend `aastat Mus; ma olli `sitsme `teisme `oastane, ma olli nuor alles Muh; `takne püksikangas oo `seitsme `teismne `paasmane Tõs; seitseteist `aastad olen nüd küll üksinda olnd Rak; poeg oli suurem, `seitsmeteiss `kümne `aastane Pil; rehäl `ol'li säedsetõistkümmet [pulka] Ran **Vrd** seitseteisku

seitsik `seitsi|k g -ku seitsmene mängukaart – Lüg **Vrd** seitsend

***seitsmekeiski** seitsmekesi tullu mi poolõ `säitsmekeiski Krl **Vrd** seitsmekesti

***seitsmekese** `säitsme|kese Võn Plv, `säitsmä- Har seitsmekesi `säitsmekese sisare ollime Võn; mi ol'li säääl `täämbä `säitsmäkese tüüjhn Har

seitsmekesi `seitsme|kesi Mär Kse Tõs Hää Juu Tür VJg, -keisi Jõh KuuK Trm Plt, -gesi Ris, -geisi Rei; `seitsmekesi Saa Hls Krk seitse isikut koos `seitsmekeisi näd `onvad Jõh; läksime `seitsmekesi kirikus Saa; lähme `seitsmegeisi väl'lale Ris; `seitsmekeisi olime jah kuos sial [talgutel] KuuK; Näete kui julged mehed, seitsmekesi ühte ei karda Tür; me ollim `seitsmekesi puha üten `kambren Hls **Vrd** seitsmekese, seitsmekesti

***seitsmekeske** seitsmekesi na umma? `säitsmekeske velidse? Rõu **Vrd** seitsmekesti

seitsmekesta `seitsmekesta Jäm Khk VII seitsmekesi läksime siit `seitsmekesta `randa Khk; `seitsmekesta käisime küiemhe laevaga meres VII **Vrd** seitsmekesti

seitsmekesti `seitsme|kesti Juu Amb JMd Koe Plt, -gesti Khk/-s-/ Emm; `seitsme|kesti Tor JMd VJg Iis, -keste Trv, -keiste Lüg Trm, -geste Vai Muh; `seitsmägeste Kuu; `säitsme|kesti Puh San, `säitsmä- Nõo seitsmekesi õlima `seitsmekeiste, `seitsme `vennasse Lüg; tulimo `seitsmegeste küläst Vai; mehed keivad `seitsmegesti merel Khk; ikka kuue `seitsmekesti sai leigata iga pää, et muidu rukis akkab varisema Amb; `seitsmekeste läksime VJg; akkasid

seitsmekümnene

`seitsmekeiste `laalma Trm; *me ollime `säitsmäkeste sõbra Nõo Vrd* seitsekeste, seitsmekeiski, seitsmekeske, seitsmekesta

seitsme|kümnene 70-aastane *ta `olle `seitsme `kümnene Muh; `seitsme `kümnene oli küll või oli üle HMD*

seitsmeline `seitsmeli|ne Jäm Khk VII Kse Iis Hls Krk, *-le|ne Kse Tõs, g -se; `säitsmeli|ne g -se Puh San Plv* seitset ühikut omav *puar `seitsmelist `liiki kuluks `juure `osta VII; `seitsmelist raha küll ei õle Iis; enne olli vieline, nüid om `seitsmeline Krk; `säitsmelise margi? ol' liva vinne ajal Plv*

seitsme|magaja|päev 27. juuni, rahvakalendri tähtpäev *`seitsmemagajapäev on nüüd `varsti Jõe; setse `venda olid taht kiriku `minna, aga `vihma oli sadama akand, läind siis `küini ja magand, see siis old `seitsmemagajapää Juu; kui `säitsmemagajapäiväh vihmane om, satass kas säidse `päivä vai säidse nädälid Plv*

seitsmendik `seitsmendi|k g *-ku Jäm Khk VII Mär Kse Tõs Juu JMd VJg Iis Trm Plt Hls, -gu Kuu/-mä-/ Rei; `säitsmendi|k g -gu Puh San murdarv 1/7 `seitsmendikkude meestel pole midagid `karta VII; ta sai koa ühü `seitsmendiku Mär; kruut on `seitsmendikkudest `jautatud Trm; siin om üits `säitsmendik osa `kartuldest Puh*

seitsmene `seitsme|ne Lüg Kär Muh Rei Mär Aud Kod, *`seitse|ne Jõh, g -se*

1. seitset ühikut omav *tüttär õli vist `seitsmene ja poiss õli vist `kümnene Lüg; p_vei `seitsmest veel `võõra `juure `panna Kär; ega `seitsmesi rahasi põle `nähtud Mär; ühele `tütrele annin `seitsmese (7 seina pikkuse) `kanga, tõesele kolme pualese Kod*

2. kella seitsme ajal toimuv vms *sihuke kella `seitsmene aeg oli Aud*

seitsmengest `seitsmengest seitsmekesi – Khn

seitsmes `seitsme|s Jõe Vai Muh Mar Kse JMd Koe Trm MMg Kõp, g *-nda IisR Khk Emm Rei Vig Tor Hää Saa Ris Juu VJg Iis Pal Plt, -ndama Jäm LNg Ris, -nde Lüg Kär Mär Hls, -ndema Kaa VMr, -ndä Khn Kod, -ma Tõs HMD Juu, -mä Khn; `seitsme|ss g -nda Trv, -de Krk; `säitsme|ss Har Lei, g -ndä Ran Puh Rõu Plv, -nde Krl, -de San, -dä Se; `säitsmä|ss Võn, g -ndä Puh, -dä Har; `seitse|s g -nde Hlj Lüg Jõh Vai(-ndä), -ne Kuu(n `säitsmä|s) järgarv: 7., VII `seitsenest `polvest -- sugu on siin Kuu; `seitsmendel `juunil; käis `seitsendes `klassis Lüg; `meie `külväsimä ikke -- `seitsendel nädäläl `viljad maha Jõh; `seitsmes on `ingämise `päivä (pühapäevast) Vai; onts täna juba `seitsmes einakuu pæ Khk; `seitsmended `korda keis juba Kär; nüid oo `seitsmes päe, kui oo kuib olnd Mär; ta käis seal vist juba `seitsmendet `korda Mär; `seitsmes `Moosese raamat ikka oln `enne Tõs; vanatoit `üürganu kuus `korda, `seitsmendad `üürgu põle anam `karjunu Hää; `seitsmemal pääval jumal `ingas Juu; kahe `kümmes `seitsmendemal VMr; mina õlin `seitsmes laps Iis; `rõõmus nagu `seitsmendas `taevas Pal; `seitsmende pojat `johtus õnnetus, nüid ei ole ämp `seitsmended `poiga Hls; `seitsmede `kuurme all läits [vanker] katik Krk; nüid eläb nigu `säitsmendän `taivan Ran; kuus `ol'le vanna `lehmä, `säitsmäss ol' noorekene Võn; iilä is olõ `säitsmädät [meest töö] Har; `säitsmess `aasta seo kotussõ pääl jo ellä? Plv*

seitsme|silma|kiri (teat kindakiri) *`seitsmesilmäkiri om jälle ilus kiri Hel*

seitsme|teist|kümmes järgarv: 17., XVII *Tabajukse kohal `kinnidetti `seitsetoist `kümmes silm [võrgu] `paula `külgi `kinni Kuu; `talve `seljälui on `katki, sie on `jaanuari `seitsetoist `kümmendel, siis on puol `talve `müödä Lüg; saharepäiv om `säitsmeltõiss `kümmel `septembril Ráp*

seitsme|veliste|päev seitsmevennapäev *ku `säitsmeveliste pääväl `vihma satass, siss satass säidse `päivä Har Vrd* seitsmeveljestepäev

seitsme|veljeste|päev `seitsme `veljeste|päev seitsmevennapäev – Lüg Vrd seitsmevelistepäev

seitsme|velle|päev seitsmevennapäev *kui `seitsmevellepäeväl sadab, siss sadab seitse `päevä või seitse nädälit Hel*

seitsme|venna|päev 10. juuli, rahvakalendri tähtpäev kui `seitse`venna`päiväl on `vihmane, siis on `seitse`nädälä `vihma Lüg; `Seitsmevennapäev ennustab `ilma, kut tema on ilus, püsib ilm seitse nädalit ilus Mus; Kes `seitsmevennapäe magas, see jähi uniseks ja `tahtis siis alati magada Krj; siss tõtati ikki eina tegemisega mis irmus, kui `seitsmevennapäe sadas Saa; Kui `seitsmevennabe - - nii `pal'lu `kuiva on, et mees soab `ratsaobuse `sel'ga üpata, siis soab veel `eina teha Kei; `seitsmevennapäeval üks tige kuningas tappis seitse `venda ära JõeK; `seitsmevennapääväl alate sadab vihimä Kod **Vrd** seitsmeveljestepäev, seitsmevellepäev, seitsmevennapäev

seitsme|vennastel|päev seitsmevennapäev kui `seitsmevennapäe sadade, siis peab seitse nädälid sadama Mar; `seitsmevennapäa, kui `päike nii pailu paestab, et obose `sel'ga soab üpata, siis soab ikke `eina koa veel teha Juu; eile oli `seitsmevennapäa, kui sie pää kuiv on, siis jääb kuivale Plt

seitung `seitung Kuu IisR Vai-ong/ Jäm Khk Kaa VII Rei Mar Mär Han Tõs Saa Ris Juu Kos VJg Iis Trm Plt KJn Trv Hls Puh, `seitun Lüg(-on) Jäm Khk Muh Emm Käi Kse Juu, seetong Kod, g -i; `seitu|n Hää Hls, `sõitu|n Krk, g -ni; tseitu|ng g -ngi Har Vas; `tseitu|n Rõu, g -ni San Urv Krl Plv/-o|n/ Se ajaleht `võeras kuer õli, `panti `seitoni üles sie kuer Lüg; Taal käivad keik seitunid Jäm; Mis `seitungi sihes uiemad on Kaa; Ma loen `seitungi Mar; meil kõib `seitun Kse; lugesi `seitungist Tõs; vallamaeas ol'li `seitungi kašt, säält sai iga üks oma `seitungi kätte Saa; kuoliõpetaja lueb `seitungi VJg; kuul' meistrille ja vallavanemalle kääsid seetongid Kod; nüid ei käi meil enam `seitungi KJn; kikk uudine om `seitungin Hls; sel kää ka `sõitun Krk; ma `tel'si `endäle `seitungi lugeda Puh; `tseituni sisel om [uudised] Krl; tseitungi[?] mihe_käve_sääl `kullõman Har; `tseitunih jo kuulutedi; sinno vaja `tseituni `panda[?] Se

seiu¹ seiu vigurvänt on aga seiud, `kanged mõrajad koerad Emm

seiu² sassi, segi kikk asi läits `seiu; mea ole kondsa kudamisega `seiu lännu Krk

seiun sassis, segi ta om `pirla seiun Krk

seiu → seier

seiv → seib

seiver → seier

seivima `seivima, (ma) seivi seadma ma pean seda enne `seivima, kut_se asjaks saab Rei

seivur → seier

seke seke selge tänä on taevas nõnna elos ja seke Mar

sekeldama¹ sekeld|ama Jäm Khk VII Põi Muh Rei Tõs Aud Juu JMd Koe VJg Iis Trm Ksi Plt, -ämä Kod KJn Trv Puh, -ämmä Har Plv Rär; sekkeld|ama VNg, -ämä Kuu Vai askeldama, õiendama, jändama Midäs tämä nüid sekkeldäb siel `oues `aeva Kuu; teil alalde üks sekkeldämine Vai; ta sekeldab juba ammu selle asjaga Khk; Kes teise `loomadega tahab sekelda Põi; küll sekeldavad Tõs; sekeldab `peale ühü ja teisega Aud; küll ta sekeldab aga kaua seal laua juures Juu; tema on `kange sekeldama Koe; seal nad omavahel sekeldasid VJg; pääva läbi sekeldatta Trm; see [tüdruk] tohi enam teistega sekeldada Ksi; ommiku läks sekeldamesega ja `siadmesega `aega Plt; temä sekeldäp `endä juttega egäl kotal vahel Trv; mes sa sekeldäd seräte asjaga Puh; mis sa sekeldät, piisü[?] ummõht paigah Plv

sekeldama² sekeldama Hlj/-kk-/ Emm Phl ketti kinnituslülidega ühendama Ega sekeldamese töö nenda lihtne polegid Emm; ketid sekeldakse kokku Phl **Vt** sekkel

sekeldis sekeldis sekeldaja küll sie oo üks sekeldis Kse

sekeldus sekeldu|s Jäm Khk VII Rei Tõs Juu JMd Koe VJg Iis Trm KJn, sekeldu|ss Trv Hel Puh, g -se; sekkeldu|s g -se Jõh, -kse Kuu askeldus, toimetus; ka tüliskas asjaõendus, tulin siis tulivad kõik `riiklikud sekkeldused Jõh; oma pised sekkeldused ikka ka Khk; sekeldus sekelduse `otsa VII; viimaks sai ikke `minnä, täl oli sellega paelu sekeldusi Tõs; tenekord `noabretega tulevad sekeldused Juu; kas seda sekeldust `paerga vaja on VJg; sellega õie sekeldus Trm; küll `ol'li siäl sekeldust KJn; no mis sekelduss sij om nüid Trv; alati om pal'lu sekeldusi Puh

sekendama → shkendama

sekiline *sekili* | ne g -se adj < sekk `mütme *sekiline* kott VII

sekk *sekk* Kuu/g *sekki* / hajusalt S, Mar Mär Vig Han Tõs Tor Saa Juu Jür JJn Koe VMr Kad Trm Plt Pil KJn, *sek'k* Trv Hls Krk Rõu, g *seki* kott *sekiga* *keidi* `sukrud `saamas Khk; *See seki* ma vii *selgas* küll ää Kaa; *kaks seki* olid *tuulingule* jäänd VII; *võtab aga sekid* `selga ja läheb `peale Muh; *Ema pani seki* `valmis Emm; *Eks igauks pea oma suud seki* mööda *seadma* (elama vastavalt võimalustele) Rei; *käib `eese `komsude ja sekkidega* Mär; *võtn omale `pisse seki* `selgä Tõs; *Sekka oli nädalaks `kuoli `minnes mitu Jür; `vil'la täis sekid* JJn; *tuo minu koit kua* `veskilt ää, üks *veke sekk on sial* VMr; *Suu seki* mööda, *kõht kotti* mööda, nii tuleb elada, *kuda käes on, kas pisut vai palju* Trm; *käis `veskil, olid nähä* `väiksed *sekid* *peal* Plt; *temäl `olli pal'lu sek'ke, sääl sehen* `olli *kikesugust* `raami Hls; *seki pääle puistati hobösõ kaara*? Rõu

Vrd säkk¹

sekka *sekka* Muh Kul Mär Kse Mih Tõs Aud Vän Tor Hää Saa Ris HMd Juu Kos JMd TÜR Iis Äks Plt Kõp, *sekkä* Tõs Kod KJn Hls Krk Hel, *sek'kä* T Krl Har Rõu Plv Vas Röp, *sega* Sa Hi, *segä* Var Khn

I. postp **1.** kellegi, millegi keskele, seltsi *tuulekala* `räimede *sega* *vahest* tuleb Khk; *Ma `tahtsi ka teiste sega* `minna Kaa; *nagu oleks* `vööra `rahva *sega* läind, *mette* `ühte sõna äi *saa aru* VII; *vahel laseb juuskul' linnuparve* *sekka* Muh; *noorte sekka* *ma ei* `kõlba Kse; *tä\_i passigi ju teeste* *sekkä* Tõs; *ma lüön nende mieste* *sekka* Ris; *`julge tene tešte* *sekka* `minna TÜR; *võime täma oma* *sekka* Iis; *kadus* `rahva *sekkä* KJn; *üits võõrass oenass om meie lammaste* *sek'kä* *tullu* Nõo; *ma võti nooreld naese ja sai* `õige *inemiste* *sek'kä* Rõn; *tiä tul'l ka mi* *sek'kä* Krl; *läts `poissa* *sek'kä* Plv

2. käimasolevale, toimuvale vahele; millegi sisse, lisaks `õispu *marjad*, ükskord `pandi *neid* *Saaremal* *leva* *sega* Jäm; *pistab oma nina ka* *sega* Khk; *ta* (kihulane) *poeb* *looma* `karvde *sega* Rei; *punast `peeti* `panti *kure* `marje ja *palukide* *sekka*, *see tegi* *magusas* Saa; `lõunen *piim om* *ommokuse* *sekkä* *kurnat* Hls; *mea külä veere pääl elä, külä sekkä* *mea ei* *putu* Krk; *obese `juhne sek'kä* `panti *lina* *sijinne* *aganit*, *tuu* *olli* *sigade* *süük* Ran; *enne ku leib* `apnõma `panti, *segäti* *juurõnuss* `oigõ *vij* *sek'kä* Võn

II. adv **1.** millelegi vahele, sekka, lisaks *loobiti* *toobiga* `külma *vett* *sega*, *koirad* *pidade* *siis* `lahku *minema* Khk; *rokale* *pannakse* *vett* *sega*, *siis* *soab* *lobi* Põi; *see vana õlut ei* `kõlba *enam* `juua, *teeme uut* *sekka* Muh; *tañjud ja* `rasva ja *sibulid* `pantaks *sega* ja `tehtaks *makki* Kää; *kallati* *segä* Var; `talve *võib* *sekka* *liha* `osta Aud; *Kiriküüt* *kevadi* *laulab* - - ja *vilistab* *sekka* Hää; `oskasin *iad* `leiba *teha*, *panin* *peti* `piima *sekka* Kos; *pane* *iva* *ka* *sekka* [toidule] Äks; *leevajuur*, *pannasse* *ikki* *vesi* ja *sis* *jahu* *segäts* *sekkä* KJn; *temä* *sai* *aru* *kõigest* ja *nal'lat* *sek'kä* *kah* Ran; *ku* *kaevu* *vesi*, *siss* *tetti* *iki* `leiget *sek'kä* Puh; *kui suure* *inimese* *kõneliva*, *es* *tohi* *latse* *sek'kä* *kõnõlda* Nõo; *alamabat* `piüdlit `panti *kesvajahule* *sek'kä*, *sai* *ää* *karask* Ote; *tsiku'* *om sij*, *midä* *kohviuppele* *sek'kä* *palutedess* San; *ei\_tiiä*, *kost* *tuu* *seemen* *om* *sinnä* *sek'kä* *saanu*? Har; *üteldi* *sipõrlasõ*?, *mõni* `harva *ütel* `sek'kä *kusi* *kuklast* *kah* Plv; *ku* `sanna *mindäss*, *üteldäss*: *jummal* *sek'kä*, *vastatõdäss*: *jummal* *hää* *mijs* Röp

2. osutab mingisse tegevusse lülitumisele Löö *sega*, *mi_sa* `kuulad Rei; *sij* *om* *noorde* *pidu*, *aga* *me* *tulesime* *ka* *sek'kä*; *naka* `kaardit `mängmä, *siss* [tema] *lääh* *ka* *sek'kä* Nõo

sekkel *sekkel* Jõe, g `sekli Kuu Hlj Khk Hi(g `sekle), *sekkeli* VNg(n *sekkeli*) Vai; *sikkel* g `sikli Khk *seekel*, *lül* *kettide* *ühendamiseks* *iga* `viieteiss `kümne `sulla *taga* *on* *üks* *sekkel* Hlj; *iga* *kettil* *oli* *sekkeli*; *sekkeliga* `pandi `ankuriketti `renga `kinni VNg; *ketil* *on* `siklid *sees* Khk; *Et polt* *seklit* *välja* *äi* *tule*, *seneks* *käib* *senel* *plint* *sees* Emm; *kaks* *keti* *tükki* `pantaks `sekle *gogu* Kää || *seeklite* *vahe* *pikkusmööduna* *poolteist* `seklid *on* *ketti* *meres* Hlj; *poisid* `aesid *sekkel* *makki* *nalj* Emm **Vt** *seklidama*?

sekkima¹ *sekkima* Khk VII Põi Muh Rei Lai Plt, `sek'mä Ran, (ma) *seki*(n)

1. kõndima, vantsima *sekkis* *oma* *vigase* *jalaga* `järke VII; *Kaua* *ta* *siit* *õle* *põllu* *sekkides* *lihab*, *noor* *laps* Põi; *akkas* *aga* `peale *sekkides* *menema* Muh; *muudku* *seki* *jala* `käia Lai

2. sättima, korraldama küll mukib ja sekib ennast Plt; nüid kae esi, kudass sa oma elu säed ja sekid Ran

sekkima² sekk|ma, -mä, (ta) sekkib selgima, settima las meri sekkib [tormi järel]; Lase vesi vähe ämbris sekkib, 'ennegu 'juoma akkad Kuu

sekretär (variante:) seketär, sekedä(ä)r, sekendäär; sikretäär, siketä(ä)r, sikedä(ä)r, sikkendär, sigretär, sigidier valla-, kohtu- vms kirjutaja sigidier pida kaik 'kirjutama, senel oli pali sigidièrisi VNg; 'Poisil kiri 'ninda 'selge, laseb 'jusk sikkendär IisR; vallamaes on sekedäär Khk; See on 'õige sigretäri allkiri, seda_b loe 'keski Pöi; see oo sekendääriks vallamajas Mar; sikretääri koht Kse; Valla sikedärid olid, nüid põle 'neuksid sikedärisid änam Han; meil sii kah üks sikedäär, elab vallamajas Hää; 'paergast ka on küla nõukogus seketär Lai; siketäär on sihuke 'kohtu asjaajaja Plt; temä om sikedäär, mõestab kõik üless panna Nõo; [ta] om küla nõukogu siketäär Rärp

sekudama sekudama Emm Rei

1. raputama, saputama Sekuda [sõelaga] 'äästi läbi Rei

2. hobusega sõitma Sekutas obusega minema Emm

sekund sekund Käi Kse Puh Rõn, g -i PJg Tor VJg Trm Plt Lei; seku|nd Var, g -ndi Hää JõeK JMd Har Plv, -ndi Trv; seko|nd g -nde Rärp; sekkund g -i Kuu Lüg Vai; sekun Rei, 'seekon Tõs, g -i; seeku|nd g -nni Kod; seku|t g -ti Trv Hls Nõo; segu|nd Kos/-ñt/, g -ndi Muh, -nni Jäm; seegu|nd g -ndi Emm; seegu|nd g -ndi KJn, -nni Khk; siku|nd g -nni Kär; sigund g -i Khk; tseku|nd Ran/-nd/ Kam Kan; pl sekunnid Lih

1. 1/60 minutit; sellise kestusega ajavahemik; viiv, hetk mittu sekkundi on kell käind Lüg; 'kellol on sekkundid pääl Vai; kümme sigundi 'puudub kahest Khk; seegund, üks vähigene aeg Emm; ma 'oota see ühü 'seekoni Tõs; maa 'mõetja oli 'täpne mies, seku|ndi pialt (väga täpselt) pidi olema JõeK; sekundi pärast olen 'val'mis VJg; seeku|nnid ja minutid Kod; mitu seegu|ndi on ühes minutis KJn; minutin om kuuskümmend sekutid Hls; minoteh kuu|kümmend sekondet Rärp

2. kellapendel – eL seku| ripub kella all Hls

selduss|puu 'sel'duss- Krl, 'sel'düss- Vas sõlgpuu 'sel'düsspuu?, nuu omma? 'rišti Vas Vrd selgüsspuu, süldüsspuu

selehüümä selehüümä Se(-mmä) Lut(-hh-); seläuma Lei selginema ilm nakass selehüümä Se; pilve? 'kaosõ?, ilm selehhüss Lut

seletama sele|tama Lüg Jõh IisR eP(-dama Hi), -tamma Lüg Jõh, -tämä Kuu Lüg Vig Tõs Khn Juu Kod(sel'je-) KJn TLä Vön Kam Urv Lut, -tämmä Vai Rõu Plv Vas Rärp Se, -teme Hls; sellet|ämä Urv Rõu, -eme Krk(-em) San; sel'lät|ämä (-ll-) Trv Rõn Krl, -ämmä Har, -eme Krk Hel San Krl

1. midagi selgitama, arusaadavaks tegema; tõlgendama, tähendust või sisu andma Seletä nüid, kuda sie asi õli Lüg; Kuol 'meister seletas 'rehkendust IisR; seleta küll, aga äi see_p saa aru Khk; Oli tark mees, 'piiblid 'tundis ja 'oskas seleta koa Pöi; nüid see asi oo seletet Muh; kus kohas ta (vaim) on, seda äi 'saagid seleta Käi; mine vii tä 'juure, küll tä lukeb kirja ülesse ja seletab 'soole ää Mar; see asi tahab seletada Kse; kas näd (unenäod) tähändäväd, aga neid seletäts Tõs; 'kohtust läbi käenu, sij ju ära seletadu Hää; katege|kmuses seletadi neid 'käske Saa; seletasin tal keik ää, kus kohast pidi 'vastu 'lööma ja kus ei pidan Ris; seletas, kudass tuleb 'künda Juu; seda 'asja piab viel seletama Koe; seletasin 'talle sõna sõnalt VJg; seletägu asjad 'enne ärä, kumma 'õigus ehk kumma kõverus; tuleb ja sel'jetäb öma 'asja Kod; ole tal küll seleten Hls; temä mõist unenägusit küll sellele; näüdeti ja selledide ilusti ärä, et inimeselüüm aru sai Krk; saladuslik asi, ei mõesta är selläte Hel; sannaemä seletänu iki unenägusit Puh; toda sõna miä ei tiia, tuu jääb minust seletämädä Nõo; odot, ma sellele iluste ärä San; Ma_i_mõista_ku_sullõ seletädä? Urv; ma selläde sullõ linarabamõist Krl; Ma 'mõtli, et ma_sellädä tuud hätä arstilõ Har; ku tiä 'arvu ei_saa?, sõss sa_piat seletämmä Rõu; opõtaja

selel' pääkoolih katõkeskmäst Plv; mia tiia, tuud seledä, midä tiia äi_tuud saa ai_seletä_kah Vas

2. rääkima, jutustama *mis sa seletad 'ninda pali Lüg; vai mul viel 'aiga 'teiga seletatta Jõh; Ära seleda Rei; põle sii 'tarvis niikaua seletada 'ühti Mar; mis sa sest vanast assast änam akad seletama Hag; Tema seletab ikka teiste jutu vahele Jür; mis sa ilma 'aegu seletad Koe; kes tämä elo jõõdab ärä sel'jetätä Kod; ma_i tia midagi suuremat nüid seletata siit Äks; tikub seletama, 'endal kõrvatagused märjad Plt; tulluva kõik külärahvass kokku, poiss seletänu noele kah Ran; Küll ta nüid seletäb, nigu suu vatutab pään Nõo; 'muistsid juttõ vana? inemise õks ol'l sellätänüv? ütstõsõlõ Krl; naasõ_ 'naksi sellätämmä, mia egaiüs unõn näk'k Har; ma es saa? muido seletädä_ku iku läbi Plv; mi_sa_küside?, siss tuud ma seledä Vas*

3. silmadega, nägemisega eraldama *ma iast ei seleta, mis on mere pääl, kas laev vai vene Jõh; vana inimene äi seleda 'ilma rillita Khk; silmad seletavad veel küll VII; Mo silm seletab 'paergus ikka veel Põi; kui oleks 'suurde 'tähtedega kirjudud, siis mo silm seledaks ka Käi; ma nüid ikka veel seletan koa, ma üsna pime pole Mär; oo jo päris pime, kas seletäd ikke veel lugeda Tõs; ma_i seleta kedagi, ma_i nää Kei; Ei seleta 'kaugelle nägema Jür; kiso 'enne pal'k silmäss 'väl'jä, siis seletäd tõese silmäss 'pindo 'kisko Kod; sa ika enam 'kaugele ei seleta Plt; ummen ilmaga ei sellele kedägi; ta sellets küll 'kaugel ärä Krk; mul tõne sil'm sel'lätäb veedike, a tõne sil'm nii 'sel'gede ei sel'lätä Rõn; nii pümme ol'l, et mitte silm es selletä Urv; silmä ei seletä inämb 'väikesi 'tähti Plv*

4. a. selginema, klaarima *ilm akkab seletama, akkab 'päikest 'näitama; vesi seletand juba æ Khk; Ma lasi [õlle] lüpsiku 'sisse seletama Põi; taevas akkab seletama Muh; ilm seletäb juba, lähäb 'selges Tõs; veistist nägu seletab, vast lüüß tuule 'sinna Hää; 'kange tuul seletäb ärä Kod; ilm nakass sellätämä Krl; taivass jo seletäss Plv b.* settima *puru seletab 'põhja VII; Paks on 'põhja seletand, peal paljas vesi Põi*

5. selgeks, korda tegema; ära õiendama *seledab 'viimaks oma võlad kaa æ Khk; seletas oma 'rindu (kõhis hääle puhtaks) ja akkas 'reakima; sa pead selle võla ää seletama Muh; tule 'kamress, selletem 'rehnuk ärä Krk; mädärõegast ja noblud süvvä, tuu seletäb 'silmi Nõo; tuu asi piät 'saama seletedüss, kavva me 'riidleme Plv; seletäme palga ärä? Röp*

6. eraldama; sorteerima *Tuul seletas vilja purust äe Kaa; Kardulid seletama Vig; küll sari ää seletab ja tuul ää 'puhkab Trm; seletäväd siäl 'kartulid, 'veikesed ise 'kõsta ja suured ise 'kõsta Kod; me es seleda neid (kehvemaid teri) 'mitmess jakku Krk; Sää! 'hainu seen ol'l ka_ 'lehti, ma_s läpe_neid seletä_säält Urv; vägevä liha mant selel' laiha ar? Se; 'terri seletädäss är aganide mant Lut*

seletis *seletis* Kär Kaa Kse, *seledis* Khk, g -e mahuühik, sälitis *seledis* 'vilja, kakskümmend neli vakka Khk; räägiti, et puud 'tuhka on ära süia inimesel, seletis süisi ning leisik 'karvi Kaa

seletised pl *sele|tised* Kär Kaa, -*dised* Jäm Khk Mus Pha rakked kajul *seledised* 'ümber Khk; *seletiste* pääl Kär; *Kajule* 'tehti 'uusi seletisi Kaa **Vrd** *seletsed*, *selidised*

seletsed pl *seletsed* Pha VII rakked *kaju seletsed* VII **Vrd** *seletsed*, *seletsid*, *selätsed*

seletsid *seletsid* Pha VII rakked *Ära vahi kaju seletsite pealt kajuse VII Vrd seletsed*, *selitsed*

seletuma *seletuma* Nõo; *sele|tüm(m)ä* Rõu Vas Se, *sellä-* Urv Har selginema, selgima *seeni' aani 'ol'li ilm pil'ven, nüid nakab seletuma Nõo; sellätü? är, tuhk ala ja illuss lipõ pääle? Urv; silmä? omma_nii pümmeheß jäänü?, et enämb ei_sellätü? Har; hummoguni seletüss är?, ku ta maka Rõu; ku põhast seletümmä nakass, siss lätt vihm üle Vas*

seletus *seletus* g -e Lüg Jõh Ans Khk VII Põi Muh Mär Kse Tõs PJg Tor Hää Saa Ris Kei Juu Kos JMd JN Koe VJg Iis Kod(sel'je-) Plt KJn Hls; *seledu|s* g -se Jäm Rei, -*kse* Vai; *seletu|ss* Hel Ran Puh San, *seletü|ss* Plv Röp Se, *seletu|ss* Trv Krk, *sellätü|ss* Krl Har, g -se

1. seletamine, selgitus *siit sõna sie on küll, aga seletust en tia 'anda Lüg; miä_n saa 'arvo siu seleduksest Vai; pole asjal 'õiged seletust VII; Ta oli suur unenägude seletaja, seletus oli vahest 'õige koa Põi; mis seletust 'sõnna taris oo Muh; anna selle asja 'kohta seletust Tõs; mis_se seletus kõik enam 'aitab, mis 'tehtud, see 'tehtud Tor; mia es usu tema seletust Saa; ma*

olen `sulle seletust and Juu; sie seletus ei ole `õige JMd; kukkus oma seletusega `sisse VJg; ilosad sel`jetused one `usklikudel Kod; mis seletust `sinna veel tarvis Plt; ta aru kätte ei saa, kas ei ole seletuss otsekohene vai om sel `kullejel aru `saamine `väike Hel; `piible seletuss `ol`li meil oppi koolin Ran; seletuse man argu olgu `riidu San; taa is olõ medägi sellätüss, ma ei_saa aru Har; Aig and arotust, päiv seletüst Ráp

2. nägemine `silmade seletus nii tüüts Ans; kasina seletusega PJg; sel nii terane seletus veel Juu; minul tänini on ikka seletust olnd Kos; kui seletust oli vähä, jäi piivahe ka `sisse [kudumisel] JJn; seletus oo ärä Kod; silmil ei olõ ämp sellätüst Krl

Vrd selitus¹

selg¹ sel`g (-l-) g sel`ja (-l-), sel`jä (-l-) S Tõs Khn Jür KuuK Sim I, `selja (-ä) R, sel`la (-ll-), sel`lä (-ll-) Jäm Khk Kaa Pha Lä hajusalt Pá Ha, Tür Pee ViK hajusalt TaPõ, VIPõ M TMr KodT Võn Ote, seila Mih Aud Kei Kos Jür HJn JJn Ann ViK, seel`a (-l-) HJn hajusalt Jä; n, g `selga VNg, `selgä Vai(g selä)

1. a. inimese keha tagaosa Lökkäd siis `saunas minu `seljä ka üle Kuu; `viskan `seljä `pääle (pikali) `leibä `luusse `laskema Lüg; tämäl on kott `seljäs Jõh; sühiidä miu `selgä, miu `selkä sügelõ Vai; Oma seljaga talus keik puud kuhale Jäm; kuue `aastaselt kasus küür `selga Ans; aja selg ala, lüka [koorem] `ümber Khk; Sõhuke koorm annab sel`las vädada Kaa; kahevakase koti `viskas `selga Vll; Selja tagant oli äkist kallale `kargand Põi; mu selg läks `aigeks, kui me linas `ollime Muh; Ära vaada, mis ma teen, pööra selg kohe Rei; sellä sees oo valo, selg tahab `õeruda Mar; võtsi lebakoti `selgä Vig; tal oo küür sel`la peal Kse; ta `pööris seljä mo `poole Tõs; Selg valutab kolõdast, lapsõd, tallakõ mio `selgä Khn; sel`g jäi `tõstmesega `aigeks Vän; laps `paandi sel`la `piale, siis akati `vihtlema HMd; üle seila, sedasi sai peksetud [vardaga] Kei; `vimmas sel`laga on `küürus inime Juu; seila tagant vaadates pidi olema nisuke kukal nagu tema isal JJn; kõik [hein] sai seilas kokku `kantud Ann; nahnk märg seelas Koe; piab sel`la kuu `puole `oidma VMr; meie seila taha `tõusis ülesse nagu vikerkuar Kad; pal`lu sa sel`las jõuad `viia Sim; `kieran sel`la `päikese `sisse Trm; kos ei olnu `saadu võemalik `panna, siis tuli [heinad] sel`laga kokku `kanda Äks; `andis möda `sel`ga Lai; viis nädalid jutiga olin sel`la pial (voodihaige) Plt; ol`li püssiga tedä `lastud ja sel`last ol`li läbi Vil; tule mõse miu sel`g `puhtase Trv; ma ole vist omal sel`lä ärä `tõsten Hls; ma siruda `sel`gä; sel`g tetti ninda pehmess ku kõtt (peksti läbi) Krk; pidin sel`lägä `kanma `põhku TMr b. pilt kui te oma `piadasa oleks olema, vettaksite kogu maja `selga (mürgeldaksite kõvasti) Jõe; `küündlä `päävä ajal `murreda `talve selg, siis talv on `puole pääl Kuu; `este on ia elo õld, sie on kõik `seljä taha jäänd Lüg; Ise pisikene, aga tegi `kõikide `seljad prügisest (võitis maadluses) Jõh; Sie juba `mõistab `teiste `sel`ja taha `oida, kui kedagi `raskemad teha on IisR; Võttas saba `selga ning läks Jäm; Meri `andis püüki süle ja seljaga (rohkesti) Emm; võta jalad `selga ja ole `kärme minema Mar; nüüd ma ole kui vanajumala seljä taga (kaitstud) Tõs; ma oma ära tapnd, sel`g maas (selg ära tõstetud) PJg; Kõht `kuivab sel`la `kül`gi `kiñni (ei söö) Hää; käib nina seelas (on uhke) Koe; tahab teise sel`las `sõita (teise arvel elada) Sim; talve selg oo pualess Kod c. (sisekohakäänetes) (riietumisest:) ülle, üll, ült `pärjad pääs ja `käiksed `seljas Jõe; `rüüdi on `kitsas, ei mahu `selgä; siul on ilos `sieliko `seljäs Vai; pane omale kuub `selga Khk; talve kasukas seljast ää, suine jälle `selga Muh; `viimaks ajan hõõ`riided `selga Phl; võta `riided seljast ää Tõs; Ma `õmblõ ise oma perele `riided `selgä Khn; põle eieti kedagi `sel`ga `panna Vän; kamasonid ollid sel`lās, vol`did taga `lõhki Saa; läksin oma tuppa ja panin kasuka `sel`ga Kos; `puhta uued `riided seel`as HJn; Sa pidi `inge `kinni `oidma, kui `sel`ga panid Amb; ega meie `püksi `jalga ei suand, takune särk oli seelas, sibasime möda õuet JMd; kaks `särki `pandud `sel`ga Ann; ikke kasukas sel`las ja `mantel viel pial VMr; vanad ilbud seilas VJg; võtan kasuka `selgä Kod; uued `riided sel`las ja `väl`la vikkind kua Ksi; võtab pinsaku sel`last ära Lai; lääh pidule, saab torred `riided `selga Vil; ku sa kirikuss läät, mis sa `sel`gä aat Krk; `vastse `rõõva sel`län Hel

2. loomadel keha ülaosa `niisike `musta `seljaga kala VNg; obone ajab pää `selgä, pää `seljäs `juokseb Lüg; `kiisil on `arjas `seljäs ja `ahvenal Jõh; obone oli `viskand `seljast maha;

`valge `vüöti on `lehmä selä pääl Vai; kammiks kutsudakse - - `seukeste karuste `selgadega lestad Ans; mered nii süad, Käki `silmas üle obuse selja Khk; Kui kaäs selja peal magab, tuleb `jälle ilma `muutust Pöi; kukkus obuse sel'last maha Mär; `õõne sel'laga loom Kse; aavi selg `paistis `ruögõs Khn; `lendjas on sel'la pealt `mustjas al' Vän; Jõgi kada lähavad metspardid, vahest pojad sel'las vanal Hää; jää `räimed tulevad kevadi esimesed, musta selladega Ris; terave sel'laga lehm Kei; `istus obuse seilas Kos; eks ta `lamba seilas `kuivand, ta ise raputas vie `väl'la Amb; lehm jookseb `kiili, saba seelas (püsti kergitatud) Koe; `tõstand pruudi obuse `sel'ga Rak; veke luomake `ruomab seila peal VJg; sudakul on sel'jal õkkad Trm; nõdu sel'jägä `ratsaobene Kod; suga reagi või `kalla ani `selga vett, see on üks Plt; siij oben om teräve sel'läge Hls; mis sa obese sel'läst otsit, `karga sel'läst maha, sõss otsi Krk; `hüümele tuleve kah vahel tai `sel'gä Hel

3. selga meenutav osa esemel, kehaosal, objektil **a.** millegi tagakülgl `Ahju suu õli `küögis, `ahju selg õli tuas Lüg; Rott sõond kasuka selja puhas ää Pöi; meste `rahva `riidel põõn sella taga Kul; kuub seljā pialt must Tõs; `rõõvatäi on sārgi sel'la pääl, kus need kortsud on Saa; Sel'la pial oli tal `õmblus ja veel olid nisukeled sorid Amb; kaks `nüepi oli viel siin seila taga VMr; lauda sel'g om `vastu lõunat Krk || kuu nõnda selja peal, see näidab `tormi Khk **b.** millegi pealmine, ülemine (sag kõrgem) pool või pind lein kää `seljā `katki Lüg; `tosteda kive üles ja odeda `kääga `kinni selä päält Vai; üks vihmapiisk kukkus kee seljā `peelee; sel'jast sõõb ning kül'jest situb = käsikivi Khk; Jala selg kõik paistetand; Kes `kinda selja ää võtab, vat `kinda piuu on, mis ää kulub Pöi; Riisume eina selja `pääle kogu Rei; oome lähme Suure sel'la `piale `niitma Kse; katsu, meoksed kää seilad oo Aud; kivile on `samlad `sel'ga kasund Tor; Sügan jala `sel'ga Hää; kraavi `sel'ga `müeda läks se tie JJn; `tõmbasin kää sel'la `katki Sim; pihupesä ja selg on kõhakute; kase õmad (kasepuust peerud) kistasse kuevalt sel'jā puult, kuare puult Kod; katus on nõgus, `õõne sel'jaga Lai; `piiusse ei `lõõdud, kää sel'la `piale `paandi se patsakas ära (karistamisest koolis) Pil; miul valuts jalg sel'lā päält Krk; siijit käänetasse `ümber ja sel'lā pääle tetäss lina Ote **c.** eseme, tööriista jämedam, mitteterav osa reha `seljaga sai siis [pahmas] `müõda peranda edesi `toukada VNg; peris sile selg on sael Lüg; Vigasti selg `pandi omale `säärä nõjale ja `lõikaja `tõmmas siis `nuaga alt ülās `puale Jõh; Sua selg pidi olema kõvemast puust IisR; nual on selg ning tera Khk; Mis vikatid seal änam on, paljas selg veel Pöi; sirbi sel'g on paksemb Sim; suagi selg ja suagi `ambad Kod; lükka veel kummuli see kraas, sel'g viib [villad] nii tasaseks Plt; sa `lõikat väidse sel'läge Krk

4. laiuv veeala Nämäd olid mittu `virsta `rannast `iemäl, mere `seljäs kohe Kuu; mere `seljälđ paisto juo külä Vai; olid mere sel'al Ris; järve sel'jän ammaga sõedavad Kod; sääļ om õige iluse tasate maa, ku mere sel'g Krk

5. (sisekohakäänetes) (piltlikes ja püsiväljendites) **a.** peal(e), otsa(s), pealt, küljest vms Üks tomin tomina `seljäs, enämb `säälisil `ilma ei `saaki nähä Kuu; suvi `vilja rei, nie `pekseti obustega, `aeti `pahmas `reiale, obused `selga `sinne VNg; `tõine `oiab `assi ja `tõine `annab `aambriga `selgä; vähä `kõllakast tegi, ei võtta `värvi `selgä; üks `einama on vie all, vesi on `seljäs, ma midägi säält en saa; `metsäst `tuodi `niinepu ja sene kuor `tõmmeti `seljäst Lüg; Mis sa pead mo `selga tulema, kassi koht on laua all Pöi; ma võta soomusse maha seljast Muh; lehmäd puha rüüstavad oma `sarvig mulgu sel'las Saa; sie kukk laulab sõna sõna `sel'ga JJn; nugade seilas oli sie korgisjon Kad; Ikke üks töö õli teise seljas, `tõmba vai jätkust `lahti Trm; siij õli meremijs, järve sel'jän tä sõit suve ku talve; niinekeräd kõhe `kisti pajode sel'jäss Kod; `sõitis obusega aja `sel'gä Pal; kõva on siij luu tal sel'jast ära minema (kanepist) Äks; rubime nüid ruttu, et eenad `saadu saame, `enne kui vihm `sel'ga tuleb Ksi; kõik keed tulid sel'jast ära, ilusad kruubid jäid järele Lai; selle aa sel'las on kitsed `ühtelugu; suga nühib `ühte lugu `lõngade sel'las Plt; majal ei taha seista, ku peeli sel'lās `ühte `puhku KJn; anna kurikaga `sel'gä, küll sõss `puhtase läävä Trv; ma komisti pangi `sel'gä maha; tõine kolguts pääl usse sel'län Krk; nemä ei ole julenuva tedä `laske, ega i tiä, `miske sõavägi `sel'gä tuleb KodT **b.** koormaks peale, kanda; koormana peal, kanda; koormast vabaks kohos `muistab `trahvi `selgä

Lüg; 'Raskemad tööd ajas 'venna 'selga IisR; sellel oli iga küll seljas Khk; seitsekümmend kaheksa 'aastad tuleb 'selga ning tööd on teha küll Kär; kihutab kõva rendi 'selgä Kod; võit neli tuhat kuhe 'võlga 'sel'ga Äks; sai see töö 'jälle sel'last ää Plt; ta aass miu 'sel'gä süü; temä 'sel'gä jäi jo rahv Krk c. teha, toimetada kui tüö on minul 'seljäs, siis on minul suur mure 'sengä Lüg; kes 'viimseks jähi ösuma, siis põld jähi selle 'selga 'jälle Jäm; tööd jäid kõik tä 'selgä Tõs; su 'sel'gä jäi nüüd rukki 'lõikus Juu; kibe tüüaeg, pal'ju tüüd sel'jän Kod

Vrd sälg²

selg² selg g selo sälg täl olnd üks selg mõisa mets, pühäbä omingo läind 'selgo 'vaatama ja [oli] kadond; see oo ruunatud selg Mar

selgamus 'selgamus g -e seljatäis 'selgamus - - kui pali 'jaksab pihäs 'kandada Lüg

selgas 'sel'gas (-l-), 'sel'gäs (-l-) Jõe eP, 'sel'ges Mär Vig Kir Khn PJg Vän seljas a. (kehaosaga seoses:) selja sees, selja peal vms kastid olid 'rihmadega 'selgas Ans; 'sel'gas 'kange valu Kär; Tuli tuulikult, jahukott 'selgas Kaa; 'Veised 'kargasid eile 'kiili, ännad olid 'selgas Pöi; mõni obu aas üle kaela maha koa, es pea 'selgas; töid 'selgas neid 'oksi kojo Muh; pea 'selgäs ühnä, tä nii 'uhke Mar; küir 'selgas Kul; 'kõikse pääva ole raanits 'sel'ges, üsna pihad tapab ää Mär; neli 'kuhja si soos, kõik sai 'sel'gäs kokko 'væatud; pikäd arjassed seal 'sel'ges Vig; Kellel põld kärü, vedasid 'sel'gas Kse; need oo sõjamehed, püssid 'selgäs Tõs; kotid 'sel'ges läksid linna 'poole PJg; käis alati panged 'sel'ges laada vahet Vän; Jala ette ei 'vaata, läheb pää 'sel'gas Hää; tõin sealt 'sel'gas ühe kuiba männe ära Ris; omiku mõisaärä ise old 'aige, 'sel'gas old valu Jür; leevakotid ja piima 'lähkred olid 'sel'gas Tür b. üll 'sielik sul nii must 'selgäs Jõe; mardid keisid ka, pahupidi kasugud olid 'sel'gas Mus; Ega päe peab uiem riie 'selgas olema, äi tea, kust see tuleb Pöi; kas juba uus luusa 'selgas Muh; poole 'aestane poisike, kivikasukas 'selgas = pähkel Emm; 'riided olid 'sel'gas katti Kir; põle 'särkigi 'sel'gas Var; Küll ond 'uhkõ, egä päe uiõd 'riided 'selges Khn; mõnel oli kasukas pahampidi 'sel'gas Rap; üteld 'jutlust, 'mantel 'sel'gas HJn; pikitriibulene kuub oli 'sel'gas Ann c. piltl peal, küljes, otsas vms vähk või mis tal on 'selgas olnd Ans; Vanaeit oo mul ükslugu suudpidi selgas (õiendab pidevalt) Kaa; See tahab alati teiste sel'gas sõita Pha; seitsekümmend seitse [aastat] 'selgas VII; mis sa 'peaksid si värava 'selgas 'rütsuma Jaa; Ratassae oli õmargune, 'ambad 'selgas; Mis 'sõuke mees änam kuulab, 'aasta 'selgas juba Pöi; sel_o 'kange joomakirg 'selgas; mitu tükki üheteise 'selgas Muh; Mool juba seitsekümmend 'selgas Rei; aribud 'risti katusse 'sel'ges Vig; lastel oli maks 'sel'gas Lih; mis sa kõõlud seal aja 'sel'gas Aud

selgast 'sel'gast Hää Kõp/-äst/ seljast [tuli] obuse 'sel'gast maha Hää

selge 'sel'ge, 'selge üld; 'sel'ge Lei

1. hästi loetav, kuuldav, nähtav 'naised ajasid juo 'luomi 'väljä, et 'selge 'kellähelin oli külävahel; Kuer 'räisib 'ninda kedis, et 'selge ragin on Kuu; kui noort lund sadand on, siis on 'selged jänese jäljed; nii irm 'selge ääleaga, see keib ju 'kaugele Khk; mool_o veel 'selged sõnad ja kena ääl Muh; sellel ete 'selge keel (selge hääldus) Mar; tal on 'ästi ilus 'sel'ge kiri Mär; raamatus 'selge trükk, 'selged tähed; räägib 'selge iälegä Tõs; nda ligedäl olime [rannale], et majad olid 'selged; Täna 'üese lähäb külmäks, tähed 'taevas 'selged Khn; 'ütte 'sel'ge sõnaga, sa 'ütlet pudi keelege Krk; ma - - kiti 'õkva 'sel'ge sõnaga: kurat, kurat, 'õkva kaits kuradit perätside Nõo

2. kindel, mittebamäärane sie on 'ninda 'selge, kui 'sandi peas täi; ei nie ole 'selged 'toine 'toisest VNg; on mul 'teile 'maksta vai teil 'mulle, 'tiemä ühe 'kõrra sene 'asja 'selgest Lüg; 'kohto 'moistaja ka ei saand 'asja 'selgest tehä Vai; 'meite kellu tunneb ka õhu muutust, kui tuleb teist 'aega, muidu läriseb, pole üht 'selged 'lõomist Khk; Kohus tegi 'selgeks, et ikka oli maha 'löödud Pöi; teeme 'selge vahe, neil oo kõik asjad segamesi Mar; 'ütles 'selgel sõnal (keerutamata) 'väl'la JJn; 'selge vedoga obene, tõesed viil 'jonkleväd kahele 'puale Kod; Sij om selgemb kui selge, et ütäl nõul tettü Nõo

3. a. arusaadav, mõistetav *sie tie on teil* `tiedä ja `selge Lüg; Käsk on `selge `kõigile IisR; *ju see asi* `soole ühekorra `selgeks ka saab Khk; *ega_p saa ta kääst* `selget aru Krj; *näd said selle asja nüüd* `selgeks Mar; *seletä sedä* `asja, *soab* `moole koa `selges Tõs; *kõik old kohe* `selge, *et paenakas pial* KuuK; *mul oli* `selge, *kus on Must ja kus* `Atlandi meri VMr; *kige* `sel'gep, *ku sa iki kaaluge annat tat* Krk; *tuļ asi om* `sel'ge nigu päiv Nõo; *siss ol'l mul* `sel'ge, *et nüüd ole lõgsin* Ote; *no\_m asi* `sel'ge, *no enämb* `ütlämist ei olõ Har; *tõõnõ kuulahhass õnne ja om kõik* `sel'ge, *a tõõnõ mõista ai?* Vas b. (millegi oskamisest, kätteõppimisest) *sie tüõ on mul* `selge; *teil on mittu kiel't* `selged Lüg; *Kui* `lieri `läksin, *olivad käsud* `selged kui vesi IisR; *Kas su koolitükid on keik* `selged Jäm; *mõni laps saab lugemise nõnda ruttu* `selgeks Khk; *tääl oo* `võerad keeled `selged kõik Mar; *mool kiri* `selge jah, `oska lugeda küll Tõs; *Kas suad oma tükid ühekorra* `selgeks kua või Khn; *metu keelt sa* `sel'geks oled õppind Vän; `nüütsed lapsed käevad kõik `kuļlis ja kõik piab `sel'gess `saama Hää; *loed ja loed, aga* `selgeks sa_i saa Ris; *poisil olid pil'lilood kõik* `enne `sel'ged Juu; *ükskordüks pidi* `selge olema Koe; *mina õppisin* `enne ikke tükid `selgest, *siis alles läksin* `väl'la VMr; *sel_o muakiļ* `selge, *saksa* `muuđu mijs *piält nähä* Kod; *siss* `õpsimi `sel'gess `ratsal `sõitmise Hel; *raamat ol'li mul* `sel'ge nigu kõneli; *miul om kõik ameti* `sel'gess opitu, *tuleb* `süümine vai `lüümine, *mia tii kõik läbi* nalj Nõo; *usutükikse* `ol'li iks pään, *aga üitskõrdüits küll es saa periss* `sel'gess Rõn; *tuļ om lugemine* `sel'ge nigu savihaua vesi Har; *õdaguss ol'l kõigil* `sel'ge, *mis õppi ol'l ant* Vas

4. klaar, puhas a. (vedelikust) `Meie `kaevus on vesi `selge kui `piiritus Hlj; `juoksev vesi on `kõige `selgemb Lüg; *üsna* `selge `tuhlisupp oli Khk; *Nende kaus oli nii* `selge vesi just kui kuld Põi; *me kaos põle* `selged vett Mar; *vesi oo* `selge, *paestab läbi kohe* Tõs; *raba laukad, need on veesilmad, kui sial* `selged vett näha on Lai; *siit põle* `kuškilt `selged vett `suada Plt; `sel'ge vesi om ää juuva Trv; `vaskile keedeti `putru joogi `sisse, t_ol'li `limbe, *ega ta\_s ole* `sel'ge liim Ran; `kangest `sel'ge vesi `ol'li ojan, `väikse kivi `paisteva läbi vii Nõo; *meil om kaon hää* `sel'ge vesi Har b. (ilmast) *ilm lüüb* `selgest, `pilved lagunevad `laiali Lüg; *külm seledab* `taeva `selgeks Khk; *Nii kena selge õhta* Kaa; `selgid `päävi üsna `arva VII; *Päeva* `loode alt oli `selge Põi; *akkab juba* `selgemaks `lõõma Muh; *küll tänä oo* `selge taevast Mar; *ega sügise pole ilusad* `sel'ged `ilma Mär; *Lähäb* `selgeks, *juba* `tähti nähä Khn; *tämindi paelu* `sel'gi `päevi; [ta] ei näe änam `selged `päeva (on pidevalt purjus) Hää; *see sui olid* `sel'ged ilmad Kei; *tuli nii äkitseld, nagu* `pikne `selgest `taevast JõeK; *ilm löi* `selgeks JJn; *nää kui* `selge ilm, *üht* `pilvegi ei ole VMr; *ilm* `sel'gest lähnd Trm; `taeva serv lüüb `selgess Kod; *õhk on teinekord pal'ju* `selgem kui teinekord Lai; *tul'li uug ärä ja läks* `jälle `sel'gesse Vil; `täembäne ilm om joba paelu `sel'gemb Trv; `taevast akkass `sel'gel mineme Krk; *ometigi üitskõrd lääb ilm* `sel'gese Hel; *ilm ollu nigu üits klaas kõik*, `väega `sel'ge ja kül'm Ran; *kui* `sel'gest `taivast tulevat `vihma, *tuļ olevat* `vaeselatse sil'mävesi Nõo; *õdagunõ agu ol'l õigõ* `sel'ge, *hummõn saa hää* ilm Urv; *lät küll ilm* `sel'gebäss õdagu Rõu; *õhk om* `väega `sel'ge, *no nakass* `vihma `saama Vas c. särav, kirgas, hele *kui rukkipää on* `selge, *siis* `eiestamine on läbi, *kui tume viel, siis ei õle* Lüg; *Tal nii* `selged silmad pees Jäm; *aavijääl keisid kui jää* `selge Mus; *ajaleht teeb* `aknad `selgeks Ris; *nüüd on sadu üle, nüüd on mets* `sel'ge kõik Pal; *sij* `piigli om `väega `sel'ge Har; *Latsil omma ilosa* `sel'ge silmäkese? Vas d. täiuslik, ehtne *seda* `selgempa kiel't ei ole kui `Selja kiel Hlj; *meil om puhas* `sel'ge kiļl Krk

5. ilma lisanditeta, muudest komponentidest vaba *ohukane kerd siin pääl*, `selge paks tümä savi Kuu; *sõõhuvad vilja* `selgeks Khk; *Jumala* `selged kivid [põllumaal], *aga* `taale `anti vägi `pääle, [siis] *kasvatat* Põi; *suur roand kallatud* `selged sulamett täis Muh; `jõuluks `tehti üks tegu `sel'ged `leiba Phl; *ea* `selge maa, *põle kiba; puu* `vankritel ei ole ratastel `vetsu pial - - kõik oo `selgest puust Mar; *mõni paneb* [moosile] `sisse veel porgandisi, *mõni* `jälle `õuni, *aga* `sel'ge `poolgas seesäb kauem Vig; *nüüd meitelgi siga süõb* `selget `vil'la Kse; *rätsakas ei põle* `sel'ge lumi Var; `selge rasu Tõs; *isal oli küll suur pere, aga meil oli* `sel'ge leib Nis; [aluskuued] *ei old nii* `selgest villast, *puuvilla lõime oli* KuuK; *üks eine oli* `koñti ka, *muidu oli* `selge liha; *eenamaal olid* `selged (ainult) kased JJn; *lehmad süövad* `selgeid `einu

Koe; vanaeit ei `juoma mutku `selged kuort VMr; timu oli ulgas, `enne oli `selge ristik old Sim; pühäbä ant üits kanik `sel`ged `leibä Pst; `pal`lald segä `vil`lä tetäss `karjule, ega `sel`get `kesvä `i tetä Puh; ku periss `sel`ge lipe om, tuu `võtna `mõskjal käe `katski; `sel`ge mesi lähäb kõvass Nõo; tetti `sel`gest villatsõst `ammit Kan; `Käüserõõvass `koeti õnnõ, `sel`ge linanõ Rõu; sõir ol`l iks `sel`gest piimäst Vas; musta? tsia?, `sel`ge? musta? Lut

6. täielik, päris, tõeline sie one juo `selge `raiskamine VNg; sie on kõhe `selge `õige Lüg; võlg maksetase `selge rahaga `kinni; nii `selge vale, et käpuga `katsu Khk; see oo `selge tõsi, see põle vale mette Mar; mis sa sest `raiskad, see jo `selge raha Tõs; märjaga leegib paremidi, kui `sel`ge kuib kangas Aud; see on `selge `pillamine Ris; vesi jooseb pahinal, akkas `selge pahinal `joosma Juu; me väli põle muud kui `selge `luomade tallermoa Koe; mis riie sest jääb, `ühtelugu paranda, `selge sõlmepuru VMr; si\_o `selge `õige, mes ma kõnelen Kod; sial oli kadakid koledal `kombel, `selge kadakamets oli Äks; küünasperä nuk`k, sij ol`li `sel`ge sodi (oli katki) Pst; sij om `sel`ge võle, mis sa kõnelet Krk; tuu om jo `sel`ge `narruss Nõo; Irmuga nägi mutkui `sel`ged ussid TMr; ma ol`li `sel`ge surmahädän Har

7. mõistuselt normaalne, täie teadvusega; ennast valitsev, arukas; kaine, mittejoobnud sel on üvä `selge `muistus Hlj; maga `selgest `endast, `enne kui `rääkima akkad VNg; pää on `uimane, ei õle `selge; ei sene ajaga viel `selgest saa Lüg; pia `mõistus `selge, et ep lähe üle piiri; kes `selgest peest siis laulab Khk; Paistab üsna selge peega poiss olavat; `joonud mehed - - `tahtvad veel õlut, mõned `selgemad äi taha lubada änam Kaa; Magas pea `selgeks, omiku polnd änam viga midagi Põi; jumal_o minule `selge `mõistuse annud Muh; ega ta `selge põln, inime paneb `eese põlema LNg; sa oled küll magand, jo so pea `selge oo Mar; pia väga segab, kaks kolm `aastad änam `kordagi `selges ei lähä Tõs; ega neid pal`lu ei ole, kel `sel`ge pea on Kei; kelle peaarü `selge on, eks sie reagi HJn; aina pani `nuusku ninasse, ei mina tia, kas sie tegi pia `selgemaks vai silmad klaarimaks JõeK; ta oli `selge `mõistusega küll, aga ta ei kuuld Koe; `selge `piaga kaudatakse nüüd koft riest ää, kes seda `enne on kuuld VMr; `niske napakas, ega ta `selge inime ei ole; `selge õli, ei õld viina `aisugi juuren Kod; kes koolis õppind, see on `sel`gema `piaga kui teine Plt; makka lahess ennast, sõss om miil' `sel`ge sul Krk; `sel`ge `pääge inimene, kes asja iluste `juunde aa Hel; `mõistuss om `sel`ge, a `võimu_i ole Nõo; `täämbä õmõta ol' [sepp] `sel`ge `pääga Har || riugasteta `selge obone, ei õle pero, ei laisk; ei õld `selge obone, kui `ümber `kierad, siis ei taha enämb edesi `mennä Lüg; `selge obone, ei õle kedägi `konkid Kod

8. hästi nägev, kuulev või haistev `selge nägemisega Ans; rebasel on `selge nina, ta tuleb `aisu katta Khk; mo kõru pole ka väga `selge, vana inimese `kuulmine jääb vähemaks Mus; Nii kaua oli `selge kõrva `kuulmine, kut elas; Silmanägu on mool `paergus veel `selge Põi; so silmad jo ühnä `selged, põle änam unised `ühti Mar; silmad `ühte puhku vie`kalkvel, ei soa `sil`mi `selgeks Jür; kui sa `selge silmägä näed, et leib oo `kerkinud, pane ahi kütte Kod; aa silmä `sel`gess ja lau lahess Krk; mia `täämbä ole nigu kahremb, sil`mänägemine om ka `sel`gemb Ran; mul `ol`li siss iks viil' `kuulmine `sel`ge ja nägemine `sel`ge Nõo; ommugu iks uhat naid `sil`mi, siss sil`mä saava nigu `sel`gebäss San; ma_magasi tükü `aigu, no\_m silmä, `sel`gebä? Har

9. a. makstud, ära õiendatud maarendid keik `selged Jäm; ep saand `võlgasidkid `selgeks Khk; Õhta kää, teomehel pää selge (ära tehtud) Kaa; üks vaim pidi ega pää `mõisas `teenima, et rendi `selgeks sai Pha; Selleks `oastaks on kõik maksud `selged Põi; `lainas raha ja es soa raha `selges mitte Muh; nüid oleme oma tasuga `sel`ged Juu || `haiguss ei olõ? viil' `selge (päris üle), haigusõ tinnm um viil man Rõu b. (leeri lõpetamises) leerilapsed said nädali enne jaanibed `selgeks Khk; kui teised leeritüdrukud `selgeks `tehti, seda [tüdrukut] pole `võötud VII; kui `leeris `selge oo, siis_o vana inimese king `jalgas Muh

10. aval, aus `selge, `õige inime Jäm; miu nägu om `sel`ge ja süä puhass Krk

selgede `sel`gede TLä Võn Rõn San Har Räp Lei(š-) selgelt mul om `amba ärä, miä ei saa nii `sel`gede kõnelda; lume pääl kõik `sel`gede nätä Ran; ega ta `sel`gede ei tiitä, ta kahtlustab

selgehe

`pal'lald Nõo; mul tõne sil'm sel'lätäb veedike, a tõne sil'm nii `sel'gede ei sel'lätä Rõn; loe `äste `sel'gede San; no_m mul tuu asi `sel'gede Har; `sel'gede saa küroute Lei Vrd selgehe

selgehe *`sel'gehe* Urv Rõu Plv Vas Se selgelt *Om `väega `sel'gehe meelen Urv; `puhtahe ja `sel'gehe kuulutass jumala sõnna Plv; luge `sel'gehe Vas; ma' timmä `tundsõ `sel'gehe Se Vrd selgede, selgele*

selgele *`sel'gele* Hel Urv/-lle/ Krl Har Rõu Plv Lut selgelt *es tiia põhjani, `sel'gele es tiia Hel; lais kõnõlõss pudistõ, ei kõnõlõ? viil `sel'gele Krl; es olõ `sel'gele `vällä värmit Har; ma `ütte teele nii `sel'gele ja `puhtale periss `õigust Plv; käru kielega, kõnõla\_i' `sel'gele Lut Vrd selgehe*

selgelt *`sel'gelt* Plt Nõo/-ld/ Ráp, *`selgelt* VNg IisR Pha Jür selgesti, selgena *tämä (parun) `rääkis `iesti kielt `selgelt VNg; üsna ämarikult paistab, pole `selgelt Pha; kui `päikene läheb `sel'gelt `looja, tuleb ilus ilm Plt; taevass veretäb, päiv iluste `sel'geld lähäb Nõo; `Rõõska `piimä süvvä es kunage `sel'gelt, alate `pahte vett mano Ráp Vrd selgede*

selgemast selgemini *sie `rääkis `keige `selgemast Jõe*

selgembide selgemini *kõnela `sel'gembide Nõo Vrd selgembähe*

selgembähe *`sel'gembähe* selgemini – Rõu Vrd selgembide

selgemini *`sel'gemini* Tõs/-l-/ MMg selgemalt *räägi `selgemini, ma soa aru mette Tõs*

selgen, selgeni *`selgen* Kái; *`selgeni* Emm pärani, seliti *Ouevärav on üsna `selgeni `lahti; Ära ukst päris `selgeni jäta Emm; uks oli `selgen `lahti Kái*

selgesti *`sel'gesti (-l-) Khk Kär VII PJg Saa Ris Kos JJn TÜR VMr KJn Hls, `sel'geste (-l-) Kái Rei Noa Mar Kul Mär Kse Var Tõs Aud Kei Hag Juu Äks Kõp Vil Hel Nõo, `sel'gest (-l-) Lüg Vai Pha Põi Muh Emm Vig Khn Nis Kei Ann VMr Kad VJg Trm Krk Hel, `sel'gess Kod*

1. (meeltega tajumisest:) hästi, täpselt *`korgele kajata, `ninda_t `selgest kaik näkkõ Vai; nii `selgest nägime Emm; ma `kuultsin lõõna `sel'geste `lehmade `ammomest Kul; Ljõnn oli juba `selgest nähä Khn; ma `sel'gesti nägin, kui ta löi JJn; `vaikse ilmaga on rongi vile `sel'gesti `kuulda VMr; temä ääle kõla on viil tunda `sel'geste Vil*

2. kindlasti, kindlalt *ma `tuntsi [ta] üsna `sel'gesti ää VII; see oo nii `selgest peas kut viis `sõrme Muh; ripsalt `kuuldsin, `sel'gesti ei tea PJg; ei tohi mitte `sel'gesti ütelda, ei mäleta Ris; seda ma tean kohe `sel'gest Kad; siij on nüüd, mis ma juust `sel'geste tian Äks*

3. a. arusaadavalt, mõistetavalt *tõlbi keeleaga - - ep saa sõna `sel'gesti `välja itelda Khk; pane kääd kokku ja suu `peale, siis tee kurgu põhjast nii `sel'geste `luike\_t (luigehääle matkimisest) Noa; sie räägib `sel'geste Kse; tä `oskab `võeru `keeli päris `sel'geste `riäkidä Tõs; kõnele `sel'gesti Saa; ta reagib `sel'geste Juu; mis sa inised, kõnele `sel'gesti KJn; miä pikä jutu miis ei ole, miä `ütte `sel'geste ja lühikselt Nõo b. nõuetele vastavalt `oskan vägä `sel'geste ärjäd ekesse `panna Mar; minu isa-ema `oskasid `sel'gest lugeda, kirjutada ja rehkendada Kei*

4. täies selguses kõgo kukkub viel *`sel'gest Lüg; pole nii `sel'gesti `meeles, unund juba Kär; nii `sel'gest vikergar `paistas Pha; päe läheb üsna `sel'gest `looja Muh; On sool `sel'geste `meeles, kus kohas so nuga veel `alles oli Rei; ilus `õhta, pää läheb `sel'geste `looja Kei; tähed on `sel'gesti `taevas Kos; nii `sel'gesti mäületan `mõnda `aassa noorest east TÜR; ma_i mäletä `sel'gess Kod; sellest või ma kõnelde, mis ma `sel'geste mälete Hel*

Vrd selgist

selgima *`sel'gi|ma* LNg Rid Kul Han Aud Hää Ris Juu Kos JMd JJn Koe VMr VJg IPõ Plt, -mä KJn, -me Hls Hel; *`sel'gi|ma* Hlj VNg Lüg(-maie) Jõh IisR Khk Muh Emm Rei Var, -mä Kuu Lüg(-mäie) Vai Tõs Kod; *`sel'gü|mä* Khn/-l-/ Lut, -mmä Plv, -me Krk San

1. selgeks minema, klaaruma *Saun `täüüis vähä `aigu `selgida, et ei old `vinga neh pähä hakkamass Kuu; `taivas `sel'gi, one `luota ilusa `ilma VNg; kui raba tuleb `ulka [kaljale], siis `lassasse `selgidä Lüg; juo `ilmad on `selgined vähäne Vai; õlut `alles segane, pole veel e `selgind Khk; `ootame, kut vesi ää `selgib Muh; raba, las `selgida Emm; ilm lööb `lahkuma, kui pilved `sel'givad Rid; Lähäb `aega `mööda, siis akkab `sel'gima, kudas see asi oli Han; ei `selgi ärä, siis täl oo vähä kivi (seebikeetmisest) Var; vesi `selgin naa ää et Tõs; `Luõdõst*

akkab `selgümä, `varssi jäeb sadu üle Khn; pannakse tulist vett [tuhale] `peale, `sel`gib ää, siis `neoke libe ja kollane Kos; tegime tuhalehelest, kui `sel`gis, panime `kanga `sisse JN; panin kohvi `sel`gima VJg; taevass `sel`gib ja tuleb `kuiva Iis; akab jälle jumala ilmakene `selgimä Kod; asi niiviisi ei `sel`gi viil KJn; ma panni vii `sel`güme Krk; taivass nakass `sel`gümmä Plv || settima riivi [kartulid] ära, uha `mitmele `veele, `tärkliis `sel`gib `põhja Lai; muda on `põhja `sel`gind KJn

2. (inimesest) a. toibuma; kainenema õlin kolm `päivä ja üöd `ninda, et midägi en `tiedänd, ja ühe `kõrraga `jälle `selgisisin ärä; kas nüüd õled juo `selgind vai õled ikke viel `uimane Lüg; Kui vähe `selgib, läheb uut piatäit `otsima IisR; tä ehmätänd inime, lahe tä `selgib Kod b. rahulikuks muutuma kiel `selgi juo, juo sie `jahtu vihast VNg; kui `selgib `vällä, `räägib `tõisega ilusa juttu ka Lüg

selgist selgesti `vaata, kui `selgist emal `ööldi [unenäo kohta] Ris

selgitama `selgit|ama Kse Hää Juu JMd Ann VJg Trm, -eme Hls; selgit|ama Jäm Khk Pöi, -ämä Tõs; impers `selgidetti Lüg

1. sisu avama; kindlaks tegema; lahendama Kes seda änam selgitab, teine on `audas, äi räägi änam Pöi; `oota, ma `sel`gita seda isi Kse; las näd selgitäväd sedä `asja vähä, `sohke segäne asi; põle `selge `ühti, tahab selgitädä Tõs; küll kohuss `sel`gitab, kel `õigus on VJg

2. selgeks muutma, klaarima `viina `selgidetti Lüg; `tarvis lihelene ää `sel`gitada, segaselt ei saa jo `taaga kedagi teha Ann

3. selginema kui pili akab kaduma, siis akab selgitama Khk

selgitsema `selgitsema selgitama seda peab `pitkamesi selgitsema Rei

selgitus `sel`gitus g -e Juu JMd Trm Hls; selgituss Nõo selgitamine, seletus `andis `noabrele sel`gitust Juu; sij asi taht sel`gitust Hls; kost me nüid selgitust saame Nõo

selgnema `selgnema selginema vesi `selgnes siäl; kui pitkäli suad `õlla, veri nagu `selgneb Kod

selg|paal (teat nõör) a. niievarval niie selgpaal `väl`jä tullud; selgpaala `piäle lükid niied Kod Vrd selg|paal b. võrgul selgpaala `külge rakendatse võrgulina Kod c. unnal unnadel oo selgpaal, kahed selgpaalad lähväd suvess ärä, soe vesi mädändäb ruttu ärä Kod

selg|paal selgpaal (teat nõör niievarval) – VMr Vrd selgpaal, selgpaal

selg|paul = selgpaal `selgäpaul `oiab `niisi kuos Lüg

selg|puu `sel`g- Aud Hää Kei Juu HJn JMd Ann Koe VJg Sim, `selg- Jõe Hi Tõs, `sel`p- Mar Aud Juu Pee, `sel`l- Lih, `sel`l- LNg; `selpu S Var Tõs, `sel`pu Kse Han Mih Khn Kei Trm koormapuu `selpuga tõmmatakse ein piijule Jäm; koorm `pandi `selpuga peelt `kinni Kär; Sii `siutakse `koorma `ümber kõöved, `selpud äi pruugita Kaa; Äi ilma selputa vea rugikoormad üht; Uss oli nagu sur selpu põigiti tee peal mo ees moas Pöi; `tõmba `selpu `kinni Muh; Üks selpu käib mütu aega Emm; selg`puuga oli `kergem vedada, vähem `kõisi oli `panna Käi; `selpul oo pügal `sisse leigat, sis ta\_p libese ära\_nd Phl; sel`ppuu, kellega `einu tuuasse Mar; sel`lpuu pannas `koorma `peale Lih; külas toovad ikka `sel`puga Kse; `selpu, `vilja `väetse koa sellega Tõs; eina `kuurmal sel`gpuu pääl Hää; `sel`pu põigiti üle `vihkude ja kõiega puu otsast `kinni Kei; sel`gpuu, see oli seäl keskpaegast üle Juu; ilma sel`g`puuta ei sua `kuorma sugugi vedada JMd; `tüikad olid väl`lapool, sel`ppuu oli üle, viis kuus akk`jalga panime `peale Pee Vrd selipuu, sälgpuu

selg|roog 1. skeleti keskne osa; lüüsisammas Kogu päiv `küürendä, käüb `oige selgruo `pääle; kivi`ingud - - selgruod on roheline, `kietess jääb Kuu; Selgroo oli lapselt viga soand, küür kasus `selga Pöi; `Raske `tõõga võib inimese selgroo kõveraks `jääda Rei; tal oo küir `sel`ges, tal justku sel`groo oleks `katki Mär; undil põle sel`groo `lüülsu, ühe `tükne Lih; Viletsatel `lehmadel ikka udarad sel`groo `kül`ges `kinni Han; sel`jäsooned kahelpool selg`roogu Tõs; kui sel`groo on vigane, siis änam ei kõnni Kei; kala laguneb ära, ku sel`groo `välja võtad Trm; kõhna on, sel`groog paistab nigu teivas Ksi; kukkus sel`groo `katki Lai || `okslene kuuse, pane [pisuhännale] sel`grooks Koe

selg-selite

2. piltl **a.** (inimese tahtejõust vms) *Isi ei otsusta, `mutku teiste `tahtmest teeb, täl põle sel`g`roogu Han; ilma sel`g`roota, isi `seisvalt ei saand kedagi `asja `aada Plt b.* *Talve selgruog `murdub `küindlä `päiväl Lüg*

Vrd seljaroog

selg-selite seliti `kuksi selgselite `kraavi; lükkä uks selgselite Kod

selg-seljällä seliti Olin selg`seljällä `permandul; Mies tais `olla `juobund, oli kohe selg`seljällä tie `ääres `kraavis Kuu

selguma `sel`gu|ma Vig/-go-/ Tõs PJg Tor Hää Saa VJg Trm Trv TLä Rõn, -me Hls; `selguma hajusalt Sa Hi, Kse JMd Ann Koe Rak Iis Kod

1. selgeks saama; ilmsiks tulema küll see asi `selgub Jäm; see on `sõuke `vargus, et see\_p `selgu kuidagid VII; See peab ikka `selguma, kesse süü see oli Põi; asi aruneb ja akkab `sel`guma Tor; küll asjad `selguvad isegi JMd; pärast `pääval `selgus, et ei `oldki midagid Rak; kiik `sel`gub `aiga `müüdä Hls

2. selgima `Lasksime vee natike `aega `selguda Kaa; tuhk `pandi [veega] kiha `sisse, `selgus ära Pha; Ma pani [õlle] lüpsiku `sisse `selguma Põi; Vesi selgus püüt Emm; juba taevas `selgub Kse; õlut tahab `sel`guda veel Tõs; lähäb `päikeses, `sel`gub ära PJg; Vesi on müllane alles, las `sel`guda Hää; `sel`gunud saarepuu lipe on ilus kollane `juskü teevesi Saa; vesi tahab `seista, siis ta `selgub Ann; vied `sel`guvad äraje Trm; vesi oli segäne, aga nüüd `sel`gub iki joba ilusase Trv; mõsu `mõsti lippega, `panti tuhk `tünni, kiib vesi pääle, siss `lasti `sel`guda Ran; ilm `sel`gub, nüüd võib jo minemä nakata Nõo

selgune `selgu|ne g -se Vai Jäm Khk Trm/-l-/; selgü|ne g -tse Krk selge, läbipaistev, puhas ühe `selgune on, aga `toisel on ikke paremb mekki (veest) Vai; allika `selgune vesi Khk; na om üte selgütse, alligu vesi ei ole kedägi `sel`gep Krk

selgus `sel`gu|s Hää Juu VJg Iis Trm KJn Hls, `sel`gu|ss Hel Puh Krl, g -se; `selgus VNg, g -e Kuu Vai Jäm Khk Põi Muh Emm Rei Kse Tõs Ris JMd Kod Plt; `selgo|s g -sse Lüg; `sel`güss Plv

1. arusaadavus, kindel arusaamine sel `asjal ei ole täit `selgust VNg; asi on `selge, on `selgosselle saand Lüg; Üks muinasasi ta on, aga mis ta on, äi soa `selgusele Põi; nüüd\_o `selgus käe Muh; mõni `sohke keerulene asi, ei soa `selgust kätte Tõs; `sel`gus piab ikki olema, ilma `sel`gusea ei saa ju `olla Hää; põle viel `selgust Ris; selle aasale on `sel`gust vaja VJg; saema õma asjaga `selgusele Kod; piab `sel`gust `leidmä KJn; olemi kuulu kõrvald, aga `sel`gust ei ole Hel; sel asjal peab üits `sel`guss olema Puh; `sel`güss om `otsapite jo` käeh Plv || selgitus miä_n saa sene `asja `kohti `selgust `anda, miä_n tiä Vai

2. puhas, segamata olek kõik `taeva `selgus kadi ärä Kod

3. normaalne mõistus õli ike oma `sel`guse sies Trm

selgutama sel`gutama Saa, sel`go- Vig selgida laskma lipet ikki sel`gutse, muđu jääb tuha rahk rõõvastele `pääle Saa

selgä|meri ulgumeri alukse `seili `paisti `selgämerest VNg **Vrd** seljameri

***selgätümä** (ta) sel`gätü selgima Tuhk `pañti `tuuj`jadõ, valõti kiib vesi pääle, ku_siss är_sel`gätü, siss nõristõdi päält, tuu`ol`l illoss puhass [lipe] Kan

selgüss `sel`gü|ss g -se Har Vas sõlgpuu, penn `Sel`güss om paaripuiõ vahemine puu Har; pañni küüni ristk `hainu nii täüs, et `õkva `sel`güisi Vas

selgüss|puu `sel`güss- Krl Har Vas Se, `sel`gusõ- Rõu sõlgpuu Panõ? püksi? `sel`gusõpuu pääle kuiuma Rõu; muido püüsü üi paari kinni, ku `sel`güsspuud olõ õi Se **Vrd** seldusspuu

seli seli VNg selis pine `otsad `pandi seli vahele VNg; seli pääl on `korgid Lüg

selidised pl selidised rakked Selidised on mädad, ei `aita `toetada Jäm **Vrd** seletised

selikali seli|kali Jõh, -kalli Lüg Jõh, -käl(l)i Lüg

1. selili, pikali selikalli maas; mies `pandi selikäli `pengi `pääle, `siuti `pengi `külge `kinni Lüg; Kõht sai `liiga täis, õlen vähä `aiga selikali Jõh **Vrd** selikili

2. pärani akken on selikälli Lüg; tie uks selikalli `lahti Jõh

selikili selili *kohu alt on paha* `niita, siis piab [lamba] *selikili panema* VNg **Vrd** selikali
selile selile Mär Kse, *selele* Vän selili *oli selile maas* Kse; *paändi selele* `voodi Vän
Vrd sälike

selili selili Jõe Jõh Khk Tor JMd Ann Koe Iis Trm Pal Lai Plt KJn Vil Hls, *sel'lili* Vän TÜR
 KodT pikali, seliti kukkuta *selili* Jõh; [kanapoeg] *selili kukkund, katsub üles aida* Khk; *olen*
ennast `säädind küll *sel'lili*, küll *kül'lili* Vän; *ujub selili* Tor; *ari oli selili, piid ülespidi* Ann;
vahest teevad jalad nõnna valu, et vahi päävad läbi sel'lili asemel TÜR; *lõi täma selili maha* Iis;
meil ukse esine vaest nõnna libask, et kuku või selili Lai; *kuu on selili* KJn; *siilu* `piavet orav
 ärä `süüjä, ta `tõmbavet ta *selili* Hls **Vrd** selile, sälike

selilti selili *ma kurda selilti, aa sellä* `sirges Hls

seli|puu selipuu koormapuu – Rei **Vrd** selgpuu

selis seli|s g -se Sa Hi Rid Kse Var Tõs Aud Pär Tor Hls, -sse Jõh Muh KJn(-l/-); *selüs*
 g -e Khn

1. võrgulina ääristav nõör *kaks selist*, `tõine ülelevel, `tõine all Jõh; *selis on see jäme köis ja*
siis selle küljes on käbad Ans; *kivi* `rahkmed käivad lõngiga *selise* `külge Mus; *nooda alumene*
selis on lühem Pha; *Mõlemis ääres oli võrgul selis* Põi; *mõrral ja noodal_o selissed* Muh; *võrgu*
*`pealmene selis on peenem*; *Põhja* `võrkudel *selist pole olnd* Rei; *kolmkümmend* `silda kujuti
räim `võrku ja siis *akati selist* `peale *panema* Rid; [noodal] *suured selised ja suured* `laosed
 piäl Var; *alumese selise* `külgis oo kivid, `oidvad võrgu `põhjas Tõs; *Uiõd selised kannatavad*
vädädä Khn; *võrgu sel'lissed* KJn **Vrd** sälis

2. purje ääristav nõör *purju selised, pailad olid* `ümber `ringi Pha; *liiginiidiga õmmeldakse*
selis purju `külge `kinni Põi

3. põhjaõnge emanöör *Mis sä oisid oma mädäde selüstegä teste segä* Khn

sellis|pidi seliss-, sellis-

1. selili, seliti *ku kuu selisspidi, sõss tulep pal'lu* `surnut; *vika!* *sellispidi mahan* (tera
 ülespoole) Krk

2. *mea ole selisspidi* (olen seljast sirge), *miul* `küürä *es ole sel'län* Krk

selistama selistama selist külge panema *Võrku selistama* Emm

selitama¹ selitama R(-äm(m)ä) Jäm Ans Rid Kir Tõs Hää Ris HJn KuuK Koe/-l/- Kad
 HlJK Trm, -dama Emm Rei; *seilitama* KuuK

1. selgitama, seletama, rääkima `saaned ige kudagi kätte-`jalgujega selidettud, *et sie on ige*
vale koht; ärä selidä nii `palju Kuu; *selida* `mulle unenägu, *mida sie tähenda* VNg; `tõine ei
 tia, siis `tõine selitab, *et* `ninda ja `ninda; *selitägä* `tämäle sõna sõnalt, *et* `täma saab `arvu Lüg;
ma pole nende (viltide) *tegija olnd, ma_p tee seda ära selita mitte* Jäm; *Ma selida teistele ka*
 Emm; *ei ma tea sest selitada üht* Rid; *mina* `oska ka seda selitada, *kudas se jüst käis* HJn; *minu*
ämmaeit ja papa seilitasid, et siin old sõjalier KuuK; *selest kuolis selitati* HlJK || *ära õiendama*
ma selita `päävadega ära, *tee tööd selle eest* Jäm

2. selginema, selgima *Hakkab juo* `louna pääld *selitämä* Kuu; `ilma selita, siis `lähma VNg;
Vähäke nagu selitaks sääl `metsa taga; *Siin samas selitab, siin samas* `jällä sadab Jõh; *Jätta*
sie sahvt nüüd, las selitab IisR; *Ilm selitab juba, läheb* `sel'geks Hää; *kui* `luodest `kierab tuule,
 `vihma sajab, siis *akkab kohe selitama* KuuK; *Vie lännik* `sahvrissse, *las selitab* Trm

3. selgida laskma; selgima panema *Selita vahest* `silmi, *ära kogu aig lue* Kuu; *äi* `tõmmas
tubaka nenä, siis sie selitäs `täma pääd Lüg; *Külm vesi selitab* `silmi Jõh; *isi* `keetis [rohtu,
 pärast] *selitas* Tõs; *ma sel'litasin vett* Koe

4. silmadega, nägemisega *ristama* *Ei ma enämb vähikäsi* `puustavi selidä hüäst Kuu; *pime*
on juo, kas selitäd viel Lüg; *silmad on* `tuhmid, *ei selidä* Vai; *nii* `kougele *ma_p selita* Ans;
Mo silmad äi selida `änam *peened kirja* Emm; *mina põle selitand kuud vaadata* KuuK

5. eraldama, lahutama `massinad selitäväd [vilja], *esimine sort ja* `tõine sort Lüg;
 `kangasuga selitab, *et* [lõim] `ühthe `viisi pakkule läheb Jõh

selitama

selitama² *selit|ama* Hää, -ämä Kuu Kod selili olema, pikutama *Ma vähä selidän, eks siis lähä 'jälle* Kuu; *Mis sa sääls selitad, pärast 'puudus käe* Hää; *roho piäl selitäväd; siin üvä selitätä* Kod

selite *selite* Hlj Rld Käi Rid(-ll-) Mar Mär Vig Lih Kse Khn Ris Kod

1. selili, pikali kuu *one selite, kui one nuor* VNg; *ölen selite vähä aig* Lüg; *Ärä jää selite magama, akkad 'norskama* Jõh; *obone põhördä selite* Vai; *See pinu on nii sandiste laut, et leheb varste selite* Käi; *sellite 'voodis* Rid; *laseb mutkui selite maha, kedägist ei taha tehä* Mar; *magab paegal selite* Kse; *'viskan korra selite maha* Ris; *kuu on 'irmus selite* Kod

2. pärani sai *'riiala veräväd selite teha; Leivaahi küdes, uks ja akken selite 'lahti* Lüg; *'tiemo uks selite* Vai; *uks selite 'lahti* Mär

Vrd seliti, sälite

***selitelema** imperf (ta) *seliteli* seletama, rääkima *Samate tä 'mulle sidä lugu neh seliteli; Sis tä seliteli henesä hädä 'päivi* Kuu

seliti *seliti* S L Ris Juu Iis Trm Kod Pal Ksi Plt KJn Kõp M, *selliti* Khk Ris HMD/-l/-, *selleti* LNg/-l/- Kul

1. selili, pikali kukkus läku *'auku seliti ~ selliti* Khk; *oodad sa 'vihma, et sa reha seliti 'viskad* Mus; *Ma kukkusi libe tee peäl otse seliti* Kaa; *Koer kikerdas seliti moas, ilma 'muutust tuleb* Põi; *sa oled 'ööse ühna seliti magan, et 'juussed 'limpi oo läin* Muh; *kuu on seliti, tuleb 'külma ja kölet* Emm; *Sitik seliti tee pääl, 'aita üles* Rei; *'pandi lammass seliti pingi 'peeke ja niidedi kõhu alt ka ära* Phl; *muudkui makab aga seliti maas 'peale* Mar; *selle mehel keib töbi peal, plaks keis, oli parandal seliti; kukkos selleti maha* Kul; *'andis taale ühü piraka, siis oli seliti maas* Mär; *'eitsi ikka küliti magama, seliti ei 'tohtin* Var; *siis 'paändi üks pulmaline seliti pesukünasse (teat pulmanali) Mih; kui noor kuu on seliti, siis inimesed 'surre* Tõs; *Ää 'seisüg uksõ naal, saad (sajad) seliti* Khn; *lammass seliti ja siis kõhualune sai kõege enne ära niidetud* Aud; *matas inge 'kinni, seliti ei saa 'olla* Ris; *sa piad olema sel'iti maas [pärast operatsiooni]* HMD; *'oskab kõhe seliti ujuda* Iis; *reha on seliti, pane pinnud 'alla puale* Kod; *kolm nädalid olin seliti sial (haiglas) maas* Plt; *kaits müjst seliti, jalad 'vastamisi (mustlasmaadlusest) Pst; ku piht valuts, lase seliti* Krk

2. pärani värava seliti *'lahti jättand* Khk; *Kapiuks jähi seliti* Kaa; *Väa ust püsut kogu, mis see peab nii seliti 'lahti olema* Põi; *Tuba 'suitsu täis, uksed- 'aknad keik seliti 'lahti, mis 'juhtus* Rei

3. teistpidi *Kes leva seliti paneb* Rei; *mõne mätta 'keerab 'alla, teise jätab seliti, see on inetu* künd Trm; *saksamaa ader 'viskab 'turba seliti* Krk

Vrd selite, säliti

selitsed pl *selitsed* rakked kaevu *selitsed, mis 'lahtine kaev on* VII **Vrd** seletsid

selitus¹ *selitus* g -e Lüg Koe/-l/- Kad Iis Trm; *selidu|s* g -se Jäm Ans, -kse Kuu VNg

1. selgitus, selgitamine *'andasin senele selidukse; 'anna nüüd selidust* VNg; *asi ei ole 'selge, selitust on vaja* Iis; *neid selituisa põle vaja* Trm

2. nägemine mõnel on kana *'silmäd, siis on lühikene selitus, 'õhta ei nää suurt kedägi* Lüg; *Selidust on vähe* Jäm; *'silma del pole änam 'õiged selidust* Ans; *selitus on kõege viletsamb, sie jääb tuhnimast* Kad

3. selginemine (ilmast) *selidus* tuleb Kuu

Vrd seletus

selitus² *selitus* sälitis – HljK

selja- selja- rändkaupmihed kävid, pamp *'seljäs, minu ajal viel ige kävi neid 'selja 'pambumihi* Kuu; *mul on kapp 'seljä 'riidi täis, kas on kuusteist 'kleiti või pali neid säl kappis on* Lüg; *'anna 'mulle puhas 'seljapeso* Jõh; *'mutku votta 'piimämanerga 'seljäkotti ja mene* Vai; *see oli ikka üks selja 'aiguse tegija (rukki lõikusest) Khk; Seljavalu võtab ära, kui 'tärpentiniöli 'selga 'määrida* Krj; *Suure 'tööga seljasooned ää venitand; Ahvenal on nõel vahed selja 'oimed* Põi; *kui sega tapetasse, siis oo sel'lätükid ja külletükid, eks sel'lätükk*

ole ikke parem Mar; sel'lavillad_o kõige paremad Kse; Vanaste põln muud kui põhud `koikas, sel'la`riided `võeti peal Han; Tal (kreslal) ju pulgadest sel'latugi Tor; kui sel'larootsu päält sügeleb, siss tuleb `nühki `vastu `seina, säält isi `süita ei saa Saa; ta oiab `kõiki `asju, olgu ta siis jalavari või seilariie JJn; jõhvikaid, neid sai `tuua sel'jakottidega Lai; Sel'lä`rõõvid, `kõrte, jakke, neid tetti `mitmid Hls; tule pitside mul neid sel'lä`suuni, sel'läsoone valutev; sel'lärüüts vällän Krk

seljak selja|k g -ku Pöi Tõs/n -ä|k/ Trm/-l'-, -gu Jäm; sel'la|k Tor Hää Kos Plt, sel'lä|k KJn Hls, g -ku kitsas kõrgendik Kuiv aeg, seljakud [rohus] päris `puhtad Pöi; läks sel'lakud kauda Hää; seal on `neskesed sel'jaku`pealsed Trm; sial tippu ei ole, üks pikk sel'lak Plt

seljakalli `seljakalli, `seljäkälli seljakil(e), pikali `ühte `puhku `seljakalli maas; `viskan vähast ajast `seljäkälli, une`rammitus tuleb `pääle Lüg

***seljakas** sel'la|kas g -ka Mär VJg(seila-) Pal; sel'lä|äs g -ä KJn turjakas lai, sel'lakas loom Mär; seilakas mies VJg; sij on sel'läkäs, turjakas KJn

seljaki seljaki seljakil – Rei

***seljakil** sel'lakil LNg Kul Mär Kse Hää Plt, sel'lä- Hls Krk

1. tahapoole naaldununa `istus na sel'lakil tooli peal Mär

2. selili laps sel'lakil kukkunu Hää; nupur kuu om sel'lakil Krk

seljakile sel'ja|kile Tor Lai, -kille Jür Sim Trm MMg; sel'la|kile Kse Juu Plt Pil, -kille Kos VJg Sim; sel'jä|kille Kod, sel'lä- Kod KJn(-kile); seila|kile, seela- JMd, -kille Amb JJn VJg

1. tahapoole naaldununa või naaldunuks mees oo sel'jakile `vankris Tor; oli seilakile `vasta puu `virna JJn; lahed tuali nõjale sel'jakille Kod; kui vedru`vankriga sõidad, on ia sel'jakile `olla; `laskis sel'jakile tooli `piale Lai; mis sa tiid siin sel'läkille tooli naal KJn

2. selili, pikali sel'lakile kuu on ikke kül'm ja vihmane, püstkuu on soe Juu; kukkusin seelakile maha JMd; paneme ta (lamba) seelakille JJn; laps oli sel'lakille magama jäänd Sim; alate õli sel'jakille Kod; kuu on sel'läkile, sij tähendab `aigust KJn

3. pärani uks läks `irmsass sel'jakille Kod

selja|kont selgroog kui `seljäkont `katki lähäb, siis on `valmis (surnud) Jõh; `väänas seljakondi ära Ans; Mees `tõstas `palki, nõnda_t sel'lakoñt üsna `raksus Kaa; Seljakoñt sai kukkudes viga Pöi; küidikul käib küit üle seljakoñdi Ris **Vrd** seljaluu

***seljaksil** seljakil seesäb sel'läksil ukse najal Vig

***seljakute** seljakuti nad olid sel'lakute, ku `mõetsid Sim

seljali sel'jali (-l-) SaLä VII Muh Rei Tor Jür Sim Iis Trm, seljäli Rid Tõs, `seljalli Hlj; sel'lali Jäm Kaa Ris Juu Kos JõeK Amb Kad VJg Sim; seilali JJn VMr Kad VJg, seelali JMd Koe

1. selili, pikali jäänd `seljalli magama Hlj; tema nääb `eemalt, üks inimene sel'jali `kraavis Ans; `aelevad sel'jali maas Khk; Mihed `maandlesid ning üks pani teise sel'lali Kaa; kukkus ühna sel'jali Muh; poisõ oo sel'jali maas `õues Tor; näe, ma `lassin sel'lali `paergu Juu; soe kuu on sel'lali Kos; kui inime sel'lali magab, sis tuleb [painakas] `piale JõeK; lasen seilali, siis annab valu järele JJn; `soarmas on tige luom, laseb seelali ja ammustab kohe Koe; kuus `pääva oli `puhta seilali VMr; Lamab sel'jali muas Trm || teistpidi, ümber sie (adralusikas) siis `püöras seda muad `rohkemb seilali Kad

2. pärani noñn karjub - - suu seljali `lahti ning kaak, kaak, kaak, nii sandi äälega Khk; `kambri `aknad oln seljali Muh; tua uks oli sel'lali `lahti Kad

seljaline seljali|ne Kuul `seljä-/ Vig VMr/-l'-, -le|ne Rei, g -se; sel'lale|ne Mär, sellä- Mar, g -se; seilali|ne g -se VMr

1. teat laadi seljaga see inimene on `küürus seljalene Rei; laia sel'lalene loom Mär

2. seljatükk, seljaosa sea sellälesed Mar; Suitsetati - - singid ära ja mõnikord ka seljalisi Vig

3. seljatäis `Heindest sai `tehtud `seljälised; Kovast `täädüs vade `tembada `vasta `jalga nii `kaua, ku on paras `seljäline Kuu; viime sel'jalised suadu `sisse VMr **Vrd** seljandane

seljaluu

selja|luu selgroog rasv `võetasse [seal] ärä, *sie on kahelpuol `seljaluud; `talve `seljälüu on `katki - - siis on puol `talve `müüdü pilti Lüg; `tõine abaluu on `tõiselpuol, `seljälüu on vahepääil Jõh; mööda sel`laluu äärt on [kalal] veri Vän; tõnnissepääväl luamatoit `võetasse pualess, talve sel`jälüu on `katki pilti Kod; mul jäi sellest tööst sel`laluu `aigest Lai; ühdiil om tarasest sel`lälüu, sij ei nõrgu Krk **Vrd** seljakont*

selja|meri ulgumeri Ajupüüd kävi `seljämeres Kuu; purjutasid seljamerele `välja Mus **Vrd** selgämeri

seljandane `seljanda|ne Jõh, `seljäändä|ne Lüg, g -se seljatäis `kanneti `seljäändäsed kokko ja neist `tehti `saadud, kakstõis `kümme rehätäit pidi õlema `seljäändäses Lüg; Rehaga `tehti `seljandane `valmis Jõh **Vrd** seljaline

seljandik sel`jandi|k (-l-) Põi Kad HljK IPõ, sel`jäändi|k Tõs/-l-/ Kod, g -ku; n `seljandikku VNg; `seljäändi|k g -kku Lüg IisR/-ja-/,-gu Kuu; sel`landi|k Jäm Mih, g -ku Kir Kse Mih Hää Kei Juu VJg Iis; seilandi|k Kos JMd Koe, seelandi|k (-l-) Amb JMd, g -ku seljak Siel `seljäändigu `serväs oli `oige hüäst `pohlu Kuu; Otse seljandiku all oli suur allikas Põ; loik maa oo kahe sel`landiku vahel Kir; üks seel`andik on küll metsas Amb; ilus sel`landik, kahel puol on suo Iis; sel`jäändiku eenäm, läksid sel`jäändikku Kod

seljane selja|ne g -se künklik seljane maa, kus mägesid ja `künkid on Rei

seljani seliti, pärani uks oo seljäni `lahti Tõs

selja|pealne lestal `valge on kõhualune, must on sel`la`pealne Kär; `kinda selja`pealsed `ollid koa `katki Muh; suured al`lid selja`piältised olid [räimedel] Var; sel`ja`pealtsed villad, need olid pikad villad Aud; `Ändsids [kerjusele] ikki ilusi sel`la`päälsi `villu Hää; sie sel`ja`pialne oli nisukesi `sarvi täis kohe [kupulaskmisel] KuuK; Seljapealne igal nahal ei kõlvanud kua pastelde jaust, see õli liiga tugev Trm **Vrd** seljapäaline

selja|päaline seljapealne Lest, sie näsälise `seljä`päälisegä Kuu; `leigeta `suure sia `küllest ikke tükk `kerraga, `milla `selja`pääline ja `milla maualune VNg; `kiisidel on luid `seljä`päaline täis; `Seljä`päälise vill `kõige paremb Lüg

selja|rohi (taim) sel`jarohi, kut ualehed `ühte `külge `koutu kasunud Jäm

selja|roog selgroog `lehmal läks [kuul] `seljaruo ald läbi; täl (ussil) `ninda `ornas sie `seljaruod VNg; [hobune] `ninda `lahjast jäänd, `mutku `seljäruod on `püsti Lüg; laps `langes maha, `seljä`ruodu mäni `katki Vai; Oli `eese seljaroo ää nikastand Põ; need [kalad], mis kuivatati, `aeti kõik sel`larood mööda `lõhki Rid; igaühöl oo sel`läroog, `loomel oo ja `lindodel ja kõigi eläjädal Mar; seljärool oo paelu `kohta Tõs; sel`laruost jäi [loom] nõgust, elu `luoma kua ei tuld VMr; küll sellel on `kange sel`laruog pilti Iis; sel`järuadu vahel\_o lülid Kod; seljarooq läheb `perse juurest ülesse, kaela juures lõpeb ära Ksi; tõnnissepääväl `murti talve sel`larooq pilti Lai

***seljastik** seljästi|k g -ku Tõs; sel`lasti|k Jäm, g -ku Ris seljandik seljästik, `kõrge koht, `sohke mäe selg Tõs; sel`lastikude vahel [on heinamaa] Ris

selja|taak seljatäis miä `seitse `seljä`taaka vien, siis on kuhi `valmis Vai

selja|taga 1. ajaliselst möödas nied ajad on juo `seljätaga Lüg; mütuks kevadese änam `aega on, `küinlabe juba seljataga Khk; lihatu pühid oo sellätaga Mar; jõulud oo jo seljätaga, oo jo läin Tõs; juba joanipää seelataga JMd; märdipääv on juba sel`jätaga meil Kod

2. tagaselja Mis ta susib teist `sel`jataga, `üelgu suu `sisse IisR; ees ea, sel`lataga suitätab Mär; ies aab libedad juttu, sel`lataga akab `nõelama Hag; küll ta `tõrvas mu sel`lataga VJg; suu eden suur sõper, sel`jataga kiänäb `kaala Kod; suu `sisse ütelda ei `julge, aga sel`jataga riagib küll Lai

selja|tagune 1. subst a. tagumine, seljapoolne külg; seljaosa; seljatugi `Reietua `ahju `seljatagune õli tühü Lüg; `tuoli selätagune Vai; punase`täpligud vestid olid, sel`latagune `valgest `riidest Jäm; Vana `istme sel`latagune läks katti Kaa; Kuuel oli seljatagune ees, oli omiku valest `selga ajand Põ; pane see senna tooli sel`lätaguse `peäle Vig; Istmetel olid sel`latagused iluste nikerdatud Han; Pluusõ rjõnnaesine kulub rutõmini kui seljätaginõ Khn;

pingid on elma *sel'lataguseta* Juu; *sel'latagusega* kresna JõeK; *sel'jatagusid* isa tegi [rege dele] Lai; *sel'lätagune* on kaiti KJn **b.** toetus, tugi *mul on juo 'sel'jatagune* (sain mehele) Lüg; *Mis ta 'kardab, omal 'sel'jatagune kõva* Jõh; *Kui sul ikka eed sel'jatagust pole, ää siis tee suud lahti üht Kaa; mul oli kaks 'puega, seilatatagune oli kõva* VMr; *mul om sel'lätagust kah* Krk

2. adj selja taga olev *'käise sel'latagune jägu* Jäm

selja|tagus seljatagune *Reel on sel'jatagus* Rei

selja|täiendane seljatäis *'Neie* (puuokste) *'piäle akketi 'kandama 'seljä'täiendästegä 'einu* Lüg

selja|täis korraga seljas kantav kogus; tubli kandan *lappasid 'selja'täie, vottasid rehaga 'selga ja 'läksid* VNg; *'saadule läheb kaksteist'kümmes 'sel'jatäit* Jõh; *æ sel'jatäis* oli taluda Khk; *Oli 'vitsu 'korjand suure sel'latäive* Kaa; *'Partisi 'toodi vahest terved sel'jatäaved* (jahilkäigust) Pöi; *sai [heintest] niuke sel'lätäis 'tehtud ja siis 'sel'gä 'võetud* Mär; *selle sõõru päält ma es saa enam ku ühe sel'latäie 'eina* Saa; *pundar on kolm seilatatit* Kos; *tõime suured seelataied 'kaska* Ann; *nigu 'nielas selle seelataie 'einu ää* (kiiresti sõõvast loomast) Koe; *ühe seilataie 'einu paneme 'suadu* VMr; *paar sel'jatäit on rukkid 'viedud* Iis; *ühed 'riisusid, teised tegid sel'jatäied* Trm; *parmass, sij oli paras sel'lätäis 'sel'ga võtta* Pal; *ti'lukene suad, kaks ehk kolm sel'jatäit* Ksi; [heinu tassiti] *sel'latäite 'viisi, [see] 'viitis 'aega* Plt; *sij om viievihuline sel'lätäis* Trv; *sij sel'lätäis olli mul küll rasse* Krk

***seljes** *sel'les; gpl seljeste seljandik suur 'kõrge sel'les; mine seljeste vahele* Jäm

seljetämä → seletama

seljällä selili, seliti *Tie on 'liugane, vägise ottab 'seljällä maha; Nuor kuu 'seljällä, siis kalamies 'püstü, nuor kuu 'püstü, siis kalamies 'seljällä* (vastavalt ilmale kalamees kas töötab või puhkab); *Las 'olla uks 'seljällä, nää, 'suitsu tuli tuba* Kuu

selka → tselka

selkima *'sel'kima* Kul Mär Kse Juu TÜR Pil; (ta) *'selkib* Mus selgima; *settima kes ölut teeb, säält tuleb see 'töomes 'välja, 'selkib 'sõnna 'põhja 'viimaks* Mus; *mudane vesi 'sel'kib* Mär; *pärast sadu akkas vesi 'kroavis 'sel'kima* Juu; *vihmase ajaga 'piame alati vett 'sel'kida 'lasma* TÜR; *libedaga 'pešti pead, 'tuhka patta ja keeb vesi 'peale, 'sel'kis ära* Pil

sell *sel'l* Aud, g *sel'li* Mär Kse Tor Juu Kos JõeK JMd Koe VMr VJg I Plt KJn Vil hajusalt V, *selli* Sa Muh LNg Mar Tõs Hää Ris M Puh Nõo Rõn San; *sell g selli* Hi, *'selli* Kuu Jõh; n, g *'selli* Vai

1. **a.** meistri teenistuses olev väljaõppe saanud käsitööline *'linnas sain 'sellist, siis ma 'õskasin juba 'püksa teha* Jõh; *rikkal kinksebäl on pali 'sellisi* Vai; *sel' ju änam ika töö teeb, sepp esi, kes mõistab ja käsu annab* Jäm; *egal ametimehel oma sel'l* Khk; *ta akkas sepa selliks* Muh; *pole ma seda mitte teand, et [ta] sepa sell oli* Phl; *sepp 'eese 'sellidega taob, nii et sädemed taga* LNg; *ahjutegijade sellid, 'õmlejade sellid, kõgedel [on] sellid* Hää; *'estiks oli poisiks, kui ta oli õppind, siis sai sel'lik* JõeK; *sie oli suur saksa rätsep, neli 'sel'li oli ja kolm õpi 'poissi* VMr; *sepal on sel'lid* Iis; *läks 'rätsepä sel'liss* Kod; *kes oli kolm 'aastad ära õppind, see oli juba sel'l* Lai; *ollõv sel'l manu võet* Har; *sel'l, kes jo mõist midägi tetä?* Rääp **b.** abiline poes, apteegis vm *nee kutsudaste ka 'sellideks, kes 'poodides müüvad, poesellid* Jäm; *sel 'kaupmel oo kaks 'sel'li* Mär; *suur pood, paelu 'sellisi 'kaupa 'müümäs* Tõs; *moa 'mõetja 'soatis oma sel'lid* Kos; *läks 'kaupme 'juure sel'list* VJg; *'kaupmel_o pal'jo 'sellä* Kod; *sel'l käib linu 'ostmas* KJn; *temä oli periss lina 'kaupme sel'l* Trv; *nüid ta om joba 'aptiikre sel'l* Krk; *poodi sel'l käib 'uhkede 'rõivin* Puh; *linakaupmihe sel'li_sõidi_hobõstõga kül'li peten linnu 'ostõn* Har; *sel'li? ommava [veskis] kivi man* Se

2. (inimese, hrl meesisiku kohta) *'Seitsmele 'sellile võib ühe 'käägä 'tuule 'alla teha* (tugevast mehest) Kuu; *Ole sa nii peenike sel'l kut tahes, ühekorra sa ikka vahele jääd* Kaa; *seal* (linnas) *pidi 'sellisi olema küll, teevad rahakoti 'pilkus tühjaks* VII; *'vaata, kus mool sellid, 'neoksed pahad poisid* Mar; *see sel'l pani menema, ku einaaeg [oli]* Kse

Vrd säll

sellakas

sellakas → seljakas

sellakil → seljakil

sellakute → seljakute

sellal *sellal* Kse(selaal) Juu JJn Kod Krk, `sellal HJn Amb JJn sel ajal ta oli `sellal `aagreht HJn; nüid on masinad, mis tievad, aga `sellal ei old Amb; `sellal oli jo vek'e kolmeklaasiline koolimaja JJn; *sij om sõss viimän ollu, ken saanu `nuuti* [kirikutulbas], *sellal ku pühäbe rahvass kirikun ol'liv* Krk

-sellates Ls liivasellates, mäesellates

sellates *sel'la|tes* g -tse kuhjatis, vaal *ange sel'latsed*, *tuul on lund kokku ajand* Juu

-sellatis → liivasellatis

sellats *sel'lats* g -i seljandik loegude vahel on *sel'latsid* Ris

sellatus *sel'lat|us* g -use Kse, -se Ris seljandik *sel'latse peal on mets* Ris

selle *selle* MMg KJn Hel T V(š- Lei) sellepärast `maksis `reinti `möisal selle, et temä parvevaht ol'l KJn; *sij om tubli tüümiüss, selle võit `palka `massa* Hel; sai `kiissu `süüiduss ja sai kiisa liimi lõmbituss, selle ma olen nii kõva Ran; `päivä ma _i näe, selle ma ole `valge näost Puh; äste `vätedu maa, selle om kaali ja `kapsta nii lihava Nõo; poiss esi `tsuške `kaSSI, selle tä krike Võn; vaist läiis `engüme tu _pudõr, et selle es tahavõ San; *tuü vanakuraí ol'l sääl kirstun täl man, selle obõsõ es jõvva _vidädä* Urv; vili om är? imaunu, selle ei saa? ääd `leibä Krl; selle ta tul'l siia?, et `tahtsõ mu _käest `langa võtta? Har; *uma põld tük'ke `väega illatsõss `jäämä ja selle jäi \_perämädse? välä \_halla kätte* Rõu; *ma selle jäti taa `vaška kasuma, et hää lehmä poig* Plv; *meil ol'l mamma, selle et vannaimmä kutsuti imäss Vas; kuusõst saava? hää pal'gi?*, selle et kuus om `sirgõ puu Rär; *süä midä mõist pahandust, selle om süä rassõ* Se; *lehekuu kutsutass, selle et leht kõik tulõ jo* Lut

selle- *selle-* `Tsaariajal õli `raamatuid vähä, `selle `aigaseid `annab `õtsida Jõh; Ennem `küinti kesa ning selle `järges `mindi `eina tegema Kaa; *See on sellekevadine vassikas* Põi; *see `olli selle `aegne `seadus `jälle* Muh; *See küitkuub on juba sellekohaline, et selga ta änam äi sünni* Rei; *sellekohased `käärbud olid, kus peal sai kääritud* Rid; *sie on koa selle `aegane koht, kui moad `kruinti `pañdi; olen näind küll kahest tükist `särka, sellejäuks nemad tegid* [alumise tüki takuriidest], et siis tuli odavam KuuK; *selleinvaline ta on, kui tahad, siis osta; ei ma sellenimelist `poissi tunne* JMd; *selle `aegne `köster õli tubli mies* Iis; *sellekohased laalud õlid, mes pulman laaleti* Kod; *selle `näolist inimest ei ole mea nannu* Trv

sellegid|poolest sellegipoolest *Olime küll väsind, aga sellegidpoolest pole me `puhkama jäänd, ennem kut töö `valmis* sai Kaa

sellegid|pärast sellest hoolimata, ikkagi *lehm suri ikke sellegidpära*st ära, es `aita mitte midagid Ans

sellegi|pärast sellegi- Noa Mar Khn Amb, *selleki-* Krk

1. sellegipoolest, ikkagi kiidetse, et sõnajalad `kaotade kerbod ää, aga settagi, ma pani asemesse, kerbod `joosid sellegipärast Mar; *võid `müüdi ju ää, aga ikka `süödi kua, sellegipära*st Khn; *tulli ka, sellekiperä*st Krk

2. seepärast, seetõttu olid inimesed tublimad ja `tervemad sellegipärast, et küll nägivad `vaeva Amb

selle|korra seekord jätta `selle `korra menematta Hlj; *Ma pole sellekorra `metsas keind* Kaa; *ta ei ole sellekorra `kaasas* Kir; *Ma `juhtusi sellekorra olema kottu ära* Kse; *Ok'kõ jõnnad `ollõ sellekorra üsä odavad; Sellekorra ei põlõ `puõdis jahu oln* Khn

sellek-sellek → seek-seek

sellep *sellep* Ran Nõo Rõn San sellepärast temä ei ole konagi `poigele tennu midägi ääd, *sellep ei anna poja ka tälle midägi* Ran; *temä \_m `väega kelp `süüjä, sellep tä nii kõhn om* Nõo; *kae sellep ma `ütli jurss, me `teimi jo kanepi `temp*i San

selle|palju niivõrd, sedavõrd *laps on `selle `pallu loll* Jõe

selle|pärast 1. sel põhjusel, seetõttu sa `tahtsid raha `saada, `sellepära`st `viidi ta (lõhekala) ikkagi `linna ja `müidi maha Jõe; `selleperä`st minagi tulin, et lähän ka `saama Lüg; kala `anti [sünnitanud naisele] sellepära`st, et siis tahab `juua `saaja, siis tuleb ka `piima Mus; ju ma sellepära`st nii kaua ela, et ma ema `toitsi Pha; Poiss joob, sellepära`st vana on tige Pöi; sellepära`st ne `vehkalid `pandi, et laevad ei lähe karete `peale Muh; sellepära`st ma `oota, et näd lubasid siit läbi `tulla Mar; pani `saapale uue rañdi koa, sellepära`st oo nii kal`lis Mär; niinepuu nimi sellepära`st, et `niini `kisti Saa; sellepära`st leigatakse neil kõrva `sisse, et nad ei lähe teestega segamini Kei; ema läind sellepära`st nii vara mehele, et ei pia vaemuks `käima Ann; tä (nõel) ei lää läbi `koskilt, sellepära`ss one tõmp Kod; sellepära`st oli korraline, et käis `korda Plt; sääl om suur ein, selleperä`st neil lehmä annave nõndapa`lu `piimä Hel; mõtsad om maha `raotu, selleperä`st ei ole miä käo `kuk`mist üits kolm `aastat kuulu Ran; selleperä`st ta kõrnik om, et ta ei süü Nõo; äkiline ta `ol`le, aga ega ta selleperä`st ei tiia mis ärä es tji TMr; iks lepäpuiega enämbide kütäme, selleperä`st et kuuse, pedäjä om tõrvatse Kam

2. sellest hoolimata, ikkagi ega ta_s `kaiba selleperä`st kedägi Krk

selles → seljes

sellest → see

selleti → seliti

selle|võrra sedavõrd, selle võrra annan sellevõrra `rohkem Tor; sellevõrra ta tegi Ris; sellevõrra on nüid tuop vajaka, mis te pialt maha valasite Kad; sellevõrra tõi ta `mulle linu tagasi Ksi; sellevõrra jälle `kallimb Kam

selline selli`ne Pöi, g -se Mih näitav asesõna Selline see riist nüid sii on; See on selline kaval inimene Pöi; seal oo sellised lõukoerde augud, kuhu `suuri `süüdlasi `sisse vissati Mih

sellipäev logelemispäev, pea parandamise päev esmasse saab selli`pääva `peedud Emm; ma pidasin nüid üsna sel`li`pääva Mär; sel`li`päävi `juhtus neil, kes kõvast jõid Lai; täna sel`lipää, pühad `möödas Pil; eilä olli laadapäe, `täempe sellipäe Krk; `riidi rista kokku, `puulba pühä `sisse, pühäbä pühä, `iispä ja tõõsibä om sellipäiv, kolmaba ja nelläbä tüüpäiv ja `omgi nääl läbi Nõo; iisspävä ol`l sel`lipäiv, siss `puhksit Plv

sellutama sel`lu|tama Tor Kõp Trv, sel`lo- Mih, seelu- Saa; sel`lute(m)e Hls Krk; impers sel`lutedi San

1. selgida laskma sel`lutas vett Tor; Sel`luti libet Trv; ku `püüglejahust tiid [rokka], siss ei ole sel`lutemist Hls; ma pia `sil`mi sel`lutem vähä Krk; Vesi tuhaga keedeti paan läbi ja siss sel`lutedi San

2. selginema `taeva äär akab seelutama Saa; ilm sel`luts joba Krk

selläksil → seljaksil

sellätämä → seletama

selp|puu sel`p- Puh Nõo Plv; `sel`pu Nõo Rõn San sõlgpuu, penn sel`ppuu, mes ütest paarist tõese `kül`ge lääb; tõenekõrd `viskat `sel`pu pääle `rõiva Nõo; pane sinna `sel`pu pääle San Vrd seltpuu

selpu → selgpuu, selppuu

selsem → seltsim

selsikass → seltsikass

selter|puur → senterpuur

seltpuu sel`tpuu sõlgpuu, penn – Rõn Vrd selppuu

selts sel`ts (-l-) g sel`tsi (-l-), sel`si (-l-) eP eL(seldsi), `seltsi R(-l- IisR); n, g `seltsi VNg Vai; sel`ss g sel`si Plv Ráp

1. ühing, ühendus mina olin kaheksateis`kümmand `aastad `nuorso `seltsis `kassapidaja VNg; `põllumeste `seltsid Lüg; siin külas ei ole `karskuse `seltsi Vai; tegid omale siis uie selsi Vll; `Linnas `ööti tule `tõrjajate sel`ts olnd Pöi; sii oo tule `tõrjuja selsid ja laulu selsid, pal`lo `sel`tsa oo sii Mar; ma olin aridose seltsi ~ selsi liige Kul; üks masin oo ostetud, selts oo selle ostn Tõs; äit ol`li põllumeeste `sel`tsis liige Saa; [loodi] Triigi koolimaja sel`ts, et uut koolimaja

ehitada Kos; `Uusnas `ol'li laulu ja mängu sel'ts Vil; Puhja ariduse selts peäb pidusi Puh; juudi sääsivä üte seldsi Nõo; tulekassa `sel'tsi kiinnitedi maja?; kas nuid raamadu `sel'tse üts om, nuid om pal'lu Har

2. a. kellegi, millegi juuresolek, kaaslaseks või seltskonnaks olek (ka vastavast tundest); kaaslane, seltskond kas tuled `mulle `seltsist VNg; inimene `õtsib `seltsi Lüg; kas `soole pole mo sel'ts æ küll mette Khk; Olne eesele ikka ühe seltsi leidand Kaa; Ma kasusi üksi, kus mo sel'ts oli Põi; tule `moole selsiks Muh; raamat nena all, see on mo selts Rid; nüid oo mul `sel'tsi Kse; tä on ikka sel'ts, koerata ma `olla ei taha Aud; loom tahab ka teise `sel'tsi Saa; Minu `sel'tsi kipuvad kõik Jür; mul küll vana kell, ta mul sel'siks Ann; ta tuli ikke iga `õhta `meile sel'sist VMr; tä õle sel'sitã, tãl ei õle kedãgi `sel'tsi Kod; on kurb, läheb ia sel'tsi `ulka meelt lahutama Pal; kanapojad om onde suuress seldsiss, muedu istu nigu üits nui jälle Ran; katekeste om sel'ts olla, ütsindã om `väega ikãv; tule iks sina kah, siss om nigu sel'ts jälle Nõo; ma ole periss ihu ütsindã, mul ei ole kedãgi `sel'tsi Kam; ta ol' `haigõl sel'dsin Rãp b. (loomade innast ja paaritumisest) lehm tahab `seltsile `menna Jõe; aher lehm, tema ei ole `seltsi saand, kust tãma siis `piima tule VNg; luom lähãb `juoksema, `õtsib `seltsi Lüg; lehm tahab `seltsi saha Mar; luom lähãb `sel'tsi `õtsima Ris; tãnavu siga ei `õtsind `sel'tsi Kos; mul'likas põle `sel'tsi võtt JJn; Ute tahab `sel'tsi Trm; temal ju kuue `aastane emis, miks ei lähã sel'sile Lai; lehm õtsib `sel'tsi KJn

3. a. salk, hulk, (ühiseks tegevuseks moodustunud) inimrühm üe `korra `kãisimme `naised oma `seltsiga `Pranpli kabelis Jõe; kui `pulmalised olid süõnd, siis labulised `lãksid oma `seltsigã, sõid, midã said Kuu; ta `eitis koa `meite nooda `seltsi Muh; ühe seltsi mehed `lãhtvad ühe paadiga Rid; esimene sel'ts sai lãind, vähã aja pärast akkas mõesa põlema Mår; neid oli suur sel'ts koos Kse; Mede väljã selts allõs kadun, teesed juba kodo (hülgepüügi meeskondadest) Khn; suure sel'tsiga oli päävatüe, aga sis üksikult `paaris oli pal'gi ja puu `leikus VJg; nüid_o `jãlle sij juadiku sel'ts koon Kod; `tehti `laulusid tüdrikete, kos sel'ts õli, `võtsid ja `laulsid Pal; `mõisnikal ol' `indãl puhastamise vabrik, seldsi `pããle tettü, säält sai `juumise `viina Võn; tuju ol' `õkva `sãrne pal'gisel'ss, ega sel'si `pããle ol' kãts podrãtsnikku Rãp; talvõl `püüdvã? niisaadõ, seldsiga ei olõ? `püüdnü? Se || parv sipelgakanad, sel'si `kaupa [liiguvad] PJg b. sugulaste kogum; suguvõsa sie `aigus kãib `seltsi jãrele; pidid `tõisest `seltsist `naise võttamaie, `muidu õppetaja ei `kihland; kie `rüütli `seltsist on, on puhas `saksad Lüg; [Selles] `seltsis mehed on `sirged, aga `naised `kãivad kõik nenad maa `küljes Jõh; `Sel'tsi viga on - - tige vai äge miel, `pal'ju `süõmine, varastamine IisR; kõik vanemate selts oo surnd Mar; meie sel'sis kohe ei old [vargaid] JJn; sel'si `perrã võtan su üles (tunnen ära); rikkass sel'siss võit naese Kod; ega meie sel'ts ei ole `väl'lã lãind Kaarepere vallast Pal; meie sel'sis `niskest `asja ei ole, et lapsega tüdruk oleks Lai; miu seldsi sehen ei ool `seantsit, ken tõise `asja liiguts Krk; t_om joba `luudu jumalast serãnde napak, t\_om seldsi `aiguss; [nende] seldsil lähã iks päälagi `pal'lass Nõo

4. liik, sort, tõug `rustlased on `keikse suurembad ja `keikse kibedamb selts Jõe; `hülged on kaht `seltsi, `viigarid ja `hallid Kuu; üks `lehmã selts on, tuleb `õhvite `piimã, aga `tõine selts saab `kolme `aastases, siis tuleb `piimã Lüg; Pikka ninaga siad ei ole iad `sel'tsi IisR; üks `seltsi `kirpusi on `lehti küles; sääl on `mitme `seltsi puid Vai; üks sel'ts `rãhnusid - - laseb nokaga nii tiheli korr; meil `kasvab `kolme `seltsi `tuhlid Khk; Vanasti oli `sõuke sel'ts sigu, mis arjasid kasvatasid Põi; `meitel `olli uut `seltsi ruki Muh; `Santi `seltsi siga, äi veta `rammu; Ma ole seda `seltsi, et ega ma nii `kergesti äi pahanda Rei; rait on suuremad `seltsi maja Kãi; angeras ikka kõege rasmed on kalade `seltsis Rid; need oo `ühte `seltsi kõik, kõik oo punased Mar; `naasklid oo `metmed `seltsi Kul; iãd `seltsi loom Tõs; Toimest `ol'li `kahte `sel'tsi, pãris `toimne ja murre `toimne Hãã; laua pããl ol'li `mitmed `sel'tsi `sõõke Saa; neid [kartuli] `sel'tsisi oli vãga `pal'lu kohe Ris; nad tunnevad iga `sel'tsi `seena HMD; vana `sel'tsi `aitadel olid puulukid Juu; jalakas on tugevamad `sel'tsi puu Kos; võisid tallata igate `sel'tsi `kirjasi [kangale] KuuK; vata, kus üks sel'ts sient, aga sie põle sõõgisien JJn; eks neid `kurje `luomasi

ole igast sel'sist, näe rebane kua VMr; nää, kui see riie eidab (küütleb), mis ike siidi `sel'tsi on Kad; `alba `sel'tsi rahvast on Iis; mõned `lambad on niisukest `sel'tsi, karmi villaga Trm; vennanaene õli `niske `õelad `sel'tsi Kod; mõni sel'ts inimeisi mõistab ju paremast `riakida Ksi; mis `sel'tsi puu see on Plt; lellänaene iks kõnel, et temä om talu laits, talu seldsist Nõo; hüvvä `sel'tsi kana Rõu

seltsati sel'tsati tõuti, liigiti – Mih

seltsi `sel'tsi Noa Kse Aud Tor Saa Ris Juu HJn VMr VJg Kod Plt Har, `seltsi Jõe Kuu Lüg S Rid Mar Kse Tõs Ris HMd Kod Hls Krk Hel TLä San Rõu Vas

I. postp hulka, sekka; juurde võttavad tüdriku oma `seltsi Lüg; koeude (peibutuslindude) `sel'tsi nad kukkusid (lastud lindudest) Noa; ma läksi `sõnna nende `seltsi Mar; jae mo `seltsi Tõs; mis sa `kamres vahid, tule mede `sel'tsi juttu `aama Saa; sañt palun üömaja, sealt [õeldi:] meil põle `ruumi `ühti, kui tahad `surnu `seltsi `minna Ris; tulge meie `sel'tsi Plt; `sakslane ütelnu: mia kah tule teie `seltsi, mes mia enämb Saksamaale lähä Puh; nemä `kutsnuva siss peremehe ja `pernaese ka `endi `seltsi Nõo; lüü_s_a_k_a mi_ `sel'tsi, leki õdagult `kõrtsi Har

II. adv 1. kaasa nad `kutsusid mind `seltsi Jõe; ikka ninames `vööti `seltsi [kosja minnes] Jäm; teda saadetud sigade `karja ning ta võttand omale natuse käsitööd siis `seltsi Ans; panid sa nendele moosi `purkisid ka `seltsi Khk; Kessel ikka andi pole emaihusel seltsi antud, sellel äi aita õppemine ka mette Kaa; pitka tee `piale inimene võtab levakoti `seltsi VII; võta üks suurem riie koa `seltsi, ehk akkab sadama Muh; Sind ai `aita `seltsi vetta, sa väsid ää Rei; vikat, reha, laps, pimapudelid, keik `seltsi, kui einamale said, olid puruväsin Ris; nad võtavad sind koa `sel'tsi, ei `jääta sind koju HJn; võtama selle kua pilli `mängjäss `seltsi Kod || ku `sauna tuleb, `ütleb: jumal `sel'tsi. kes saanan one, `ütleväd `vassa: jumal tar'viss Kod

2. a. seltsiks Koer tuli `seltsi Rei; ära sa kedagi teist `endale `sel'tsi kutsu kui karjatse tüttard VMr; [mees] pallelnu, et tulge mulle `seltsi Ran; tule mulle `seltsi, mul om ütsinde ikäv San b. millelegi sekka, lisaks pane soo `sambud [leivajahule] `seltsi Mar; sigadele anname `süüjä, obesesitale pannass kuum vesi `pääle ja jahu `seltsi Hel

3. kokku, ühte `viinavõttamise `juures lüüb `tõistega `seltsi Lüg; saime tee peal kahekesi `seltsi Kse; lööme `seltsi, lähme ühüskoos Tõs; [vargad] löövä? `hindä `seltsi Rõu

***seltsikass** sel'sikass seltsiv `väega sel'sikass inemine Plv

seltsiline sel'tsili|ne Saa Kad VJg Iis Trm Kod Rõu Räp, -le|ne Kse Tor Hää Juu, g -se; seltsili|ne SaLä VII Põi Trv, -le|ne Emm Rei Plt Hls, g -se; `seltsili|ne g -se Kuu VNg Lüg Vai San; seldsili|ne Krk Hel Puh, sel'dsili|ne Krl/-lõ|ni/ Har Räp, g -se; sel'sili|ne JMd Koe Kad Kod Plv, -le|ne Juu KJn, g -se; selsili|ne Khk VII Muh, -le|ne Mar Tõs, g -se; sel'sele|ne g -se Mär kaaslane sie on minu `seltsiline Lüg; tänä ei ole miul `seltsilist, miä\_n taha `menna kuhugi `üksi päine Vai; `andas seltsilise üles Jäm; selsiline jähi moost taa Khk; tule `moole pühabeaks selsiliseks VII; See on mo egapäine seltsiline, kahekesta me sii oleme ja elame (kassist) Põi; näd `seltsis keiväd, see tä selsilene Mar; kutsun omale mõne selsileles Tõs; `seltsilisega on `julgem käia pimedas; loom tahab ka omale sel'tsilist Saa; sa oled mulle sel'tsileseks Juu; sel'silised lähvad Koe; siis tuli `mulle seie ursikusse veel üks sel'siline Kad; kes mulle sel'tsilisest jääb Iis; tal pal'lu seltsileisi Plt; ni| om kik'k miu seldsilise Krk; kašsikõnõ, sa õks olõt mu_sel'dsiline Har; tarõ sel'silisest ol'i inne pini ja kašs Plv

seltsim sel'tsim Hää Saa Amb/s-/ , seltsim Mar Mih PJg/s-/ , seltsem Khk Var, seldsemb Nõo, seldsep Krk; sel'sim Mär Kod, selsim Muh Mar, selsem Var Tõs Kõp/-l-/ vähem üksildane taal_o sii selsim Muh; kahekesi seltsim `minna Mar; üksi elä, seltsem, kui teine ka on Var; Mõned `ütlevad, mis ma elan üksi, laste juures `ruumi küll ja sel'tsim ka Hää; nõnna ikke `sel'tsim teha Amb; kahekeisi kõhe nagu sel'sim `õlla Kod; ulganti seldsep minnä Krk; Ütenkuun om seldsemb kävvä Nõo

seltsima `sel'tsima Kad, (ma) sel'tsi(n) Kse Tor Hää Ris Juu Iis Trm, `sel'tsin VJg KJn/ma-inf -mä/, sel'sin Juu JMd; `seltsima, (ma) seltsi(n) Jäm Khk Põi Rei, `seltsin Hlj VNg Lüg(ma-inf -maie), selsi(n) Muh Tõs; `seltsimä, (ma) `seltsin Kuu Lüg(ma-inf -mäie), (nad)

`seltsiväd Kod; `sel'smä, (ma) seltsi Trv Hls/ma-inf -me/, seldsi Krk/ma-inf -me/ Puh Nõo Rõn, sel'dsi Kan Vid; `sel'smä Plv

1. a. kellegagi läbi käima, suhtlema tige laps ei `salli kedagi `eiga `seltsi kenegagi VNg; tämä on `uhke, äi seltsi teistega Khk; Nee akkasid juba lapselt `peale `seltsima Põ; ei see_p seltsi mette kellegiga Muh; laps ei sel'tsi võerastega VJg; tämä `niske inime, tõessaga ei `seltsi, käib üksinde Kod; mis sa `seaste kaabakidega seltsid Trv; ega me ei seldsi, me ei käü läbi Krk; tahass ää meelega kellega `seltsi Puh; temä `oitse `endä nigu eräpoolitsess tõestest, nigu es seldsi tõestega Rõn; ollõv tollõga `sel'snü? Plv **b.** sobima, klappima minul olid nisust pahad `luomad, nie `toiste `luomije `ulgass ei `seltsind Kuu; `este on `võõras, on juo `päiva kaks kolm, siis akkab `tõistega juo kokko `seltsima (uuest loomast) Lüg; Koer ja kašs äi taha kudagi `seltsida, teine uriseb teise `vastu Põ; lapsed ei seltsi kokku, `lähtväd tülise Tõs; me oleme `sel'tsind, iluste `toime soand Juu; meie koer, sij ei `seltsi kellegägi Kod; ta seltsib minuga `äste Trv; nätä, et temäge `rohkep `sel'tsvet Krk; nä? sel'dsi_i ütstõsõga sugugi? Vas

2. lisanduma, juurde tulema siis `seltsis `sõnna veel `teisi mehi Khk; `sel'tsis meie `ulka VJg **seltsij|maja** rahvamaja meitel ka sii külas seltsimaja Khk; ma vist oli juba siis mehel, kui `tehti `seuke sel'simaea Aud; kuolimaea jäi tühjaks ja nüüd sis `tehti sel'simaeaks Amb; üks_o sel'tsimajan ukse`oidja, tõene paneb lambi põlema, tahavad ametmehed `õlla Kod; `piale esimest sõda -- siis tulivad juba sel'simaead Plt; kõrdsin `ol'ligi `rahva kokku `käimine, ega siss seldsimaeasid es ole Ran; seldsimaja man käävä? `lušte pidämäh Röp

seltsij|mees kaaslane, sõber minu `seltsimies, `kellega ma `kümme `aestat vai üle kävin `kammila `vergul Kuu; seltsimehega on ju tükis lõbusam teed `käia kut üksi VII; koer läheb selsimeheks Muh; me selsimees jähi -- siia viies nädälis `vilja `peksma Rid; malakas on malga sel'simijs pilt Kod; ol'l tälle sel'dsimiys, käve ütten timäga `Tarton Röp

seltsin seltsin Trv Hel, sel'dsin Nõo/-l/-l Võn Har, sel'sih Plv seltsis mede seltsin om ää olla Trv; tõste seldsin ta ei käi, eläss kui üits mõtsinime Hel; mõnikõrd lätsivä sel'dsin `mitma obõsõga Võn; tuu is käü `koñki `tõisi sel'dsin `tütrikel Har

seltsis `sel'tsis Noa Mär Vig Lih Han Tõs Aud Häa Saa Ha Amb JN Pee Koe ViK Plt KJn Vil, `sel'tsis R S Lpõ Kir Var Mih Tõs Khn PJg, sel'sis KuuK Trm KJn

I. postp kellegi seltskonnas, kellegagi või millegagi koos soppa `juodik, `tihti `peale on `kraavis `porsastega `seltsis Jõ; isa käis `teise mihega `seltsis merel Kuu; levaga `seltsis sai `söödud [kala] Ans; ma `nutsi lehmagä `seltsis Kär; nee (odrad) tõmmati juurdega `seltsis maast ää Kaa; kui kanadega `seltsis üles tõusta, vat see on varane Pha; Sepik küpsetati `leibade `seltsis ahju suul Põ; mõned_o titestega `seltsis laulatamas Muh; mei `ollime [mõisas] isa `seltsis viljatükke tegemas Phl; kašs `poegega `seltsis karjob LNg; kui päike `tõusis, siis akkas tõõ koa, `päiksega `seltsis Rid; `poolgad saavad odraga `sel'tsis `val'mis Mär; pul'l käis `lehme `sel'tsis Vig; mõni pani võipuru leivaga `sel'tsis lapsele suhu Lih; ega need (teenijad) siis ärraga `sel'tsis ei söön ju Tõs; säärised, ilma põiadeta, ikka saabaste `seltsis [kanti] PJg; ma laulan [raadioga] `sel'tsis HMd; isamees, mis `peigmega `sel'tsis tuli Kos; ükskord tema ka `kõrtsus meie vanaisaga `sel'tsis `viina võtt Jür; [voki] kabi käib sellesamase `keskmise südamega sel'sis KuuK; käib viinaninadega `sel'tsis Koe

II. prep koos kellegagi või millegagi `seltsis majaga `tehti tuule `veski Khk; ma olin koa `sel'tsis pulmasajaga Mär; selle mee annan `sel'tsis plekiga (plekknõuga) JN

III. adv **1.** koos, üheskoos `Seltsis segasemb, `ulgas ubasemb Kuu; `viie mehe `piale oli üks vene, sie oli `seltsis keik `ostetud Hlj; `naised `käiväd `seltsis `marjas Lüg; nee oo alati `seltsis, nii kut sark ning perse keivad Khk; `seltsis oleme vanaks läind Kär; ta peksab kõik `seltsis, rukid ja odrad ja nisud ja Muh; Akame `seltsis `koolis `käima Rei; näd keiväd ikke `seltsis igäs kohes Mar; `sel'tsis tegime küll tööd Han; `eite `taati tulevad `seltsis PJg; `sel'tsis uppusid, ühe paadiga Ris; ikke einamas olime `sel'tsis Hag; Akkasime `sel'tsis `süia tegema Amb; `sel'tsis sai [sõnnikut] vidada Pee; tulivad kõik `sel'tsis mind ülesse `laulma VMr; ea `sel'tsis `käia Plt **Vrd** seuras

2. kaasas üks oli kotimees, teised olid muidu `seltsis (martidest) Jäm; kuus meest oli `laevas, kui naine oli `seltsis, ta tegi ka tööd Ans; taadi öde läks `mööda, piiburiistad olid `seltsis Khk; teene mies `olli ikke `seltsis, kes `kauples (kosjadest) Muh; On sool võileib `seltsis Rei; ei ole `püssi `sel'tsis Noa; kui sa merel lähed, peab `öüskar ika `sel'tsis olema Ris; `Lauba `õhta läksid kottu ää, pill oli koa `sel'tsis Kei; temal õli õnn `sel'tsis - - õnne `kombel `leidis selle raha sialt ülesse piltl Kad

seltsisamb `seltsi|samb Lüg Jõh, -samb Kuu seltsim Küll vade lüüb `välkü, oleme kaik ühes kuos, siis_o `seltsisamb `olla Kuu; Tule sina ka, kahekeste `seltsisamb `menna Jõh

seltsisammast seltsimalt, mitte nii üksildaselt `üksi on igäv, `seltsis `lähtõ `aiga `seltsisammast edesi Vai

seltsitama sel'tsitama Ris Juu, `seltsitämä Kuu; sel'sit|ama Juu Jür Koe, -ämä Kod KJn loomi paaritama vai neid siis\_o lugu `seltsitädä, ku ärä tahud `müüä Kuu; lehm tahab sel'sitada Juu; Ei saa `lehma sel'sitatud, nää `õtsima ei akka Jür; lähäb `lehma sel'sitama Koe

seltskond sel'ts|kond Jäm Khk Põi Tõs Tor Jür Koe VJg Trm Plt KJn Trv Krl Se, g -konna VII Mar Hää Juu Ran Võn Rär; selts|kond Lüg Hi Kod, -kund Kuu; sel'ss|kond g -konna Kõp

1. koos olev inimeste rühm suurt sel'tskoonda keivad `otsimas Khk; Kena lõbus sel'tskond oli, mehed oli kõik `sõuksed parased (vindised) Põi; neid oli üsna suur sel'tskond Emm; lähme `sõnna sel'tskonna `juure Mar; Paras sel'tskond kuos, muudkui `lällavad `ringi Jür

2. ühiskond nõndakut kellegil paers majad on ää põlend, siis sel'tskond annab `toetust VII

3. suguselts imelik sel'tskond õli sij, viimäsel ku ühel akas tõbi `käämä Kod

seltslanõ `sel'tsla|nõ g -sõ seltsiline ta om tollõ `sel'tslanõ, läts tollõga Rär

selts|puu sel'tspuu sõlgpuu, penn – San Vrd sõltspuu

selätsed pl selätsed rakked kaju selätsed Pha Vrd seletsed

semaid sedamaid aini vikahti vele kätte, ol' terräv sema-id Rõu

semb semb g semme semmipuu villa semb, kellege `lүүдi kõõlusside `pääle San

semblak, semblakas → semlak

sembä `sembä San Urv Krl Har, `semmä Kam Ote Urv Vas; `semme Ote Plv Rär, `semmi Kan Rär küüru, kõverasse `semmä kisnu `endä külmä peräst Ote; `semmi tõmmanu `hindä Kan; elläi `sembä `kiskunu, no om ar_külmänü Krl; `soldan tõmmaß henne lahvõdiunigu takka `sembä, et kuuli pääle ei saa tulla?; `tõmba `hästi `sembä, küll lätt üle kõtuvalu Har; ta ka jo `semme jäänü Plv; ta `väega otsah, `väega lätt `semme Rär

sement → tsement

semlak `semla|k g -ki S(-gi Jäm) Rid Mar Mär Vig Kse Han Tõs(-lää|k) Saa Juu Jür Koe VJg Plt Vil, -ku Khk Hää, -gu Kuu; semla|k Vas/-äk/ Rär/-m-/ , g -ki Kse Aud Hää Ris Sim, -ku Trm; semlaa|k g -gi HlJK; `sembla|k g -ki Jõh, -ka IisR; semla|k g -ki JMd, -ku Iis; `sembla|kka, -lää|kkä g -ga, -gä Vai; `semblak|as g -a Lüg IisR

1. sõber, semu, kambajõmm sie on `selle `semblak Jõh; Käis `semblakatega `pummeldamas, nüüd kodu saun (peapesu) `uotab IisR; küll siul käib siin pali `semblakko; nüüd on `semlälgäd kaik kuos Vai; Nee kaks on suured semlakid Jäm; seel tal teine `semlak veel Khk; `trehvas `semlakide vahel suur tüli Pha; See oli kena, et sa vana `semlak mind `jälle `voatama tulid Põi; oleme `semlakid temaga Muh; Leidis sealt juba semlaki eest Rid; `semlak on ää sõber Hää; üks sel'ts semlakisi läks siit Ris; nied on iad `semlakid Koe; vat kus mul `semlak, ei tunne enam ää VJg; ühed semlakud kõik Iis; neväd `semlakid ol'lid Vil

2. kerge kirumis- või sõimusõna oh sa kurati `semlakas Lüg; Küll on ikka `semlak, ajas teese majast ää Põi; Vaada, kus `semlak Rei; Tõmba selle poisil semlakile mööda sääri Mar; Need semlakid oo üie pahandusega akkama saan Han; ma selle `semlakile `näita Tõs; nad on kõik ühed semlakid (vargapoistest) JMd; õte mul semlak, `niseisa semlakuid muudku kueraga võssitatta Trm; Mõni õks `ütles `koera semlak Rär

semm seím g semmi Trv Pst Se sõõdasõim seím, eläjä katel puul sõõve; einä om semmin Trv; hain pandass semmi `sisse Se Vrd seim

semme

semme → sembä

semmeh → semmän

semmeldama *semmeld|*ama VII Rei Han, -ämä Ran

1. *semmima kaks noort nõnda sõbrustavad, semmeldavad VII; Ära semmelda selle poisiga Han*

2. *lipitsevalt käituma no küll temä võib semmeldädä, kui ta midägi tahab, kõneleb nii ää 'näoga ku kõege sõbremb sõber; semmeldäb jälle, näiss, kas ta saab kätte tolle asja Ran*

semmeldämä¹ *semmeldämä* Urv Vas vatkuma `villu semmeldämä Urv; vanast semmeldedi `villo Vas

semmeldämä² → semmeldama

semmelgas *semmelg|*as g -a leebe kirumissõna ossa[?] igävene semmelga jaak Plv

semmen → semmän

semmel|puu *semmepuu* (ree osa) – Krl

semme|vits *semmipuu semmevits, rõngass saana man ni pess Lut*

semmi → sembä

semmih → semmän

semmima `semmima, (ma) *semmi(n)* S Kse Han Kos Koe Kad VJg SJn, `semmi Lüg(ma-inf -mä(ie)) Jõh seltsima, sõbrustama; kurameerima `semmivad kahekeiste Lüg; *nad on koua`aega`semmind Jäm; need`näikse nõnda`semmivad, äi tee, kas nad`paari`lähtvad või mis nendel nõuks on Khk; Mis sa seiksega semmid Kaa; Nee`semmisid juba lapsest`peale Põi; akkasid nõnna teine teisega`semmima Muh; Äi nad semmi meidega`ühtid Rei; Ära semmi igäühega Han; nied kahekeste semmivad Koe; tema püiab ikke`semmida nisukeste sulil`muodi miestega Kad; Semmib jälle uue poisiga SJn Vrd semmuma*

semmimä `semmimä, (ta) *semmib* vatkuma *akkame`villu`semmimä KJn*

semmi|puu *semmi-* Rõn Rõu Se, *semme-* Ote San Urv Krl Har Vas, *semmä-* Urv villavatkumise riist *semmepuu om villade lahess`lühümise jaoss; öörik puu ja kõõluss olli sel semmepuul pääl Ote;`villa vakuti, ku tuu`semme`puuga`lühüdi? nigu ütš põrrin inne Urv; Vakse villu semmipuga Rõu*

semmis koos, seltsis `käämä ühes`semmis Lüg

semmitama *semmitama* vatkuma *saana man ol`l pirrukese?`noidõga semmit timä näid [villu] Lut*

semmi|vits (ree osa) *no_mma?`semmivitsuss periss puu? õnnõ, vanast`ol`li õks vitsa? Urv; Kutsuti`semmivitsass Rõu*

semmuma `semmuma, (ta) *semmub* sõbrustama, läbi käima *Poisid akkast juba koolipõlves semmuma ja semmust noores eas edasi Emm Vrd semmima*

semmä → sembä

semmän *semmän* Kam Ote(-en) San Urv; *semmäh* Plv, *semmeh* Plv Ráp(-ih) küürus, kõveras *peni kisup`küira, om semmän Kam; sa olõt semmän kui Puka errä mehine Urv; lehmä?`saisva?`semmäh* Plv; *ta nii vana,`väega semmeh jo Ráp*

sempel|puur → senterpuur

semper|puur → senterpuur

semu *semu* HJn Kad Nõo Urv

1. sõber, sõbramees *Üks`tõeline semu on mul kuoliaast HJn; Nii semu käevä iks ütlen kuun Nõo*

2. tegelane, tüüp *Ooda_sa, semu, ma_su`krutskit joba tunnõ Urv*

semune *semune* VNg; *semmu|ne* g -se Käi selline *semune lugu oli mei puol VNg; On üks nadikael, mis mees semmusest võib tulla Käi*

senat *senat* g *senati* Hlj Plt; *sinat* g *sina|ti* Lüg IisR Kse Ris Jür Iis Trm Hls Ran Puh Krl Har Plv, -di Kuu; *sinaat* g *sinaa|ti* VII Põi, -di Jäm Khk; *sinats* g -i JMd VJg KJn, -e Mär Juu tsaariaegne kõrgema astme kohus *asi käis`Pieterburi senatist läbi Hlj; Sina`ilma pial`õigust*

ei saa, mene vai sinati IisR; süllakohus, sinaadi kohus, nee olid ika nee suuremad `kohtud Jäm; vene `aega oli sinaadi kohus, `Loona saksad olid ka seel ametnigud Khk; läksid sinati selle assaga, ei muud kedagist aidanud Kse; sinatse kohos, see `olla kõege ülem kohos Juu; käisid sinatsis otsaga ää VJg; asi lääb järjega sinati Trm; ma `kaiba edesi sinatide Puh; `keisri `aigu ol' sinati kuhuss kõge suurõmb kuhuss Har

sender|puur → senterpuur

sendine sendi|ne g -se Pöi Muh Käi Mar sendiline Oli õhe sendine, kahe sendine, sendised olid kõik raudrahad Pöi; peenike raha on nagu sendised ja Käi; prantssaiad olid viis kopik tükk, need olid nagu nüid need `kümmesendised Mar

sendo seño Urv Plv kronu Nakatu señdosit puiõga üless `nõstma, nigu\_ `pistü saanu inne, nii visanu `õkva talla\_ `taiva poole kah Urv; vana seño lätt nigu varjo mõõt (väga aeglaselt) Plv

sendse → seenine

sendse|pääsläne (teat pääsuke) musta kaalaga ol'li_ `sendse `pääsläse?, nuu_ tei? pesä_ `lauta Rõu

sendä 1. seepärast tuul `tembas läbi, vahi `sendä, et kävid `jalgu pesemäss; metssiad, neid ei ole `ammugi old, `sendä minagi neid ei ole näht Kuu

2. siiski siis `saimme `ühte `kohta `sinne `holmale, sie ei old siis sie koht `sendä perisest, kuhu mei tahimme `jääda; oli `selge, et jääd on siel mere `keskel `sendä küll Kuu

sendägi siiski `tuulega pidi ige üks mies siis `sendägi `valvess olema; `suuremb jagu ige `sendägi oli `mieste `uoleks se merel `käämine, et `naised `palju ei käünd; `mustad pääd nägüsid vie pääl, aga `sendägi said hüäst kaik `päästetüd Kuu

sendäp seepärast Nie `olled leht`puised `laevad, `kaared `männü `tervakuist, `sendäp ne `olled elupolised; `Sendäp\_se `tütrik oli nii `kärme, et oli `mieli `miesta `saada Kuu

sene- selle-, see- `niisukene puumuek oli, sie on sene `aegne, kui mina [linu] `ropsisin VNg; sie on sene `aastane `põrsas; tiäb sedä, `miisike sene `aastane suvi tuleb; nied `onvad sene `aigased puud viel; sene `kõrdane asi Lüg; sene `aastane vasika Vai; sene `aegne komme Emm

sene|kohta sellepärast sene `kohta ta käi siin VNg

sene|pera sellepärast mitu `surma juo õlen läbi `saatand, seneperä vist elängi `ninda `kaua Lüg; `Riide all `oieti [leivad] senepera, et siis `kuarikud `jäiväd `pehmemad; Senepera `maksa siis `tuskasest `jääda Jõh

sene|pärast sellepärast vahest oli `ninda `liiva ka `ulgas, seneperast pidi iast `tuulatu olema VNg; `täma on justkui jovi, seneperäst `kutsudagi jovimado Vai; `köver puu on pand, senepärast `üitaks pandpüss Käi; Senepärast nee inimesed jüst nii `nälgas olnd, et `karduli pole olnd Rei Vrd senperast

sene|sugune seesugune senesugune laps on meil, sie ei nutta VNg Vrd sensugune

sene|vard seepärast obose `seljäs `istusid, ei `uolind jala `kää ka, seneward nie jalad ka viel `piävädki `vastu; seneward minä tahan `mennä, et miä tahan midägi `saada Vai

sene|võrra sellevõrra sene `verra on viel `Männikülas mehe `ingi kui mina VNg; sene `võrra viel mul `ongi, `rohkemb enämb ei õlegi Lüg

seni seni Kuu Jõh Rei(sini) Noa Rid Kul Kse Aud Pär Hää Saa Ris Kei JMd Tür Pee Iis VIPõ M, senni (-in-) Jäm Khk Pöi Mär Vig Kse PJg Tor Jür HJn JõeK Koe Kad VJg TaPõ KJn, `šeni, `šenni Lei, seeni Hel T, seeni? V, `še(e)ni Lut

1. selle ajani; siiani senini on ikke sõna kuuland VJg; senni puha ostu naeal söö (st vilja pidi ostma, ei saanud ise kasvatada) Ksi; `enne `jaani lõegati `turbad, seeni olliva jälle `kangad kodada Ran

2. nii kaua Seni `poiga `eide `poiga, kuni `naine ottamata Kuu; ruu' oli senni varjul, kut sööma `rendi ehidati Khk; piigub senni, kui ta lõppeb Pöi; sini, kut ma ela Rei; `oota senni, kui ma tulen Mär; minä itken señni, kuñni minä elän Kod; `kuulasin seni, kui `vaidlus ärä lõppis

seniajani

KJn; *ma tii tüüjd seni, ku ma sure Trv; mädäsuu om, mis eläjet ei kannu, seni eläje lää, ku ta saa Krk; sääi mõni mardik om, siss kanapoig udistab sääi seeni, ku ta loomakse kätte saab Ran; seeni jututanu, ku nakanu 'lahkma Nõo; 'kastega ka es panda rügä, seeni oodeti, ku kaste ärä läits Ote; lää seeni, ku suur mõts 'vasta tuleb Rõn; tiä võtt noid 'vaesid 'läisi, seeni' kasvatõss, kooni' ta eläss Har; seeni timä käve, kooni timä sai 'tutva Lut*

3. *sel ajal koer augub iki seni, kui külaline tuleb Hel; me 'põimsime nurmen rügä, seeni seivä linnu kõik marja 'põdsast ärä Puh; seeni siss tek'kusi 'sinna vallamaja manu üits sepp Nõo; suigahha_sa seeni', ma_lä nüssä lehmä är' Rõu*

4. *selleks ajaks seeni 'ol'li jalg joba paistetet üless Hel; ku kõik ärä om 'vihtnu, seeni om lõun ärä ka kadunu Ran; seeni_ku 'tütrik mehele saa, piat vanakuri säidse 'paari 'viisa ar_kakma Vas*

5. *seni kui (märgib mingit ulatust) 'Uusna 'mõisast senigu Saare 'küllä 'väl'lä on olnud mets Vil; põlvest senigu pahk'luuni Krk; kägu kukub seeni kui jaanipäeväni; 'paistuse ai seenigu puusani Ran; seid [heeringat] 'õkva seenigu anna otsani Puh; 'panti jälle kõrdlaft ja 'panti jälle 'õlgi ja sedävisi seeni ku arjani Nõo*

Vrd sõni

seni|ajani selle ajani, tänini *kreslasi, neid oli seniaeani inimestel Ris; poiss käis seini 'aani karjan, kuini suuress sae Kod; mõni tuule 'veški oli ligidane seini 'aani Äks; mia ei ole küll seeni 'aani lõndset sõõnu Puh; seeni 'aani ei ole tedä tullu Nõo; tiä om 'istunu siil seeni 'aani, ei olõ är länni Krk; seeni 'aani 'tüütime iks üteh Plv; tuu tano ol' viil seeniajoni siin nätä' Vas; seniajani küll pitti talžepit (jõulupühi) Lei Vrd sõniajani*

seni|kael → sänikael

seni|kaua niikaua käisime rätikuga senikaua, kui mehele saeme Jür; pean 'kohta seennikaua, kui elan VJg; vahib seennikava, kui inimene ärä lähäb; ma seennikava 'uutan Kod; jüripääväst läks 'tõõle seennikava kui kadripääväni (suvilisest) Äks; [laps] võttis kättega vaka veerest 'kinni ja 'ol'li 'püsti senikaua, ku jalad tal ärä väsisid Vil; ta augul'ts mut senikava ümmer, ku ma tal 'järgi anni Krk; seenikavva poogelsime sääi sügävä lume sehen, ku ri saeme tii pääle Nõo; olõ_no seenikavva, ko tä tulõ Se

seni|kauani seenkavvani', seenkavvane' senikaua, niikaua Olõ sa seenkavvani' kotoh, ku ma ar_käi; ooda_senikavvane' Se

seniks seniks Plt, senis Tõs Aud Kõp Hls, seniss Pst Krk, 'sennis Kse, seinniss KJn, seeniss Ran Nõo Kam Ote San Rõu Plv Vas Se

1. *nii kauaks, selleks ajaks küll ta seniks tuleb Plt; kui miul viil seniss elu om Krk; ma_le 'väega vana, ei pia kust 'kinni, seeniss ku 'väl'lä saad, om kusi ärägi kadunu Nõo; seeniss 'saie_kats tük'kü är_'paeda' Rõu; seeniss ku_tagasi tult, jal_'korjuss naid sõnnu Vas Vrd senist*

2. *nii kaua 'oota 'sennis, ku ma tagatsi tule Kse; seniss ol'lin mia meele'märkuseda, kuni kodu ärä 'käiti Pst; [kohvi] keedets senis, ku vatt ärä kaob Hls; inime opib ällist seeniss kui avvani; seeniss ku tok'ki otsiti, 'ol'li uß joba lännu Ran; oless ma elässi seeniss, ku ma 'poiga nätäki saassi Nõo; meeli'kaudu ma lää, tokiga koputa, seeniss ku aid tulõ 'vasta Ote; lehm ai sarvõ ussõ vahelt 'sisse, muidogu lõgist, seeniss ku uiss vallalõ tul'l Plv; 'taiva all seeniss 'laugõllõss, ku kannu näge, sõss om kanal säläh kah (kullist) Vas*

3. *selle kohani, siiaaani pialaest senis kui jalatallani Tõs; reieluu nakab põlve mant, lääh seeniss kui 'perseni Ran; 'Prangli laan, tuu läits seeniss kui 'Kamjade Kam; jalg - - om kindsust seeniss ku 'varbini_'paistõt Vas*

Vrd sõniks

seni|maani selle ajani, tänini, siiani *õlen seini 'muani ärä elänu, ei õle 'võlga Kod; saime 'äste läbi, seni 'maani iki üten ollu Krk; jummal om iki mu seenimaani avitanu ja 'tervist 'annu Puh; tuu rahakoit 'ol'li mul alali seenimaani Nõo; seenimaani ei olõ timä konagi 'haigõ ollu' Har; olõ õi_näläh olnu_senimaani' Vas; ooda' seenimaani, kooni tä tulõ Rõp*

senine *seni|ne* Kse(-nn-), g -se Rei, -tse Hls; *seeni|ne* g -tse San seni olnud, seni esinenud
sennine jutt põle küll kedagist Kse; *seenitse* latse omma ärä koolu San

senini *senini* Kuu Iis, *seenini* Ote Har Rõu Plv Se, *seenäni* Kra selle ajani, tänini õlin *senini* siin, kui tagasi tulite Iis; jäänü Annimatsi ja *seenini* Annimatsi (talu nimest) Ote; mul saís meelen kooni *seenini* Har; es olõ joht *seenini* midä hätä olnu? Plv **Vrd** sõnini

senist *senist* Iis, *sennist* Hlj *seniks*, nii kauaks läks *senist* `senna, kui tulin Iis

senitssess *senitssess* Krk, *seeni-* San

1. *seniks* mea lää *senitssess* tallite vällän Krk; ma anna tuu asja *seenitssess* siia, ku ma tagasi tule San

2. sel ajal *senitssess* olli temä är kadunu, ku ma vällän olli Krk

sen|jagu sellevõrra Läks kevädel varakuld `suojaks, `algas ka kuduaig varemb ja loppes ka *senjagu* varemb Kuu

senk *senk* Har/-ñ-/ , g *seni* Trm rauapuur; augutorn *Vabriku* puur on koonusõtsaga, *sepa* tehtud *senk* on lõiketeraga; Sepp teise käega oiab *senki* ja teise käega vuamriga lööb piale Trm

senkel|puur → senterpuur

senker|puur → senterpuur

senkima `senkima Hää, (ma) *senin* IisR/`s-/ Trm rauda auku tegema *Pajas sepp* `senkis `augud raudlatti IisR; puuriga saab ka `auku `senkida Hää; Kui paksema raua `auku sengitasse, siis pannasse see puur puurimasina `kül`ge, siis sengitasse masinaga; `Senkimine, kui `auku kruupia (kruvepea) järel suuremast tehasse Trm

senku *senku* JõeK, `senku Hlj Jõh kronu vana *senku* ots on JõeK

senna `senna Jõe Kuu Hlj Lüg Jäm Kär Kaa Pha Hi Noa LNg Kul Mär Läd Pälö Vän Hää HaLo Hag Jür HJn Amb JJn Tür Koe HljK Rak VJg TaPõ SJn Vil, *senna* Vig Kir Äks KJn Lei

1. a. osutab kõnelejast eemal olevale kohale *Mis ma* `senna `niitma liha, vanad kulu all, loomad ep taha seda Jäm; vihm `vaibub `senna ala ää Kaa; mis ei saand kätte, jähid `senna (lastud lindudest) Noa; *senna* jäi veel `kõrsi maha, ma_lä too ne ärä Vig; uus mõis `tehti *senna* Kir; teesed läksid ää, täma tuli `senna elama Mih; ei jätn `senna kedägi järele Tõs; viin oma ratta `senna HMD; lähme `õhta kella kuue aaks `senna HJn; mul on `tarvis `senna `minna Koe; pulmalised `sõitsivad `senna Rak; läks `senna, aga ei nähnud kedagi Iis; `tõmbas `käega, et minul `tulla `senna Kod; `senna sai vedada neid küll Äks; niid `senna ei `maeta SJn; `pandsin oma kanadelle `senna teri maha Vil b. järelasendis on kohta täpsustav sõna või väljend mine vaada, [ta] läks `senna sauna pool Kää; rugijahu ja `soola ja mes `senna [nahaparkimise nõusse] keik `pandi Phl; lähme `senna mere pääl Hää; pane `senna tooli korja `vastu HMD; [ader] lükkas `siimne `senna vaku Äks

2. osutab eelnevalt märgitud kohale siin `järve `ääres on `praegastki midagi, mis `senna `pikset kisub Jõe; sügise rugil `aeti vesivaud, vesi vaos ikka `senna Kär; vikati lüsi, vikati saab `senna `otsa `pandud Kul; nell`a`jalgne tulejalg -- *senna* pisteti siis peerg vahele Vig; aiukohad oo õrnad, ei tohe `senna `lüia `ühti PJg; kammer oli kül`mem, `senna sai leevakannikas `pandud Jür; eintest sai keerutada nisukene keeruss ja eenad *senna* `pääle Äks

3. osutab koos sõnadega siia ja tänna eri suundadesse või kohtadesse liikumisele tee oli sedasi `vinklise `tehtud, sammudega `loetud, kord siia, kord `senna Mih; üks `sieie, teene `senna HMD; elistasime `senna ja `tänna, tulivad kõik kokku JJn

4. esineb paratamatust väljendavates lausetes `senna ei või parata Mär; mis `senna `aitab Koe

Vrd sinna, sõnna

sennak sinna *sennak*, *sennak* `kohta ei jõua `õigeaks aaks JJn **Vrd** sinnak

senna|maale sinnamaale ega sa `senna`maale ei ulatand Mär; kis tiab, millas ma oma `tüüga `senna`maale jõuan SJn

senperast

sen|perast sellepärast hakkasid `endisi `asju `rääkimä, siis `läksid tülisse senperäst; `Ruosa `linda oli vähä niisugune punakas [noot], sie oli senperäst sen nime saand Kuu; mida ema luba siis tarvis oli, ku emad ei old, ega senperast siis mehele menematta saa `jääda VNg

sen|perä sellepärast ei siin õle kedägi enämb ja senperä ma `ütlen, et -- kie sie tuleb `siie `tühjä küll Lüg

sense → seenine

sen|sugune seesugune üks `naine `kiitand oma tüttard: `seitse sensugust `tompu `kehrab `päiväs Jõe; `Üöldi küll sensugune Lüg **Vrd** senesugune

sent seint Hää, g sendi Kse Juu Kos VJg Ksi, sendi Khk Pöi Muh Mar Tös Kod Nõo Har; sent g sendi Emm Käi Rei, `sendi Lüg Vai

1. rahaühik `enne `sentisi ei öld, öldid kobikad Lüg; sent põle paremb kui kross Vai; `enne olid ikka sendid ning roonid Khk; Viis `senti `maksis pisike sai Pöi; üks roon ja kaks `senti Muh; tei poest kahe kümne sendi eest `kaupa Mar; mitu `senti ta siis maksab Kse; sai ühe seindi tagasi Juu; `andis `mulle kolm `seinti VJg; üts kroon om sada `seinti Har

2. raha Küll nee sendid `antsid esiti `teenida Pöi; Sent pole raha ja sitik pole liha [öldi], kui `keegi sendi `võlga jähi Rei; ei tämä anna `moole üht `senti Mar; seint sai viienurgaleseks pigistud, `enne kui sai piust `välä `antud Hää

sentel|puur → senterpuur

senter|puur `senter- Jõh IisR Var Hää Ris Juu Iis, sender- Trm Kod Ksi, `sentel- Tor; setter- Lüg Hel, seter- Kei Amb JMd Plt, `selter- Aud, setten- Lüg Mih; `senker- KJn, `senkel- Kod, `semper- Khk, `sempel- Kaa; `sinter- Emm, `sinder- Saa, `sinker- VNg Vai Tös, `singer- Mär, `sinkel- Kad, siker- Rei Phl JõeK, siter- Kei; `tsenter- Ote Kan, `tsentre- Har, `tsindör- Plv, `tenger- PJg Tor (teat augupuur nii puu kui raua tarvis) setterpur, `miska auku `lassasse, neid on ühe `tollisi ja kahe `tollisi ja võib `õlla et on jämedimigi; settenpuur `panna `vanda `õtsa Lüg; puuäkke, `sinker`puuriga `lasti `augud `sisse Vai; piibu `sisse puuritase `semperpuuriga Khk; Sempelpuur oo juba uiea aegne asi, neid oli mütmes möötus Kaa; `sinterpuuriga lasta `oukusid, need on puutöö meestel Emm; laevatekk puuritaks puha `senterpuuriga ja siis `pantaks `sinna puinid `sisse Hää; `sinderpuuriga `lastse rihapulga `aukusi Saa; `Puurisid siterpuuriga `väikse augu vaadile `sisse, õlekõrrest `joosis viin `lähkresse Kei; uherd on jämedam, vinnal on pienem, sikerpuur on veike JõeK; meil on kaks seter`puuri JMd; senderpuur, kolmekandine tikk õtsan Kod; mis om keerulise, niij om `tsenterpuuri Ote; tuu tuu `tsentrepuur, ma² uura puulõ mulgu `sisse, tii `õigõ henele üte piibu Har; `tsindörpuur, `tuuga lastass kõgõsugumatsi `mulkõ Plv

senti|meeter seinti- Kod Äks, `senti- IisR Mar, sendi- (-h-) Jõe Khk Käi Rap Jür Kod Ran, `sendi- Kuu Lüg, `seindi- Võn Har Plv

1. pikkusmõõt uus oli tuld vihinäl pääst `müöde, `ninda et `sendi`meeter maad jäi `puudu Kuu; Lepamaimud oo viie sendimeetri pitkused Khk; isi teed, metu `senti`meetrid tahad Mar; mõõda sendi`meetriga Kod; võib `olla seetse kahessakümmend seinti`meetrid, mis maa sehes oli (kooguga kaevu tugipostist) Äks

2. mõõdulint `Sendi`mietrid tulid `iesti ajal Lüg; `rätsebäl `ol`li sendi`mijter Ran; tseindi`meetriga [rätsep] `mõõte, kui suurõ nuu `rõiva lääv Võn

sentka¹ `sentka kronu midä `sentkaga tehä, sie ei `jaksa tüöd tehä Lüg

sentka² → lesanka

sentli `sentli lahtine küljelaud vankril `sentli töögati iist ärä, ku sitt maha `lasti Nõo

sent|puu seintpuu sõlgpuu, penn – Nõo

sentse → seenine

sen|vasta seevastu Keväd ja sügüs kala, esimäne `lahja, `toine sen`vasta `jälle ramus ja `rasvane Kuu

seo seo Kam Ote San VLä VId(sjoo) see seo kotuss ol`jo enne minu kotuss Ote; es `ütte ma `seolõ, ma `tuulõ `ütlesi; seo om üits ää jämme trükige raamat, seod iks näet San; prädü om

seo tüüj Urv; *sul seo käsi om mitu* `aiga `aigõ Krl; *mul nakass* `õkva *seost aost teenistüss pääle* Har; *ku talvõl nõsõss päiv, siss paist* `seoh tõ `nulka Rõu; nüüd *pandass* [palkseinale] `vuudre pääl nigu `seogi `huunõl om `vuudre pääl Plv; `seohhu jakko es jää ütte maia kah - - kõik' `pal'li? ar?; *seol puul tiid ol'l puul* Vas; *mis sa sjoõ põllu olt arimalda* `jätñu?; nüüd olõ õi`setä silmänako Se

seod|kõrda sedakorda *ma`lätsi* lavvakerikohe kah *seod`kõrda* Vas

seoke → sihuke

seo|kõrd seekord *seokõrd ma`i* tiij, *tõnõkõrd, ku mul* `aiga om San; *seokõrd lää ma kodo* Se

seos¹ *seos* Vil Hls; *seoss* g `seosse Pst Krk *side kui lina kakuti* `peodesse, *tetti* `õlgedest `seosse Pst; *olli* `seossen (kinni seotult), *seniss ku ta tõiste sekkä olli viit* Krk

seos² *seos* Mih, *sius* Jõh Iis *seakarjas* `käisin *sius* Jõh; *lapsed olid* `lambus *ja seos* Mih
Vrd sigus

seotamma → seutama

seotus → seutus

sepa- *sepa-* *sel* `piavad *iad* `silmad õlemaie, *kie seppätüöd tieb* Lüg; *Saad seppa* `poisist, *akkad lõõtsa tõmmama* IisR; *sepasel'l on sepa* `juures amedid õppemas; *sepaasarad, seel neid* `kahte `seltsi Khk; *Reetallad ning adravannad löödi ikka sepanaeltega kinni* Kaa; *Sepalõõts* `tehti nahast ja `laudadest, `laudadest kaaned ja nahk vahel; *Sepa* `rauda vahetati Kihelkonna meiste käest vilja `vastu Põi; *sööd* `õõguvad *sepaääsis* Mär; *Lõidis põllu sihest suure sepa* `aambri Han; *milialaugud* `tehti moa `sesse, *puud seal ummukeses põlend, siis seal tulid sepa* `sööd Juu; *olin* `kümne `oastane, *kui akkasin sepa* `oamrega *taguma* Kos; *tema* `tuündis *sepatüöd* VJg; *sepäpoosid, niid tahvad kõik sepäss õppi* Kod; *ega sepp es saa sepatüüd kõik aig tetä, `rauda* `ol'li *veedi* Nõo; *sepäalaas ol'l* iks `säitsmepuudaline, *ol'l rassõmbit kah* Võn; *sepä* `poisse *olli täl kaits* Rõn; *sepä* `lõõtsu om *kattõ* `sorti, *om rauatsõid rattaga* `ümbre *aia* ja om *nahatsõid* `puuga `kaalu? Har; *tõl olnuva suurõ sepa* `pihtõ? käeh Plv

sepa|koda sepikoda *lähän seppäkõda* obost `rauvutamma Lüg; *lähme sepakojasse taguma* Juu

sepaline *sepal|ne* VII VMr, *-le|ne* Rei Hää Juu Koe Kõp, g *-se*; *sepal|ne* g *-se* Krk San Har Rõu *sepline üks sepaline tuleb* `jälle VII; *sepalest käevad sepal* Hää; *mul on mitu sepalest täna, sepist* `tahjij Juu; *sedä ei tää, kuna sepaline kõrra kätte saa* Krk; *sepälise hopõn viil välähn* Rõu

sepa|paa → sepapaja

sepa|pada → sepapaja

sepa|paja n, g *-paja* Kuu RId SaLä Põi Emm Rei Iis Trm Kod, *-paa* VII Jaa Põi; *-pada* Hlj Jõh Kul Mih Tor Koe Plt Rõu, g *-paja* VNg Mar Mär Kse Han Ha ViK KJn, *-paa* Muh LNg Khn JMd Pee Ran *sepikoda alaspakk on seppapajas, kus alasi pääl on* Lüg; *sebäpajal on kados* `katki Vai; *siin pidand ühekorra üks sepapaja olnd olema* Jäm; *isa kõpitses sääil sepapajas midagid* Khk; *sepapaast käib* `kiltsimine `välja VII; *Änamast ega puumoa mehel oli* `eesel *sepapaja* Põi; *meil oo sepapaa* `otses `kelder; *peab* `jälle *sepa* `paase *menema* Muh; *Ega laevaehiduse juures oli oma sepapaja* Emm; *meil omal oo üks pisike sepapada* Mar; *läks sepapatta* `atrasi *parandama* Kul; *mede sepapada oo* `kiinni Tor; *sepapajas* `rautakse *obust, vangert ja rege* koa Nis; *läind sepapajasse, tõmmand obuseraua* `sirgeks *kohe* JõeK; *sepp kõl'gib sepapaas* JMd; *sial on sepapaja ase järel, ta on ära rohitand* VMr; *sepäpajadel õlid lavvadess* `katsed, *lage ei õlegi piäl* Kod; *sepapajas* `rautasse *obesid* KJn; *sepäpaan tetti sepatüüd* Ran **Vrd** sepavaja, sepipaja

sepa|vaja *sepavaja* sepapaja – VII

sepik¹ *sepi|k* Ans Krj Pha PJg, g *-ku* VII Põi Muh Lä hajusalt K, IPõ Hls, *-gu* Jäm Khk Hi Saa, *-ke* Kad; *seppi|k* g *-ku* Jõh IisR; *sebi|k* g *-ge* Kuu; *sebi|ku* g *-gu* VNg Vai/-ko g *-go*/; *sepik|as* Kaa, g *-a* Kir; *sepik|es* g *-e* Pha Ris

1. jämedast jahust valmistatud nisu- või odraleib *peres on ige sebike ja `saia* Kuu; *meil one sebigud `ahjus* VNg; *mie süön sebike* Vai; *Pühadeks sai ikka sepigud tehtud Jäm*; *sepiked sai `kaapsa lehe pial küpsetud Pha*; *Sepik küpsetati `leibade `seltsis ahju suul Pöi*; iga `laupa `tehti sepikud Muh; *sepik, vesi `tehta `leigeks, `panta `töomes `sisse, jähu ka Emm*; *Äi tema kääs lähe ükskid töö, jüst kut sooja sepiguga oleks piha saand Rei*; jõulu ja `nääris, siis `tehti sõelutud sepikud Mar; *ilus `valge püil, aga sepik põlegi nii ilus Mär*; *ema teeb sepikast, ma nägi, et ta pani pärmi `kerkima Kir*; odraleib oli sepik PJg; *kel põln nisu mette, see pidi odrajahu sepiked tegema Ris*; *sepik `sel`gas, kui sa kõber oled piltl Nis*; *sepik, mis pärmiga `tehtav on, olgu ohr või olgu nisu Kei*; *ia sue sepik Koe*; *supid kiedeti, ei `tehtud sepikud ega `saia VMr*; jõulu aal `tehti naelased sepikud, vahepalukeseks `süia Kad; *sepik tehasse pärmiga Lai*; *tehasse iki üsnä `tihti sepikud KJn* **Vrd** seping

2. pärm *tij mul sepiguga õlut Saa*

sepik² *sepi|k g -ku* sepikoda isä on sepikus KJn

sepikoda ruum või ehitis sepistamiseks on sool midagi raud`asja teha, viid sepikoda Khk; *sij on vähe undrehti, et nõnda pailu mehi sepikoeas ja sina üksi tagud `rauda Hää*; *Paäi sepal ol`li elu `kamred sepikoa kõrvas Saa*; *läind sepikotta, sepp teind obuse `raudu parajasti Plt*; *sepp tiiß sepikoan oma tüüß Trv*; *sepikoa otsan olli kah tuulelipp Hel*; *egan sepikuan piap olema lõõts ja alass Puh*; *esä jäi sepikotta sepitsemä Nõo*; *sepikoda tetti maja `otsa, eloruum ol`l töösen otsan Vön*; *sepp läts sepikotta tsagama Har*; *kannu? - - lahote peenikesess, `aete tõrvass, sütt tarvitõde sepikuah Räp*

sepikuleib sepik kui sepikuleib `tahkes läind, ei taha änäm Mar; *nisust saab sepiku `leiba Vig*; *mis jämedast jahust on, see on `jälle sepikuleib Juu*; *`andis `meile kohe `süia, tenekord oli sepiku `leiba tal JJn*; *sepikuleib one jäme nisuleib, niisama javad teräd ärä, ei tee `püüli Kod*

***sepikune** g *sepikuse* sepikuga kokku suu soab sepikuseks (õeldi sepikut pakkudes) Kei

sepiku|sai sepik sepikusai ei ole puhas sai Var; *läksin [poega] `vaatama, tegin sepiku `saia `talle JJn*

sepiline *sepili|ne* Muh Kos VJg Trm Kod Puh Nõo Vön Plv/-p/-, -le|ne Mär Kse Tõs Juu VMr Plt KJn, g -se; *sebili|ne* g -se Kuu

1. sepal olija täna `olli nii palju sepilisi Muh; *sepilesed ja `veškilesed Mär*; *täna oli paar sepilest Tõs*; *sepilised käisid sepal Kos*; *ei tule sepilist viel koju VJg*; *õli paelo sepiliisa, sai `kõrda oodata Trm*; *kas sepileisi `ol`li kua paelu iis KJn*; [tal] *käesivä sepilise `Pangodi puulld ja siist kah Nõo*; *sepilise maßsiva rahaga ja vil`aga, nii kuiss kellelgi ol`l Vön*

2. sepa abiline *sepiline* tõmmaß `lõõtsa ja lei `pääle, pidi hobõsõ jala Vön; *sepilise? `raieva `rauda Plv*

seping seping Pil Räp sepik nisu `leibä kutsutass seping, *nisuleib tetti jammest jahust Räp*

sepi|pada → sepipaja

sepi|paja n, g -paja Äks Plt; -pada Khk Kse Aud Ris, g -paja Pöi Vig(-paa) Mih Tõs PJg Vän Tor KJn sepapaja *`Talve teeb [rähn] omale sepipajasi, koore vahele paneb kuuse, männi kurdi ja sõõb seemestest tühaks piltl Pöi*; *sepipada olnd seal kiriku lähedal; tiik oo küll `si sepipaa taga Vig*; *valla sepipada, `tehti vikatisi Kse*; *sepipajal oli alati kibimüür katuseni `väl`la Mih*; *raval ette paelu prügi ja sitta, `aetse sepipaja `aknest `välla Tõs*; *Isa läks sepipatta vangert `rautama Tor*; *kui sepipajal patsas korralik on ja lõõts, siis sepp saab `tüütada Äks*; *käib sepipajas töölt Plt*

sepilpuu → sebipuu

sepis *sepi|s* Muh Tür Kod Lai SJn, g -se Kuu/-pp-/ Jäm Rei Mär Kse Tõs Tor Ris Juu JMD Trm, -sse Hää KJn sepatõõ *ma lähe sepa`paase sepist tegema Muh*; *paelu sepist tehä Tõs*; *sepisse tüü ju käemas Hää*; *sepapaas sepp taob, teeb sepist Juu*; *kõik tüüß tiiß ärä, tiiß sepiss ja puutüüß ja põllutüüß Kod*; *Käösepp laalab sel`p-sul`p-sul`p-sul`p, juskü teeks sepist, sellepärast ta nime käösepp on SJn*

sepistama *sepistama* Iis Trm *sepist tegema sepistab omale* `ruopi Iis; käisin `atra *sepistamas* Trm

sepitsema *sepitse|ma* Jäm VII Pöi Muh Hi Kse Aud Hää JõeK JMd Koe VJg Plt, -mä Kod KJn Puh Nõo Ote, -mmä Plv/-p-/ Räp, -me Hel San; *seppitsemma* Vai; imperf (ta) *sepiis* Har

1. meisterdama, midagi kätega valmis tegema; *sepistama ta seppitseb* `jälle üht `asja Vai; *sepiises* `valmis kõik, *mis ta käde* `viidi VII; *ei tea, mis* `asja *ta seal sepiises ja* `val`mis tegi Aud; *sepa juures sepiisedass* Hää; *koputab ja sepitseb* tämä kallal ike Kod; *küll ta selle* `val`mis *sepitseb* KJn; *anna mulle vasarakene, ma sepitse* veidike midägi Puh; *sääl* `kiägi *ei sepitse* enämb `ulka `aiga, *ei ole seppä* Nõo; *mehe* sepiisesse prii aol Plv

2. plaanitsema, kavandama, välja mõtlema *Kes teab, mis nad seal* `jälle *sepitsema* *akkavad,* `rääksid *seal salaja* Pöi; *sepiisen majaplaani* `val`mis JõeK; *tia, mis nõu nied nüid sepiitsevad* Koe; *nüid nad ühe viguri sepiitsevad* VJg; *no ei tiia, mis sa* `vällä *sepiiset küll, si* pidi ike midägi *salaja asi* oleme Hel

sepiisäma *sepiisäma* sepitsema – Kod

sepla → säppel¹

sepp *sepp* VNg, g *sepa, sepä* eP eL, *seppa* Jõe Hlj Lüg(-ä) Jõh IisR, *sebä* Kuu; *seppa* g *seba* VNg Vai/-ä g -ä/

1. sepiistamise oskustööline *Ei sepp näppisi* `polda, *ku juo pihid\_o* saand (võimalusel veeretatakse töö teise kaela) Kuu; *seppäl piäb* kääs kõva ramu õlemaie Lüg; *Ei sie* `kerves *ole pue* oma, *sie on seppal* `tehtud IisR; *mei rattad on* `katki, `tarvis `männä *sebäle* (sepa juurde) Vai; *vannas sai puust raiutud* `valmis, *aga siis sepp* tegi *see roud* `vanna `sõnna *puu* `vanna `peele Ans; *Teised ametid olid õpetud, aga sepp* oli `sündind süsi suus, *raieraud ja pihid* püus nalj Pöi; *mispärast sepp* `sõrmi põletab, *kui tal* `pihted oo Muh; *sepp lööb* pupsiga `aukusi Phl; *sii külläs oo küll seppi* Mar; *läks sepale* vangert `rautama Mār; *tuli sügise* `süia *sepase* Kse; *seppade* `tehtud sirp, *sellega sai siis lõegatud* Mih; *Kasõbu süsi* param *kui männäbu süsi* sepäle `viia Khn; *sii Äademestel* ju mitu *seppa* Hää; *tal silmad tahmased* justkui *sepal* Ris; *pueg on sepaks* sial, *tegi* vašk `katla JõeK; *Söedi* `kündmiseks *olid* nisukesed uisikeele `moodi *terad, need* `tehti *sepal* kohe Amb; *sepp* `rautab uost Koe; *kus* *olid* juodud, *sial* oli *ikke sepp* külaline ulgas kua VMr; *kui mina* `sündisin, *ei* old *viel* vabriku *adrasid, aga* *siis sepal* `tehti, *sepad* *tegivad* Kad; *sepp* *taub* `rauda niikaua, *kui raud kuum on* Iis; *sepäss lääh* `õpma Kod; `umsed `võimed *olid seppade* `tehtud kõik Äks; *kolm* `aastad *pidi* õppima, *teise sepa juures* tööd *tegema, enne* *kui sepast* sai Lai; *läits* obesega *sepäle* Trv; *vend olli* miul *sepp, miis* olli *sepp* *ja poig om* ka *sepp* Pst; *sepäl om* must tüü, *aga* `valge *leib* Hel; *vikati* väits *tetti* teräsist, *sepäd* *teivä, kes mõestiva* Ran; `väega *ossav sepp* *ai* ravva *pikembält* kuumass, *siss lei* üte kuumaga *kuus* `nakla; *inimene* *olna* esi *oma* õnne *sepp*; *ku sepile* lätsit, *siss pidi* *oma* üidse *üten* olema Nõo; *küsisime, et* *mes* sä *võtat, sepp* `vasta: *mes* *teil* küünib Rõn; *mi* puult *läts* kah *mõni* *neli* viis `poissi *Valga* `liina, `tahtava *sepiss* oppi? Har; *tuü* *külämiis* ol'l `Rõugu *sepän* Rõu; *tulõ* *sepäle* minnä?, *vaia* *adra* `kundsa *paranda*? Vas; *ma* õks *olõ* *sepil* *ka* *käünü*? Se || (toonesepast) *kui sepäd* `taovad *seenä* *siden, tuleb* *sadu* Kod

2. pärm *mine* *tuü* *seppa, mis* *levä* üless tõst Saa; *nisuleib* *pannass* `kerkuma *sepäga* Trv; *küll* *olli* *si* üits *ää* *sepp, si* tõst *nindagu* *silmä* *nätän* Krk; *karašk* `panti *sepäge* Hel; *tuübrin* *läits* *õlu* `käimä *ja* *vatutama, siss* *valeti* `vaati *kõige* *tolle* *sepäga; sepp* `panti *pudeli* `sisse *ja* `lasti *nõoriga* `kaivu, *kajon* *es* *lää* `apnema Nõo; *Panõ* *õllõperä* `klaaruma, *sõss* `saistuss *sepp* *ala*? Urv; *vatsk* *tetti* *nisujahust* *sepäge* Krl; *sai* *ku* *hapada* *ar*? *ja* *olõ* *õi* *seppä, siss* *saa* *nigu* *tagõl*? Vas; *seppaga* *küidsätäss* `valgõt `laiba Lei

seppel¹ *seppel* Noa, g `sepli Hi(n sepel), `seple Ris *pruudi* *peaehe* *sepel, sihane* *ümarlik, punane* *kalv* *oli* `ümber *ja* *siis* *olid* *õbe* *ja* *kuld* `pärlid *sääl* *pääl, see* `panti *pruudil* *pähe, kut* `minti *keriku* *louladama* Emm; *pruudil* *oli* *sepel, siidid* *olid* *ännaks* *taga* Käi; *pruudil* `pandaks *seppel* *pähä, seplel* *paelad* *taga* *ja* *rahad* *ies* Ris

seppel

seppel² *seppel* g `seple rauaräbu *seppel*, *sepipajast* `aetasse vael suured unikud tätä `väl'lä Vig

seppis kõrvu *seppis kõesid* Muh

seppus *seppus* g -e Kuu Saa Hls; *seppü|ss* g -se Krk

1. sepis, sepatöö *kis seppust* `laškis teha, *see tõi iki pudelt ka*; *seppuse eest makseti rahaga*, *aga seda al'last pisteti ikki kah Saa*; *siss akas ta seppuse tüüjd tegeme*, *jäits talupidamise järgi* Hls; *temä kähen om sij* `mõisa *seppüss*; *temä tege esi oma seppüse puha ärä* Krk

2. oskus *seppust* `seljäss ei `kanneda, *kui inime* `oskas `palju `ammetisi, *siis egä nie* `kuormaks ei old Kuu

seppüss → seppus

sepsik *sepsi|k* g -ku (teat naiste riietuses) *našterahvastel olid* `enne *nihukesed* `kinnised *jäkid*, *alt oli laiemi ja* `värvle *kohast ja ülevalt oli igast poolt pingul*, *sepsikuks* `üeti; *sepsik*, *mõnel olid puunööbid ees*, `rüidegä *tõmmati üle* Juu

september `septem·b|er Mär Kse, -ri Kuu Lüg Vai Ans Khk Põi Muh Emm Rei Mar Tõs Tor Kei JMd VJg I Plt KJn Puh San Krl, -re Hää Ris Juu Kos Koe Trv Hls Hel; `setem·b|er g -ri VII; n, g `setem·br|i Nõo Har Rõu Plv Lei, -e Räp kalendri üheksas kuu `Suoja `septem·bri järel tuleb pikk talv Kuu; `septem·bri kuu *sies piab olema meil juo kõik aasta kõrjandus kõrjetud ja* `paigale `pandud Lüg; `septem·ber või `mihklikuu Khk; `setem·briks *suab maja valmis* VII; *lubas septem·bri kuus sealt teenistusest ää minna* Mar; `septem·bres `kistass `kartuli Hää; *vahest oli septem·bri kuu sies päris ilusaid ilma* Kei; *rukis tuli mudugi omal ael külvata*, *see oli esimisest septem·mbrest* Kos; `septem·brid ei ole enam *pailu* VJg; `septem·bris oli `kartuli `võtmine ja `tõugu ka *koristati*; *nüüd on septem·bri keskpäik ja kased juba kollased* Lai; *aprilli lumi om septem·bre sõnniku iist*, *ta oiab maa koheve* Hel; *kes sedä om nannu*, *et setem·bri kuul pandass rügä* Nõo; `setem·bri kuu *om peräh* `augusti Plv

sepäline *sepä|ne* g -tse *pärmiga tehtu ma_i* või *medägi sepälist süüä*? Har

sepäne *sepä|ne* g -tse *pärmine ollu?* sai *sepäne*, *seod ei või juuvaki* Plv

serakna → serenka

serb¹ *serb* g `serba; n, g `serb|a, -ä *serbak*, *kahv serb on* `vergolinast `tehtu, *varo pääl ja vars taga*; `serba *on nagu* `sääse`püüdämise `verko; `serbaga `tostad [kalad] *vene* Vai Vrd sirpa

serb² → serv

serba¹ `serba VNg, `särba Hlj *kalapuljong ottaga siit* `serba ka VNg

serba² → serb¹

serbak *serba|k* g -ku Põi Emm Khn/sä-/; n, g `serbaka Vai; *sirba|k* g -ku Jäm, -gu Khk, -ki Pha Põi, -ka Mus; `sirba|k Hlj, g -ku Jõe, -ki Kuu Muh JõeK *kahv* `sirbak, `sellega `voeta *kalu rüsst ja* `nuodast `välja Jõe; üks `sirbaki täüs [kalu] Kuu; *Sirbakutel olid puust varred* Jäm; *sirbakaga pestasse kilusid* Mus; *Serbakuga tõsteti kalu paadist ää* Põi; `sirbak *pannasse* `alla, *kui õngi võetse*, *siis kala kukub* `sirbakki Muh; *Serbakuga äi tee kalu katki tõstma aegus* Emm; `Räimi *kakuamis üsä vähä*, *puar särbaku täüt suab* `tõsta Khn; `sirbakiga *võta kilemit [kalu] korraga* `väl'ja JõeK Vrd serb¹

serbama¹ `serbama, da-inf *serbada*, *serva-* Lei; `serbämä Nõo, *serbätä* Võn, *servätä* Kam, *serbädä?* (-rv-) V(ma-inf -mmä); `serbäme, da-inf *serbäte* Hel San(-de); `serpämmä, da-inf *serbädä?* Har *rüüpama Kuuma ilmaga om ää külma taari* *serbäte* Hel; `Kartuld *võit ja piimä putru ka serväss* Nõo; *üvä ol'li sake söögi pääle servätä* Kam; *alambel rahval piimgi* *serbäde* San; `veitkene *serväss* `luitsast, *säane mäane roho võtmine* Kan; `serbä `piimä *pääle?*, *muidu jäät kaalast kiinni?* Urv; *meil ei olõ ka tast lihmäst, ku mõnikõrd saa [piima]* *servädä?* Har; *poig ülnü?* *tuü vigalanõ pörss süü es inämb*, *ma* `serbä *esi?* är? *esä* `kijlnü? *serbäku ei?* *poig* `põrsa `süüki. *poig* `vasta: är? *jo* `serpsigi? Rõu; *kaarakamma* `luidsaga, `süüdi ja *serbäti vett pääle* Vas; *ma* `serpse *üle veere* Se; `nõrka `ruuga *serbätäss* Lut Vrd serbmä

serbama² → servama

serblikanõ `serblikanõ sooneline ol'l säärane laga `serblikanõ `lapju Har

serblikäne `serblikäne tahuline, kantidega `serblikäne takan (kantidega joogiklaas) Se

serbmä `serbmä Urv Krl Har Rõu(-rv-) Lut, `serpmä San/-mel/ Vas, (ma) serbi (-í-), servi (-í-) rüüpama; helpima ol'l hää süük, küll mi serve tedä Urv; Lihm serb pangitäue vett ärä, ei, `saaki viil küländ Krl; `serpke no taad `putru, taa um hüä jahupudõr Rõu; serbi¹ üle veere Vas **Vrd** serbama¹

serbähüss serbähüss Se; serväü|ss g -se Rõu suutäis; rüube Lasõ² no sa ka üle veere üts serväüss Rõu **Vrd** serbätüss

serbäts serbäts g -i joodik – Vas

serbätüss serbätü|ss Krl Vas Se, servätü|ss Urv Har, g -se; serbatuss Lei jook, rüube jüvä ol'l pütukesega üten, tuu ol'l näet servätüss; No kas sul midägi servätüst ka om tett, sakõ söögiga jäät jo lõorist kiini² Urv; õdagu küdseti `kartolid, `tuudi liijh `pääle servätüsess Har; serbatuss, särän, mia doua (juua) veit Lei **Vrd** serbähüss

serdesnik `serdesni|k g -ka (vankri osa) serdesnik `murdu ar² Se

serduk `serdu|k Mär Vig Pär, serdu|k Kei MMg Lai(g -ka) Plt Puh, g -ki; `serdok VNg Lüg; serdohk g -a Plv; `sirdu|k Jäm Khk Mär Kse Juu Pee, `sirdo|k Kaa, `sirtu|k Jäm, g -ki; sirdu|k g -ki VJg, -ku Plt; `sardu|k g -ki Jõh Hää(-rt-); särtu|k g -ka Kod; `sardu|k g -ga Se; `serduk|as Jõh(`sär-), `serdok|as Lüg, g -a

1. palitu, kuub vm üleriie; mingi soldati rõivas `anna mu `serdok säält `siie, ma lähän `õuve Lüg; `serdukas, `miski `pinsak Jõh; `sirtok, särgi `moodi, `soldatitel oli Jäm; `soldati `sirduk `selgas Khk; Uus `serduk seljas, `uhke mees Vig; `sirduk oo `siuke lühike pindsak Kse; `Tõmmas omal `särduki `sel'ga ja läks; `särtuk on `sõuke pikem `päälmene jäkk, änd `persest saadik `lõhki Hää; Tal on nii pikk serduk, et lohiseb maas Kei; soldatitel olid `sirdukid, `sirduk oli lühem kui sinel Juu; `sirduki õlmad eest kõik `lahti (pikk-kuuest) Pee; võtan selle särtuka sel'jäss ärä Kod; soldatite `munder on serduk, `ühte nägin, mustast kalevist, pailu `nööpe Plt; võta² serdohk `pääle Plv; `sarduk, sääne `päälmäne rõivass Se

2. vana, kantud rõivas Kuda ma sene `serduka `selga panen; Mina tämä `serdukuid `õige tahan Jõh; Selle `sirdokiga veib `umbest `painajaks `minna, mina `seikest `sirdokki küll oma üle äi aja Kaa

serenka serenka, seronka, serakna, seräkna Se, särenka IisR tuletikk Võtta särenkasi `kaasa IisR; õlõ õs seronkat `kostki võtta²; Neo seräkna² omma likõ Se

serga → seerka

seri → serv

serkal `serkal, `seerkal peegel serkal¹ kutstass viil vana `perrä; meil inne ol' `seerkal suurõp kui tuu `akna Se

serkämä `serkämä(m)ä, da-inf sergädä² Har Rõu Vas

1. kiiresti liikuma, sagima tiiä juudass, kon tuu kirp tan om, `mutku `serkäss pääle `kintsu `müüdä Har; ku sa iks hummogust õdaguni `serkädä², siss olt väsinü kah Rõu; ta om tah sergänü terve päiv Vas

2. tuuseldama, segi ajama Sergäss kõik¹ kapi veerest veereni segi Rõu; mis sa `serkät säääl kapin; `suhvli ol' kõik¹ är² sergät Vas

serpikanõ, **serpkanõ** `serpikanõ; `serpka|nõ g -tsõ tahuline, kantidega `kaskit ummõldi näide `serpkatsiga (st tahuliste nõeltiga); `serpkatsõ klaasi² Se

seru → serv

serv serv g serva Rid Kul Kse Han Tõs Aud Tor K I, `serva R(-ä Lüg), servä LNg Khn Kod KJn Ran Nõo San Kan Röp Lei; n, g `serva VNg Vai(-ä); serb Nis, g serva Mar(-rb-) Mär Vän, servä Trv Hel Puh Kam; serb San, g servä Urv Krl Har Rõu Plv Vas Se, serbä Lut; seru g serva Saa, servä Krk; seri g serva Hää; sirv g sirva LNg Ris; p `serva Põi Emm; seesü `serbas Mih

1. a. eseme äär vottasin `laua `servast `kinni Hlj; tule `istu ka `siie aseme `servale Lüg; rätti `servas on `pitsid Vai; lõi ennäst ukse serba `vasto ää Mär; laua serv lõegati ää Tõs; Kordpaat on nõnda, et õhe laua seri natuke maad teise pääl Hää; lüön `vastu `sirva ää Ris; ära pane `kaussi nii serva `peale, kukub maha Kos; laud servatakse, serv ei lähe muidu teise `vasta Tür; rätiku servad Koe; sõlduksed sial servas [kangal] VMr; võta tuop pliidi serva pialt Iis; pupits käib `alla võrgu `serva, et oiab silmad `lahti Trm; sakiline serv sel lehel Kod; `kinda serv on parempidi silmad ja pahempidi Pal; [riidekirstu] `servadesse oli lõegutud `sämpsusid Äks; männä tokk on siin lauva `serväs KJn; lavval om terävä servä Trv; lavva serb `löödi ärä Hel; `persel om valluss tooli servä pääl Nõo; lei käe `vasta terävet `servä San; lavva servä? värgitäss är? Plv; pane taha servä pääle Vas b. millegi kitsas riba `päivä serv juo lagedal Lüg; üks väike pisike serb kuud oo veel; pääva tera paštāb pilbe serba alt Mär; koedoserv akas kõhe elendämä, kui ehä `valge lõppi Kod

2. mingi ala, territooriumi piirjoon, ääreala `servast on juba jää mend Lüg; mää `servas (jalamil) minu `vennad elasivad IisR; obone tuli `siie vie `serva, üppäski mere ja ujus `toisepole `kalda Vai; jäi üks serb veel `niita Mär; see kibi oo veel `paergu alles, seisab eenamaa `serbas Mih; soobik maa on raba `servadel Vän; Tee seri oli kuivem Hää; pool on ära `veetud, üks seru on veel Saa; tal oli küla serval saun VMr; `istusime tihnu servas VJg; meie `kopli servas on kõhe paks anepaju IisK; luomad on metsa servas Iis; neil õli eenämä servän muaalune saun; tämäl `mõisa südäpõld, minul raba serväd Kod; külviga lähäb `teise `serva, servast akasid `peale Äks; kolgas oli üksik paik `kuiskil metsa või soo servas Lai; teeše maa servä piäl on tal maja KJn; jaanililli [kasavad] põllu `serbi pääl Trv; suu servä vai veere Ran; raba serb Vas

3. nõu, anuma vm kõrgem äär, külg `tassi `serva läks `katki VNg; ku mesilased `käiväd künäs vett `juomas, ujuvad kõik `serva `pääle, säält `saavad `jälle `lendu Lüg; sie müts on `laia `servaga Jõh; puust sängil olid sedä `viisi serväd ülespidi LNg; toop oo servini täis Kse; tol`lid, paadi serva pial kaks tükki JõeK; klaas on vett täis servini Amb; tassi serva `külges on pragu JMd; `rüüpa aga paea servast VMr; `ämber on servani täis Iis; parasvits oiab venne `serva kõva Trm; `kalda üle servä `tõisi `riissa Kod; `kärbläne lennäss tassi servä pääle Puh

4. järsaku külgpind mäe serb, enne ku sa tipule saat Trv; mäe servä pääl üleven, periss mäe otsan ei ole Krk; taast äkilitsest mäest `alla, servä päält kaet Rõu

5. piltl a. juo `seitse `kümme `servä pääl (ligi 70-aastane) Lüg; sij müis oo servän öma elämisegä (on kehval järjel); `servi `müüdä aanud sedä juttu (ääri-veeri); kõneleb ümmer `servi, et kas suad sinä aru Kod b. (flirtimisest, külge löömisest) `sakslasega lei `serva; sie `naiste `rahvas siin, `poigidega piab `serva, on `ninda `raisus et Lüg; `Niske nosu poiss, ei `mõistand `serva teha ega kedagi, ema tõi `naise kodu IisR; Nii kena noor tüdruk oli, oleks veel noorem olavad, oleks `serva lõõnd Põi; naene akand teesega `serva tegema Mär; lõi tüdrikule `serva Tõs; nied tievad `serva kahekesti Koe; tüdruk selle poosiga laheb `servä Kod; om küll ilus, ehk saad `serbä lüvvä Trv; `viskass `servä küll, aga tüdruk ei tii `asjagi Krk

Vrd sõrv, särv¹

serv|aer|ader sõõdiader servaeradrage künneti `süüti Krk

servakas servak|as Mär Sim, serväk|ass Krk, g -a; servä|k g -ku Krk

1. laua äär siin aia ääres oo `siuksed kitsad servakad, paras neist `aeda teha Mär; ma lüen servakatega ärä, paremb ikke ku muđu Sim

2. servadega, rööplik `pirla om ka Nuia poole `seante serväkass tii; tii om serväkuss sõidet Krk

servakeli serva|keli Puh, -kili Mär JJn servakile laud saab servakili lükata Mär; `laškis [sarja] servakili, kust `sisse visati [vilja] JJn

servakil servakil Muh Juu serva peal vani oo servakil Muh; `tünder oli servakil ja läks `ümmer Juu Vrd sõrvakil, särvakil

servakile serva|kile Pha Juu JMd, -kille Koe Trm Pal; servä|kile Trv Vön, -kille Kod KJn

1. *serva* peal(e) nõu jäänd *servakile* Juu; seadi riist *servakile* JMd; laud seena naal *servakille* Koe; ärä pane *servakille*, pane lapiti maha KJn; jäi tõene nõnda *servakile* `seismä Trv

2. *irvakil(e)* uks on *servakille*; jätä kriiska *servakille* Kod

Vrd sõrvakille

servakili → *servakeli*

servaline `servali|ne Kuu, *servale|ne* Juu Plt, *serbäli|ne* San, g -se; *serväli|ne* Har, g -dse Rõu (hrl liitsõna järelosana) teat liiki või arvu *servadega nihuke terava servalene asi* Juu; Kasugõ ummõlda umma<sub>jo</sub> `säntse kolmõ *servälidse* `väikese nõgla? Rõu

servama `servama Ris, da-inf *servata* Jäm Khk Krj LNg Mär Kse Mih Tõs PJg Tor Hää Juu JõeK JMd Tür Pee Koe VMr VJg Sim Iis Trm Äks Plt, `servada R(ma-inf -maie Lüg); `servämä, da-inf *servätä* Khn Kod KJn Puh Nõo Kam; `servämmä, da-inf *servädä?* Urv Plv Rärp; `serväme, da-inf *servä|te* Pst San, -de Krk; `serbama, da-inf *servata* Mar(-rb-) Mär; `servämä, da-inf *servä|tä* Trv Ran, -tä? Plv/ma-inf -mmä/; impers *serbäti* Vas

1. *servi* ära saagima, tahuma *tädä piab* `servamaie `nüõri järäle Lüg; `Lauad `servati, vanast `lüõdi kodu `kirvega IisR; `laudu *servatasse*, tõmmetasse pinnad maha küljest Khk; lähme `laudu `serbama Mär; laudad tahvad ää *servata* Mär; põranda `laudi *servati sae* `veskes Tor; kui `pal'ki *servati*, siis `kirvega raiuti pal'k `sirgeks Juu; läks `pal'ka `servama JMd; niiskesed ümmargused saed, nied siis `servasid kahelt puolt [lauad] ära VMr; vanast *servati* kodus käsitsi, nüüd tehasse sie kõik `veškil Sim; laudad `servamatta Trm; `vuudri `laudu `serväväd Kod; `laud tahab *servätä* KJn; tule minu manu `laudu `serbämä Trv; lavval om muđu teräve *servä*, ku är *serväts*, sõss om veere tasatse Krk; lagi tetti `serbämädä lavvust, kes_{tu} laodal `serväss Ran; laud *servätäss ärä ja* `üüyliga ööveldedäss üle Nõo; Lavva_{tulõsi} `laskõ är<sub>servädä?</sub>, saa sõss `vahtsõnõ põrmand Ürv; lavva? jäivä `servämädä Plv || kantima, ääristama põlled *servatakse* ää JMd

2. kurameerima, flirtima `poisid `käivad tüdrukutega `servamas Jõe; `servab senega Lüg; sie on `kange `servama IisR; `servamise `peepe vali mees Krj; poiss `servas selle neiuga Mär; tüdrukud poisid lähvad `servama Hää

Vrd sõrvama, sãrvama

serve → *särve*

serveti *serveti* serviti – Vig

servi *servi* Mär(-rb-) Kse Han Juu Trm KJn, `servi Hlj VNg Hää Pst Krk TMr Kam San Plv, `serbi Trv Hel Ran Puh San serviti *ma olin nii serbi nende vahel* Mär; *servi* `seatase `seisma soldatid üksteise `kõrva Kse; Võrgul on käbad lappi paela pääl, aga löõdil on `servi üleval Hää; vahel kästakse, et pae *servi* `lauda Juu; Kui leib sõtkutud sai, siis vajutati *servi* kämbлага rist peale Trm; laudad pannasse *servi* `kuima KJn; käänä vähä `servi, sõss saat kätte põhjast Krk; sääl `ol'li obese mol'd nii `serbi Puh; laud om `servi `pantu Plv

servik *servi|k* g -ku *servalaud mul om servik puruss*, võta minu `perrä, ma<sub>i</sub> saa ilma `sõita Ran

servikalla *serviti lavva?* om *servikalla* maah Plv

servikille *serviti* `vaagen on `servikille, `katso, et ei `lange maha Vai **Vrd** sõrvikile

servilde *servilde* Kan Har Plv Vas *serviti lüü?* *servilde*, mis sa lapildõ pessät Kan; panõ laua_{servilde}, siss *kuiuse?* `rutõmbadõ Har

servile *servile* Har Rõu *serviti laua_{tulõva} siii* *servile* `ümbre lüüä?; ma olõ siihn *servile* (külili) Har; kauß um *servile*, piim juušk maha? Rõu

servili *servili* Tor San *serviti üks laud oo servili teese peal* Tor; lavva omma *servili* `pantu San **Vrd** sõrvili

serviline *servili|ne* Se/-rb-/ , g -dse Rõu Plv; *servile|ne*, *serbi-* g -se Mär *servadega serbilesed* laudad tahvad ää *servata* Mär; laud om *serviline*, *servä?* omma viiļ küleh Plv

servima

servima¹ `servima, (ta) *servib* Jõh/`s-/ Aud Jür; `servmä San Kan servama *Vei* `lavvad sae `veski ja lasi `servida Jõh; *lauad servitse, lõegatse vabrikus servad* ää Aud; *Laua äär jääb õhem, siis servitakse see õhuke kord ära* Jür; läämi_ `laudu `servmä Kan

servima² → sirvima, särvima

servi|tasa ääreni täis *Pane kann* `servitasa, *siis on paras ports*; *Lehm* `andab nii `palju `piimä, *et* `lüpsik on `servitasa Kuu

servite *servite* LNg Rid Mär(-rb-) Vig Khn Hää Ran Plv Röp, `servite Kuu Lüg Vai *serviti Vene läks kohe kive* `otsa `servite Kuu; *löö aga* `servite, *siis on kibedamb* Lüg; `servite `pandu `plangud Vai; *ma lükkasin laua serbite* `kuima Mär; *Sõss tette kohetusõlõ servite hää* `käega_rišt pääle Röp

serviteme *serviteme* pikutama *vihmage om ää servitede* San

serviti *serviti* hajusalt L(-rb- Mar Mih), Ris Juu Kos JMd VMr Sim Iis Trm MMg Lai Plt KJn Kõp Krk Puh Nõo *servaga millegi poole, serv ees pane laud serviti* Mar; *puud oo serviti* `pandud Kse; *telliskividest ahu* `vooder, *serviti ja lapiti* Var; *serviti* `lüües oo *valusam* Tõs; *üks laud oo serviti teese peal* Tor; nõud `paiti *serviti kueuma* Saa; `keera regi *serviti* Juu; *pane* *lauad serviti maha* JMd; *tehakse karandlaed, [lauad] on na serviti pial* VMr; *pani laua serviti* `parsele `kuivama Iis; *mina võisin sedäsi serviti minnä sinnä lõhe vahele* KJn; *iluss sji põrmat, serviti kivedest tett* Krk; *pane nuu lavva serviti, muedu vajova kõverass* Nõo **Vrd** *servite*

servitusi *servitusi* *serviti* – Lei

serv|kapsad → särvkapsad

servmine `servmi|ne g -se JJn Trm äärmine `servmine lõng tõmmata `keskele `väl'la [sukapaela kudumisel] JJn; *Igäüks läks lõikusega oma eega edasi, servmised püidsid ikke ees minna* (rukkilõikusest) Trm **Vrd** *servmäne, sõrvmine*

servmä → serbmä, servima¹

servmäne `servmä|ne g -se Kuu Kod *servmine* *Sie oli meil* `servmäne `heinämaa; *Mene* `servmäse `paadi `juure, *siel on isa* Kuu; `servmäsele obesele ei või `issu `selgä [õitsile minnes] Kod

servätämmä *servätämmä*

1. rüüpama `piimä `ahti *kah pääle servätä*? Har

2. maitsma *servätä sa_kah mu_* `putru Har

servätüss → serbätüss

seräkna → serenka

serände → seräne

serändene *serände|ne g -tse* TLä säärane *lapjul olli va's taga, otsan olli serändene sõõrik lavvakene* (leivalabidast) Ran; *ma_i tiia, kudass ta serändene om* Nõo

seräne *serä|ne, serä|nde g -tse* T säärane *kui ma nüid kah serätsit* `süüke saass, *siss ma oless õnnega kuun; egä ilmasjanda inime seräst ei kõnele, ta\_m iki oma sil'mägä nannu* Ran; *miä küll serätsele küüräkule ei taha* `minnä, *serätse kõverigule; om küll* `nuhtluss, *ku serände varass kõrval eläb* Puh; *väl'lan om koit pimme, kos sa serätsega lähät; miul om seräne südä, toesel om tõistsugune* Nõo; *ma\_lin ike* `väikene ja *ol'lin serände eläv* TMr; *vanast es ole serätsit, kes tüüjd es* `tiijä Ote; *no kost sa kurat võtat seräst* `võl'ssi Rõn

sesendelemä *sesendel(l)emä* Plv Vas(*sessent-*) Röp *sagima, sebima maa um* [sipelgaid] *täüs, nigu sesendellese*? Plv; *Püsü paigah, naaku_i sessentellemä* Vas; *lamba*? *sesendellesse*?, *es püsü*? *paagah* Röp

sessendämä *sessendämä* *sagima, sebima* *Mis sa*? *tah no*? *nii kavva sessendät, ku magama ei saa*? Vas

sesta `sesta Hlj VNg ritv, *latt paadi lükkamiseks või võrkude jää alla ajamiseks* `sesta, `miska lükkad `laeva ehk, *kui* `silda *menemine oli; üks viisteist* `kümmet `sülda *oli sie* `sesta pikk Hlj; *lükkama* `sestaga *vähä edesi* VNg

sest|saadik sellest peale kui `sakslane `seie tuli, siis sestsaadik ma pole änam sii kirkul `teenind Ans; ma olin juba sestsaadik sii, kui sa ää läksid Mar; ma põle sestsaadik `jalgagi `sinna saand Mär; sestsaadik oo alati vihmane Kse; sestsaadik, kui ma olen kuha pialt ää tuld Pee; kui mõis kraavid `sisse `tõmbas, sestsaadik on [maa] kuiv Kad; sestsaadik ku ma lesäss jäi, ei ole `üitsegi miis tolle mõttega miu usse `linki liigutanu Nõo

sest|saati sestsaadik Sest `soati põle `kiegi änam [parunit] näind Kos; sest `soati me akkasime `irmsaste `kartma HJn; sest `suati, kui nied suured ordu `rüttilid `siia tulivad, sest `suati nad elasivad siin VMr

sete → site

seter|puur → senterpuur

setik `seti|k g -ku kronu vana `setik Plt

setikas → sitikas

setitama → sätitama

setlane `setla|ne g -se setu – Plt

setlik `setli|k g -ku sedelgas `setliku rihmad, need on `aiste kül`les Plt

setmed, setmes → site

setnoi setnoi· setvertnoi – Jõh

setonõ seto|nõ Räp, g -tsõ Se setulik määne setotsõp sõna, tuu näile (murdekogujaile) paremb Se

sets `sets, sets g setsi Trm Lai Nõo Võn = setshaamer Vankuri teljed, need tagumisega jäävad vorbilised, siis lüüasse setsiga üle, et ilus tasane jääb Trm

sets|haamer `seis-, sets- Lüg Jõh Var Kad Trm Pst Krk Puh Võn Ote Rõu, tseis- Har, siis- Hlj Kos (teat sepahaamer) Sets `aambriga saab `atra `sahku teridatta Lüg; Sets `aamer, `laia `põhjaga, `tõine lei `päälä Jõh; siis `oamrega `tauti raua `otsi ümmarguseks Kos; sets `uamber, sellega `jälle venitatakse `rauda `juurde, kui `tarvis on Kad; sets `aamer, kelleg `rauda tasatsess tetäss Krk; ümarike ravva jaoss om `seis `aamre Ote **Vrd** sets

setsima `seisima Emm/-t/-, (ta) `seisib Hää; `seismä Ote, `setsmä Khn, (ma) setsi

1. pingutama Ega kevade tuleb purjulaeva vantisi setsida Emm; Poesid, piikval`l tahab `setsi; Vaandid kolõ `lõtvõs, taris `kangõlõ `setsi Khn

2. setshaamriga töötama `seis `aamrega setsitäss tasatsess Ote

setska `seiska kronu `seiska, vana tiij nui Kod

setskiss puruks Kartuldel `päälmine kõrd [rottidel] kõik setskiss tettu, külvä nigu ernit; [Kõrred] setskiss lõegutu Nõo

sets|pool → sitspool

sett¹ `setf g seti setukas `mustlased `õstsid vanu `seitisid, `katsusid teistele `kaela `miarida Lai

sett² → sitt

setten|puur → senterpuur

setter|puur → senterpuur

settima¹ settima, (ta) setib, settib Jäm Khk Kaa Põi Muh Emm Mar Kse Var Ris JMd TÜR Trm

1. põhja vajuma; seistes selgima, puhastuma Kui kõik keend muruseks, siis `pandi settima Jäm; Vesi ämbris seistes settib selgeks Kaa; Pärm põle veel põhja settind mette Põi; vesi ää settind, liib ja sau lähäb `põhja Mar; panen vett settima Ris; liiv settis `põhja JMd; leheline on jo ära settind Trm **Vrd** seitima

2. sobima nad settivad nõnna `teineteisega Muh

settima² settima, (ta) setib jooksmas laps akab settima; las setib koera ees VII

settima³ → sättima

setu¹ setu Khk Põi Muh Emm Mär Tõs Aud Tor Juu Kos JMd TÜR Pee VJg Trm Kod Ksi Plt KJn Puh Nõo San Urv Krl Har, seto Võn Kan Vld, settu Kuu Jõh eestlaste etnograafiline

rühm Setumaal; ka setust rändkaubitseja; Setumaale või setudele omane *settud* [elavad] 'teinepool' Petserid Jõh; *setud* keisid sii 'kaltsu' korjamas Khk; *luges* setu raamatud Muh; *setud* elavad seel Võru ja seel pool Emm; *setu* mehed oo sii laadal Mär; *setud* köevad sii 'kaussega, mõni kõib sibuldega ka Aud; Setumoalt tulevad kaltsu 'ošjad, need on setu rahvas Juu; *setud* on viina 'peale 'maid Kos; *setud* elavad 'Petseri 'ümbruses TÜR; *setud* 'korjavad räbalid VJg; 'rõõmus setu õli Kod; *setud* teeväd poita KJn; *setu* 'ütleb 'uupselt tõesite, võrulane 'ütleb jälle oma keeli Puh; *mia* anni setule 'ulka räbalit ja sai 'pal'lald üte kaosi Nõo; *seto* iks käevä, mõnikõrd tõiva kallo, tõõnekõrd 'kausse Võn; *seto* aja 'laisi kotti, ei tohi? 'vällä minnä? Kan; *kui* setu keele raamatut loet, ei mõista? 'kuigi lukõ? Krl; *vana* räbali ja nardsu?, nuu andasõ setulõ Har; *nä?* õks seto? ol'i 'kombide ja keele 'perrä Rõu; *seto* tiia äi, 'taandsmist, nimä 'kargasõ? Vas; *mi?* seto 'rahva siäh es elä? Rär; *setosit* om kõigih paigoh Se

setu² setu Trm Äks Ran Har, seto Kan Plv setukas Neid setusid õsteti einaajast Trm; *iad* obesed kõik ära, mine võta omale setud Äks; 'ol'i väl'län oma obese setuga Ran; *tuu* sõit uma setoga? Kan; *vana* seto inne om, *kui* naha raha 'kuigi saassi Plv

setu³ setu Aud KJn Vil M Vas Lut; setu Khk Kaa VII(sü-) Vän Hää, sedu Jäm Ans Khk, g 'setme

1. (nii) mitu midu lugu 'tahtsid oma riiet laia tiha, sedu lugu loosid oma vihi suure; 'Ussisid on 'setmed 'sorti Jäm; *librigid* oo setud 'karva Khk; *sellel* 'setme mehe rammu VII; setu 'looma oli Aud; setu 'aastit ta mullan jo Krk; mitu 'tsälka, setu 'päivä (teopäevade märkimisest) Vas; [tal] um setu tütärd Lut **Vrd** situ

2. nii palju Lehm jääb 'ahtraks, topsitäie tilgutasi viil ära, sai setugi Hää; setu om mul 'luumi ku sii kassike Trv; na saave setugi ääd mült, et na vii sehen saave muliste Krk

setuk¹ setu|k g -ga setu – Lei

setuk² → setukas

setukas setuk|as g -a Kaa Põi Mar Mär Kse PJg Tor Hää Hag Juu Koe VJg IPõ Plt KJn Hls Nõo; *setu|kas* Lüg/setto-/ Jõh IisR Vai(setto-), *setu|gas* VNg, *sedu|gas* Kuu, g -ka; *setu|k* g -ka Kod, -kse KJn Trv Krk San kronu, vilets hobune settugas, *nisukene* vilets obune VNg; *settokad*, 'lahjad ja vanad kronid Lüg; *settukad* ei 'jaksa midägi tüöd teha Vai; Viis eese laugi setuka laadale Kaa; Üks vana al'i setukas nendel oli seal õsna kaua Põi; mis ta enese setukaga teeb veel, see ei tee änam tööd Mär; Igat 'lol'i ei räägita ja iga setukaga ei sõideta Hää; 'Pitsari (Petseri) mehed ostavad setukaid Juu; *vana* obuse setukas ies Koe; 'õstis ühe vana setuka VJg; 'mustlased ikke parseldasid nende setukatega Lai; setukse roño KJn; *anna* setuksele süvvä Trv; *potikaupmehel* olli iki setukse ehen Krk; *sa* olet va naru obese 'ostenu, setuk om mudu San

setuke(ne) setu setukesed 'korjavad räbalid VJg; *käesivad* setukesed 'mööda maad 'müimas Äks; *setuke* käib kausi 'kuurmaga Trv; *ku* ma 'poiskese klopats olli, *siss* ma_s saa setukeste kõnest aru Nõo; *setukõnõ* käve 'nartsõ korjatõn Har; *setokõisil* om tuu kaasikutmine saajoh Vas; *setokõisi* iks käve, räbälide iist sai potte 'võõtuss Rär

setuklane setukla|ne g -se setukas tämal õli obese setuklane Kod

setulane setula|ne Jäm VII Muh Tõs Pee, *setola|ne* Lüg/-tt-/ Mar, *setulai|ne* Vai/-tt-/ Iis, g -se setu settolased on ikke vist 'esti 'riigi sies Lüg; *oli* üks setulane sii VII; *ma* põle setulasi näin, kuuln küll Muh; *setolased*, need keiväd 'kaltsa 'oõsma Mar; *siin* on setulasi, meestel on ladusam see murrak, [aga naistest ei saa aru] Pee; 'Tartu taga on setu küla, seal elavad setulaised Iis

setu|sama niisama, niipaljake Setusamma pailu neid ubinaid sai Hls; *setusama* om mul sugulist, 'rohkep ei ole änäp Krk; Setusamma mul 'olligi tuukõrd raha Hel **Vrd** setusamu

setu|samu niipaljake ka (kas) setusamu 'saitigi 'marju Krk **Vrd** setusama

setverik 'setveri|k VNg Rei, g -ku Jäm Khk Põi Rid Vig Saa Kos JMd VMr Kad Sim Iis Trm Hls Krk, -kku Hlj Lüg Jõh IisR, -gu Kuu; 'setveeri|k Käi Vas, g -ku Tor Juu VJg Plt KJn, -gu Puh; 'setveri|k Kse, g -gi Emm Mär; 'setveri|kka g -ga Vai; 'setveriisk Khk; 'sitveri|k

Ris Kei Juu Jür KJn, `sitveeri|k Tõs, g -ku; `tsetveri|k Jõe Puh, g -ku Võn Krl, -gu San Har; `tsetveerik Nõo Har; `tsetveeri|k g -gu Lut puistainete mahu mõõt; ka vastav nõu `meie `saimme iga `paadi `lasti püält kaks `setverikku Hlj; `kartuli `mõedetta `setverikkuga, `setverikkus on kaks pool vakka Lüg; `setverigaga `osteda `kaura ja `tangu ja Vai; `Setverikuga mõdeti `vilja ja mis `juhtus Põ; `setveerik, üks viiendik `tervest `setvårdist Kãi; kaks `setveriiki oo vakkas Mär; Üks setverik kardulaid Vig; anname talle (karjapoisile) `setveriku `vil'la päälekauba Saa; Kardulest `võeti koa üks `sitveriku osa [leeri kaasa] Kei; enne `müidi `setveerikuga rukist Juu; sie oli suur õnn, kes `setveriku nisu maha tegid VMr; annin talle kaks `setverikku rukkid Iis; pane `riiki `sitverik, siis on puud KJn; meil `tuudi kaits `setverikut rügi Krk; `tsetveerik, `tuuga mõõdõti `vil'la Har Vrd veerik?

setverk `setver|k VNg Vai, g -gi Muh Rei Mär Vig Kse Var Tõs Aud Tor Juu Tür; `setve|rk g -rgi Hls; `setvär|k g -gi Hää; `sitver|k LNg Mär, `sitvär|k Rid Mar Han Rap, g -gi; `tsetverk Kra endisaegne mõõtühik, setvert kaheksa `setverki rukki sai, enam kui `setverk `päiväs VNg; `tünder `olli pool `setverki Muh; nüid see rehkendasse `kümneks puudaks, `enni olid `sitvärgid Mar; jahvatan `setvergi vana talinisu Kse; kahessa kilimettu oli `setverk Tõs; `Setvärk rukki, teine `otri Hää; vakast pool on `setverk Juu; kui läksid `veskele, siis panid ikke kolm kotti `piale, sie on kolm `setverki Tür; `setverk om kolm vakka Hls

setverknoi → setvertnoi

setvert `setver|t Vig Var Juu Amb Ann, g -di Kuu Jäm Khk Rid Kos Jür Pai Koe Trm Kod KJn, -ti PJg JMd; `setve|rt g -rdi Krk TLä; n, g `setverti Vai; `setve|r Kad, `setve|r Trv, g -ri; `setvär|t Kãi, g -di Plt; `sitver|t Kul Tür, g -di Tõs Kei KJn; `tsetve|rt (-rd) g -rdi Puh Ote San Urv Krl Plv Vas Ráp; `tsetver|t g -di Se; `tsetver Har endisaegne mõõtühik `osta üks `setverti `kartuli Vai; `setvert `vil'ja `anti Khk; `sitvert rukid `kaalus kümme `puuda Kul; neli vakka oli üks `setvert Var; võitis `sitverdi `vilja `vankri `piäle Tõs; `setvert oli neli pütti Kos; `tiume palk, üks `setvert `anti odre, kaks `setverti rukkid Jür; `setverdi pialt `võeti kaheksa `toopi [jahvatamise tasuks] Pai; `setverti lähäb kolm Riia vakka Kod; ta sai tänävu kümme `sitverti rukkid KJn; üits `setver jahu Trv; kolm vakka olli `setve|rt Krk; `vil'lä `müidi `setverdi `viisi Ran; mul `ol'li üits `setve|rt `kesvi Nõo; `Õdaguss `anti obõsilõ káts `tsetverti `kaaruu Urv; magasiadast sai ka mõne `tsetverdi `vil'jä Ráp; `ostimõ viil üte tsetverdi mano Se Vrd setverk

setvertnoi `setvertnoi· (setvert-) Kuu Rid(-verk-) Jäm Põi Muh Han Khn Hää Saa Juu Jür JJn Tür VMr Kad Trm Kod Ran, `tsetvertnoi· Urv Har Ráp 2,5-toobine pudel; selline pudelitäis (viina) `setvertnoi·d, niisugused kahe ja `puole `tuopised `suured pudelid VNg; `Viina `käidi `setverknoi·ga `tuomas Lüg; tuli, `setvertnoi· õli `kaindla Jõh; `Sarikad pial, akka `liiku tegema, vähemast kui `setverknoi· ei `aita IisR; `Setvertnoi· oli soari aegne pudel Põ; `võtsid setvertnoi· täve `viina kua ligis Khn; ikki setvertnoi·ga `toodi `viina kodu Saa; Ma ole neid setvertnoi·si küllalt näinud, osteti `pulmadeks Jür; temal oli `setvertnoi·, kui sie sai tühjaks, siis tõi uue JJn; kaks ja pool rubla `maksis `setvertnoi· VMr; `setvertnoi·ga tõid `viina Kod; lasõk `setvertnoi· tuuva, siss kuõs poesi `juuma Ran; kõgõ suurõmb ol' `tsetvertnoi·, noid `tuudi, ku kellegi `talgo? ol'li Ráp Vrd noi¹

setvertnoiline `setvertnoi·line ühe setvertnoi suurune `setvertnoi·line pudel `ol'li kotin Ran
setänka n, g setänka; sitän|kä g -gä õlgmatt setänka pääl `maatass; rüä olist omma? küüdedü sitängä? Se

seuht → sehvt

seuke → sihuke

seuksis `seuksis segi – Hlj

seuksisse segi eks `päivad vahel mend `seuksisse Hlj

seul seul Jõe Hlj, g `seula Kuu; n, g `seula VNg Vai; siul g `siula Lüg(-u) Jõh; sõul g sõõla Kod

seulijas

1. sõel Lase siis piim läbi `seula ka Kuu; siis ei õld `siulasi egä, kadaka `öksast läbi `kurnati piim Lüg; voda `seula ja mäne `seulu nie jahud Vai; sõre sõul ja `tihke sõul, luadal õli pali `sõulu Kod

2. tähtkuju seetse `täste sõõlan Kod

seulijas `seulijas tähtkuju `Seitse `tähte on `seulijas, ligistikku sidä `viisi Kuu

seulik `seulik VNg; `seuli|ku Hlj, g -gu VNg; `siuli|k g -kku Lüg Jõh tähtkuju `seuligus on `seitse `tähte VNg; `kellasi ei `õldki, `taiva `tähtedest `vaadati, `siulik õli kesk `lõunes; `siulik on `täitsa pikkerigune Lüg

seuluma `seuluma Kuu Vai(-lo-), `siuluma Lüg(-maie) Jõh; `sõulma, (ma) sõõlun Kod sõeluma **a.** läbi sõela laskma `siulusimma jahude siest lesemad `vällä Lüg; mäne `seulu nie jahud Vai; sõõlid ärä selle jahu, keded `väl|jä; jahu tahab `sõuldu; sõõlutud tuhk, tehässe libedäd Kod **b.** edasi-tagasi liikuma Mes sa nüüd `seulud `aeva sidä `toise pere vahet Kuu; `siulub aga `metsa vahet, tia, mida `tõisel sää| asja on Lüg; midä ne `lapsed `seuluvad siin Vai; l ä b i s õ e l u m a läbi otsima `sõulsin metsä läbi, kervess kätte ei sua; no mine sõõlu viil sij mets läbi Kod

seune → sehune

seur seur g `seura Kuu Hlj VNg; n, g `seura Hlj Vai

1. meeskond, paatkond Sais vähä `suurema `seura kogu ja tegis `reisu ärä; `mitma `paadi `seuraga `vieti üles [paat] Kuu; neli meest oli `seuras, igal oli viis `võrku Hlj

2. selts, ühing `Narvas on mittu `usklikko `seura Vai

3. lang `unnigu keritu, sie on seur VNg

seuraline `seurali|ne g -se meeskonna liige kuus `võrku oli ikke `kaasas igal `seuralisel Hlj

seuras `seuras Hlj Vai koos, seltsis `meie `püiame `seuras kalu Hlj; `nuored `kääväd `seuras [tantsimas] Vai

seutama `seutama Jõe Kuu Hlj VNg, `seotamma Vai, `siutama Jõh, `siotamma Lüg segama **a.** tülitama, häirima ära `seuta minu Jõe; vanainimese sisikond on igä eluaja `tuhli `silguga `harjund ja `katsu sa tädä hakkada viel mone `pienikese `süömisega `seutama Kuu; `lapsed `seutavatta säginaga VNg **b.** mingi aine osi omavahel liigutama `Seudetti segamiste ja oligi sulp Kuu; `talvel `luoma `süöki `siodetta, õled ja `einäd segamiste Lüg; `Siuta `kääga vähä ka, et paks `põhja ei jää Jõh **c.** arusaamatuks muutma Akkand tagur `päidi `liiva pääl `kondima, `seutab `ninda oma `jälgi Kuu

seutis → seutus

seutus `seutus Hlj, `seutis VNg, `seotus VNg Lüg Jõh, g -e

1. mitmest komponendist segatud loomatoit akka `seutist tegema VNg; `luomidele `seodetta `eini ja `õlgi segamiste, sie on `seotus Lüg

2. segadus ei ole `niisukest `seutust `enne nähänd Hlj

sevima → sebima

***sevok** pl sevoka seemnest kasvatatud sibul sevoka `tahtva rössõmbat `mulda Võn

sia → sina¹

siake → sihake

sialak → sealek

siande, siante → sihande

siba siba IisR Kei Nõo Võn Kan Urv Rõu Vas Räp

1. siil, riba `Veike siba jäi `niitamata, vihm tuli IisR; `üts siba jäi viil `panda² (külvata) Urv; Kae² määne siba taast `rõivast `perrä um jäänu² Rõu; kraavi_kaibõti `viirde, siss jäi sääne siba [maad], tuu siba ol'l kuiv Vas

2. ribajas lammass laba jalaga, kiis siba sabaga rlv Nõo

3. Ei jõua oma eega teistele järgi, jäi sibasse (sappa, maha) Kei

sibama siba|ma Kuu RId(-maie Lüg) Jäm Khk Pha Pöi Muh Emm Rei LNg Mar Mär Kse Tõs Aud Tor Hää Saa Ris Juu JMd JJn Tür Koe I Plt KJn Trv Puh Nõo, -me Hls Krk San

1. kiire sammuga liikuma `lapsed sibavatta `oues VNg; poiss sibab `ninda\_t jalad on all tulised Lüg; akkas `kärrest sibama Vai; lapsed sibavad aga paigal Khk; Pani siit sibades minema, `lõunaks oli `linnas Pöi; koer sibas järäl `joosta LNg; siba ruttu Tõs; `põrsad sibavad, kui nad `väiksed on Saa; sibab `joosta küll, aga ei jõua edasi Juu; sibas nii, et kannad `välkused JMd; siba aga nüüd, et saame kodu lis; Emä lüdis ehen, laits sibass jären Krk; laits sibass joosta `ende `väikeste `jalgege San Vrd sibuma

2. siplema, siputama Puttukas kukkus selili ja akkas `jaltega sibama lisR; laps lahetasse `kätki, siis sibab `jalgadega nõnda Khk; kui inime `kinni `seotass, [siis] ta sibab ju Hää; sibab kakis käte- `jalgadega Juu; küll sij lehm sibab ännäga Trv

Vrd sibima¹

sibame sibame Hls Krk tibama `väikest `vihma vähä sibab Hls; vällän akkass `vihma sibame Krk Vrd sibima²

siba-sillakalli pilla-palla tämäl on kõik `asjad siba- `sillakalli Lüg

sibelema sibe|ma Khk VII Rei Mär Kir Ann VJg Trm Äks Lai Plt, -mä Kod KJn Vil, -me Hls siplema, rabelema lapsed sibelevad `põhkude sees Mär; ära lase lammast sibelda Ann; ää sibeles siin kõrval VJg; ma ei `julge vihmausisikesski näpi vahele võtta, tämä sibeles Kod; kahju vaadata ka, kui nad sibelevad ja kuidagi ei saa (linnupoegadest) Äks; mina sibelen ka, `enne kui uni tuleb Lai; eks tal old `raske, aga `väl'la sibeles pilt Plt

siberdämä siberdä|mä Lüg, -mmä Vai siplema, visklema siberdäväd `justku `vihmä `lõõrikad Lüg; laps siberdä `vuodes, ei jää magama Vai

siberga siberga Vai(-ä) Hel muistne naiste või meeste üleriie mehil oli sibergäd `seljäs Vai; `kandseve sibergat Hel

sibi¹ n, g, p sibi Kuu RiId Jäm Khk Kaa VII Pöi Muh Emm Rei Mar Mär Tõs Tor Hää Saa Ris Juu Jür JMd VJg IPö Plt KJn M Puh Ote, p sipi Kan Urv Rõu Plv Se

1. käimlate puhastaja, mustuse vedaja on tehnd `ennast `mustast, `juskui sibi `könnib `õlmad sittas Lüg; `linnas on sibilid Khk; kes su sibiis tahab akata, korista ise oma sitt VII; sibi tõstab villkapaga Emm; ega sii küläs sibilid ei ole, kõigil põle peldikusi koa Mar; sibi oo kulla `kandaja naj Tõs; Sibi sitavooriga läbi läinu, mulgu maha `jätnu (hamba väljalangemisel tekkinud tühjast kohast) Hää; maal sibilid es ole, igaüks ol'li oma sibi Saa; ega ilma sibita `toime soa Juu; sibi puhastab kemmelguid lis; kuradi sibi söim Plt; Sibi käüb alevin peldikid ruukmen Hls; vanast `mõisahe iks käve sibi Kan || mingi töö tegemisel viimaseks jäänu sa jäid sibiis, sa said viimase vihu [rukkilõikusel] Juu

2. väljaheide, roe näil (sibidel) om sääre kotuss, kohe niä_vedävä_tuud sipi Urv; ol'l kõik' uma_põllu_sibiga_väetänu? Plv

sibi² sibi jääkarussell – Noa

sibihand konnakulles kunna tulõva sibi `handu seest `vällä Se

sibilikõrd sibilikõrd (teat ehe) – Lut

sibima¹ sibi|ma Vai Khk Kaa VII Pöi Kse Hää, -mä Kod Rõu, -me Hls Krk

1. sibama Lapsed sibivad `ouet kaudu Kaa; sibib `piale joosta VII; Sibi siis ruttu Pöi; kanad sibivad `põesus Kse; sibigä nüüd juassa, sadu tuleb Kod; lää sibiden Krk

2. siplema `Väikene lats sibi kässi ja `jalguga? Rõu

sibima² sibima tibama `vihma akkab sibima PJg Vrd sibame

sibin sibin g -a Pöi Var Plt Vil, -ä Kuu, -e Hls Krk; sipin Puh Rõu tasane sabin või sahin `õhta tõi vihma sibina ää Pöi; pisike sibin oo tuln [vihma], et `kaste eest Var; sibinat tuleb päe `otsa Vil; konnapoja võtav lohun ku sibin Krk; Hõigu_kannu tibi_tibi?, nii tulõva ku sipin Rõu Vrd tsipin

sibinal sibinal Jäm Kse PJg Saa JMd Sim Äks, sibilin Kuu sibilinaga; sibades Mene sibilin Kuu; täna riputab `vihma sibinal Kse; `vihma tuleb sibinal Saa; kanapujad juoksevad ku sibinal Sim; `veikesed mulikud, läksivad `senna `järve sibinal Äks

sibinits

sibinits *sibinits* g -a (väikeset olendist) *`Laitsi ol'l jo\_nigu\_sibinitsu?*; *Vanast ol'l jõgi kõik`*
`vähki täüs ku_sibinitsu Rõu

sibisema *sibis|ema* IisR Hää, -em(m)ä Kod Ran Ráp, -õmma Rõu Plv, -eme Krk Hel

1. sahisema, sabisema *aenuld üks sibisemene` metsets Hää; uús láks ku sibisi` müüüdä mätäss*
Kod; `vihma tule ku sibisess Hel

2. kubisema; kihisema *uba om` uiske täüs, nindagu sibisess Krk; õlu nakass` käimä, `veitsild*
joba sibiseb Ran; Ku õdagult kõik` kokko` korju, sõss ol'l rehetarõ inemiisi täüs nigu_sibisi
Rõu; `õkva sibisõss hussõst Plv

3. siputama *kiisa sibisevä, kui` väl'lä võtad viüst Ran; raputiva? võrgust` väl'lä` väikese?*
viidike?, sibisivä õnnõ Ráp

Vrd tsibisemä

sibistama *sibist|ama* IisR Rei Plt Vil, -ämä Nõo Rõu Se Lut, -ämmä Ráp, -eme Hls
Krk(-em) Hel San

1. kergelt sabistama või sahistama *`Iired akkasid` seinä taga sibistama IisR; sibistab*
peenikest seene`vihma Vil; `vihma akkass sibisteme Krk; nüid ei saa midägi tetä, sibistäb
`vihma Nõo Vrd tsibistämmä

2. hoogsalt midagi tegema *võtt peo` üskä ja` mutku sibistäss õnnõ` käega naid linno` maaha*
Ráp

sibistelemä *sibistelemä* Lut; tn *tšibislemin* Lei siputama, vehkima *varahhõnõ tsirk vasarat*
puhastass, a illanõ` siibu sibisteless Lut

sibitsema *sibitse|ma* Lüg(-mma, -mmä), -me Hls

1. siblima *`varblase sibitsev liivä sehen Hls*

2. kudrutama, kurameerima *poiss ja` tütrik sibitseväd, `veäväd` siibä Lüg*

siblak *sibla|k* g -ku sibaja – Urv

sibli *sibli* Mih Plv Ráp äke seemnete mahategemiseks *`seemnesahk oli sibli Mih; aja?*
sibliga vili` sisse Plv

sibli|jalg *sibli-* Jäm Khk Muh Rei Kse VJg Iis, *`sipli-* Kuu kana *kanad üidasse siblijalad*
Muh; siin` ingab (magab) siblijalg VJg

siblikas *siblik|as* g -a riidelapp sukapõhjal *siblikad olid vana sukkadel` alla` aetud Hag*

siblima *sibli|ma* Sa Rei Mar Kse Vän Tor Hää Ris Kei Juu Jür JMd JJn Koe ViK Iis Trm
Äks Ksi Lai Plt, -mä KJn Puh Nõo, -me Hls Krk; `sipli|ma, -mä R, (ta) siblib Muh Mär

1. jalaga kraapima (lindudest) *kanad` lähväd` sipliväd` taimed purust Lüg; kaik on` pienar*
`laiale` siplitu Vai; kanad oo taimepali puhas segamini siblind Kaa; kana siblib mulla sees ja
otsib` eesele` toitu Mar; kanu vôi (ei vôi) `lasta` siplida Mär; kanad ullud sibilivad kõik lilled
`ümmer Vän; kanapojad sibilivad` piendrad üles Ris; lase kanad` õue siblima VMr; pandi
[kanadele] kapukad` jalga, siis ei saand sibilida Lai; kanad siblinuvad kõik` peendrad ää Plt;
kana sibilivä Nõo

2. näppima *sibli* täda ning loe vaks`oksi üheksmast sõnni kut üheni (soolatüüka
ravitsemisest) *Mus; Ää sibli sii üht mu nõõpide kallal Kaa; siblime aga kenast villad segamini*
Muh

3. mullas tuhnima; askeldama *`siplin tehä` ühte` puhku, aga en` jõuva kuhugi Lüg; üheksa*
`aastaselt láks` mõisa` kartuleid` võtma, veke kättega sibilis seal JJn; õlen oma eluaa` mulda
siblind (põllutööd teinud) nalj Trm

4. sibama *Siplased sibilivad tee peel Kaa*

siblitsema *siblitse|ma* Kse Hää Ris, -mä KJn Rõu siblima kana *siblitseb Kse; lapsed ku*
kanapojad sibilitsevad` liives Hää; linnupaelad` pañti maha sihukse` kohte` piäle, kus nad
siblitsemäs käesid KJn; [kanad] kaabidsi_ ja sibliidsi? Rõu

sibotamma *sibotamma*

1. siputama *panõ? láts` sängü sibotamma Plv*

2. sibama *sibota? inne nii pal'lo kui jõvvat Plv*

sibrik *sibri|k* g -gu väike puunõu *sibrigul* oo kõrvad `kül`ges kut `tooril Mus

sibrima *sibrima* Krj, `siprima Muh, (ta) *sibrib*

1. siplema, siputama nõnna *sibrib* `jalgega Muh

2. nokitsema *see ikka sibrib põllutööd sii teha* Krj

sibritsema *sibritsema* näppima – Ote

sibul *sibul* g -a R(n *sibula* RiD) S Mar/-ol/ Vig Kse Var Mih Tõs Hää Saa Ris Juu Amb JMd Koe VMr VJg IisK TaPõ VIPõ TLä, -i Jäm Khk, -e M; *sipul* g *sibula* T; *sipul'* g *sibul*|a Ote V(ši- Lut), -e San; *sibul*|as VII Põi Muh Emm Rei Kul Mär Kse Mih Tõs PJg Tor Ris Kei Jür JõeK Ann Tür, *sjõbul*|as Khn, -a; p *sibult* (-ld) hajasalt Sa Hi, Saa VIPõ M sõõgisibula taim; selle taime *sibul Siis_o sibulad ka* `valmis, ku rugi `pellul küps on Kuu; *sibula paneme me iga* `süümise `sisse Lüg; *meil ei olegi sibulo* (sibulaid) `kasvamas Vai; `meitel ka *sibulid maas* Khk; *meni paneb* [kartulipudrule] *pirekse* võid, koort, *sibult ka* Kär; *Küpset sibulaga parandati* *mädanema* läind `oavu Põi; `tuhlisongile *pannasse* võid, *sibulast*, `rõõska `piima Muh; *Sibulas teeb seest terveks* Emm; *sibulid vähä, omale saa* `ühtki Mär; *seest siiruviiruline, pialt kullakeeruline = sibul* Kse; *lapsed sõid sibulad eal meelel* Mih; Ää `lõikag nda paelu *sjõbulast pudrussõ* Khn; *pane sibulad* `juurde, kohe `seoke ää maik Hää; *mul ei ole* `ühtegi *sibult maha panna* Saa; *supil* `aetaks *ikka sibulad* `sisse Ris; *sibulad tahavad ead moad* `soada Juu; *pane* `talle (vesivillile) *sibulast* `piale, kõige parem rohi on küpse *sibulas* Tür; *sibul lähäb* `silma VJg; *mõru nagu sibul* Iis; `lõikusin *sibulid* Pal; *kui lutikad* [lambale] `vaeva tegid, siis minu ema `andis *sibulad* Lai; *sibulad jäid mul* `nässu, kuiv kõrvetas ärä KJn; *sibuld vahetasid riiki* `vastu Vil; *sibule om* täo kik'k pütsikuss kasunu Krk; *sibul om* `vinge ja mõrru, aga ku ta kõtun om, siss om ta ää küll Ran; *veneläsel om kõik aiamaa sibulit ja sigurit* täis; tõmmass *sibuldega* ilmatu rüä `endäle kokku (sibulatega kauplemisest) Nõo; *kui* `äitsmenuti `otsa tuleva, siss all jääss `väiksess tuu *sipul'* Ote; *setu käve küllä peten sibulõid müüen* Har; *sipul'* läts `sil'mä, *sibulaga nakašs vett* juuškma Rõu; küdsetõt *sibulat* pandass `paisõ pääle Räp

sibula- *sibula-* *sibula* `kuortega sai ilusad `kirjud munad VNg; *Sibulamo*a peab kuiva `võitu `kerge moa olema; *Värsk*e liha `kõrva `tehti *ikka sibulavett*, *sibulasoolvett* Põi; `Seaste nii suured *sibula* `päältsed Rei; *talland kõik sibula* `putked maha Mih; *sibulakaupmij*s mõõdab *sibulakorviga* Kod; *meil akatse rukist kokku panema*, siis käisid *sibula* `müijad SJn; *sibulepesä* är kujunu Krk; *sibulakoortega* tuleb villane lõng `siande ilus kõllane Hel; *murulauk*, tol om nigu *sibulapäälistse*, aga peenikese Nõo; `Kartuli praaditi ärä?, `paniti kuurt ja *sibula* `laukõ ka_pääle Har

sibulane *sibula|ne* Mär JMd Trm Trv, *sibulai|ne* Vai, g -se *sibulaga* koos; *sibulaid* sisaldav pese sie `taldriko `puhtast, sie on *sibulaine* Vai; kääd oo *sibulased* Mär; *sij* soust om `väega *sibulane* Trv Vrd *sibulane*

sibulene *sibule|ne* g -se *sibulane* *supp* on õige *sibulene* Rei

sibuma *sibuma* Nõo Võn Ote Rõu *sibama* naa (jänesed) *sibuva* küll iust, aga peni `piirava `sisse ja võtava `kinni Nõo; küll ma *sibusi* Ote; *Mõni* `pelgäjä miiss olõss kodu *sibunu* Rõu

***sibustõlõma** pr (ta) *sibustõlõss* siputama, vehkima varahanõ tsirk vasarat puhastass, illanõ `siiba *sibustõlõss* Lut

sidakas *sidakas* Lüg Jõh

1. härä, saks üks *sidakas* tuleb Jõh

2. sõim *ah sina vana sidakas et* `viitsi tüöd tehä Lüg

sidat *sida|t* g -di halv (teisest inimesest) *sul sidadil ei ole mitte midägi*; *Olisid sa, sidat*, varemb tuld; Ei `selle *sidadile* `maksa midägi `rääkidä Kuu

side *side* g -me Kuu RiD eP Trv Hls Krk TLä TMr Rõu Vas Räp Se; *sidõ* g -mõ Plv keeratav, mähitav sidumisvahend; miski ümberseotu *vottasima sene vihu seda* `muodi *sidemest* `kinni, tüvid `vasta `rindu ja siis *tagusima* `vasta `seina; *sidemega* `panna `seilid `masti `külge `kinni VNg; *neid on küll, kie ei* `muista [vihule] *sidend tehä* Lüg; *rugid* `siutase *sidemega* `kinni Khk; `Tõmma *side* `õmber, siis veri jääb `kinni Põi; üks *teeb sidemid*, misega vihud `kinni `seotse

sidemik

Muh; *side* käib vigadi löö ja kanna `ümber Emm; *ajateiväste* `ümber oo *side*, need *sidemed* tehasse paio `vetstest Mar; kui linad `sündis ää võtta, siis `pandi õle *side* maha ja linad *sideme* `peale Vig; aovihul koa *side*, *sidemega* `ümmer `kinni Tõs; nüid käsi *sidemes*, `enne ei tohi *sidet* ära võtta, kui käsi terve on Saa; *side* sai `võetud sialt rukki küllest kohe, kõrs on pikk, rukkile saab ühest tükist Hag; aokoo *sidemed* on vitsad, käiakse `otsimas metsäst Juu; Rukis niideti `kaendlasse, ühe vihu jagu, siis `siuti *sidemega* `kinni Amb; odra `siuti õle *sidemega*, odral on jäme pia, temast ei saa *sidet* tiha Ann; aav `siuta *sidemega* `kinni VJg; vahest sai `nuaga tõmmatud *side* `kalki [rukkivihul pärast rabamist] Sim; pane õlekubule *side* `ümber Iis; kiäräti sessamass vil`jass *side* ja *sidoti* `kiñni Kod; keerutasime *sideme* ära [vihu jaoks] Äks; õled keedeti kolme *sidemega* `kiñni, sij ol`li pialune KJn; `sirge pikä õle, mis *sidemidess* jäets Krk; `kesvä sedävisi kakiva, iki tõese `käega `tõisi `piiu, seeni ku `ulka sai, siss `panti *side* `alla ja käaneti kuppu Ran; `puistuse `panti nõnda *sideme* `pääle, et tõesel `puistusel ol`li ladu, tõesel tüvi Puh; ma pidin *sidemid* jälle valmiss tegema, pikäst õlest TMr; vanast ol`liva olist *sidõmõ*?, olõkuppõ `kõütä? Plv

sidemik *sidemik* õlevihk sängi *sidemik* (õlevihk peaaluseks voodis) VNg

sidemäne *sidemä*ne g -se sisemine tuomike marjad one *sidemäsele* `aigusele üväd Kod

siden, sides *siden* Kod, *sides* MMg sees `asja one ike *siden* (elualjal) vaja; *siden* (siseruumis) põle külm Kod

sidess seest tikku mua *sidess* `väl`jä ei sua; *sidess* siiroviiriline, piält kullakarvaline = sibul Kod

sidi *sidi* Tõs Ran liivapugu kanal ja anel oo *sidi* Tõs

sidikses vangis kaks `päivä pidas *sidikses* VNg

sidima¹ *sidi*|ma Jõh Mar Han Var HJn Sim, -mä Kuu Kam Ote, -me Krk Hel

1. sibama, kiiresti liikuma, liduma `laupä `ehtul muudku panimme `jälle *sidimä*, kaks `kümmend viis `virsta oli *sidä* vahet Kuu; Kuhu siis kuer kadub, küll ta järälä *sidib* Jõh; Laps läks *sidides* Han; kuer *sidis* mis `jõudis Sim; kunass ma är *sidi* nüid, pikk tii olli minnä Krk || üles-alla lendama sääsed *sidivad* Var

2. sikutama, tirima *sidiss* `kangest mut `sinnapoole, ma `puikli `vastu Krk; küll ands sij kuuyrm *sidide* tal Hel; küll me siss neid (palke) *sidisime* `väl`lä ujust Kam

sidima² *sidi*|ma Lüg Jõh IisR Kaa Mar Jür Iis, -mä Kuu Nõo (kinni) istuma Muud ei old ku `vargus alade, *sidigu* nüid Kuu; `Kauva säel `ahju taga *sidid*, tule `välja; Las *sidib* `suola `putkas vie ja `leivä pial mõni päev IisR; Poiss jähi teiseks aastaks lassi *sidima* (klassikursust kordama) Kaa; `Vargad *sidisid* kamorkas vahest mitu `pääva, `enne kui `kohtusse `viidi Jür; Nüid ta *sidib*, ehk saab siss targembass Nõo

sidimä pl *sidimä*? hobuseriistade kaunistused *sidimä*? pandass `suitsede manu, ripõndõlõsõ? Vas

sidin *sidin* g -a Jõe Jür JJn, -e Krk sidistamine kui ema `süötäb, küll siis on *sidina* (pääsukestest) Jõe; Linnupojad, üks *sidin* aina käib Jür || deskr ku na (põrsad) üless `ärkuv, lääve ku üits *sidin* emä manu Krk Vrd *sidsin*

sidi-sodi *sodi* *sidi-sodi* tuba täis VII; Maha sadaden `olli kellä veiervärk puha *sidi-sodiss* lännü Hel || pilla-palla `pandi `mitme `lamma vellad *sidi-sodi* segämini Juu

sidistama *sidist*|ama Põi Var Plt, -eme Hls Krk

1. siristama `pissed tikerberi linnud mu `akna all *sidistavad* Var; `varblise *sidisteve* puie otsan Hls Vrd *sidsistama*

2. sisistama, ebaselgelt rääkima mõni õpiss sedäsi pudikeelege kõneleme, *sidistess* ninda Krk

sidmes → site

sidoma *sidoma* sugutama kikass *sido* kanna Plv

sidsin *sidsin* g -a *sidin* ma kuuli joba linnu *sidsinat* Trv

sidsistama *sidsist|ama* Trv, -eme Krk sidistama linnu *sidsistava* puie otsan Trv; *pääsuk sidsistess aia* `teibän Krk

sidu → situ

siduma *siduma*, (ma) *seo(n)*, *sio(n)* Muh Noa Rid Mär Lih Mih Tõs Aud Tor Hää HaLo Juu JMd Pai Pee VMr Ksi Lai VIPõ M(ma-inf -me) Puh KodT Võn Kan, *siu(n)* R(ma-inf -maie Lüg) Sa Hi Mär Lälõ Pär PJg Vän Hää Saa Hag Rap Juu Hald Amb JNn Ann Tür Koe ViK Iis Pal Äks KJn, *sidun* TaPõ; *sidoma* LNg, (ma) *seo(n)* Mar Kul Ris, *sion* Vai, *sidun* Kod; *sjõduma*, (ma) *sio* Khn

1. sõlmides kinnitama või ühendama, (kokku) kõitma *mones kohas* `siuti *kubu* (kuppu), *mones* `pandi `lahtiselt *lakka sasid* VNg; `puistasivad ja *sidusivad ka*, iga *mies oma lademe pääl* Lüg; *Siu kõis kõvast* `kinni Jõh; *all* `paula *küles on kived* `siotu [abaral] Vai; *es või änam õsuda kõveras maas mette*, siis `aksid *siduma* Ans; *loomad siud vaia* `külge Krj; *Vana kõõve rapakas oli* `õmber *kere* `siutud Põi; *võrguaenad* `seotse kokku, nii *et suur pitk jäda saab* Muh; *siud risti* `kinni *ja vetad maha* [kanga kääruudelt] Phl; *selle taha on ea* `paela *sidoda* LNg; *teene ärg* `seotakse *teese otsa* `külgi Kul; *me* `siume *linad ikka lina enesega* Vig; *linapiod*, *aovihud*, *kõik* `siotse *sidemega* `kinni Tõs; *Tulõ põllalõ* `vihka *sjõduma*; *Siob* `lamba *jalad* `kindi *ning akkab* `niitmä Khn; *Vanemad inimesed* `lõikasid, *lapsed tagant sidusid* Hää; `sioti `vihku *ja* `pandi *akk jalga* Ris; *obune* `siutakse `vankre `külge Juu; *Mõnel oli natuke* `tuhka *narsu* `sisse `siutud Amb; *tehti jämedad takused uhelikud* `lehmi *siduda* Ann; *sidusin kõie vaia* `külge Koe; `siotasse *ohelikuga jalad* `kiinni [lammast niites] VMr; *akkas vikatiga* `lüema, *teine oli jarel*, *kes sidus* [vihku] Sim; *sidub kõie otsa* `vankri *pära* `külge Trm; *sidi* (sidus) `õlesidet Kod; *tõuvili sõkutedi obestega*, *kaks kolm obest perästikku sappa sidutud* Äks; *jõe müntisid tuuasse jõest*, *sidutasse kokku nigu vihad* Lai; *kui niietest lõngaotsad läbi olid*, siis `seoti kokku Plt; *paenuti* [kasel] *ladu kõverasse ja* `seoti *äl'l* `otsa Vil; *õle tahass* `kinni *siduda* Trv; *obest oia ku naist ja seo ku varast* vns Krk; *ma sidusi lehmä* `kinni Puh; *ma seo* `kapla `ümbre *kotisuu* Kan

2. haava sidemega katma `lõikan `sõrme, *pian* `kinni *sidumaie* Lüg; *Läks täna jälle ospidali siduma* Põi; *ma sidusin* `varba *korikasse* Mar; *kui jalg on* `katki, siis `pañdi *rasvakelme* `piale, *siduti* `kiinni Lai

3. ühendama, liitma *siis olid nad mees ja naine*, `seotud *nii kui surmani* Lih; *kolmas kivi piab kahe kivi vahe pial olema*, siis *ta siub selle müiri kokku* Var || *seostama Kalamihe elu oli* `ninda *suvel kui* `talvel `ohtujega `siutud Kuu

4. kinni, hõivatud olema `naised *õlid oma* `ketrussega `ninda `siutud, *et iga* `õhta `kella *kahetõist kümme ajal vast panid vokki ärä* Lüg; *ta on käsist-jalust* `tüõga `siutud VMr

sidõrmass *sidõrmass* rukkivihu side – Rõu

sidälpäidi → sedapäidi

sie¹ → see

sie² → sina¹

siebitama *siebitama* Ris JMd Koe seebitama *siebistan* `riided `enne ää Ris; *siebista* `riided üle JMd

siedama `siedama(ie) *seedima minul on* `siedamine `vaene, ei `sieda *enämb sies* Lüg

siede `siede g `siete Hlj VNg Lüg Jõh; pl `sieted Kad VJg *vagel liha on mend* `sieteid *täis*; `sieted *akkavad närima*, siis `kasvab `niskene *kämär* `alle [kapsale] Lüg; `sieted *lüövad suvel liha* `piale VJg

siegaelemä *siegaelemä* saalima Mes sa `siegaeled *kogu* `onsa `päivä `aeva `toise *pere vahet* Kuu

siek-sie → seek-seek

sie|kõrdane *sie* `kõrdane *seekordne* – Lüg

sienik *sienil* k g -ku *määrdundu* ese *põll muss nõnnagu sienik* Kod

siepama

siepama¹ `siepama, tud-kesks `siebatud näppama, varastama `Muidu täüs mies, aga `siepab, kust saab; Lagejalle ei tohi `mingegisugust `asja jättä, kohe `siepavad ärä; `Tullid olid venest ärä `siebatud Kuu

siepama² `siepama, da-inf siebata jooma, rüüpama jäid [viina] `siepama `sinna JõeK

siepimä `siepimä nätskeks jääma – Kuu

sierded pl `sierded tõugud, vaglad lihal on `sierded pääl Lüg

sierutama `sierutama sõõrutama – Kuu

siestmene `siestme|ne g -se seesmine `siestmene värk on korras Koe

siestra `siestra sõstar `mustad `siestrad ja punased `siestrad Vai

sieted → siede

sievimä `sievimä

1. selgima *Vanamies* `sievis `viina `uimast; saun on jo `sievind (suitsust) Kuu

2. meelemärgusele tulema Kui verd nägi, siis kohe meneständ, nadukese aja pärast siis `sievind `jälle Kuu

sig *sig* g sea, *sia* R eP M T; *sega* g sea Mar

1. a. koduloom *sig* `viñjub, sitt suus = oherdi Jõe; *sigule* `tuodi vahest `rannast [adru] Kuu; `meie siad `saavad obosesitta ja `kartuli Lüg; *sikko* `süüdedä oluve rabaga Vai; [kui] *sig* suus `põhku `louta viib, tuleb `kurja `ilma Jäm; `siale leheb neli vakka jahu, vakk jala tarist (sea nuumamisest) Khk; `vuata, pannatse sind põllale *sigu* `oidma VII; *sig* tuli pahnast ja riññutas, ead `ilma äi ole Pöi; *ega sa põle sigadele annud* (sigu sõõtnud) Muh; nüüd änam `siantsid *sigu* polegid, kinest saab [peaharju] Emm; teise pere siad tulid mei `oue Rei; kes neid sego `jõudis `enni `sööta, mõned jähid ületalve Mar; *poiss oo sigade* `karjas, tal oo paelu *sigu* `oida Mär; *sead sööväd ike änam kui me isi Vig*; `keermes `tehti `seale nina, kui tapeti Kse; *Panõmõ* `sialõ `rõnga ninä Khn; `siadele `anti `rohtu ja siis vett `piale ja jahu ka Aud; ulga pääl ei jõua `kassigi ärä `siüjita, mis me `siaga teeme Hää; *sigal* `ahtsin `süia Ris; mõnes kohas on sigade laut isi katuse all Nis; sea turja pealt `kesti arjatsed ära ja `tehti `arjasid; must *sig* lähäb `ahju, aab punased `põrssad `väl'la = roop Juu; *sig* tapeti ikka nuorel kuul, liha pidi kahanema pailu `kiedes, kui vanal kuul tapetakse Amb; olid küll rangid `kaelas, aga siad tulid ikka meie `vil'ja Ann; siavöödid, seda ei süü sigagi Koe; lähäb kanadega ühes õrrele ja sigadega üht `aegu tõuseb (lähleb vara magama ja tõuseb hilja) VMr; *sig* tükkib igale `puole VJg; *sial* laadas (laudas) on *sig* Trm; võilille nuppa olen kisinud sigadelle, siad tahavad neid `kangest Pal; sada kilu, *sij* on juba *sig*, kui `alla sadat kilu, siis on kesiku nime all Äks; `koplis oli madal oit, kui siad `sinna läksivad, siis püherdasivad, `keerasivad üht `külge ja teist `külge Lai; lähme *sigu* `vaatama KJn; ennevanast ol'lid sigadel suuremad arjassed Vil; maha sadanit ubinit `anti `seole Trv; noorel kuul tapeti *sig*, siis liha `ästi `paisusi Krk; suvel kuumage nakaß piim venime, siss es saa muud kui visati sigade kätte Hel; lehmäle ei tennä tulitatu ain midägi, aga `siale küll, *sia* lõpetana ärä; *sig* songib `kartuli `väl'lä, aab nigu adraga üless Ran; lammast võib mitu tükki pidädä, aga *sig* jo `raiskab pal'lu, `siale anna puhast ivä ja `kartuld Puh; kolm karratäit sula `rasva `saadi tost ületalve siast Nõo; lätsime `vastse `aastan lauda manu, peremißs viis `leibä lehmile ja sigadele TMr b. (võrdlustes, ütlustes) `niigu *sig* ja ani, kumb `kummastki aru ei saa Kuu; üks *sig*, `seitse viga, `ühthe puhku viriseb Lüg; `Kummardata ei saa, `jusku *sig* ühest tükkist `tehtud; *Sina* võid `ennast siast vihastaatta, kas sie `miski `aitab IisR; onts sool kirgu sead sõõdetud (leeris käidud) Khk; *Lol'l* kut *sig*, mitte millestki äi saa aru Pöi; Keetis sihantse supi, et *sig* ka äi söö (keerulisest olukorrast); *Lased* ennast viimaks sea pehe maha lüüa (lähed oma tükkidega liiale) Emm; *vaga sega koti naaber*, pealt ea, aga seestpoolt nagu suur unt Mar; maa nagu sea tõngerma Kul; *ropane* kui *sig* Kse; *Kui* `pastlid `jalgas ja kübar pias, siis oo nagu *sial* sadulas `sel'gas (sobimatu) Han; *Aab omalõ* *sia* `muõdi liha `perse (sööb väga palju liha) Khn; *Karjub* *sig* *aia* vahel Hää; *Sööda sig* *saiaga*, *sig* jääb ikka seaks Jür; täna on nii `kange tuul, et ajab *sia* `püsti VMr; vihastas enese siast Iis; õless *sial* küüned, siis tä lähäss puu `õtsa (õeld oleks ütlejale) Kod; nääh poiss, must

siga sul ahjus juba (tuli on kustunud) Lai; *ka* (kas) *kelläge siga näid* (küsite mitteteretajalt) Hls; *paha siga, pal'lu viga, maa* 'kül'män, kärss kärnän Hel; *oless su pää sia otsan, ega siga sitta ei süüßs Ran; ahtakene tii ja porine nigu sia songermu jälle Nõo*

2. alatu inimene; lurjus (ka söimusoñana) *oh sina vana siga Kuu; Kurati siga oli Pöi; kasi minema, va siga, muud sa ei tee ku tulist* 'kurja Mär; *oh sa igavene siga Tõs; Sia suust ma kuulen, et ma siga olen Hää ||* (adjektiivselt) *on üks kuradi siga inimene, 'räägib* 'tühja juttusid Lüg; *oh sa vana siga poiss VJg; siga mees, tegi teisele paha Lai*

3. (kurni- vms mængust) *vanast olid sured* 'kaikad kää ning 'mänksid siga Khk; *Kui me veel seiksed poisiohtu olime, sai seda sea aukuajamist mänjatud Kaa; 'vastlabe* 'võeti kepid kätte ja kettad 'seoti 'külge, siis lapsed läksid sigu 'aama Muh; *Poisid löövad kordamööda oma kaigastega, tahtvad siga kivi otsast ära lüia Emm*

4. lastek kuusekäbi kuuse käbid öödaks ka siad Käi

Vrd tsiga

sigadik sigadi|k g -ku piklik heinasaad 'piklikud, sületäis sületäie 'kõrva, need 'üiti sigadikud Tõs

sigadus sigadus g -e Jäm Khk Kse Jür Hls häbematu tegu mis sigadust sa 'jälle oled tein Kse

sigalik sigalik sisalik – VII

sigamaine sigamai|ne g -se inetu, alatu sa ajad kohe niisugusi sigamaisi juttu Kuu

sigapakk (veski osa) *sedä* 'kutsuta sigapakkust, mine 'sisse 'käiväd 'suure 'võlvi 'õtsad Lüg; *sigapakk om päävõlli tagumatse otsa man, ta oiab* 'vasta, kui siiva käevä Ran

sigapõsmu|jutt lobajutt *Mes sa ajad niisugust siga* 'posmu|juttu alade Kuu

sigar siga|r Lüg Vai Jäm Khk Muh Mär Han Tõs Hää Ris Juu Jür VJg Iis Trm Kod KJn Puh Nõo, *siga|r* Trv Hls Krk, g -ri tubakatoode *õlen* 'tõmmand sigari ka, 'enne ku 'piipu sai 'tõmmata, sai ikke sigarisi ka Lüg; 'sakslased suitsetasid sigarid Khk; sigarid suitsetatse, suur juñn Muh; meestel oo sigarid suus Mar; *Sigar oo ärrasmehe suits Han; sigar ju meestel igaõhel ammaste vahel Hää; Suomest* 'veati sigarid Ris; 'Kahte 'sel'tsi tubakast vanaste oligi, mahorka ja sigari tubakas, see 'kasvas pikem ja lehed oli õhemad, temast neid sigareid 'tehti Jür; *pani sigari suhu VJg; eks saksad ike suitseta sigarid Iis; tuba sigari* 'suitsu täis nõnna et KJn; 'sakslise pakuv sigarit Krk; kes 'rohkeemb 'kaupa oõt, 'tolle aänd kaupmijis sigari Nõo

siga-saga segi 'asjad on siga-saga, segämiste kõik Lüg; see asi on nii siga-saga Plt || segadus selle siga-sagaga p osa midagid 'piale akata VII

sigatama sigatama Krj VII "siga" öeldes sigu kutsuma akkasi sigatama, siis tulid 'järke Krj; *sigata siad* 'lauta VII

sige sige g -da tihedalt ümber, pingul olev Mina ei taha nii sigedat riidet, mis viab 'ümmer Hää

sigedalt pingul, tihkelt *Sij kleit on sigedalt* 'ümmer Hää

sigedik sigedi|k g -ku Ris Kei, -ko LNg Mar/-de|k/ sigudik, noor siga see jo sigedek, ega see änäm põrsas põle Mar; *olid sial kevadi* 'põrssad, sügiseks siis ta sai sigedikuks Ris

sigedus sigedus g -e sigidus 'kange sigedusega rahvas; selle perekonnal põle sigedust Trm

sigelik sigeli|k g -ku sigilik ta om sigelik, tal om pal'ju 'laasi Võn

sigema sigema Trm Kod signema 'kärpsid 'aita sigenud; *sedä ma ei tiä, kost näd* 'sinna õlid sigenud Kod

sigendama sigendama Trm Kod Lai sigitama, tekitama 'mustus sigendas 'kirpa; alvad sõnad sigendavad tüli Lai

signema sigine|ma Muh Trm MMg Pal Lai, -mä Kod signema; tekkima neid sigenes sõnna palju Muh; *parmud sigenevad kiirest Trm; egä tä obesesitass ei õle sigenend, tä o ike mehe poeg; iir sigeneb* 'kangess, viis tükki tuub 'poegi Kod; *tal on* 'loomi 'juurde sigenend Lai

siget sige|t g -ti (teat naiste üleriie) *kuhu on ävind miu siget Vai*

sigevel *sigevel* Hls Krk pingul(e) nüür om *sigevel* Hls; rõugu malga sikudedi `ästi *sigevel* kinni, et tuul `rõuku ärä es saa `lõhku Krk **Vrd** *sigevil*

sigeves pingule `tõmba ohja *sigeves* Hls

sigevest pingul oia [ohjad] `ästi *sigevest* Hls

sigevil *sigevil* Saa, *sikevil* Pst pingul(e) paal on *sigevil*; ohjad tõmmatse *sigevil*, siss obene jooseb `ästi Saa; oia ohja *sikevil* Pst **Vrd** *sigevel*

***sigeünü** nud-kesks *šigeünü* viletsasti kasvanud *pou* om *šigeünü* Lei

sigidus *sigidu*|s g -se Lüg IisR Jäm Khk VII Pöi Muh Emm Rei Mar Mär Kse Tor Hää Saa Ris Juu JõeK JMd Pai Koe Kad Iis Trm Ksi Plt KJn, -kse Kuu VNg; *sigidu*|ss g -se Trv Krk Puh; *sigidü*|s Plv/-ss/, g -kse Kuu

1. *sigivus*, *sigimisvõime* `luomil ei ole *sigidust* VNg; [mees] `räakis, et kui ma `vaide võttan `püksid ja rapputan, siis `rohkeemb ei õlegi `tarvis, üvä *sigidus* (naine rasestub kergesti) Lüg; küll jumal annab *sigiduseks* oma õnnistuse VII; sellel pole end *sigidust* Emm; kõik *se sigidus* jääb vähäks, va `kondasigi poln tänabu Ris; ega mul änan *sigidust* põle Juu; mõnel luomal on ia *sigidus* Iis; ei ole `talle seda *sigidust* `antud Plt; om neid ka, kel jälle esästel viga om, ei ole *sigidust* Krk; tinavu om ää *sigiduse* `aasta Puh; täl om hää eläjä *sigidüss* Plv || sünnitis seda `moodi põld olemaski, see alles il`lutine *sigidus* Pai

2. looma emakas *Sigidus* `võeti tapu `aegu ää ja `pandi seebi `roamide `ulka Pöi; lehmale tuleb `poegimise järele *sigidus* vahel `väl`la Mär

sigilik *sigili*|k g -ku Plv, -kku Lüg hea *sigivusega*, hästi *sigiv* mõni *luom* on juo `kolme `aastane, ei akka `õtsima, ei õle *sigilik* Lüg; om sääne *sigilik* elläi, toosõ pal`lo `poigõ Plv

sigima *sigi*|ma Hlj VNg Lüg(-maie) IisR S Mar Mär Kse Tõs Hää Ris JMd HljK Rak, -mä Kuu Khn Puh, -me Hls Hel

1. järglasi andma, paljunema ega minä enämb *sigi* Lüg; siin `ümber mesilast *sigi* jo üht (mesilased ei paljune) Jäm; soeaga nee *kerbud* `tahtvad nõnda *sigida* Khk; `Lambad on kohe `loodud `sõuksed *sigijad* loomad Pöi; ei mina *p sigi* mitte enam Muh; küll need rotid aga *sigivad* pal`lo Mar; sojaga `kärmsed *sigivad* `kangeste Tõs; `lambad *sigivad* ruttu JMd; anise ei *sigi* täo suguki Hls

2. ilmuma, tekkima *Sie* maja oo vähä ajaga `sinne `randa *sigind*, ega `mullu old viel midägi nähä Kuu; `meile *sigis* üks nuormies VNg; `seinä prau vahed õlid luttikaid täis, `kuuma vett `luopisin, aga sedä `rohkeemb *sigisiväd* Lüg; Suvel *sigind* seda `tolmu IisR; ega see pole kalast tulnd mitte, kes teeb, millest ta tuli, millest ta *sigis* (paelussist) Ans; mool `aksid `aiguse aeal [täid] *pehe sigima* Khk; nüid on neid söödikud `jõudand nii pailu *sigida* VII; *Kerbud sigivad* taimeste `peale oort jooniga Pöi; säääl on nüpalju `kärpsid *sigind* end Emm; täid *sigivad* pähä lastel Mar; ussid *siginen* `sisse, vana mädänemä läin liha Tõs; `siia *sigib* pal`lu inimesi Puh

3. edenema `mustlase töö ei *sigi* Tõs

4. tärkama oras om *siginu* Hel

sigimata *sigi*|mata Tõs PJg Ris Kad Ksi, -mädü Ran Ote *sigimatu* me seukst *sigimata* inimest, minul ei oln last ja vennal koa Tõs; *sigimata* paar, ei tia, kummal süi oo PJg; *sigimata*, tiijb küll, aga ega ta kedagi sua Ksi; *sigimädä* naesterahvass, temäl ei olegi last Ran || viljatu, kõlbmatu *sigimädä* maa, mis arida ei saa Ote

sigimus *sigimus* g -e kala mari ja niisk – Mus

signin *signin* g -a onomat `Iired tegid *signinat* IisR

siginal (teat viisil häälitsedes) [kanapojad] oma keeli riägivad *siginal* sig-sig-sig Lai

siginama *signinama* *signinema* kodujänessa *signinava* ruttu Trv

sigindama *sigindama* *sigitama*; kasvama panema *si* vihm *sigindap* `põldu `äste (paneab vilja kasvama) Trv

sigindüss *sigindüss* *sigidus* – Plv

signema *signe*|ma Jõe Hlj VNg Lüg(-mma) IisR Pha Mar Kul Mär Vig Kse Tõs Tor Hää Saa HMD Juu Kos HJn Amb JMD JJn Koe Kad Rak VJg Sim Iis Trm Äks Ksi Plt, -mä Kuu

Lüg KJn Vil Puh Nõo Rõn Vas Räp, -mmä Lüg Vai, -me Hls Krk Hel San; *signõmma* Har Rõu Plv Vas

1. sigima, paljunema [nad on] *sugu`seltsi järäle`kanged siginemmä Lüg; taragan siginõ`paljo Vai; loomad siginevad`ästi, toovad talleid ja vasikid toovad; mõni`aasta siginesid jäneseid mis`irmus Saa; inime sigineb koa Juu; ei sie siga sigine Kad;`kärpsed on`kanged siginema VJg;`lambad siginevad mul iast Iis; mõni sigineb ruttu, on`tihti`lapsi Ksi; siij eläjäs sigineb`ästi KJn;`augusti kuu sihen`kärbliste siginemin iki om Krk;`tänav`aaste kuuluss`lamba`aste siginevet Hel; kui sa`kirpega eedät magama, siss kirbu siginevä, siss om üttelelati kirbu Nõo; nuu looma`aste siginese San; mõni jago`luume siginõss`hüaste Vas Vrd* *siginama*

2. (aja jooksul) ilmuma, tekkima, kogunema **a.** (elusolendeist) *`talve`jääga tuleb`siie`ülgesi ja nüüd on neid`siie nii`palju siginend et Jõe; mõnikõrd sigineb`ühte`puuje viis emädä (mesilastest) Lüg;`Mustlasi akkas minu`ümber siginema ja`mutku`tievad obuse`kaupa IisR; ussid siginevad kalade`sesse ja lihade`sesse Mar; luuad koa said vanas kuus teha, et siis`kirpa ei sigine Vig;`täid siginesid särgi`sisse Tor; kes täab, mis elukad siia võivad sigineda Saa;`meile oli nüüd`iiri siginen HMD; vihka järele sigineb vihma`ussa JMD;`õhta sigines lapulisi tuba täis Kad; sigines aga üks kaäs`seie Iis; ei tia, kust need nõgipiad`sinna nisu`sisse siginesid Trm; nüüd on jälle rebasid siginenud Äks; küll on neid kärpsid siginend pailu KJn;`jänessit sigineb ka pal`lu, kui püssimehi ei ole Nõo; Na äävitivä rotte vähämbäle, kui`väega pal`lu sigini Rõn;`lutika`sininõssõ ennede, no`m kõik`kotusõ`täüs Har; näid`roiskõ`majja siginü ku`hoitku (kirpudest) Plv;`sikõ`siginess,`lõõhkõ lõpõss Vas **b.** (esemeist, nähtustest) *`kuolid on nüüd siginend Kuu; tikkud siginesiväd sel ajal, kui raudtie akkas`kaimä Lüg; [imestades:] mis sinu`sisse on nüüd siginend Kul; kuuskümmend`oastad on tagasi, kui akkasid siginema lambid Kos; siis võib jah raha signeta, kui ei juo JN; vahest siginevad kisud, ma võtan küünega ära Kad; see oli il`ja, kui`kartulid`siia olid siginend Plt; nüüd siginess kardole`sorte kõõ mano ja mano Räp**

3. sündima, ilmale tulema *`lambal õli siginend`õhta tall,`tuodi`kõige`tallega`üössest`ahju`serva Lüg; minev`aasta`ol`li pesän munne pal`lu, kost nuu räedsiku siginevä Puh;`luum sigineb esi`endäde, sääl ei ole`jõudu vaja Nõo*

sign-sagin 1. sagimine, askeldamine *Seal oli omiku korra`souke sign-sagin Põi*

2. onomat *Kanapojad akkasid pärast munast`välja tulemist signat-saginat tegema IisR*

sigis *sigis TLä, sigiss Nõo, g sigisä sigilik küll om sigis, kuusteistkümmend last; sigis emmiss tuub pal`lu`poige Ran; küll niij prussaku om sigisä, koradidest om rasse`valla saada; t`om väega sigiss naesterahvass, egä`aasta iks laits Nõo*

sigi-sagi *sika-saka`tehti [seelikule]`seuksed sigi-sagi viirad veel`sõnna`ääre Ans*

sigi-sogi *segadik, segadus siin tuas om sarnane sigi-sogi, et põle aru piäl Juu*

sigistama *sigistama* *siutsuma sigistavad ema kõhu all, oma`keeli riagivad (tibudest) Lai*

sigitama *sigi|tama* *VNg IisR SaLä Krj VII Põi Muh Mar Mär Vig Kse Tõs Hää Saa Ris Juu JMD Koe VMr VJg Trm, -dama Emm Rei, -tämä Kuu Kod, -teme Hls San*

1. järglasi soetama; viljastama *On vanast eland,`lapsi sigitand,`misse enamb IisR;`akkab alles sigitama Kse;`lapserajakid maja täis sigitanud, aga`leiba neile`teeni ei taha; noor oinas peas juba`lamba ära sigitama Saa;`aher luom, kes ei sigita Ris*

2. põhjustama, tekitama *seda`asja ei oleks`ollu mitte`tarvis, sie sigiti`suure pahandukse VNg;`Suurte`lõugadega omale`vaendlased sigitaski IisR;`Mure pidade täid piha sigitama Põi;`Raha sigidab sõbru Emm;`riided pea all sigitavad lutikud Mär;`luudi sai`tehtud vanas kuus,`noores kuus sigitab`kirpa Vig;`soe sigitab matiku`kangeste, matiku tuleb paelu Tõs;`sue ja`niiske sigitab`vihma Koe;`mustus sigitab`kirpa Trm*

3. soetama *sigitas`valgid kanu omale Mus; ma sigita omale mesipuid Muh; olivad`endille`seie suojad pesad sigitand (majad ehitanud) VMr; mis sa neist`laiskadest oma`juure sigitad VJg;`sigitan enesele kanu Trm*

Vrd *siitama*

sigitis

sigitis *sigitis* g -e sigidik *Igavene vanakuradi sigitis* IisR

sigit|pärast sellegipoollest *Ilm pole küll püüilmaks kohtlene olnd, läksime sigitpärast püistega merele* Emm

sigivus *sigivus* Lüg Pöi; *sigivüs* g -e Kuu viljakus 'Lasti 'õllekappa 'ringi 'käiä, 'suoviti pruut paarile 'õnne ja iad sigivust Lüg; 'Veistel pidi [hea] *sigivus* olema Pöi

sigli *sigli* siksakäke *siglid* one äkked Kod

signaal *signaa-l* g *signaali* Jäm Khk Pha Kse Ris Lai, 'signaa-li Kuu Hlj; *signaa-l'* g *signaali* Plt Krk; 'siknaa|l Lüg Jõh Emm Rei Var Khn, 'siknaa|l' Hää Hag Hls, g -li; *signa|l'* Plv, 'sikna|l VNg Lüg, g -li leppemärk, märguanne 'andasivad 'signaa-li, et 'teised said 'teisele 'puole 'juossa Hlj; 'kieritäh kätt, 'näitäh 'tõisele 'siknaali Lüg; aurikud amund 'kelladega 'signaa-li udu ajal Pha; 'siknaal, seda 'pruukvad keik laevamehed ja kroonuvägi Emm; udusireenid 'andvad 'siknaali Var; tulekassa mehed tievad 'siknaali Hag; isa 'andis vilega 'signaa-li, et paras aeg, lähme nüid Lai; *signaa-l'*, lastass vilet või andass 'kella Krk; signalit 'aetass, sõss piät kuuh olõma Plv

sigrama *sigrama* Kuu Kul

1. sagima, saalima *Mes sa sigrad* vanuje inimeste jalus Kuu

2. rohima *kapsud sigrama* Kul

sigri|migri segadik, virvarr *See oo ette seike sigrimigri, mis sääl nüid oo Kaa; [pulmas] õld lihasuppi* ja 'sül'ti ja kala ja, mis *sigrimigri* sial siis kõik õli Kad

sigudik *sigudi|k* g -ku Khk Pöi LNg Mär Vig Kse Tõs Aud Tor Saa Kei Hag Juu Jür JõeK JJn Ann Tür VJg Plt Pil KJn Vil, -kku Jõh IisR, -gu Kuu; *sigodi|k* g -ku Mih Ris, -ko Mar

1. noor siga, kesik *Meil on üks sigudik ka igä 'laudas 'kasvamas* Kuu; *Sigudikkud* ajas nii 'rõemsad ja 'lusti täis IisR; Üks va must sigudik neil oli, see oli kõik Pöi; nad 'jätvad sigudikkusi ületalve Mär; sigudik, enni oo pisike põrsas Vig; sigudikud 'joosvad 'õues Tõs; lase sigudikud õue 'pääle Saa; 'õstsin ühe sigodiku Ris; ega meil suur siga ole, meil veike sigudik Jür; sigudik tahab vähemast neli 'korda 'päävas 'süia JJn; noor sigudik, kevadene põrsas oli Ann; 'siuksed talised sigudikud olid Pil; poole'aastane on enamästi sigudik KJn; sigudikud, need 'maksid iad raha Vil

2. reo, sunnik *Kuradi sigudik, 'kieras kõik pahempidi, ajas 'untsu* IisR; *paha meelega ikke 'õetse teesele: oh sa sigudik* Tõs; *sa sigudik küll, või tema ajab viel niisugust juttu* VJg

Vrd sigedik, sigurik

***siguline** pl *sigulised* seakarjus küll 'karjatsed 'kuavad, sigulised 'siuvad 'sõlmi, 'lambulised 'lauvad 'lõhju rhvl Hlj

sigune *sigune* millegagi segatud *sigune leib* (pole puhtast jahust) Phl

sigur' *sigur* g -i Kuu Rld Muh Emm Rei Mär LälLõ Tõs Tor Hää Saa Hmd Juu Jür JMd Koe VJg IisK Iis Trm Kod Äks Plt KJn M Puh Nõo(n *sikur*); *sigor* Mar Ris, *sigoor* Jäm Khk Vll, g -i korvõieline rohtaim (Cichorium, *hrl* Cichorium intybus); röstitud ja jahvatatud sigurijuur minu 'lapse'polves ei 'tietu 'kohvi, ei *siguri* VNg; *sigur* piab ikke õlema, ku üvä 'kohvi tahad 'saada Lüg; Sügise 'kisti *siguri* 'juurikad üles, 'pesti 'puhtaks ja akkati 'leikama IisR; *sigoor*, pised 'valged juured all Jäm; 'linnast tuuakse 'sigoorisi ning pannatse kohve 'sisse Vll; *sigurid* kasvatatse moas Muh; *sigorid*, nee lõigatakse kandileseks ja kuivatasse ää Mar; mitu peenart nad *sigurid* tänabu tegid Mär; *siguri* kohvi põle naa ea 'ühti Kse; *sigurid* kõrvetatse ää, jahvatasse 'peenes Tõs; *sigur* on paar 'jalga 'kõrge - - ilusad sinised õied; *sigurid* 'pañti kuus 'remletäit, siss pool 'remletäit ube, nisu ka pool 'toopi, siss ol'li kohvi kohe must Saa; akkan *sigorid* korvetama Ris; *sigurid* jahvatakse 'peeneks kui kohv Juu; meie soame tänavu pailu *sigurid* JMd; venelased kasvatavad *sigurid* VJg; mõni niusuke saksakam inime ike tieb *sigurid* maha Trm; tudra siäme one *siguri* 'siijmne 'muudu, 'niskene 'valge Kod; kohvi kõrvetatse *sigurdest* ja kohviubadest kah Äks; tänävu om õge *siguri* kasunu Trv; nüüd teeve rügädest ja *sigurtest* [kohvi] Hls; *sigurit* kasvatedi iks esi Hel; *sigur* om 'väega mõrru Puh; kõik aiamaa sibulit ja *sigurit* täis Nõo

sigur² *sigur* g -i Lüg Jõh Vai IPõ

1. seakarjus *sigur* lähäb nüüd *sigadega* `väljäle Lüg; *sigur* `aia siad kotta Vai

2. seakarjatamise aeg *märdipäavast* kuus [nädalat] `jõulu, `jõulust kuus `küindla `pääva, `küindlast *setse* *sigurisse*, [siis aetakse] *siad* `välja Lai

siguranki untso, vussi *Täl läks esimäne* `paaditegemine küll *siguranki* Kuu

sigurik *siguri*|k g -ku Jaa PJg Häa Plt KJn

1. seakarjus *sigurik* *ojab* `põlde *sehes* *sigu* Jaa; *minä olen* *olnd* küll *sigurikuss* KJn

2. *sigudik*, kesik *sigurik*, *nuur* *siga*; *kas neid* *sigurikki* *siss* vähe on Häa

sigurine¹ *siguri*|ne g -se Khk Jaa Vig PJg Rap Juu; *sigure*|ne Mär, *sigore*|ne LNg Mar, g -se seakarjus *sigurine*, *kis* *sigade* `karjas *keib* Khk; `enni *olid* *ikke* `mõisas *sigoresed* ja *olnd* `neoksed *suured* `seitsme`aastased *sead* Mär; *sigurene* ehk *sigade* *poiss* Mär; Väike *sigurine*, *sul tuleb* *sikku* *minna* PJg; *sigade* *karjast* `öeldakse *vahel* *sigurine* *koa* Juu

sigurine² *siguri*|ne g -se Kse Trv; *sigurene* KJn *sigurit* sisaldav `kangest *sigurine* *kohvi* Kse; *kohvi* om `väega *sigurine* Trv

sigus *sigus* Lüg, *sigos* LNg seakarjas *minä panin* *oma poja* `karja, *käis* *sigus* Lüg **Vrd** seos²

sigu|sompis sassis, segi *elu* on `praega `nõnda *sigu* `sompis *kõhe* et; *mul kõik* `asjad *sigu* `sompis, *en tia*, *kust* `pääle *akkada* Lüg

sihake *siha*|ke, *seha*|ke g -kse Saa VIPõ Hls; `sia|ke, `sea|ke g -kse Kär Saa SJn Kõp Vil Pst *sihuke* *kas* `seake *vallalese* *inimese* *laps* *saab* `kooli Kär; *lusiku* *änna* *kül`les* *ol`li* *sehake* *naks*, *siss* *ei* *vajunud* *lusik* *piima* `sisse; *mis* *sa* `seaksesse `paika *kooserdad* Saa; üks `õhtu `tul`li *sihake* *vihm*, *et* *tegi* *maa* *päris* *märjas*; *marakratid* on `seaksed `veiksed *kel`mid* *poisid* SJn; *poitvaarid* *käisid* *külä* `müüda ja *müüsid* *peris* `siaksid [puuliudasid] Kõp; *Talusi* `ol`li *sellel aal* *sihaksid* ja *mihaksid*; *temäl* on *olnud* *sehake* *õnnetus* Vil; *meil viil* üks `seake [Avinurme] *tuul* Pst; sõa *asi* om *sihake* Hls

sihande *sihan*|de Jäm Trv, *sihan*|te Pst Hls, g -tse, -dse; *sihan*|d g -tse Ans Khk; *sehan*|de Rei SJn Kõp, g -dse Khk Vil; `siande Rõn/-iä-/; g `siandse Krk Hel, `siantse Trv; `siantse g `siantse Vil M; `sean|de Aud Häa Saa SJn, g -tse Võn, -dse M; `seante g `seantse Khk(n *seant*) Saa Hls Krk Hel

1. selline, seesugune *ee* *inimine* on *ikka* *sihantse* *madala* `vaatega Ans; *kui* *sihand* *pisine* *õhune* *natune* on, `üitasse *liha* `kihligeseks; *ma\_p* *taga* *sehandsele* *anda* *mette*, *se\_p* *anna* *käde* *änam* *mette* *nd* Khk; *sehane* *nüid mõni* *tegu* *voi* *asi* Rei; *vamm* *oo* `seande *al`litus* `pal`kes Aud; `seande *olli* *miu* *Riia* *reis* Häa; `seantse *inimese* `kohta *tuleb* *ütelda* *ihnuskoi*, *muud* *midagi* Saa; [ta] on *sehande* *nina* `püsti; *mis* *sa* *tiid*, *kui* *siij* *elu* on `siantse; *meie* *oleme* `siantsed `vaesed *inimesed* Vil; *põhk* `panti `loomele *ala*, *sedä* *es* *süü* `kennigi, *siij* *oli* *sihante* [kõlbmatu]; *ma* `siatse *salaligu* *inimesega* *ei* *taha* *tegemist* *tetä* Trv; [aganaleib] *olli* *sihante* *ollu*, *et* *tulege* *es* *tohi* *manu* *minnä* Pst; *Mede* *äit* *olli* *siantse*, *temä* *viis* *meid* *iki* *egäspoole* Hls; *akaäs* *miul* `siantsid *jutte* `aame, *ärit* *mu* *vihale*; `anden *siss* `seantse *käsu*; *meil* *seast* `muudu *küll* *ei* *ole* Krk; *tuleve* `siandse *vaemu* `väl`lä, *nij* *ajave* *sannast* `väl`lä *vai* *käkisteve* *ärä* Hel; *ilm* om `seande *tõmmukass*, *sääd* *vist* *sadama*; *tullu* `ulka `seantsid `saksu Võn; *Mul* om *iks* `siände *muud* Rõn

2. (raseolekust) *siij* *naene* om `seande Trv; *noorik* om *ka* *joba* `seante Krk

Vrd *sihandene*, *sihunde*

sihandene *sihande*|ne g -se Jäm KJn; `siandene San, `sea- Trv selline, seesugune *sihandene* *asi* *si* *ometi* `ongi KJn; *kiiss* om `seandene, *et* *siij* *käip* `põhja `müüda Trv; `siandene suur San **Vrd** *sihante*, *sihandune*

sihandune *sihandu*|ne g -se Jäm Ans(se-) Khk; `seandu|ne g -se Khk selline, seesugune *see* on *sihandune* *ropp* *sõna* Jäm; *sihandune* *punane* *pale* *pæes*, *mis* `aige *see* on Ans; *sihandust* `asja *pole* *enne* *olnd*; *pole* *sihandussi* *sõsarid* *veel* `nähtud; *laava* *ots* *tegi* `külmand `maaga `seandust *äält* Khk **Vrd** *sihandene*

sihane *sihane* Jäm Khk VII Mar Saa, g *sihantse* Emm(*sihanse*) Hls; *sehane* g *sehase* Käi Rei, *sehanse* Aud; `seane Emm Rei, g `seanse Vil; p *sihast* Pst, *sihanest* VII, *seanst* Aud selline

sepel *sihane* ümarlik, *punane* kalv oli `ümber; oli `seane va kelm mees Emm; mis sa sehansest lirtsust tõid lapsele `sel'ga; mõni aab seanst napakat juttu Aud; *sihane* alb inime Saa; miu tädimiis, *sij* `seane vaelelik es ole Vil; siin *sihantsit* käänikit sõnu ei ole; teine om *sihane* muusik Hls **Vrd** sehene

sihel → sehel

siheltse|poole sisepoole `Vihma sajab, lähme *siheltse* `poole Kaa

sihemine *sihemi*|ne Jäm KJn Trv, -*me*|ne Hää, g -se sisemine tal `kange *sihemene* valu Hää; `kaevusi väägä sügävid ei ole, neli viis *sihemisi* rakkid on KJn; *sule* `kakmine om *sihemine* (tubane), *aiatiüü* välimine Trv **Vrd** seheline

sihen → sehen

sihes → sehes

sihetse-, sihetsi- → sehetse-

sihild otsesuunas *sihild* mine, saad aia nuka manu `väl'lä Nõo

sihiltse|pool seepool *sihiltsepool* `seina on ikka param kut tuule kää VII

sihiltse|poolt seestpoolt *akkas sihiltsepoolt* mädanema VII

sihin *sihin* Hls San(-hh-), g -a Hlj Lüg IisR Jäm Khk Muh Emm Rei Mär Tõs Hää Koe Iis Trm KJn, -ä Kod Puh; *sihen* g -a Tõs

1. *sahin*; *kihin* `ühtelugu on üks *sihin* pääs Hlj; kali käib `liiast, lähäb appanemma, siis on *sihin*; üks *sihin* `ühte puhku, `räägiväd salajuttu Lüg; mis *sihin* see paigal on Khk; *sihin* [kostab.] katel keeb Muh; metsäl oo `paergu *sihen* taga Tõs; *sihin* ja *sahin* Koe; mesiläsed ajavad *sihinäd* Kod; kuule mõtsan *sihinat* Puh; *sihhin* ol'l takan, ku lätt õnne San

2. *sisin ussi sihind* om kuulda Hls

sihinal *sihinal* IisR Muh Emm Mär Koe *sihinaga* *Sihinal* käis vikkat `otrast läbi; Tie on ia, saan `juokseb mis *sihinal* IisR; katel keeb ühna *sihinal* Muh; siil lääb üsna *sihinal* edasi Emm; pruuat läks mis *sihinal* siidikleidiga Mär; `vihma tuleb *sihinal* Koe

sihis → sehes

sihisema *sihise*|ma Lüg(-mma) IisR Jäm Khk Muh Emm Rei Mär Hää Ris JMd Iis Trm Plt, -mä Kod Puh, -me Hls San; *sihesema* Tõs

1. *sihinat* andma või tekitama tuul *sihiseb* ja `viñjub, puud `käiväd kahele `puole Lüg; Kui on ia terav vikkat, siis lüü `ninda et *sihiseb* IisR; katel *sihiseb* Muh; pruu dil kleit *sihises* `sel'gas Mär; `kange `tuulne ilm, mets *siheseb* ja *koheseb* Tõs; lehed *sihisevad* Hää; kuul' läheb nõnna, et *sihiseb* Ris; vesi padas jo *sihiseb* Iis; `tuiskab nõnnagu *sihiseb* Kod; säääl *sihisi* midägi Puh

2. *sisisema* uss kukub *sihisema* Emm; ussid *sihisevad* JMd

3. *tihane* *sihiseb* aga Kod

sihismene → sehesmine

sihist → sehest

sihistama *sihist*|ama Lüg(-amma) IisR Jäm Khk Muh Rei Mär Kse Juu IPõ, -äm(m)ä Kuu Lüg Vai, -eme Hls San; *sihestama* Tõs

1. *sihinat* tekitama, *sihisema* panema `linnud *sihistäväd* Lüg; Kui `õhtani *sihistada*, on `otrapõld maas (odralõikusest) IisR; katel aga *sihistab* `keeda Muh; talve `tuiskab kõvaste, lumi jooseb moad kaada, *sihistab* lund Tõs; *sihistas* peenikest `vihma Juu; tuul *sihistab* `liiva laiali Trm; tüdrukud aga *sihistasid* `naerda Lai; just kõrvust *sihistess* `müüda San

2. *sisistama* mado *sihistä* `piesa all Vai; uss läks *sihistes* Muh; uis *sihistab* `põõsas Iis

sihitse-, sihitsi- → sehetse-

sihk → siht

sihkam `sihkam g -a purakas, suur olend küll om suur räeme `sihkam Trv

sihkama `sihkama Jõh IisR (vargsi) vaatama, silmitsema Ta `sihkab seda `neitsit Jõh; Muudku `sihkas teist `kõikse aeg `aina pialaest jala `tallani; `Sihkab `ninda salamiste, `otse ei julge `vahtida IisR

sihkat-sahkat kihku-kähku *Sihkat-sahkat* `pañdi `riide Kad

sihker `sihker selge, klaar *Sellega oli asi* `sihker Pöi
sihkerdama *sihkerdama* vahele tükkima; sekeldama *Ää sihkerda sii, las teised kua rääkvad; Sedasi sihkerdades ei saa ju õppi* Han

sihker-kihker valmis, korras *sie asi on juo* `sihker-`kihker Lüg

sihker-sahker valmis, korras `sihker-`sahker akkamas kõik, `valmis puha ja üvä Lüg

sihkma → sihtima

sihkri `sihkri

1. kooner, ihnur *ta um jo_`säände* `sihkri *et; na_mma_niu_mõnõ_`sihkri inne* Rõu

2. söim *kuradi* `sihkri, *no\_m\_jäl\_`tüknü_vilä* `sisse Rõu

sihku `sihku laskma Kul Jür Lai Pil SJn

1. silma viskama, külge lööma `sihku `laskma, *poiss* `vaatas tüdrukud; *oli paras pois temale, niikaua käis* `sihku `laskmas, *kui* `saigi *omale* Lai

2. (tedrekuke häälitsemisest) *tedred lasevad* `sihku Pil; *isa tedre, kui ta on ära kudrutand, siis laseb* `sihku SJn

sihku-sahku siia-sinna *jooseb* `sihku-`sahku, *ei tia, mis ära teeb* Plt

sihm *sihm* g `sihma Lüg Jõh; n, g `sihma VNg *Vai piug pane* `piitsale `sihma VNg; *sihm, poisikesed punusivvad* `nüürist *ja naha* `kildudest Lüg; *panin vana* `varre *taha* `uuvve `sihma Jõh; `sihmad `onvad `nuorast *ja jovist* Vai

***sihmakas** g *sihmaka* nähvakas *andis ea sihmaka* [piitsaga] Jür

sihmama `sihmama Lüg(-maie) VMr nähvama; sähvama *pali siis* [sulane] *kuus* `palka `sihmab *nalj* Lüg; *siene* `välku *lueb*, `sihmab, *aga müristamist ei ole* VMr

siht *siht* g *sihi* Kuu Lüg IisR Jäm Khk Kaa VII Pöi Muh Emm Rei Rid Mar Mär Kse Var Tõs Khn Aud Vän Tor Hää Ris Rap Juu HJn JMd JJn Koe VJg Iis Trm Plt KJn San; `sihti g *sihi* VNg Vai; *sihk* (-hk) g *sihi* Pär Saa Kod Kõp Trv Hls Krk TLä TMr KodT

1. puudest ja põõsastest puhastatud sirge maariba *ei* `sinne `eksi, *käi ühe sihi pääl* `toise *vaid* VNg; *maa* `mõõtaja *kui tuleb, siis* `lähmä `sihti *ajamaie* Lüg; *mänin sedä* `sihti `müödä `marja `metsä Vai; *keisid* `sihti `raiumas Khk; *põllu siht lihab siitpoolt* VII; *Ristikivid olid* `sihtide *peal* *moas* Pöi; *see oo uie tee siht* Muh; *sii on* `metsas *ega perekonna* *maa jaoks* *siht* Emm; *need oo einämä sihid, mis* `aetasse `sesse Mar; *metsast* `ühte `sihti `mööda *käib tee* Mär; `sihtide *peal kasub ein* Kse; *aid nagu siht, sihti* `aetud `kangeste, *otse jooseb* Tõs; *sii muamöödu* `aegõs *raiuti kua siht vahele* Khn; *kus se sihk seal on, seal akkab* *Surjupera* *mets* Pär; *ühes sihi otsas* `panti *kuival kuusel tuli* `otsa *ja suitsu järel* `panti *sihi teine ots* Saa; *raiotaks siht läbi* Ris; *siht peab otsekohe minema* Juu; *tuli* `mulle *sihi pial* `vasta Koe; `metsa `aeta *sihid* `sisse VJg; *sihk on* `õige, *aga tii kõverdab üle sihi mitu* `kõrda; *sij tii on* `riissi *sihide piäl* Kod; *tule mõtsast siia sihi pääle* `välä Trv; *nüid raiuv* `sihki *mõtsan, vanast olliv laane* *ilmä sihite* Krk; *sihi pääl kasvava* `maaske Puh; *mõtsa* `sihke *pääl* `kasviva *ilusa kõjo, kellele* *sihk* `ahti *puhastada, tui sai ääd palutust, raudtii* *sihi* `aaja *tulliva, aeva siist meie nurmest* *kaits* `sihki *läbi* Nõo; [kitsed] *tuleva üsna sihi ligidal kohe* TMr; *lännu* `enne `valged *siss* Vene *küllä minema siit* `müädä `sihki KodT

2. mõtteline sirgjoon; liikumise suund *kaks* `märki *maa pääl ja sie on* `kolmas, *kuhu_s* *mei* `ankru *sise* `viema, [nii] *et nied* `märgid `sihti `jäävad; *jänis ajas jõe sihi, seneperä on kõverik* *nalj* Lüg; *nij majase om jo periss üte sihi pääl* Krk; `võtku `endäle *sihk ette, keda* `müüädä *ta lähäb* Ran; *sellen sihin mineme* San

3. eesmärk, otstarve, kavatsus *Oli kohe see elu siht, et* `laeva `müia Pöi; *ega usul on ka oma siht* Emm; *jo sel tööl üks siht ikke oo, mis tänd mudu tehäse* Tõs; *tal ikke üks siht on, ega ta muidu* `sinna *käi* VJg; *ku iki latsel tark miil* `mõistuss, *elägu siss, kudass ta tahab, võtku sihk ja tii kospoole* *tahab* Ran

4. kindlaks määratud kalapüügikoht *mõrrad* `panta `sihti Emm; *mõrra sihid mõesa poolt* `aeti Rid; *räeme mõrradel olid sihid, viiskümmend* `sülda *oli sihi vahe; sihi eest oli reit* Aud

sihtima `sihtima Jõe RId(-maie Lüg) Jäm Khk VII Pöi Muh Emm Rei Mar Mär Vig Kse PJg Tor Hää Ris Juu JMd VJg Iis Trm Plt, `sihtimä Kuu Juu KJn, `sihtmä Tõs, (ma) sihi(n); `sihkmä Kõp, `sihkmä Kod Trv Pst TLä, (ma) sihi(n); `sihkme, (ma) sihi Hls Krk; da-inf `sihki Saa

1. mingis suunas juhtima, vajalikku asendisse seadma `sihti nüüd ja `tahtu `toisele pähä `viska VNg; ei `õskand `sihtida egä `püssi pidädä Lüg; `sihtis püssiga ulk `aega Khk; ta sihib silma `järge VII; `Sihtis küll, aga pole `pihta `õhti soand Pöi; sihib, `vaatab, et kus tä peab `laskma Mar; ta ei `oska otse `sihti Mär; sel'la takka sihiti `puuga, kas lähäb [õlest] kingissepa `pihta või ei lähä Vig; küll tä `sihtis, ei soan `märki `ühti Tõs; ega külides es ole `aega `sihki ega `vahki Saa; `jääger sihib elajast Ris; `sihti soab sihitud tikkude järele Juu; `sihtisin küll, aga pauk läks ikke kõrvale VJg; sihib õtsekõhe `pihta Trm; siält one ivä `sihki Kod; küll `sihtis, aga maha ei suand Plt; ta `tahtis kohe sihtidä mu `piäle KJn; ta nakašs `sihkmä ja mia naksi `pel'gämä Trv; aida ja talli ustel änäpest om putke, välläpuul usse `vuudert tükk maad, siij om `võtme `siissi `sihkmise jaoss Krk; mijs sihk ja vaht ja visass üits kõrd, nii `ol'li aug otsan `västräl Nõo

2. vaatama, vahtima, (uurivalt) silmitsema midä te sihita minust Lüg; Küll olen `sihtind ja `vahtind, kuda seda tehasse, mitte aru ei saa IisR; mis sääl näha on, mis säält sihid Khk; sihib üks `silmi siiepoole VII; Mis see kiisu sii sihib Pöi; ta sihib nii oolega teist takka, kus teene lähäb Mär; mis sul naa tarvis `sihtida oo PJg; mis sa sihid sii ukse vahel, `voatad nii ainiti `sisse Juu; kas sihib ja sihib, juakseb nagu nuul kallale Kod; küll ta sihks ja vahks Krk; vahib kui kul'l sil'mä sikk, `väega sihk midägi Ran

3. rehvima sai [purje] madalamaks `voetud esimise `sihtimisega Jõe; sihi `purju Ris

sihtis `sihtis Var Aud Kos, `sihkis Saa

1. otsejoones läksin peris `sihkis `sinna Saa; kui põhjanel, `vanker ja vardad on `sihtis, siis on kell kaksteist Kos

2. suunas `lähtvad ühes `sihtis Ris; metssia `lasmesega - - et sinu `sihtis nüüd tuleb, et lase `vasta `talle, seda teha ei tohi Plt

3. korras pidid `sihtis pidämä `kõiki Var

sihtlene `sihtle|ne g -se sihirohke, sihte täis see mets on väga `sihtlene Rei

sihuke sihu|ke Lüg Jäm Kaa Mär Vig Kir Kse Aud Tor HMD Nis Rap Juu Kos Jür Ann Tür Sim Ksi Lai VIPõ San, `siu|ke Jõe Hlj Lüg Khk Mus Kaa hajusalt Lä, Pä Tür Pai Pee VIPõ, `sio|ke Lih Tõs, g -k(e)se; sehu|ke IisR Jäm Pha Muh Rid Kse Han Mih Tõs PJg Tor Rap Rak, `seu|ke Jäm Kär Mus Kaa Krj Muh Lälõ hajusalt Pä, Juu Kos, g -k(e)se; seho|ke Khk Mar Kul Kir Mih Tõs PJg, `seo|ke Vai Khk Kul Vig Kir Var Mih Tõs Aud Hää Saa Hag KJn TMr, g -k(e)se; `sio|kõ g -ksõ Khn; sihuke|ne Jür Ksi Lai, `siuke|ne Jür KJn Nõo, g -se selline, seesugune, nihuke(ne) minu vanaisal oli `siuke pottisinine [kuub] Jõe; `siuke plaga, läheb minuda küla pragama Lüg; Ei sehukese `asjaga ma oma piad ei `vaeva IisR; sääl oli `seuke tammetukk Jäm; sehoke mõl'k sehes Khk; `laulti `seuksi `laulusi, mis kennegitel pees oli Kär; Sihuksi `asju äi räägita Kaa; `niitse aja lapsed ei tee `seuksi `mängisi enam, mis `ennem oli Krj; ma mõestaks sehukse tiha küll Muh; raudpea sehuke noor säenas Rid; nad oo ikke kõik sihuksed ead `lahked inimesed Mär; See oo sihuke mees, et jutule ei võta; `seoke algas ja kõba puu, [läheb] `järsku `katki Vig; üks naine oli `jälle sii, `ööti olevad sihuke [nõid] Kir; einakešs oli aisa `otsas, see `sioke nigu kalavõrk Lih; ükskord sehuke ja teenekord nehuke Kse; argilene toim on `seuke sakilene Var; ta lääb na `siuksess sombatsess; mina noores `põlbes olin koa väga ubitud kõigist sehoksist `asjadest Mih; Pütt juõsõb, `sioksõsõ ei maksa `räimi suõlata; Mia ei põlõ enamä `siokõst `süemist suan Khn; mænna koor oo krõbe ja kore, sihuke rõmelene Aud; vett `väeti kua `seukse tooriga Pär; korstan jooseb, tuleb `siukest pagi PJg; sihuke imelik laps teene Tor; `Seukest õnnetuma `surma küll ei tahaks Hää; al'li `peaga rohud, `ütlesid puik, sihuke al' HMD; mo lapsed põle sihukse `nuhtluse `sisse veel soand Nis; sa i ole sihuke `ühti, kui teene inime on Juu; tal oli koa suur pihktasukas, `seukest teestel põlnd Kos; mina olen

sihukeses majas `süündinud, kus põle akentki Jür; kodu põld mul `siuksi puid, käesin `metsas `raiumas Pai; misuke ilm kuu `luomise ajal on, sehuke on ka esimise vierandi ajal Rak; ma ostaks omale ka sihukse [kübara] Ksi; see tõug kõik sihukesed tüürid, ei täi teisele `anda Plt; mea `ol`lin `siukses `veikses talus KJn; seal jõe ääres kasub `siuke park, pikad eenad, angervaksad Kõp; Siukest poissi piad arjendama, et nakassi sõna kullega ja käsku täitmä Nõo
Vrd sõhuke

sihuke|sama niisamasugune *Kuu`l `seukesamma tüüriist kah, `seuksed kõverad malgad `ol`lid, nendega tambiti Hää; sihukesama oli see, just sihukene, `ühte `moodi Ksi*

sihunde *sihun|de* g -se sihuke, selline – **Kõp Vrd** sihande

sihv *sihv* g *sihvi* Kär Kaa VII Emm Käi HJn JõeK VMr Sim, `sihvi Kuu Hlj Lüg Jõh IisR paremast nahast saapasäär; säärsaabas *Egas sa minu `sihvisi viel ole `läükümä lüönd Kuu; mis ühes tükkis õlid, nied õlid `sihvid Lüg; Juhtnahast `sihvi `painutamine oli päris visa tüö IisR; pitkad sihvid, vesi `saapad, üle põlve Kär; Ta pole `tahtand oma `sihvisi jalast ää vetta Kaa; `Saapa sihvid kooludata koolelova peel `moodi Emm; Kui pikad ne sihvid on, kas kaheteisme või neljateisme versokist Käi; tõin toredad sihvid `väl`la HJn; sihv on jala `pealne koos säärega VMr; ostin iad sihvid, panen ise piad `otsa, suan iad `saapad Sim*

sihvak → sihvakas¹, sihvakas²

sihvakas¹ *sihvak|as* Lüg/`s-/ Khk Põi Muh Emm Mar Kse Tõs Hää Amb JMd Kod Lai KJn Hls, *sihvag|as* Jäm, *sihvak|ass* Puh Nõo San, g -a; `sihva|ka g -ga Vai; *sihva|k* g -ku Trv Nõo

1. (keha ja selle osade kohta:) pikk, sirge ja sale *`sihvaka `piiga Vai; üsna sihvakas tüdruk Khk; Ammuks see oli, kui oli pisike poisi ots, nüüd suur sihvakas mees Põi; küll see aga suur sihvakas kasvab Muh; tä `neoke sihvaka kehaga tüdruk Mar; sii põle paelu sihvaki inimesi, `seoksed tõntsakud teesed Hää; ma ei tunne seda sihvakast neiid JMd; linnarahvas_0 sihvakad Kod; pikad siared olid, sihvakad siared Lai; ta läits üte sihvaku tüdrukuga Trv; pikk sihvakass miis San*

2. (puude kohta:) pikk, sirge ja peenike *`metsä sies, sääll on pikkad nied `sihvakad puud Lüg; puu om sihvakas Hls; toome om serätse pikä ja sihvaka Nõo*

sihvakas² *sihvak|as* Plt, `sihvak|as Lüg, g -a; *sihva|k* g -ka Sim, -gu Rõu nähvak sain ühe `sihvaka Lüg; `aõdsin lapsele mõne sihvaka Plt; ku paar sihvakut är aõnni, sõss jäi `vaiki Rõu

sihvakude sirgelt, rühikalt *Na om nii opetu, et kõik astuva sihvakude Nõo*

sihvama *`sihvama* Khk Pha, da-inf *sihvada*? Rõu

1. suhti lõõma, sähvama *`sihvas malakaga Khk; Ku piidsaga sihvaßs, sõss hopõõn mugu_juußk Rõu*

2. pistma, nõelama *ußs oleks teda `sihvand Pha*

sihvard *sihvard* kärmas, ergas *Küll see võib aga sihvard olla Mar*

sihva-sahva 1. *sihva-sähva lähäb naa, mis saba teeb sihva-sahva Mär; obone vehib sabaga sihva-sahva Juu; `välku lõi sihva-sahva KJn*

2. *lihva-lohva viab `jalgu taga sihva-sahva Hää*

sihvatama *sihvat|ama* Mär Lai, -eme *Krk sähvatama ma ehmatasin, ihust sähvatas no läbi Mär; kui `välku ligidal lõi, siis käis niskene siuh, nagu sihvatas Lai; karjapoiss viatsaga loomal lüü, aõds ku sihvats Krk*

sihven|õva tungaltera *Natust `sihvenõvasid jähi suirugide sega ka; Püütäie rugioõvade sees oli seitse `sihvenõva Rei*

sihver¹ *`sihver* Ris, g *`sihv|ri* Han JõeK Amb, -re *Phl Mär Jür Krk; `sehver* Juu Rak, g *`seh|ri* Lüg Jõh Tõs Ann, -re *Krk; n, g `sihvri* Urv Har, `sehvri Kan (mõisa) lambakarjus kui `sehvril on abinik, siis sie on `kõrraline Lüg; Saksamaalt tuli üks poissmees lammaste `sihvrekse Mär; ega `iestlased `põldki `sihvred Jür; `sihver, tema `vaatas `lamma `pošte üle JõeK; `Sihver -- oind ise lammast `kiõnni veel ja õpetand Amb; lammaste `sõõtjad olid ise veel, `sehver `aõdis `väl`la, mis `tarvis oli Ann; karjamehe sõõdiv iki, `sehvre olliv üle `vaataje Krk; `sehvri ol`l iks miisß Kan; `sihvri ol`l `mõisan lammastõ pääl Urv

sihver² `sihv|er g -ri sekeldaja, laterdis `Sihver, üks `joosja ja aásata `rääkija Han
sihverdama *sihverdama* Noa Mar Han Hää Ote

1. sebima, sehkendama *Mis sa siin sihverdad, mine juba minema Mar; see teeb üht`inge vallatust ja sihverdab na paelu Han; mis sa sihverdad poistega Ote*

2. piiluma, vahtima *ta om `kange sihverdama uste taga Ote*

3. jõnksutama *Sihverdaja `käies ikki sihverdab Hää*

sihverdis *sihverdis* g -e Han Hää sebija, sehkendaja küll *see koer on üks sihverdis; Sihverdised segavad `teisi inimesi, `joosvad `siia-`sõnna ja `rääkvad vahel Han*

sihver|plaat *sihver-* Ans Kaa Pha Muh Emm(se-) Käi Rei Mar Mär Kse Han Aud/se-/ Tor Hää Saa Ris Kei Juu HJn Pee Ann VMr Trm(se-) Ksi Lai Plt KJn Hls Nõo Kam Krl, `sihver- Kuu Rld Kär Khn Plt; `sihvri-, `sihvre- Har; *tshiver-* Rõn San Rõu Vas Räp, *tshver-* LNg

1. numbrilaud *`Sihver`plaadi `külles [on kaalul] `seier, `näitab, pali `kaalub Lüg; `Kella `sihverplaat on `kollastest `pliekind IisR; `sihverplaadi peel on `numbrid Kär; laua `kelladel oo ka sihverplaadid Mär; Vanadõ `kelle `sihverplaadid `lähtväd `koltsõks Khn; peab sihverplaadi topusega `puhtas `nühkma Saa; nägo nägo (nagu) kella *sehverplaat* (valgest ja laiast näost) Trm; Tunni *sihverlaadi* pääl om rooma numre Hls; [päikesekellale] `ol'li `sirkliga sõõr tõmmatu, säääl olliva `numbri pääl nigu kellä *sihverplaadil* Nõo; mu_`kelläl ol' `sihvreplaat periss `katskiss lännü? Har; *tshiver`plaatki* ol'li nii tolmunu?, et vaivald ol' `numbret nätä? Räp*

2. piitl nägu *Monel inimesel on `oite ilus `sihverplaat Kuu; Kus sa sihukse `sihver`plaadiga lähed, nigu pada põhi `teine IisR; sihverplaat `kärnas Ans; Ma katsu su sihverplaati pisut üle kasida Kaa; selle sihverplaat `olli nõnna ää lämmutat Muh; sennel on ilus sehverplaat ees Emm; küll sel oli tore sihverplaat Mär; `sihverplaat oli `terven segämini Khn; teen sul mööda sihver`plaat (löömisest) Juu; Lõi kõhe sihverplaadi puru Trm; sial `kõndis üks tütarlaps, ilus sihverplaat oli teisel Ksi; pesen oma sihverplaadi `puhtast Lai; sel ea sihverplaat ees Plt; Kae, mesuke su sihverplaat om Nõo; ma lüü su *tshiverplaadi* segi Rõn; Tallõ ol' lüüdu müüdü *tshiverplaati* Vas*

sihveräne *`sihverä|ne* g -se pilvevinene – Kuu

sihvi *`sihvi* laskma turtsuma *kaás `tõmbass karva `püstü ja lask `sihvi* Krk

sihvigud pl *sihvigud* säärsaapad *sihvigud `jalgas* Khk

***sihvima** (ta) *sihvib* sähvima *sabaga sihvib `ühte`puhku, kui parmud `tüitavad* Jaa

sihvtin *`sihvtin* sihvakas *temä om `sihvtin poiss, `sirge nigu pird* Nõo

sii *sii* Kuu Hlj VNg paadi tihtimismaterjal *siid `täüdüs vahele `panna [laudadele] Kuu; nied olivatta sii `sambled, `nindest panivatta siid `enne VNg*

siä *sii* Har Lut (siidist) pael, lint *Tanu tõmmati takast nõõrikesega kokku?, sinnä`köüdeti sii? manu? Har; siid panda? `tüüregu kitsõ`handa, pal`mitass `sisse; sii? umma? laäsilõ `vüüle küüdedü? Lut*

siä → siin¹

siia *`siia (siia)* S L Rap Juu Jä Iis ILõ KLõ Lei, `siia Var Kod Äks KJn, *siia* Vig Saa Vil M T, *siia?* V(š- Kra), `siie R Kaa Mar Kad Pal KJn

1. a. osutab kõneleja ligidal olevale kohale, kuhu keegi või miski suundub *ühe`kerra `jälle kala `lastiga tulid ja said `siie Kuu; `siie panema kabusta maha, on üvä ramus maa Lüg; tule `siie, mie `annan `siule omena Vai; suure kalaranna tegi `siia Khk; `Siie tuli sui pailu rahvast kogu Kaa; kallas paistab `siia ära Krj; siia lõpeb ää meite karjama Muh; isa `tulli `siia `lambriseks ja jähi `siia Phl; tule `siia, ma räägi `soole ühõ juto Mar; tool `praksus all, tohi änam `siia `peale `istuda `ühti Mär; eele müristäs seäl `kül`gis, tänä `jälle, aga siia`i tule Vig; Jõstu `siia, sii ond viel `ruumi Khn; `Petseri mehed ikke toovad tõkaandid `siia `müia Aud; siia tahab tulla Saa; Isa tuli, `vuatas ja `ütles: mis potakad siia tehakse Amb; tule `siia ja mine `sõnna Ann; kost sa õled `siia sigenu Kod; tema oli `siie tulnud kirjutajast Pal; lehm jäi `siia Äks; `siia ei lähä enam `piiskagi `päle KJn; ma kolisin siia Kõp; minu isat emat tegid omale*

koha siia üles Vil; `väiksit saareksit kasvass küll siia Krk; perenaene, tule nüid siia, `aidu om valmiss Hel; siia na muneva, kes neele vahet tiib, kelle muna na om Ran; `ol'li kirjutanu, et tahab siia tulla Puh; tuu tu kliinijaan siia, mul om vaa `juuni tõmmata Nõo; lõpele, lõpele, kui sa i lõpe, siia jätän, siia jätän sirgu süvvä rhvl TMr; na toova tolle noore lehmä ärä siia Võn; siss nakati siia ehitämä, `pal'la maarägästiku pääle Ote; es ole täl `koeki `minnä, `tul'li siia Rõn; ega siia, `kiäki ei tiia `õisi kah Urv; sääl piitjala pääl om mu piip, tuu siia? Har; es tulõ tuu `umblõja inäp siia? Rõu; `poiga oodagi ma egapäivi siia? Vas; üürikesest ajost tul'li siia, `jäl lätt tagase Räp; suurõ hädäga sai siia? Se b. (koos kohta täpsustava(te) sõna(de)ga) vanal ajal laev tuli `siie `randa, `moisnik sai tasu `selle iest Jõe; ma vaada siia `paargu Mus; me jähime omaväge `siia koo `jälle Jaa; istu siia päeva ette (päikesse kätte) Muh; eks ma istu koa siia lääbe `peäle Vig; Nisukesed nurgad jäid siia rist `luude `piale (õmblustest) Amb; siis on `kruuti `aetud, kui mina `siie `ilma olen tulnud Pal; tulime siia metsavahi kuha pääle Äks; pane käsi siia `vasta, siis löõ `plaksu `piale Ksi; pane `siia nurmiku `sisse Pil; temä tuleb nüid siia `urkade Ran; pane siia tooli pääle kauss, siss süü Nõo; siia `kotsile jäi `saisma Kam; tulõ är siia `tarrõ San; jätä reha siia? maha, siist saat alasi kätte Har

2. osutab koos sõnaga sinna eri kohtadesse suundumisele käib `siie ja `sinne, `tõisest tie `äärest `tõise Lüg; `pääslased `piirlesid `siia ning `sõnna Khk; tee oli sedasi `vinklise `tehtud, sammudega `loetud, kord siia, kord `senna Mih; ilma juhevitsata `vanker kisub tee `kõrva, lähäb `siia ja `sõnna Juu; nende küla `ongi nii `siia ja `sinna, laiali JIn; temät saap egäss `paika, siia ja `sinna Krk; [kärbes] tükib siia ja sinna ja `tiirutab Nõo; `lühgless pääl ilma piti sinnä? siia? Räp

Vrd seia

siia- (kalast) `siia `vorku `trehvas `tihti ka `ahveni VNg; `siia `parve, sie käib nenägä `randa kudoajal; kus sügävamb kari, sääl oli `siia `püüki Vai; siiakala ning tursakala `aitab ka ilma `keetmata Jäm; Siiamari soolati tünnidesse ja tünnidega müidi; ons siia `piidu olnd, jo nüid tuul siiaänna `järke (puhub põhjast) Khk; Siiaõrra silm on `jälle pisem kut aavimõrral Põi; Äga paramad kala äi ole kut siiakala Emm; Olid siiaavõrgud, räimevõrgud ja kiluvõrgud, iga kala jäuks oli oma silmamoot Rei; siiakalad, neid `püütasse sügise, kui jo külmem aeg tuleb Mar; Siiaarim [on] pisike siig Khn; siiakala nõnna magus, tüma `siia Ris

siia[kohe] siia poole siia kohe läks tõi, suur valu `sisse; Naesõd tulad eenämalt siia kohe Khn

siia[kohta] siiani, seni `siia `kohta ma ole labidaga teind (maad kaevanud); ma pole tarvitand [prille] veel `siia `kohta mette VII

siia[maale] siiani, siia maani a. seniajani pole `siia `moale teiste aidetu olnd mitte Jaa; ma põle siia `maale seal kõin Muh; `siia `maale põle näha olnd, ei tea, kas tulebki Mä; `siia `moale ole ikke jõun, ole ikke akkama soan Tõs; `siia `moale olen terve old Juu; ämm elas tal `siia `maale TÜR; kui ma mihele läksin, `anti ema polt mul lehm ja on mul `siia `maale lehm Pee; nad `enne kõnelasid, ku mea poesike ol'lin, ja nüid on siia `maale meeles Vil; nüid ole iki siia `maale igä päe jalul ollu HIs; siia `maale ole mea iluste elänu Krk; katel `kümmel `aastal `ol'li põvva `aasta, siia maale seräst `põuda ei ole ollu Ran b. siinse kohani kas `jõusid ka juo `siie `maale Lüg; siia `maale `kuuldus üsna ää Muh; see jalg oli kõik sinine, `siia `maale jah Aud; paštab tene `siia `maale ää üle kuuse `latvade TÜR

Vrd seia maale

siia[maani] siiani, siia maale a. seniajani mina õlin `siie `maani viel `kähver Lüg; ma ei ole siia maani seal kõin Muh; `siia `maani ma pole seust `asja `teedend Käi; tänab `aasta oo küll kätte tulnd siia `maani (ennustus on täide läinud) Mih; `seante om miu usk ollu, sedäsi ole siia `maani `uskun Krk; siia maani ole ma iks oma jõvvuga `toime tullu Nõo; siia maani? ol'li `tervüse man, saa nätä, kuiss elopäivä? edesi läävä Plv b. siinse kohani toidust on `siia `maani (kõrini) saand VII; siia maani om säidse süld, ku ei usu, mõõda esi? Har

Vrd seia maani

siia[maanine] siia maaninõ senine – Rõu Vrd seia maanine

siiapoole

sii|poole (põhisõna sag lühenud) **1.** adv siinsesse suunda; siia kanti *eks tädä* (piiritust) 'tuodu 'siie'poole 'ääre ka Vai; *Uie-Lõve* 'mõisast siiapoole Pöi; *kolm meest* 'joosi siiapõle Muh; 'keered silmad 'vaatvad keereldi, teina 'vaatab siiapole, teina sinnapole Kāi; *lūkka see tool siiapoole* Tor; *Napakas,* 'mõistus on siia'puule ja sinna'puule Hää; *lūkka seda* 'lauda natuke siiapõle Juu; 'eesti tema 'valgus siiapoole, siis läks sinnapõle Pal; 'kaevsin siss uuesti edäsi siiapoole KJn; *astu siiapoole* Ran; *kõdara olli serätse vastatside voldi,* nii siiapoole ja sinnapõle Puh; *laits tuleb siiapoole nigu üits kabin* Nõo; 'naksi siiapoole 'liikma Kam **Vrd** seiapoole

2. prep kellegi või millegi suhtes samale poole üks koht jäi siiapoole silla ja teine koht jäi sinnapõle silla Var; *põllud tulid* 'siiepole mäge Pal

sii|saadik siiaaani, siiani **a.** seniajani 'siie'saadik oli 'peldu ja 'einämaad 'molembi Kuu **b.** siinse kohani *maa oli nii tüma, et võttis inimesegi* 'siie'saadik 'sisse Jõh; [sukkadel pöiad] siiasuadik, siis üüädasse puõlõd peüäd Khn

Vrd siiasaandik, siiasaantigi, siiasaate

sii|saandik siiasaadik *siia* 'saantig ole periss ilusti läbi elänu Krk

sii|saantigi siiasaadik *miul om silmä siia* 'saantigi 'terve ollu Krk

sii|saasse 'siia 'saasse siiasamasse – Mus

sii|saate siiasaadik, siiani **a.** seniajani 'siie'saate on ikke elädä saand Lüg **b.** siinse kohani 'siie'saate õli [naiste särgil] 'päälimine õts linane ja alumine õts õli takkune Lüg; *tämä tuli minnu* 'siie'saate 'saatama Vai

Vrd seiasaate

sii|samade siiasamasse üits pühäbä 'omgu lätsi jälle siiasamade 'raede palukit 'oisma Kam

sii|samasele siiasamasse *Siiasamasele tuleb ta* (teivas) jälle lüia Tõs

sii|samasse siia, sellesse samasse kohta *pane siiasamasse* Rid; *jäägo see jutt* 'siiasamasse, *mis sii oo räägitud, see teiste ette ei lähä* Mar; *emä 'saatis mind sigade* 'juure, siiasamasse väl'läle KJn **Vrd** seiasamasse, siiasaasse, siiasamade, siiasamasele, siiasamatse, siiasamma, siiasamusse

sii|samatse siiasamasse 'naine 'ehmatas, surigi 'siiasamatse Jõh

sii|samma -samma Äks, -samma Mär, -somma Har, -sama Lüg siiasamasse 'kartuse jutt, 'jäägu ta 'siiesama Lüg; *see jutt jäägu* 'siiasamma 'paika, et mitte 'ümmer ei räägi Mär; *ma siia 'samma tegin suure küini kuhe* Äks; *ma istu siia* 'somma pohma kõrvalõ, siin ei olõ 'miaki 'haina ka ei Har **Vrd** seiasamma

sii|samuss(e) siiasamasse *õde sai Aidu* 'valda mehele, siiasamusse lähiksesse Pst; *jäägu sij jutt* siiasamuss Krk

sii|sinna mitmele poole *mis sa* 'traavid 'siie-'sinne, *õle õmeti* 'paigal ka Lüg; 'jooseb 'peale 'siia-'sinna, 'aäsa eest taga TÜR; *mugu joositab siia-sinnä* Nõo **Vrd** seia-sõnna

siib siib Vän Kad, g siiva IisK Iis Trm M(-ä) T(-ä) V(siivo), 'siiva Hlj VNg Jõh, 'siive Kuu Lüg, siibu Lei Lut, siibo Se; siiv g siiva (-ä) Saa Trm Kod VIPõ Trv Hls Vön Kam Urv Rõu Vas Rāp; 'siibe g 'siive Vai; pl siivad Pal Äks

1. a. looma (hrl linnu, putuka) tiib Küll on kajajal vade pikked 'siived, ku 'lendäb Kuu; *Vareksed* 'lennavad, 'siivad 'laiali Hlj; *kanapojad lähväd emä* 'siive 'alle Lüg; 'lendäväl murelaisel on 'siived seläs Vai; *õhe siivaga ei saa kana lennata, kul'l vigastas teise siiva ära* Saa; 'siibadega sipelgad lennavad 'valge 'rüde 'peale Kad; *arakal on pikad siivad ja pikk saba* Iis; *nahkiirel one küüned siiväde otsan* Kod; küll 'ol'i metsävärätis paelu 'siivädegä sipelgid KJn; *merejärjä* (lepatriinu) siiv Vil; *üits linnuke om ärä süüd,* siib mahan siin Trv; *iluss kiriven liblik, täpi* 'siibe pääl Krk; *Mi kotun* 'võeti iki 'siivid, ku 'anne tapeti, noidege 'ol'i ää egält kottalt 'pühki purru Hel; *ku siiva iki koheveli, siss kikass jõvvab joosta* Ran; *ani pessava* 'siibuga Puh; *lehepõnnil om topeld siiva, pääl om kõva siiva, all om võrksiiva* Nõo; *varajane varess sopotab* 'siivu, il'lane pühib nokka vns TMr; *mõni jagu kusirautsikid om* 'siivuga Ote;

ma lõigassi ani siiva ärä San; ega iks `lindu minnä? ei\_saa?, ku `siibu ei olõ? Krl; mihiläne kaugõ ei elä?, ku_siiva_läbi kulõhusõ?, siss om otsan kah Har; kanal um siiv `kaitski?, hopõn sõkaßs siiva ar? Vas; süll`em ol`l paagah tükü `aigo, nõst siivo? `säl`gä ne läts; kala hurmussõ omma? nigu siivo_katsipoodi Räp; tsirgul_umma? siibu? Lut || [näkk] lüönud siivad laiali, ise `kangest lobistanud Pal b. piltl (inimesest) `Siived juo `kandavad (saab ise hakkama) Kuu; ega sa iki `kõrgepess lennäte ei saa, ku siiva_i ulate Krk; ku `kästi, siss sa pidid siivul olema (tööd rügama) Ote; Taa elu ka\_ks um halv, ütte `siiva piten um liinan, tõist `siiva piten maal Rõu

2. millegi külmine või väljaulatuv osa a. tuuliku laba on neid ka, kie kahe `siivega `käiväd, `neljägä on ikke täis `terve `veski Lüg; Kolm siiva õlid terved, ainult ühe siiva redel õli katki Trm; siiv piäb vähä põegiti õlema, `vassa tuult piäb kuarud õlema Kod; kost tuul `pöörab, `senna jälle siivad `vasta Äks; Pal`lad redelid ja siivä raad ei võta tuult, sinna pääle tõmmati igäl siiväl takusest rõõvast puri Vil; pääratass saap edimese jõu `siivest Krk; `siibu kinnitedi `kiilegä ja klammerdega sinna päävõlli otsa `kül`ge Ran; siiva? omma? puust, rõõvass tõmmadass sinna pääle, sõss lätt Har b. voki lüht voki keeri om voki siivä kül`len, nüüj käip pääle Nõo; langaratass vaia treimañni poolõ paranda_vii?, siiva? omma_ `kaitski? Har; Siivol om raudvarb, mis pooli sisse käü Vas; keeri ajagi tuud `siibo `ümbre Se; `hamba? `peßtü? siibulõ `sisse ütte `puuldõ ni `tõistõ `puuldõ Lut c. sõiduvahendi osa Tagapool kahelpool õlid suanil siivad, need `aitasid oida, et `ümber ei lähnud `kergelt Trm; vanass õlid `vankri siiväd värvitud särjesapi värviga Kod; [ree] pääpuu `pääle `panti siiva `puuda `kandma, mis tulliva katele `puule külle `pääle Trv; sõidu `vankrel om siiva ratta `kottel Krk; ilma `siibude reska läts `ümbre Hel; rij `siibule `panti sarapuidse varva Nõo; `troška siiva? omma_ `muuga\_koohn, piat `puhtass `mõskma; loodsignu siiva?, lavva, mis `lüüdü loodsignu `viirde Har d. adra hõlm vanal kurgadral ei õld `siibe ei kedägi, `sahkapuu õli ja `putked sää! õtsas Lüg; siib löõb mätta `ümber, paneb vagasest magama. ia siib `keerab nii, et lußt näha Trm; suurel adral_o sahk ja siiv Kod; siib kääñp maa pahepäidi Ote; siivoga adra? ol`liva?, millega ai vana virgõssõ vallalõ Räp e. võrktõke kalapüügivahendil Mittu `süldä sai `nastisi `enne vedädä, ku `nuoda `siived hakkasid üles tulema Kuu; Mõrra siiväd, mõlemad paar `süldä pikäd Vil; siiva panet `sisse `mitme tikuge, sõss panet päämõrra, sõss panet kül`lemõrra Trv; siiva_ `veetäss kokku, sõss kala\_läävä\_ `sisse, [nii] kuuridsõga_ `püüti Urv; sakol`ja?, katsipoodi omma_siivo?, sügävede kotustõ `pääle pandass `sisse Räp f. (muud juhud) `paari `vaksa `pitkulaised punased `siived (kala uimed) Vai; `kartul ajab siiväd `selgä (koortest) Kod; kerilavva siivad om nu lavvad, kelle pääl jalg `ol`li Ran; Palitu siiva omava laabakeli Nõo; kaits väke, üts siiv `piirass [teise] `ümbre Räp

Vrd tiib

siibakas siibakas Vil; siiba|k g -gu Rõu

1. riba, siilak `Lõika taa siibak är?, sõss saa tasanõ Rõu

2. adj < siil? siibakas maa, üks ots peenike, teene lai Vil

siibal `siibal g -a Jõe Kuu Lüg

1. riideriba, räbal kouk`seljad `läksite `atru `pohja `pääle merele ja viis `verku tegite nii `siibalaks et Jõe; torm tiris `seilid `siibaluks; Oda `sahtlist üks `siibal ja siu `sormele `ümbär, must `lähte jo `muidu [haava] sise Kuu; `Rätsepa toas vedeleb pali `siibalaid Lüg

2. kitsas maariba viel üks `kitsas `siibal jäi `toiseks `päiväks `niitä; Siel `siibalal `kasvab `sendä hüä hein Kuu

siibama `siibama, da-inf siivata kiiva hoidma, kiiva kiskuma kui üks kül`g pikem, teine lühem, siis `siibab; naistel jakk, kui teine ots pikem, üks ta siivand Lai

siiber `siiber Var Tõs Kad Kõp, g `siib|ri Kuu VNg Lüg Vai Jäm Mar Iis Kod Puh Nõo, -re Mär Tor Nis Plt KJn Trv Hls Krk Ran; `siiver Muh Rid Var Kei Ann Tür, g `siiv|ri Lüg Jõh Jäm Khk Kaa VII Põi Emm Käi Rei Han VJg Trm, -re Rei Phl Kse Häa Saa Ris Juu Jür Amb JMd Koe SJn Krk; n, g `siibri Ote San Krl Har Plv Se; šiber Lei; p `siivrit Võn

1. gaasivoolu reguleerimise seade *panema* nüüd `siivri `kinni Lüg; *meil ei olegi* `siibrisi, `suitsu `lähto `muidu üles `korstna Vai; *ahi uriseb küll, vahel tõmmab nõnda\_t, kui* `siivrid palju `lahti oo Khk; *Nõgi oli* `siivri vahele läind ning ma pole `siivrid `lahti saand Kaa; *Tuul on nii vali, võtab* `korsna mühisema, `tõuka `siiver `koomale Põi; `siiver ja `riiska oo ahul Muh; *ma lehe pane* `praegu `kõõkis `siivre `kinni Phl; `enni põlnd `siibrid, `enni oli aho pel't Mar; *seda siivert tuleb parandada* Kse; `tõmma `siiber `lahti, `suitsu tuleb tuba Tõs; *mede majas on pal'lu* `siivridega `ahje, `siivrede ännad `paistsid nõnda kui korvisangad rias Saa; *leitseaugule käis lauast* `siiber ette Nis; *kui aki pesa tuli* `kostnas `siivre `piaale, siis ei soand enam `siivert `lahti `ühti Juu; `siivre vahelt aab `suitsu JMd; *tee soojamüüri* `siiver `lahti Koe; `siiber, säält kisub jo vingu üles `korsnasse Kad; `tõmba `siiber `rohkem `lasti, `suitsu tuleb `kambri Kod; `siibrid lükati `kiinni, kui müristas Plt; *Nüüd põlegi äid* `siivreid `saada SJn; *mis sa* `siibrest `kinni lükasid, `vingu tuleb `sissi Hls; *ku* `pikne om, siss pannass `siivre `kinni või tetäss tuli ala Krk; *es saa ma* `siibrit `kinni panna viil, iki tuki palava Puh; *kui nõgi om* `kärge tõmmanu, siss ta_i lase `siibril `kinni minnä, piab puhastama Nõo; *meil om* `äste tettü küll, kuus `siivrit om ahol Võn; *litsu* `siibri kinni Ote; *kats* `siibrit, üts ei lasõ? tuld truuba `sisse, lätt `õkva `korsnadõ Har; `siibri mant `aase `savvu `tarrõ Plv; *inne pant trubaravva kinni, a pääle tuu* `toukat `siibri, siss inäp lämmi `vällä äi lää Se

2. viljavoolu reguleerimise seade veskis jahud `juoksid `alle, sai sie kott täis, `siiber ette Lüg; *kui toru on* `vil'la täis, siis `siiber saab ära tõmmatud, siis toru seest jooseb vili `vällä Var; `siiber tõmmets `valla ja vili joosep `alla `korvi Krk; vil'latoru `siibri Har

siiber|jalg (putukas) `siiberjalg [on] `sääse `muodi, `suuremb Lüg

siibitama `siibitama vihistama – Jõh

siiblikane `siiblikane ebaühtlase otsaga `siiblikane luud, aga parema `luuda ei saa Lüg

siib|murelane tiibadega sipelgas siibmurelased on paganad kibedäd, ku `ammustavad; siibmurelased, maa all on neil pesad Lüg

siib|sippalgane tiibadega sipelgas Alade `vihma iel `lendäväd siibsippalgased ohus Kuu

siibõruss siibõruss siiberdamine, lohakas tants *Taõds vai asi, üts siibõruss um õnnõ?* Rõu

siid siid g siidi Jäm Khk Kaa VII Põi Muh Emm Käi Rei L HaLä HJn Jä ViK TaPõ Plt T, `siidi Kuu Hlj Jõh IisR Ris Nis Kos Jür; *siid g siidi* KJn SJn Vil M V(-ei- Lei); n, g `siidi VNG Lüg Vai siidriie, -niit; siidist riietusese; siidlint `kassi karv on `pehme ku `siidi Lüg; *ega sie täis siid õle* Jõh; *ta paneb siidid niidid omast poolt; siidis ning sammetis keivad noored inimesed* Khk; *see ju* `sakste asi, *see siid* Emm; *tuulekala on üks ilus kala, ta on ju igävene siid kohe pilt* Rid; *nüid tuuats* `siidisi küll pluusade jaoks, küll rätide jaoks Kse; `Siidide `sisse tuleb vist koi kua, kui kaua ummukses `seisvad Han; *peas oli naistel koa rätik, need olid koa* `uhked kirjud siidid Mih; *nüid käevad inimesed üsa* `siidis ja sametis Vän; *poed* `siidi ja sammetid täis Hää; *poitmuitsid* `tehti `siidid keik, aga `enni olid siitsi `riidest `kirjud Ris; *ega siis põld sedasi* `siidid, siis olid niuksed kodused villased kleidid `sel'gas Nis; siidist teevad `kleitisi Hag; *niinepuud üiavad, [et] pane vette, kisu* `kooi nagu `siidi Amb; *lina* `ütlevad ikke, et `seistes läheb siidiks, vill läheb sitaks JJn; *naise müts ikke tehti alati siidist, pika paeltega* Kad; *tieb enesele siidist kleidi Iis; pool kapit* `siidisi täis; *Kas siis peregi suab siidi vedada (laiselda), kui peremees ise igal pool virgalt töötab pilt* Trm; kolmenukelised õlid siidiss rätikud Kod; *kida on* `raske `arstida, vast `siotassee musta siidiga `kinni Ksi; *käib* `siidis KJn; *kui arjused käesid, siss es tuu* `küigi `siidi Vil; *kõva iluse lina, neist* `keträ ku `siidi kunagi; *sij* käü `puhten siidin üte `puhku, siidiräit pähän Krk; *tuu tõi kolmekuninga päeväss* `mulle `valge siidi (rätikust) Puh; *verev* `ündrik, ku ta tiirut, siss siid kahisi; *vanast üteldi, et sitt kannab* `siidi, `eldel ei ole `elmigi kaalan Nõo; *suur siid* `juussõ otsan Ote; *Sitast ei saa siidi, kanapasast kalevit vns* Krl; [kaasitajad] `ol'li ärä ihitedü `siidega ja `hel'miga; *ma esi kisu* `siidi, *ma olõ peenemb miiss* (ei tööta) pilt Har; *illuss siid pää* `ümbre Rõu; `valgõ maatano, siidi? takah Plv; *kes rikkamp ol'l, tol õks ol'liiva* `laemba\_siidi? Räp; `siidega? pal'miti kõik liht Se; *siid um kitsõhannah* Lut || ämbliku võrguniit `ämlik teeb `siidi Rap; `ämlik nakab `siidi vedämä Nõo

siida siida Rei, `siidä Vai pärast seda Siida kevaded ma pole teda näind Rei
siidast siidast Emm Rei Phl sellest ajast kuuskümmend `aestad on siidast Emm; siidast pole teil käind Rei; siidast saab nii ja nii palju `aega Phl

siidi- siidi- kes olid s rikkamad pruutüdrukud, nied `ostsid siis `niisukesed `suured `siidi `lehvid Kuu; `mustlased `käisid siis juo `siidi `sielikuttega VNg; `Siidikera, `niidikera, tubakakott ja `tuobripuu = kass IisR; kailarätigud mestel, kes oli `uhkem, pani omale siidirätigu Jäm; rose-tt on siidipaelast `tehtud Khk; Siidileit oli `sakste asi, kui ma kasusi ja noor oli; Kena rätik oli, siidi `narmad olid `ääres Pöi; sitsirätikumi ja siidirätikumi toovad `poodide sehest; arjutanul `ollid pulma `aegas siiditahid `külges Muh; ma luba `sulle siidipaala tuka `sisse Rei; tõmmatakse `piirgo nago siidi `linti Kul; see tuleb siidiniidiga iluste `kinni ajada Vig; vanast olid punast siidimütsid Lih; Kujukottide lapid lõigati siidiriidest, vanema põlle või mütsi tervest äärest Han; suur lai siidipõl `seoti noorikule ette Mih; paits `tehtass taha ja `pantass siidiliint `otsa; poistel siidilipsud `kaeles Hää; `seplel oli siidi `paelade kahl taga Ris; `peime õdedele `ahti jälle koa ikke siidirätik Nis; `Siidiriiet ei `kuotud külas, seda pidi linnast `ostma Jür; nüid kannavad siidisukki Amb; eks ole `mitmed ohud ike, siidirätikud ja rahad `piale `pandud `estist (roosi ravimisest) VMr; naiste mütsid, nisukesed `kõrged mütsid, piitsid testel servas ikke ja siidimütsid olivad veel ise Rak; kleidil sinine siidilint peal Trm; edemalt `kaanti `mussa siidi `paala kaalan Kod; pletpaead olid `riidest, kes pani `riide serva, kes `jõudis, `ostis siidipaela Lai; ma tegin isi tanu pitsist, pal`lu `senna siidi `pitsi läks Plt; vanemal inimesel `pandi siidirätik [kirstu pähe] KJn; siidirõovass om kalliss Trv; käib siidileidige kardult `korjamen Pst; `nastel om siidisalli Hls; noorikul om sõluk, siidi tasku, linik, pallapoolik Krk; nemä esi olliva `väega `uhket ja suurelise, käesivä `uhken siidi `kleiten ja siidipesun Ran; vanast ol`l mul `valget `kruuti siidirätik Puh; mehenaestel `ol`li tanu pään, `valge tanu, ja kirjä olliva siin iin otsa pääl, siidilindi olliva taka; miu jalg ei ole siidisukka `kannu Nõo; Ta laşk `endäle üte uvve siidikleedi ummelda; mul `valget siidirätti küll ei olõ, om vahanõ vai säräne `kõl`kass Rõn; Silmä` ku sibulakõsõ, `kääp` ku kääriperäkese, `kõrva` ku kõolehekese, and ku siidiliint = kass Urv; om siidi `paprõid, miist tetäss `kuul`jarištılõ `puntõ ja `kruunõ Har; mul ol`l hellinine siidikleit pidolõ minnä Röp

***siidikas** siidika|ss g -se Krk; siidikäs Kod siidine siidikäs rätik õli Kod; `seantse siidikase lilli ol`liv kahre `rõõval sehen, `seantse `elkäve Krk

siidilind harakas Siidilind, tal ilusad mustad ja `valged suled läigivad; Siidilind tuleb, käratseb jälle kääk-käk-käk Hää

siidiline siidili|ne Khk, -le|ne Kse Hää KJn, g -se siidine siidilene leit `sel`ges Hää; riie on siidilene KJn

siidine siidi|ne Muh Kse Mih, g -se Jäm Khk VII Rei Saa JMd VJg Iis Plt KJn, -tse Trv Hls Krk Puh Nõo San Plv, -dse Krl Har Rõu; `siidi|ne g -se Lüg(-tse) Vai; seidin Lei

1. siidi sisaldav, siidist `peigumies, ku läks `kõsja, pani `pruudile `siiditse rätte `kaula `ümber Lüg; leeri `lapsil olivad `siidised `kleidid `seljäs Vai; siidised sukad Khk; kena siidine riie `olli Muh; siidist rõõvast ei jõua osta Saa; sile ja siidine VJg; kääd nagu siidised Iis; tal on siidised `riided seiläs KJn; temä toonu `endä `tütrele periss siiditse `rõõva Trv; [ta] taap `endäle siidist `kaali Nõo; [mõrsjal] päälaest jalatallani `kõik` ol`l siidine Har; `sel`ge siididse `rõiva sälähn, kää nii `uhkõhe Rõu; seidin amõ Lei

2. piltl siiditaoline Kenel `siidised `iuksed, sie on ia südämega Lüg; sügise nad (loomad) nii libed, siidise karvaga ning `prüsked VII; jänese villa om siiditse Krk; `väiksel Jaanil om pää pehme siidine Puh

siidipaju (puu) al`lpaio ja punane paio ja remmalpaio `kasvavad `metsas, siidipaio tahab aritud maad; kui roets `varblased `laulvad siidipaioide ots, siis tuleb `vihma Mar

siidipuder kartuli-jahupuder `Lapsed `hüüsid sidä `putru, migä oli `tuhlist ja jahust segämiste `keidetüd, `siidi `putruks Kuu; [Ta] pole siidi `putru sõond Kaa

siidilroos moon Seal `kasvas `palju siidi `roosisid Jäm; nee oo siidiroosid Muh

siidi|saba siidi- Lüg/`s-/ Tor, `siide- Ris värvuline (Bombycilla garrulus) `siidisaba on `alli `karva lind, pääs teräv tutt, süüb `pihlaku `marjasi Lüg; siidisaba sihuke tore värviline Tor

siidi|supp (jahu)kört ta süüb siidisuppi Äks

siidi|vedaja looder, siidivend ol' sääne siidividäjä Vas

siidi|vend looder, laiskvorst, siidivedaja `Siidivend tüöd ei tehnd, ajas `päivä kudagi `õhta Lüg; `Söuksed siidivennad on küll `kanged kamandama, aga töö `tehku teised Kaa; kuradi siidivennad küll, nüid alles tulevad Hää; kes tüöd ei viitsi teha, see on ka üks siidivend Lai

siidi|ämblik siidi `ämlik looder, siidivedaja – Krk

siidi|ämläne (teat ämblik) siidi `ämläse, kel nuu suure `valge kupu takan om Kam

siie → siia

siig siig g siia SaLä Pha VII Pöi Muh Hi LäLo Mär Kse Han PäLo Tor Hää Ris HMd Juu JõeK JMd Koe VJg Iis Trm Hls Krk Hel Vas Se, `siia Kuu Hlj Lüg Jõh; `siiga g `siia VNg Vai magevee- ja siirdekala (Coregonus) siig on `paarikilone, vahel ka `puolekilone Jõe; sai `suuri kalu, `siigu ja lõhi Lüg; `siiga meni `ahvena verko, moni oli `vimma `vergos ka Vai; metel kevade üks siig oli änam kut kolm `naela [raske] Khk; vanast oli paulu `siigu meres Mus; sii `ääres pole paulu `teisi kalu, aavid ning siiad on Pha; siig on ea `pehme kala Pöi; kevadene siig ja sügisene piim_o pere `tütre söömaaeg Muh; siig, merekala, vähigese `suuga Emm; vaest sügise `olli `siigu ka Phl; meie küla mehed keisid `siigu `öösi `püidmes Rid; sii püiditse angerast, koha, `siiga ja `vimma Tõs; Mehed `käääd sügüse `Ruhnus `siigu `püüdmes Khn; siial on `keskel must juft ja pea on teist `moodi Tor; siig on soomusega, `pehme lihaga, sügisi `püitaks noodaga ja mörraga Hää; siin ei ole `kuulda oln `siiga saavad Ris; kui lestvõrgud olid, sial `ulkas `juhtus `siiga ka olema HMd; ühe siia sai verguga JõeK; `siigasi `püita merest VJg

siih, siihn siih Rõu Vas Räp Se Lut; siihn Har Rõu Lei Kra siin siihn ei olõ, `otsi\_kohegi muia?; vil'lä `sisse om jo? `uhtõid ajanu?, ei olõ küll pal'lu, siihn ja `sääl mõni üksik om Har; siihn um mägõr `mütnü?; ma\_lõ siihn, mis\_ti\_minno otsidõ? Rõu; `Torma opõtaja poig ol' siih herräh; siih kasuss niipal'lo võid lille, et `koplih kõik' maa om kõllanõ Vas; ma olõ siih majah `sündinõ Räp; siih om hüä vili, tah ka viil olõ õi? vika, a sääl pedäjä man om periss kõhn; siih `Tufluva laanõh ol'li soe? Se; ma? olõ parhilla? siih, timä um tan Lut

siih|samah siinsamas sa? olt siihsamah Lut

siihärdi|kuu siihärdikuu arvatavalt varasem 13. kuu nimetus – Rõu

siil siil g siili Jäm Khk VII Muh Emm Rei Phl Mar Kul Mär Vig Kse Mih Tõs Khn Vän Tor Hää Ris Kei Hag Juu VJg Iis Trm Plt Vil Hls Ran Nõo Kam Ote Rõn, `siilu Saa Äks Kõp Krk San, `siili Kuu Lüg IisR; siil' g siili JMd Koe Kod KJn Hel Puh Kan Har Vld, `siilu Pil Trv Hel; n, g `siili Vai

1. okastega imetaja (Erinaceus) `Siili ku nääd sügise viel `viinakuul, siis on pikk, sue sügis Lüg; `eigä mei `metsäs ole pali `siilisi Vai; Siil silis aja äärt `mööda Jäm; siil leheb vahel koterdes, pista korra, siis kut kera Khk; ma ole küll siili `peose võtn Muh; sääl pole `ussi end, kus siilid aa Emm; siilid joosvad maas ühnä madinal Mar; siil tegi iga `aasta kuus `poega Kse; Rebäne `otsidõ silde (siilide) pesäd üles ning `pannõ pojad `nahka Khn; siil, neid põle ka nii `ränka `ühti Vän; siilud kisusid, podisesid ja paännid aga kül'lega raps ja raps Saa; siilil oo suur podin `juures Ris; me lapsed armastavad `siili Juu; teravad okkad niigu siilil Koe; siil lähäb nagu sabiseb VJg; inimesed on jo nagu siilid, ei sünni kokku, teravad okkad piltl Iis; `siila (siile) ei õle `üste kähnuud Kod; rebäne jah `kaasi süüb, `siilu tema kätte ei saa Äks; siilil jalad ja kõhualune on sile ja `pehme, sel'g aga on kui kraas Plt; siilu arjassa om `püsti, siil' om kuri Trv; ku siil oma `nõklege pist, om veri perän Krk; siilu ajave pidime lak'ka Hel; [masin] lähäb edesi nigu siil, mugu müdiseb Ran; siil' süüb `usse Puh; vanast `ol'li `siile pal'lu, ku `mõtsa lätsid, siss põgisiva ütte viisi Nõo; siil - - üitskõrd ma `näie, mõni kuus `poiga imesivä nigu `põrsa Rõn; siilu pesä om all `koplin San; siil' om ku vana kobrik inne Kan; ma_ `tõie üitskõrd siili mõtsast kuu?, tuu harisi kotun vällä?, `naksi `hiiri `püündmä Har; siili harassõ? `tsuskasõ?

halusahe Plv; `väiko siil' aa kahro pesäst väl'lä (nõrgem võidab tugevama) Vas; siil tõõnõ tõist `vasta husisass, ku vihanõss, kisk `hindä `kerrä Se

2. kolmnurkne äke siiliga künnetäss `piite ja `kartulid, siil ei `viska üless, vaid kratsib läbi; siilil om `tel'mise raud, `laia ja kokku saad `telli Ote

siil¹ siil g siilu Jäm Khk Kär Pha VII Muh Hi Rid Mär Vig Kir Kse Tõs Khn Aud Tor Hää Saa Hag Juu HJn Jõek JMd JJn Koe VMr VJg Sim Iis Trm Kod Lai Plt Pil KJn M T Kan Urv Krl Rõu, `siilu Kuu Hlj Lüg Jõh, siilo LNg Mar Ris Kan Plv Vas Röp Se, siila Har Lei; n, g `siilu VNg Vai

1. pikk kitsas lapp a. riideriba, vahetükk; paan Tie kuub `mitma `siiluga, siis jääb ilus lai Kuu; siis one `sieligu üvä `laia, kui `siilu one VNg; sukkale `tehti taha `siilud `juure, ku õlid `nõnda `paksud jalad Lüg; `tal'ja - - kaheksast siilust olid kogu `aetud Jäm; [vaja] kuuele siilud vahele `panna Khk; kui jäme inimene oli, siis `pandi [särgile] ala siilud Pha; siilud `aeti `kõrva, kanjas es ole nii lai mitte Muh; viletse `riidest kuub, siilud taga Käi; siil oo alt lai ja pealt ketsas Mar; kui talbe mehed keisid `väl'läs, va `siilega kuued olid `selges Vig; mõni `sohke vana riie, naa jätkatud tiikid, `siiludest kokku `aetud Tõs; naeste rahval olli pikuti riibulene jakk `siiludega; ol'li vana põll või mis tahes, tõmmati siil ära kül'lest ja topus ol'li `val'mis Saa; `leikab `riide `siilode `viisi Ris; särgile `pandi siil sabasse Juu; sielikul siilud vahel Koe; alt oli laiem `siiludega kuub VMr; siilud `pantse kahele puale sappa Kod; kui pluuse kitsas, siis aad siilu vahele Lai; `kiinnised jakid olid, paelu oli `õmlusi, `metme siiluga `kainla alt Pil; siil pannas `amme `käisel Hls; `perse ja `kintse vahel om siil [pükstel] Krk; vanast olli serätse laja särgi, aluvõõrd `müüdä `mõõta kuus küünärd laja, ütest siilu otsast `tõisi; siil ummeldi `sisse, `kolmenukka Nõo; `kauglaalotsõ siilo? Kan; taal om kiil' särgi siilalõ vahelõ ummõld; Pik'särgi?, nuu `ol'li õigõ\_pikä? ja `suurdõ `siilugõ Har; panõ siilu pääle, ku kitsass saa Rõu b. maariba sene `põllule sai siil `juure `panna Lüg; pisike siil jäen veel `niita Muh; iga talul oli oma siil Kir; enemä olid siilte `viisi põllud jagatud Khn; eenama siil oli teese krundi vahel Juu; siilu `viisi old einamad ja põllud, kui vanemad elasivad Jõek; vil'lapõllul on ka siil JJn; sääl olli üits einäma siil viil'jäänü Krk; sääl om üits siil tõsele manu `antu Ote c. viil [seep] sai katti leigetud `siiludeks Kär; ubinille `paante `tsukrot mano, siss `paante leevä pääle ja `vaotõdi siilo_kokko Röp

2. rietuseseme hõlm võttis mu `kinni pinsaku siilust Iis; `kanden piimä `nüksut siilu all Hel; pane särgi siilu `sisse ja mine Puh; pik'k kask `ol'li, edimäitse maadi lõegati nigu nuu `kaska siilu Nõo; `lasknu särgi siilu lak'ka, siilu külen `el'knü õpõ rublatük'k Võn; nuu vannä `muudu suurõ särgi `ol'li, latsõ `võeti ka sinna `siile `sisse ja `viidi `kerküde San; Võta? minnu kah palitu siilu ala, mul om jahe Urv; mu\_kamsil omma\_siila\_periss `katski? Har; `tsuska? siilo ala, et `kiäki ei näe? Plv; siilo? vallalõ Se

siil³ siil g siilu Khn, `siilu Kuu Hlj kliiver alukse siil Kuu

siil⁴ siil' g siil|a, -i vingerjas – Krl

siil⁵ siin laud om siil Krl

siila siiluti vaat `olli siila lõigat, siilud sihes Muh

siilak¹ siila|k g -ku, -gu suurte harjaste ja terava seljaga siga siilakidel olli teräve sel'g ja jämme kõva arjuse Krk

siilak² → siilakas

siila|kala vingerjas siilakala om ku uss, tsiga süü tedä Krl Vrd siilikala

siilakas siilak|as Lüg/'s-/ Khk VII Põi Mar Koe KJn, siilag|as Jäm, g -a; siila|k VNg/'s-/ Muh Kse Võn, g -ku Käi VJg Hls, -ki Emm; pl `siilakad Kuu riba, siil oli `tiada, kui mittu `silda `kiegi [noodalina] tieb, pärsat `siilakad ajasime kokku Kuu; `enne olivad küla `viisi `pollud, üks `siilak siin, `teine sial VNg; kas `õige `annad `mulle õma maa `küljest `siilaka `juure Lüg; `riide siilakas Khk; `kiskus `riide üsna siilakateks VII; Külas olid einamoad pisiksteks siilakateks jagatud Põi; seal\_o üks siilak moad Muh; põllud nii `mütmes siilakis

siilaku-viilaku

Emm; põld oo `neoke pikk, nagu siilakas Mar; siilak, ühest kohast lõigatse Kse; suured `riide siilakad jäid järele Koe; vammuse siilaku Hls; siilak `ol'li maaveerekene Võn

siilaku-viilaku ribadeks see oo nõnna siilaku-viilaku `lõhki et Muh **Vrd** siila-viila

siilaline siilali|ne g -se siiludega siilaline särk Plv

siila-viila siila-viila Muh Kse Puh siiluti; ribadeks leit läks `lõhki siila-viila Kse; maalapike om siila-viila, täl ei ole õiget `piiri Puh **Vrd** siilaku-viilaku

siilik → seelik

siili|kala siilikala vingerjas – Krl **Vrd** siilakala

siili|pobi siil siilipobi pobiseb sedasi, katsud, siis teeb pop-pop-pop Jäm **Vrd** siilipopp

siili|popp siil siilipopil oo ogad peel; mis sa pobised järjesti kut suur siilipopp Khk; `Õhta siilipopid pobistasid põõsaste all Pöi **Vrd** siilipobi

siili|rohi (taim) Siilirohi olnd see `kangest kena aisuga rohi eina sihes, vahest niidu `aegu tunned Pöi; kes siilirohu levab ja paneb käe tække `sisse, see võtab kõik lukid `lahti (teat uskumusest) Muh

siili|siga siil siilisiga, vahed ogad sel'jas, tõmmab kerase ennast Jäm; siilisiad keivad kalakidu `söömas; päävakoer, must ning karune, tõmmab kõverasse kut siilisiga Khk

siili|viga (mingi laste haigus) kui siilivega oo, siis vähike laps kisob ennast `kangeste kokku Mar

siil|kott siil `metsas oli pal'lu siilkottisi Ris; konnad ja siilkotid on kadun HMD; siilile `öeldakse siilkoti Kei

siil|samal siinsamas siilsamal `omgi_tu kotuss Krl

siilu|arjak siiluarjak jõhvikas – Krk

siilu|arjas (taim) Siiluarjas mitte mudu maha_i lää, ku vikat piab tuliteräv oleme Pst

siilugas `siilu|gas g -ka riba, siil `siilugas maad; `Oige vana, `päivi nähnd [võrk], `siilukad rippusid `pauluje vahel Kuu

siiluline siiluli|ne Vai/ `s-/ Muh JMD Koe, -le|ne Rei Mär Kse Juu Plt, g -se; siiloli|ne Kod Plv, -le|ne Ris, g -se siiludega, siiludest koosnev miu `sieliko on `siiluline Vai; sutstük'k oo `vilsest `riidest, siiluline; poisil `olli viie siiluline müts Muh; oli täna na siilulene põllutükk teha, `mitmest kokku Mär; seelikud lõigati koa siilulesed Kse; sie jakk oo nõnna siilolene et Ris; tekid tehakse kõik pisiksest `siiludest, on siilulesed Juu; siilulised põllud Koe; `niskene siiloline tõene Kod; `mitme siilulene korsik Plt; siilolise särgi? Plv **Vrd** siilaline

siiluma `siiluma, (ma) siilu(n) Jäm Khk Kär VII Muh Rei Kse; `siiloma, (ta) siilob Mar siiludeks tegema käristab `riide puruks, siilub Khk; [seep] sai ää siilutud Kär; `siilus `katki püksid VII; nakk siilutse `mitmeks; siilu sa `leiba Muh; mis sa sest east `riidest katti siilod, sedä lähäb veel `tarbis Mar; ma siilu selle koa ää Kse

siilutama siilutama Mär Kos KuuK siiludeks tegema riiet siilutakse Mär; einamad olid siilutatud nagu põlludki KuuK

siiluti siilukaupa `Niida aga jah `siiluti IisR

siilu-viilu siiru-viiru seest siilu-viilu ja pääld kulla `karva Emm

siilu|viilulene siiruviiruline seest siiluviilulene, piält kullakarvalene = sibul Tõs

siimann `siima|nin g -n(n)i San Krl Har, -ni Krl Har laulumäng `lausive ja leive tarrõ `müüjä `siimanni San; vanast lätsi? kokku, tei? `siimani Har || `siimanni olli? jõululaulu ollu? Har

siiment → tsement

siimiski siimiski (määrdund, läbi higistatud riidest) Töölt tulles oli särk nagu siimiski; Riided nagu siimiskid selgas Mar

siimun → simun

siimu|raud `siimuraud euf hülgeraud – Kuu

siimuskaan siimuskaaq|n g -ni tõrvanöör siimuskaaniga kleeditaks `vahtisi Hää

siin¹ siin Jõe Kuu Lüg Vai Kul Saa K I eL(sein, šein Lei), sii S L Nis Rap Juu

1. a. osutab kohale, mis on lähemal, kõneleja ligidal *miä olen `praigas siin Vai; tegime nee laed ning parandad ning mis sii `päärgus näha on Ans; ta oli natise aea eest sii Khk; mo vanemate vanemad on sii eland Kär; pole sõukst `asja sii `ühtid Krj; nad said sii sügiseti üsna soodakile kalu Pöi; sii_o madal meri Muh; sii pole neid `pankasi, aga Saaremal neid on Käi; pahutas sii tüki `aega Phl; `uiskusi põle sii olnd Rid; mis sa vahid sii remaskil maas Mär; ma ei ole sii `enne keind Kir; kõik `kuibad (kuivavad) ära külakaod, aga sii ikke seesab vesi Mih; sõja `aegas olid soldatid sii Aud; sii ju küll ää `olla Hää; me oleme siin, tõised on sääL Saa; sii `ööldakse nõnna Rap; eks ma teind siin mõnesuguseid `asju KuuK; küll on õud `olla siin Amb; mis sa vahid siin, kui sa jalust iest ää ei sua Koe; oli siin tüdrukuna Sim; seal õlivad `einamad kole `kaugel, üks siin, teine sial Iis; mina elasin `terve eluaea siin Trm; siin [on] pailu `uüsisid Plt; [kõrtse] siin `ol'li kaks vastastikku Vil; mina ole siin, temä sääL, no kost meie sõss kokku saeme Trv; ma ole kava `aiga siin Krk; sõsar käis liinast ülepäesi siin Ran; ega miä `kossegi ei ole `ulknu, ma_le siin `sündenu ja kasunu Nõo; ma tahass katevahel kõnelda suga siin Kam; ma kae, kas minu miniät om ka siin Ote; täl om siin poig ja sääL poig, tolle pääle tuleb näil pahanduis Rõn; mi\_sa sääL õigutõ, ma\_lõ siin San; siin mõni `pel'gäss no_ka viül `kahtamist Rõu; kas siin so kodo um Plv; siin olnu? sõa aastagu? ka Lei; sinä olt parahilla? siin Lut*

b. (koos kohta täpsustava sõna või väljendiga) *tuul on juo siin vesi `kaares, `Tallina päält kõhe Lüg; `ninda `pallo on `tähti `taivas, kui siin paberi pääl neid tippusi Vai; me elame sii `kõrge panga peel Khk; koer on sii mu `juures Kaa; ta on juba mütu `aastad sii külas eland Vll; sii aa `eares oo üks va metsõunpuu kärss Pöi; ma ole tukkun sii soja päeva ees Muh; me oleme sii pime sees Käi; nüid oo sii küläs jo kõik rukid lõigatud Mar; sii Lihula `mõisas väga viga ei oln Lih; `lätlased `enne olid alati sii laadal okidega ja `toolega Aud; Sii `ümmerkauda `kiigi ei `oska vüüd tiha Hää; [oleme] kolmas põli sii koha pial Juu; nüied on nüid siin kesspaegas ja sie lõngapakk oli sial (kanga niietusest) VMr; siin kõha piäl õli tämä elanud Kod; kaks al'likad on siin metsas Pal; juba kolmkümmend üheksa `aastad olen ma siin talu_päl KJn; mis sa tõllerted siin ehen Pst; siin `mõtsu sehen `uše ei ole Nõo; esä magasi siin sängühn, ma magasi tuulpuul Rõu; timä eläss siin `lähkseteh meil Röp*

2. osutab juba mainitud või mainitavale kohale, kus midagi esineb, toimub jne *`liiti põle `olngid, ma `tulli `siia, sii ole koa `liiti mette Muh; ega siit saa kedagi `osta, sii pole `poodi Mär; õues olid kõõgid, meitel oli koa sii Kir; mede maa peal, sii oli enne Kajaka raba Mih; meie `õues -- sii `käidi `jootmas `teisu (härgi) Rap; olen `võõres `kohtes, sii mind `keegi ei tea ega tunne Juu; tule `siia, siin om varisamb Nõo; mis mi nukah viga ellä?, siin elä nigu [paradiisis] Plv*

3. osutab koos sõnaga *seal* millegi juhuslikumale, eri kohtades toimuvale vms *jõvikaid on siin `suode pial pali, aga `nõnda siin ja sääL Lüg; mehed sii ning sääL, `kergema töö juures Kär; sii ja siäl riisuti kedägi Tõs; siin ja seal olid suured loegod moas Juu; laits om `väegä kärssitu, väl'e siin ja sääL, on püsimädä küll Ran*

4. osutab asjaolule, asjade seisule vms (kohatähendus on tuhmunud) *no siin mina en tia midagi `üelda, tie aga, kuda `arvad Lüg; Äi sii pole teha `ühtid, muudkut paneme pugama Kaa; Äi sii `aita ussirohi ega püssirohi Rei; ega sii põle vahet `ühti Mär*

Vrd siih, siihn, siil⁵

siin² *siin g siini* Jäm Khk Kär Kaa Emm Rei Mär Var PJg Hää Nis Jür JJn Plt, `siini Kuu Lüg; *siin g siini* Saa Krk Ote Har, *siina* Se; n, g `siine Vai

1. relss, rööbas *Roudtee siinid Jäm; `seuksed siinid on, koogud pannakse `siinide kaela (suutsuahju raudvarrastest) Kär; Tõsteda siinide peel liikuva kärruga välja Emm; ma olen ikka `siinisi näind koa (raudteest) Mär; loomirasu ja masinaeli segamini, sellega määritaks `siinisi Hää; rautti siin on eige pikk, lapsed peris `joõssid `siini `möödä Saa; [ahjud] vanasti olid `niuksed kivist `tehtud võl'vi `moodi ja siis suuremad kivid said sõnna `alla `põhja `siinide `piale `pandud Nis; Tore oli `käia `mööda `siina, pidid aga tasa `kaalu pidama, käisid kahe jalaga ühe siini pial Jür; kui [turba] kärru üle jätkukoha läks, siis tegi kõlks, kõlks nagu raudtee*

siinidki Jjn; käredega `veeti muld `vällä `siine `müüdä Krk; plangi üteldi raudtj `siine all ka ollev Ote; Tj `aeti tasatsõss, siss `pañti lahvõdi\_maha?, lahvõtide pääle `pañti siini? Har

2. rattavits, rehv `siined on `raudased varod, midä `ümbär ratta `kävvdä Vai; põvva pääl om ravvanõ siin nigu tsõõr; siina? vaja sepile viia? Se

3. viljapeksumasina purusti `Siinid `tõmmasid mehel kää `õtsast ärä Lüg; `trummal oli peksumasinal sie, mis `ringi käis, `siinidega `preßsis `vil'la `väl'la Jjn

siine → siin²

siinik → sinik¹

siin|mail siin, siin kandis iir ei ole siin `mailgi, on `sahvris Pal; ega siinmail kurjemat ei olegi kui uśs Ran

siinne `siinne Rei Kse, g `siinse Tor JMd Kod, `siintse Ris Kei kõneleja lähedal olev, asuv `siinsed inimesed Tor; nie oo `siintsed elanikod Ris; Ega `enne na pal'lu nisu `peetud, ei taht `iasti `kasvada `siintsedes `moades Kei; `siinsed muad_o paremad Kod **Vrd** siitne

siin|pool 1. adv siin; siin kandis see nii nal'lasõna siipool Jām; [sirbica lõikamist] siipool pole nüid enam ikka mette Khk; ta elas keige siipool, tegi nee majad `siia Rei; kudas te siipool eläte koa Mar; siipool oo kaks rihalust, eest rihalune ja takka rihalune Mär; siipool polnd neid veel sugugi mette (autodest) Mih; Aia oo ikke emase koera nimi siipool Aud; siinpuol enam ei olnud neid (mütse) tütarlastel pias KuuK; sedä sõna ei oolegi siinpuul Krk; siinpuul ei ole `koskil kõrnikit Ran; vanast `ol'li siinpuul ka `ärgiga künnetu Nõo; pedästiku alonõ jago ol'li kõik' nii armõdu täüs, siinpuul ja säälpuul (sõduritest) Plv; `kahra olõ õi_siinpuul nätt Vas; siinpuul `taossõ `harke es olõ? Rāp

2. prep millegi suhtes samal pool mina oli sial mää_päl, kus ned sirelid on siipool `lauta Var; siipool jõe oli laadaplats PJg; nägin `seitsmet `kitse siinpuol leppi Jjn; siinpool vana `kõrtsi oli kabel Pal; muist elänikka üle jõe ja muist siinpuul jõe Vil; siinpuul kerigut Rõu

siin|saatsõn siinsamas Koloaid om siin `saatsõn `Krõštjani tarõ man Võn **Vrd** siinsamatsõn **siin|sama** siinsamas `Suome, se oli siinsama `juures Jõe; miu veli oli ka `rätsep, pärast läks kodo `väimest `uopis siinsama ligi Vai; siisama Suku kuusigus üks mees läks siit läbi ja siis üks kuusk hakkas ta `seltsis `käima Phl; siinsamma Udrikil on `veški Pal **Vrd** siinsamadõn

siin|samadõn siinsamas `mõtsa om siinsamadõn ligidäl Rāp **Vrd** siinsama

siin|samah siinsamas siinsamah taloh olõ `sündünõ? ja kasuno? ja vanass saano? Rāp **Vrd** siinsaman

siin|saman siinsamas kari õli siinsamman üle mää Kod; siinsaman lähiksen rõuna all Trv; koodiriha olli siinsaman üleven Krk; ma olli viie `aastane, ku ma nakassi siinsaman mää pääl karjan `käämä Puh; siinsaman nuka pääl om `lõokese pesä Nõo; Aeniit om siinsaman mi aia takan Rāp **Vrd** siinsamah

siin|samas siin, sellessamas kohas siga käis `aia taga `tuhnimas, `meie `kardulimaad nää siin `sammass Jõe; ta siissammass mo lisidal Khk; siissamas külas, `Sandlas, ikka `sündisi Pha; See pole `kaugel, ta elab siissammass mo ääre all Põi; kolm nädald `istusid [mehed] siissamas Seere nina `külges Phl; siissammass `metsas on suur küla olnd Kul; [ta] kõib `koolis siissamas `Koongas Mih; siissammass õue pial oli igavene suur rästik HMD; siissammass `riäkis üles Juu; ta elab siissamas lähedal poja juures Tür; meil omal `ol'li `veske ja vesi siissamas all KJn **Vrd** siinsama, siinsaman, siinsamases, siinsamatsõn, siinsamus

siin|samasel siinsamas Mu isa kodu oli siinsamasel `Nurmsi külas Kse; siissamasel oli suur vainu äär, `endine karjatānav Aud; see ei ole kauel, see on siinsamasel nuka taga Saa; mees ja naene, mõlemad on siinsamasel `siindind KJn **Vrd** siinsamases

siin|samases siinsamas `kuolimaja om siinsamases Hlj; `Kitse korts oli siinsamatses, vana `korssen `seisas `kaua `aiga Vai **Vrd** siinsamasel

siin|samatsõn siinsamas tuu tarõkõnõ om siinsamatsõn, ei olõ kavvdõdan Ote **Vrd** siinsaatsõn

siin|samun siinsamas *siinsamun olli vana tare* Trv; *mina 'ol'lin tüüj juba, siinsammun metsän* KodT **Vrd** siinsamus

siin|samus siinsamas *siisammus kukkus teine muha* VII; *olin ikke siinsammus 'Nurmsis edasi* Pee **Vrd** siinsamun, siinsamuse

siin|samuse siinsamas *tiik on sii 'sammuse, ta on niid ära 'kasvand täis* Krj **Vrd** siinsamus
siint *siint* IisR *Vai siit 'Viigu 'enne siint nied 'kärbikud ära, nied on 'kõige 'kuivemad; Ei minu ema ole siint, täma on 'Koldemäelt 'tuodud* IisR; *kui 'ahjo kovast küö, siis 'tullo tuli siint iest [välja]; ühel 'ommigol oli siint 'suure mere puold kova tuul* Vai

siint|poolt *siitpoolt [jää] tuli sedämodi 'ranna ligemälle ja 'püüsimegi siis siintpuolt* Vai
siipama 'siipama, da-inf *siibata last jala peal kiigutama tule, ma 'siipan sind; tahab 'jälle siibata* JõeK

siira¹ 'siira Lüg Jõh IisR *harali, laiali; turri kui rukki 'valmis on, siis rukki pää viab 'siira* Lüg; *Luom kui läheb vihasest, ajab 'karvad 'siira* Jõh; 'Ninda külm, et ihu 'karvad 'lähvad 'siira; *Kass 'ehmatas, ajas 'karvad 'siira* IisR **Vrd** siiri

siira² *siira* vedel, vesine *sie on täna nõnna siira se supp* Ris

siirak *siira* |k g -gi lõepulk 'vahtsõ vikadivarrõ 'teie, is 'läpe enämb kää 'puulõ siirakit 'otsa tetä[?] Har

siirakalli 1. *harali, laiali puu 'lõhki, siis [koor] kisub 'siirakalli* Lüg

2. *pudenemas 'vilja pää on 'siirakalli, vili variseb maha* Lüg

siirakilla 'siira|killa Jõe, -gilla Kuu

1. *harali, laiali 'Sormed on 'siiragilla* Kuu

2. *pudenemas 'viljapead on 'siirakilla* Jõe **Vrd** siirokilla

Vrd siirakille

siirakille 'siira|kille Hlj Vai, -kile VNg

1. *harali, laiali; turris 'sõrmed 'siirakille* Hlj; *kass aja 'küüra 'püsti ja 'karvad 'siirakile* VNg; *'karvad siul 'siirakille, et 'viitsi 'kammi* Vai

2. *pudenemas – Hlj*

Vrd siirakilla

siiraku-viiraku *siira-viira lilleline kleit, vekesed lillekesed siiraku-viiraku* Lai

siirama → seerama¹

siiras 'siiras Lüg Jõh IisR *sassis; turris 'juuksed 'siiras, ei 'viitsi sugeda* Lüg; *Vahi, kuda sa õled, 'karvad 'siiras* Jõh; *Mis sul viga, et 'ninda 'siiras oled* IisR **Vrd** siiris

siira-saara *siira-saara* VII Plt KJn, 'siira-'saara Lüg Jõh

1. *kiira-käära, sinka-vinka siira-saara [käib] 'ümber pöösaste* VII; *tee lähäb siira-saara* Plt; *üks läind ja 'kusnud siira-saara* KJn

2. *segamini, sassis torm 'peksab rukkid 'siira-'saara, ei 'õska enämb 'lõikada* Lüg; *'karvad on 'siira-'saara* Jõh

Vrd siira-viira

siira-saarakalli 1. *sorakil, sorgus ramusal 'luomal on karv ilus sile, aga 'lahjal on 'siira-'saarakalli* Lüg

2. *segamini, laokil tüö ei õle ilusast 'tehtod, puha 'siira-'saarakalli* Lüg

siirastund *nud-kesks 'siirastund* sassis, turris – Kuu

siiratama *siiratama* tarkust näitama *nõid siiratab* Hää

siira-viira *siira-viira* Jäm Kaa VII Rei Han Hää Ris Juu JMd JN Koe VJg Iis Lai Plt KJn Hls Puh Nõo Krl, 'siira-'viira Kuu

1. *kiira-käära, sinka-vinka Vili oli külitud siira-viira* Han; *Tij käib siira-viira* Hää; *'leikan siira-viira 'riide 'pieneks* Ris; *'õmblus lääb siira-viira* Koe; *tie 'kierleb siira-viira* VJg; *kos suuremad ojad, tuleb siira-viira 'sinna soonetusen* Lai; *jänes jooseb siira-viira* Plt; *'keerleb, 'veerleb siira-viira, saab 'otsa, siis muneb = humal* KJn; *Koi om kuusepuu puha koore alt siira-viira vagusid täüs aanu* Hls; *tij lääb siira-viira, ega ta 'õkva ei ole* Puh; *vesivao 'aeti nii*

siira-viira kõveride, siss vesi äste jooseb Nõo || ääri-veeri teeb siira-viira sellest juttu VII
Vrd siiru-viiru

2. segamini, sassi(s); läbisegi `siira-`viira `laialla Kuu; See oo nii siira-viira asi, kummal
 sãäl õigus veiks olla Kaa; tuul virutab lõnga vahest nii siira-viira, et temast ei soa `asja kohe
 mitte kedagi Juu; aša omma siira-viira, ku joonõl ei olõ? Krl

Vrd siira-saara

siira|viiruline siiruviruline sehest siiraviiruline, pääld kullakarvaline = sibul Nõo

siiri `siiri Jõh Kad

1. turri kuer `augub ja ajab `karvad `siiri Jõh **Vrd** siira¹

2. kõverasse, kõssi `tõmbas enese `siiri `kange külmaga Kad

3. kängu `põrssad jäävad `siiri, toit oli vilets Kad

siirik siiri|k IisK Iis, `siiri|k Jõh IisR, g -ku sorakas, räabakas (olend) `palju on neid `siiriku
 kanasi siin Jõh; Sie `põrsas on sul küll üks `siirik IisR; siirik kana, suled on kõik segamine IisK;
 siapõrsas, eks ta jää siirikust Iis

siiris `siiris Jõh Kad Sim Iis

1. turris, püsti `kassil `karvad `siiris, kui tige on Jõh; sial arjused `siiris; vihasel kanal on
 suled `siiris Iis **Vrd** siiras

2. kängus – Kad

siirokilla pudenemas rugi on jo `siirokilla Vai **Vrd** siirakilla

siiruline siiruline viiruline kõru om mügarlik, serände siiruline Ran

siirup siiru|p g -pi Khk VII Muh Emm Vig Kse Var Tõs Tor Hää Saa HMd Juu JMd Koe
 VJg Iis Trm Kod Äks Lai Plt KJn Trv Hls Puh Nõo TMr San Kan, -bi Jäm Rei, -pu Krk; `siiru|p
 g -pi Lüg, -bi Kuu Vai; siiro|p g -pi Ris Kod; siiro|p g -bi Rõu Plv Vas Rãp; seeru|p g -pi
 Mar/-ro-/ Mår Juu Tår kontsentreeritud suhkrulahas `siirupi `keideta `kõigist `asjadest, kie
 `andavad magusat `vällä Lüg; kas siä süöd ka `siirupi Vai; siirupit tuuasse `poodist, kiha sees
 Khk; ma_p taha küll seda siirupid VII; siirupid pannasse viina `sisse Muh; seerop, mõned
 `andvad lastele Mar; laadal `tehti suslat, keeb vesi ja siis seerupid `sisse Mår; sel siirupil oli
 tülgas mekk sehes Kse; tehäse pühädes `kooki, pannasse siirupid `sisse Tõs; siirupiga `tehti
 kohvi magusas, kui `suhkurt es ole Saa; kui `sooja õlut tegevad, siis ajavad siirupid `sisse Ris;
 siirup on pruum ja magus Juu; keeda omale seerupid Tår; siirupist `tehta susla VJg; siirupi
 `voatisid tehti oavapuust Trm; siirup `este õli vedel, ku kiädid ärä, läks pakssos Kod; siirupid
 `paanti viina sekka ja õllepudi `sisse kah Äks; selle siirupiga `keetsime pohla `moosi Lai; pane
 siirupid levä `piäle ja süü KJn; `nüitse aal tetäs kikkesusugust `süüki siirupist Hls; meil tetti
 siirupust `kuuk'e Krk; `suhkru `piitset tetäs siirupit Puh; kas mina süü `kulda ehk õbedat vai
 siirupit ja viirukit, aga tubliss mina ei lää nalj Nõo; siirup, `siandene mij `muudu San; tuy õllõ
 mešs ol'l nigu siirop Rõu; siirupit süvväss ja juvväss, tetäs piitinät Plv; keedetäss üts osa vett
 är?, pandass kašs ossa `suhkrot `sisse, saavat `õigõ siirop `mehtset `süütä? Rãp

siirupine siirupi|ne Khk VII Kse Tõs JMd Koe VJg Trm Trv Hls Puh/g -tse/, -pe|ne Tor
 Hää, `siirupi|ne Lüg Vai, g -se; siirubi|ne Jäm, -be|ne Rei, g -se; siiropi|ne g -dse Plv;
 seerupi|ne g -se Mår

1. siirupiga koos laps `tuhras `siirupised `sõrmed isa `kuue `külge `puhtast Lüg; sie `purki
 on `siirupine Vai; noolib oma siirupisi `sõrmi VII; seerupine nõu, kus seerup sees oo Mår; sa
 oled siirupi kallal kõin, käed sul siirupised kõik Tõs; panen siirupise taši `sisse VJg; anum
 om siirupine Puh

2. siirupist valmistatud siirupine juuk' om ää Trv; siirupidse saia?, prääniko? Plv

siiru-viiru siiru-viiru Khk Rei Saa JMd Iis siira-viira õja juokseb siiru-viiru Iis

siiru|viiruline siiru- Jäm Khk VII Muh Käi Rei Mår Kse Han Mih Tor Hää Saa Juu JMd
 Koe VJg Sim Iis Trm Kod Lai Plt KJn Trv Hls Hel Puh San Rõu Vas, `siiru- Kuu RId,
 siiro- Mar Ris Plv Se ebaühtlaselt viiruline sibul ikke `üellässe õlemaie siest `siiru-viiruline,
 päält `kulla `karvaline Lüg; sibul on siiruviruline Khk; see oo ühna siiruviruline lõng Muh;

taevas na siiruviirolene, tuleb sadu `jälle Mär; vend tiiß mulle uie kuue, seest siiruviirolese, päält kullakarvalse rhvi Hää; siirovirolene sielik Ris; mõni puu on seest koa siiruviirolene, kui katti saed Juu; oli niisuke siiruviiroline riie Sim; mõni riie oli siiruviiroline, niske kiri Lai; siiruviirolene nigu `mustlase seelik KJn; sibul om sehest siiruviirolene Hls; iist siiruviiroline, takast kullakarvaline San; räätt um iks siiroviroline Plv

siirvek `siirvek naiste riietuses – Hel

siis siis R eP, siss, sõss hajusalt L VIPõ, eL(-õ- T V); lühenenult: sis, sõs, -s, hrv pikenenult: siiss

1. sel ajal, sel hetkel siis oli kohe `palju kalu Kuu; siis ku mina viel `poisikene õlin Lüg; `ennevanast `pliitasi ei old, siis kolm `jalga oli `ahjosuu ies Vai; siis ta_s ole mette kodu, kut ma seel keisi Khk; `lõuna `aegu, siis nopiti oksad äe Kaa; `valged särgid `ollid `selgas, kui õsuti, siis es ole seelikumi mette Muh; siis sai talu ära `jaotud Noa; ma läksi alles siis `sõnna, kui te olite jo ää läind Mar; ma tule siis, natukse aja pärast Tõs; ahi on siss ilusam, kui simp on Saa; Eks ta old siis noor kua, vist neliteist Amb; siis olid jo teistmodi rahad Pee; siis ei ole mul sind enam vaja VJg; siis tule kodo, kui soad Trm; siß maja `tehti siis, kui minu `siie `tuudi Pal; siis on `võtnuvad oma `lähkrid `selga Ksi; sis `ol'li obune omal Vil; tule sõss meile kah Trv; siss lõi käe õlast maha Hel; mul siss `ol'li viil `vastisit `kaskit Puh; ega siss es ole serätse taparista nigu nüid om Nõo; me `ol'lime siss latsed TMr; sedä `maia es ole siss Rõn; siss ma olli rummal, `pel'gäsi San; katõ `Antsla, nuu ol'li\_sõss eräle? Urv; siss ta tul'l mi\_poolõ Krl; meil ol' sõss vana hopõn Rõu; sõss võtiva\_tuu lil'li juurõ är? Plv; sõss `saigi halvastõ Lei

2. seejärel, pärast seda kui tagasi tuleta, `tulga siis `sisse Lüg; pappi, kui `kuuli sedä `köstõri `juttu, siis läks `ninda punasest Vai; kisu ennemdi vanad `riided ära, siis `akka `uusi `saama Jäm; läks juba pümeks, siis `alles akkasime minema Khk; kui `miskid_o läind mädanema, siis_o `kange läpadis `lahti Muh; ku said kiriku `juures kõind, sis pruut akkas viinäpudeliga `kõimõ Vig; enne naeratus, siss teretus Tor; Sääl `ol'lime niikavva, ku tuli `ol'li poolest põlenu, siss `tuudi meid `alla Hää; küindlapäavaks, siis pidi kõik kedramine kedratud olema, siis akati kangast kuduma juba Amb; sai koeduund `tehtud veel, siis sai põllule `mindud Pee; `enne teevad tüüd, siis tulevad `süüjä Pal; nigu lumi oli sadanud, siis metsamehed `piirassivad `sisse, kos olid [hunid] Äks; sai oleme, sõss lätsiv esi `tüllü sääl Krk; siga `panti lume pääle maha ja sõss muku õletuli `säl'gä Nõo; niikavva kui `keškmäts pühä, siss `tul'liva tüdrukud ja poesid tõõsest talust, siss nakati `paasi `lүүmä TMr; enne `anti mullõ, siss andass sullõ Har; timä kiij kürvide_ `pehmess, sõss paänd mano? saia `tahtalõ Rõu; `ütte? imäle ja siss sõsarõllõ nii, et mullõ sai suur kingitüß Vas; miijß `kuul'e är?, sõss es olõ_ `kohke olla?, sõss tul'li siid? tagase Räp

3. niisugusel juhul; seetõttu; seega, niisiis kui muud kala `saada on, siis neid `raipi (särgi) ei `võetasse `jõestki `vällä; kehä `tervis on vilets, eks ta õle siis kehäst sant Lüg; egas kirkkonnas oma keel ning oma `riidevoim, siis `tundas inimesed ää Khk; sañt maik_o sehes, siis_o `lämme maiguga Mus; kui `nõubud on `sisse `vaibund, siis on kõik lämmakil Pha; mool ollid Muhu `riided, siis perenaine `andis omad `riided Muh; kui ta natuke `niiske alt veel oli, siis ei maksn teda veel `pekka (rehest) Lih; kui külm `välläs, siss lumi rabiseb `jalge all Tõs; kui purje ei aidand, siis `jälle aerud HMd; kui aga koer teeb `ambad `pal'jaks, siis ta läriseb Hag; linad siis suavad pitkäd, ku pitkä sõedu teed (vastlaliust) Kod; mees `tahtis seda `juustu, siis sai tiha Pal; vihmased ilmad on, siis aab magama Plt; ku eenä `võtmine oli, sõss oli kolm `tõisku [inimest] `einä `võtman Trv; ku laits rüük, siss ütelts: mumm tule Krk; vala tälle tärbeldiini `perseprao vaele, kae, kudass siss sõit sehen om Ran; kui `sõira, siss om `sõpru kah Nõo; ku kõhä om, siss tule läpätüss `pääle Ote; ku ma viil `väikene ol'li, sõss sai tõistõ lastõga pini `pulka `lүүdüß Kan; õdagu ku kütät, sõss om nii kuum, et ei\_saa\_sisen olla? Urv; võõdass kinni, siss om jo asi halvastõ Se; ku na ladse minu es kullõ?, siss ma nema `pešši `vitsuga Lei; kui vahnõmba? olnu elävä?, siss `tiidnü? Kra

4. väljendab kõneleja suhtumist, tundetooni vai sie 'kuolimatta 'kapten siis kuhugi 'kolbas VNg; 'kartuli ei õld 'rohkeem ku 'kerstu 'sisse, isegi ei saand, siis viel siga Lüg; juo siis, minä_n 'tahtond Vai; ulgub 'peeke, on täl siis 'tiidust või äda midad Khk; mis sa siis sii vahid; mis_{sis} sest on Vll; sa oled üks lämmkäpp koa, anna so käde siis midad Põi; lähme_s 'peale Muh; Äga siis 'kervega äi mängita Rei; kas sa sis 'enni ei 'teadnd sedä, et me seal olime Mär; kas tal ei peaks siis kül'm akkama, 'pal'lakäsi Mär; setu täl sis oli seda 'lehma Aud; vat 'sulle siis Ris; kus siis sedasi ennemalt 'tehti Pee; kes_{sis} vana inimesele nüid enamb kedagi ilmutab VMr; kel siis argibä 'aega on 'minna VJg; eks ma siis lähe Iis; mis_{sis} on, kui tulen KJn; 'vaata siis, kudas vanad inimest 'vaeva nägid SJn; Mis sji söss om nüid Trv; no 'ütte söss, ole ma temä peräst ilma Krk; 'juussist sakutedi 'latsi, kedä siss muud Ran; Kas siss liha 'tõeste om nii kalliss Rõn; kuiss siss San; mi_{sä} es tulõ? innembä söss, et sä ilma jäit Röp

5. tugevdab eelnevat või järgnevat või esineb täitesõnana ega_s 'paadis ka lugu 'oldki, mis siin jalas oli Jõe; midä sie muna 'maksab_s Lüg; hundil 'olli siis nälg ja mees siis 'tahten 'talle 'leiba 'anda Phl; see oo sis ahendus Aud; põrsas -- ma ei tohi nüid teist näedata_s Hag; mis sial ennemalt ömmelda_s oli, kuued ja kasukad Ann; siss teene päe 'miinti_s kõik 'peigme 'poole, 'peeti_s 'peigme puul [pulmi] KJn; 'peigme emä tuleb jah siss, tuleb tanuga siss TMr

siisik → siisike

siisike siisi|ke Krl, g -kese Ote, -kse Pst Hel; siisik Nõo; pl siisikesed Kad viiner vorstid ja saiad ja siisiksed Pst; Siisikvorsti ol'eva ennembi lambasooliku sisse tettu Nõo; siisikese ommava supi sisen Ote

siisima 'siisima, impers seesita Jõe keiksugused 'trossid peab 'siisima, 'muidu 'lähvad segamini Jõe

siiski 'siiski Lüg Mar Mär Vig Aud KuuK Rak Kod KJn Krk, 'siski Nõo, 'siski? Rõu, 'sõski? Kan Rõu

1. ikkagi, ometi; sellegipooldest, kõigele vaatamata kameli 'siiski õlen nähnd Lüg; tä 'ütleb, et ma 'siiski lähä 'sõnna Mär; aga seäl sai 'siiski paelo 'surma Vig; 'tõmmasid kõberase ja kadusid ära, aga 'siiski näid oli küll (vaenukõiest) Aud; [voki meisterdamine] on 'lihtne, 'siiski jutustata seda on vähe sitt KuuK; aga 'siiski ma õlen täss (ussist) valu tunnud Kod; 'raske ta (elu) 'ol'li, aga mena kiidän tedä 'siiski KJn; ma 'siiski tat 'sinna_i jätä Krk; ärrä ja provva olluva man valuman, et ärä es varasta, a [ta] 'ol'li 'siski viis tiikki ärä toonu (kartulitest) Nõo; kerik ol'l puu 'püstü inemisi täüs, aga 'sõski? lõuse 'hindäle üte kotuse Kan; ma olõ sääne ava 'mijlne inemine, ma_i 'puista kõik' 'vällä, a 'sõski? tiugatass kah Rõu

2. ka siis nüüd on rätsepad, üks 'ennevanasti ka ikka olid, ega 'siiski old, et ei old Rak

Vrd siiskid

siiskid 'siiskid Ans Khk Vll Muh Käi Phl Ris siiski talumeeste juures oli 'siiskid natuse 'kergem [kui kirikumõisas] Ans; oli küll ee elu, 'siiskid tuli ee Khk; 'siiskid 'keiser lükati roonild Vll; ta päävad ollid 'loetud, ta 'surri 'siiskid ikka ää Muh; obul oli vars ja 'süia pole ka mette priipärast olnd end, nüid 'siiskid 'jälle 'jõusse saand Käi; see on 'siiskid veel hea, et mina omaga 'hakkama saan Phl

siist siist Hel T V(š- Lei) siit nüid siist 'purdest käi, sild lõhuti ärä Hel; pääsukse vahel 'lendlevä siist 'müüdä; tõene abab siist ja sääld, ta_i saa 'kostegi täis Ran; pilkpimmesi siist mägedest 'alla tulla ei ole jo nali Puh; olgu neid elu 'päivi nii pikält ku om, ei lähä mina siist kohekena; nii väike mulk 'jäetu, siist ei pääse roit ei arak läbi; koperdava ja koperdava sääld, küll vahiva siist ja vahiva sääld Nõo; naa ommava siist külä mehed TMr; võta oma poit ärä iist siist Kam; tui ei ole siist nukast peri Ote; temä viip siist 'piimä 'põrstele Rõn; õs saa_i siist 'sisse, ussõ? ol'li_i kiini_i 'pantu? Urv; huul om siist ärä lahenu, halutass, ei_i paranõ vällä mitte Har; sa_{lt} ka janonu?, 'serbä no siist taad hüvvä 'piimägina? Rõu; siist või jalal üle minnä? Plv; tui naanõ küi ka siist iks 'müüdä 'kerkohe Vas; kasi? siist minemä Se; mäil siist katš piini om suži veinu Lei

siist → seest²

siista siista Kuu/`s-/ Han Mih, -ä Vig; **sista** Kaa

1. puhas, puhtust hoidev *Ta on igä `siista inimine, siel on tuad `aeva `kerras Kuu; kui on parand `pestud ja laudad koo `puhtad, lina peal, siis on jo siista Mih*

2. tühi, lage *Supikauss oo sista; Õunpuu oo täna ööse tükis sistaks tehtud Kaa; Ää tee `kõiki siistas, jäta järel kua Han*

siistimä `siistimä selginema taavass är `siisti Lut **Vrd** siistämä

siist|kaudu siitkaudu *ma kutsi tedä siist `kaudu, et üten om meil paremb minnä; ma\_lä siistkaodu, mine sa sääld, vaest levväme `siine Nõo; tiä tul'l jo` siist `kaudu Krl*

siist|kault siitkaudu *tulõ` siistkaolt Plv Vrd siitkault*

siist|kaut siitkaudu *olõss sa siistkaut tullu` Har Vrd siitkaut*

siist|poolt siitpoolt *siistpuulld lõõri `sõlme tulli susata, muedu väits läits emätese `sisse Puh; sõa `aigu kaevetu\_tu Koosa jõgi siistpuult siia Emäjõkke Võn; [tuul] `ol'li siistpuulld ja säältpuulld, siss pidi tõnekõrd viil `sarjama Ote*

siist|saadik siitsaadik *ärä sa üle mine, siistsaadik om me piir Puh; siistsaadik om elu õige ää ollu Rõn*

siist|saandi siitsaadik *siistsandi siss `ol'li jo peenikene ja allpuul `ol'li siss üitskõik kas toomine, linane ehk labane (särgi koest) Puh*

siist|samast siitsamast *tuu om siistsamast lähikesest Nõo; tütar läits siistsamast mehele Kam; ta om siistsamast vallast peri Har*

siistämä `siistämä selginema `siistämä nakass ilm, nakass nägemä jo `päivä; pilve` lätvä` jo` `korgõbast, nakass `siistämä Lut **Vrd** siistimä

siit siit R eP M

1. osutab kõneleja ligidal olevale või juba mainitud, teada olevale kohale, kust midagi lähtub *Toised siit mihed kävid idas kas keväde vai sügüse `puole, kui oma `rannas kalu ei `saadud Kuu; ku tahad Savala, mene aga siit üle `silla Lüg; mäne siit `vällä Vai; äi siit nurga peelt pole `saaja midagid Khk; põldkanad on siit ää kadund Mus; Meite uie esimehe isa oli ka siit mees olnd Kaa; ma `viska puuraad koa ää siit; üks mies akkas rehealust `pühkima, ikka siit earest ja sealt earest Muh; mine siit mei `koplist läbi, saad otse Käi; ma `lükka nee asjad siit ee Phl; kui sa kirikust tuled, siis tule siit läbi koa Mar; käesin siit obusega seal Mär; `piske sõrmepikkune kala, okkad `külgis, siit inimest neid ei söö Aud; Oia siit iist ära, sugalagi lüüß pähe Hää; mis sa siit tahad Saa; siit oo pal'lu `kohtasi ää kadun Ris; läks siit `mööda Juu; mieste `rahva särk [on] `lahti, siit püksi `värvlist saadik KuuK; ää `lämpa siin `ühtegi, katsu, et siit minema suad JMd; see `kartuli võtmene venitas mu kää siit `rammest `väl'la Pee; siit rahvas akkasivad teda `kiusama ja üks siit mies `tahtis seda `kohta omale Kad; tegi siit menekit Trm; mes sa `seie tuled, egä siit ei õle `suada kedägi Kod; nad on siit värava irtakille `jätmuvad Pal; `aetasse siit majast `väl'la Plt; siit natuke maad paremat kätt `minnä, siin ol'li üks tuule `veske KJn; `linna lääb siit `metsest tii läbi Vil; temä lääb siit ja mina sääld, sõss lääme katekest kokku Trv; mine siit otsekohe Krl; kupp `tõmbap vere siit `vällä Hel || osutab teatud ajast lähtumist siit nüüd ei õle pali `aiga, `aastat kaks `kümmend ehk; siit on juo viis `aasta Lüg || osutab asjaolule, millest miski tuleneb mis sa õmete sosid `tõisi, siit `sulle kõik sie paha tuleb Lüg; nää, siit see tüli tuli VII*

2. osutab koos sõnaga *sealt* millegi juhuslikumale, eri kohtades esinemusele, tegevusele vms *ku `räägib, siis `nõndasama siit ja säält, ei õle `algust ega `õtsa Lüg; `Soskis kepiga lõkkes natuse siit säält ning läks minema Jäm; ei tä tea enam `ühti, mis tä räägib, võtab ikke siit ja sealt Mar; sääsed võtt siit ja sialt JJn; eks ma korjanud `müüjä `metsi, siit siält Kod; temä kõneless siit ja säält Krl*

Vrd siint, siist

siitama `siitama Lüg(-maie, -mma) VII, -ämä Kuu Lüg(-ämmä) sigitama, soetama, tekitama *`Lapsed ajavad `rannal `mõlläjes `liiva pähä, sie `siitab jo täid Kuu; puumesilane on akkand*

puu sies `käima, nied `siitavad peret `juure; raha paneb `vargale, `siitab `vargaid Lüg; ikka `siitas `loomi `juure VII

siitene → siitne

siit|kauda siitkaudu nad keivad siitkauda Pöi; Tule siitkauda läbi Han; mine siitkada `teele Aud; läks siitkaada Hää

siit|kaudu keib äga pää siitkaudu Khk; siit `kaudu piaks otsemb olema VMr; tuli siitkaudu Trv **Vrd** siistkaudu, siitkauda, siitkault, siitkaut

siit|kault siitkaudu ei tiä, kas tuleb siitkault Lüg **Vrd** siistkault

siit|kaut siitkaudu mine siitkaut Hls; ma tulli siitkaut `kaema, kudass teie `tüüga `val`miss saade Ran **Vrd** siistkaut

siit|maalt 1. siit kohast Siitmaalt `aitab, `rohkem ma oma `poole `aida [teed teha] äi luba Pöi; akka siitmaalt `peale Mar; kui siitmaalt pange `marju täis nopid, siis oo küll Aud; kääd läksid [vistrikke] täis siitmoalt kõik, kus nad `pal`lad olid Hag; [särgi] alumane puol siitmaalt siis `tehti takusest `rüdest ja `pialmane `tehti linasest KuuK; üks läks `senna, `pildus [linad leost] `väl`la, ol`li siitmaalt märg SJn

2. nüüdsest, praegusest Siitmaalt `jaagupi `päevani `aega küll IisR

siitne `siitne Vän, `siitene Muh sinne see oo `siitene mees Muh; nagi on `siitne sõna Vän

siit|poolt pilbe ajab `ikke siitpoolt ülesse, seal jo täieste sajab Mar; tule siitpoolt äärest Tõs; siitpuolt inimesed olivad läinud `ühte `kohta `võerasse kirikusse KuuK; siitpuult_o testud, siitpuult_o tegemäta Kod; [tee] lääh ka `Mustve `poole, aga `keerab siitpoolt `Tõrma ära Lai **Vrd** siintpoolt, siistpoolt

siit|saadik 1. selle kohani, siinamaani siit `saadik `niidan, en `rohkeb Lüg; siitsaadik on mei maa ja siit akkab tei maa Emm; Leiga siitsaadik tükk otsast ää Rei; ma nüid siitsaadik tuln, ega ma enam edesi ei tule Mar; mees joond `joonus enese ja siis läind, kül`m võtnd näpud ära siitsaadik Kir

2. kuni selle ajani, senini siitsaadik oleme ikka oma levaga läbi saand Khk; siitsaadik oli `siia küll Kse; siitsaadik on minu nägemene ea HMd; ei mul old siitsaadik [häda] kedagi, alles väilal akkas kül`m JJn

3. sellest ajast alates, siitpeale Siitsoadik olgu lõpp, ma `eese `jalgu sõnna änam äi vii Pöi **Vrd** siistsaadik, siitsaadike

siit|saadike siitsaadik siitsaadike ja `rohkem mitte Juu

siit|saantigi siiani, senini siit `saantigi ole mea iluste elänu Krk

siit|samaselt siitsamast tä (hunt) tuli siitsammaset Tõs; siitsamaselt akkab sinu jakk (jagu) `pääle Saa

siit|samast see_p ela `kaugel, siitsammast inimene Khk; `meite küin paistab siitsammast puude vahelt Krj; ta tuli siitsammast lähedalt Mar; siitsamast [hunt] viis üks must koer ää Ris; siitsamast ta (jõgi) alustab, Kaareperest Äks; me saime mõne sada neli viiskümmend `sarda ristik `einu siitsamast alt eenämäst KJn; ta om siitsamast, me piiri päält Krk **Vrd** siitsamast, siitsamust

siit|samust siitsamast ma ole siitsammust pärit Kaa; siitsamust sellegi peres on kangastel`led JJn

***siitsitama** (ta) siitsitab onomat Pisike linnuke siitsitab puude `otses SJn

siitsuma `siitsuma siutsuma – PJg

***siitsutama** (ta) siitsutab onomat jõvilind siitsutab sedäviisi laalta: siit siit siit saa Kod

siitümä `siitümä viljastuma, tiinestuma anna õi `siitüädä?, pand alt `kinni (on aher) Se

siitung `siitung, `siiong g -i Kuu; `siunk g `siungi VNg paadi sisekülge tugevdav liist `siiong - - pikki `paadi `lüödi `sinne `kaarde `pääle, pikkuta ans `selle `paadile viel üleväld puold `serväle tugevust; Sie paat on ohukastest `laudust, `selle `täiimme `siiongid `panna Kuu

siiv¹ siiv JJn, g siivi Var, `siivi IisR õhuke lõik, viil *Peremes* `kitsi, `leikab `leiba õhukesed
 `siivid aga; *Igaühe jaust on üks lihasiiv* IisR; [leiva] siivid `lõikad nii õhudalt kui tahad Var;
 `leikasin `kervega neid `siivisi ja `söötsin kuerale (külmunud lihast) JJn

siiv² siiv g siivi Jäm Khk Mus Hää JõeK, `siivi Kuu; siive Emm, siives Rei, g siive plokiratas
 `Rasva `siivid ärä Kuu; [kõis] oli tali `siivis Jäm; siivil oo malmi pusi sihes Mus; siive, ümarlik
 ratas, nõör käib läbi, mike peel jookseb Emm; kahe siiviga plokk Hää; siivid on ploki sies,
 rattad, millest vallid läbi käivad JõeK

siiv³ → siib

siiva `siiva Ksi Plt viltu roigastest tehasse aed, siis tugi `teibad pannasse pool `siiva Ksi;
 `siiva `pandud, kõveriti, kui riiet `õmled; katus puha `siiva `tehtud Plt **Vrd** tiiva

siiva- tiiva- *Egä sel kanal `sulgi olegi, `vaide `siibe `ruotsud Kuu; [Tuulikul] juba siivapalk*
pehastanud; Tämal noorel mehel veri vemmeldab, lüeb siiva`ripsu Trm; kanapoeg
siivänukadega `lendäb Kod; siivaripsumine oli poisi poolt, nigu kukk käib kana `ümber Lai;
[tuuliku] ammasratas, kis aas sedä püst`võl`li `ümmer, see ol`li siivavõl`li kül`les KJn; Mõrra
`siive ääres on ääd nõõrid ja `otse külles sülläpikkused tikud, siivätikud Vil; siivasule ani
poodav maha Krk; ala_{sa} puttu, hani lüü siiva`luuga periss halusadõ; parvõl omma`
siivapalgi` kõrval, pikä` Har

siivakad pl siivakad tohuribad kolme nel`la sõrme `laisused siivakad olid, millest oli punutud
 [märss] VMr

siivakas¹ siivak|as Iis, `siivak|as Lüg IisR, g -a puhtust, korda hoidev `siivakas inime on,
 pidab oma `riistad ja `asjad `kõrras Lüg; on teine `ästi siivakas inime, keik asjad `puhtad ja
 korras Iis

siivakas² siivak|as g -a Plt KJn SJn vildakas, viltune riie on siivakas, põle otse lõegatud;
 siivakas äär, `tõmma otsekohe Plt; siivakas laud KJn; Põld on õge siivakas, tagumene nurk
 pikk ja teravaks venind; leit on siivakas, üks tükk on pikem, teine lühem SJn

siivakas³ → sivakas

siivakil vildakil uks on siivakil Plt

siivaline siivaline ebaühtlane, sakiline taso timä är?, `väega siivaline [riidetükk] Se

siiva|puu ree äärepuu pääpuu `kül`ge käüve siivapuu `kiñni Pst **Vrd** tiivapuu

siivatu `siivatu räpane, must üks vana `siivatu inimene on neh, `riided `mustad ja kõik; en
 mina taha pidada seda `siivatu `kuera Lüg

siive, siives → siiv²

siiviline `siivili|ne g -se tiivuline *Ei sest suost saa sügüsül [keegi muu] ku `siiviline läbi,*
*tümä_o; `Huome tuleb `vihma, `siivilised sippelgased `väljäs Kuu **Vrd** siivuline¹*

siivima `siivima, (ma) siivin triivima, ajama `Anspakuga siivitakse laevad sadamasse Hää

siivitamma `siivitamma tiibu lehvitama kaks `lindu `siivitasivad `puuri sies Lüg

siivite siivite Kad, `siivite IisR poolviltu **Vrd** siiviti

siiviti siiviti Jür Pee, `siiviti IisR poolviltu `Leikasin `siiviti IisR; *Muamõetja aas Voore raja*
*siiviti Jür; [tee läks] läbi metsa siiviti maja `juurde Pee **Vrd** siivite*

siivits tihtimismaterjali paigal hoidev liist kova `lainega tagus sidä siid sield `lauduje
 vaheld `väljā ja siis `pandi sii`vitsad `sinne Kuu

siivu `siivu Lüg Vai HljK korralik, siivas sie `siivu inimene, ei õle mõni `kõnnatu Lüg;
 tänävu `aasta on ikkaldus`aasta, ei ole `siivu `vilja`aasta; mehel ei olegi `siivu `püksi, ühed
 pahased `kaaded vaid on Vai

siivuline¹ siivuli|ne Har, g -se Ran, -dse Rõu tiivuline, tiibadega `kartuli mullati arkadraga
 ja mõnel `ol`li siivuline, kate siivaga; veneläste nuut siin `ol`li rääbissit püidä, siivuline nuut,
 koit taga Ran; siivuline elläi Rõu **Vrd** siivuline

siivuline² siivuli|ne g -se Kuu Vai korralik, siivas ei juo `eigä `suitseda, tämä on üks
 `siivuline mies; `siivuline tüö Vai

siivuma

siivuma `siivuma HlJK, (ma) siivun VJg, `siivun Kuu RId(ma-inf -maie Lüg), `siibun Iis puhastama, kasima; korrastama `siivu `itseki ja obeda henes tüttäri ka hüäst `siivuma Kuu; mul kõik `asjad majas `siivutud Lüg; Küll `poisile `silma akkas, kui `tütrik `ennast ei `siivund; Kass `siivub `päivas mittu `kõrda Jõh; `Pardid ja aned ka `siivuvad IisR; `tarvis `ennäst vähä `siivu, `silmad `pessä Vai; `siivusin `terve pääva seda vana kola VJg; `täma on jo küll `siibund iast Iis

siivus `siivus g -a R; siivus JõeK, g -a Kad HlJK VJg Iis Trm; n, g `siivusa VNg puhas, korralik; viisakas, kombekas `Oued olid kaik `oitegi `siivusad Kuu; sie vottis omale `siivusa `naise, ei teist nii `siivusa inimest ole HlJ; `toine luom `siiski on `siivusamb ku `toine, ei käi just sitta `sisse VNg; nävad `onvad kõik `siivusad, `riided `seljäs `puhtad ja Lüg; Kust neid `siivusaid minijaid võttada Jõh; Kass on `siivus luom IisR; `justku vähäse `siivusam on `süüä `tallerigo pääld; ila `ennäst `siivusammast Vai; sai omale nisukese siivusa naise Kad; kui saab selle karjalauda `val'mis, siis saab maja ka `üstku siivusamaks tiha HlJK; tahab siivus `olla VJg; siivusa õlekiga inimene, igapidi siivus mies Trm

siivuta korralikult `jalga on `ramba, ei ole saand `siivuta `kää Vai **Vrd** siivute

siivutama siivutama KJn Ote; siivotamma Plv

1. tiibu lehvitama anid siivutavad aias KJn; `poigiga kana siivutass `tolmu üles Ote **Vrd** tiivutama

2. sugutama kikass siivoi kanna, nüüd nakass `luuma; tsirgu? om är? siivotanu jo? Plv

siivute `siivute, `siivute korralikult `iljemb jäi maa `lahjast, ei `kasvatand enam `siivute; `täma ei `oska `siivute `rääki Vai **Vrd** siivuta

siivuti viltu reel ehk `vankrel mõni asi on siivuti, et ta ei ole otsekohe; sein `kuškilt `väl'la vaond, päris siivuti jäänd Plt

siivutu `siivutu g -ma Trm; `siivutu Vai, g -ma VNg Lüg; n, g `siivutu Jõh IisR; `siivu|du g -tuma Kuu

1. kasimatu, must, ropp sie one `ninda `musta ja `siivutu, et sie `lähte `sienetama VNg; `viimane elu sene `siivutumaga Lüg; On jäänd `ninda `siivutust, miks ta `õmmete `ennast ei `siivu Jõh; `siä oled nii `siivutu, et sinu ei `ilge nähä Vai

2. kõlvatu, häbematu Kudas sa `räägid `ninda `ilgest, `siivutu `niisike Jõh

siivutu `siivutu Kod, g -ma Trm; n, g siivutu San tiivutu Siivutu ei `lendä kuhegille Kod; siivutu tsirk San

siiade siia `näitä sij jalg siia; ta olli `juusnu siia; ta sinnade Hel

sika|pää (rohtaim) sika|pää kevade, ku nuur oma alle, tõime `siale; [Võrtsjärve] `lõuneotsan om sika|pääid ja uba `lehti Trv

sika-saka sika-saka Põi Hää Saa, sika-sakka Kuu Lüg Jõh siksakke tehes, siksakis `luovimine on niisugune sika-sakka `soitamine `vasta tuuld Kuu; minul tuli `karjamaal `kää läbi sene `männiku, siis sain `õigemast, `muidu kurud `käisid sika-sakka Lüg; Kui õli sika-sakka [krundi] piir, õli iga `nurga pääl `ristikivi Jõh; Tehakse võrguga kohe sika-saka ja on tühi [kaladest] Põi; `Luudused kujuti `mitmed `muudi, nii sika-saka ja kiird `silmadega Hää; kissi `eina õpib `niitma, see niidab sika-saka, `jusku koera kuserada Saa **Vrd** sika-soka

sika-soka sika-saka sika-soka [külvatud], ei läind kriipsusse, terad ei läind `mulda Lai

sikastama sikastama lüdimä `pähkleid sikastama Kei

sikatuur sikatuur|r Mar Var Ote, -tuu|r Har Plv, -du|r San, g -ri; g sika|duuri Krk, -duri Kod krohv Sikatuur|ri tekkisid praod Mar; sikatuur om liiv ja lubi segi Ote; sikadu|r `sainult ärä pudinu, maha sadanu San; sikatuur rohmatass `saina, mõni väläpuult, mõni sisepuult Har; sikatuur ei püsi külle Plv

sikatuurima sika|tuu-riima Mar, -tuu-rima Nõo, -tuu-rima Ote San Har Plv, -tuu-rime Krk; sikaduu-r|ma Nõo, -me Krk San/-r/-; sikkaduu-riima Lüg; impers sikaduuriatass Kod; tud-kesks sikatoorit(u) Kan Har krohvima tuleb siest sikkaduu-rida `lupjaga vai `kipsiga Lüg; Said sooja maja, lasid väljast sikatuur-rida Mar; sidess sikaduuriatass Kod; tuul käip läbi saena `sisse, `mõlli, et saena ärä sikaduu-ri Nõo; `tarre är sikatuur-rima San; sääne `valgõ savi, siin om pal'lo

maio `tuuga sikatooritu Kan; mul om sisest sikatoorit ja päält voodõrdõt Har; sikatuur maiu, `tuuga tiin `hindäle päätoidust Plv

sikatäär sikatää|`r g -ri (taim) – San

sika|veri sokuveri ravimina sikaveri olli laasikse sehen `ütsme `aiguse `vastu Hls; arjukse tõive vanast sikaverd, `anti `nõiduse `vastu Krk

sike → sitke¹

sikem sik'em g -i kangekaelne, põikpäine ta_m sik'em, ega_ta ei_tii? Urv

sikemi|sarv sõim om sik'emisarv maa pääl Urv

sikil, sikile sikil, sikile pärani ooda nii, et silmä sikile jäässe, `vihma ei tulõ San

siki-saki sikisakiliselt `Tahkuranna veimestel `ol'id ikki punased kirjad siki-saki läbi kujutu

Hää

siki|sakiline siki- Muh Rei Mar Mär Kse Tor Hää Saa Ris Juu Amb JMd JJn Koe Plt KJn Hls, sikki- Kuu Lüg siksakiline sikkisakkilised [ussid], mõned on `mustad Lüg; sel `kindal oo nii sikisakiline kiri Muh; pael oo sikisakilene, nehoke tore pael Mar; alus `kuubede `alla eegeldakse niusuks sikisakilese pitsid Mär; vöökiiri oo sikisakilene Tor; see põlluäär on sikisakiline, tuleb `õiges aada Saa; naeste `riided on sikisakilese Juu; kaevikud olid sikisakilised `tehtud JJn; ei ole otsekohe lõigatud, kõik sikisakilene Plt; kõrsik on sikisakiline KJn

sikistämä sikistämä nügima; vastu panema mis sa sikistät ilmaasjande, ega_sa `koegi ei\_päse?; sikistäss jala? `vasta, mitte_j astu takan Urv

sikk sikk g siku Sa Muh Emm Mar/-o/ Mär Kse Tõs Khn Hää Saa Ris Juu JõeK JMd Pee Koe VMr VJg Iis Trm Kod Ksi Lai Plt KJn Vil, sikku Kuu Lüg IisR, sika Khk VII Jaa Põi LÄEd Tõs Saa HMD Kei eL(š- Lei)

1. sokk, isane kits Ega sikkul `sarved ega `naistel `kinned `kasvamata ole (mõlemitel oma kangus) Kuu; mets `kitsidest isa on sikk Lüg; siipool pole olnd sikkusi VII; Sokk `üiti vahest sikuks Põi; sa oled tige naa kut sikk Emm; sikod, need oo `metse sees Mar; sikk ja sokk, põle siäl vahet `ühti, üks sama loom ikke Tõs; sikku peab `kartma, tema `muuku virutab `sarviga; see on sikke töö puha, nemad lõhuvad aia maha, siss saavad `kapsid `sööma Saa; sikk, emä loom on kits Juu; sie jo kitses tall, ega sikul `talle ole VMr; eks nüüd õle kõik sikud ja kitsed segamini Iis; õlgu isä sikk ja emä kits, kui aga poeg mijs one nalj Kod; kikkabe jääb siia lõua `otsa kõige pikemass, nasama kui sikul tutt lõua otsas Ksi; joodikute `kohta `õeldi, et aiseb kui sikk Lai; sikud tapetasse `enne pärdi `pääva Plt; ta läits `endä sikaga `turgu Trv; küll nii kitsi röögive, otsive sikka Krk; ost siku, sikk kurivaim pišt tal joba kodu tuvven poole naela tubakut `kinni Hel; sikk punnitab `vasta, viä tedä vägisi, pukistab sõra `vasta maad Nõo; meil üttegi `kitse ei sikka es ole Ote; sikk om inämbüsi sugutamise tarbiss Kan; igäl sikal sarvõ `inde poolõ? (kõik om omakasu peal väljas) piltl Krl; labõrtsepää tapõti sikk, sikaliha `süüdi Har; `kapsta `lehti ja kaaruga ai sika `rammu Rõu; sikko no tah [on], käävä? haañamaa pääle `süüjä Plv; tuu aisass kui šikk Lei; sikal umma\_sarvõki Lut || sokuks maskeerunu jõulupühaha ommikul `jälle sikud käisid, kasukas `karvapidi sel'jas JõeK; s i k k u t e g e m a varastama eks ta teind sikkua koa sala mahiti Pee

2. pähklitupp või -kobar `pähked sikkas koos, neid kümme tükki ühes lasus; palju sikkasid sarabu peel Khk; [hakati] lüdimä, tõmmeti näpuga `pähke otsast `kinni ning muljuti siku sehest `välja Kaa; `valmis sikkasi on vähä VII; Visake sikad sigade ede, seal pailu ussiseid pähkeid sihes Põi; pähis tuleb siku sehest ää Muh; üks `aasta oli pal'lu sikkasi Kse; Küll oo suured sikad, kümme `pähkelt ühüs sikkas Han; Mia `leütsi neljägä siku Khn; pähel on sika sies, kui puhastud on, siis ei ole enam sikka kedagi Kei

3. sarvetaoline töövahendi osa (nt hasplil, adral) `aspli kül'len om neli sikka, lang `aetass sikkua `pääle Kam; lõim om rišt ja neil om pulga, sika otsan Ote; ku lang üle sika maha läts, ol'l virp sisen Urv; langarišttil omma sika? küleh, nuu ei lasõ `langu üle veere Plv; puuadral sika? oli? teitü `säantsest kõvõrast puust, õt kässiga kinni saasi? võtta? Se b. (risti asetatud)

sikka

latt, teivas vanast `ol'iva õlitse katuse, siss `ol'iva arja otsan sika, katekõrra visatu Kam; ällü sika² ja `päälmine or's Krl; sika<sup>2</sup> pandass harja päält nappõga kinni, sinna tulõva<sup>2</sup> malga `otsa² Har; sikk hoit [katuseõlgi] katsipooli kinni² Vas; [hälli] sika² pandass mäemätsesest otsast vahruka² kinni; sika² säääl all, puu² kõüdedü kuha aia `sisse kuha `saiba `külge Se c. saepukk sika<sup>2</sup> umma<sup>2</sup> pikki `jalguga, `näide pääl lõegatass sae `laudu Lut

sikka sikka, sikki turri koer tõmmab ka karuseks, arjased sikka ~ sikki Khk

sikkama sikkama Ran, da-inf sikada² hajusalt V(ma-inf -mma)

1. sõtkuma, tallama vili `laotõdi põrmandu pääle, siss `viidi hobõsõ_pääle, niikavva sikati, kui terä_kõik är² lätsi² otsast; `Veeti savi `sisse, pilluti lak'ka ja_`naati hobõsõga\_sikkamma, kae\_hopõn ummi `jalguga_tramp tuu savi kiini² (savipõranda tegemisest) Rõu; mõtsisja² är_ `siksi\_mu\_kaara Vas; nä sikkasõ<sup>2</sup> riht Se; savvi sikkass `jalguga; är² sikkasõ kõõ niidü² Lut

2. silkama, lippama sikka minemä, mi_sa viil kaet Urv

sikkandane sikkanda|ne Lüg Vai, sikkandai|ne VNg Vai, g -se; sikkendäine Vai; `sitkenda|ne, -dai|ne g -se Vai hitse `vieti sikkandaised, `ninda pikk puu oli ja pulk oli säält läbi ja `sellega siis `mietas neli samu VNg; mõned lasivad obosega üle `väljāde sikkandase vao, sie pidi `sirge õlemaie Lüg; `aeti ikka sikkandasi; jalaga `temmati `pello `pääle `sitkendaised; `sitkendane, kuus samu lai Vai

sikkarad pl sikkarad kiharad `Laupa `õhta `tuldi `saunast, lettiti `iuksed, sis pühäbä `ommiku juo sikkarad pääs Lüg

sikkaras sikkaras Kuu Lüg

1. kassis Laps tous vast üles, `silmað sikkaras `aeva `toisel; Midäs sa vahid `silmað sikkaras, oled kohe `juobund tänä vai Kuu

2. krussis `Karvad `ninda sikkaras `jusku õless `pieruga `kõrvedettu Lüg

sikke → sitke¹

sikkel → sekkel

sikkendäine → sikkandane

sikki → sikka

sikk-sakk sika-saka, siksakiliselt kui oli juba `kliiver, siis sai juba `luovida, `vasta tuuld sikk-sakk `soidetud Kuu; `Kitsa põllu peal tuli sikk-sakk `moodi `äästada Trm; jooksukraavid olid, sikk-sakk seda `viisi Plt

sikku¹ sikku Saa SJn Vil M TLä Kam Rõn pingul, pingule `tõmmad ohjad sikku `ästi, obesel pää `sel'gä õhes `ohjega Vil; sõl'g oiab `kanga sikku Trv; kui tuline obene, piat ohja sikku `oidme; saekablage tõmmats sae `lehte sikku ja lastass lovevepess Krk; Vahi nii ku silmä sikku, ei tule tene kostegi väällä Hel; kui keerust tetäss, siis üteldäss, et `tõmba äste sikku; vahib kui kul'l sil'mä sikku (pingsalt) Ran; kes alvaste kuab, `kanga veere `väega kõvass paneb, sedäsi sikku, siss kah kisub sualipi kõveride; poisil sil'mä sikku iks näiude pääle Nõo; me vahime et sil'mä sikku, aga iks ei näe Kam || poolkinni [lapsel on] sil'mäð sikku juba, ärä väsind Vil; sil'mä läävä sikku, magada tahab Ran

sikku² sikku PJg, sikko Mih seakarja ma lähän sikko Mih; Sul tuleb sikku minna PJg

sikkus¹ seakarjas olin sikkus PJg

sikkus² → sitkus

sikkõ → sitke¹

sikrid pl `sikrid kiharad `Sikrid sai tehä tulise `naulaga; Savalas `miestel kõhe `põlvest `põlve `sikridega pääð `õtsas Lüg

siks¹ siks g siksi Khk Mus Põi Muh Saa JõEK Pil KJn; sik's g siksi Krk seks Sõrve siks olevad kõige `kangem ning soolasem na|j Mus; säält soab `siksi koa Põi; see tüdrik `olle `kange poistele `siksi `andma Muh; siksi pärast poisid `öösi aavad `ringi Saa; `siksi selle kääst saand JõEK || sugutamine me siga taht `siksi, nüid ta om kikk lauda pahupidi `käänden Krk

siks² *siks* g *siksu* Kse Aud Tõs, *sikso* Vig Mih, *siksi* Khn varss *pisike siks tahab imeda* Kse; *'kutsus siksu oma 'juure, silitab 'käegä 'siksu Tõs; siks, kahe kolme nädaline Aud Vrd siku*

***siksakiline** *'siksaa-gili|ne g -se Vai; p siksakilist Põi siksakiliselt kulgev, siksakitav 'siksaa-gilised 'juoksu 'kraavid Vai; [Lind] tegi puude vahel siksakilist 'lendu ja ise kisas Põi siksakkilt siksakitades 'vasta 'tuule 'sõidad samate siksakkilt Hlj*

siksima *'siksima Lüg Khk Põi Muh JõeK Pil, (ta) siksib Jür; 'siksma, (ta) siksib Saa; 'sik'sme, (ma) siksi Krk; da-inf 'siksi Ran; (nad) siksiväd Kod seksima; sugutama Poiss ja 'piiga 'käisivad lakkas 'siksimas Lüg; nee 'oskavad juba 'siksida küll Põi; seal siksitse paigal Muh; meil on 'seante 'kange koer, et siksib kogu küla emased läbi Saa; lähäb tidruku 'juure 'siksima JõeK; ärä mina annass omad ärjäd, tijs teonädäli, kui mina 'saassi 'saksa 'siksi thvl Ran*

siksitama *siksitama seksima poisid ja tüdrikud siksitavad 'põesas Mar*

sikutama *sikutama varssa kutsuma siksuta 'varssa Ris*

siku *siku Kaa Krj Jaa varss paarikuine pisike_o siku Jaa Vrd siks²*

siku- *Tegi 'kindad sikku 'silma (kindakirjast) Lüg; Kää oma juttuga sikkusohu sõim IisR; 'roetslased lähvad oma siku 'karjadega Ris; 'mängis siku 'sarve jaani 'õhtutel tule juures Kod; [nahkpüksid on] 'lammanahast või sikunahast Lai; sikusarv, sõrmelesed piäl KJn; nüid satass ku sikasarvest Krk; tandsiti toda sika 'tantsu, pulman vai kos toda 'nal'la teiti, [et] kiits iijn oisib, sikk taga tandsib; karjuss ai pasunat, sikasarv 'ol'li Ran; Sikupil' 'ol'li sikusarvest tettu puhkpil'l; kui sulane kümme 'aastat ütlet talul 'tiijnu, siss saanu ta sikanahast põksi Nõo; sikasarvõst piibari? Urv; sikakari läts 'müüjä, lehmä_vahesika 'karja ja müüvi?; naid sika 'sarvi ma 'jalga ei panõ? (saabastest) nalj Rõu*

sikud-sokud *sikud- JJn, siku- VMr piimjuur sikud-sokud, lapsed imevad neid 'varssi JJn; on siku-sokusi, roho sies kasvavad, nagu sibulavarred aab ülesse ja piim mursub suus nagu võilällel VMr*

sikuli *kissis silmä sikuli, tahav 'kinni minnä, vägise aave 'valla Hls*

sikun *pingul nüüj om äste sikun; kangass piäb kah sikun olema tel'lete pääl Ran*

siku|pard *jusshein siku|pard on ümmargune rohi, kasvab nigu siaarjas, vikat ei võta Sim*

sikuska, **sikuska** *siku|šk g -ski Trv Võn; sikuska Kod Ran Rääp Se sikuti Sikuska tehässe õngekonksust, tinutatasse kokku kahest pualet ja õerutasse 'läikmä Kod; kas sa sikuskiga püüsit vai ussiõngege; ku juba õngel käis ja sikuskiga, sõss olli juba kalamijis Trv; sikuskaga sai püüda 'talve ja suvel Ran; sikuska, toda hoiõtass käeh, kala läävat toda 'läükvät 'haarma, sõss 'jääske 'otsa Rääp; sikuska - - krõnksharo?, siss 'tuuga lööse lõpusõ 'sisse Se*

sikustamma *sikustamma sikuskaga püüdma – Võn*

sikut *siku|t g -ti sikuti Sikutiga püüveti jõest kalu Nõo*

sikutama *sikut|ama Jõh/-kk-/ Khk Pha Põi Muh Rid Mar/-ko-/ Kse Var Pää Kad Sim Trm VIPõ Trv Ran Nõo Kam Vas Se, -amma Rõu Plv, -eme M San*

1. (pingutusega, hooti) tõmbama, tirima, vedama *sikuda nenda, et sa küll saad Khk; Ta oleks veel äi tia kui kaua kudrutand, aga eit sikutas sabast Pha; 'Õhtaks olid ikka poadi 'mäele sikutand; Sikutab aga pisemad 'juustest Põi; 'tõmbab ja sikutab, ei lähe 'eetsi Muh; 'kuksid [noota] sikutama Var; obusel 'raske 'koormas piäl, annab päris sikutada kohe Tõs; 'Terve päävä sai 'raskõsi koita sikuta Khn; sikutas keie otsast, naa et 'ambad risus suus Tor; võrgulesed sikutavad 'võrku Hää; kui oisu sikutab, siis oled sel'lali maas kui tiit Sim; obone sikutab 'kuurma iis KJn; rij alt ikki köied läbi ja 'ümmer 'kuurma ja siss mehed sikutavad kõvasti ta 'kinni Kõp; sikke lõng on, annab peris sikuta Vil; ta sikutap jo katik selle kabla Trv; kaits müist istuve maha, mõlema võtave kate 'käege pulgast 'kinni ja sikuteve oma poole Pst; rõugu malga sikudedi 'äste sigevel 'kinni, et tuul 'rõuku ärä es saa 'lõhku Krk; vabrikun kah venitädäss edesi ja tagasi, sikutedass [lõnga] Ran; nüüj oma äste 'trammi, sikuta kõvembide Kam; sikute 'katski San; and 'õkva sikutada märke Plv; küll ma? sikudi tedä jalast Vas || (kihutamisest) mõni obo jooseb rutto, küll sikotab 'eese 'jalgega Mar*

2. pingutama, ponnistama *Ta sikkutab oma jõudu selle tüü peale Jõh; Õli kaks tööd pealakute, aga mõlemad sikutati ära teha Trm*

sikutama² *sikutama* lüdimä sikast `võetakse `pähkel `väl'ja, sikutakse Kei

sikutid pl *sikutid* Trm Lai, *sikkutid* Lüg IisR, *sikuti* Rõn kepid kangastelgedel niite ülestõstmiseks ja allalaskmiseks, vipid *Sikkutitel* kahelpool `õtsides `niie `nüöri`augud `sisse `lastud Lüg; *Sikkutid* `käivad ülelevel `raami `külles IisR; *niiede sikutid* Trm

sikõ → sitke¹

silak *silak* g -ku Nõo, -gu Krk löök, hoop `kohtu pääl mõni viis *silakut* `anti Krk; *anna tälle roosaga üits silak, küll tä siss* `saisma jääb Nõo

silakas¹ *silak* as g -a Vig Kse Hää Plt KJn sihvakas; vilajas *laanekuusk, see oo pikk silakas, `kasvab ilma oksata Vig; pikk jusku va silakas Hää; silakas naene, kõhna ja pikk Plt*

silakas² *silak* as g -a Vig Lih (kala) *nee oo jõe silakad Vig; silakas akkas ikka õnge* `otsa Lih

silakas³ *silak* as g -a vesine õlut on *silakas; lahja piim on silakas, ilma maeguta KJn*

silama *silama* IisR Mar PJg Saa HMD silkama, lippama *On sie plikka küll `kievalise `vaimuga mul, silab kui tulesäde IisR; `kangeste rutto lähäb, lähäb aga silades Mar; silab `joosta PJg; jänes silas üle põllu, nõnda kui lumetükid keesid Saa; panin silades tulema HMD*

silbitsema *silbitsema* sulistama *silbitseb seal, paneb oma kääd vette ning laseb silp silp silp Pha*

sild *sild* g *silla* Mus Pha VII Põi Muh Mär LÄEd PÄ K I eL(š- Lei Kra), `silla Kuu Hlj Lüg Jõh; *sild* g *sülla* Sa Hi; *seld* g *sella* LÄLo Vig Juu; *sjöld* g *sjõlla* Khn; `silda g `silla VNg Vai

1. rajatis üle vee minekuks *Ärä `silda `enne `kiidä, ku `kuormaga üle saad Kuu; nüüd tehässe Lügänuse `jõe sild `selgä Lüg; küll sääl vana `silla kappo vahel vie sies oli `paljo krappo Vai; `tõmpsid (tulistasid) suuretükkidega sülla `pal`jaks `rõhveks Ans; Sild jähi vahest vee ala, kui kevade pailu vett oli Khk; `meite maja oli sülla `juures Kär; sülla joompuu on suur palk, mis sülla üles kannab Emm; vähike [on] *seld, kolm neli `palki `üütasse trumm Rid; sii jõel ei ole `silda peal Mär; oli lai seld, aampalgid all ja lauad peäl, seäl kõi `oostega, `koormatega üle Vig; akatse `silda ehutama Tõs; `Seisime oma puadiga `Pärnü suurõ sjõlla `juurõs Khn; Tori sild olema pealt ära Vän; autud `sõitsid üle suure silla, väikse `sildest sai obesega `käitüd Saa; sild vaon `sisse Ris; suur vesi viis silla ää Nis; jõgedel ja `kroavidel on sillad peal Juu; ega muidu jõest üle saa kui silla `kaudu Kad; üks neid `sildasi õle puust ja kivist Iis; meie õmad tegid silla, veid kodoss tõrandused Kod; sild `tehti, `paändi kaks ehk kolm tala `alla, `laoti `pakud `piale, `löödi veel pialt tasasemast Lai; sild pannass `jõe peäle Trv; selle tij pääl om `silde pal`lu Krk; temä lännu üte silla `alla `iilmä, mes_tu võõrass vägi tiijb Ran; sillast üle tulla `ol`li pooleni seereni pori Puh; sild olna ärä lagunu, ei saana sillast üle, tuleb `ümbrekaodu minnä Nõo; kõik silla lahotasõ, a `üitsegi ei paranda Võn; silla ala läits San; kammõrdõga silla?, nigu `uunõ nuka?, raampnukkõga Krl; tan `silda ei_olõ?, tan `veetäss parvõga üle Har; [tüdruk] es viisi õppi?, kāk`ke raamadu_silla ala Vas; sild om pütte_päl (pontoonsillast) Lei; sild alla tegema oodet võtma tien `silla `alle, kui sild `alle saab, siis pärast enämb ei süö `ninda pali Lüg; Tee aga piimasupile sild alla, sõõ enne silku leiba Jür; sinul one jo kodo sild `alla testud, sellepäräss sa ei süü Kod; lähme kua einet `võtma, söögile `silda `alla tegema Plt || jääkate simun tiijb `silda, toomass tinutab, nigul needäb Ran; märt `määtäb ja kadri kuseb ja simmun tiijb `silda soie pääle Nõo**

2. maantee, sillutatud tee *sild täna nii läkune Kaa; obustega `tehti `silda, igäühel oma jäud Pha; poiss lihah `silda kaudu Jaa; Sild on täna libe `noagu loos Põi; sild_o lüdrane, soa kuidagid läbi Muh; vettis `piuga sülla peeld `liiva ja kivi ja `viskas Emm; suurde `selde peal `olle `enni pal`lo `uunta olnd Mar; nad tegevad `sildu, viivad `kruusi Mär; minge aga siit `silda kauda edetsi Kse; suur sild lääb Kuluka nõmmest läbi Var; sillakubjas `vaatab, et ilusti sillad `tehtass Hää; kruusaaugust `veeti `kruusa sillade `piale; `mõisnik tuli `silda `sõitma (vastvalminud teed üle vaatama) HMD; kui `sildade tegemene, siis vallavanem `andis käsud*

Plt; sikk sõedab `silda `müüdü, karva käevä katsipäädi = aena`kuurma Nõo; `täambä `aeti `silda tegemä Rõu; tuu põllu pääl om vili silla `muudu maah, nigu trul'liga om val'atõ Se

3. sadamasild, paadisild `Loksa `sillast pidi olema sada `virsta `Helsingi `silda Kuu; nüüd on sild, nüüd on [paadid] `silla `külles Hlj; `osteti last `enne ära, kui `meie `saima `sildagi VNg; neid (vormsilasi) sii Mõntu süllas anjerid `püidmas Jäm; sillad on `laudadest ja kividest `tehtud Pha; Pati sild\_o `Võlla `mõisa all Muh; Inimest läkst silda laeva vastu Emm; Ma nägi teda viimati Elterma süldas Käi; meil oo sadamas teine äär sügäv, kust võid `silda `minna Var; laev oli `sildas HMD; seäl oli `niuke sild, läks `sõnna mere `sisse natuke moad Juu

4. made, trepipealne `oue`kambri sild Kuu; nied on siel `aida `sillal Hlj; `aida sild, `astu üles `silla `pääle Lüg; Isased käivad ikka `loupa `õhtul [koos], siis `seisvad seel sülla peel Jäm; aeda silla piäl oli käsikivi Tõs; repp läheb sillale PJg; sild oli sial ies, sialt sai siis `minna mõlemisse `aita Koe; kui on `kõrgel sild, sis_tal on trepp ka veel ees Kad; tired lähväd silla `alla Kod; sild on natuke madalam kui `vanker, et parem oless koiti `pääle `aada Äks || laevatekk `kapteni `seisa `sillal VNg

5. muud juhud a. laudpõrand toal õli savipõrand, kus siis `selle viel sai `silda tehä Lüg; oinidel_o sillad all ja sillaalune õõnes Kod b. rest tõrre põhjas kui tuu linnassejahu ärä `ol'ti `tuubrin `audenu, siss kallati ta sääl `tuubrist tõrikesi tolle silla `pääle Nõo; `Puhtalõ tõrdulõ tetti sild, lepavarva_`pahti\_`risti tõrdu `põhja Urv c. paadi põhjalauad `silda, nied on `kaarede pääl Vai

6. rivi, rida vanast tetti `sõõrdu, `raoti agu `silda maha, kui ärä `kuivi, `pahti päält tuule palama Ote; hagu `raoti `maaha `silda Rõu; Lamba? kõik sillah maah ja pää kõigil otsast ärä jüretü Vas

sile sile g sileda Jõe Hlj Rld Lpõ Kse Mih Tõs Aud PJg Tor Hää Ris Juu Jür JõeK KuuK Amb JMd JJn ViK Iis Trm Pal Äks Lai Plt KJn, siledä Lüg Vig Tõs Kod KJn TLä(n sille), silejä Kuu; n, g sile S Vil M, sille Vön(g siledä) Ote San Urv Krl Har Rõu Plv Vas Ráp, (t)sille Lei

1. a. tasane, konarusteta; mitte krobeline meil vana kivikune maa, mene tie seda siledaks Jõe; niisugused `suured silejad `puhtad `ritvad olid lae all Kuu; kui `keträväd, `tiäväd siledä `niidi, ei jätta `tompisi `sisse Lüg; `õõvliga lükatase laud sileks Khk; kukkus sile paranda `piale muha VII; Kõik [maa] on õhesugune sile kut toaparand Põi; `pintsliga silitse sau sileks Muh; [puu] äi lehe mette sileks, süid jeevad `pæele, annab pinnud `välja Käi; nii elos sile maa, põle mättud ega kiba kedägist Mar; sii pole siledad puud, kõik oksilised Mär; tee `kõijäd `lihtin jo tee ää, sile kõik Tõs; sile nagu `peegel Tor; `piendrad tehaks rähaga siledaks Ris; `õõvlega lükätakse puud siledaks Juu; Sile poeb karvase `sisse = käsi poeb kindasse Jür; kui `okse vähe on ja sile puu, siis pierud juoksevad Amb; leib silitati ära, `tehti siledaks JJn; raua `lihtimiseks on `jälle liht `uamber, sellega lihitakse `uambri jäljed siledaks Kad; siin on sile maa, ilma mägedeta Sim; libistaeaga vahel libistati mua ära, `tehti siledast Trm; jahuse lavva pial veeretati leevad siledast Pal; liimeistrega tehas `aßsu siledas KJn; tee iki sile leib Trv; maisemaa kuusk om sile, kuur ei ole nii `korplik Krk; terävide `lapjudega `raoti müir siledäss Ran; kui leib möhen ärä kastetu `ol'ti, siss tetti pääl siledäss Puh; `kangavarb om serände ümärik ja sile, et ta_i kaku vee`langu Nõo; kärnkonn `ol'ti serände kõbärikunõ, ta_s ole sille Ote; ma lätsi sille jää päält `õkva üle San; taa om sille küländ, mis tast enämb hõõlit Har; `vahtrõpuust saava_sille_`luidsa? Rõu; hutil om ütsik, silless tett puu Ráp; sügüse `kündi maa ülesta, sõss k'evaja lätsi `äeßti maa tsillest Lei b. liikumatu, lainetuseta meri läheb sileks Mus; kui `kangest `vaikne ilm, oli meri sile Pha c. karvutu, paljas Ta `olla `mäerind küll `rohtudega, pia ikke sile kui siamuna IisR; muist `olli sileda paletega (habemeta meestest) Muh; sile lõug VJg

2. a. sirge, kortsudeta `meie vanamor tegi kurikaga peso siledäst Lüg; Vahi kui sile nägu vanainimise `kõhta Jõh; varrugad pidid siled olema Käi; rulli all saab lihitud siledaks [riie] JõeK; ilus sile riie Kad; pesu trul'litaksse `kaika `ümber ja siis kurikaga rõhutasse `piale ja

tehasse siledast Sim; linast kangast määriti lina `sijne mitige, ku kangas `tel'gi pääl olli, siss `tõmbas `kanga lõnga silesse Trv; silitseti kangass iluste siledäss ja mähiti kõvaste puu `ümbre `trulli Puh; miul `ol'li esä kah sile, esäl es ole `körtse; pane tuu käteräti sinna `ritsku, siss ta kuevab ärä iluste, om sile Nõo **b.** (juustest, karvast:) lokiideta, mitte krässus; liibuv, peadligi kammitud `Kammi kenast `hiuksed silejaks Kuu; sileda `pääga inimene, ei sel ole `juuksed säkkerdettu VNg; emä silitäs pääd siledäst, ku kuhugi `läksiväd Lüg; `juused olid `patsis, aga `kangesti siled peed pidid olema Kaa; sool nii elos sile pea Mar; Laste juused pikka tuuti `tehti `ästi kõvasti, et pia sile oli Jür; pea siledaks `soetud Plt; ütevahe taheti `kangede siledät pääd, sile pidi olema kui lakutu Ran; tõesel `lambal om sile vill, saab tasane lang Nõo; tuu om üts sille `pääga oinass Har

3. rammus, ümar, heas toitumuses ku ikke tahad sileda oust, `anna viis `kerda `päivas [süüa] VNg; Sügisest `lehmad kosuned `täitsa siledast IisR; obu nõnda sile, `eesti `siia saand Khk; põle [neil] nii silesid `lehmi üht Muh; siledad `põrsad, kasuvad `iaste Tõs; küll on sile obone, nõnna et klahtsib kohe Juu; luomad on sie kevade õige siledad VJg; [pullid] õlid nõnna siledäd, et `üste luumutti `koskil [ei paistnud] Kod; voonakese lätsivä piimägä `juuften ilusass ja siledäss Nõo

4. pilt **a.** hoolitsetud, kena; viisakas Pühadeks, siis sai ikka vähe silemad ilbud katsutud ülle muretseda Krj; Tegi omal sile näu pehe (teeskles head nägu) Emm; mo mehe ema põle keige silem inimene old (oli halva loomuga) Rei; tüdrukust peast oli ilus sile inime Mär; panin siledämäd vammused `selgä Kod **b.** valmis, korras tüö on nüüd sile Lüg; eila jäi kuhaalune kõik lagas, tegin seal vähe siledamas Mih; ma tii kik'k siless Hel

silejäl siledalt `Propsie `otsad pi, id (pidid) olema peris silejäl `leigatud Kuu

silelt siledalt eest pannakse pael silelt, äga siis sel'lataga oli sellel pailal voldid pääl (kampsunist) Pha

silendama silendama siledaks tegema silenda niid kenasti ee Khk

silenema silenema siledaks muutuma see sileneb ise Khk

silestämä silestämä Kam Se, -mmä Plv Röp

1. siluma vanõmbide `äk'liga `äestedi siledäss Kam; silestä? pää är?; naka? `leibä silestämmä Plv

2. silitama piñni silestämmä Plv; minno ta `hoise ja silišt pääd Röp; Midä rohkõmb kassi silestäd, sedä kõrgõmbalõ hanna tõst Se

siletama siletama Kuu VNg, -ämä Nõo

1. siluma `ahju [minevad] `leivad, nied `pandi `laua `piale, s\_ `laua pial siletatti ära Kuu; [rehavars] tuleb siletada VNg

2. silitama kes äste usutük'ke tijs, tol siletedi pääd; Kui tedä siletät, siss temä esi kah siletäb vasta (kassipojast) Nõo

silev, sileve silev Har/-ll-/, g sileve Hls; n, g sileve Krk sile põrmat om silev Hls; kigepäält kaarits villa küben ärä, siss veeredets kate kaari vahel silevess; sul iluse sileve levä ku pulli kunagi Krk; `sirge ja sillev, illuss puu Har

silga-solga **1.** korratult, liga-loga see töö on silga-solga teht Rei; asi jäänd ridevile, silga-solga Juu; ta käib nii silga-solga `riides Plt; mes tüü sij om, tiit nii silga-solga Puh

2. onomat vesi tilgub silga-solga Hää

silge silge g `silke Ran Nõo tilkumine `rästä `silke `alla nemä ta `tõstnuva [toibuma] Ran; ka\_sa `silke alt kaosi ärä võtit Nõo

silgih tihedalt kõrvuti tuli ei pala?, puu? umma_sil'gih Plv

silgikala soolakala silgikala, soolan ollu Trv Vrd silgukala

silgilt toorelt `laikit, ku `aigu es olõ_kupahtada?, sõss võfit niisama sil'gilt (sõid soolakala ilma keetmata) Röp

silgine silgi|ne g -tse silgune silgine `tal'drik Rõu

silgu- silgu-, räime- Vanemal ajal tuld 'kirkule 'maksada 'silgu 'maksu Kuu; 'jaani 'pääval, siis oli _se 'keikse 'suuremb 'silgulaat siin Mahus; 'suomlased olivad maa 'mieste 'silgu 'seprad, vahetasivad 'vilja 'vastu 'silgud 'nendele VNg; 'silgu 'piirakas, 'niske õhuke kuor ja siis 'pandi 'silgurida 'pääle 'sinne Lüg; liha 'astjad ja 'silgu 'astjad, nied said kividega 'audutud; Tiimehele 'pandi 'kaasa aganane leib ja 'silgukarp Jõh; Sie 'uonuke kui 'silguniisk, ega sel kedagi ramu ole IisR; silgupang, lauast kaan oli peel ning sang Kär; meil on pinedega silguvõrgud Pha; Kui tuhliid ja silgulaga kee, siis pole kõht tühi Käi; silgumõrrad on metu 'sülda 'kõrged; 'Puisse ja Kiideva meeste silgupüügist ei tuln kebade 'välla kedagi Mär; silguorõk oo raadist, silgud pannasse orgi 'sisse Vig; silguvõrgud oo meres, viiatse 'kaugele Kse; Laupäeva õhtul tehti silguleiba, soolatud silgud ja pekitiikid pandi suure leivapätsi teise otsa sisse Tõs; see silgupüüti jäi 'sinna 'paika Aud; silgusupp, kardulad keedetakse tiumaks, 'värsked silgud lõigatakse 'piale Kei; 'enne 'käidi teol, silgukarp, lihakarip ja võikarp oli 'kaasas; silgutünn on 'veiksem kui 'tünder Juu; 'Tehti kua silgu 'sousti, 'paändi silgud pañni 'piale, vett 'silkuldele 'piale ja pärast tilgake 'piima kua veel Amb; silgusoomuksed on kofu 'külges JMd; tema sõit kodo, silgupüüti old taga VMr; aidas on viljasalved, liha 'aastnad, silgu 'aastnad VJg; Silgupiirakad tehti rukkijahu taina sisse Trm; silgulagaga elutand nädäläpääväd Kod; meil oli 'lõunast koorega 'kartulid ja silgusooist (silgusoust) Äks; ema pesi silgupiad ära Lai; siit käisid talumehed isi silgurannas (käisid randades, kus räime müüdi) Pil; meil silgu 'kaupmed käisid küll SJn

silgu|kala soolakala, (soola)räim 'silgukala toi isa obusega Merikulast VNg; silgukalad oo tulisualased Kod; noile 'pañti sõss kausiga 'kartoli? ja silgukala Plv **Vrd** silgikala

silgu|kusi nalj silgusoolvesi 'Kastas 'paistikud 'silgukuse 'sisse ja sei, et küll sai Lüg; 'Lõune ja 'ommiku õli 'kartulid ja 'silgukusi Jõh; mis sial 'süia oli, silgukust ja kartulid Sim; 'kastis 'kartuliga silgukust ja käis küll, põld paremad Lai **Vrd** silgupiss

silgu|laadik vormiroog räimest tein tänä 'ehtuks 'silgu 'laadikku Kuu

silgulene silgule|ne g -se tombuline lõng on silgulene Rei

silgune silgu|ne g -se Jäm Khk Muh Emm Rei Mär Ris/-go-/ Juu(se-) JMd Koe VJg KJn, -tse Tõs Hls; 'silku|ne g -se Kuu Lüg Vai silkudega määrdunud süön näppigä 'silku, on 'silkused näppid Lüg; 'pannu on 'silkune, pese 'puhtast Vai; see püüti on 'kangesti silgune Khk; ma ei taha silguste kätega kedagi 'katsuda Mär; taldrek jään silgoseks Ris; kuivatan silguseid kotta JMd; panin ku'gid silguse tünni 'sisse, nüid on silgu maitse VJg; sij taas on silgune, ää pane 'sinna KJn **Vrd** silgine

silgu|piss nalj silgusoolvesi Küps tuhliis ja silgupiss aa rehede aegne söömene Emm; Taal on 'oolmed, vettis silgu 'pissi 'sisse Rei **Vrd** silgukusi

silgu|poolik poole tündri suurune silgunõu mul on mitu 'tühja silgupuolikut JMd; silgupuolikud olid, sial olid silgud kõvast ilusast 'laotud Lai; meil 'tuüdi silgupuolik kodu Puh

silgu|seened pl soolaseened silgusiäned oo sualatud siäned Kod

silgu|sool|vesi 'Sousti 'tehti kole 'arvast, aga 'muidu õlid 'kartulid ja 'silgusoolvesi Jõh; 'enni 'toodi aga selgusoolbesi lauale, kasteti 'leibä 'sõnna 'sesse Mär; [nahk] saislugusool veega ära määratud Vig; eile 'õhta sai seda silgusoolvett lõrssiitud jooma järel Kei; nari on kääs, silgusool veega ja kellega nad mearivad teda Jür; Ommiku olid 'terved kardulid, silgud ja silgusoolvesi [söögiks] Amb; silgusoolvett valati viel 'piale rohuks, siis oli õige valu Kad **Vrd** silgukusi, silgupiss

silgutaja silgutaja Muh Tor Hää väike-lehelind Silgutaja tiib silk-solk Hää

silgutama silgu|tama Pöi Mär Kse Tõs Khn Juu JMd Koe Sim Lai Plt TLä, -dama Emm, -teme Hls Hel

1. (vähese piimaanniga lehma) lüpsma Ta läks 'eese 'lehma silgutama Pöi; Silgudasi lehma æ Emm; kui lehmäd vähä 'piima annavad, siis öeldakse, et lähän silgutan nad ää Juu; mõni nädal soab veel 'lehma silgutada JMd; kui vähe 'lüpsa oli, siis silgutas Sim; mis 'piima ta annab, silgutan teist üle päeva Lai

2. napilt piima või mune andma *kaks* `lehmä `lүpsväd `ahtrast, vähä silgutavad muđu Tös; mis `piima ta enam annab, silgutab Sim; silgutess mõne muna, mis selle kana munemisest om Hel; kana om mõne muna ka iki silgutanuva Puh; Ahtre lehmä iüst iks silgutab Nõo

silgutis silgutis väike-lehelind silgutis laalab silk-solk Mär

silgu|veerand, -veerandik veerand tündri suurune silgunõu `silgu `vierandikku on `saaremehe riist, tuo kevade ühe VNg; silguveerand on silgupütt Kse; silguveerend oli `laudest `tehtud, vitsad olid peäl, kaks külimittu läks `silku `sisse Juu; Seeme `paändi silguveerandikkude `sisse Amb; jämedad siared nigu silguveerandid nalj Lai; silguveerandid, üks nel'landik sest suurest `tündrest Pil; suvess `tuudi silguveerandik kodu Puh

sili|kell kuljus vanasti loomad kõisid `metsas, mõnel oli silikell `kaelas Lih

silima¹ sili|ma Jõe Hlj Lüg Muh Mär Han Mih Tor Kei Hald Jä VMr Kad VJg IPö Plt, -mä Kuu Lüg(-mäie) Kod

1. siluma, siledaks tegema; tasandama suo `einama oli, ma silisin teda ja puhastasin Jõe; `Hangu vart `täüdüb vähäkäse silidä, `muidu odab pihud raku Kuu; `tütrikud silivad `peili all [juukseid] Lüg; `pintsliga silitse sau sileks Muh; ta lükkab `kääga, silib leeva pealt tasaseks Mär; siliti pea ilusti ää Mih; silis `peenra siledass Tor; akkasin einamaad silima Kei; lei raua `alla ja silis `krasvlega kabja servad ühetasaseks Kos; Enne `ahjupanemist silitakse `tainast päis kahe `kääga siledaks pialt Jür; [peab] `kuhja silima rehaga ülevalt JõeK; Koelõng `tehti laum ja karvasem, teda ei silitud niipal'lu Amb; pia ka tahaks natuke silida JJn; preßsraud, sellega ma silin vahest piarätkud Ann; naised tievad `leiba, silivad `leibasi Koe; `kuhja [peab] silima, siis ei võta `vihma `sisse VMr; silin õige vähä viel seda `seina Kad; Kui jääred on püüratud, siis tuleb kõrvi silimine Trm; tegin käe märjäss ja silisin siledäss Kod; `Kervetöö `tahtis veel silimist ja paremast tegemist Lai

2. päitama Laps silib `koera Han; Lapsel siliti piad Jür; silis tema pead JMD

3. rammusaks muutuma, kosuma; kosutama Lehm suvel `jälle silib Kuu; juo sie akkab `sirgumaie ja silimäie Lüg; luomad akavad silima VJg; Kes tahtis abusest vähegi inda suada, pidi teda ennem luata silima, paremast söötma Trm; küll suvi ärä silib ja juan jalad `alla tiijb Kod

silima² sili|ma Jõe Hlj Jõh IisR SaLä Kaa VII Pöi Emm Mar Mär Vig Kse Han Tös Aud Hää Jür Kad Plt, -mä Kuu Lüg(-mäie) KJn silkama, liduma Poiss lagund sai kohe silimä Kuu; on `kange `tõise iest `vällä silimäie, ei minä saa ligigi Lüg; `Lapsed tegivad `võidu juuksu, küll aga silisid IisR; koes sa ikka silid, `püütasse `kinni Khk; Linnupojad silisid `kõrgese `rohtu ning kadusid Kaa; sai eest ää silida VII; Poiss oli `õigel ajal silima soand Pöi; see pani siit silima, pole seda änam sii mitte end Emm; küll lehmäd silivad, `joosvad tänä `küli Mar; ei vana inime jõua silida `ühti Mär; Küll poiss silis, aga loomadele vastu ei joudn Han; üks poiss silis koa, aga minust ette i saan Aud; veke kuer ei jõua järele, küll aga silib Jür; silis, et kannad `välkusivad Kad; `pistis teeñe silimä KJn || siplima kalad silivad `kastis Jäm

silin silin tilin keis üks silin `peale Vig

silinal silinal Jõe Tös (kiirest liikumisest) isa pani obuse ette, läksime silinal kirikusse Jõe; tuleb üsna silinal Tös

silinder siliñd|er Ran, g -ri Kuu Lüg Jäm Emm Rei Trm, -re Juu Rõn; sileñd|er Kod, g -ri Lüg Jõh Pöi/se-/ Trm KJn, -re Hää Plt KJn; `lend|er g -re Mär Krk; n, g sillendre Rõn; pl tsilendri San toruja kujuga ese a. masina vm seadme osa `Muoturi `käämise ajal [läks] ohu ja õli segu siliñdri Kuu; jahi `püssi sies siliñder `pannasse `rohto täis Lüg; Enne see uuesti tööle äi aka, kut lase vesi siliñdrite seest välja Emm; kukega püssil oo `lender Mär; masina `katla pial on siliñdred Juu; Akati tuuleveskites kua silendriga püüli tegema Trm; tulekivi `panti `lendre `pääle, kus rohi `pääle läits Krk b. silinderkübar Isand õli `pintsaki pääl, krae `kaelas, sileñder pias Jõh; meeste kaabud `üiti koa siliñdred Juu; sel_o sileñder piän Kod; kaap on sileñder KJn; taht olla väegä suur ärrä, sabakuub sällän, siliñder pään, kepp käen Ran; vana

kübare omma ollu tsilendri San c. lambikuppel Ta puhastab täna selenèdrid Pöi; silender `pantass lambi pääl Hää; silender on lambitule toro KJn; Ärä sa lüü sillendret katski Rõn

silin|kell kuljus silinkell oli veel viha `külges [näärisokkudel] Vig

silisema silisema Mär Juu JMd Koe Plt tilisema üks väike pisike kell pannakse `lamma `kaela, see siliseb Mär; aiskakellad silisevad JMd; need kaelakellad silisevad ilusasti Plt

silitama silitama tilistama lammas silistas `kella Mär

silitama sili|tama VNg Lüg Jõh Jäm Khk Kaa Pha VII Mar Mär Kse Tõs Tor Hää Saa Ris Juu KuuK JJn Ann Koe VMr VJg IPõ Pal Äks Plt, -tamma Lüg, -dama Emm Käi; silit|ämä Kuu Lüg Tõs Kod KJn TLä TMr Kam, -ämmä Lüg Vai Röp

1. paitama ärä silida `kuera, sie on tige VNg; mies suri [ja naine] muudku sedä va puutükki käib silitämmäs sääl `surne `aial Lüg; siu käed on `pehmed, ku silidäd pääd Vai; silidab `kassi, kaäs aab nuru Khk; koer tahab silitamist VII; mis sa täst setast silitad Mar; silitas na õrnaste mo piäd Tõs; koer lõmmidab maha, ku tänd silidatse Saa; kui ea meel, siis `tõmmas `käega üle, silitas oost Juu; mida änam `kaäsi silitad, seda `kõrgemalle saba `kerkib KuuK; tämä `niske pagana koer, tahab egä ommogo silitäta Kod; sa oled vist oma obust musta üssiga silitand (nõidusest) Lai; poiss silitab `kaäsi KJn; üits liinalaits silits vokki Ran; silitä toda kassikest Puh

2. piltl a. kiitma; meelitama Selle eest pead ei silitata Kaa; tämädä piäb peri `karva silitämä ja `perrä `kiitmä Kod; emä man `käis ja siss toda silitäss sääl TMr b. (löömisest) Oli teda paar korda vastukarva silitand Pha; Silidas tesel mööda lagipeed Emm; võtan [kivi] ja silitan sul piad sellega Trm

3. siluma, siledaks tegema `Enne `pullutamist `leigati ja silidetti `pullu `servad ja `nurgad kaik `üästi silejaks Kuu; mina silidin `piendrad `vällä, `menga `istutama VNg; midä sa tämäst `ninda `kauva silitäd Lüg; töömees silidab `kervevarre sileks Khk; leib silitati ära JJn; `leiba -- saab `astjast `võetud, saab silitud ja pärast veeretud Ann; Adra `sahka tuli silitada, õhemast `lüia VMr; silitan `juuksed ike enne ära Iis; silitäd leevä piält ärä vedegä ja paned ahaju Kod; einamid, `põldu silitama Plt; vana inimene silitab väedsega noid rihä pulke Ran; silitä ärä ja kõik om joonen (lühikestest juustest) Nõo; kätega silitädäss ärä ja lüvväss ilosahe kokko (leivapätsist) Röp

4. silitab `luoma siledäst (söödab rammusaks) Lüg

silites sili|tes g -tse silitus, silumine silites, `peenrad said siledaks `tehtud Juu

silitlema silitlema silitama akka sida veel silitlema Khk

silitsama silits|ama Trv, -ämä Nõo Võn Ote, -ämmä Urv Vas

1. paitama kaäs tahass silitsa Trv; midä enämb `kassi silitsät, sedä `kõrgembale `anda tõstab (õeld kiitust armastavale inimesele) Nõo

2. piltl hellitama kiä hinnäst ilostass, silitsäss söögiga ni rõõvastõga? Vas

3. siluma kos_tu kamm om, ma võta silitsä `endä pääd Ote; Visaäs leevä `lapju pääle, tõugaäs `ahju, kiit esi_pääle, et kül? ahi silitsäss Urv

Vrd silitsema

silitsema silitse|ma Krj VII Pöi Muh, -mä TLä Võn, -mmä Urv Har Rõu Plv, -me Krk Hel San

1. paitama silitses `kassi Krj; tallimees peaks silitsema [varssu] VII; [ta] ise silitsend Sennit Pöi; kaäs taht silitse ja koer taht kitta Krk; sil'mä silitsevä obest piltl Ran; silitsi veidikse latse pääd Puh; ma silitsesi penni `sälgä San

2. piltl hellitama, meelitama ei tiä, mes tä nüid tahab, silitseb miu ja om `väega libe Nõo; silitse? sisest inne, päält ei olõ? vajagi (silitamise asemel anna parem süüa) Plv

3. siluma, siledaks tegema silitse pea sileks Muh; pätsi veeritedess ümargutsess ja silitsedess siss veege tasatsess Hel; purdsati rõevass ligedäss, preßsraavaga silitsedi Ran; võta kamm, silitse mu pääd Nõo; jahu raputit ala, käe teid `viiga likõst ja silitsit leevä iloste siledäst Võn; `Val'sõ, noid `raoti iks `kivõga edimält, perän sõss silitsedi_vijl `peikliga üle Urv; noorõ? inemise? `tahtsi õks illusa olla?, silitsi pää ja kobisti `rõiva? Rõu

Vrd silitsama

silitus *silitus* g -e Khk Kse silitamine *see silitus ep tee tale midad* Khk

silk¹ *silk* g *silgu* eP(*silgo* LNg Mar Ris) Trv Hls Hel T, *'silgu* R(n *'silku* VNg Vai); *sil'k* g *sil'gi* (-l-) Hel San Krl Har Vld(š- Lut Kra); *selk* g *selgu* Rid Mar/-ol Aud Juu

1. a. värske või soolatud räim *'silgud on 'mürrastanud, appuks läind* Jõe; *'lauritsa päivä silk, sie on 'kaikse paremb; silk leib sirutab, kali leib 'kasvatab (lastest) Kuu; 'Suursare ja Tüttarsare 'rahvas 'püüdasivad 'silku; süön savata 'silku, 'üölla siis, kui 'panna 'leivale 'suola 'pääle VNg; kie 'silku 'suolab, siis paneb 'este riim 'suola Lüg; 'Ennevanast 'silgu 'õstamine käis sadame 'viisi Jõh; Kevadesed 'silgud on nigu 'rihmad IisR; mene voda 'keldrist 'silku Vai; Lehme Sörvest silku tooma Khk; 'Silku ikka natuke aavalt tuleb Pöi; silk ja tuhlis_o talupoja söömaaeg Muh; 'meitel 'tehta 'tuhlitükki, leigada silgud pääl Emm; Mo isa püüdis kala Voosi kurkus, sai änamasti silku seeld Käi; 'silku ja kilusid 'saadi 'võrkudega Phl; nad on nüüd 'silku dega koa ulga raha 'teenind Noa; kui naised 'silko rappisid, siis kassid sõid rappid LNg; mõned sii tindi võrkega kevade 'püüdvad 'selko Mar; mool kõht on ärä 'arjunud se silgu leeväga; eena ajal 'lauldi ike: silk, sina teräbnina, igal pool sa minu ees Vig; 'silku sõid, neid 'toodud mitu 'toobritäit Tõs; kuevatasin 'silku Vän; pane õge silgud leoss Hää; kevadesed ja talvesed silgud 'kolbavad suetsetada Ris; sai nii 'ränka vahest 'viatud 'väl'la neid 'silka HMd; silgud olid apuks läind; laste 'kohta [õeldi] pisike selk Juu; 'silкуси 'keetsime piimaga Ann; igal pool oli silgul 'kortel 'enne, tiomehe märsi sies ja karjapoisi karbi sies (silku sõõdi palju) nalj VMr; 'püütsin 'silku ja 'suolasin 'silku Kad; 'silku küpsetati alu pial, kasealg õli Iis; silk one ärä 'suuldunud, ta oo küps Kod; mina tegin klimbisuppi piimaga, eeringad kõrvale ehk 'silku Pal; meeste jaost 'võeti kaks 'silku, naistele 'kästi 'anda üks Lai; eeaniidu aeg 'anti 'silku Plt; 'paanti seasi 'toinni, kord 'paanti 'silku ja tenekord 'soola 'piale SJn; 'räime õegatass silgusse Trv; nii 'vaene 'ol'li elu, siss 'ol'li silgu ja 'kartuld veedike Ran; temä paänd 'silkele piimätilga pääle nigu 'kastmess Puh; poiss tüüb neid soolatsit 'silke kodu Nõo; sil'k om 'väike kala Krl; ma_käve 'riihhe man, sääl ol'li õdaguss sil'gi? Har; hüä_sil'gi umma?, üte 'süüde?, päävä 'juudõ? nalj Rõu; süü 'silki, siss heit süä 'välki Vas; parun and olut doua un 'sil'ki šöüä Lei **b.** (hüüatustes) oh sa tuline silk, miks sa sedä 'viisi tegid Lüg; oh sa pala silk Muh; assa tulisem silk Tõs*

2. silku panema, silku tegema (kala soolamisest) kala 'tehti silguks Kuu; Oleks taht avi 'silku teha IisR; Avid lue panni 'piale, riabised ja latikad paneme 'silku Trm; neid avidid 'tehti silgust Lai; 'laika pandass 'silki, üteldäss sil'gi 'laika Räp

3. heeringas toogõ 'silke poodist, süä om 'väege vesine San; olõ õi 'sil'ki ammest 'aiga 'maitsnu? Se; võit üte sil'gi ni nagla 'leibä ni um šjuumaig Lut

silk² *silk* g *silgu* tomp, jump lõhjal on silgud sees Rei

silk³ *silk* g *silga* tilk ku *silga* 'viina saanava, siss nemä ol'na 'rõõmsa; piibupigi om niida 'kange, et kaits 'silka võtab kassi ärä Nõo

silka → nossilka

silkama¹ 'silkama Juu VJg Sim Trm, da-inf *silga|ta* Jäm Rei Mar Mär Han PJg Hää Saa, -da? Rõu, 'silkada Kuu Jõh IisR; 'silkame, da-inf *silgate* Pst liduma, lippama Küll 'silkab 'toise peresse (lapsest) Kuu; 'Lapsed taha ikke 'õhta pimedani 'õuves 'silkada IisR; Pani siit 'silkama, nenda et 'kampad 'vilkusid Rei; tõesed kippusid kallale, läks silgates Mär; Poiss silgan minema Han; koer 'pistis 'silkama, kui jänest nägi; karjane silganud kodu nagu tuul Saa; küll 'silkas, sai minema Juu; 'silka ruttu VJg; Äkitse läks ära, pani silkama Trm; Küll tidruk silgass vihma iist Pst; Pojapoig 'silka mul egal puul takan Rõu

silkama² 'silkama, da-inf *silgata* Hää KJn (väheste piimaanniga lehma) lüpsma, silgutama lehm 'vaega ära silgata Hää; mis ta tühi annab, 'silkan ta korrass ää KJn

silkane 'silkane sinine külmast sinine Ise oled jo näüst 'silkane sinine Kuu

silka-solka *silka-solka* Mar Mär Kse Saa Ris KJn Krk, 'silka- 'solka IisR Muh JMd

1. solinal *Taga`einam vett täis, `kiskusime rehadega `silka-`solka viest `luogu `välja IisR; silka-solka veest läbi, `riided kõik märjäd Mar; [loom] lähäb viest läbi silka-solka Ris; solotab aga `piäle silka-solka KJn*

2. sinka-vonka *uñt läks `metsa `silka-`solka Muh; sa oled kudanud silka-solka; põld on silka-solka `tehtud `jusku sial ära songitud Saa; `meante tal kõrt om, lää silka-solka Krk*

silki¹ `silki siid miul on `silki rätiti Vai

silki² tihedalt kõrvuti tuli ei pala[?], puu[?] umma₂ `sil'ki `pantu[?] Plv

silkima `silkima, (ma) *silgi solkima mis sa sii silgid VII*

silkine `silkine siidine `silkine `kleiti Vai

silkmä `sil'kmä, tud-kesks *sil'gitü vinnutatud kala soolama sil'gitü `latka läävä nii `pehimest*

Räp

silknemä `silknemä soolduma kalad `lastse `nõrjuda, siis `lastse nääd `silknedä; `silknesid neli ehk viis *`päävä, siis one silk `val'mis Kod*

silk|saba *silksaba* (lind) – Rei

silksama `silksama Muh, da-inf *silksata Plt*

1. sulpsama kala `silksas vette Muh

2. lonksama `silksa supi `peale `piima veel Plt

silksima `silksima

1. sulpsima kalad `silksivad Muh

2. tilkuma – Muh

silksnal *tilkhaaval nõu jooseb, vesi kukub `alla `silksnal Mär*

silk-solk *silk-solk IisR Emm Rei Tõs Hää Ris Plt, sil'k-sol'k Jäm Khk Pha VII Pöi Muh Mär*

Juu

1. väike-lehelind; tema häälights *Silksolk `laulab nagu `lehma `lüpsab: silk-solk, silk-solk IisR; Lehma `lüpsja laulab sil'k-sol'k Pha; Sil'ksol'k on juba sii Pöi; sil'k-sol'k teeb vihmaling Muh; üks vähigene all lind, tema loul silk-solk Emm; Silksolk on lehma `lüpsja, ikki silk-solk solgutab Hää; kägisulane tieb ikka silk-solk Ris; silksolk on lind Plt Vrd silts-solts*

2. (vedeliku helist) *Solistasime silk-solk vesistes `metsasoludes IisR; `tilkus aga sil'k-sol'k Khk; koer lähäb veest läbi sil'k-sol'k Mär*

silksuma `silksuma Vig, (ta) *silksub Han Juu*

1. tilkuma *Mahlatilast silksub `mahla `raanda `sisse; Laest `silksus `vihma parandal Han*

2. (vähe) piima andma, tilgutama *lehm annab natuke `piima, silksub veel; `silksus natuke, akkab `kinni `jääma Juu*

silkuma¹ `silkuma Hlj, (ta) *silgub Khk Kaa VII Pöi Muh Mär Lälö Mih Tõs Aud Vän Tor Juu(se-) JMd Tür Pee Koe Sim Plt Pil KJn Puh Nõo; `silkoma, (ta) silgob LNg Mar Kul Vig Ris; `silkma, (ta) silgub Saa TLä*

1. tilkuma *sil'mad akasid `silkmä; kui katus läbi `jooskis, lae pääl siss `silkus silks, silks Saa; piim silgob nisast maha Ris; ku kõjo om tikatu, siss mahl `reñni `müüdä valiste silgub; igi juusk, `silкуси periss tubliste Ran; me naarime nigu meil sil'mä `silkusiva Puh; `rästä silguva, `rästäst tuleb vesi ku kahinaga; ma pia `endä nõna ärä kasima, nõna silgub Nõo*

2. (vähe) piima andma, tilgutama *lehmad natise `silkuvad veel Khk; Vana ruske meitel pudrukõrvast ikka veel tänini silgub Kaa; Mis see aher lehm siis ää lüpsab, silgub mõned `liitrid Pöi; lehm vähä annab `piima, silgob muđu LNg; lehm oo aher, lüpsab `ahtrast, silgub Tõs; lehm silgub veel natuke `lüpsa Vän; väha silgub tene, `silkus talve läbi Pee; minu lehm ei lüpsa suurt kedagi, muđu silgub viel Sim*

3. (vähese piimaanniga lehma) *lüpsma ma silgu lehma æ Khk; Ma liha `eese `lehma `silkuma Pöi; mine silgo lehm ää Vig; lehm tahab mul `lõunas `silkuda Aud; lehmad tulevad `silkuda Sim*

***silkuma**² nud-kesks `silkunud, `silko- soolduma *riäbisse sabapuul on `rohkem ärä `silkunud; liha one ärä `silkonud Kod*

silkunasa silkudena kala `soolasid `silkudeks ja tõid `maale `silkunasa KuuK

sill sil'l g sil'li JõeK; **sill** g `silli Jõe Kuu suur räim *sill on nagu `väike `ieringas Jõe; sel olid `silli `vergud, kävi `silli `püüdämäss; Ku `sillid sügäville juo `läksid, siis `üeldi olema hakkada paras aig `heinäle Kuu; sil'lid iringi `suurused juo JõeK Vrd silling*

sillajagu talule korras hoidmiseks määratud tee osa *sii olid sillajaud, sillulised keisid `silda tegemas Mus; Egaüks pidi oma sillajäu pealt anjje ää `kaevama Pöi; Egal perel oli isemoodi ouemärk, siis äi läind sillajäud segameni Emm; Meie sillajägu tuleb uieste tiha Han; nelikümmend `meetert se sillajägu pikk oli Juu; igaühele `anti oma sillajägu kätte tiha Ann*

-sillakalli Ls siba-sillakalli

sillakohus Liivimaa maakondlik politseikohus 17.–19. sajandil *süllakohus, senaadikohus, nee olid ika suuremad `kohtud Jäm; kui es ole rahul, siis läksid sülla `kohtu edasi Khk; sülla `kohtu käsk\_o `kange Muh; süllakohus oli Saaremaal, `meitel oli aagentrehi kohus Emm; `enni olnd sellakohos koa sii koolimajas Mar; valla `kohtust läks kihelkonna või sülla `kohtuse Tor; `Pärnus oo `kohtusi paelu, sillakohus, talukohus, `lantrahi kohus Hää; sillakohos `ol'li valla ja kihelkonna `kohtost suurem KJn*

sillakubjas sillutustööde ülevaataja *`silla `kupjas õli, kie tied `vasta võttas Lüg; süllakubjas asus saksa `kõrva `ratsa `ooga Khk; süllakubjas vaadab süllajaud üle ja laseb teha Emm; igä sellakubjas oli oma külä pealt Mar; sillakubjas `sõitis `maandid, võttis `sildu `vastu Tõs; sillakubjas `vuatab süllaehitust järel, sillasaks võttis sülla `vasta Koe; sillakubjas `mõetis tiejaud kätte VMr; sülla `kohtu ärrä sõits tiid ja sillakubjass olli ligi Krk Vrd sillasaks, sillukupjas*

sillal sillul, teed sillutamas *Täna oo Loona mehed Tõlli lepikus süllal Kaa*

sillale sillale Pha, süllale Emm Käi sillule, teed sillutama *sillale läksid, obustega `tehti `silda, igaühel oma jäud Pha; Küllakubjas aes inimest süllale Emm*

sillaline sillali|ne VII Trm, -le|ne Kse, g -se; süllali|ne Khk Kaa, -le|ne Emm, g -se silluline, teetõel olija süllalised tulad ee Khk; Kõlavahe puhas süllalisi täis Kaa; millal sillalised kojuse tulavad VII

sillama `sillama, da-inf sillada? Urv; `sillame, da-inf sillate Hel; `sillamõ, da-inf silladõ San

1. silitama *Kass taht sillamist, siss tõst ännä õkva üless Hel; ku `kassi `sillat, om and üleven San*

2. siluma *Tuul ai rõugupäälitse `sassi, nuu pidi kikk jälle är `sillame Hel; ma `silla veidikõnõ juust San; `sillass [juuksed] `peoga tatsatsõss; `Silla_sa leib ilustõ päält är_ku `ahju panet Urv*

silla|saks sillakubjas sellasaksad *`selde peal `vahtsid, kui inimesed `selda tegid Mar; vallavanem `sõitis sillasaksaga ühes, kui teede `vasta võtmene [oli] Plt; kui tiid tetti, sillasaks olli kõrvan või vallatalitaja, vaat üle Hls*

*siller pl `sillerid käoking (Aconitum) – Ann

sillev → silev

silling silling g -i suur räim *sillingid on nii suured kui eeringad JõeK Vrd sill*

sillu sillu kividest ülekaik või jalgte vee jooks ja kus sialt üle käiakse, kutsutakse *`Urki silluks VII*

sillu|kupjas sillakubjas *`sillu `kupjas `vahtis, `kuida `rahvas tied `silluti VNg; `Sillu `kupjas tuleb ajamaie tied tegemä Lüg*

sillul sillul LNg Mär Han Var Tõs PJg Hää Ris(-ol) Nis Juu(se-) Kad Iis Lai KJn, `sillul Kuu IisR teed sillutamas *`Sillul `käimine oli igä kaks `kerda `aestas Kuu; Sillul kõidi tervete külade kaupa Han; `vändrikud kõisid sillul sii PJg; `lähtvad tied sillotama, [on] sillol Ris; käisin sillul ligi Kadrinat kohe Kad Vrd sillal*

sillule sillule Muh Mär Kse Var Tõs Aud PJg Koe Lai Plt KJn, `sillule Kuu VNg Lüg IisR, süllule Khk, sellole Mar Juu teed sillutama *nüüd `lähma `sillule VNg; `Üöse `mendi `sillule, `päevaig on palav ja `parmut IisR; lähme süllule, teed `riuhkama Khk; oome `aetse sillule*

Muh; *ta läks sillule* 'kruusi vädama Mär; *sillatükk tehä, läksid sillule* Tõs; *sillule lähvad, 'sildu tegema* Koe; *'toodi käsk, et sillule* 'minna Lai; *tul'li nii sügäv lumi, et ei saand sillule* KJn Vrd sillale

silluline *silluli|ne* Mus Muh JMd Koe VJg Lai, *-le|ne* Mär Han Tõs Tor Hää Ris/*sillo-/Juu(se-)* Plt KJn, *'silluli|ne* Kuu VNg Lüg, g *-se; sülluli|ne* Khk, *-le|ne* Rei, g *-se* sillutaja, teetöö tegija *'sillulised* 'luopivatta 'rahka 'laiali VNg; *'sillulised* 'läksiväd tied tegemä Lüg; *Sülluline* viab riuha tee pääle, egaühel oo oma teejägu Khk; iga pere pidi ühe süllulise 'saatma Rei; *sillulesed* tulid juba koju, said juba sillad 'val'mis Mär; Kui sild oli 'auklene või oli pailu suuri ruusikiba, siis sillulene pidi uieste sillutama Han; *sillulesed* tulid ruusi 'koormatega 'mulle 'vasta Tor; *kubjas* ajas sillolesed 'väl'la Ris; *sellulest* tänä nii paelu lähäb Juu; *läks* silluliste 'toitu 'viima JMd; *need* olid kõik sillulised Lai; küll 'ol'li tänä pailu silluleisi KJn Vrd sillaline

sillustik *'sillusti|k* g *-kku* killustik 'Rüöpad 'tehti tasa, 'pääle [pandi] 'sillustik IisR

sillutama *silluta|ma* Põi Mär Kse Han Tõs PJg Tor Ris/*sillo-/* Nis Juu(*se-*) Kos JMd Koe VJg KJn Nõo, *-mma* Plv; *'silluta|ma* Kuu RId(*-mma* Lüg Vai); *süllu|tama* Jäm Khk, *-dama* Emm Rei; *sellotama* Mar sillutisega katma; sillutist parandama *Sen järel*, 'kuida oli kenegi koht suur, oli tiejagu ka 'sillutada Kuu; *sillutama*, kivega täda 'tehti Lüg; *Ise* vedasime 'kruusa ja 'sillutasime tied IisR; *maanteed* süllutama Khk; *Pidid* selle teise tee koa ää sillutama Põi; 'sülda sülludama, tänä 'minta süllale Emm; *mennasse* teed sellotama Mar; *maanteed* tuleb 'jälle sillutada Kse; sai 'keia 'kaugemal sillutamas PJg; *neid* 'väiksid küla teesid, *neid* ei taht 'keegi sillutada Nis; 'mõisnik ei teind kedagist, talumees pidi kõik sillutama Juu; *kaks* 'korda 'oastas tie sillutati ää JMd; *tij* on sillutamatta KJn; *kruusaga* sillutadass *tij*d Nõo; *ma käve eilä* karatijid sillutamah 'hauga ja kivvega² Plv

sillutes *sillutes* g *-e* Tor Juu(*se-*) sillutus sillutese käsk 'toodi 'meile Tor

sillutus *sillutus* g *-e* Lüg/ 's-/ Mär Kse Tõs Juu Jür JMd VJg; *süllu|tus* Khk, *-dus* Jäm, g *-e* sillutamine, teetöö 'sillutuse tüö on kääs Lüg; *ülemad* käevad sillutust 'vaatamas, 'sõitvad üle Mär; *iä* sillutuse tein teesed kohe, *pann* paelu 'ruusa Tõs; *sillakubjas* 'andis sillutust 'teada Juu; *kevadine* sillutus old just 'müödas Jür Vrd sillutes

silläsä samamoodi, samas olekus külm panigi nied 'vergud kahusse, siis 'jäidki maa 'pääle 'silläsä 'ehtust 'saadik; 'Paadi 'juures oli kaik 'silläsä Kuu

silml *silml* g *silma* eP, *silmä* Mar(*se-*) Vig Tõs Khn Juu Kod KJn Kõp, 'silma (*-ä*) Kuu Hlj Lüg Jõh IisR; *sil'm* g *sil'ma* Mär Aud Vän Tor Hää Saa Juu Sim Trm Pal Äks Ksi Lai Plt SJn, *sil'mä* (*-l*) eL(š- Lei Kra); n, g 'silma VNg, *-ä* Vai

1. a. nägemiselund (ka selle välise osa, kuju, asetuse kohta) 'silmad on vie 'kalkvel Jõe; 'Pilkas (pilgutas) küll 'silmä, aga 'toine ei saand sest aru Kuu; küll 'vahtis, 'silmad pärani Hlj; [loomal] 'silmade vahelt nenä 'õtsani 'valge, sie on lauk Lüg; 'Muudu ei nää, kui ajan 'silmad 'kissi Jõh; *molembil* 'silmil on kaed pääl Vai; *Silm* es selita änam pümes Jäm; 'allisid 'silmi on pailu Ans; tä valetleb nõnda suud silmad täis et (palju) Khk; vana 'aidur pul'l, silmad olid 'kinni [kaetud] Mus; *Veta* silmast vei kõrvast, aga olgu olla Kaa; Kui valusa 'valguse käest tuppä tulla, siis ei näe midagi, silmad alles 'õues Krj; *allika* 'veega 'kästi 'silmi 'pesta, siis silmad 'seiste 'terved Põi; see oo vidus 'silmdega, silmad pilukile Muh; und pole mitte mo 'silmas käind end (pole maganud) Emm; *kae* kasub silma 'peeke Käi; Üks pisigene natugene on 'katla põhja pääl, äi säält saa suhu äiga 'silma Rei; kirjudajal 'olli teine silm klaasist Phl; [see on] *silмага* 'nähtav ja 'kääga katsotav LNg; *silmä* 'ääres oo vahest nehkoks 'vesked Mar; *lugedes* silmad jäävad 'aigeks Kul; *silmast* tuli vesi 'välja Mär; *tuul* oo silma 'sisse Kse; *Põle* muud, kui laseb silmist suhu (nutab) Han; *kus* su silmad olid, et sa i näin Var; 'sõstra 'karva silmad, 'sohkسد pruunid, mõnel inimesel ikke oo Tõs; *Vädäs* mütsü 'silme 'piäle ning 'arvas, et teda tundagid Khn; oli tige, 'tahtis kallale 'tulla, silmad olid pahempidi pias PJg; *tüdre* tul'li kebadi kodu, sinised 'rõngad 'sil'me all Vän; ta vaadas mulle 'otsa oma rohilise 'sil'mega Saa; *silmad* ei nää, kõrvad ei kuule HMD; *tuul* teeb silmad punaseks; nel'lä

silmä on koer vahest, nihuksed täpid on *silmä* peäl (silmade kohal on karvalaigud) Juu; kui ta `rehte `ahtis, siis oli laia jaarega koabu `silmele varjuks Kos; Kui paham silm sügeleb, suad `naerda, kui param, siis nutta Jür; preilnad ise oma `silmadega näind, kuda ärra sõit treppi JõeK; Läks ise rehe taha `silmi puhastama Amb; nisu kasvab `silmi nähes Ann; sa piaks seda `nal'la oma silmaga nägema VMr; põeb `silmi VJg; silmad unised, tahab tukkuma `jääda Sim; mis sa pilgutad sest silmast Iis; siip lähäb `silmä, eks tä kipitä ike; silmad one `väl'jä jäänud, [kui] one ele, tuled `sisse ja äkki ei näe kedägi Kod; sel on sil'mad `puñnis nigu jänessel Ksi; nii pime on, et `torka või silm piast `väl'ja; `añdis `talle `märku, pilgutas `talle `sil'mi Lai; kui `vasta `päikest `vaatad, siis kiissitad `sil'mi Plt; tema ond otsete rukkis ja rukkikõrs `torkand `sil'ma SJn; `silmel on kale pial Vil; üte silmäge inimen, puul' pimmet; laasitet silmä (prillid) Hls; mul om pada jußtku ärjä sil'm (väike) Krk; Üits sil'm kaess tare, tõne mõtsa poole (silmad on kõõrdi) Hel; mõnel om suure sõõriku sil'mä nigu ratta jälle Ran; lina `sijinne rihi tolmass nõnda, et sa\_s saa `silmi `valla `laske Puh; Tandsumäe lätte vesi tiib sil'mä `tervess Nõo; mina järäsi tolle kala pää ärä, sei luu ja sil'mä ka ärä Võn; keerutass sulle lumme `sil'mi ja `vasta näku Kam; kurast sil'mäst ma es näe, ääst sil'mäst iks näi Ote; laits kaep küll sil'mäga, aga näpuga ei tohi puttu Rõn; ineminõ näe, mis `sil'mi iijn om, ei tiitä, mis südämen om San; Silmä omma_sul `karvu seen, midägi sa\_silmist ei\_näe? Urv; täl `kangõ nohu, silmist pand vett maha? Krl; mi esäl ol' üts sil'm sõan vällä_haavat Har; mul tulõ es und inäp silmä pääle; anda as `sil'mä `pißtä ei suuhõ tsusada (midagi ei antud) Rõu; timä `nago ol' `väega illoßs, silmä_ku_pääväsõõri? Vas; ma pilgudi Ivolõ `sil'miga Se; silmä? `laskõ vällä (tegi silmad lahti) Lei; ku [rase] jäneseliha süü, saava? latsõl kõvõra? (kõõrdis) sil'mä? Lut

b. silmanägemine; nägemisvõime, -teravus minu `silmad `präigus ei võttagi tädä Lüg; nüid silmad on pümed, ma_p nee `teite `palgid änam mette Khk; Nii kaugele silm äi veta Kaa; ämmarik on siis, kui silmad akkavad ää `kustuma Pha; Taal on veel nii ergud silmad Põi; Lapsel silmad pees justkut naasklid (näeb väga hästi) Emm; silmäd jäen jo tuhmis, ei seleta änam Tõs; kedagi `tehtud saa mette, et `sil'mi põle mette Aud; mul on nii ead sil'mad, et ma nään, kui sääsk kirikutorni `otsas aegutab Juu; silmad jäid koa nii ära JJn; see on terava silmaga Sim; Lühikese nägemisega on kana silmadega, see kaugele ei näe Trm; mul ka juba silmad tuhnid ja tõñsid, jäävad segaseks kohe Plt; silmä om ärä `kistunu Hls; kos ma lää pimmest peräst, ku ääp `silmi pähän ei oole Krk; oless mul sil'mä oleva, ma istuss pääle ja susiss sukakeist Ran; ega ta silmist ei näe, käsikaodu kobib Nõo; sil'mä oma nii ämärä, et ma_i näe midägi Võn; ei olõ? sellätüst silmä_l Krl; tuu tolm võtt silmä_ka pääst är? Rõu; ka_kos `kärbläsel silmä?, nigu käsi käänähhiit, nii pagõhhõss är? Vas; iibä valusa_sil'mä? umma? hobõsal Lut

c. silmaümbrus; silmnägu Mes sul hädä on, et oled jo `silmist `ninda plass Kuu; `kuivatab `silmi rättägä Lüg; `Pliita `juures `silmad `ühtä_puhku `kriimus Jõh; sai `vastu `silmi Ans; lehm `äigas ännaga `silmi kattu Khk; so silmäd oo mustad, mine pese `eese silmäd ää Mar; silmad oo kõik naa `kortsus Mih; tema on `rõugid põdend, silmad on kohe `kärnas Vän; sülitand ike plarts ja plarts vasta `sil'mi Nis; Omal juba silm sinine pias, ikka veel norib tüli Jür; panen enese silmad `kinni (katan näo ära mesilastega tegeledes) JJn; silmad soand tahmasest VJg; `tartlased pesevad suud, nemad `silmi ei pese nalj Sim; kus sa lähäd musta `silmadega Plt; mia putte otseti maha `silmi `pääle Hls; sil'm lääb sinitsess, kui sil'mä `pääle lops andass Ran; kupatanuva vastatside `malkuga seenigu veritse pää ja `katskitse sil'mä Nõo; Pañd õllõga `vasta `sil'mi, nii et hapõñ nõrissi Rõu; ma iks mõsi `sil'mi külmä `viiga\_saal järve veereh Vas; kana `varba? om jo_sil'min Räp

2. a. silmavaade, pilk, vaatamisviis lüõn `silma üle; minu silm on juo üle käind Lüg; `Silmad põlevad pias Jõh; `Jusku narr oma obusega, enamb ei saa `sellelt `silmi `lahti; Lüõ `silmad `väl'jale, kas `lehmad on ikke `alles IisR; kui `silmä `vältä, siis tämä [on] `vargal Vai; `kurjus paistab silmist Ans; silm ep ulada mette `vaatama Khk; Teised vaatvad puhas viltu silmaga, et see einamaa tükk moole anti Kaa; Omal silm al'l peas, aga ikka ajaks veel `sisse (purjutajast) Põi; äi taha teise inimese `peelee `vaata end, silmad maas Käi; Ta [on] juba purjus, silmad krillis

Rei; sellel keerod silmad peas na undil Mar; ei 'julge teese 'otsa vaadata, lööb silmad maha Tõs; 'voatas, silmad 'longus moas Kei; lehm oisib 'pul'li, silmad põlevad pias JJn; lakekaus, aina silmad teisel 'prillis 'pias Kad; mu silm on juba selle üle käind VJg; ilos tüdrik õli, kes silmä tä 'piäle lei, sij tädä tast Kod; kui äbi on, siis lööd sil'mad maha Ksi; ei tiand, kus silmad 'panna Lai; sel on tighedad silmad Plt; mul olli nii äbi, et ma i tää, kohess ma oma sil'mä oless 'panden Krk; mõtsa veeren 'õkva nigu 'küindletule 'paistnuva, nõnda sil'mä 'läikunuva sutel Puh; ta 'vahtse sulle 'otsa 'rõõmsa 'silmiga Nõo; kõik kaiva minu pääle nii nigu 'pilkigu sil'mäge San; mi sa no_nii kurja silmägä kaet mu_pääle Har; egä asi, mis um 'väegä illuss, nigu silmä' jääse_pääle' Rõu; ma heidi üte voori tälle 'sil'mi, kai 'otsa Plv; a_kassil um tuli silmäh Vas; mu silm kää üle, s_ma näe kõik' ar' Se **b.** pilt (halba tegevast maagilisest pilgust, kaetusest) sel oli paha silm Jõe; on 'aige üks luom, siis on 'tõise kade silm käind üle Lüg; loom on ära võlutud, kuri silm üle keind Jäm; Nendel oli sañt silm, 'sõuksi äi 'lastud õlletegemise juure Põi; teine inimene 'kaetseb teist, vaadab tige silmaga Kää; 'saarlased olid nõiad kohe, 'kurja 'silma kardeti Rid; kurja silma 'vastu 'teati 'ohtu Aud; ta on alva silmaga, ei tohi 'looma näedata Kos; vanaste kardeti 'nõidumist ja paha 'silma Amb; 'lapsi kua pidi kurja silma eest 'oidma Sim; kahe sil'm oleved mõnel inimesel Pst; kuri sil'm om miu lehmä piimäst üle käinu Krk; alb sil'm ollu, aga kui om 'leibä 'annu, ei ole siss midägi ädä ollu Ran; ollev küll seräst 'sil'mä mõnel, et ku ta tõse 'luuma näeb, siss luum nakab kodenema Rõn; Vanast naa_häddä' ja 'haigusõ' 'tul'li' 'nõidmisist, kahimisist ja_kurast silmäst Rõu; Näüdüku i piimä võõrillõ, mõni kaess uma kadõ silmäga, piim lätt hukka Vas; noil um halv sil'm, kua um sääne kadõlik inemine Lut

3. (väljendites, ütlustes, ühendites) **a.** (kellegi või millegi märkamisega ühenduses) 'meie poiss ei akka 'silmä, tiab, kus tämä on Jõh; see_s 'juhtu 'moole 'silma Khk; Mio 'silmä 'tuõdõr ei 'puutu Khn; panipaik, ia koht [asju] 'kuskile kõrvale 'panna, et teestele 'silma ei akka Plt; ei olõ 'sil'mä 'johtunu Krl **b.** (silmamõõdust) Ei ole tal vaja mittisi ega midagi, tal on silm 'sirkel ja nina 'vinkel Hlj; mäne siit, siis lähäd 'silma järäle kõhe; Silm on kingseppa mõõt Lüg; Sii pole 'mõõta midagi, 'kallame oort silma pärast Põi; eks sa 'vaata silmäga, kui pal'lo tätta lähäb Mar; see oo silmä järäle 'tehtud Tõs; Ennemalt kuumise moodu ei õlnud, silm õli see kual Trm; mine siit silmä 'järgi, saat 'õigest 'sinna kohe Krk; 'viidi ütte ja tõist 'asja tõesest talust, tagasi 'anti niisama sil'mä 'perrä Nõo; mi sa taast 'tühjä viil mõõdat, 'lõika no_silmä perrä maha' Har; sil'mä 'perrä arvatass, kui pal'o mett jättä' talvõst 'mehtsele ala Rääp; ta tege sil'mä 'perrä Se **c.** (nägemishäirete ilmingutest) 'Silmäd ott 'kirjuks ja 'korvad kumisema Kuu; Pia käib 'ringi, 'silmide ies lähäb 'mustast Jõh; Säel oli keiksugu 'asju, kuhe 'silmad võttas 'kirjust IisR; ma sai ete sõhuse oobi, et üsna tuli käis silmist 'välja Khk; Jalaluu läks katti, oli valus, vettis silmad mustaks Pha; Soja päevaga võtab õsna 'silmade ees virama Põi; 'silme ees läks pimedaks Rid; kui maast üles tõuseb, silmad lööväd kirjoks Mar; küll oli mõlakas, lööb silmad 'umme Mih; ta kukkus nii, et sil'mist 'lendasid sädemed Saa; eks 'kõrge 'kalda pial ole ikke kole küll 'alla vuadata, silmad akkavad 'ringi 'käima; pia akkas 'ringi 'käima, silmad lõivad 'kirjust Kad; sil'mist virvetas Sim; irm segäb silmad ärä Kod; pää kää ümmer, silmä om kirivese Krk; silmä lääve kirjuss, 'sil'mi ehen nakass virvendeme Hel; alg satte 'õkva seereluu 'pääle, tuli käis sil'mist 'väl'lä Ran; virbib su sil'mä ärä ja sa_i saa aru midägi, kos sa olet Nõo; tuli tul'l silmist 'vällä, nii suur valu ol'l Krl; lei pää ussõ 'piita 'vasta är', silmist tul'l tuli 'vällä Plv **d.** väljendab kujutluses, vaimusilmas olevat (ka silmapettest) 'kummitab 'silmide ies 'miski 'tondi 'sarnane Lüg; 'Teinekord pimedikkus lüüb 'ninda 'silmi ette, näed kuhe 'selgelt kedagi IisR; tia, mis viirastus mu 'sil'mest läbi käis Kei; paniskas, magama 'jäädes tuleb nisukene puol'kautu unenüü 'muodi 'silmade ette KuuK; ikka tuleb se Kuhja vana 'silme ette JJn; sij poig om mul viil silmäss Trv; kõik latsepõlvine asi om mul silmin Nõo; es ole sittagi, esi muku 'sil'mi lei serände viirp (viirastus) Ote; sil'män om põrra', aga kae no_hullu, nimme [meelde] ei tulõ'; [surnut] latsõ_pel'gäse', ta jääss 'sil'mi Har; 'õkva silmäh om, kuis_tu hõhvakõnõ laudast tullõh 'mänge Vas; visatass puruga 'kuul'jallõ, siss jää äi 'kuul'ja 'sil'me Se

e. (vaateväljas, läheduses olemisest või mitte olemisest) *Kau minu `silmist Kuu; Kuradi narakas, `ilged viel mu `silmlile `tulla IisR; mis silmist, see südamest VII; Ta oli nobe `käima, juba oli silmist kadund Pöi; ku ta sil`mist lääb, mingu meelest kah Hää; kui silmast `piasime, panime padinal `jälle `oue Kad; `vaatasin `talle senini viel `järele, ku`nni sil`mist kadus Sim; minä `ilman sinu `silmä ei tule, ei sal`li sinuda; ei `julge tämä `silmi `minnä, one äbi; silmäski läks ärä, ei tullud `näolegi Kod; nüid ei ole oma `sil`me näidand (pole näole andnud) Vil; mea ei taha mitte ennast temä `silmi `näütä Krk; mis silmist, sij meelest, mis kõrvust, sij keelest Hel; olgu `mintu, ärä sa enämb mu `sil`mä tule; kao mu sil`mist, et ma su `varju ka_i näe Nõo; Ku `masmise aig, es anna\_sil`milegi? Urv; ala_sa_`näütü\_hennest mu\_`sil`mi, kasi\_minemäde Har; sil`mist kattõ är?, es näe, kos läts Rõu; tulgu ui_tõistõ `sil`mi, sa_lt `täämbä tsaravvah; `kaonu läts silmäst är?, `naati `oisma, läts lumbih Vas f. (magamisest, tukastamisest) ega ma saand `talvel vahest kogu üö `silma `kinni VNg; Lasin vähe `silma `luoja IisR; Öhta oo käes, veib jälle silma looja lasta Kaa; mineba `öössi saand `silmagi `kinni Mär; Sööma peale sai korras silma looja laska Han; eks ta silmad ikke lähnd `ki`nni KuuK; ei öle `silmä `ki`nni suanud Kod; ma `sil`mä es saa mitte `kinni `panna kah Krk; olet väsinu, istut `kerkun ja läävä sil`mä `ki`nni Ran; üü `otsa kihutab juttu, ei lase `sil`mä `kinni panna Nõo; mõnikörd ol`li_silmä_ka ki`nni\_lännü?, sai veidikese magada Urv; terve üü ma `silmä ki`nni?es panõ? Rõu g. sie on `pinnaks `silmäss (miski häirib) Kuu; küll tegi `suured `silmad, kui `kuulis (imestas) Hlj; `kruono ülemad, eks `neile toppitasse `silmäd raha täis (antakse altkäemaksu) Lüg; maa `mõõtja siis `krahvi `silmis (arvates) olema ikke `õige mies Jõh; Kas nüid lõppust `läksivad `silmad `lahti, akkasid aru `saama; Silm `silma `vasta `seisaside ja `rækisime keik südame pialt ära IisR; ennem võib silm `kinni `minna (ära surra), kut veel sõja peaks nägema Ans; ma ole `eildisest saadik `ühte `silmadega (ei ole maganud) Khk; Pügistab ühe silma kinni (jätab märkamata) Kaa; Silma ees libe, selja taga kibe Pha; kes vanad, `alba `asja `meele tuletab, selle silm pissetakse peast ära vns VII; ma põle `nahkagid silma `peale soan (pole maganud) Muh; Senel silmad näpu otsas (katsub kõike); Tahtsid tüdrugad silmdega ee süia (vaatasid üksisilmi) Emm; küll sool `aetasse silmäd pähä (antakse õppetund) Mar; Mis silm näeb, seda süda `ihkab vns Han; Pettusevärk, ära aja puru `sil`ma; Ei pilguta `sil`magi, ta ei karda, ei äbene; Sij on `surnu, ta on sil`mad igavesti `ki`nni `pannu Hää; oma silm on kuningas vns Ris; oleks ma `niigi paelu abi soand, kui silm ää kannab Juu; ei tia, kelle silmad `lahti on (kes veel elus on) JJn; inime näeb ikke teise `silmas `enne pinnu ää kui oma `silmas `pal`ki vns Tür; `andis nii, et ei sua `silma kallata (väga vähe); ta süeb mu silmad peast ää (käib närvidele) VJg; sil`m sil`ma `vasta, ammas `amba `vasta vns Trm; küll ma tijn sulle silmäd pähä ja siäred `alla (õpetan) Kod; kevade `ööldi, et suve silmad ja talve `ambad, on ikke soe, aga tuul on külm; nigu ta silmad `kinni pani (ära suri), akkasid sugulased pänduse pärast `riidlema Lai; oia silmad `ästi `lahti (ole väga valvas) Plt; nii ilma uneta, ei saand `silmä `piäle KJn; Nuurt ilust obest sai palt silmä oit (väga hoitud) Pst; `rästse tilgub, päevä sil`m joosep vett (on sula); ma tei tal nüid `silmi pähe (noomisin) Krk; ärä tijn nii `suuri `sil`mi, sa tiääd küll Ran; ega susi soe `sil`mä ei pistä, susi `soele `kurja ei tijn; kui mul oma saenaviir om, siss ma\_i ole tõeste jalun, et tõeste sil`mä tijn Puh; paremb olna üte sil`mäga `taivade minnä, ku kate sil`mäga `põrgude; kas sinu silmist (arvates) ka om pimme Nõo; nimä võlseva siin ja aeava puru meele `sil`mä Võn; ala andu juht sil`mil nätä?, kos om sõda; tel om silmä\_pään vällä ikõdu?, tel om nii armõdu suur murõ Har; Nika hirnut, ku\_silmä\_`peiu satasõ (nutust) Rõu; pik`il sil`mil (väga oodõtass) Plv; ta om suu iih nii lipõ, aga sälä takah süü vai silmä? pääst (laimab) Ráp*

4. (püsiühendites) et silm sinine ~ valge (peas) (pingutavast, pikalt kestvast tegevusest) Raba siin tüöd teha, nii et silm sinine piäs; `Uatasime, et silm sinine, ei tulnd kedagi IisR; Tõsta nõnda päeva läbi kottisi, et silm `valge peas Pöi; Suab sedäsi tõmmata, et silm sinine; Egä päe suab sedäsi sikuta, et silm piäs `valgõ Khn; Lõhub `niita, nii et silm sinine Hää; tieb tüöd, nii et silm `valge piäs Koe; nii rassõ `nüssä, sikute nii et sil`m sinine Hel; mina vahi, nii et sil`m sinine Nõo; ka he silma vahele j ä ä m a märkamata jääma ei nähnd, jäi vist

kahe `silma vahele Lüg; Oma poja `vimpkad jättand kahe `silma vahele IisR; see jähi mool kahe silma vahele Khk; see jähi sool küll kahe silmä vahele, sa ei näind Mar; ah sa kurat, ma ei näind, oli kahe silma vahele jäänd Lai; kae tuu asi jäi mul periss kate silmä vahele Puh; nelja silma all kahekesi omavahel Kui ükskõrd `saaksin `nelja `silma all juttule Jõh; ma taha midad nel'ja silma all kõnelda Jäm; Ega ta seda teiste kuuldes öeln, ütles nelja silma all Pha; Si jutt, mis me nel'la sil'ma all räägime, jäägu `siia paika Hää; nel'la silma all `rääkimine, ei taheta, et sie `kaugemalle läheb Hag; kui nel'ja silma all midagi tied või räägid, sie jääb `sinnasamasse Sim; ma riagin `sulle ühe jutu nel'ja silma all Lai; olgu tuu niisama nellä sil'mä all kõneldu Puh; ma `tahtsõ `pernasõga nel'lä silmä alh kõnõlda? Har; silma all 1. kellegi läheduses, järelevalve all emä piab `ühte puhku oma `silma all, aga `siiski lähäb üle kää (lapsest) Lüg; Ta on mo silma all öles kasunu Pöi; `oitsin teda oma silma all VJg; ma pia neid silmä all `oidme Krk 2. (eitusega) üldse mitte seda ei tahand mitte `silma all näha VNg; ma p kannada teda silma all ka Khk; ma ei või teda sil'ma all `sal'lida Juu; timä om nii kadõ, ei taha silmä alh minnu nätä? Har; silma alla ~ alt kellegi lähedusse, järelevalve alla või sealt ära Pane terä riistad ja tulitigud `lapse `silmä alt `kaugemalle Kuu; ei sie `anna enamb `endast minu `silma `alle VNg; Ei `julge `silma `alle `tulla IisR; Saaks naiste silma alt æ Emm; ää sa mette mo silmä `alla enäm tule Mar; õlgu minu silmä `alla tuadud Kod; `rahva silmä ala ärä minnä (ära mine) sedäsi Krk; küll nii `kärbläse om äbemädä looma, tuleva siia miu sil'mä `alla paaritsema Nõo; silmad ees ja taga (igasse suunda vaatamisest, kõige märkamisest) Ial peremel on `silmad ies ja taga IisR; mool peavad silmad ees ja taga olema send `vahtides Mar; sul piav silmä ehen ja taga oleme, et sa näet kiket puha Krk; Silmä `piäki olõma iin ja takan, sõss jää ei `kongi hättä Rõu; silmad (on) häbi täis väga häbenema `Silmad äbü täüs `nindagu `peksu saand `kueral Kuu; `silmad äbi täis, `julge `kuskile `minna Khk; oh, mul olid silmad äbi täis Pal; silmä ninda äbi täis, et ta oleks või maa ala tükkim Trv; silmä äbi täis, es `oska enamb midägi üteldä Ran; No mma sil'mä häpü täüs, vao vai maa ala? Rõu; silmad (on) peos ~ pihus nutma Mis tal sedavisi `ühte puhku `silmad pihus IisR; nutab järjest, silmad peos Mär; mis sa siin vingud, silmad pihus Lai; tal silmä peon, egä päe ikk Krk; läits joodikule mehele, nüid kõnnib sil'mä peon Nõo; Ku? midägi kurba asja kuuld, nii sil'mä? peoh Vas; silma heitma ~ viskama kellestki huvituma, külge löõma `moisasaks oli akkand `silmä `viskama `Maele Kuu; kenad tüdrugud, `viska nüid `silma Khk; `Eitis `moole koa `silma Pöi; Poiss `viskab ilusa tüdruku `pääle `silma Rei; Juba vana mees, aga silma `viskamest maha ei jäta Han; visand teine `silma `Ändja mõisniku `tütrele Rak; Pia on tüdrik val'mis, kes viskab poiste piale silma Trm; Poisi nakava tälle joba sil'mä eitmä Nõo; silma otsas (ki) üldse mitte ei sie mies `salli seda `tütrukut `silma `otsas Hlj; Ma `silma `otsas ei `salli teda IisR; ma äi taha sind mitte silma `otsas näha Emm; ma ei või seda silma `otsaski `sallida Kse; Ei kannata sil'ma `otsaski, ei kannata ta `varju ka mitte Hää; ma ei sal'li tädä silmä õtsan Kod; mitte sil'mä otsan ei või tat `salgi Krk; ei ole võenu enäp oma naist sil'mä otsangi nätä Nõo; ma tedä enamb sil'mä otsan ei kannata? Har; läis ul'liss, siss es kannahata umma rahha silmä otsah kah Vas; silma peal hoidma ~ pidama valvama, jälgima Pea sel `poisil `silmä pääl, sie võib sinu pettädä Kuu; Oia silm pääl, et ta ei tule võttama Jõh; Isa ei ole `silma pial `oidamas, `poisid `läined `irmus `kuerast IisR; Oja siis ikka silm peal, kui ta `siia tuleb Pöi; tuu laits ei püsi pütin, ei mahu mätti, oia `sil'mä pääl Ran; silmas pidama 1. silmadega jälgima mina akkasin neid (vargaid) `silmas pidama, nägin, kui otti VNg; `luomad `metsäs, `karjane `oiab `ühte puhku `silmas Lüg; Pia nd `uolega `silmas, `milla `piima `viija `müüda läheb IisR; Seda meest peab üsna silmas pidama Kaa 2. millegagi arvestama Tuud pidi anomategijä kõgõ `rohkõmp sil'mäh pidämä, et annom virril es saa? Räp; silmi ~ silmile kargama ~ tulema (sõnadega) kallale tungima kuri kuer `kargab `mulle `silmi Jõe; Sa soge, ku `kargas sis sen `silmile Kuu; tuli kohe `suisa `silmile oma sanudega VNg; Ega seda `ullu `uskuda tia, sie `kargab `silmile ka Jõh; Vana `kargas `kõigile `silmile IisR; Kus pidi mo silmile tulema Pöi;

Ēē tule muidu silmile Emm; poisinatt tuleb minu silmile Kad; ära ikke `silmi `karga kõhe Trm; silmist ~ silmast laskma jälgimast lakkama, järelevalveta jätma miä_n `laskend tada oma `silmist `vällä Vai; Sa\_p või aga mitte silmast ää `lasta, siis on kadund Pöi; ei töhi silmäss `laska tädä Kod; ninda ku silmist lased, sõss om ta lännü Hls; ei saa silmist är lasta minna Krk; silmi tegema (pilkudega) külge lööma noored inimest tegad `silmi Emm; teevad `silmi teineteisele Sim; [ta] mõistab marudalt `sil`mi tetä Krk

5. miski kujult või pinnalt silma meenutav või selline osa millestki **a.** silmus, aas kilu võrgud on kolmsada `silma `kõrged Jõe; `niisidel on `keskel `silmad, kie `kanhast `kergitäväd, ku `tallub Lüg; akka sukka `luoma, pane viistois `kümme `silmä `varda; `siiga on `silmas Vai; kasvadab sukasääre `sisse `silmi `juure Khk; riis\_o järest nõõrist arva silmaga võrk Mus; Sukal olid silmad maha `jooskand Kaa; `Koerust täis laps, kõik mo `vardad `kiskund silmist ää; Võrk oli oma sada, sada viiskümmend `silma `kõrge Pöi; kui kaks `silma võrgul kokku teed, siis_o sõnn sehes Muh; `Niitel on `keskel silm, niie `silmadest käivad lõimelõhjad läbi Rei; vanapagan sõitnd einä `keßsis üle mere Iiu `maale ja ütelnä: kus `sõlme, seal `sooja, kus `silma, seal `külmä nalj LNg; võrgol oo tihedamad silmäd kui `mõrdel oo Mar; tehässe niiele uus silm, parandasse ää Vig; puu oo `sil`mest läbi `aetud, ku `võrku tahetse venima `panna Aud; võrgu sil`m on `nella `nurka pidi `kinni Vän; `Esmalt tiid `luuduse, ikki sõrm tiib silma ja peial kinnitab Hää; märsi sil`mad ol`lid suured, rusik läks vabalt läbi Saa; sukk aruneb ülesse, sil`m on moas Juu; `kampsunil käis teene silm teenepidi VMr; õled oma võrgul silma maha `jätnud Trm; parempidi silmad ja pahempidi silmad Pal; toredad sukad olid, kõiksuguseid `sil`mi täis Plt; võtat edimese `varda päält kaits `silmä kokku, laset silmä `kaala Krk; võrgul om `juuškvit `sil`mi Ran; maha lännu sil`m piap `vardaga üless `võtma ja ärä kodama; `niitse sil`m, aasa tetti `enne ja sil`mä tetti pärast Nõo; `veermise silmä `koetass `äste suure, kost võrgukabel läbi `aetass Kam; mul sattõ pal`lo `sil`mi maha_ku `kiindit koi Kan; `Nitse alumaist `sõlmivahet kutsutass jalass, `keskmäist silmäss ja `päälmäist silmäotsass Urv; sukk om `ahtakõni, kasvade? `silmi pääle Krl; kas silmä? omma kõik `ülhen vai mõni om maha `juuškunu? Har; mitu\_ `sil`mä `viklikuss jätät Rõu; apar om pikk võrk, kummalge puul omma? `jämme, sil`mä? Rär; korjatass `varda pääle `sil`mi Lut || (kanga alustamisest) `tahtsi `kangale `silmi pehe teha, `niise `panna ja sugase `panna Ans; Niid oo kanhas peele väätud, ehk saab õhtaks silmad pehe ka teha Kaa; tegi `kangale silmad piha, kanhas oo `niides VII; silmad said siis pähä, kui otsad `kinni oo Tõs; tee `kangale silmad pähä, saab kuduma akata Pee; eilä sai silmä iki pähä Krk **b.** kirve vm varrega tööriista kand; selles olev varreauk `kervel on silm, koest varss lebi keib Khk; Silm on päris `katki minemas (kirkast) Pöi; `kirvel sij ta sil`m, kellega ta varre `otses oo Hää; kardulikonksu silm Sim; `uamri silmägä kopotatse Kod; kui ää rasse kirvess olli, silmäge lõit, oli auk [jääs]; vasari silm om väega suur selle varrele Trv; läits [kirvel] sil`m `lahki, lassi jälle sepä man `kinni `kiitä Ran; sil`mäga `pesti kõdara jalsse `sisse ja `lүүüdi kõjopulgaga `kinni Nõo; `aamri omma varrõ takan, sil`m om egal ütäl Võn; sil`m, `kirvõ mulk, koe kirvõss pandass `perrä Har **c.** jalatsi nõõriauk `naisterava `kenhäd, saab `jalga, siis `tõmmetasse `paulad `kinni `silmidest Lüg; pikka `säärega `saapal on `paljo `silmi Jõh; [pastla] põigispaelad olid `risti, `silme takka läbi Tõs; [sussile] `tehti silmad `piale Rak; jalas õlid mõnel `silmadega `saapad ja mõnel `nüüpidega Trm; nuu kutsuti poole `saapa, nüür `ol`li silmist läbi Nõo **d.** avaus, ava milleski silm on `veskikivel, kolost `juokseb vili `silma; vesi `veskil `lastasse silm `kinni, et vesi `pääle ei tule Lüg; [Voki] lühi `vardast `otse `põiki läbi käis silm IisR; jahvakibidel oo koa silmäd Mar; kibide ja `pal`kidega `tehti tõke, silmad ees, kuhu jälle perud ette `paandi Vän; Vanasti `veeti `pal`ka `parvedega ja siss pidid `paesudel ikki sil`mad olema Tor; `kiera ja `kiera seda `nõela, aga ei `juhtu niit `silma JJn; javekivil `paanti teri `silmä ja javeti Kod; tuuşamavõrd suure sil`mäga `nõkla mul `ol`li, `tuugi katte ärä Nõo; käsikivil `paanti silmä `sisse terri ja siss jahyatõdi Võn; Ots um, a ei hoia, silm um, a ei näe = nõel Krl; mul ol`l hää nõkl, no\_m sil`m `kaiski? Har; [kaela] ristil om silm, `silmä pandass siid Se **e.** pudrusilm `putru, kel õli võid, sie pani `silma, kel ei õld, sie `plehtis `nindasamate Lüg; ma tee pudrule koa silma `sisse Muh;

tänä võib ikke pudro `minna `söömä, silm peas Mar; kardulepudrule prae`rasva `silma, tangupudrule võid ehk koort `silma Ann; kasta `sil'ma kah Äks; `anti `paksu `putru, või olli silmän Krk; küll om `kehvuss, puder om pudrule `sil'mä `pantu, `rasva es ole Nõo; ku\_sa\_ `lõiõ pudru, siss luy silmä kah Har; sil'm kess`paika `suurmasakõlõ ja `kartolepudrulõ Rāp f. ehte kivi kuus `seitse `sil'mä `suure sõle pääl Jõh; mõnel sõrmossel olid `neoksed sinised ja mõnel punased silmäd Mar; `silmega `seoke suur rees oli Aud; sõrmuse silmad on roosa kibidest ja rohelistest Hag; kihlasõrmused olid sil'maga Lai g. kartuli iduauk või idu ühe `tuhliil on silmad piha jäänd [koorimisel] VII; `kangesti tahedad kardulid ja mõnel oo selmäd ikke vett täis Mar; silmad on jäänd pähä, piab `nuaga `väl'la `urkima JJn; kardultel silmä pähän joba joh, iaotsa vällän Krk; iilä `kiiti nuid `sil'miga `kartulid Har; `sil'mi seest aja iärme? Rõu h. korvi sanga ja äärt ühendav põiming `Korvi `otsas `kummalgi puol on silm, `silmade `küljes on ribid IisR; Kui akatse `ko'rvi tegima, siss pannasse kõegepialt kaks võru `ristamisi ja punutase risti `kohtadele sil'mad Tor; `esteks teeb sil'mad `kül'gi, niikaua ku õrred `sisse, siis akkab `korvi punuma Juu; korvinaastud, tuominga `pindadest saab neid `tehtud ja kuusejuurtest silmad VMr i. punkt (kaardimängus vms) kuus `silma on `kuuik, `seitsik on `seitse `silma Lüg; mitu `silmä siul ond Khn; `rumpidest on kaks `silma kõege vähem KJn; sai kah kaits `sil'mä Ran; tuus om ütstõisskümmä `sil'mä Se j. laidude vaheline sügavam koht meres; rannaäärne sopp `korra olen `Mustamaa `silmast läbi mend, `kitsas silm VNg; `seaste on mered nii süäd, `silmas üle obuse self'a [vett] Khk; silm on kena suure jõe `laiune Pha; Kui mered `langvad, siis vesi jooseb silmast merese; Rood kasuvad sii lahesoppides, `silmaades, `käärudes Põi; sii_o silm ja seal_o lee Muh; Kreitsis silmast läbi Emm; silm jäi kuivaks Phl; panime `siia `silma korra ühü jaa `sisse Var; Värati silm, see oo Värati nuka ja Einlaiu vahel, meri jooseb sial Tõs; läksime siält silmäst puadiga läbi Khn k. pilt kive silm, mõni on `niske `aukuline kivi, vesi jääb `sinne `auku (lohust kivil) Lüg; Kevade, kui silmad `lahti lähvad, on luiged kohal (jäävabadest kohtadest) Põi; selle pisikse silmaga ma loen (kehvast lambist) Rid; Toit `pändi `väiksesse `kamresse, nel'laruuduline pisike silm oli tal ees (aknast) Kei; jär'v on kuiv, `keskel üks silm Kad

sil^{m2} silm g silmu Põi Käi Mar Vän Hmd Jõek VJg Trm Kod, `silmu Kuu Hlj Lüg IisR; n, g `silmu VNg Vai silmukala `silmul on `enhe`augud VNg; `Kutrekülas `püüedä `silmusi; meil `tehta kase`tohtost `silmu `merdo Vai; Silmul on õieti magus ja kena liha Põi; silmud `pütässe `Puise `randas `silvude `seltsis Mar; kalavenelased käisid `sil mudega `väl'las Vän; silmud on angerja `muudu Kod Vrd silmus²

silma- silma- meri oli jääss ja `silmä`piirist `saadik ei `paistund enämb sulavett Kuu; üks laps, sie on mu `silma`rõõmust Lüg; `õerub `silmä`nurki Jõh; Tie `õmmetegi `silma`luugid (silmalaud) `lahti IisR; põletas silma`ripsed ära Ans; silmaimmu suur, `keiki tahab, mis nääb; massin pannasse silmamõõdu `järge `õigeks Khk; Ega ta kaua änam äi ela, silmavaade nii tuhm Pha; Läheb meri silmapiirist mustaks pümeks kut õö, siis tuleb kohe tuult `tormi Põi; ta pesn meri`veega pead, siis kadun silmavalu ää Muh; silmasalv `toodi `aaptigist Emm; sa oled `eese silmäpesemese vee `jälle `siia jätnd Mar; odraiba kasub silma`ripsmete `sisse Mär; `pruutidel olid ujud oln, silmakatted, `kaetud `silmega `viidud pruut koju Kse; silmaril`lid ei näidand enam `easte Tor; mina ole küllalt valanu silmapisari Hää; Silmarätik `pändi `surnu näo `piale Kei; silmapesukauss on `kõökis jala peal Juu; ia asi tieb silmailu Kos; Silmanarts oli linasest `riidest Jür; [tehti] silma`pühke rätikud, igale `puole pits `otsa JJn; Ennemalt õli küll sil'ma`aigust palju Trm; pa'rs `kuksi tagasi, siis and eläku silmäluu `piäle; vesi tuleb silmänuukka Kod; veri `jooksis silma`koopasse Pal; tee aga silmaluugid `lahti, küll sa siis leiad (hoolikalt vaatamist) Lai; silmakae jätab inimese pimedaks; prügi oli silma`nurka läind Plt; tuli `ol'li silmävalgustuses KJn; silmävaade olli joba imelik, akkass sureme Krk; tõsteti silmäklapp üless, otsiti puru; `rähmä `tul'li silmänukke `sisse Ran; sil'mäimu, nigu sil'mäga näed, imu tuleb tollest asjast Nõo; anna\_telle silmäluie vahelõ (lõõ näkku); sil'mäpisarõid päänd `põskõ `müüdä maha nigu `hernete'ri Har; perremi'iss tul'l silmäpilgukõsõss kodo; Kavva naist

latsist no_silmä`rõõmu um Rõu; [rasedal] otsaesine ja silmäsarna? ja nõna ja kõik um `pruune täppe täüs Plv; [suurt kala] võtimõ sil'mämulgast kinni? Se

silma|allikas allikas, mille veel usutakse olevat (silma)haigusi raviv toime sii oli üks silmaallikas, `sinna pidi ühe õberaha `sisse `viskama Mus; kui silmad `aiged, siis tuuasse `silmadele vett silmaallikast Muh; sil'maallikas, [seal] käisid `aigeid `sil'mi pesemas Juu

silma|alune sul `silmaalused puha sinised ja `silmad päähul sies Lüg; Silmaalused on nii mustad justkut `katlapõhi Põi; Jõi kolm `pääva järjest, nüüd on silmaalused kottis Rei; sil'maalune sai äda, on nii paestetand Juu; sil'maalutse om kõik sinitsess pessetu Nõo

silma|auk 1. silmakoobas Lasi `miskagi omal `silma pääst ärä, jäi tühi `silmaauk Lüg; [lõi] ruusiguga silma`ouku Ans; nii täiesti mahub nagu rusik silma`auku (parajalt) piltl Kää; Ork `torkas `talle silma`auku Mar; oli kastaanimuna silma`auku lõõn ja põletik löi `sisse HMD; nii pala, silmaaugud on igi täis JJn; mea vahi tal kohe silmäaugust `sissi (pingsalt otsa vaatamisest) Krk

2. silmakujuline avaus või õnar mene puhasta `alliga `silma`auku `vällä VNg; `kastab lusikaga `putru `silma`auku ja süüb; `arjapuu käib `tõisest `postist `tõise, `raiuatasse `silma`augud `sisse Lüg; paadi silmaaugud [on] paadi kaarete all, koes vesi läbi jooseb Jäm; Silma`aukudest (lahesopist) `püüti `augisi Põi; `veškikibil on sil'm, sil'ma`auku lähäb vili Juu; Enne`muinast `tehti kiksud sil'maavguga Trm; `kervel one silmäauk Kod; [kartulid] om päält `valge, kõllatse ihudege, õige pal'lu silmä`auke Hls; [veski] sil'maavgust lääve kivi ala laiali Krk

silma|hammas lõike- ja purihammade vaheline hammas `silma`ammas `aigetak, küll sie on valu Lüg; Silmaamba juurikas uumab sii juba nädalipäevad Kaa; silmaammas oo kõige vahem esimene ammas Muh; silmä`ambad kui ää `lähtväd, siis kaob silmäseletus ää nalj Tõs; inimesel on silma`ammad ja puri`ammad Kos; sil'maammas tuleb, sij tiib lapsele valu Trm; eks silmäammas õle ike kõige teräväm, tõesed\_o nürimäd Kod; kaits tükki om sil'ma`amba, mis sil'mä kottal om Nõo; Sil'mä`hamba? omma? sääändse? pikebä?, nuu kakkõ\_l? nii `veiga? ar? Se; kaits um sil'mahammast, kaits um `viirmäist hammast Lut

silma|julgusi areldi, ettevaatlikult siss lännu [rehepapp] silmä`julgusi iki `rehte Ran

silma|karv silmaripse keik silmakarvad on tööd täis (tööd on palju) piltl Jäm; Mul oli üks silmakaru silma läind Kaa; mõnel olid pikad ja tihedad silmakarvad, mõnel olid sõredad `veiksed Lai; silmakarvad õeruvad `vasta `silmi Plt; tol olliva suure musta sil'makarva, aga eledä sil'mä Ran; sil'makarva kõik' sada `jalgu täis Nõo; kas silmäkarva_kõigil ütesugumatsõ omma?, mõnõl omma musta?, mõnõl `valgõ? Har; Inemine käi ku`hepetiss, silmäkarva_mustass määrit ja`nagu värvit Rõu

silmakas sil'makas sobiva silmatihedusega sij võrk on sil'makas, põle väga tihi, põle väga aru Hää

silma|kirjaks moepärast, mulje jätmiseks, petteks Ma `silmä`kirjaks vade kävin mone `kerra siel Kuu; silmakirjaks teeb, mis sest tööst sedavisi `välja tuleb Khk; see inimene räägib silmakirjaks Emm; mõni lähäb `kuskisse `palve`undi, muido silmäkirjaks keib Mar; teeb muudu sil'makirjaks, see päris `õige töö ei ole mitte Juu; Mõni inimene nokitseb tüüd tetä pal'lalt silmakirjäss ja ajaviitess Nõo; obõnõ ol'l silmäkirjäss võet Urv; muidõ perremihe poig - - no_mia ta suurt tege, tege kah sil'mäkirjäss Har Vrd silmakirjast

silma|kirjalene silmakirjalik silmäkirjalene inimene, räägib `teisi taga Tõs

silma|kirjalik teesklev, ebasiiras, võlts nemä om silmäkirjaliku, kõik nende sel'ts Võn

silma|kirjast silmakirjaks sie sõna õli `silma`kirjast `üellä Lüg; `silma`kirjast käib `uskligo lugemisel Vai; tegi kõik puha silmakirjast VMr; silmäkirjäss tõesse nähä one üvä Kod; ta tegi õnnõ silmäkiräst, mis kohegi? ei `kõlba? Se

silma|kiskja kitsi inimene, ihnuskoi ta ei taha `anda, küll om sil'mä`kiskja Kam

silma|kivi 1. vaskvitriol `silmäkive, sie oli helesinine, `justku kive`raasukased olid Kuu; `silmakivi tegi leppa`kuordega vähä eledammast `selle `värvi VNg; Silmakiviga `arstida

silma`marju* Emm; *silmäkibi* poest saab, pannasse `loomele leivä `sesse Mar; sügelesed `kaotati `vääbli ja sinise silmakiviga Tõs; *sil`makibi, kui sañt sõna on loomast üle käind, siis anna loomale Juu; naised ikke `värvisivad paakspuu kuortega, silmakivi või mis `sinna `juurde viel `päñdi Amb; rehetoa vommil oli silmakivi, selle sies `audus kangas VMr; `võeti kivi pääl sammald ja keedeti paan silmäkiviga Trv; ku sõratõbi om, pannass rattamääret ja palutse eli segämini, *sil`mäkivi kah* Krk; sinist vanast muud es ole ku potisinist, silmäkivi pannass kah manu Hel; Kui lastel vai luumel midägi viga tunti olema, anti silmäkivi vett juvva Nõo; silmäkiviga rohitsõdi silmäkelmet Kan; kui *sil`mäh omma ma`ra*?, siss *sil`mäkiviga* hõõrutass Se

2. silmast prügi eemaldamise vahend silmakivi teine külg on ümarune kumer Khk; silmakivi, see `panta silmamuna `vastu, toob puru silmast ää Emm

silma|klaas 1. hrl pl prillid `silma `klaasidega viab `silma ette nagu `niisikene tume kõrd Lüg; Silmalaasil oo ragu sihes Han

2. silmamuna obesel on mõnikõrd `valged niid silmäkuasid Kod; silmälaas om joba tõist nägu Krk; Ku<sup>o</sup> *sil`mäklaas ar^o* kaoss, nakka *j^o* ineminõ nägemä Se

silma|kohas silme all, lähedal, juures Koer veib nenda mu silmakohas vahtida Kaa; Niikaua ta õngab so silmakohas, ku ta peab saama Põi; Seisa tesel keik aeg silmakohas, [et ta töötaks] Emm

silma|kord (silmahaigus) neil ikke käib sie `silmakord, `enne ku näväd `suurest `saavad (lastest) VNg; miu `silmad on pilulle, miul on on `silma `kerda Vai; vahel õli silmäkõrd, silmäd õlid `aiged ja `juuksid vett Kod; ma\_ka `põssõ `sil`mä`kõrda, ku\_ma nuu<sup>o</sup> ol`li Har Vrd silmakortus

silma|kortus = silmakord `silma `kortus teeb silmad punaseks ja tursutab ülesse Koe

silma|kuba silmäkuba silmahaiguse ravim – Kod

silma|kulm kulm Kel `silmä `kulmud nenä kohal kogu `juoksevad, sie pidi ärä uppuma Kuu; siul ei ole `silmä `kulmu `ripsisi Vai; põletab piibuga silmakulmu karvad ära Ans; Suured `kõrged silmakulmud olid Põi; otsaesine ja silmakulmud\_o ühna märjad Muh; `Mustaverd on sij, *sil`makulmud*, `juuksed, kõik on mustad Hää; löi `vasta silmä `kulmu KJn; silmäkulmu karva är värmit mustass Krk; and tälle üte laksu `õkva *sil`mäkolmu* `pääle Ran; siin *sil`mäkolmu* pääl ja *sil`mälavva* sehen olliva sadajala Nõo; Poiss om `endäl silmäkolmu üdsega mustass `määrnu Rõn; ma süüdü *sil`mä`kolmõ* Krl; silmäkolmu? `lääki ei_kuna `valgõss Vas; taal silmäkolmu? väega `korgõh Se

silma|lakk silmalaug *sil`mälaka* pääle `naksi üts paisõ_kasuma Har; silmälaka ala läts puru, `võtva [ära] keelega? Se

silma|laud 1. silmalaug Ku `silmä `lauas `otraiva oli, siis `hieruti sedä raa `tuhliga Kuu; minu `silma `lauad valutavad VNg; Silmalaud `pöörti pahupidi ja puru `võeti ää Põi; [kae ravimiseks] puhutaks silma sisse, võedaks silmalaud üles Käi; igävene `läämi ja like, siss võtab *sil`mälavva* `katski; vellel olliva marja *sil`män*, sij *sil`mälaud* `ol`li verrev kui tuli Nõo

2. lauast või lauakujuline ese **a.** veise silmade katmiseks `ärjal on `silmaud ies, siis ei nää Lüg; silmälaud `pandi ärjäle või lehmäle `silme ette Tõs **b.** võrgu kudumiseks silmalaud ja ui on, kellega kujutakse Vän; silmälavva pääl `koetse `võrku Pst; silmälaud pandass silmäle `sisse, sõss visatass sõl`m, sõss tõmmatass laud vällä; silmälaud um silmä `suurusõ tegijä Plv **c.** vesivärvav `veški lüüsil ol`li\_silmälaua? üless tõmmadu? Har; tamhil ol`li_silmälavva? iihn, nuu_ `kišti üless Rõu

silma|laug silmamuna kattev nahakurd `silmaud `lehmäl rippusivad VNg; paneb silmalaud `kinni Khk; ühel oli silmalau `peale muhk `kasvand VII; Ta vigastas silma `laugu Mar; silmalaud vaeusid `kiinni Tor; kui väga unine oled, ei jõua silma `laugusid `lahti `oida Lai; näppega tõst *sil`mä`lauge* Ran; silmälaud om `kinni vajunu San Vrd silmalakk, silmalaud

silma|lill (taim) silmälilli? kesä pääl kasussõ?, sinitsõ? `ümbre`tsõõri, `keskel um kõllanõ Plv

silmaline *silmali|ne* Khk Kaa VII Jaa Pöi Muh JMd VJg, *`silmali|ne* Hlj Lüg Vai, g *-se*; *silmale|ne* Emm Rei Ris, *sil'male|ne* Mär Lai, g *-se*; *silmäli|ne* (-l-) Kod San Se, *-le|ne* Tõs KJn, g *-se*

1. silmiline, silmadega *`naiste`rahval ikke õlivad`silmalised* [preesid], *`suured, `iilgasivad* Lüg; *sie`kinnas on`mitme`silmaline* Vai; *nee oo silmalise võrgu räimed* (teat silmasuurusega võrgust) Muh; *arva ja tihe silmalene võrk* Emm; *sil'malene proõs* Mär; *käterätikud sai kojotud ikka teist`moodi, krobulest või silmalest* Ris; *võrk one silmäline* Kod; *ühessä sil'mälene kiri`kindal* KJn

2. nõelatäis niiti või lõnga *`purjuniit, `leigata viht`katki, siis saab nisukesed parajad`silmalised* temast Hlj; *puar silmalist veel`järke jäänd* VII; *Suur pitk silmaline oli nõela taga veel* Pöi; *nõnna läks takule ja`laugenes niit, ku õli pitk silmäline* Kod

silmalt *silmalt* Amb Kad VJg Sim Lai, *sil'malt* Hää Kei Juu, *`silmalt* VNg Lüg; *silmä|lt* Mar Tõs Kod KJn Pst Plv Vas Se, *-ld* Ran Nõo(-l-); *`silmä|lt* Lüg, *-ld* Kuu otsejoones kulgedes, joonelt, otse Lase vade nüüd`ranna`puole kohe`sil'mäld Kuu; *`silmalt tuli üle`põldude* Lüg; *mo vanames`ütles ikke, et lase nüüd silmält* (kündmisest) Mar; *loomad läksid silmält etetsi kohe* Tõs; *juhatakse otsekohe sil'malt` sõnna* Juu; *siit silmalt üle välja, siit käib tie* Kad; *silmält kõhe lähäb suure juaksuga* Kod; *Pand silmält, üitskikk, mis ehen olli* Pst; *talvetiäid`aeti`õkva, kost sai sil'mäld* Ran; *`mõtli, et ma`la sil'mäld, aga`mõtsa lätsi, `essusi ärä* Nõo; *mine? silmält edesi, pia nakass näkkümmä jo? Plv; Sul virga? jala?, panõ aga silmält`liik`ma küäl poolõ* Vas; *lasi silmält õnõ* Se **Vrd** *silmjält*

silma|lumbaja silmamoondaja *Tõse arvanuve, et silmä`lumbaja om* San **Vrd** silmalummija

silma|lumm viirastus *näñn näi sil'mä`lummu* Trv **Vrd** silmalummuts

silma|lummija silmamoondaja *`varjab`sil'mäd`vällä nagu`silmä`lummija* Lüg; *tuu om silmä`lumja* Har; *silmä`lumja lummu silmä? är? Plv* **Vrd** silmalumbaja

silma|lummuts viirastus *sedä aru küll ei saa, ka ma`õigest näi või olli silmalummuts;* *jußtku silmalummuts tulli ette* Krk **Vrd** *silma|lumm*

silma|läll (taim) *silmalälled, madalad rohud, pikad kitsukesed lehed* IisK

silmama *`silmama, da-inf silmata* Jäm Khk VII Muh Rei Kse PJg Juu Jür JMd JJn Koe VJg Iis Trm Äks Lai Plt, *`sil'mada* Hlj VNg Lüg(*ma-inf -maie*) Jõh IisR Emm Käi; *`sil'mama, da-inf sil'mata* Mär Hää Ksi; *`silmämä* (-l-), *da-inf silmä|tä* (-l-) Juu Kod KJn Trv TLä Võn Ote, *-tä?, -dä? V*(*ma-inf -mmä*), *`sil'mädä* Kuu Vai; *`sil'mäme, da-inf silmäte* Hls Krk(-*de*) San(-l-)

1. nägema, märkama; vaatama, silmitsema *kas sina`johtosid`sil'mama seda`asja* VNg; *ärä`silmasivad minu ja siis`kiereti`ringi* (metssigadest) Lüg; *miä`sil'mäsin juo`kaugeld, et tulo* Vai; *poiss tüdrugu ärä`silmand juba* (silma peale pannud, välja valinud) Jäm; *äkist`silmand`unti* Khk; *ma`silmasi küll tõtta* Muh; *Mis sa silmad ühtelugu aknast välja* Käi; *ta`sil'mas ja tuñnistas teda* Mär; *pisikene roosakas vähä märgätäb õis, kui`sil'mama akkad, siis on* [näha] PJg; *kui sa kedägi tahad`truuste nähä, siis lähäd`sil'mämä* Juu; *`silma, kas`kiegi tuleb* Jür; *kui minu`silmas, siis`juoksis ää* VJg; *las ma vähä`silman* Iis; *ku ma sil'mäsin tädä, läksin kodo et jalad ei`puutunud mua`külge* Kod; *kaur, kui`sil'mab kedagi, siis on vee all* (sukeldub kohe) Äks; *ta oli`kaugel, kas sa`sil'masid* [teda] Ksi; *ega`õitsis magada ei`tohtind, pidid`sil'mama tihti, kas obused on alles* Lai; *metsapipar, ma olen`silmand kuusiku all ja`küinka pial* Plt; *ma`sil'mäsin viil korra üle* KJn; *nindagu ta vähä miut sil'mäss, läits ärä* Krk; *viimäte sil'mänu, et karjalait makab jõeperve pääl* Puh; *ärä sil'mäss vanatoñt, et kardavoi`tul`le* Võn; *tuli kooliveli tñ pääl`vasta, sil'mäss minnu, a is tunnõ enämb* Har; *ma`ka`sil'mä, kas tä um, nigu tedä kõñõldass* Plv; *Ol'l`hiñdä hää sil'mätä külh* [peeglist] Ráp

2. kaetama *`silmas kanad ää, nüid munevad nahkmune* VJg; *sõnas ärä ja`sil'mäs ärä* Kod; *kes kadedusest`vaatas, see`silmas ärä* Lai; *ärä sil'mät, olgu siis luum või inimene* Krk; *kui latsel midägi viga, [siis] laits ol'li ärä sil'mätu* Ran; *är? sil'mäss veli mu`põrssa?* Kan; *põdõ sil'mätut`haigust* Rõu; *`jäie tõbitsõst, är sil'mät* Lut

3. selgemaks muutuma, selginema (ilmast) säält `silma**b** Hlj

silma|marjad pl trahhoom `silmä`marjad, `silmä`laugo küles siespuol on punased `tappud Vai; silmamarjad kaduvad ee, kut neid `sukruga õõrudaks Käi; silmamarjad, pisikesed nagu kalamarjad lõovad `silma Vän; silmamarjad õõruvad `kangesti Saa; vanast olema kanasiti ia rohi old silma `marjade jäoks Plt; silmä`marju õõruti `suhkruge Hls

silma|moodja silmamoondaja Kadus kui silmamoodja Trm; nõnnagu silmä`muudja, siinsaman õli, nüüd ei õle `koski nähä Kod

silma|moonaja silmamoondaja silma`moonajad sedissi `asju tegad, tuld söövad, nua neelad ala Jäm

silma|moondaja mustkunstnik, illusionist Mes nie moned `silmä`muondajad tükküsi tegeväd Kuu; see oli silma`moondaja, oli `kelmisi teind küll `kõrtsis Pöi; silma`moondaja `moondas `silme ette kõiksugu `aäsu Kul; silmä`moondaja ikke laadal vanaste tegi kuñstükkä Tõs; kadus äkitselt ära nagu mõni silma`muondaja JMd **Vrd** silmamoodja, silmamoonaaja, silmamoonaaja, silmamuutaja

silma|moondus silmapete, viirastus; mustkunstitrikk see oo üks silma`moondus, silmad muudetse ää Muh; silmä`moondus, `sohke silmäpettus, valts asi kõik Tõs; Nii kui silmamoondus õli ja kadus silmist ära Trm **Vrd** silmamoonaus

silma|moonutaja silmamoondaja Silmämoonutaja laadel teivä oma tempe Nõo; vanast ollu siin Maaritsa kõrdsin üits nihuke silmämoonutaja Kam

silma|moonutus silmamoondus see on päris silmamuonutus kohe JMd; sij om nüüd õge silmämoonutuss Trv

silma|muna a. silmakoopa kerajas sisu; silm Pisukased `nindagu sia `silmämunad (kartulitest) Kuu; muud ei `paistand ku `valged `silmamunad ja `ambad VNg; kui `öksiklane õli, siis `silmamunad põrusid [laua hõõveldamisel] Jõh; al'l on silmamunal peel Jäm; Tuli riu just silmamuna `pihta Pöi; see oo mu silmamuna (lapsest) pilt Muh; selmämunad oo keedetust peast kõbad Mar; pand `vastu silmamune vijl Hää; mis sa vahid, silmamunad `puinis pääs Saa; vaatab `kõõrdu, sel on silmamunal viga VJg; võtab nõnna arass, ku silmämunä `külge puudob Kod; silmamuna oli vahest punane, ullem kui verine veel Lai; [tal] olli silmämunä pääl pruuñ täpp Krk; pull `aie silmä`pahepooli, `valgõ silmämunä `välkü ennede Har **b.** (kirumis- ja vandeformelite osana) Küll sie poiss on kohe üks `saadana `silmämunä Kuu; sina kuradi `silmamuna VNg; oh sa siitika silmamuna VJg; ma sulle kuradi silmämunale tijn Kod; Ko_sa_saadana silmämunä no_läät Rõu

silma|muutaja silmamoondaja silma`muutajad `tievad oma kometisi Lüg

silmandane silmanda|ne g -se silmatäis lõnga või niiti `anna `mulle üks `silmandane; kui `liiga pikka `silmandase võttab, siis on laisk `rätsepp Lüg

silmandus silmandu|s g -se Sim Trm silmatäis lõnga või niiti võttis silmanduse `lõnga, aeas nõelale järele Sim; silmandust võib `panna kahe`kõrtselt, siis on ta kõvem Trm

silmane silma|ne Khk Rei, `silma|ne Hlj, g -se; silmä|ne g -se Kuu|s/-, -tse Hls

1. teatud laadi või hulka silmi omav `Sendä siis agetud `korgembi `verku kuduma, esimäseks `kuue`kümme `silmäsi Kuu; kilu`vergud olid `suuremb osa juo keik `kolmesaja ja kahesaja `silmased Hlj; `metme silmäne sij võrk om Hls

2. nõelatäis lõnga või niiti anna üks silmane `lõnga Khk

silmani|kivi silmakivi, vaskvitriol `silmanikivi `paandi maa`värvidelle `ulka; `silmanikivi tegi kohe nisukele ilusa sinise värvi KuuK **Vrd** silmunikivi

silma|noomja silmä`nuumja silmamoondaja, nõid – Se

silma|nägemine nägemine, nägemisvõime mõnel ei õle `silmänägemist Jõh; silmanägemine kaub vanainimesel ee Khk; Nälg vetab meitel juba silmanägemise ää nalj Kaa; silmanägemest pole ka `erku enam Rid; `kõrbest mool põlegi naa, aga silmanägemest oo änam `tarbis Mih; silmanägemine oli jo `enne `vaene VMr; kui silmanägemene on `puudulik, siis ei saa enam kedagi teha `siukest peenemat tööd Plt; temäl esä ja emä, mõlepi om nüri silmänägemisege;

miu silmänägemine ei selete änäp Krk; kõjourva tiid tettänä, siss saana silmänägemist Nõo; silmänägemine om tuhmass jäänu, nigu võrk lüüß ette Rõn; ku latsõl läädsä?, sõss piät teda pimmen 'hoitma, muudo või silmänägemise 'kaotada? Kan; silmänägemine om vällä_lõppunu? Har; mammal silmänägemist es olõ? Räp

silma|nägu 1. nägu 'otsad 'kargasivad `vasta `silmänägõ Vai; ta silmanägu [on] `rõugetähälene Mär; naa suur külmavalu ja silmanägu akkas valutama Tõs; pese oma silmanägu `puhtas Saa; kevade akab silmanägu `kestama Ris; kreeps, ühel vanamehel pool silmanägu oli ää `söödud Ann; punane lehm, kriimud pikuti otsa ees, kirju silmanägu Lai

2. nägemine mis `tarblane ma ole, silmanägu pole Khk; ma `käiksi ikka `väl`las veel, aga mool pole ju silmanägu änam mette VII; kes napi silma `näoga oo, see\_p `näegid lõo `taeva all Muh; Silmanägu jähi korrast lühemaks Emm; on tal silmanägu `vaene või ei ole tal tuld Hää; miul olli `sel`ge silmänägu, ma võisi periss pimmessen lugede Krk; nii äkki jäi silmänägu ärä Ran; silmänägo um är? `lõpnu Plv; olõ õi\_setä silmänäko?, nii om hädä `niiti nõgla `perrä aia? Se

3. silmamõõt sai silmanäü `järgi jäud `valmis `tehtud Pha; silmanäü järele `näitab nii pisike Muh; mõõdeti või arbati silmanäü järele `väl`la Mih

Vrd silm|nägu

silma|nähtaval silmanähtavalt silma `nähtaval ta teeb kurja ära Hää **Vrd** silminähtaval

silma|nähtavalt nii, et on näha, märgatavalt Tuli `suoja `vihma ja nüüd rohi ka `touseb kohe `silmä `nähtäväl Kuu; `silmä `nähtävält sulab kõhe lumi Jõh; Juustuvesi on sigadele päris ea, kohe silma `nähtavalt kasvavad Põi; soea ilma ja vihmaga kasvab oras silma `nähtavalt Saa **Vrd** silmanähtaval, silmanästvel, silmanättäväl

silma|näol silmamõõdu järgi tahuva no_niisama silmänaol Har **Vrd** silmnäol

silma|nästvel silmanähtavalt kõhe silmä `nästvel kasvab talleke Kod

silma|nättäväl silmanähtavalt Lämmäga kasuss kõik silmänättäväl Räp **Vrd** silmnättäväl

silma|paar piltl a. (märkamata jäämisest või jätmisest) `silma `paari vahel, kohe ei nähänd VNg; sie on `silma `paari vahele jäänd Lüg; Sa_p nää, see ju jüst so silmapaari vahel Rei; pand seda mette tähälegi, see oo silmapaari vahele jäänd Mär; jäi silmapaari vaheld nägimata Hää; selle om ta silmäpaari vahele jätten Hls b. Üks silmapoar `jälle vähem (surnust) Põi

silma|pete a. silmamoondu, illusioon Silmapete, `voatad merele, kõik on nii lisidal, aga pole `õhti Põi; see oo muđu üks silmapete Mär b. silmakiri Paneme siie ühe laavajupi silmapetteks peele Kaa

silma|pilge silmapilk, hetk, viiv ühe silma `pilkme aja sihes oli ta raha ee viind Khk; silma `pilkme sees `lõhkusi kuus `algu puid Hää; üte silmä `pilkmege [oli läinud] Hls

silma|pilgeni ääreni, ääretasa ummik om suppi silmäpilgeni täis Kam

silma|pilk 1. adv otsekohe, jalamaid võta `silmapilk sie ärä Lüg; soun saab silmapilk `valmis Ans; tee aga ruttu, et silmapilk `siia soad VII; On noalaeva ots `läänes, siis on vihm silmapilk kää Põi; silmapilk aa teesed püksid `jalga Muh; Tule silmapilk ja veel rutem Emm; kasi silmapilk siit minema Mär; silmapilk on plekid `pestud JõeK; mina siis tõin kõhe silmäpilk süägi `väl`jä Kod; aga ruttu, silmäpilk Krk; tõene võtab tüü kätte, silmäpilk om valmiss, a tõene `puskleb sää man Nõo; `laaskis siss paruniproova silmäpilk kutsaril obesed ette `panna TMr; `ratsaniku olnu_jo silmäpilk man Rõu; õiõndass sää är? mis vaja, siss om silmäpilk tagasi Plv **Vrd** silmpilk

2. subst viiv, hetk sest `silma `pilgust `pääle tämä one vihane VNg; sia et lase miu `silmä `pilku rahul `olla Vai; jähi silmapilguks `souna üksi, jo ta siis se ära varastas Ans; See käis nii kiiresti, üks silmapilk ja oligi läind Rei; ma lähä silmäpilgus `väl`lä Mar; `ühte silma `pilku ta ei täi oodata Hää; panen piima `leignema, ta lähäb jo kohe, silmapilguga JIn; viivita üks silmapilk VJg; `uskus veel viimase silmapilguni Lai; mina nägin sel silmapilgul unes, et ta ädas on Plt; miul ei ole `aiga mitte silma `pilku `pirla Hls; lassi silmäpilguss silmä

`kinni Ran; tule üteess silmäpilguss `meile Puh; üts silmapilk, sõss ol' l vii ala `kaonu? Rõu; ei püsü? silmä`pilkugi paigah Plv; silmäpilgust tul'l, jälke läts rutto tagase Ráp Vrd silmapilge silma|pilkline silma`pilkline silmapilkne – Koe

silma|pilkne momentne; hetkeline isa suri kohe käsida vahele, `silma`pilkne surm VNg; silma`pilkne pimedus Tor; surm ol'li silma`pilkne Saa; jahmatasin kohe, see oli silma`pilkne Lai Vrd silmapilkline, silmpilkne

silma|pilkself silmapilgu jooksul, hetkega Sii sie maapind vahetab ennast (muutub) silmapilkself Han; võis silma`pilkself ära `lahkuda Plt

silma|riie käterätik silma`riide kangas oli ikka `toimne, ega seal midagi `mustrid oln Aud

silma|ring vaateväli laev lähäb `kaugele, meie selmaringist `välä Rid; ei minu silma`ringis seda ei ole, ei ulata `vaatama Mär; niipali tiäd, mes silmäring `näitab, taevast one üleväl ja mua all nalj Kod

silma|rohi 1. rohttaim (Euphrasia) `Silmaroho `kasvab maas, `valkjad `õied, tume`pruunid `tripsud `jusku `ripsmed `õiside peal Lüg

2. silmahaiguste ravim `maariaea vesi oo silmarohi Muh; silmä`rohto on ikke `apkide pealt `toodud Mar; silmärohoss tuvass toda kupõrust, ku silmä? kuumõtasõ? Plv; kimalasõmett viil hoiõtasõ silmärohost Se

silma|ruttu väga ruttu kuś, kasi silmaruttu eest ee Khk

silma|räbämine silmapilk, viiv Ega saand `mahku, `silmärbämist `aigagi Kuu

silma|seletus silmanägemine `Silmasoletus jääb juba viletsast Jõh; silmasoletus kaub vanainimesel ee Khk; Sool ikka silmasoletus veel `aitaja (hea) Põi; põle sel änäm silmäseletust `ühti Tõs; lõngad lähvad segamini, kui su silmasoletus ei ole ia Hag; mu silmasoletus on väga `vaene JMd; tal on silmasoletus ia, võib veel ilma pril'lita lugeda Plt Vrd silmaselitus

silma|selitus silmasoletus senel viel terava `silmaselidus VNg; `silmaselitus minul on `vaene Lüg; vaada sa, so silmaselidus püsut param Ans; inimesel ei ole silmaselitust Kad; silmaselitus jääb `vaesest Trm

silma|teener silmakirjateener silma`teender libritseb nõnda so ees Khk; oo üks silma`teender Mär

silma|tera 1. pupill sie on tige inimine, kel on `mustad `silmäteräd Lüg; silmatera on ellik viga `saama Ans; ma oja sind nagu silmatera Muh; mõnel oo elosad sinised silmäteräd Mar; silmatera kui viga saab, siis oo nägemene lõppend PJg; kui linnud mõne `surnud looma leiavad, siss akkavad kigepäält silmatera `nokma Saa; silmatera on must, muna sies Sim; ku õled sorganud, [tuleb] punane täpp silmäterä `piäle Kod; vahel on silmaterad suuremad, vahel on nad veikesemad Lai; silma`valge on silmatera `ümmer Plt; oisi nagu `ende silmäterä Krk; ütäl poesil `ol'li nõste `silmä tullu ja võit tõese silmäterä ärä Puh; silmäterä? liglõtasõ Plv; hoit toda rahha ku silmäterrä Ráp

2. pilt laps, keda väga hoitakse ja armastatakse [surm] võttas minu `ainukese `silmaterä `välä Lüg; sie on miu `kallis `silmäterä Vai; oh sa väike silmatera Mär; olin isa silmatera Nis Vrd silmaterake

silma|terake pilt (lapsest) Sa mu pisike silmaterake Jür; üks silmäteräkene õli, `siigi sures ärä Kod; siig mu pesämuna, silmäteräk Puh

silma|titt silmatera `silmatitt on igal ühel, muidu ei nää `ükski luom egä inimine Lüg; `silmatitt on `silmäterä `silmä sies Jõh

silma|tähel 1. silmamõõdu järgi taad võit kah silmätähel tetä?, taha ei olõ? ütteri tol'lipuud vaia Har Vrd silmtähel

2. silmalt siist `õkva silmätähel kivitij pääle saa kuś säidse `versta Har

silma|täis 1. nõelatäis `anna `mulle üks `silma`täis `niiti Lüg; Kes tegi pikka `silma`täiä, sie `üäldi, et on `laisa `silmatäis Jõh; `nõõltsel on `silma`täis `lõnga Emm; ma `võtsi soolt ühõ silmätäie `niiti Mar; võttis kohe pikä silmätäie Tõs; kui selle silmatäiest ei `aita, siss tulen

silmavalge

küsin veel Saa; silmatäis `niiti on nõelataga Juu; mina oleks `katki leigand silmatäiteks (sassiläinud lõngavihist) Jjn

2. vähene hulk midagi, natuke Nägin toist `silmätäüs (ühe viivu) ja kohe kadus Kuu; ei saand `silma `täitki magada, piad valutas ja jalg `aigetas Lüg; Paar silmatäit saigid magada, kui juba üles aeti Kaa; ei lasn magada `põrmugi, silma `täitki Mär; üksainuke silmatäis und `aitab ka teinekord Saa; ma<sub>j</sub> nutt mitte silma `täitki VMr; mitte silmatäit ei õle und suanud tänä `üüsi Kod; ma es saa mitti silmätäüt magade Krk; `üüse silmätäit es maka Ran; ei ike sil`mä `täitkinä Nõo; ei olõ? silmätäüt suigatõ saanu? Krl; no saa es silmä `täitki `maada es Rõu

silma|valge 1. silma valgena paistev osa Higi juost `müöde nägü `silmiss, nüüd on `silmä `valged punased Kuu; `Silma `valged vaid valendasid Jõh; Silma `valge on kõik punane Põi; Kui inimene vanaks saab, lähevad silmavalged kollaseks Rei; sil`ma `valged peris punased Hää; kui mõni asi `puutus silma `valge `külge, siis akkas vett `juoksma Sim; Vahel võttis [kiviraiumine] ikke silmavalged punasest küll Trm; mõnel silma `valged välguvad Lai; silmä `valge om kõllatse Krk; Ku? kavva ar? loet, sil`mä `valgõ? läävä? ka ni punatsõst Se

2. a. (nägemisest) silma `valge ää `kustund, siis tä_p nēe midad Khk; sil`ma `valge on ää lõppend, enam ei seleta Juu b. (valgusallikast) Taliseaja pidusel läks vanasti ikka oma kolmkümmend toopi lambiöli silmavalgeks ää Kaa; Nüüd pole midagi, silma `valge `jälle toas Põi; mul ei oole silmä `valget Krk

silma|valgus 1. silmanägemine jumal võttas `silma `valguse `vällä ja `kõrva `kuulemise Lüg; põle tääl silma `valgust, pimedaks oo jäänd Mär; sil`ma `valgus akkab `kustuma vanainimestel Hää; silma `valgus jo tõnts Trm; `rõuged võtid silmä `valguse Kod; silmä `valguss nakap vähänemä Trv; ma iks näe, aga mul kaop ka sil`mä `valguss ärä Nõo; silmä `valguss lõppõnu Krl

2. valgusallikas `silma `valgus on, tuli põleb Lüg; kui silma `valgus majas on, võid elada Pha; sil`ma `valgus nii `otsas, eli on `otsas Juu; sil`ma `valgus on lamp ja küinal Ksi; käisiv ja ike tõive eli ja sai silmä `valgust Krk

silma|vesi 1. pisarad, nutt `pühkis `vällä `silmaie VNg; mul ei ole muud midägi ku alalde üks `silmävesi Vai; lahja õlut oli kut nonni silmavesi Mus; Nendel on seda silmavett koa alati Põi; silmavesi, nii `kange valo oo, et silmist tuleb vesi `vällä Mär; küllalt sai tema pärast silmavett valatud Sim; küll palus, enäm sadas silmävett ku sõnu Kod; silmävesi om soolane Hls; kui `sel`gest `taivast tulevat `vihma, tuu olevat `vaeselatse sil`mävesi; mui sil`mävesi om kalliss, mia ei ike nalj Nõo; silmävesi juušk nigu nõrõtass Har; pia `aigu puu!` eloikä om silmä `viija eletü Plv; esä läts ilmasõtta, ka_{kos} siss sai silmävett valõtuss Rär; jummal' and `ändist, sil`mäveßsiga vaia `küßü? Lut

2. näopesu vesi kõrvatsenaene viib nooriku ja `peime `õhta magama, omigu `jälle ajab ülesse koa ja viib neile silmavee Vig; Pese sil`mad ära, tuu sil`mavett Hää; Tensikud puhastasid `soapaid ohvitseridel ja pidid silmaie `val`mis panema Kei; silmävett ike kaevoss [võetakse] Kod

silma|viirastus 1. silmapete, viirastus Mes `silmä `viirastus sie omitegi oli Kuu; `alde, sie on üks `silmä `viirastus Vai; Ju see ikka silmaviirastus oli, pole änam näha `õhti Põi; see oli üks silmaviirastus Kse; tema on näind `vaimu või `toñti või `sañti, eks se old siis silmaviirastus Sim; enne `surma esä näi sil`mäviirastusi Ran; mõtsaal`jass, tuu om serände sil`mäviirastuss Kam

2. tukastus, suigatus silmäviirastus, silmä läksid kinni Vig; Sij uni `ol`li väga lühike, muidu kord sil`maviirastus Hää

-silmi Ls kilpsilmi, pikisilmi, pikkisilmi, püstasilmi, suisisilmi, sürjasilmi, üksisilmi, ütsisilmi

silmi silmini, ääreni, pilgeni älä vala nii `silmi täis Vai

silmi- silma- tema tei ikke midägi, kas kätterättiku vai `silmirättiku; `Kastand `silmirädi [vedelik] sise ja mihed siduned sen siis ola `ümbär Kuu; [vett] `juoksis kohe kolinal

`silmi`kausi täis (silmapesukaustist) Hlj; `pruutid tegid ikke `silmirätte `kangad; `silmist `juokseb `silmites Lüg; sil`mipesuvañn KJn

silnik sil`mik g -ku nägemispuudega inimene akasid `kutsma sil`mik, et tämal silmäd vigased Kod

silnikalli silmili `silnikalli maha Jõh

silnikatsõ pl sil`mikatsõ² Rõu Röp

1. teravapilgulised sil`mikatsõ<sup>2</sup>, kiä sil`mäga² kõgõ näge; pal'lo um `säantsit sil`mikatsi Rõu

2. silmilised ma_`tahtsõ `kartolt `väega `ohkõsõlt `kuuri, aga `saiva sil`mikatsõ² Röp

silnikäss sil`mik|äss g -ä terava silmaga `kaemisele um `väega\_sil`mikäss Rõu

silmile silmile Vig Kse, `silmile Kuu Vai silmili `langes `silmile maha Vai; silmile maas

Vig

silмили silmili Jäm Khk VII Põi Emm Käi Rei Rid Mar Tõs PJg Ris Juu JMd Koe Sim Plt Trv Hls Krk, `silmili Lüg Jõh; sil`mili Aud Tor Saa Juu VJg Sim Kod Ksi KJn Ran Rõu näoli, nägupidi ära asu `silmili maha Lüg; õlen ise ka `nuores `põlves `silmili kukkund Jõh; kukkus otse silmili maha Khk; pimespidi silmili ruamatus VII; Oli silmili seal tuulepesa suitsu peal, ohatlend silmi Põi; mõni nutab silmili maas Mar; palub silmili moas kohe, silmäd `vastu moad Tõs; ma kukkusin sil`mili maha Saa; kukkus silmili `kroavi Juu; itkeb sil`mili muan Kod; ta palus teda käpuli ja sil`mili muas Ksi; `langes sil`mili KJn; ta lašk silmili maha ja rüük<sup>1</sup> Trv; enne kumartive silmili maha Krk; hoia<sup>2</sup>, et sa sil`mili sata_i Rõu **Vrd** silmile, silmillä

silmiline silmili|ne Khk Muh Lih Var Mih Khn JMd JJn TÜR VMr Sim Trm Kod M(-li|n Krk), -le|ne Muh Mar Kse Var Tõs Aud Juu Koe, g -se; sil`mili|ne Saa KuuK Amb Kad VJg Pal Rõu/g -dse/ Plv, -le|ne Rid Mär Kse Hää Juu Plt KJn, g -se; `silmili|ne g -se Kuu Jõh IisR; pl `sil`mlesed Aud

1. silmi omav või sisaldav, silmadest koosnev `silmilisest `kangast tehasse `lavvalinad Jõh; silmilised kirjad Khk; silmilised särgid ja luusad `ollid Muh; [kui kangast] edasi tagasi `tallasid, see jähi suur sil`milene Rid; silmilene kiri oo, `neoksed ümār `kortsed silmäd Mar; kudas sil`milest käterätiku kangast Mär; silmiledes kirjäd oo `kindal Tõs; karduld oo kõik `sil`mlesed Aud; `Endise aja `kangad `ol`lid labane, `toimne ja sil`milene Hää; sil`milised `kampsunid on ületõmmatud `sil`mega Saa; sil`milised `riided jäid paksemad KuuK; linased kleidid seilas, olid `kootud kas silmilest või `ruutulest Koe; neila niiega oli `toimne ja neila niiega `tehti murrelist, silmilist VMr; sil`miline kinnas VJg; vabrikuriiet on ka silmilist Sim; silmilise `mustriga `kindad Trm; mussa kriimuga silmilised, üks muss kriim on `keskel Kod; emäl ol`l silmiline kangas, läbilineane püksikangas Trv; varrastõga koet sil`miline rait Plv

2. krobeline, muhklik kirikoit oo sehetsepoolt silmilene Muh; kasepahad, silmiledes `kasvajad, puu oo nagu odraterad Var

Vrd silmaline

silmillä silmili olid `viskaned `seitungi lehed omale `permandulle, `käined `silmillä `sinne `pääle; Kui `silmillä maas magati, sai kohe akkava `aiguse `külgi Kuu

silmiläne silmiläne teat vöökiiri – Puh

silmima¹ `silmima, (ta) silmib Kad VJg Iis Trm, `silmib Jõh IisR; sil`mimä Lut, (ta) sil`mib Kod silmitsema, uurivalt vaatama; harjuma, kohanema; tutvuma Laps lähäb `võõra `kohta, siis tükk `aega `silmib IisR; ega seda `rohtu viel karjamal ole kedagi, `suatsin aga luomad nõnnasamati `silmima Kad; luomad silmivad üksteesega; `enne võerastavad, pärast silmivad ää VJg; tõime teise `silmima `seie, et saaks tuttavast Iis; `silmisin suda ivake `aega, enne kui ära tuinin Trm; `este võõrassab, päräss akab `sil`mimä; ühegi inimesega tämä ei `sil`minud Kod; keväjä pümehhäst laudast lastass [loomad] `ussõ sil`mimä Lut

silmima² `silmima Var, (ma) silmi Kse kangast niide panema ma silmi kangast Kse; kui otsad `kinni `siutud, siis akatakse `silmima Var

silmindeme silmindeme pimedusega harjuma, selgineda laskma pimmen taren piat silmindeme Hel

silminduma `silminduma harjuma, kohanema *las ma* `silmindun Kuu

-silmine Ls kilpsilmine, kirbusilmine, kirpsilmine

silmini *silmini* Khk Muh Kul Khn Jür Amb Trv Krk Ran Nõo Võn Har Räp, *sil'mini* LNg Hää Tür Sim Kod Kam Kan Räp, `silmini Kuu IisR Vai väga, täiesti; ääreni, üleni, pilgeni *Kui võttab, siis* `ninda, et `silmini täis (purjutamisest) IisR; `tuopi on `silmini täis Vai; *tä pan* selle künnisaha nii *silmini* `sisse, et obosed `tilkusid [higist] Kul; *Laevad* `aeti *silmini* kivä `täüde Khn; *tuop on sil'mini* `piima täis Sim; *ku kartulivagusid* `aetasse, siis `aetasse *sahad kuini sil'mini* mulla `sisse Kod; Nüid läits [kauss] *silmini* täis Trv; *silmini* täis *joonu* Ran; *mis sa selle pangi* nii *silmini* täis *panet* Nõo; *sa olõt sil'mini* täüs *valanu*? Kan; *annom om sil'mini* täüs Räp

silmi|nähtaval silmanähtavalt *jahud vähänesid* `sil'mi `nähtäväl KJn **Vrd** silmanähtaval

silmis¹ *silmis* g -e väike kraav *pöld oo vee all, mine* `kaeva *silmised* `lahti; *silmis* läheb `peendrast läbi Khk **Vrd** silmus³

silmis² *silmis* g -e millimallikas *silmis, suured rellid sihes, neli* `risti *keivad läbi; silmised, vesi sügise üsna paks nendest* Khk **Vrd** silmus⁴

silmitama *silmitama* Khk Kse PJg/silme-/ Jür Ann, `silmitama Kuu; *sil'mitämmä* Rõu Plv

1. *silmitsema*, teraselt vaatama *silmitab* nõnda üht `asja, nõnda *vaadab* Khk; *laps akkab silmitama* Kse; *ma silmetan*, [et] *kükitavad* `raavis PJg; *küll tiä sil'mit ja häüst minno* Plv

2. *puhkama las ta lähäb natukseks ajaks silmitama* Jür; *vahepial tuleb silmitada* Ann

silmi|tasa ääreni, pilgeni `ämber on `silmitasa täis Kuu

silmitellemä → silmitlema

silmitlema *silmitlema* Muh Emm; *sil'mitellemä* Rõu *silmitsema nad saavad silmitlema ühna, mismoodi ne* `tehtud oo Muh; *lase mind* `enne *vehe silmitlema* Emm; *ma sil'miteli* küll *tedä* Rõu

silmitsama *silmitsama* Trv; *sil'mitsämä* Kod *silmitsema sil'mitsäsin* *tämädä, kas tä one sij* *inimine* Kod; *las na iki enne silmitsa* Trv

silmitse *silmitsi, silmsi meie näid silmitse ei nähnud; vaadanud* *tämädä õege silmitse läbi* *siäl luadal* Kod

silmitsema *silmitse|ma* Jäm Khk Põi Muh Emm Rei Kse Tõs Aud Ris Juu JMd Koe VJg Iis Trm Puh Nõo, -me Hls Krk/-m/ San; *sil'mitse|ma* Mär Hää, -mä KJn, -mmä Plv Räp; `silmitse|mä Kuu, -mmä Vai (pikemalt) vaatama, vaatlema `Silmitsegä nüüd `toinetoist `tarbesa Kuu; `käisivad `silmitsemmäs, `kuida `asja on Vai; *vetab nenda silmitsema* Khk; *Ma silmitsesi juba enne seda* [loomaa] *seal* Põi; *ta silmitses mind kaua* `aega Muh; *sil'mitses naa oolega, ta ei nää* `easte Mär; *mis sa moost naa silmitsed* Tõs; *ma* `vaata *siit* `välla `ühtelugu, *sil'mitse* Hää; *silmitseb teise* `luomasi Ris; *eks sa silmitsend teda paremini* Juu; *silmitsesin küll uolega, aga ei näind* Koe; *silmitsen, kas tunnen ää* VJg; *las ta vähe silmitseb* Iis; *sil'mitse* `ästi, *siss näed* KJn; *ma silmitsi* *ulk* `aiga *periss* Krk; *Peni silmitseb kassipoige nii ää meelega* Nõo; *küll tiä sil'mits tuud* `asja, *inne kui tiä är?* sai *nipata?* Plv **Vrd** silmitsama

silmitsi *silmitsi* Jäm Han Krk

1. *vastakuti, vastamisi, silm silma vastu* *Ta es tahtand moole silmitsi otsa* *vaata* Jäm; *Mets loomadega silmitsi* `olles *teevad kõigi püksi* `püüli Han

2. *nähtavalt, avalikult ta varastess periss silmitsi; sij om jo silmitsi* *nätä* Krk

Vrd silmitse

silmitside *silmitside* TLä

1. *silmitsi, silmadega olen küll ärä nännu silmitside lennuki* Ran

2. *nähtavalt, avalikult mõne naese* `õkva *silmitside* *tükivä mestele* `säl'gä Puh; *ta_m külländ tennu toda armutüüd, õkva silmitside* Nõo

silmitu *silmitu* Kse, g -ma VII Rei; `silmitu g -mma Lüg; n, g *silmitu* Jäm, *sil'mitu* KJn; *n sil'mitü* Võn *pime, nägemisvõimetu* *kass jääb* `vaisest ja `silmitummast Lüg; *oled sa silmitumaks jäänd, et ep nää midagid* VII; *ta ju peris sil'mitu* KJn; *ärä sa* `mõtle, *et tõnõ om rummal* ja *sil'mitü* Võn || *hooletu, lohakas oo üks va silmitu inime* Kse

silmjält *silmalt, otse* `õkva `silmjält läät Se

silmlik `silml|k Phl, g -kku VNg Lüg silmiline `panna `murdeliselt `niide ja `silmlikust `kuuta VNg; `Silmlik saab siis, kui `murdlikku paned üles, aga `tallad `toimisest Lüg; kott olli `silmlik, `huiga kujudi Phl

silm|nägu 1. nägu akkasima kõvast `tüöle, nii et akkas vesi jo silmnäust `tilkuma Lüg; Silmnägu oli veriseks löödud Jäm; kana `varbad juba silmnäu peel Khk; iginõretsed kõisid kaudu silmnägu Muh; mõnel tulevad ju silmnäo `piale soola `tüikad Vig; ta nii lapilene silmnäost Ris; Mis sa mädand läkerdad, silmnägu nagu sial Kei; kevadel, kui pala pää ja tuul, siis võtab silmnäu ka ketutama VJg; silmnägu on puru Kod; pesen oma silmnäo `puhtast Lai; sil`mnägu `lõhki kist Trv

2. nägemine silmnägu üsna `vaene Khk; kas sil`mnägu seletab sul viil kua Ksi

3. silmamõõd silmnäo järele `arvan, et puud ehk kaks [kaalub] Kod; aiategu käis kah sil`mnäo `järgi Ran

4. (adverbilaadset) **a.** silmalt Ma pani oostele silmnägu järke Kaa **b.** silmnähtavalt nüüd rohi kasub üsna silmnägu Krj

Vrd silmanägu

silm|nähtaval silmnähtavalt merevesi tõuseb silm `nähtaval Var

silm|nähtavalt märgatavalt, ilmselgelt ta `nõelus mu käe ära, silm `nähtavalt käsi paistetab Hää; Pais vesikirjaves tõuseb silmnähtavalt kõhe Trm **Vrd** silmnähtaval, silmnästvelt, silmnättäväl

silm|näol silmamõõdu järgi tij no niisama sil`mnaol, mis `mõõtu taha vaia Har **Vrd** silmanäol

silm|näolt 1. otsejoones **a.** silmalt Muki paneb silmnäult üle põllu JIn; Panime kõhe õtse sil`mnäult kuma `peale `välja Trm; mine siit otsekohe, sil`mnäolt Krk; ma leesi ää seene kotusse, sil`mnäolt lätsi, `johtusi `õkva manu Nõo; ma tast üle nurmõ sil`mnaolt tulli Kan; Jäness juušk iijn ja tege `haakõ, a rebäne lask silmnäolt takahn Rõu; sa mine sil`mnäolt, mine `õkva nigu nõöräga tuu talo pääle Se **b.** vahetult, kohe (silmist laskmata) mine sil`mnäolt `järgi Hls; mea lätsi sil`mnäolt `järgi, ma kavest `vaadi iki, näi neid vahel jälle Krk

2. silmnähtavalt sil`mnäöld `tõmmas vesi tagasi Hää

silm|näos vahetult, kohe (silmist laskmata) Laps tuli `mulle kogu aja `aeva silmnäüs järel; Kävin silmnäüs nii kaua järel, kui kiers veräväst sise Kuu

silm|nästvelt silmnähtavalt tüdrik kasvab silm `nästvelt Kod

silm|nättäväl silmnähtavalt temä värisi `õkva silmnättäväl Nõo **Vrd** silmanättäväl

silm|pagu katkenud võrgusilm kus üks silm oli `katki, sie oli silmpagu Jõe; silmpagusi ja kolm`kandu mihed ige parandid; Saab `kerra silmpau sise, on kaik [kalad] vabad Kuu

silm|pilk silmapilk, otsekohe `Katsusime, et silmpilk minema saime Kaa; Silmpilk vetad oma sõnad tagasi Emm; tuleb nüid üsna silmpilk Mih; iäläevaga põlõ sie minek kedägid, silmpilk süestäb ää Khn

silm|pilkne silmapilkne sääil `olli sil`m`pilkne surm Nõo

silmsi `silmsi Muh Han

1. silmast silma mõni `ütleb `silmsi koa Muh; Meie oleme mitu `korda `silmsi koos oln Han

2. vahetult, kohe (silmist laskmata) Ma läksi kanale `silmsi järel ja `saigi pesa kätte Han

Vrd silmüsi

silm|tähel silmamõõdu järgi Plukõl ei olõ? `õigõd `mõõtu, `lõikad `endä sil`mähel puu plukõss Har **Vrd** silmatähel

silmuk → silmukas

silmukas silmuk|as g -a Iis; `silmu|ka g -ga VNg; `silmu|k g -ka IisR silmus `sil mugad one `katki VNg; kõdara `õtsa nisikesed `sil mukad `painutati puust IisR; tien nüöri `õtsa silmuka Iis

***silmuline** silmoli|ne Ris, silmule|ne Mih Ris, g -se silmiline silmulesed `kindad Mih; kess on kojutud, silmulene; kojob silmolist sukka Ris

silmuma `sil'muma Ran Nõo Kam Rõn, `sil'müm(m)ä Urv Rõu Vas harjuma, kohanema kui pimedäde `tarre lähät, tükiye `aiga saesat, siss `sil'mud ärä Nõo; ma väl'läst `tul'li, ma_i näe prõlla `õigede, inne ku ma `sil'mu Kam; ku `tõistõ `koitsale lähät, piat edimält `sil'mümä Urv; pikä pääle `naksi iks jo `sil'mümmä Rõu; olõ õi midä, kull `sil'müss ar^o Vas

silmuni|kivi silmakivi, vaskvitriol `silmunikivi `kinnitäs sedä `värvi; `kasteti [võrk] viel `sinne `silmunikive vede ja sie tegi tumejaks Kuu **Vrd** silmanikivi

silmus¹ silmu|s g -se Jäm Khk Pha Põi Emm Rei Rid Mär Kse Tõs Tor Hää Saa Hag Juu JMd Koe Plt Hls, -sse Muh Kod Lai, -kse Kos Amb Koe VMr VJg Sim, -sõ Khn; silmu|ss g -sse Trm KJn T(-l-), -s(s)õ Võn V, -ssa Trv; `silmu|s g -sse Lüg Jõh IisR, -kse Kuu Vai; silmo|s g -se Ris, -sse Mar; pl silmusad Kõp

1. a. nõöri, traadi vms suletud keerd, aas `rang|`ruomil on `silmus `õtsas Lüg; `nüöri vai midagi `sõlme `tõmmata, saab `silmus [tehtud] Jõh; `viska silmus `peele Jäm; tee silmused `lahti Khk; iga `püisel oma silmused Pha; ma eida silmusse `peale, et ta\_p tule `lahti mitte Muh; `mõrdel ja `nootel olid silmossed Mar; `saapa peal oo silmused Mär; püidäse kedägi `kinni, vissatse silmus `kaela Tõs; tegi nõörist silmuse `val'mis Tor; kui `luuda tehasse, siss pannasse silmus `ümmer, et `lahti ei läha Saa; kõiest tehaks silmos Ris; aokoo vitsal on silmus sees Juu; `Esteks pal'miti nisuke paras silmus ja siis põimiti nigu labast kangast (sukapaelast) Amb; pane `köiele silmus `otsa Koe; aesa konksud ja silmuksed läksid kõige `rohkemb `katki VMr; kõrvapuudel on silmuksed külles Sim; nüäril tiij silmus, ku punud Kod; panen kõie silmussest läbi KJn; ma võta selle silmussa `valla Trv; Pane lehmä kõüs silmustpidi tiku `otsa `kinni Hls; peräpaku `kül'ge naglutedi silmused ja tüiri `kül'ge kah (paadist) Ran; panniva undile silmusse `kaala ja nakassiva siss `ünti `väl'lä `kiskma Nõo; nitse `peava silmussen olema, muđu ei joose Ote; painatusõ? otsan silmussõ otsa? pandass pulgaga kokku (reest) Kan; ma_ `teie külh kõva silmusõ, ei\_ `tüüä?, kuiss hopõn vallasõ `päss| Har; silmussõhe panõt, tuuj lask `perrä, `tsiasõrg ei lasõ? `perrä Plv; hiidät kabla silmussõhe Se b. kokkujooksev aas poomisvahendina pani `silmuks| `kaula omale, oligi `irditu Vai; `Eesele silmuse `kaela `tõmmand Põi; pani silmuse `kaela, poos ää enese Mär; põle muudku silmust vaja (tarvis üles puua) Trm

2. püünis, pael(ad), ling jänessi `püiti silmusega Khk; Jänese tee `peale aja `auku panid silmused õles Põi; Jänes jäi `jalgupidi silmusõ `kindi Khn; silmuks|ega `püidma VJg; pal'gi `parvede vahel `püitase silmussega [kalu] Trm; `augõ visatass mõnikõrd silmussõga Võn

silmus² silmu|s g -se Jäm Mus Vll Emm Phl Rid Tõs Aud, -sse Muh Vig; sil'mus g -e Ris Juu silm, silmukala silmustel teine augurida teisses `kül'ges Mus; `silmusid pole siit `suadud Vll; silmused oo pitkad ja `peenid Muh; silmus, `meitel neid äi `püita Emm; kas silmused ka `aitavad `süia Phl; silmus on elus (ilus) kala, õhessa `auku kummalgi pool `lõuge Rid; silmust ei `sööda sii ülepea Tõs; sil'mused, niukuksed pikad peeniks kalad nagu üksid Juu

silmus³ silmus g -e Jäm Khk Emm väike kraav vesivaud, seelt sai silmus `tehtud lasnaga suure kraavi `juure Jäm; `põldu `aeda vaod, `tehta silmus Emm **Vrd** silmis¹

silmus⁴ silmus g -e Khk Mus Rid millimallikas Silmus oo ümarune süldi moodi, seljas oo ümarused punased rõngad Khk; silmus, tal oo elu sees Rid **Vrd** silmis²

silmusseti, **silmussite** silmuste kaup **kanjas** sai `silmusseti ~ `silmuussite `võetud käär`puudelt Jõh

silmänüs `sil'mänü|s g -kse silmatäis, nõelatäis Ärä oda `liiga pikke `sil'mänüst Kuu

silmätü silmätü järelevalvetu jäi `raaskõsõss aoss silmätüss, no_m vällä_lännü? Har

silmätüde järelevalveta ku ma? karuss ol'li, sukugi is tohe ma sil'mätüde jättä? `lihmi Har **Vrd** silmätühe

silmätühe järelevalveta meil ol'l ka üs `käüjä lihm, tuuj is tohe_ka silmätühe jättä Har **Vrd** silmätüde

silmätüss sil'mätüss kaetamine, kaetus – Lut

silmüsi silmsi `sil'müsi nätä? ol'l varass Plv

silp *silp* g *silbi* Rei VJg Trm KJn, *'silbi* Kuu; *sil'p* g *sil'bi* Pal Lai Krl, *silbi* Jäm Khk Kse Plt Trv Hls Puh uus hääldusüksus *pailu* *'silpisi* ühes sõnas Khk; *sõna* oo *'jautud*, *siis* oo *sil'p* Kse; *ei suand* *'silpigi* enam *'õelda*; *ma ei reagi mitte üks silp* VJg; *laps* *'õskab* jo *'silpa* kokku *'aada* Trm; *mõni* *'riakis* *nõnna* viisi, *et nigu sil'p* aaval *'ütles* Lai; *sõnal* on mitu *'silpi* KJn; *vanast koolin* oli *silbi* *'kaupa* lugemine Trv; *laits* veerib *'sil'pe* Puh; *'enne om tähe*?, *siss tulõ sil'bi*? Krl

silpama *'silpama* Vig, da-inf *silbata* Var, imperf (ta) *silbaäs* Se

1. *silkama*, *lippama* *Pani silpama* Vig

2. *lipsama kalad* *'silpasid* *noodast* *'vällä* Var

3. *lööma*, *sähvama* *silbaäs* *hannaga*? Se

silps¹ *silps* Pöi Muh Rei; p *'silpsu* KJn *sulps* *Üks pisike sil'ps* oli, *ta riu kukkund* *'sisse* Pöi; *kalad löövad* *ikka silps* ja *silps* vee *'peale* Muh; *jõe kaldal* *'ol'li viisun* ja [havi] *poeg löi* *'silpsu* *sehes* KJn

silps² *silps* g *silpsu* und *silps*, *arilek* und, *kolmearulene*; sii (siin) *silpsuga* *suurt* *tehä* ei ole Mar

silpsama *'silpsama* *sulpsama*, *sulpsu lööma* *kala* *'silpsab*; [kalad] *akkasid* *seal* *kohas* *'silpsama* Kse

silpsima *'silpsima*, (ta) *silpsib* Krj Pöi Var

1. *sulpsu lööma kalad* *'silpsivad* *meres* Krj

2. *siputama*, *lehvitama* *Ta* (linavästri) *kõigutab* *'ända*, *jääb* *'kuskile* *kivi* *'otsa* *'silpsima* *'jälle* Pöi

3. *silgutama* *lehm annab vähä*, *ma lähä silpsi* *teda* Var

silpsti *'silpsti* Kuu Jõh Muh Rei Juu Kod KJn Hls Puh San *sulpsti* *'silpsti* *läks* vee *'alla* Muh; *'silpsti* *kukkus vette* Juu; *konnad karasid* *'oito* *'silpsti* Kod; *kala lääb vette* *'silpsti* Puh

silt *sil't* Kul Mih Tür Rak Sim, g *sil'di* Mär Kse Tor Hää Juu JMd VJg Iis Trm Kod Plt KJn San Krl Har Rõu Plv Vas Se, *sildi* Jäm Khk VII Pöi Muh Han Trv Hls Krk Puh Nõo; *silt* g *sildi* Emm Käi Rei Mar Var Tõs Khn Ris Nis, *'sildi* Kuu Lüg; *'silti* g *'sildi* Vai

1. *teavitava tekstiga tahvel*, *plaat* või *sedel* *'linnas* on iga *'kaupme treppi* *pääl* *'sildid* *ülevel* Lüg; *mäne* *'maalerile* ja *lase* *tehä* *omale* *'silti* Vai; *poemehel* *seina* *peel* *sildid* Khk; *Enne* oli *туру maks*, *kui* sa *'sõnna* *obusega* *läksid*, *olid* *ää maksnd*, *'pandi* *sil't* *looga* *'peale* Pöi; *ukse* *'peale* *lääakse* *kuulutuse* *sil'did* Mär; *värmib* uut *'silti* Tõs; *Pudõli* *silt* *piält* *ää tuln* Khn; *sil'did* *laaside* *kül'les* *'apteegi* *rohudel* Hää; *'kõrtsmikudel* *olid* *sil'did* *'väl'las* Juu; *sil't* -- *'näitab*, *kuhu* *'poole* *ta* (tee) *'lähäb* Sim; *ega* *tal* *'sil'ti* *õtsaies* *õld* (ei teadnud, kellega tegemist) Trm; *pudeli* *kül'je* *piäl* *o* *sil't* Kod; *temä* *tiib* *isi* *nende* *maeade* *'sil'tisi* KJn; *küll* *olli* *perātu* *sildi* Trv; *mehe* *olli* *lännu* *Riia* *tiij* *veeren* *ütte* *'kõrtsi*, *olli* *'kiskun* *pudelte* *päält* *sildi* *ärä* Krk; *poodi* *usse* *pääl* *om* *sil't* Puh; *serände* *putel*, *kos* *sil't* *pääl*, *ilma* *sildit* ei *'võeta* *'vasta* Nõo; *pane* *sil't* *üless* *kah* San; *viinapodõlil* *om* *sil't* *päält* *maha* *tullu*? Har; *poodõl* *iks* *umma*? *sil'di*? Rõu; *sil'di*? *omma* *'ristil* *küle*h, *noide* *pääl* *omma* *nime* *trükitü* Plv

2. **a.** *lukuau*g *kate* *tua* *'uksel* ja *kappi* *'uksel* *ikke* on *lukku* *silt* Lüg; *silt*, *plekist* *'tehtud*, *käib* *lukuau*g *'piale* Nis; *suurel* *aedalukul* *one* *kua* *sil't* *piäl* Kod; *'võtmõ* *mulgu* *pääle* *vaia* *sil't* *lүүä*? Har **b.** *poldi* *kinnitus* *sil't* *kõib* *'poltide* *'otstest* *läbi* Kse; *raud* *'aksid*ega *'vankrel* *kõib* *pol't* *rõugules*est, *aksipakust* ja *aksist* *läbi*, *all* *otsas* oo *sil't* Mih **c.** *pendel*, *tikats* *kella* *silt* Käi

3. *mütsi* *ehispael* *mütsil* oli *sil't*, *pisike* *pannal* oli *koa* *seäl* *sees* Juu

silts-solts *sil'ts-sol'ts* Khk Mus Pöi, *silts-solts* Emm väike-lehelind; *tema* *häälights* *sil'tssol'ts* *'laulus* *siis*, *kui* *oomigu* oli *'vihma* *tulnd* Mus; *Sil'tssol'ts* on *pisike* *just* *noagu* *sõrmeliige*; *Sil'tssol'ts* *üppab* *puu* *'okste* *sihes* ja *laulab* *sil'ts-sol'ts* Pöi; *Ta* *loul* on *ikka* *silts-solts* Emm Vrd *silk-solk*

siltsutama *siltsutama* Mar Iis/-l/-

1. *silgutama* *On* *päris* *kinni* *jäämas*, *siltsutan* *veel* *paari* *päeva* *tagant* Mar

2. *väikeste* *koguste* *kaupa* *andma*, *tilgutama* *nuoremad* *sil'tsutasid* *neid* *kopikaid* Iis

silu *silu* talleke *ku_sa* tahad ütelda ellitamise nime, siss `ütled *silu* MMg

silu|jalad pl *silujalad* kuhjavarada toed – Vän

siluma *silu|ma* Kuu VNg Lüg Pöi Emm Rei Hää Saa KJn Trv Ran Nõo, -me Hls Krk

1. a. mingit pinda või materjali tasandama, siledaks tegema *Küdevä* `ahju ies `kuumudetti *kurikas*, sai *siluda* `sengä `käispäd ja `käispä `pitsid Lüg; *Mis sa sest rihast nõnda silud*, see ea küll Pöi; *mamma tegi käe likes ja silus levapätsid üle Saa*; *tüjd silutass*, `aetass `rüüpid tasatsese Trv; *seni `leibä siluts*, kui piim `vällä tuleb, siss küdsäs *ilus päält* Hls; *ta taht silude viil*, peenepess *tetä* Krk; *jalassed tahuti kateld puuld `kirvega ärä*, *alt ja pääld kah siluti* Ran
b. (juustest, karvkattest:) peadligi siledaks tõmbama, kammima, korrastama *oust siluda vana `karsiga*; *kävi ja silus toist*, nüüd one `kaunis `siivus VNg; *mõni silub `juusid pääs Saa*; *silu mo piä siledäss* KJn; *ta ei viisi `ende `juusit ärä silude* Krk

2. paitama, silitama *isa silus `tüttrikese pääd* Lüg; *kaäs tahab silumest Hää*; kui `looma siluti, siss sai loom kohe sõbras Saa; *kaäs taht silude*, koer taht kitta Krk; *tuleb ehk ei tule*, mia sitta *siluma ei lähä* (paluma ei hakka) piltl Nõo

silutama¹ *silutama* Kuu Lüg siluma, siledaks tegema *Puss `nuaga siludetti `pullu külid ja `servad silejäks* Kuu; *Päält siludetti `taigin `märjä `käägä siledäst* Lüg

silutama² *silutama* lüdimä – Kuu

silvima `silvima VNg Lüg lüdimä `pähkneid `silvima VNg; *Uakuud sai tuppa tua ja `silvida uaivad ärä*; `Silvisin iga `õhta kõhe `ninda `kauva, ku `silvitu kõik Lüg

sima¹ *sima* Jõh IisR Khk Pha Muh Rid Kul Mär Lälö Pälö Vän Hää Kad VJg Hel, `sima Lei, `sjõma Khn

1. taimemahl; (kääritatud) magus mahlajook *Sima tegin `õunidest* Jõh; *Sima `lašti jahedas `ruumis `käerima `menna*; *Tie jõvike sima IisR*; *piigustas sidrunil sima `väl'la Kse*; *See õun kuin nagu tohl, põle sima sihes `ühti*; *'Soostra simast saab `veini Han*; *Sima piisitadaks `marjadest `väl'la Hää*; *Sima tehakse kasemahlast, rosinaid on `tarvis ja õlle `pärmil Kad*

2. leemendav vedelik, lima; sodi oli mädis läind, oli pailu *sima `korjand Pha*; *leib läks `pehkeks kut sima Muh*; *kal'la `alla jääb sima Kul*; *need kardulid oo nii ää lagund, just nagu üks sima Mär*; *Pese oolega, et see sima sealt (söögilaualt) välja tuleks Vig*; *looma sisikonnas oo sima Var*; *kuuseseenedel oo sima, `riided said simaga kokku Tõs*; *`raske tüe võtab kohe sima `väl'la (higist) VJg*; *simage kuun Hel || üdi lou žien om šima Lei*

sima² *sima* Jäm Khk Kaa Pöi Muh meeldivus; mõnus olek või tunne *kena nägu, aga sima pole `ühtid Jäm*; *sellel [loom] üks sima, nõnda mõus (mõjus) see lugu Khk*; *Pidu läks kena simaga Kaa*; *Siis on asjal ikka sima sihes, kui kapake õlut koa oli Pöi*

simajas *simaj|as* g -a Sa Muh

1. pehme, painduv, elastne *Outatud ajavitsad on ästi simajad Jäm*; *nenda simajas maa; maged veel simajad, las `kuivavad veel Khk*; *ridva on pitk, simajas puu Kär*; *Kui nahk oli õige pargi saand, siis oli kena simajas Kaa*; *piigistasi `põrsa `tuhlid simajaks Krj*; *see oo nii `lätsis ja simajas (nätske) leib Muh || püdel supp täna nii simajas Jäm*

2. meeldiv, mõnus, mahe *see kõneleb nõnda kenast, kena simajas ääl Jäm*; *`seoke järsk `kangus kadus [tubakalt] ärä, läks pigem simajamaks Khk*; *simaja värviga leit oli üll Mus*; *kena värv, kena simaja `näuga Pha*; *Kena simajas õlut oli Pöi*

simajasti hästi painutatult reejalas *simajasti `ümber `paineputu Khk*

simakas *simak|as* g -a Hlj Lüg Jõh Pöi Ris Amb JMd Kad HljK Sim; *sima|gas Jäm, sima|ka VNg, g -ga*

1. hoop, lõök *`tomsin (tõmbasin) ühe üvä simaga `toisele VNg*; *igäühele `andas simaka, igäühele lei `uobi Jõh*; *annan üks ea simakas sul Ris*; *sain `talle paar simaka sõhmata JMd*; *vedasin mõne simaka vasta `kuotisid Kad*

2. hulk, tükk *Siit_o veel simakas moad sõnna Pöi*

3. sihvakas, pikk tahi õmale ikke *`pitka simaka `naiste `rahvast Lüg*; *oli lüend simaka `uussi maha Kad*; *simakad puud HljK*; *küll on simakas inimene Sim*

4. volask, vooster *sie one* `oige *simaka*, *ei sie oda vedu* VNg; *ah sina vana simakas* Lüg; *uś* oli maas nagu *simakas* Amb

simama¹ *simama* SaLä Kaa Pha Jaa Pöi Mar Kad

1. tallama, trampima *sa simad ja* `trööpad `pee (lehmast) Jäm; *Mis sa sii parandal eese* läkuste jalgega *simad* Kaa; *simab ära kõik vil'la ehk einama* Pha; *aned ja kanad oo ää simand* [vil'ja] Mar || solkima

2. segi ajama; solkima *Lapsed simand muidu toidu ää* Pöi; *kui sa nüid mo ännäd* (riided) ää *simad* sii Mar

3. viskama, virutama; lööma *poiss simand kiviga* Ans; *üks pisine pal'l oli, sai simatud* `auku Khk; *simaks teisele õige piitsaga - - siis* `kuulaks sõna Kad

simama² *simama* Khk Mus

1. kumama, helendama, kaunina paistma *mets simab* Khk; *ilus riie, üsna simab* Mus

2. kumisema, kajama *tasa simab kella ääl* `kaugelt Khk

simama³ *simama* Kuu Hlj, -me Hel (suurte lonksudega) jooma *Laps hakkas simama* `kruugi `serväst `piimä Kuu; *simas sealt* `oige *ea jänu* Hlj

simane *simane* Han Var Mih, g -se Jõe Kse Hää, -tse Vig Tõs Aud

1. limane, lõgane *tangupudru oo simane*, *kui tangud* `easte `pehmese oo keend Kse; *simane looma sisikond* Var; *seened tegid käed simatsese* Tõs

2. räpane `süöginoud on vahel *simased* Jõe; *käed oo simatsed* Vig; *ake oo simane*, *tahab* `pühkida Var

simar *simar* g -a raasuke, tükike *Void üks simar viel on püdü* `pohjas; *Olis tämä* `mulle ühe *simaragi* `suoja `saia `andand Kuu

simarul koos *Mant on juo simarul* Kuu

simarulle kokku *Mant oli külm, kudagi ei tahu simarulle* `mennä Kuu

simatama *simatama*(m)a lööma, peksma ma võttan sene `matraka ja *simatan* `sulle; *akkas tõist simatama* Lüg

simbu|härg merihärg `simbu `härjäl on neli `sarve, `itse on `suure `päägä ja `piene kehägä Kuu; *simbuärg oli väike kala, kondine* JõeK **Vrd** *simphärg*

siment → tsement

sim *sim* g *simma* Han Aud Hää Saa Trm Hls, `simma Lüg IisR, `simmi Kuu; *tsimm g tsimma* Nõo lastek silm *Pane nüüd ilusast* `simmid `kinni ja jää kohe unele Kuu; *Lue nd* `õhtu `palve ja `simmad `kinni IisR; *Lapsel puru* `simmas Hää; *Peseme lapse simmad puhtast* Trm; *Pitsi tsimma kinni* Nõo

simma pinguli *Pulga pannidõ* `kintsõ vahelõ, *nii et lang* `simma tõmmaś ja sõss naka_noid `langu lugõma `õkva? Urv

simmakur *simmakur* ulakas poiss – Vas

simmal → simman

simman `simma|n (-n) g -ni Lüg Jõh IisR Kse Pä HJn Amb JMd Koe VMr Lai VIPõ M Ran Puh Rõn San Vas; `simma|n Ksi, g -ni Krl Har Rõu, -nni Äks; `simmal' Krk; `tsimma|n Ote, `tsimma|n San, g -ni uus küla tantsupidu `jaani päiväst saab juo `simmanid `käimä Lüg; *Kahulas olid old* `suprikud, *siin* `kutsuti `simmanitest Jõh; *köisid* `simmani peal Kse; *kas te* `rahvad `simmanise ka `lähtvad Aud; *Ikla* `kuuris on täna `simman Hää; `simmanis oli vähe rahvast Saa; *jaanipäval* `tehti `simmanid kua VMr; *ega* `mõistlik inime ei käi alati `simmannil Äks; *mõnes talus on iga* `lauba `simman Ksi; *mena* `ol'lin küla `simmani pillimiis SJn; *peab egä* `puul'ba `simmanit Trv; `simman, rahvast ei kutsute, kikk tulev esi Hls; *poisi tulev* `simmanist Krk; `tüüglise lääve kokku `simmanile Hel; *jätä* `täämbägi `simmanil käemätä Ran; `puul'ba om `tsimman Ote; *mi* `latsõ `lätsi muide poolõ `simmanni Har; `simmanitõl kakõldass kah vahel Vas

simmel `simmel g `simli Kuu Khk Rei Mar Juu JõeK VMr Kad, `simle Kul Tõs Saa Juu Amb JJn, `simmeli HMD; `simmer g `simri Rei, `simmeri PJg Põhja-Eesti viisikannel mul onugi

simmeldama

`mängis `ästi sedä `simli Kuu; `simmel, üks keeldega pill oo Khk; *Ta pani simli äälde Mar; `simmel, õhuke laud oli, obusejõhvid pial Tõs; `simlel ol'li üle kahe kümne keele Saa; `simmel oli `kange ilus pill HMD; ma tegin isi koa õhö `simle Juu; nüüd tañtsitakse `simlite järele JõeK; kis `oskas `simled `mängida, oli ilus kuulata Amb; armoonik oli ja `simmel Kad*

simmeldama *simmeldama Khk Mår nüpeldama, peksma Kui siis vihastas ning kukkus teist simmeldama Khk; aga ma simmeldasin ta läbi, ta oli paha teind Mår*

simmer → **simmel**

simmermann *simmerma|ñ Jäm Khk JõeK, g -ñni Khn Hää, -nni Kaa Han; simmermann g -i Emm Käi; simmerma|ñ g -ni Mus laevapuusepp Simmermaññ oli änamuse ajast kaugetel merereisudel Khk; Ta oli laevas simmermanniks, jo ta seda puutööd ike natust muistab ka Käi; Mio poeg oli rajalaevõs simmermañniks Khn; purjulaeval piab õppinu simmermaññ olema Hää; simmermaññ tieb laevas puutööd JõeK*

simmima `simmima, (ma) *simmin* nüpeldama, peksma küll ta `simmis teist; ma `simmisin ta läbi Mår

-simmu **Ls** piirusimmu, tulesimmu

simmun → **simun**

simmutama *simmutama* nüpeldama, peksma *Olid teist natise simmutand Jäm*

simp¹ *simp g simba* Ris, `simbu Kuu; n `simpu Hlj merihärg `simbul on neli `sarve, `sorme `otsa sugused Kuu; *simp, suur pea, teravad okkad pea ümmer `kül'gis; simbad on kevadi `aigsest meres* Ris

simp² *simp g simbi* kalapüügiriist `kuetass `võrka, `mõrdu, `simpi Lut

simpl|härg merihärg *Simp `härgil on pääs neli `ümmärgäst ja pääl veel `kärniküst `sarve; Simp `härjäd jäid `sarvi `päidi `vergu `silmissse `kinni Kuu Vrd simbuhärg*

simps → **simss**

simpu → **simp¹**

simss *simss g `simsi* IisR; *simps* Vig VMr, g *simpsi* Khk Kaa Emm Rei Kse Saa JõeK, `simpsi Kuu Lüg, *simsi* Jäm VII Muh Var JMd Koe Plt, *simpsu* Han Tor Ris Kei VJg Iis Trm, *simsu* Mår Vän Hää Nis Juu Kod KJn; *simps* g *sim(p)si* M(simssi Krk) Ran Puh San Krl Har(-u) Rõu Plv Vas, *simbsi* Ran Puh; *semps* g *sempsi* Var, *semsi* Tõs; n, g `simpsi Vai; pl *simso*d Mar

1. rõhtsalt eenduv äär; eraldus- või ehisliist *kaks `simpsi on `korssnal; `simpsid `aeta `ääre `uksidele* Lüg; *Äkna `simsidele tuleb ka `värvi jätta* IisR; *simps on ahju kül'jes, asjad simpsi pael* Khk; *Sojaseina ülemises `ääres oli simps* Kaa; *pane müüri simsi `peale* Muh; *Ahjul aa ülemese eeres simps* Emm; *liimüür oli sedäsammuti kui simps, kõis `ümmer aho* Vig; *ahju ees ilus semps* Var; *toobiga vett pannasse `sooja semsi `peale* Tõs; *väl'laukse `kohta `löödi kah simps, siss `vihma ei tule ukse vahelt `sisse* Saa; *simps, alumene kibikord on laiem kui ahjumüür* Nis; *kapi `simpsude vahele lähäb tolm* VJg; *`riasta all on `laudadest katusse simpsud* Iis; *simps õli lai ja suaned `üeldi simsu suaned [ahjul]* Kod; *`kallan `kaussi, panen simsu `piäle* KJn; *simsi pääl om üits väits* Trv; *võta säält simssi päält `siipi* Pst; *ennembide tetti ahjud ja truubid enämbide iki `simpsega* Ran; *majal om simbsi veeren* Puh; *lauda `hundõrmaññ om nikagu\_simsini jo\_vällä\_tett* Har || volt *`simpsudega jäkk, taga `vastumesi `pandud vol'lid* Ris

2. uure, soon, õnar *semps* oo `sohke `oidja, mis kaant kinnitab (milles kaas asub); [kiviraidur] *lõön ristikivile sempsid `sisse* Var; *sihuke lükata uks, [liigub] möda puu `simpsu edasi* Vän; *simpsid on `laudade ja `palkide sies, ühes `palgis on suon ja `teine palk käib `sinna `sisse* JõeK; *`laudadel suoned `sisse uueveldatud, nisuke simps suab `pandud* VMr; *palgil tõmmatass simpsu? `sisse, kos tetäss rein* Har

3. käsipuu õjadelle tehässe `simpsid Lüg

simsuline *simsuline* g -se sälguline – Lai

simun *simun* Kuu Lüg JõeK Sim Kod Ran, *simmun* Ran Nõo Rõn, g *simuna*; *siimuñ* Kan Krl *simunapäev* Simun tieb `silda `viinakuul, `lombid `üüsel jääs Lüg; *`mihkel `viskab kolmanda kivi, siss nakab simmun `silda tegemä, siss nakab kül'metämä joba* Ran; *märt*

`määtäb ja kadri kuseb ja simmun tijb `silda soie pääle Nõo; siimuñ tege silla, vesi külmäss är^o Krl

simuna|päev 28. oktoober, rahvakalendri tähtpäev *Simuna`päivä`pietässe`mieles, kas one kuiv vai`vihmane Lüg; veneläsed pidäväd simuna`päävä, oo suur pühä Kod; simunapäevän om kül`m joba, siss om iä soie pääl Nõo Vrd* simun

sina¹ *sina* g *sinu* R hajusalt S L, K I Trv Krk T hajusalt V/š- Lei/, *sino* Kod Võn, *sünu* Hi; n *sinä* Lüg; *sena* Ris Juu, g *seno* LNg(soo) Mar Kul; *sia*, *sea* g *siu* Kõp M TLä, *sio* Khn; *siä* Puh Nõo, g *siu* Vai(n sie); *sa* g *su* Kuu VNg Lüg Muh Rei hajusalt L, Ris Juu Jä ViK TaPõ Plt KJn Vil Trv Krk Hel TLä TMr Kam San V(sa^o g su^o), so(o) S Lä Mih Tõs Aud HaLä Jür; n *sä* Kuu Khn Ran Nõo San Rāp Se; p *sind* IisR hajusalt eP(send), *sjõnd* Khn, *sinu* R Iis Äks Lai Trv Puh Nõo Rõn, *sinud* Kuu, *sinuda* Lüg Vai(`siuda) Trm Kod MMg, *sinnu* hajusalt T(-o Võn), V(-o VId; *sinnu* Lei), *sinnu*u, -o Vai, *siut* Krk, *siu* Puh Nõo, *sut* Jõe Kuu Saa Krk Rõu, *suda* Trm Kod, su Jõh VJg Trv Nõo TMr

1. pron ainsuse 2. isik *mei`otsisime sinu juba taga Jõe; küll nüüd`este on igäv sinust Kuu; sul jo piip`ambas, midäs`õtsid tämäst Lüg;`eigä sie ole siu`asja, midä siä küsid; älä uso, nämäd pettäd`sinno Vai; mis ta`soole`amba puhus (luiskas) Jäm; kas sa teed, koes nad on Khk; moo king\_o`umbest nisamma suur kut sool Mus; mis sina siit tahad Vil; Sool pole enne taris`minna`õhti, kut ma tule Põi; me oleme pahased su`peale Muh; sünu jütt`aita mette`kussi`poolegid; mina äi vöi sind silma`otsas kannata Käi; On sünul nee kirjad veel alles Rei; ma\_p saa`soole järel, sa nenda`kärme Phl; senost ma elän ikke kauem Mar; sul ei oleks`pruukind seda teha mette Mär; ma ajan so vara üles Mih; Laola sia, sia mõestad paramini; Riägi`siolõ vöi seenäle, sie ükskõik Khn; näeb sind ka vahest arvast Tor; ma karista vähä sut Saa; mis sena mürad nenna Ris; mis see sinu asi on Juu; kas ma sul nii`kässisin teha Tür; oleks ma sinust olemä, küll ma tiaks VMr; sinuta ei sua ta kudagi läbi VJg; las ta õppas sinuda Trm; vanaemä akab kõhe`taplemä suga Kod; mul on sust ale meel Pal; tule, mul on sinu natuke vaja Lai; ma annan nõu sulle KJn; menu kanad on sinu laadas Vil; ma tiij ommen ommuku kamakäkki ja saada`siule`mõtsa Trv; mis sea naarat miut, kuna mea siut ole`naaren; kes sut sedäsi õpaßs Krk; ma`muk`si jo küll siu, kas sa es pane tähele Puh; naka minemä, sä jääd rongist maha Nõo; ma_i jõvva su ärä oodata_t kuna sa kodo tuled TMr; ma võta vitsa, udi sinnu Kam; ku sul jälede sälg`aigõ, siss är`tulku San; ma ei saa_sinnu kunagi är^o unõtada^o Kan; ma_paini uma hobõsõ sinnä su_hobõsõ manu`saisma Har; ega\_sa ilma jää ei<sup>o</sup>, jago sullõ kah Rõu; olõ õi\_tuul`aigu sukka_popata^o (lobiseda) Vas; tulõ^o sä innembä, ärä sä tulõmada jäägu^o Rāp; mul`väega sinno hallõ Se; kos sa lätete Lei; ma_tulõ sinuga üteh Lut*

2. a. osutab määratlemata lausungi adressaadile, ka mina asemel *Vares`lähteb`lendu, kui nägeb sinu Kuu; üleaja ajab anjuga`eina kogu, sina otsi, koest kõrre saad Khk; Kui sool pole`metsa, no mine ela Kaa; otsi sa`õnne, kui õnn ep otsi sind Muh; Egas siis old sul soodad ega kedagi Amb; pailu sa kilusest kofist`anda saad [jahu loomadele], ei`kuigi pailu JJn; [valu]`ühtelugu lääb ullemaks, mis sa ikke parata võid Pee; vai surm siis tuleb, kui sul ädä Kod; mis sa tiid ärä KJn; kaastil oli varß kah, kost sa`kinni võtit Trv; kui tõene aegutab ja sina näed, sina ka aegutat Ran; ta\_i jätä konagi su ilma Nõo; a sõss sa\_taht ellä\_kül<sup>o</sup> Krl; kuiss sa\_ss (sa siis) tuud painutat, mis um jakust`valla tulnu^o Plv b. esineb hüüatustes, ütlustes (sag ainult täitesõnana) *sina`eldene`taiva jumal Lüg; oh sina kallis aeg Khk; oh sa püha`jeesus Muh; oh sa paraku, kui`pistis`joosma Mär; sa alastuse aeg, kis seda`tohtis`koolis`rääkida Hag; sa`eldeke, läksime`sisse, kõik linad laual, noad,`kahvred Jür; oh sina aeg, nüid lambid ja elektred ja Ann; sina`eldus Iis; küll olid magus apud [kapsad], oh sa`looja Äks; Küll sääl sai`nal`la, oh sa mu meie Trv; oi sa`saadlane, mes tä nüid om tennu Ran**

sina² *sina* Põi Rei Tor Hää Ris Jür JMd VJg Lai Hls sinine värvus, sinendus *Oli aga [noalaev] nõnda`pooles`kaares ja pole sina sihes olnd, siis oli kena`vaikne aeg Põi;`taeva sina Tor; raba sinika sina täis Jür;`kaugelt paistab sina VJg*

sinajas *sinaj|as* g -a sinakas *sinajamad* allid Vig

sinakas *sinak|*as g -a Jõe Lüg IisR Pha Pöi/-nn-/ Muh Mär Tõs Ris Juu Kos Jür JJn Koe Kad VJg Sim Kod Pal Ksi Lai Plt Hel Ran/n -a|ss/; *sinäk|*äs g -ä Vig KJn

1. veidi sinine, sinisevõitu *vesi on sinakas, tume Jõe; Püsut sinakad toonid sehes Pha; must varblane, roheline sinnakad sulud Pöi; sinakas lõng 'olli Muh; taebas oo ühüsugune puhas, sinäkäs; kui vesi 'aukus 'ästi lipe oo, see_o kõege param, sinäkäs lina tuleb Vig; pesu sinitatse, pesu lähäb sinakas Tõs; sinakas riie Ris; arakas on 'kirju, al'lid ja sinakad sulded Kos; kübaramust oli sinakas Jür; sie riie on vähä sinakas Koe; sinakad 'õiled Kad; nägu lähäb sinakaks Sim; sinakad villad, sinial'lid Kod; [sinega] pesu sinetati, pani natuke pal'ju, sai 'liiga sinakas Lai; põhja puult justkui om taevas vähä sinakas Hel*

2. (liitsõnalistes värvinimetustes täiendsõnana) *pali sedä sinakas'alli 'lehmä 'johtob õlemaie Lüg; Sittasittikad on sinakas'mustad IisR; lahja piim on sinakas'valge Jür; potisinisega 'tehtud sinakasal'lid palitu 'riided olid nagu õhukesed vildid JJn; rukkil on mustad kõvad terad, seest sinakas'valge, pialt must (tungalteradest) Ksi; [haigel] sinakaspunane nägu, see sureb 'varsti ära Lai; tihane on sel'la piält sinäkäsal'l KJn; lumi vahel paestab sinakass'valge Ran*

Vrd sinajas, sinekas, sinikas²

sinama *sina|ma* Kuu Hlj Lüg(-maie) IisR Jäm Khk VII Muh Emm Käi Rei Mär Kse Tõs Tor Hää Saa Ris Juu Jür JMd JJn Koe ViK IPõ Plt, -me Hls Hel San; *sinämä* Mar KJn Trv Ran Puh; 'sinnama, da-inf *sinnata* Kod sinisena paistma, sinine olema; kumama *ilusa 'ilmaga 'paistab siit kohe 'Suomemaa, sinab* Kuu; *kui keväde pali vett on, siis vesi sinab* Lüg; Küll *sirelid 'õmmete 'õilevad, aed kuhe sinab* IisR; vahel *Kurama metsad 'paistvad, pisut sinavad käde Jäm; kui leas 'koldab, siis teab sula, kui põhi sinab, siis teab 'tuisku Muh; üks asi 'kaugelt paistab, sinab vehe Käi; küll oo tore vili tänäkund sellel, üsnä sinäb puhas Mar; taevas lööb na sinama Mär; 'valged lilled valuvad, sinised sinavad Hää; 'õhtu poolt sinab puha, tuleb suur sadu Saa; kuused sinavad Juu; meri sinab 'vasta 'päikest Jür; rukis kohe sinab, 'mustab JJn; nahk sinab, kui ära on 'löödud Sim; taevas on nii 'selge, et sinab Iis; linad eelitsävd nōnnagu 'sinnab Kod; mis sial sinab, nigu suits [oleks] Lai; 'taevaviir sinab, kae ku saami viil 'vihma Hel; lilli sinävä, kui neid pal'lu om Ran; taevass sinass, säält om sinine kikk San*

-sinane Ls seesinane

***sinatama** (nad) *sinatavad* sinetama *oasad sinatavad jaani 'lilledest Hag*

sinats → senat

sindel 'sindel g 'sindli Lüg Jõh Khk Rei Mar Lih Kse Var Tõs HJn VMr VJg Iis Trm Äks, 'sindle Mär Vig Kse Var Aud PJg Tor Hää Saa Ris Nis Rap Juu JMd Koe Plt KJn Trv Pst Krk; 'sinder Sel-õr/, g 'sindri Kse Tõs Khn Kod KJn, 'sindre Aud Pär Hls; 'singel g 'singli Lüg Muh; *sinnel* g 'sindle Rõn; *sinner* g 'sindre Ran; n, g 'sindli Puh San/-lel, 'sindli Krl Har, 'siindri Võn Har Rõu Plv Rāp Vas, 'sindre Kan Urv Har soonega katuselauake 'sindlid 'vessetässe kõik ilust 'vällä; 'singlid 'punnita kokko Lüg; *Kas 'sindlitest akab juba 'aitama Rei; 'siia lääb mitu 'sindelt ää Mär; 'sindlid tuutatse 'veskelt Kse; 'sindril oo üks särv õhuke, 'teises 'särväs oo soon Tõs; Taris 'laska 'sindrisi 'suagi Khn; 'sindled on pikemad ja paksemad kui katuselaastud; aavapakud 'tehti puha sindeltes Saa; meie katusel on lastud, uuel toal on 'sindled Juu; 'sindlitel olid vaud 'eares HJn; 'sindlite vahele 'panda sammelt VJg; 'sindrid lõegatasse, pilpid kistasse Kod; pilpad on 'sindli 'moodi Äks; ta müünd ulga 'sindlid ää Plt; üits 'sindel oli mahan säält Trv; 'sindre jaoss pidivä ääd pakud olema Ran; katust lüvväss 'sindliga Puh; [nad] ol'liiva siin, lõögassiva 'siindrit Võn; Sinnel om paks ja serb lätt soonte 'sisse Rõn; 'Sindre?, muu omma neli 'tol'li laja? Urv; vanast 'lүүidi? katuss kisõ 'lauduga, a no lüvväss 'siindridega Rõu; 'siindril om rööbi, sinnä? lätt tõsõ viir 'sisse Plv*

sinder¹ 'sinder Pha Muh Käi Kse Tõs Puh, g 'sindri Kuu Rld Jäm Khk VII Jaa Pöi Emm Rid Mar Han Khn Amb JJn VJg Trm MMg, 'sindre Rei Mär Aud Hää Saa Ris Kei Juu Jür Koe Sim Plt KJn M; n, g 'sindri San, 'siindri Rõu Plv, 'sindre VLä Rõu Rāp (leebe kirumissõna:) pagan, sunnik, kurivaim vms **a.** (kellegi või millegi kohta) 'Poisikased 'sindrid kohe veid

`ounad puust ärä Kuu; ma sinu `sindrile `näidän VNg; üks `mullikas õli kaks üöd `metsas, ei tuld `sinder tagasi Jõh; Oleks poiss koju jäänd, aga ta sinder läks minema Pha; vaada `sinderd, voi tema ka siin Rei; ku ma ta `sindre kätte saan, siss ma annan `talle valu Mär; Lapsed `sindred tegid kausi puruks Jür; tema `sinder peitis mind VJg; `vaata `sindert, mis ta on teind siin KJn; vaat kus `sindre alle, kos na ärä väkerte Krk; karja man, `sinder, mitte es seisä (lehmast) Hel; ta om üts kuradi kidsi `sindre inemine Kan; Ko_sa_vana `sindri no\_minnä\_`mõtlõt Rõu; tuu üts igävene `sindre Rääp b. (üldisemalt, hrl kirumismvormelite, hüüatuste osana) Oh sa `sinder, läks `mielest `vällä Jõh; Ah sa `sinder, läks mokka Pha; ossa `sinder, ma rekkusi kohvi ää Mar; sa tuline `sinder Aud; oh sa `sindri silmamuna, tieb `mulle paha mielt VJg; ossa `sinder, mia nüid sedäviisi `teie Trv; `assa_`sindre, kuiss om tennü? Kan

sinder² → sindel

sinder|puur → senterpuur

sindil|kala (kala) *sindikalad on sihuksed ümmärgused nagu purika pojad KJn*

sindli- *sindli-* *Sindlimassin karjub, `sindlid tulevad nalj Rei; `sindlilauad `saeti siisammas Kse; `sindlepakud `võeti talve maha PJg; tämä tegi `sindrikubu, [said] `sindrid sadade `kaupa kuppu pandud Kod; ku maja on roovitud, siis akatasse katust `lühimä `sindri `laudest KJn; `sindrepakke esi mõtsan lõegassiva, enämbide iki kuusõpal`gest Ran; meil om `sindrelastõst katuss Kan; tek`ki sindre `laudu pedäje ja haava puust Har; `sindri `kuurma läis `ümbre? Rõu*

sindli|katus *sindelkatus `uueal ajal on mõnel `singlikatus Lüg; latid oo nel`lakaandilesed, lüiakse `sindlekatuse `alla Mär; ega igäüks `oska `sindlekatust teha Vig; `sindlekatus, `sindled lüiakse naeltega katuselaatide `kül`gi Nis; ku `sindrikatuss tehässe, jatku `kõsta `pantse ludasid ehk sammelt Kod; `sindlikatuss võtab ka tule `külge Äks; `sindlekatust om poole `kergep lüvvä ku lastukatust Krk; `katsandal (1908.) `aastal `panti meil `sindrekatuss Ran; Edimält ol`l `sindrekatuss, põrõld om lastukatuss Urv; tõrvati tõrvaga viil üle `sindrikatuss Har*

sindrima *paganama Sindrima kallis Jäm*

sindrima|nahk *sindrinahk `Sindrimanahk käis `kaebamas IisR; Oh sa sindrimanahk; Küll ma taale sindrimanahale näita Han*

sindri|nahk *(leebe kirumissõna:) sinder, kurinahk vms Oh sa `sindrinahk, `aeva tegeb neid tühijuttusi Kuu; koes sa `sindrinahk lehed Khk; Lehem `sindrinahk löi jälaga piimalüpsigu küiliti Emm; Kül_mä su `sindrinahalõ `näütä Khn; Need `sindrenahad käisid `kerjamas Jür; mis sa `sindrinahk nuugid igal puol VJg; kus sa `sindrenahk läksid, ma õigun, et ial kohe ää Sim; Sindrinahad ei õpi ükskord juba Trm; Mehe tõmmasiv reili veest vällä, muðu oles ta sindrenahk ärä uppunu Hls; Havvõliha um `väega pindluid täüs, `sindrinahal um viil soomuss ka_pääl Rõu; ah sa `sindrenahk, kas sa jätät joba uma `mürrämise `järgi Rääp Vrd sindrimanahk*

sine *sine Kuu VNg Lüg Käi Mär Vig Kse Hää Saa Ris Jür Koe JMd VJg Sim Iis Kod Plt KJn Trv Hls Krk TLä San Krl Har Rõu Plv Vas; p sinne V*

1. *pesusine sinega `naised pesevad peso Lüg; too mule koa poest sine Mär; peenemat pesu ike pistetässe sine `sesse koa Vig; kui pesu `pešti, siss pañti sine munad närtsu `sisse Saa; ega ilma sineta teda `valgeks ei saa Ris; sine on otsas VJg; tuon sinet ja akkan pesu sinetama Iis; pandass sinet, siss tiij vähä `sinkjäss Ran; tuu mullõ sine terri Har; noorõmba? iks `pandva? `rõiville sinne Rõu; sine tege `rõivale tõsõ näo Plv Vrd sini¹*

2. *sinine aine pada annab sinet VJg; selle padaga ei vôi kedägi `kiitä, sij laheb supile sine Kod; mõni pada laseb sinet, `suurmapuder lähäb paan sinitsess Nõo*

sinekas *sineka|s Hää, -ss Har Rõu; sinek|äs g -ä Kod; pl sinek|ad Vai Aud, -äd Lüg sinakas sini `allid `riided `seljäs, sinekäd `allid Lüg; sinekad `liegid olivad Vai; jalad oo sinekad, veri ei kõi läbi änam Aud; serväd\_o sinekäd Kod; Ku\_viil potisinitsid ka\_mõni kipõn `sisse `pañti, sõss sai illuss sinekass rõõvass Rõu Vrd sinikas²*

sine|kivi *sinikivi sinekivi ja `juutasitt, nied õlivad `enne vanudel inimistel `luomarabavuse rohod Lüg; sinekiviga potitasse `villu KJn; potisinist tetti inimese kusega, sinekivi `panti sekkä Pst; kusega `pañti nuu villa `apnema, `ol`li sinekivi ja kusi Nõo; Sinekivi tul`l `osta iks Urv;*

'Pañti manu' sinekivvi, siss sai periss illuss must värm Har; sinekivi ja kusi, tollõst tetäss sääne värm Räp

sinel *sine|l* Kuu Lüg Jäm Khk VII Muh Rei Rid/se-/ Mar Mär Vig Hää Saa Ris Hag Juu Jür Trm Kod Lai Plt, *sine|l'* KJn Trv Hls Krk Nõo San Krl Har Plv Vas Se, g -li vormipalitu 'soldatittel 'ongi sinelid, 'kruono väel Lüg; 'kandadega nõõbid [on] vene sineli kül'les Jäm; sõameestel on sinelid sel'jas Khk; soldatid aasid sinelid 'selga Muh; vettis seneli õlade 'peale Rid; vene ajal olid soldatidel allid 'riided, allid sinelid Mar; onu 'kañdis Nikulai (Nikolai II) ihu 'kaitsevæe sinelid Saa; kroonumehel oli sinel 'sel'gas Juu; mina ise 'kañtsin sinelid ühe 'aasta Lai; roonu sinel' oli miu pojalt sel'län Trv; soldati sinelist teime palitu Nõo; soldatide sinel' om palidu Krl; tuu mu sinel' siia, ma taha 'säl'gä panda? Har; sineli? om 'säändse liiva 'karva Plv; umakülä poisi? mat'i timä 'suu'huu, üte sineli pañni ala?, tõõsõ kañi pääle Vas; tul'l hobõnõ matussõhe, satul' pääl ja sääl sadola küleh sinel' ja mõõk Se

sinelik *sineli|k* g -ku, -ko värval sinelikule veid linased lõngad; sinelik sinissäb 'lõngu tõrre siden Kod Vrd sinenik

sinelill 1. sinilill sinelilled, kevæde näd oo 'metsäs Mar; 'leidsin esimese sinelille juba; sinelillest tee äär sinetas kohe Saa

2. rukkilill rüa sien om sinelilli, sinitse 'äitsme ommava kül'len Ote; latsõ? kudava sineli'lest 'perge Räp

sinema *sine|ma* Vai, -mä Kuu sinega sinakaks tegema pesu sinemä Kuu; kui 'valge pesu pesen, siis ikke sinen ära Vai

sinendama *sinend|ama* VNg Jür Trm, -amma, -ämmä Lüg; sinentem(e) Hls Krk sinama küll meri sinendi; kui 'metsa sinenda 'talvel, siis 'ilmad 'lähte 'pehkest VNg; 'taivas sinendab, kui ajab 'ninda sinise 'pilve; üks paise on, juo sinendäb Lüg; vesi jões iluste sinendab Jür; [viljal] kui ju ivake piad akkas tulema, siis sinendas ja lokendas Trm; akass sinentem alt päevä, sõss om vihm 'uuta; sinitsit 'li'le einäma täüs, sinentess puha Krk

sinenik *sineni|k*, *sinini|k* g -ka, -ga värval, kangatrükkal sinenik lei kirä? pääle, 'värme ar?, siss jäi täpi? 'sisse; Petserih ol'l mitu tükkü noid sinenikki Se Vrd sinelik

sinel'ninn rukkilill säääl om sineniñnel elu, säääl om neid murruna 'õkva; ku mi latsõ? 'ol'li, siss 'korssi rüäst sine 'niñne Har Vrd sinininn

sinep *sine|p* g -pi Kuu VNg Lüg IisR Khk VII Muh Emm Mar Mär Lih Kse Tõs Tor Hää Saa Ris Juu JMd Kad VJg Sim Iis Trm Kod Äks Lai Plt KJn Krk/-pu/, -bi Jäm Khk Rei Phl; *sine|p* g -pi Trv Hls Puh San Krl Har Rõu Plv Se, -bi Vas, -pe Räp; *sine|pi* g -bi VNg Vai

1. rohttaim (hrl põldsinep) sinepittega mina olen 'värvind ise küll; vana sinep, vili täis puha, kie neid kuratisi 'jouab 'kisku VNg; sinepi 'seemned oo ümmargused terad Muh; sinebil on kollased 'höided Phl; sinepid kasovad odrade sees; 'seemnevili sõeloti kõik ää, et sinepid 'sesse ei jää Har; odra oo sinepid ja 'partsa täis Lih; sinepisi kasub sii pal'lu Kse; vili sinepi 'seemnid täis Trm

2. sinepipulbrist valmistatud maitseaine tuo 'miule sinepi liha 'juure Vai; sinep, see 'eeti õieti viha olavad Khk; lakku täis mehele andasse sinepid, et pea ää lahutab Muh; rasvane, 'värskel liha, siis pannakse 'senna sinepid 'peale Mär; saksad sõõvad sinepid Hää; sinep pann poesil ing 'kinni Ris; sinepid süiakse lihaga JMd; mõru nagu sinep Iis; ega mina seda sinepid pal'lu võind 'süia Lai; tuu mulle linnast sinepit Trv; joodigu sõõve sineput, sõss ei jää 'purju Krk; sinep om mõrru San; kõrstin õsti 'vorsti, siss 'añti sinep kah manu Har; kõturohi om sinep Se

Vrd tsinep

sinepihain valge sinep sinepehañal oma? kõllatsõ 'häelmo?, 'peenkesõ? kõdra? Räp

sinerdamma *sinerd|amma*, -ämmä sinama varessel 'onvad 'niisikesed sinerdavad munad; kui 'talvi ajal mets sinerdäb ja kohiseb, siis tuleb sula Lüg

sinestümä *sinestü|mä* Se, -mmä Rõu sinistuma, siniseks muutuma annom är sinestünü? Rõu; puu sinestüss ja habrastuss koorõ all ar? Se Vrd sinistümä

sinetama *sinet|ama* VNg Lüg(-amma) Mar Mär Kse Tõs Tor Hää Saa Ris Juu Jür JMd Koe VJg Sim IPõ Plt Trv Lei/š/-, -ämä Kuu Vai/-ämmä/ Kod KJn TLä Ote V(-ämmä), -eme Hls Krk Hel San, -õmmõ Krl

1. sinine olema või sinisena paistma, sinama *jalg sinetab ja 'kirvendäb* Lüg; *'taivalagi sinetä* Vai; *Vili sinetab* Mar; *meri sinab ja sinetab* Tõs; *taevas puha sinetab, tuleb suur vihma sadu Saa; sinetäb 'mõisa kañt kõik* Kod; *arumaa pial kohe sinetab [lilledest]* Plt; *taevass sinetap joba* Trv; *vili kasvab nii, et sineteb* Hel; *Vasta päivä taevass sinetäb, täämbä saab vihma kah Nõo; mõtsa mäki pääl sinetäse* Ote; *Ku kasuss, sõss sinetäss, ku katt, sõss valõtõss = linapõld* Krl; *suur pil'v sinetäss ja mustõtass õnnõdõ* Har; *taivass nakass sinetämmä, vihm tulõ Rõu; kolmõkörralise' roho' 'häitsese' nigu veretäss ja sinetäss* Plv; *rüävijr 'õkva sinetäss Vas; pil'v sinetäss, tulõ suur vihm; sinilil'i' sinetäse'* Se **Vrd** sinatama

2. sinega sinakaks tegema kui 'naised 'saavad peso 'puhtast ja panevad 'kuivama, siis on 'riided juo sinedettud Lüg; *pesu sinetse ka, mudu lääb kollases; tädi sinetas 'valged villatsed lõngad ära Saa; pienikest peso sinetaks* Ris; *sinetasin pesu 'liiga sinisest* VJg; *'valged asjad sinetäväd ärä Kod; kaob se 'valge pesu ära, põle sinetamist ka Lai; ma pia 'ende rästi sineteme* Krk; *esi sineti periss, tei vij sinega sinitsess, siss kasti 'sisse* Ran; *mõsu om är' sinetedü* Krl; *maniskit [vaja] ärä sinetädä* Har; *sinetä' tedä, sõss saa täl paremb nägo* Plv || siniseks värvima vanast sinetedi potin kuse ja sinitse sil'mäkviga 'villu Nõo **Vrd** sinitama

sinetis *sinetis, sinetes* g -e pesuline *sinetis pannakse pesu 'sisse* Juu **Vrd** sinetus

sinetus *sinetu|s* JMd VJg, -ss San, g -se

1. sina, sinamine 'taeva *sinetus* VJg; *sinetuss üless aanu (paisest)* San

2. pesu sinetamine; selleks segatav vedelik *tegi vañnitäie sinetust* JMd; *jätin sinetuse puoleli* VJg **Vrd** sinetis

sinevalla siniseks lõõdud, sinetav *puus om sinevalla* Plv **Vrd** sinivalla

sinevallañõ *sinevalla|nõ* g -tsõ sinine, sinetav *sinevallatsõst lei puusa* Plv **Vrd** sinivallañõ

singakas *singak|as* g -a ägestuv, tõre äkilene ja turtsakas, soab ruttu tighedaks, on singakas Juu

singam 'singam g -i kandam, koorem *Ta on aend omale sõhuse singami selga et* Käi

singas *singas* g 'sinka ihnus – Rap

singa-songa *singa-songa* Kaa Han Hää Saa Trm Äks Plt Hls Krk Hel Puh, 'singa- 'songa Lüg

1. sinka-sonka *Esimene vagu äi tohi mette singa-songa 'olla* Kaa; *Maa oli küntud singa-songa* Han; *Õmblus singa-songa juku siga kuseb* Hää; *sinu peenar lähab singa-songa* Saa; *Õlid vaud 'aetud singa-songa, siis 'kasvasid 'kartulid 'auklised* Trm; *Maa sai 'küntus nii singa-songa, et äbi kaia* Hel **Vrd** tsinga-tsonga

2. segi, sassis 'asjad on 'singa- 'songa segämiste kõik Lüg; *kik'k om puha singa-songa* Krk; *kõik asja om siin singa-songa* Puh || korratult kõrt singa-songa ümmer, mõnest kottelt üleven, mõnest kottelt mahan Krk

singatama *singatam(m)a* Urv Rõu surema, kärvama *Peräkõrd om är singatanu'* Urv; *Kana ol'l orrõ ala' är singatanu'* Rõu

singe 'singe Mus Hel

1. ihne ää *olg_ni 'singe* Mus

2. vintske *Alvaste suitsutedu sink om 'singe* Hel

singel → sindel

singeld *singeld* ja vingeld sinka-sonka *singeld ja vingeld [küntud] nigu tsiga 'tsoñgnu* Kam

singerdi-songerdi sinka-vonka *Tuhlivagu läks singerdi-songerdi üle põllu* Jäm

singermuss *singermuss* miski ebaühtlane, vusserdus *mõni kuda sukka, saa sij sukk ku singermuss* Krk

singer|puur → senterpuur

singes *singes* g -e tõrges, vastakas *tema on nisukene singes inimene, viriseb alati 'vasta* Kad

singmä

singmä → sinkmä

singu `singu Jäm San Har

1. pinguli Nüür' om pikän, häste_`singu, tanh võit suur' hau'g otsan olla?; Palajõid tõmmati katõkese `singu Har

2. kissi [ving] võttas silmad `singu Jäm; konksu, kõverasse

singulõ pingule Ku vanast `kapla tetti, sõss kabõl' tõmmati häste_singulõ Urv

singuma `singuma, (ta) singub Mär Kse PJg Ris/-ob/ Juu Jür JMd Plt KJn, siñjub Jäm Khk Kaa VII Muh; `sinkuma, (ta) singub Mar/-o-/ Aud HJn ViK Lai, `singub Kuu Hlj Lüg(ma-inf -maie), `singu VNg Vai; `singma, `sinkma, (ta) singub Vig; `senkuma, (ta) sengub Juu; (ta) singlub Han Hää Amb Trm, -ob Mih Kod

1. vinguma a. vinguvat häält tegema, kiunuma Saag `singus tal kääs Jäm; poisid `viskavad liñjukivi, kivi siñjub Khk; Sõas püssikuulid singusid ühtlast kõrva ääres Kaa; mõni loom ei taha `kuskis `olla, siis singob `peale Mar; sega singub, kui tä `süüa tahab Vig; tuul singub ja vingub Kse; söömata loom singub Juu; siga singob, sitt suun = oherdi Kod; panin koera `kinni, las singub Plt b. hädaldama, virisema Nie pisukased `lapsed `muudku `aeva `singuvad Kuu; sie `singu vaid VNg; laps siñjub aga `peale Muh; laps jäi `singuma, `tahtis järele `tulla Mär; ää singu mette Vig; vingob ja singob `peale Ris; ei viitsi tööd tehä, sengub param `tühjä `köhtu Juu; [laps] ei tule `sööma, muudkui singub JMd; mõni laps singub alati VJg; laps `pandud tuppa `kinni `singuma Plt

2. vastu hakkama, tõrkuma ärä `siñju, migägi ei avida Kuu; `singub `vasta, ei tule edasi Hlj; mis sa `singud `ühte puhku, kui et taha tehä Lüg; mis sa `vasta singud, katsu, et sa ruttu lähäd HJn; akkas `singuma, ei võtt `vasta Jür; küll `sinkus `vasta, aga ei aidand kedagi, pidi ikke minema Kad; ega_se `aita, singu ehk ära singu Sim || nälgima kui ei `kõlba, singu siis Lai; las ta singub, küll ta viimäss `süümä akkab KJn

singus `singus Khn, siñjus Muh

1. (mahakukkumiseni) purjus Mede vana oln `singus täüs Khn

2. lookas, kummargil Obo vädäs `singus ies Khn

3. viril see oo nii siñjus laps Muh

singutama¹ singu|tam(m)a V, -dama Emm; `singutama Lüg

1. sikutama, tirima Näet no kuis tä tuud `lõiga singutass Urv; Singuda no\_vijl taad `nüüri, sõss vinüss pik'embäss Rõu; kül? mul sai taad kotti singutada? Plv Vrd tsingutama

2. sirutama, ringutama jalg om `kangõss jäänü?, ei\_saa pik'kä singuta? Har; `Lämmägä_singutad jala_teki sisest `vällä Rõu; ma singuta taad `jalga, vaest sõss lätt valo är? Plv; lats tulõ üless, siss `veiga singutass hinnäst Se

3. jooksuma Siga singutas põllu `poole Emm; singuta_virgõmbast Kan

singutama² singutama Jür, siñju- VII

1. vingutama, vinguma panema siñjutas ruadiga; viulid siñjutama VII

2. näljutama singutad teda nii kaua Jür

singutelles des-vorm `singutelles puigeldes – Kuu

singutõlõma singutõlõma siputama lats `jalguga singutõlõss hällüh Lut

sini¹ sini Kuu Jäm Khk VII Muh Emm Kse Tõs Tor pesusine sini pannaste lopudusvee sega Jäm; too poest sini, ma akka pesu sinitama Muh; sini, `pissed teräd, pannase lapi `sisse, siis `veese Tõs Vrd sine

sini² → seni

sini- (sinise või sinaka värvusega seoses) meil on sinisavi ja punerdava, kaht `seltsi; Tüttär on sinisilm, aga poig ei õle Lüg; tõrvaätses, [tal on] sinipunane ätses pael Jäm; Siis moa on sinililla, kui timmeljanid `õitsevad Põi; selle nägu ühna sinieliline (vihast sinakas) Muh; see on sini`kirja kinnas Rei; sinisilmalene tüdruk Kse; panni mina neiud `niitama, punapõlled `põimima, sinipõlled sikutama rhvl Hää; kaks lillat `värvi, teene punalilla, teene sinililla Juu; Sinisau see `õige sau `ongi Jür; niisuke sinial`likas riie Sim; kui kukkus maha, [oli] sininupp

käes (nahaalusest verevalumist) Ksi; `pikse `pilved on sinimustad; kui paise oli vihasest läind, siis `ööldi, et sinipunane teine Lai; sij laits om ku sinisilm kunagi Trv; vele veeren saat `istu?, sinisärgi siilo `pääle rhvi Kan

sinijhall sinakashall sini`allid `kitsed olivad ilusad `puhta`karva `allid VNg; `peigomehel õli sini`alli kuub `seljäs Lüg; nii kena sinialli karvaga obu Jäm; [potisiniseid villu] `pandi `valgele sega, jäi sinialliks Khk; `enni `tehti `kangest sini`alli riidet Mar; see nihuke ilus sinial`l obone Juu; `meikad on sinial`lid KuuK; ta oli ilus `neske sinial`l, kõik `kiitsivad seda riidet VMr; sinial`lid kanad Kod; taevast vaest on sinial`l, `al`li on `rohkem kui sinist Lai

sinijharakas pasknäär siniarakad panevad ane ja kanapojad keik mokka Hlj

sinik¹ sini|k Kod Pil, g -ku Lüg Saa Pal/-ii-/ Plt, -ke Urv, -ge Plv; **sinnik** Kod sinakashalli värvi lehm; sellise lehma nimi õli `niske `alli [värvi] lehm, `üeldi sinik Lüg; mina es jõua Sinikud `nüssa, sikked nidad ol`lid Saa; ku sinine lehm õli, panid Siinik [nimeks] Kod; siinik on vana `eesti `tõugu lehm Pal; Sinik pandass sinikasshal`lile lehmäle nimesse Plv

sinik² sini|k Se, g -ga, -ge Rõu ihnur ta um `õigõ sinik, `väega kidsi; siniga käest ei saa midagi; mis säänest siniget kõnõlda? Rõu

sinik³ → sinikas¹

sinijkaal sinikaal sinikael-part – Har Vrd sinikael

sinijkael 1. sinikael-part `Üösite sini`kaelad solistasid siinsama `silla taga IisR; sinikael, tema on isegi talvel sii al`likate peal Mär; ühed olid rohelise tiivaga, `musta ja `valged, nied olid sinikaelad KuuK

2. teatud viinapudel; selle sisu sai seda va sini`kaela [võetud] Kse; võtab sedä va sini`kaela `eäste Juu; tuu sinikael lauale Äks; sinikael `taskus KJn

Vrd sinikaal, sinikaul

sinijkannid pl 1. sinililled sinikaännid kasvavad kevade vara Kos

2. rukkililled sinikaännid kasvavad rukki sees Mär

sinijkannike (lill) sinikaännike, `veiked sinised `õiled, lume alt tulevad lagedale kõhe IisK

sinikanõ sinika|nõ g -tsõ, -dsõ sinakas mul ol`l illoõs sinikanõ rõivass Rõu

sinikas¹ sini|as g -a Hlj IisR Jäm Khk Jaa Põi Rei/-g|as/ L HaLä Kos Jür JMd TÜR Koe ViK Iis MMg Äks Ksi Lai VIPõ; sini|käs Tõs Khn KJn, sini|gäs Kuu, g -kä; sinika VNg; sini|ke g -ge Vai; sini|k IisK, g -ka Muh Pal, -ku Saa Iis Trm; pl siniked Kuu VNg Lüg Jõh, siniked Kod sinakate marjadega kääbuspõõsas (Vaccinium uliginosum); sinikamari siin_o `pohlu, sinikid Kuu; `läksima sohu sinika (sinikaid korjama) VNg; siniked `kasvavad suomaas ja suo `servides Lüg; Kes pikkalt jäi sinikaid `süöma, sel läks süda pahast IisR; üväd siniged Vai; sinikad `söödi niisama, kes `tahtis Jäm; sinikid see `oasta pole `ühti Jaa; Sinikas, pisike luua `moodi põõsas kasus rabas Põi; sinikimi oo `kahte `seltsi Muh; sinikad kasovad põõsaste peal; mustikad oo kõige `enni, siis oo sinikad Mar; sinikad\_o rabamarjad Vig; sinikäs `sohke sinine mari, mustika `moodi Tõs; `korjas `metsas sinikid Tor; sinikidega saab `lõnga `värvi, `seake ale sinine tuleb, väha lilla Saa; sinikad, jõhvikad, need `tahtvad nisukest soo raba Ris; selle `vuasta põle vist sinikaid `ollagi Juu; `korjas metsas sinikaid JMd; sinikad kasvavad ka Savanduma suos VMr; lähme `metsa sinikille (sinikaid korjama) IisK; sain palju sinikaid; lapsed sõivad sinikuid Iis; tule minuga täna sinikulle Trm; juaviked vahel kutsutasse siiniked Kod; oleva läind sinikid `oõsma Ksi; sinikaid tõime toobiga Lai; sial (soos) on murakid, mustikid, lillakid, sinikid Plt; sinikäd põle viil iästi `val`mis KJn

sinikas² sini|as g -a Jäm Khk VII Jaa Põi Emm Käi Mar Tõs Aud Tor Hää Juu JMd Kad Iis Trm Hls; sini|ass Kan Krl Har, g -a TLä Kam San, -ase Krk, -asõ Plv Ráp, -atsõ Rõu Se; sini|käs Lüg Kod, sini|gäs Kuu, g -kä

1. sinakas seant suur sinikas pili tuli üles Khk; al`l\_o noorelt sinikam (hobusest) Jaa; Sinikas ülikond oli `selgas Põi; pesosini `aeti kalso `sesse ja `tehti sellega vesi sinikaks Mar; reegid lõõvad `paerga sinikase Aud; Kui sa `liiga paelu sinetest paned, siis soab `liiga sinikas pesu Juu; sügav sinine ei õle, on sinikas Iis; kardule ärä `sijdunu vihmage, sinikase Krk; vahel om

sinikaul

sapid kuul ijn, serätse sinika sõõri Ran; õdagune õhe paštap, alt sinikass ja päält lillakass Kam; sinikass ahk Har; pilvetükü sinikatsõ? `taiva all Rõu; `rõiva? oma sinikasõ?, pal'lo om sinne saanu? Plv; [sukmanid olid] musta?, sinikatsi ka ol'l Se

2. (liitsõnalistes värvinimetustes täiendsõnana) *sinikasa'l' obu Vll; Ta (siniraag) oli kena sinikasroheline lind Põi; `neoksed sinikas`valged ristid olid Mar; `panksi värm oo sinikastilla Tõs; one ilos sinikasa'l' obene, rublatükid siden; kiädeti ärä ja saed ilosad villad, sinikasmussad Kod; Peo`kinda olliv puha kirivese, `mustrelise, sinikasmustast ja `valgest lõngast Hls; ta om `seante sinikassrohilen [rõivas] Krk; ollu serände sinikassa'l' kogu ja kadunu ärä Puh; kähr `ol'li nigu `väikest jagu siga, serände sinikassa'l' Nõo; Mustikidõga `värmin sai jäl`sääne sinikasslilla lang Rõu; Ua`kõtoga sai `värmmme? sinikassha'l'iss Räp*

Vrd sinekas, sinikjas

sinil|kaul 1. sinikael-part sinikaul ehk pikka `kaula part Kuu

2. teatud viinapudel meil `üellässe sinikaul, `viinapudel Lüg

Vrd sinikael

sinil|kaunis sinikivi `aaptigist sai sinikaunist `tuua Amb; sinikaunis `pañdi kotiga poti `sisse Jjn; sini`kauniga värviti lõngad ära, se oli kõva värv Sim; arjukad müisid sinikaunist Lai

sinil|king käoking siniking [on] siniste `õitsmetega Khk

sinil|kivi indigo sinikive `pannasse `värvi `ulka Lüg; [lisa] sinikivi ka värvi sega Jäm; vaigu ja sinikiviga sai ühna sitikmust Muh; sinikivi ja kusi parandas obuse aavad Emm; sinikivi vesi `kaudab `sөөlised ää Rei; sinikibiga värviti `velli kuse sees Mar; kui sinikibi nihuke ilos kõba oli, see andis `eäste `väl'la Vig; sinikivi, sie `tuõdi Riiaast Khn; `Liutadi sinikivi `riidelapikse siis ja pitsitadi `väl'la niipailu, ku `kanged `värmi taheti Hää; sinikibiga soab potisinist Juu; sinikivi õli nagu kriit, `ambaga katsid, läks `kaiki Kod; Linnäst sai `tuudud sinikivi, `pañti lapi `sisse ja `leotadi ärä KJn; sinikivi om tükin Hel; ilusa sinitse villa saeva sinikiviga, toda es pleegi päiv Kam; sinikiviga värmit om iks vana kõva, tuu püsüss Rõu; `viija võta as `värmi sukugi`pääle, pidi sinikivi olõma Vas; Potisinitsess värmite kusõ ja sinikiviga?, `pañte langa? vai rõõvaäs `sisse Räp **Vrd** sinekivi, sinikaunis

sinikjas sinikjas sinkjas, sinakas linavärstik one al'l, al'lakas sinikjas Kod **Vrd** sinikas²

sinil|koopsikas sinikoopsikas käoking – Muh

sinil|kopp (taim) Mesilased kõivad sinikopi õide pial Han

sinil|lill 1. siniste õitega metsataim (Hepatica) *Ega sini`lilled viel `suoja tuo pilti Kuu; Vanemad sini`lilled `jäivad `vaalakamast, `nuored olivad sinised IisR; Sinililled on kevade vara `metsas sarapuupõõsaste all Põi; sinililled tulavad kohe kevädi vara Tõs; sinililled lepikus, jaanikañnid kaasikus, kullerkupud kuusikus Juu; kui sini`lillesi pal'lu õitseb, siis sinab kõik Lai; sinililli, ku lumi lää, siss tulev nemä kah Krk; sinilil'l `häitsess keväjä `aiksahe Plv **Vrd** siniläll, siniülane*

2. rukkilill sinililled kasuvad rukite sihes Muh; sini`lilli korjasid, tegid `pärgi Kod; Sinilil'li? oma `väega ilosa? lil'li? Se

Vrd sinelill, sinikannid, sinininn

3. jaanilill, pääsüsilml `pääsu`silmad, meil `üöldi nied sini`lilled Lüg; sinililled `üitasse jaanililles koa Kir

sinil|läll sinilill sini`lälled ja kana`kuolmed, suos `jälle `villapää, nied `kolmekeste on keväde `kõige varatsemmad Lüg; sinilälled pisikesed madalad ja sinised õiled ots VMr

sinine sinil'ne g -se R eP, -tse eL(-dse V; š- Kra); sinin (š-), sinnin (š-) g sinidse (š-) Lei; sininne Har, sinnin Rõu Vas, g sinil'tse, -dse

1. rukkilille, pilvitu taeva värvi `täüdüs `ennevanast igä `sukrupaberi `olla, sie oli niisugune paks sinine paber Kuu; kui inimene `külmetäb, on silmnägo sinine Lüg; siis `tullod tämä `lehti `külge sinised kukked Vai; tua ula all `kasvavad suured sinised edremad Khk; `tahtas sinisid sukki `suaja Vll; pastu`aegas `olli sinine, muul aal `olli ikka punane kalev (naiste mütsist)

Muh; suured sinise värvi kängud olid, kaks rubla `maksis naal Emm; kas sool oo nii `kange külm, et nägo ühnä sinine ja käed sinised Mar; tegi medegi eedele sinitsid `villu Vig; `kosla munad oo nagu anemunad, sinised allid Tõs; Lei ruussikaga mio silmä siniseks Khn; tormiga oo meri `valge laenetega, vesi oo küll sinine Hää; `seaksid sinisid `nööpe ma es ole näinud Saa; sinikibi, [sellega] värviti siis siniseks Juu; Minu isal oli veel kaks tükki, teine must ja teine sinine [saterkuub] Amb; nina sinine Koe; seatäid on sinised Kad; `laskis sinisest `värvida VJg; mõnes kohas on kollane sau, mõnes kohas sinine Sim; õled oma `ambad sinisest `värvinud Iis; nõnna sinine näoss ku padapõhi Kod; ma põle sinisemad vett näind kui Pedja jõgi; lähäb `õigust `nõudma, lüüasse silmad sinisest Lai; sinine pil'v tuleb üles KJn; tal om ilusa sinitse silmä Trv; taevass lää ümmert `tiiru sinitsess, akkass sadame Krk; emä kõnel: ku ilma alvass läävä, siss tuleve sinitse `kapsta Hel; läits `taiva all nigu üits sinine kerä, üteldi et pisuand Puh; `elmi `ol'li `mitmesugutsit, näid `ol'li sinitsit ja verevit ja Nõo; tuu sinine kleit säääl vaja otsan om ka temä tettu Rõn; sinitse mõtsa `paistusi kavvelt San; sälg ol' sinine ku paapõhi Urv; ma, `raie puid, `leie silmä sinitsess; sinitseide `sil'miga inemine Har; rügä `häitsämise `aigo ol' ku sinine pil'v; mul ai kõik kihä sinidsit `ville täüs Rõu; haõkõisil umma sinidse? `häälmü? Plv; must pikksärk ol', kel sinine ol', tuu ol' `uhkõ Vas; [Piimasupp] sinine ku vesi Röp; abaret ja ati võrka värmitäss sinitsess Se; šinnin ku varesa dalg Lei; [lehm] ol' mu l'ellal ütiskui sinine must Lut || piltl mõni pidäs sinist `esmas `päivä - - `tarvis piad parandada Lüg; mina vahi nii et sil'm sinine (pingsalt) Nõo

2. suur, tõeline, ehtne olen sinises `näljäs; Oli kohe sinine valu (suur kiirus) pääl Kuu; siss tulõ viil tuu sinine paast ja must murõ Vas || (kirumisvormelites) `assa sinine saabass maa pääl Har

3. sinine värvus, värv või värvaine pada `annab sinist Lüg; `Varru ajast `pandi pueg `lapsed `taeva `karva sinisesse IisR; vana sinine, see oo `poodis müügil Khk; `keisri sinine (tumedam sinine) Rei; neid sinisid oo `metmet `seltsi Mar; sinine alles `leekmata, põle veel `pestä saand Vig; iina sinine oli rohekam sinine Kse; See pada, kellega muistikad keedad, keedab jo nädalapäävad tagantjärel sinist `väl'ja Amb; sae vahel `val'kjas, ei õllud nõnna ilos ku sineliku sinine Kod; sinist vanast muud es ole ku potisinist Hel; kusepotisinine `ol'li iluss sinine Nõo; sinist värviti sinekiviga Kan; tuu šinnin es `plükkü, es lää `määnestki muud `karva Vas

4. (kartulisortide nimetustes) sinisi enamaste `peti Jõe; sinissi `Sörves enam pole Jäm; pitkad sinised on eed `katkiselt `keeta (pooleks lõigatult) Khk; ma `võtsi sinisid `tuhlimi Muh; Pikki sinisid on vähe, nee on pisises `salves Rei; mustad sinised, nee oo suured ja ead kardoled Vig; sinistel on seest kollane ihu PJg; sinised `kardulid saavad vara val'mis IisK; `kärpliku kattive ärä, siss tulli sinitse, maguse ja ää ku `mandlekse Krk; Kasvatõdi `väikeisi sinitseid, muu? `ol'li kõkkõ magusapa, `kartuli? Har; pikä? sinitse? põvvasuvõga `saiva `väega putõ? Röp

sininik → sinenik

sinininn rukkilill sininiini? rüä seeh kasusõ Se Vrd sineninn

sininõges (taim) Sininõges, meie lastena imesime tema õitest mett Jür

siniohakas (taim) ega siin `kasvand muud kui `pal'lad siniohakad JJn

sinipea pl sinipeed (taim) – Emm

siniraag sinise-pruunikirju lind (Coracias garrulus) siniraag aja hel'lu nigu kaas Rõu; Illoss sinine tsirk, talvõss lindab ärä Vas

sinisevillileht ussilakk sinisevillileht [pannakse] `pee, kut ihu peel sedine suur vil' lööb Jäm; Sinisevillileht, see on suur neljaaraline ja suur must mari on säääl `otsas Rei

sinistämä sinistümä Kuu, -mmä Har; sinissämä Kod

1. a. siniseks värvima `villu sinissite kua nõnnasamma ku linass `lõnga, potin sinissäsids Kod
b. sinetama no_m mõsu `mõstu?, no\_ `võidõ sinistä? Har

2. siniseks muutma Sügüsül sinistüb `vihmasadugi `valgemad `riided ärä Kuu

sinistüma sinistülmä Kuu, -mmä Har sinistuma, siniseks muutuma Ega se sinistünd `riie `puhtaks lähä Kuu; ma_tul'li ussõst, külmänü? ja ärä sinistünü? Har Vrd sinestüma

sinistüss *sinistüss* pesusine *ei olõ enämb sinistüst, ei_saa enämb `rõivid sinistä?* Har
sinitama *sin|tama* Jäm Khk Muh Mar Kse Tõs Aud, *-dama* Emm Kâi Rei; imperf (ta) *siniti*
 Râp sinetama, sinega sinakaks tegema *pesu taarist ära sinita* Jäm; *ma sinitasi juba pesu ää*
 Muh; *kis see jämedad peso sinitab, peenikesed asjad ikke sinitasse* Mar; *sinitatse pesu, pannase*
sini `veese, loputase pesu selles vees läbi Tõs; *al'likavesi nigu sinitand, ilus elesinine* Aud
 || *siniseks värvima mõni taht tetä?* *sinitisit `särke, sõss siniti ärä villa?* Râp

sin|tialanõ sinitihane *sini`tialasõ\_talvõss `lätvä är?* Vas

sinivalla siniseks löödud, sinetav [Ta] *ol'l jala `umbõ är_löönü?*, *ol'l kõik sinivalla* Rõu
Vrd sinevalla

sinivallanõ *sinivalla|nõ* Se, g *-dsõ* Rõu sinine, sinetav *um kâe sinivalladsõss löönü?* Rõu;
sinivallanõ puñ Se **Vrd** sinevallanõ

sin|vares *sinivares* siniraag – Jäm

sin|vill ussilakk *sinivill on ära `õitsend, ümarikune justkui mustika mari [on peal]* Pha

sin|villi|rohi ussilakk *sinivillirohi, `seuke suur nel'laleheline leht, suur sinine mari* Kaa

sin|jõll (lill) **a.** sinilill *siniõllud_o `selged sinised, madalad `peened varred; lähme metsast*
sini `õlla `tooma Muh **b.** rukkilill *siniõllud kasuvad rukist suuremaks koa* Muh **c.** jaanilill,
pääsusilm nee oo sui siniõllud; siniõllud oo juba õitsn Muh

sin|jõlane *sinijõlane* sinilill – Jäm

sink¹ *sink g singi* Jäm Khk VII Muh Emm Rei/-ηη-/ Mar Mär Kse Var Mih Tõs PJg Tor Hää
 Saa Ris Juu Jür KuuK JMd Ann Koe Kad VJg Iis Trm Kod Pal Pil KJn SJn, *`singi* Kuu Lüg
 Jõh; *sink* Rõu Vas, g *singi* Lai Rõn Plv, *singi* Äks Plt M Puh Nõo Kam San; *`sinki g `singi*
 (-ηη-) Vai

1. a. looma tagapool, hrl reis, kints *sel on iad `singid küll taga, võib juo maha `kiskuda tõist*
küll Lüg; *koer `sinki `kinni suand* VII; *lõigatse suured singid sea küljest* Muh; *sink `meitel*
`panta tuba ja `souna, kut taheda suitsutada Emm; *suetatud `sinki on ää `süia* Mär; *Singi*
kondid [saab] lihaga ära `keeta* Mih; *sial on kaks `sinki, see on kige parem liha Saa; *sink*
pannaks lae ala `suitsema* Ris; *oli ikke ulk `sinkisi ja nied kuivatati kõik ära (lambalihast)
 KuuK; *tagant singid, nied `võeti ää, `süödi ää* Kad; *singid on `suitsus* Iis; *keedan `lamba singi*
 ära Pal; *siingid `pañdi `aita rippuma tala `külge* Lai; *me tsuidsutame, ku om suurõmba singi*
 Kam **b.** (inimkehast) *Ei tie tüöd, vade `praadib `päivä kääs oma `sinki pilt* Kuu; *küll sel oo aga*
elosad singid taga Mar; *matsakas tüdruk, iad siingid teisel* Lai

2. soolatud ja suitsutatud liha, suitsusink *`enne `vieta `kuormaga `sinkisi `Piederburi* Vai;
ma ole `sinki sõön küll, isi põle suetsetan `ühti Tõs; *sink `seoke ää tahe* Hää; *peiopoisid*
`lõikasid singi `katki Ris; [pulmalauas] *igas `voagnas sink `püsti* Jür; *sink on `kostnas või kerise*
`otsel kuivatud Ann; *sia reied suitsutatasse ära, niid on singid* Äks; *nende singid ei seesa*
niikaua Pil; *kas sa tahat `sinki süvvä* Trv; *ma võti sirbi ja lõgassi singi küll `lest suure kahmaku;*
siñk kaob singi `perrä, ei meie suu saa `maitsa Nõo; *Edimält pandass iks kamarapuul üless,*
siss `nõrgup suul liim `väl'lä lihast, saava `äste kuiva siñgi Rõn

sink² *sink* õlle ettekandja pulmas *sink olli õlle `kandje pulman; ku õlut es joole, rõõgiti: sink,*
sink Krk

sink³ → tsink

sinka *sinka* raudobadus reeaisa kinnitamiseks – Nis

sinkama¹ *`sinkama* Khk Kod, *da-inf singa|ta* Hi, *-da?* Rõu Râp Se Lut, *`sinkada* Mus

1. *silkama*, lippama *nõnda kut lae `paistama akab, poiss paneb `randa `sinkama* Mus;
nakass kodo poolõ `sinkama Râp

2. põtkama, lõöma *Singaás mullõ jalaga, ku `nüsmä läisi* Rõu; *ar mingü? hobõsõ mano,*
hopõñ `sinkass sullõ jalaga?* Se; *lihm lüüj kõvastõ, `sinkass Lut

3. pilkama *nee, akkab mind `sinkama sii* Emm; *Ta muistab singata küll Kâi; Äi tema lase*
ennast singata mitte Rei; *`sinkab tõiss, nüägib* Kod

sinkama² *`sinkama* sinetama, sinega sinakaks tegema *`naatass rõõvast `sinkama* Lut

sinka-sonka `sinka-`sonka IisR Mär SJn mitte otse, sinka-vinka `Kartulivaud ajas `sisse, nied on `sinka-`sonka IisR; lähäb selle `vauga kõverite, `sinka-`sonka Mär

sink|auk → sintauk

sinka-vinka lookeid, siksakke tehes *Ega nõeluś `ilmaski otse ei käi, ikka sinka-vinka Jür*

sinkel¹ `sinkel Hlj LNg Hää HMD, g `sinkli Kuu Jäm Kse Trm Kod, `sinkle Tor Ris Nis Kei Juu Jür Ksi KJn Trv Ran; n, g `sinkli Vön Kam Ote Rön V(-n-), `sinkle Se

1. a. metallist aas, obadus `sinkel [on] `tendri sees, kus liink taha käib LNg; vanasti `ol'li ukse käsiraua juures `sinkel Hää; uks pannakse `aaki `sinkle taha; pani väravale `sinkelt Ris; said `sinkled `löödud `kolme `kohta [looma kinnikõitmiseks] Nis; `sinkel lingi taga, oiab ligidäl ust Kod; varass `ol'li luku kõge `sinklega `väl'lä tõmmanu Ran; `sinkli ehk usse aas Ote; `Sinkli `ol'li saena `sisse `lүүду Rön; Sainan ol'l näet `sinkli ja [ta] ol'l `hindä `sinkli `kül'ge är_poonu? Urv; `sinkli om terävide `otsõga ravvanõ pulk, hoit `linki üleväh Plv b. klamber rao `kohta lõin `sinkled `sisse Tor; `venne vits, si\_ o kuarude `õtsa lүүdud, `pantse `sinklitega Kod; `sinklegä lүүsse pal'k `kinni KJn; `sinklidega lүүväss lavva kinni Ote; `sinkli aiass palgi `sisse Har; loodsikot parandadass `sinklidega Rāp; `sinkle?, tuuga lүүväss loodsigo `laudõ kokko Se

2. a. tõkkepuu kus `moandi käib üle rautte, tõmmatakse `sinkled ette Juu; paneb tie `kinni, `sinkel on ies Jür b. vankriredel – Kam

3. (vande- või kirumissõnana) kuri `sinkel Hlj; `ossa `sinkel Jür

sinkel² `sinkel g `sinkli Vai Muh puur `sinkliga `puurida `auko Vai; `sinkliga `aetse augud `sisse Muh

sinkel³ `sinkel g `sinkli sirkel `sinkliga sirgeldatse Kse

sinkel|puur → senterpuur

sinker|puur → senterpuur

sinkima¹ `sinkima Jäm, (ma) singi Han sörkima, jooksma Postobused `sinkide kümme `värsta `tundis; Mis sa singid mo järel Han

sinkima² → tsinkima

sinkjas `sink|as g -a Pha Hää Jür; `sink|äss g -ä Ran Nõo Kam San Urv Rõu

1. sinakas, veidi sinine `Sinkjad pilved Hää; rääbisse om räeme suurutse, sāl'lä päält tumedamba, `sinkjä; raudjäa om `sinkjäss, paestab `rohkemb läbi Ran; maruaenal tulliva serätse `sinkjä `äelme Nõo; taevass om mõnikõrd `sinkjäss Kam; Kost sul taa sääne `sinkjäss arm om kae pääle_tulnu? Urv

2. (liitsõnalistes värvinimetustes täiendsõnana) potisinitsit `villu pannid musta ja `valgega segi, siss said `sinkjässalli; kui sinetedu, siss om [pesu] `sinkjäss `valge Ran

sinklema `sinklema puiklema, tõrkuma küll `sinkles `vasta; tie aga tie, ära `sinkle `ühtigi Kad

sinkma → singuma

sinkmä `sinkmä Rõu, (ma) siingi Urv, singi Krk/ma-inf -me/ Kam; `siingmä Plv nalgima las ta `sinki nüid ilma söömäde, ku ta taht; siinks mitu `päevä, siss akaśś `sүүmä jälle Krk; las ta singip sääl, mina ei anna tälle mitte Kam; kui süü üs vai ai `jonni, siss üteldi, et las `sinki, kui taht Rõu; laśsi tsikol õigõ `siingi? Plv

sinkuma → singuma

sinna `sinna hajusalt R, Emm Rei L K I M hajusalt T(-ä), sinna Vig Iis Vil M T, sinna? VLä; sinnä Hel T, sinnä? V; šina, -ä Lei, sinä? Lut

1. a. osutab kohale, mis on kaugemal, kõnelejast eemal Saad sa `sinna saand, jo sa kirjudad Rei; mul'likad tulle koa sinna Vig; ma lähä `sinna `tööse Tõs; läksin peris `sikhis `sinna Saa; tema viis lapsed `sinna, õhtu läks tõi ää Kos; Ästi ia oli `sinna `kangaid maha tõmmata Amb; tuli `sinna `juurde VJg; kui sinna läksin, ei `leidnud kedagi kodus Iis; egä ma `sinna elämä ei jae Kod; ää pane `sinna, vaid pane `siie KJn; meilt saab `sinna ligi `kõrda sada kilu `meetert Vil; miut juhadedi sinna Krk; kui sa sinnä saad, siss sa oled kandisse `kül'man Hel; nüid mul ei ole sinnä midägi `asja minnä Ran; `sinna saa kolm vai neli `võrsta Puh; `sinna om alb

manukäik Nõo; mis te läade sinna `otsma Kam; kui sinnä inemine `sisse lätt, ega ääp `vällä ei saa Ote; sinnä? ol' pal'lu matõtu Urv; lehmä\_lätsi\_ `süümä sinnä? Krl; ala_sa jättü nuid sinnä?, aja ärä? külä eläjeid Har; sinnä? om jo_perädü maa Rõu; sinnä_käve tä ka `tüüühü Plv; läts sinä un tulõ tagädi Lei **b.** (koos kohta täpsemalt märkiva sõnaga) vorstiputer, mes `sinna soolika `sisse `aetse Tõs; tubakad kasvatasin, `saatsin sõjaväkkegi oma vanamehele `sinna JJn; kuer augub `sinna `põesa `alla Kad; pane `sinna naki `otsa Pil; sinna `alla ta tuisaäs lume Pst; siss leive peremehe kokku ja [läksid] õpeteje manu sinna `palleme Hel; siss `tul'li ta `sinna talule tagasi Puh; mia olligi, kes tä sinna opetaja manu soovit Nõo; ku ma sinna Kivisilla\_päle sain, siss `ol'li mul kõik meelest lännu TMr; viistõist `lehmä `mahtusiva kõik `süümä sinnä ruhe manu Ote; ísiaveneläne viis mu `õkva `sinnä `tütre läve ette Rõn; `piknõ lei ku\_tsärätäss sinnä\_tsiibi pääle Urv; mi\_sa sinnä\_tij pääle `saisma `jäie Har; [ma] panõ tuu sõiranõu sinnä\_kuuma piimä leeme `sisse Rõu; `kuuyma kukati sinnä? rihe külele `maaha Plv **c.** (seos kohaga on tuhmunud) nad olid ikke `sinna lehmale siis [rohtusid] annud KuuK; ma\_sinnä\_ `süüdläne ei olõ?, et varanduss ar_ `võõti Vas

2. a. osutab eelnevalt mainitud kohale pannasse kolm puud ja akatse `sinna `ümmer `kuhja tegema Aud; Panid kolm `puari takuseid `pükse `sisse, siis `rohkem `sinna kua ei `mahtunudki Amb; se ol'li kihelkonna kuul', `sinna tul'li raha `maksa KJn; `juumise kammer `ol'li, sinna läks `sisse igauks Vil; ku olli kihelkonna kuul' joba, siss `panti `sinna küll `latsi Pst; üits tük'k räbä jäi tegemäda, sinna `kästi kari pääle `aada Ran; kes südi lammass `ol'li, karass üless `seime, sei kõtu täis ja eedäss magama ka `sinna Nõo; kõide `panti põrmandule, sinna siss nuu `puistuse pääle ja siss kääneti kubu `kinni Ote; lüüp su maha ja sinna sa `jäätegi Rõn; näil om kavvõdahe eläjide `viimine, sinnä\_mäe `taadõ Rõu; timä läts Kaarajü'rri, läts maia `eihtämä sinnä? Vas; mast pandass pengi `kül'ge, lüvväss laud sinnä? Rāp **b.** (korrelatsioonis sõnaga kuhu, kus, kust) lähen `sinna, kuhu tahan Tor; mina viil `sinna ei saanud, kos miis tüüß oli Äks; kos külä kesänuim, `sinna `aeti külä kari; ta_m serände `vasta`aaja, ei lähä `sinna, kos ma käse Nõo; kohe miil' helgätüss, sinna_perse_kergätüss Har; ar läts sinnä?, kost tulda ai? inäp tagasi (surmast) Se

3. osutab koos sõnadega siia ja tänna eri suundadesse või kohtadesse liikumisele sest soab igale `puole, `sinna ja `seia Jür; aina kieveldab `seie ja `sinna, mitte või `olla paigal `põrmugi Kad; oli laiali loobitud, üks pihu `siie, teene `sinna Pal; ta\_m `sände `kähku vanamutt, tedä saap sinna ja siia; veedike `sinna ja veedike `tännä ja `omgi `ulka `aiga ärä lännu Nõo; taht `kõiki minnä?, sinna? ja tännä? Har

4. väljendab ajalisi suhteid las ta nüid `olla `sinna `aega JJn; sinnä om jo pal'lu `aastit tagasi Võn; pal'loss sinnä? `aigu um Vas; sinnä\_saa katõssakümmend `aastat Rāp

5. esineb paratamatust väljendavates lausetes ma ei soa `sinna kedägi parata Tõs; mis `sinna `aitab VJg; mes `sinna parata, kui siij eluke nii om lännu Nõo; ma_kuusi, a mis mul sinnä_parata_ku_tulõ õi? Vas

Vrd senna, sinnade, sinnak, sinne, sõnna

sinnade sinna miis lää sinnade; istu sinnade lähembäle Hel

sinnak sinnak Nis HJn JõeK VMr Kad VJg Kod sinna pange sinnak, sinnak `kohta Nis; ma lähän sinnak, sinnak koha `piaale `väl'ja VJg; sinnak, sinnak läksid tõesed, aga mina esin sua Kod **Vrd** sennak, sinnek, sõnnak

sinnakas → sinakas

sinnama → sinama

sinna|maale selle kohani; nii kaugele `sinna`moale jäi töö pooleli; ma `jõutse jo juba `sinna`moale `vällä Tõs **Vrd** sennamaale

sinna|paika 1. maha, unarusse, hüljatuks Jätsid sene nou sinnapaika Emm; mõned `jätsid obuse `sinna`paika Pal; talutütär `jäeti sinna`paika ja `vaenelaits sai perenaess Ran; temä jäit tare sinna`paika, läits `tütre manu Nõo; pinipoig ilotõli taa hiirega?, pitsit är?, nii jäit sinnä`paika Rāp

2. sellesse samasse paika *see pütt unus* `sinna`paika Aud; `viska`sinna`paika ja mine oma teed Plt

sinna|poole 1. adv **a.** koha mõttes kaugemale; sinna suunda, sinna kanti *ma ikka lükka selle asja siit loua peeld sinna_pole* Emm; *paneme sammud sinnapole* Mär; *nääd põle änäm sii`ühti, läksid sinnapoole* Tõs; *ma koa`viisasin sinnapoole* Jür; *mul on omal kua`sinna`puole`ašsa* VMr; *`sinna`puule ei`juhtu`vaatama* Pal; *tulekahju kannab sinnapoole* KJn; *kui täht`lendäb, tuleb sinnapoole visate ja midägi`suuvi* Hel; *üits lääb sinnapoole, tõene tännapoole oma`lehmiga* Nõo; *tuu maja om siist mäe päält sinnapoole minnä* Ote **b.** edaspidi sinnapoole läävä ilma jo parembass Kam; *lõhmuss äitseb sinnapoole, aina`aigu* Ote **c.** ligilähedale, umbes nii *`Laulu`räästas, täma nii iast ei`laula kui`üebik, aga ka ikke vähä`sinna`puole* IisR; *Õhukse`võitu, mitte päris õhuke, aga sinna`puule* Hää

2. prep millegi või kellegi suhtes teisele poole *teine koht jäi sinnapoole silla* Var

Vrd sinnepoole

sinna|poolegi ligilähedalegi *Olid`kangesti iad läätsid, [ta] tõi`siia ükskord kua, aga need põld sinna`poolegi, vihad ja`vänged olid* Amb

sinna|samasse sinna, sellesse samasse kohta *Ärg jõuab`sinnasamasse kus jänes* (iga elu lõppeb) piltl Hää; *kilpsil`milist [kangast]`tehti sedavisi, et`paändi kaks`lõnga`sinnasamasse`kõrvi niie`piale* KuuK; *mul oli ikke niipal`lu`julgust, et`jätsin selle toändi`sinnasamasse* Rak

sinna|samma sinnasamasse *ohakad lõiguti ära, jäid sinna`samma vil`ja`sisse* Trm; *sinna`samma tuu`aab kahani ärä, lei koorikude* Rõn

sinna-tänna `sinna-`tänna Tõs/-`tännä/ Aud KJn; *sinna-tänna* Hel Nõo/-`tännä/, *šinä-tänä* Lei (kaootiliselt) eri suundadesse või kohtadesse *jooseb`piäle`sinna-`tännä, ei soa kedägi`tehtud* Tõs; *`kašsi`änam`sinna-`tänna`viatse* Aud; *üits va lohmak,`viskass [asjad] sinna-tänna* Hel; *mul sai sinnä-tännä`juuškmisest vil`länd Nõo; latsõ`saie šinä-tänä* Lei

sinne `sinne R Kad *sinna pane se`sinne`kastisse* Jõe; *Miks tei`sinne ei`tulled* Kuu; *`asjad`viedi jo`sinne* Hlj; *saveauk õli kuus`jalga sügäv,`sinne kukkus`sisse* Lüg; *Tämä tuli`uopis puu`särgi ligi ja jäi`sinne`sõisu* Jõh; *`tüdruk kukkuski siis`sinne tulise tuha`sisse* IisR; *panin sene krabu`sinne potti`kiemä* Vai

sinnək sinna`anna`sinnek, `sinnek ette Vai **Vrd** sinnak

sinnel → sindel

sinne|poole sinnapoole *kaks miest`läksid`sinne`puole* Kuu; *suur jogi, sie on`sinne`puole* Hlj; *lähän ka`sinne`puole`käimä* Lüg; *kustpoolt`tuule`ohku [puhub],`sinne`puole paned`varju* Vai

sinner → sindel

sinnik → sinik¹

sinnine → sinine

sint¹ *siint g sindi voodririie ma`tõie särgi`siinti liinast* Ote

sint² *sint g sindi (kala) sindi kalad on sihuksed ümmärgused* KJn

sinta|auk *sint-* Emm Khn, *siint-* Lai KJn, *sink-* Kad süüteaук tulelukuga püssil *sintouk, kus`aavlisi`sisse`panta* Emm; *Sintaук [on]`umnõ* Khn; *püssil oli raua sies sinkauk, selle augu pial oli paänn, kuhu`paändi rohi`piale* Kad || *nalj pärak annan`sulle siintaugu`piäle* (karistamisest) KJn **Vrd** sintsliauk

sinter|puur → senterpuur

sints *siints g siintsi* HJn, *sintsi, sinssi* Kei, *sinsi* JMd; *pl`sintsid* Kuu Lüg *intress, protsent`Sintsid sain`maksetud, aga velg jäi`maksamata* Kuu; *eks tämä säält (müügist) võttab ka oma kasud ja`sintsid* Lüg; *`Enne`aanti magaskist inimestele`villa koa, sügise viisid`sintsidega tagasi; Iga`oasta`maksti`sinssisi* Kei; *kui`siintside`peale jääb, siis tuleb`rohkem`maksta* HJn; *sai kümme rubla`sintsi* JMd

sintsel `sintsel g `sintslī tagumik *Tehakse so sintsel tuliseks* (karistatakse); *Poisi sintsel kiheleb jälle* Pöi

sintslil|auk `sintslī- Jäm Mus Krj VII, `sinsli- Pöi süüteauk tulelukuga püssil *rohud* `pandi panni `peeie põlema, `sintslīougust tuli läks `sisse Jäm; püss *es liha* `lahti, `sintslī `auku oli purusid läind VII; tuli `pandi `sinsliaugu `piale Pöi || nalj päarak `Sintslīauk, tagumise poole auk Krj Vrd sintauk

sinu|sugune selline nagu sina *sinusuguseid* `nol`kisi tulgu kümme, ei karda Sim; *sinusugne inime tä one* Kod; *egä ma sinusugune põle* KJn

sipa *sipa* Khk Rei Trm tsipa, natuke, pisut *Oleks sa sipa ennem tulnd, oleks taaga kokku saand* Khk; *Ma jähi sipa* `iljaks Rei; *Suurematel kivilid olid sipa laiemad* [sooned], *veiksematel vähe kitsamad* Trm

sipak *sipa|k* g -ku Hel Ran Puh

1. õunapabul `kaege noid *sipakit sääld* korvist Ran; *mõni sipak, tuugina es ole midägi asi* Puh

2. (väikesest olendist) *tillikse ku sipaku, kotun kolm tükki* (lastest) Hel Vrd sipake¹

sipake¹ *sipa|ke* g -kse kanapoeg, väike olend *tilluke sipake* Trv Vrd sipak

sipake², **sipakene** *sipa|ke* Saa Trm Lai, g -kse Krk; *sipake|ne* g -se Puh Nõo; *sippakene* Lüg tsipake(ne), natuke(ne), raasuke(ne) `anna `mulle `viina ja *sippakene* `leibä sakkuskast `pääle Lüg; *pane sipake veel* Saa; *Vahetevahel tibas sipake vihma* Trm; *poolpime sipake näab* Lai; *Sij vesi om* `mõskmise jaoss *sipake* kirj Krk; *üits sipakene* `tul`li `vihma Puh; *maja om mõtsa veerest sipakene* `kaugemal; *Tule mulle sipakesess appi* Nõo Vrd tsipakõnõ¹

sipa-sapa *sipa-sapa* Muh Kse Hää Krk Puh San Rär, *sippa-sappa* Lüg Vai deskr `koera saba *togo sippa-sappa* Vai; *jooseb teine sipa-sapa* (lapsest) Kse; *astub nõnda sipa-sapa* Hää; *laits akass kätege sabisteme, lõhk sipa-sapa* Krk; *sannan vihutass iks sipa-sapa* Puh; [lähleb] *sipa-sapa läbi suu* Rär

sipa-sopa kõveriti, sinka-vonka *aed läheb sipa-sopa, ei lähe sihi* `järgi Juu

sipatamma *sipatamma* tibama, tibutama `vihma jo sipatass Vas

sipeldama *sipeldama* Jäm VII Muh Emm Rei Mär Aud Iis; *sibeldämä* Kuu; *sippeldämmä* Vai siplema, vehklema *sibeldäb* kääss Kuu; *näväd muudku sippeldäväd, `eiväd* `seisa `paigal Vai; *sipeldab kut kala õhje* `otsas VII; *putakad sipeldavad nõnna et* Muh; *laps sipeldab* `kiikus, *ajab* `jalgu ülespidi Mär; *akkab sipeldama* Iis

sipelga|kana (mingi sääsetaoline putukas) *kui sipelgakanad tulevad* `väl`la inimeste `piale, *siss tuleb* `vihma PJg

sipelgane *sipelgane* sipelgaid täis *ku veel sipelgane maa* `juhtus olema, *siis ju jalad kipitavad* Nis

sipelga|pesa sipelgate pesa Ärä `pistä pääd *sipelgäpesässe* (halvast seltskonnast) pilti Kuu; *sippelgapesad on* `suured õga `kuhjad Lüg; *suur sipelgapesa* `olli Muh; *mõned võtte ussi* `kinni ja *vesate sipelgapesässe* Mär; *Laulupidu nagu sipelgapesa, pailu rahvast koos* Han; *suur sipelgapesa jüsku kuhi kohe* Juu; *poisid* `viskasivad *eina aal ussi sipelgapesasse* VMr; *sipelgapesa, kuuse ja männi okkaid neil on säälpesas* IisK; *õle nägo sipelgapesas* (teiste tõgada) Trm

sipelgas *sipelg|as* g -a Khk VII Jaa Muh L K I Hls Puh San; *sipelg|äs* g -ä Vig Tõs Juu KJn Urv; *sippelg|as, -äs* g -a, -ä R; *sjõpõlg|as* g -a Khn kiletiivaliste seltsi kuuluv putukas *sippelgad* `vievad õgad oma pesa, *et pesa* `suurest saab Lüg; `Väike punane *sipelgas, mätta tieb pesa, `ammustab valusasti* IisR; *sii meil ei ole sipelgid* VII; *uśs* `atris neid *sipelgud suhu ja läks* `lõhki Muh; *punased sipelgad ammostavad* Mär; *sipelgad vedavad unikud* kokku Mär; *Nagu sipelgas* `keskelt peenike Han; *tiivädega sipelgä, neid põle paelu nähä* Tõs; *Sjõpõlgad maja seenä* `iäre *pesä tein* Khn; *sipelgad tä silmad sõid, erelased inge* `võtsid rhlv PJg; *sii oo mustad sipelgad* Hää; *sipelgad on* `pükste sees Juu; `viskas plikale *asemelle punaseid sipelgaid* JõeK; *ma käisin täna metsas, aga ei näind mitte* `ühtegi *sipelgast* Amb; *kui sipelgaid sein täis on, siis tuleb*

`jällegi `vihma Ann; `siibadega sipelgad lennavad `valge `riide `peale Kad; sipelgas lähäh aga, omal puuraasuke `ambus IisK; sipelgas juakses varrukasse Iis; nägo sipelgad naha vahel (kihelusest) Trm; kos sipelgad on, `viska `senna peenikest `soola Äks; pruunid sipelgad kusevad kõige valusamalt Ksi; küll `ol'i metsävärätis paelu `siivädegä sipelgid KJn
Vrd siplane, sippalgas

siperdama siperdama Khk Pha Muh Rei Mär Kse PJg Hää Juu Jür; sipperdama VNg Jõh, -amma, -äm(m)ä Lüg siplama, vehklema obone sipperdab `rauvutamise ajal; ei saa `paigal `õlla, `mutku piäb `ühte `puhku sipperdämmä Lüg; mis sa seel siperdad oma `jalgadega Khk; kukkun puu otsast maha ja pojad jään siperdama `alla Muh; kanad siperdavad mulla sees Mär; kui `aige oled, siis siperdad moas Juu; laps siperdab natuke `aega Jür || piltl sie siberda `tüöga, ei `joua `eiga `joua VNg

sipikene sipikene natukene `sipsa sipikene `suula toedo `sisse Kod

sipline sipili|ne, -le|ne g -se tähniline (kangamuster) Sipilist saab `niitsimisest ja sidumisest; Sipilene, si| on `seuke `väike ristiline Hää

sipitsema sipitse|ma Muh Mär, -mä Khn siplama, vehklema `oetel ea sipitseda Muh; kanad sipitsevad veel, kui pea otsast ää oo Mär; Kui vesi `sisse akkas tulõma, siis akkasi sipitsemä Khn

sipka¹ `sipka Kuu Mus väike räim, räimepoeg `räimipojad, `sipkad Kuu; `sipka, kena pahlaräim Mus

sipka² `sipka Lüg IisR terav hobuserauahaak `kiera `sipkad `alla, ei õle `ümber `rautama `tarvis akkada Lüg; Obusel pole `sipkasi all, `terve tie kippus libisema IisR

siplane `sipla|ne, -le|ne g -se Sa Hi sipelgas `siplassi on `suuri ja pisissi Jäm; `metsas oli suur `siplaste pesa Khk; nagelased\_o `koltsed vähigesed `siplased Mus; palavaga olid `siplased `püksi tulnd Kaa; vahel mustad `siplased ronivad tuba Pha; kibab, kut oleks `siplaste kää olavad Vll; Ta on ju keskpaigast nii peenike naagu `siplane Pöi; `siplast kusad väga `aigesti Emm; On sool `siplast `püksis, et sa ep seisa vagusi Rei **Vrd** sipline

siplase|kukk musträhn `Vihma tuleb, `siplasekukk `karjus Kaa

siplema `siplema Khk, da-inf sipelda Emm Rei Kse Tõs Tor Hää Saa Juu JMd Koe VJg Iis Trm Vil Trv Puh Nõo Rõn, `sipleda Jõh IisR Vll Ris Trm Plt; `siplemä Vai, da-inf sipeldä Kod; `siplema(e) San, da-inf sipel|de Hls, -te Krk; `siplõm(m)a Rõu, da-inf sipõlda? Plv Vas Se

1. ennast ägedalt edasi-tagasi liigutama, rabelema, visklema; siputama laps on `märgä, `siplo ja iriso Vai; kala `sipleb õhje `otsas Khk; ma läen nüid `siplema (ujuma) nalj Kse; pisike laps `sipleb `jalgega Tor; kalad `siplevad vii sihes Hää; lammak akas `siplema, kui `villa võtma akati Saa; laps `sipleb `õues moas Juu; kärbes `sipleb Koe; `siples valu käes VJg; laps `sipleb, kas kirbud vai lutikad [peal] Kod; eks ma `lasknud teda küllalt `sipleda võrgus Plt; `siplep viin Trv; mea oss `õhtu maha `eiten sipelnu, uni `pääle ei tule Krk; siakarjuss tulli joosuga, et tulge ruttu, põrss `sipleb maan Puh; `parmega eläjä ei saesa paegal, `sipleva Nõo; Lehm sipel, es lase `nüssä Rõn; inemine ol' `naanu õnnõ külmehtämmä, värisemmä, `siplõmma Rõu; lais `siplõss hällüh, om `hindä `pal'last sipõlnu? Plv; mis sa `siplõdõ tah Se || siblima kanad akkan naa `siplema Tõs

2. piltl vaevlema, raskustega võitlema Peremed `siplesid isi kaalani ostu `võlge sijs Vil; `sipleb küll, aga ei saa edesi ei tagasi Nõo; nüit `siple õnnõ tollõ ädä sisen San; kõgõ olõmõ nii sipõldõh elänu? Se; v ä l j a s i p l e m a (raskest olukorrast) välja pääsema, välja rabelema suab nähä, kudaviisi tä `väl'jä `sipleb Kod; nätä, ka ta jõud `vällä sipelte Krk; sipel vällä omast äädast Puh; `jõusi `hindä `vällä sipõlda? Plv

Vrd tsiplema

sipline `sipli|ne g -se sipelgas Sipline teeb oma raku männi ning kuuse pindadest; Keisime metses, sääl oli siplissi nii painu jooskemas Khk **Vrd** siplane

sipma

sipma `sipma, (ma) sipu Puh Nõo Rõn piserdama *ma sipu* `kapsta`luyme Puh; *kõik arvanuva, et viha* vainlane aena pääle toda `kärbläseene vett `sipse Nõo; *vanast* `pritsi es ole, *like vihaga siputi* Rõn

sipp¹ sipp g sipu JõeK KuuK Kad, sippu, sibu Kuu

1. pastel *ma olen* `karja`povess mittu `paari sippu ärä pidänd Kuu; *uued sipud sain* JõeK; `tõmban õige sipud `jalga; *sipu nüer läks* `katki Kad **Vrd** sipu

2. pl pilti jalad Sippud `püstitü; *Pane aga sibud ligu* (hakka minema) Kuu

sipp² sipp g sipa salapulk tetäss ülele hirrele mulk, tõõsõlõ mulk, sain ei sata `maaha, ei lää kõvõrihe, sipaga läät kinni Se

sippakas sippak|as g -a tuhvel `saiesin sippakad `jalga `panna Lüg

sippalgane sippalga|ne g -se sipelgas sippalgase pesä; *Sie_o kesk`paigast* `jusku sippalgane, vahi, et `lähte `puoleks Kuu

sippalgas sippalg|as g -a sipelgas sippalga pesi `tuodi `metsäst Kuu

sippama sippama, da-inf sipa|ta Nõo Ote, -ta[?], -da[?] hajusalt V(ma-inf -mma)

1. lippama, jooksmata *Na sippava kas vai elu iist Nõo; ta oless pannu sippama* `kandlega Ote; *Sippa no\_kõvastõ, sõss saat tõisilõ* `järke Rõu; *miiss sipašs nigu_tolm kei Vas*

2. a. siputama vellekene sippass häll'lin_ `jalguga no_nii ku_juüşk Har b. põtkama lehm sipašs jalaga Urv

sipra krussi niidi om `sipra lännu Hel **Vrd** tsipra

siprama `siprama

1. siputama `siprab, `potkib `riide ärä Kuu

2. pusima, pusserdama *Mes sa* `siprad siel, et eit (sa ei) saa `verku `terveks Kuu

sips sips Jõe Lüg IisR Jäm Khk Põi Emm Mär Kse Häa Juu Plt Pst, g sipsu Ann Krk

1. kerge lõök, nähvak läks tõi vitsa ja `andis mõne sipsu Ann; *ku sipsu annat, sõss ta lääp nindagu Krk* **Vrd** tsips

2. a. annab edasi lõogi heli *Suur neljapäev* `anti anisid `vitstega lastele teki `alla sips, sips Jäm; `anti `talle sips, sips `mööda perset Mär; *anna vihaga sips ja saps Plt* b. sipsti `Viskavad sedasi sips ja sips [õngi] üle `parda Jõe; *Pisike al'lnäpp, kui* `kärmpe nääb, sips lihah ja võtab ää Põi; *Kerp üppas sips padja* `peelee Emm

***sipsahama** pr (ta) sipsahass sipsama sipsahass hannaga[?]; *kala sipsahti, ni* `ärki `pääsi käest Se **Vrd** tsipsahama

sipsak sipsa|k g -ku kerge lõök, nähvak annin tälle kolm sipsakud Kod **Vrd** tsipsak

sipsakas sipsakas Emm Pär

1. naksakas, kõrme *Ta on sehane sipsakas ja tore tüdruk* Emm

2. nipsakas – Pär

sipsama `sipsama, da-inf sipsata Jäm Khk Kod, sipsa|ta Nõo, -da<sup>?</sup> Rõu Vas midagi sipsti tegema a. lõõma, nähvama veis `sipsab jalaga Jäm; *Kündes pidi ikka vahest obust vitsaga sipsama Khk; suand vähä sipsata Kod; Kui sa tälle kibedä vitsaga sipakese sipsad, lähäb nagu nuu!* Nõo; *Lehm sipsašs mullõ hannaga* `silmä Rõu b. lippama kaua tä läheb sipsates, noor inime Khk c. viskama Sipsab karjussele tilgakese vett pääle, kui karjuss edimäne päiv karjan ärä olle Nõo

Vrd tsipsama

***sipsatama** pr (ta) sipsatass sipsti liikuma *Ku_midä rõbatasõ[?], sõss* `kakva jäl\_`mulku tagasi nigu_sipsatass (rebasekutsikatest) Rõu

sipsidi sipsti ku `sipsidi olet siin ja sääl Krk

sipsik sipsi|k g -ku Ote; sipsi|k g -ku Nõo, -gu Rõu põngerjas *Kes_tu sul noid sipsikit karjatab Nõo; sipsik olli ka üten võet Ote* || vigurivänt *No_küll um sipsik Rõu*

sipsima `sipsima, (ta) sipsib Emm Mär Kse Häa Juu Koe Trm Lai, `sipsib IisR; `sipsi|mä, (ta) sipsib Kod KJn, `sipsib Kuu Lüg(ma-inf -mäie); `sips|mä Trv, -me Krk Hel, (ta) sipsib korduvalt sipsama sa õled `kange tõist `sipsimäie `ühte`puhku Lüg; *Kauva ma* `selle `veike

vikkatiga pian `sipsima IisR; ma sipsi nad maha `puhtas (taimede istutamisest) Kse; Vares kastab korra nokka ja sipsib natuke `sul'gi Hää; `sipsis `niita Juu; sipsib vähä vihaga Koe; Ega see töö ei edenenu, kes sedasi `sipsis lõigata Trm; mis sa sipsid sest viist `sinna `piäle KJn; nakkame `vihtumist `sipsmä Trv; sipsi sina siaarjast (niitmisest) Hel || sugutama kassi sipsive üleven Krk

sipsti kergelt ja kärmelt vihaleheke, vii mehele `sipsti `sopsti rhvl Krk

sipstik sipsti Laps tegi käte jalgega korra sipstik Kaa

sipsutama sipsutama Kod Lai Trv, `sipsutama IisR

1. korduvalt sipsama tuu `seie vits, ma akan sinuda sipsutama Kod; vanas kääs vähe `võimu, ikke võtan sipsutan (kurikaga lõõmisest) Lai; ma sipsuti vihaga `endä `äste läbi Trv

2. piserdama, tilgutama `Kasta `piendrad iast läbi, ära niisama `sipsuta IisR

sipu sipu pastel sipu on jo väga madal, kruogitud ja tagant käib `kinni; sipu, ega tema `suoja and `ühtigi KuuK Vrd sipp¹

sipuk → sipukas¹

sipukas¹ sipuk|as Khk JõeK Kad, sippuk|as Jõe Hlj Lüg, g -a; sipu|k Khk, g -ka Kuu/-pp-/ noor või väike räim sippukattel on murekas liha Jõe; sippukad, ega neid siis `vergud ka pidäned `palju Kuu; kilude `ulgas neid sippukaid oli ka vahel Lüg; sipukas, kilust suuremad; täna oli pailu sipugid Khk Vrd sipuskas

sipukas² sipuk|as VMr Kad Trm Lai, sippuk|as Lüg Jõh, g -a pastel tegi mittu `paari sippukuid Lüg; Minul on sippukad jalas Jõh; tuo ned sipukad `seie, `torkan `jalga Kad; künnimehed kannavad kõik sipukid Trm; kas olid sipukad jalas Lai

sipuk|räim(es) väike räim sipukräim, pole suur räim mette; Sipukräimes on kilu `tauline Khk

sipusk, sipuskas sipusk Mus JõeK, g -i Jäm Krj; sipuskas VII JõeK; pl sipuskad Phl, sippuskad Jõe Kuu noor või väike räim sippuskaid on eriti suvel, kiludega segamine Jõe; sippuskad on pisikesed `nuored `räimid Kuu; sipusk, ei ole teravat `köhtu Mus; Sipuskid, `väiksed silgud, millest `tehti võrtsi `silku Krj; sipuskas, vähike räim VII; nuor räimes on sipusk, `üelda ka viel sipuskas JõeK Vrd sipukas¹

sipuski n, g sipuski Phl Mär Nis Juu mingi väike kala; ka peenkala üldisemalt `enne jee tulemist, siis on sipuskid, särje `moodi Phl; sipuski on mudu üks purukala Nis; sipuskid on luukarvitsast natuke kobakamad Juu

siputama sipu|tama Jäm Khk VII Muh Mär Kse Han Mih Tõs PJg Hää Saa Juu JMd Koe Kad VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv TLä Rõn Kan, -tamma Har Rõu Plv Vas Se, -dama Emm Rei, -teme Hls Krk(-tem) San, -temme Krl; sipotama Mar Ris; sibutama Kuu VNg Vai/-mma/, sipputama Lüg(-mma) Jõh IisR

1. edasi-tagasi liigutama, vehkima; siplema sibuti `jalgu `kaige üö; kanagi sibuta saba, siis tule `vieraid VNg; `Lammas sipputab, ma_i saa `ninda `niitada IisR; midä siä sibudad, ku et ole `paigal Vai; [kui] `talve elajas sipudab tagumist `jalga, siis leheb külmaks Khk; Laps nenda sipudab et Rei; va `pissed lapsed sipotavad `jalgega Mar; tä\_i siputand saba koa mette Mih; küll ma oleks ära ehmatan, kui ta oleks akkan `persse all sipotama (ussist) Ris; siputas küll, aga `lahti ei soand JMd; laps põrandal muas, siputab ja kisendab Kad; kärbes siputab ämeliku võrgus Trm; kalad siputasid kivide vahel Kod; ku koer `ändä siputs, sõss om ta ää Krk; põrss siput enne tagumast `jalga ja `oll'i valmiss Nõo; kana kah siputess `anda Krl; `poiskõsõ `istusõ\_piingi pääl ja\_siputasõ\_ `jalgu Har; pini sipu¹ `handa, är² tund Plv

2. puistama, riputama sa et `raatsi `panna, siis ma `ütlen, et sipputa ikke viel [teri] Lüg; Terake sipputas `vihma, ei sest saand `viljale kedagi IisR; Äi seapõrsas muidu äi kasu, kut peab ikka püüst sipudama (lisaööki andma) Emm; Mine siputa kanadele teri ette Hää; natuke siputas, aga ära lähäb (vihmast) Plt; sipuda raasakõsõ `suula lihalõ pääle, siss ei lähä `haikamma Har; `vihma jo siputass Vas; sipuda kanolõ üis peotäüs terri Se || piserdama vihaga siputedi, ma esigi siputi siin `kapsta ja kaali taimeksi Ran

siputelema

Vrd tsiputama

siputelema siputelema Kse; (ta) siputõllõ Krl siputama Siputõllõ, saputõllõ, katõst vellest kokku `pantu = püksid Krl

sipõrlanõ sipõrla|nõ g -sõ Plv Se sipelgas sa_lit verevid sipõrlaisi nii täüs ku `hoitku?; sipõrlasõ tüküse `tarrõ; ai sipõrlanõ `kuksi, siin ei\_saa `istu? Plv

sira¹ sira Mar Var Tõs sära, läige Sealt metsa vahelt paistis valguse sira Mar; oli olnu `sõuke tule sira (pisuhännast); kala läheb na mis vee sira taga Var

sira² sira VNg Lüg Jõh siil, riba siin ei old muud, kui se sira oli, neli `tündri läks `kartuli maha ja `rohkem maad ei olnud VNg; üks sira on viel `niitada; `kitsas põld ehk `einama, üks pitk sira Lüg; kaks sira, neid sirasi `ninda pali ei õlegi (põllumaa ribadest) Jõh **Vrd** sire¹

sirahuma sirahum(m)a (-hh-) sirgeks minema ma lää `ussõ, vaest sõss sirahhusõ_naa_jala? Vas

sirajas¹ siraj|as g -a Mär Vig Kse Mih Khn Aud PJg Kei Pil vedel, vesine leem oo naa sirajas, pole `paksu `ühti Vig; sirajas supp, ei sial põln liha ega `tangu Kse; üsã sirajas supp Khn; leem on sirajas, pole `tummi kedagi Pil

sirajas² siraj|as g -a Vll Muh VJg sirge, sihvakas sest `kasvab veel sirajas poiss Vll; arukašk, [need on] pikad sirajad VJg

sirak → sirakas¹, sirakas²

sirakalle siruli inimene kukku sirakalle maha; `kassi one sirakalle maas VNg **Vrd** sirakile

sirakas¹ sirak|as g -a Lüg Jõh Põi Emm Mar Vig Kse Han Hää Juu Jür JõeK Kad Plt KJn; siragas g siraka Kuu; sirak g -ku Hls nähvak `Ansin `lapsele siraka `müõde `reisi Kuu; `pienikene kepp õli kääs, `sellega lei kaks siraka Jõh; Kui sa ikka `sõuksega oled siraka saand, siis taha teist änam Põi; Tõmmas poisil siraka möõda seeri Emm; sai viis sirakast kepiga Mar; mina `viskasi kohe pengi peält maha, ku esimesed sirakad tulid Vig; Mis sa tast pahurast karjutad, anna paar sirakat ära Hää; tuli sirakas `sel'ga Juu; Küll sie poiss on mu kääst sirakaid saand, aga `miski ei `aita Jür; ühe siraka sain `anda Kad; `ant'sin talle mitu sirakast, siis oli maast üleval nagu tuul Plt; anna üits sirak Hls

sirakas² sirak|as VNg, g -a Lüg Jõh IisR Kaa Põi Mar Han Var Mih Aud Tor Juu Kad Sim; sirak|k g -ku Kod

1. pikk pitk `jusku sirakas Lüg; [Ta] oo eesele sõhukse siraka mehe saand, ise pisike topakas; Nii kena sirakas pal'k Kaa; küll see on sirakas, pika kasuga Var || volask uús on nagu sirak muan Kod

2. sirge küll oo pikk sirakas puu Aud

3. hulk, suur kogus Siit on Metsataha ilmatu sirakas moad Põi; `tõmbas (külvas) tänavu ia siraka odre täis Kad

4. siil, riba `kitsas `pellu sirakas VNg

sirakil sirakil IisR Jäm Khk Põi Emm Mär Saa Ris Juu Plt Hls Krk siruli, pikali Kevade kaks `lammast sirakil maas (surid ära) IisR; Poiss oli parandal sirakil Jäm; Vana juba teist `pääva sirakil Põi; mis sa vahid siin sirakil moas Juu; ega ta kedagi enam tee, sirakil muas `ühte puhku Plt; kanase olliv puha sirakil mahan Krk

sirakile siraki|le Khk Vll Muh Emm Rei Kse PJg Juu JMd Trv, -lle VNg IisR Vai Jür Koe Kod Plt Vas siruli, pikali `Viskan `ennast ka sirakille IisR; sirakile muas ning mette äga midagid äp viitsi tehja Vll; `viskas sirakile ennast Muh; Rudjus teise pärandale sirakile maha Emm; magas teine `põesu all sirakile maas Kse; Sulane tõmmas ennast õlge peale sirakile PJg; Ole ikka niikaua sirakille asesmes, kui `terveks saad Jür; lamab sirakile põrandal JMd; sirakille muan, enãm ei tule üleski Kod; mia ole siin sirakile Trv; `tõmmas `hindã sirakille Vas **Vrd** sirakalle, sirakili

sirakili sirakili Jäm Khk Kaa Muh siruli, pikali Paneme ette söõma peele püsut sirakili Kaa; ta aas juba sirakili ennast Muh **Vrd** sirakile

sirakilla *sira|killa* Har, -gilla Kuu sirakil *Obustel jalad siragilla* (surnud) Kuu; *tulõ üless õmmõta, mi_sa tan olõt pääle sirakilla; sinna`pohma kõrvalõ jäi maha_sirakilla* Har

sirakoh siruli *Ku suur mijs veikesele põõna pand, nii tuu`ol'gi sirakoh maah* Vas

sirama¹ *sira|ma* Jäm Khk VII Põi Muh Rei Saa JõeK Plt Trv Nõo, -m(e) Hls Krk

1. *jooksma, vudima üks leheb sirades* Khk; *kena nähja, kuidas [lapsed] mõõda tuba siravad* VII; *ma pane seared sirama* (lähen joostes) Muh; *tulin linnast, lapsed sirasid`vastu JõeK*

2. *sirinal* *jooksma õlut sirab joosta nõnna et* Muh; *`vihma siras katuse päält`alla Saa; küll nõu jooseb ku sirab* Trv; *uus nõu, akkaśs siram mudu; poiss`irmusi nõnda ärä, kusi juuśk ku sirab* Krk; *viipisara pannu`müüdä nagu ku sirab* Nõo

sirama² *sira|ma* LNg Mar Mär Vig Kse PJg Jür Koe Sim Kod Lai KJn Vil Ran San, -me Hls särama nii`selge, tähäd siravad Mär; *`luiskab naa et vikat sirab käe Vig; pani kohe silmad sirama* Kse; *erk asi sirab päeva käes* PJg; *Vanaema viis meid`õue`vuatama, kudas tähed`taevas sirasid* Jür; *`küinlad siravad kuuse külles* Sim; *klaasi tükk`päikse kääs sirab* Lai; *obene siras ja säräs, kikk õbedast ja kullast* Vil; *tähe sirave* Hls; *tuled`üüśe sirava* Ran

sirama³ *sirama* Vig Kse

1. *siristama linnud siravad täna nii ilusti* Kse

2. *kajama kui sa`uilgad, siis sirab mets`vasta* Vig

siranduss *sirandu|ss* Har, g -se San, -sõ Krl sõõre, keere lina *siranduss* Krl

***siranik** pl *siranikud* deskrlapsed magavad nõnnagu rihmad, nagu *siranikud* Kod

sirastumma *sirastumma* kosuma taa lais ol'l mul`väega kidura kasuga, no nakass jo *sirastumma* Har

siratuma *siratuma* sirguma a. *sirgenema Kerähn timä* (lõng) *siratu ilusahe är?*, *siss ol'l hüä võtta?* Rõu b. *kasvama`põrsa? omma jo periss`häste siratunu?* Rõu

sirbak → serbak

***sirbitämä** (ta) *sirbiütäb* sirbiga lõikama vanass sae kõik sirbigä lõegatud, kessi nüid näid *sirbitäb* Kod

sirdak *sirdak* Rõu Se

1. *kahl lina sirdak* Rõu

2. *om kui sirdak pikäle maah* Se

sirduk → serduk

sirduss *`sirdu|ss* San, g -se Vön Kam Ote, -sõ V sõõre, keere; kahl, kimp lina`kolkma kül'lest`võetass`sirduuse, sellest tettäss`kapla Ote; *jämme olõdõ taa`sirduisõ`võtnu?* Kan; *Edimält tetäss inne kabõl`katõst`sirduisõst, perän lüvväss kolmass pääle* (vokinõõrist) Urv; *`piiu võtat, tuu om üts`sirduiss linnu* Krl; *kanebi`sirduisõ kah ol'li?*, *näpu`vaihõl keerutadass muu?* *`sirduisõ? kablass* Rõu; *`kapla tetäss katõ`sirduisõga* Plv; *Rabato suurõ`kolkmo`võeteve`sirduisiss* Räp; *anna üts`sirduiss linnu, mul vaja`kapla tetä?* Se

sirdusõline *`sirduisõli|ne* g -se Plv Räp adj < *sirduss kolmõ`sirduisõline ol'l lehmä lõig* Plv

sire¹ *sire* Lüg Jõh IisR Jür JõeK Kod riba, siil`kitsas`põllu sire jäi viel omale Lüg; *Ühe sire ikke sai maha* (ära niita) IisR; *`enne old kõik siredesse`tehtud, neli viis sired old* (põllumaast) JõeK; [tal] *one üks sire rükkiss* Kod **Vrd** *sira*²

sire² *sire* sihvakas ilus pikk *sire* inimene Mih

sire³ *sire* HMD Iis, g -da Jõh Hää Trm Lai vedel, vesine`nõnda sire supp on et Jõh; *kui`pal'lad`kartulid, siis on vedel* (vedelik) väga *sire, mõni tahab sireda vedelaga suppi* Lai

sireen → sirel

sirekil siruli, sirakil *sirekil eidad pikali maha; jalad sirekil* Hää

sirel *sire|l* Kuu Lüg Hi Hää Saa Amb VJg Sim IisK TaPõ Plt KJn TLä, *sire|l`* Trv Hls Krk, g -li; n, g *sireli* VNg Vai; *siril* g -a Mih PJg JJn Koe; *sirin* g -a Jõe Jõh Lää Tõs Tor hajusalt Ha, Amb JMD Ann TÜR Pil; *sirin|as* g -a Var Khn/-äs g -ä/ PJg Juu; *sireen* g *sireeni* Jäm Khk; *siriin* g *siriini* Jäm Muh; *siler*, *`siller* g -i Lüg; *tsire|l`* (-l), -li Vön Kam Ote San Urv Krl Har Rõu Plv Se, -le Räp; *tsirrel`* g *tsireli* Vas; *tsirin* Lei, *tsirrin* Rõu, g *tsirinä*

1. ilupõõsas mei sirinadel on `lillad `oied Jõe; Ku sirelid `kaua `heitsevad, tuleb pikk ja soe sügüs Kuu; minu `aias `kasvab pali `sillerisi Lüg; küll sirinad võttavad `õileda Jõh; siriin, `valgid ja sinissi [on] Jäm; sireenid juba `õitsend Khk; sired, `kange ilus ais Emm; `Valge sireli õie tee on `valgete `vastu Rei; sii oo väga vähä sirinud, näd ei taha kasoda sii Mar; Sirinad oo kõige ilusamad puud Han; sirinas `õitseb küll ilusti Var; sirinu oo `kahte `seltsi, iä ais mõlemil Tõs; sirelid õhed puud sinise õiedega ja `valge õiedega Hää; kas sa omal `mõnda sirelt ei istuta ka Saa; luomad süön sirina ladvad ää Ris; sirinal on õied `kül`ges, otsitakse sealt `õnne Juu; sial ei kasva `piale sirina `ühtki puud HJn; sirinate all, sial on `pehme muld; `lietripuu ei kasva sireligi suurusest Amb; sirinad ajavad nii laiaks Ann; mõnes ajas on pal`ju sirelid IisK; meie sirelid on ära `kuivand Iis; sirelid eelitsävd Kod; mina istutasin sirinad poja määllestuseks Pil; lase obene sirelide `taade Puh; küll sij `valge sired om illuss, ta `õkva ku naarab sääl aia veeren Nõo; meil om tsirelid sääl mäel San; taa tsirel` häidseßs ku `hoitku? Krl; mul ol`li `pulma?, sõss läisi `mõisahe, et vaja tsirinit tuvva? Rõu; tsirelide all viil lumi tahan, mitte ei jõvva ar `sulla? Plv; Mul om aiah lilla tsirel` Se

2. selle puit rehapulgad, need said `tehtud sirinast Rid; paeost ja sirilast tegime [vispleid] PJg; sirinast tehakse rehapulgad Juu; sired on kõige parem [rehapulkadeks] Äks; kadajass om ka kõva puu, aga sirelist tetäss riha `pulke Nõo

sireli- sireli- sirelipuud kugetavad `praegas Vai; kaks sirinapõõsast kasvavad maja `ääres Kir; tal oli sirina `karva leidiriie Kse; Mine murra sealt põõsast üks kimp sirinaoksi PJg; kisa akkab `jälle `peale ühes `paksus sirina `põesas (lindude häälitsemisest) Kos; sireliõiled on `valged ja lillakad IisK; sireliekk oli lume sees, nii `kõrge lumeang oli Pal; sirelililla on õrnem ja eledam, päris lilla on tumedam Lai; üitskõrra `tul`li ußs siist maja nuka mant ja läits sireli `põõsade Puh; kuslapuul om tsireli `karva `äelmä Ote; Tsirgukõnõ tsirist tsirelipuhma sisen Rõu

sirendama sirend|ama Põi Rei, -ämä Nõo särama, siretama küll om ilus rõevass, ta sirendäb ja särendäb ku `oitku Nõo

sirenskid pl `sire-nskid Lüg IisR Lai, `sire-ntskid Jõh Trm Kod; `sire-ntsi Jõh Vai, `sire-ntski Lüg, `seerentsi saapad Vai valgest juhtnahast säarikud, mida valmistati Vasknarvas `sire-ntski `saapad, `laatudelt `tuodi Lüg; `sire-ntskid, pikka `sääreaga ja `laia `apsatitega Jõh; olivad `ostettu `uvved `valged `sire-ntsi `saapad Vai; `sire-ntskid, `Sire-ntskiss `tuudi Kod

sirepi, sirepit sirepi Lüg Jõh, sirepit lõoma Kod

1. aru pidama lein sirepi, kas tulen vai en tule; lüüb sirepi, `tuumab sedä `asja Lüg

2. liisku võtma sirepit `lüätse, `pantse tõene käsi tõesele `piäle, kumma käsi `piäle jääb, sij one siis `võitja Kod

sirevil sirevil Muh Emm Mar Tõs Saa Plt Krk, sirevel Jäm Mär Var Juu JMd Ann Kad, sirebel Aud siruli, pikali, sirakil param, o sirevil `olla Muh; mis sa sii külite maas vahid, jalad sirevil Mar; inimesed olid kõik sirevel maas, `puhkasid sööma `peale Mär; koer magab paegal jalad sirevil Tõs; siad on palavaga sirevil poriaugus Saa; lehmad olid sirevel ja magasid Juu; oli `aige sirevel moas JMd; kuer magas koivad sirevel Kad; ma ole viil vähä sirevil Krk || sirgelt kui [lõnga] märjaks kastad, on sirebel Aud

sirevile sirevil|le Hlj Muh Kse PJg, -lle Jõh Jür JJn Koe KJn; sirevele Mar Juu JMd siruli, pikali ma õlin siin sireville Jõh; see `aigus `tõmbab `kange mehe koa sirevile Muh; `eitsime sirevele `sõnna parandale Mar; Olete sii sirevile, aga seda ei näe, et vihmapili tõuseb PJg; `tõmman so sirevele maha Juu; On mõnus küll sireville `olla Jür; `lammatal oli laudas jalad sireville (surnud) JJn; jäi `senna sireville maha Koe

sirevili sirevili Hää KJn, sireveli Ran pikali, siruli Lamba `niitmesel ma midagi `kuñtsti ei tää, muudku lammast sirevili `sülle Hää; `täämbä rabeleb, ommen om sireveli Ran

sirevilla sirevilla sirevil – Kuu

sirgame `sirgame, da-inf sirate sirkama, lippama `sirga nüid; küll ma sirasi, aga `järgi es saa Krk

sirgand *sirgand* g -i pikakasvuline *Nendel sirganditel põle see maa 'kõija kedagi Han*

sirgas *sirgas* pikk ja peenike *sirgas tüdrik Muh*

sirga-sorga *ripa-rapa, ülepeakacla Seike sirga-sorga tegemine pole kustkilt päritl, param olga tükki tegemata Kaa*

sirgats¹ *sirga|ts* Mär Han Kei Hag Juu Kos JMd Tür Pee Pil, *sirga|ts* Saa M, g -tsi; *sirgass* Muh Lai, g -e Sim Trm MMg/ts-; *'sirkas* Lai, g -e Lüg Jõh IisR; *sirgast* Ris, g -i KJn; *tsirgas* g -e Plt; *tsirga|ss* Rääp, g -ssõ Plv; g *'sirkase* VJg, *tsirgasi* Rõu, *tsirgaski* Võn Se

1. (teat härjatõug) *'sirkase* 'ärjäd, *Venemalt* 'tuodi, kus nied *'sirkased* 'kasvavad, sinise 'karvaga, 'pitkäd 'sarved Lüg; Küla 'rahval *'sirkaseid* ei õld, nied õlid 'suured 'allid 'ärjad Jõh; vanasti olid suured *sirgatsid*, nendega 'künti Mär; Meie künniärjad olid pailu 'pissemad kui *sirgatsiärjad* Han; sa oled niikui suur *sirgatsi sõnn*, aad oma 'jõhni; *sirgatsi sõnnil* on pia 'püsti, ei 'kuula sõna Kei; *sirgatsi pul'lid* on pika kehaga Juu; *sirgatsitel* olid 'küindra pikkused sarved JMd; *sirgatsid* olid vanasti künniärjad 'mõisades, olid välismaalt 'toodud Pee; 'sirkase ärjad, al'lid, suuremad kui meie omad VJg; *tsirgasse* 'sarvedest õlid jahipasuad MMg; *Tsirgasele* panti rõngas ninasse Plt; *tsirgasi* 'umma' tõösõsugumadsõ, 'haabjadsõ' Rõu; *tsirgassõ* härg om 'võõramaa härg, ollõv 'väega suur Plv; *tsirgaski* härä?, hah? Se

2. (ilusast, suure kasvuga olendist) ärg nagu suur *sirgast* Ris; see lehm on ilusa kasuga, nigu *sirgass* Lai; ilus obene oli ehen ku *sirgats* kunagi Trv; näguss inimen om ka *sirgats* Krk

sirgats² *sirgats* Han, 'sirgats Kuu VNg, g -i; *sirga|ts* g -tsi Trv Krk vibalik Küll sa oled üks 'sirgats, 'peened 'kindud 'jusku 'pilpad Kuu; Poiss kui *sirgats* pikas kasun Han; Säändse *sirgatsige* om ää tantsi Krk

sirgats³ *sirgats* g -i Jür JõeK pulgamäng *sirgats*, 'pändi puupulk ja teisega 'löödi 'peale Jür; poisid lüövad *sirgatsid* JõeK

sirge *'sirge* R eP('serge Lälö) M T, 'sirrõ V, 'sjõrgõ Khn

1. ilma kõveruste, jõnkude või loogeteta; otse kulgev 'Sirge 'nindagu tikk Kuu; kasetohust 'niisukesed 'korgid, mis [võrgu] 'sirgena pidas vie pääl VNg; ükskõik, on sie 'piibuvars kõver ehk 'sirge Lüg; Oli ilus poiss, 'sirge ja 'sihvakas kui osi IisR; Soe oma juused sirgeks Jäm; Köht oo täis, muud kut paneme kondid sirgese (viskame pikali) pilt Kaa; sellest 'sirgest puust suab küll tehja Vll; Kenad ehituspuid, pitkad 'sirged kut viled Põi; 'sirge seljaga mees Muh; 'sirge kut küinal Emm; isa 'lindab 'sirge kaelaga, emal on kõver (luikedest) Noa; kroonusse 'võeti ikke 'sergid mehi Mar; ajas sel'la 'sirgeks Kse; ma olin küll noorelt 'sirge Mih; Kuusõpuu iä 'sjõrgõ adra 'va'rsa tehä Khn; Ei ole mitte 'küiru sel'las vana inimesel, 'jusku püssiraud 'sirge Hää; ei saa [ennast] 'sirges Ris; peaks ma ka natuke 'sirgemas 'soama, alati ole nii kõberas Juu; kaks 'sirged puud JMd; pikk 'sirge inime Koe; 'sirge nagu siuk muas teine sial Kad; käi kõveras, enamb 'sirgelle ei saa Rak; 'tõmba nüör 'sirgest Iis; 'sirge tie Trm; pikk 'sirge mees nagu latt Lai; jõel on rohised 'kaldad, mõnest kohast on kõverik, mõnest kohast 'sirge Plt; 'sirgid [küünlaid] tetti vormin Hls; temäl olli libeve ja 'sirge 'juuse, nüid akkass kääbress kasume; ma 'raisi 'sirgit 'teibit Krk; tuvvass mõtsast kõjo ja pajo 'vitsu, mes vähä 'sirgema om Ran; mõni inimene om surmatunnini 'sirge ku pird Nõo; 'sirge kihäga elläi Plv || Püsus sirge olemisega (kohtlane) mees, äga tema naljast aru äi saa Kaa

2. tasane, sile kui Tammikust 'tulla, akkab 'sirgem maa, saab obusega üle Sim; 'tõmma lina 'sirgess, muedo_o kõrsod sijs Kod; ligeda palaja piat kättega kõik' iluste 'sirgess 'kiskma Nõo

3. selge, klaar, puhas 'sirge liem, ei sies midagi VNg; 'tõises 'kaivos on ilus 'sirge vesi; 'keidän, kuni vesi lähäb 'sirgest Lüg; See otsus oli lõplik, änam edasi kaevata äi saa, maksa ää ja 'sirge Põi; Mie tegi sotid 'sjõrgõks Khn; nüid tahavad 'sirged libedä, siis [saab] 'riided 'pustass Kod; meil asjad kõik 'sirged Plt || virge, ergas no_m niu 'sirgõp, vahest paranõss; lei 'sirgõpass, uni tükke vägehüsi manu? Har

4. vedel 'Kartuli suppile 'pandi jahu, 'muidu jäi 'sirge supp Jõh

5. piltl (surnud olemisest) Jääb aga [angerjas] 'paariks 'tunniks elejä 'päivä käde, on kohe 'sirge Kuu; kui ka'ss saab [kärbseent], siis ta on 'sirge 'varsti VMr; ommiku viel 'terve mies,

sirgeke

`lõune ajal `sirge HljK; sirgeks tegema ära raiskama Pea see palganatuke mehel sirgeks tehtud oo Kaa

sirgeke *`sirgeke kraasitais ei pal'lo `villu, üts `sirgeke Lut*

sirgel *`sirgel Lüg Vai Krj Pha VII Pöi Muh Rei Var Tõs VMr Kad, `sergel Mar*

1. sirgu, sirgelt *selite magab, jaldad `sirgel Lüg; Käi ikke `sirgel nagu kõik `käiväd Jõh; sie rääbaku `jääbki rippuma, aga `nahka on ikke alande `sirgel (võrgutähisest) Vai; sa_i saa `sirgel `olla, `pulkas `olla VII; `Laused pidavad võrgu vees `sirgel Pöi; riie ei sünni `selga aada, põle `sirgel mette Muh; [Juuksed] olid sedasi `lahti ja `sirgel Rei; ei saa nii `sirgel `olla, kui vikatiga niidad Var; poom, mis sial all purje `sirgel `oidis Tõs; `eitsin magama, ei võind `sirgel `olla Kad*

2. siruli, pikali *Kolm tükki olnd `sirgel Krj; siga `olli `sirgel sõnniku peal Muh*

sirgeldama *sirgel|dama Jäm Khk VII Pöi Emm Rei Mär Kse Han Tor Hää Saa(-tama) Ris Hag Juu Koe Trm Plt KJn Trv, -dämä Tõs, -tem(e) Krk; `sirgeld|ama IisR, -ämä Kuu Lüg(-ämmä); sirgõldamma Har; sirkeldämä Puh, `sirkeldämmä Vai; tsirgeld|ämmä Rõu, -eme San; tsirgõld|amma Urv Rõu Vas, -emme Krl*

1. sirkliga mõõtma, joonestama *mend `sinne kajuti `vahtima, nuor mies siel `sirgeldäb, juonlaud ja `sirkeli siel `kaardi pääl Kuu; `kaarditegija `sirgeldäb, saab `sirgeldettust, siis muudku `tõmmab `värvi `selgä Lüg; puutõõmehel tuleb sirgelda Khk; [Tuulikukivi] `pandi lapiti moha ja sirgeldati õmarguseks Pöi; ma sirgeldan ikki, kas ta (riie) annab `väl'la Mär; Mõisa kuhjad sirgeldasid maad Han; `tislärid sirgeldavad Hää; ikki sirgeltse `enne ette, mudu ei mõsta `saagi Saa; sirgeldab, kui ta üht riidet `tahtis teha Hag; siis tuleb [nõul] põhja sirgeldamine, tuleb võtta uuret `müüda, siis soab põhi paras Trm; sirkeldämä kõik `sirkliga, et kõik `õkva om Puh; `sirkliga tsirgõldedess üless ku läga ja ku pikk Krl; esä `naksi paangi perä sirgõldamma Har*

2. kritseldama *Kudagi `viisi ikke mõned sõnad paberille `sirgeldab IisR; lapsed sirgeldäväd muðu `papri `piäle Tõs; mis te sirgeldate (õeld lastele) Koe; Latsõl omma_kõik' ussõ_ja sainaveere täüs tsirgõldõdu? Urv*

3. vaatlema, silmitsema *ta sirgelts tat egäst kül'lest, küll ma sirgelti, kuda `muðu om koet sij kiri Krk*

4. piltl siia-sinna liikuma *Sirgeldas kogu aeg teiste vahel Jäm; `väiksed mustad putukad, sirgeldavad vee pääl Saa; mis sa teeste vahel sirgeldad Juu*

Vrd *sirgendama*

sirgeldis *sirgeldis g -e rahutu inimene Sirgeldis vakka ei seisa Han*

sirgele *`sirgele Lüg Vai VII Pöi Muh Mih Amb/-lle/ JJn Iis, `sergele Mar, `sirgellä Kuu*

1. sirgu kõik lapped *pani `sirgele Lüg; `seljä `nüöriga viad `vergo `sirgele Vai; kui ma `sirgele aa, siis on valu VII; võrgukoer veab silmad `sirgele Muh; ma ole kõber ja `kõõpis, ei saa änam `sirgele Mih; paneme linä kuhugi `sirgele JJn; `tõmbas `enda nõnna `sirgele Iis*

2. siruli, pikali *ma `viskasi `kamre asemele `sirgele VII*

sirgeli *`sirgeli Pha Jaa sirgelt üks `sõudas siis natuke edasi `ühtelugu, et võrk oleks `sirgeli Pha*

sirgelt *`sirge|lt Jõh IisR Jäm Pha Pöi Mih Saa Koe Sim, -ld Jõe Kuu Ran Nõo adv < sirge Poiss `kondib `sirgeld ku tikk Kuu; latid oo `sirgelt teevaste vahel Pöi; inimene peab `sirgelt `käima, siss on noor Saa; `sirge nagu püssiraud, `sirgelt `astus Sim; obesel om jala ärä `aetu, ei ole `sirgeld maan nigu terve jalg Nõo || piltl `Räegi iluste `sirgelt oma jutt ära IisR*

sirgemini *`sirge|mini Muh, -mine Kad sirgemale kammi `juussed `sirgemini Muh*

***sirgendama** *sirgendamma Lüg, sirgendeme Hls sirgeldama mida `asja sa nüüd `sirgendad paberi `mustast Lüg*

sirges *`sirges Jäm Khk Kaa Pöi PJg Juu*

1. sirgelt, sirgu Riigitud riie `seisas `sirges Kaa; mõni käib kõberas, mõni käib `sirges PJg; poomvilla lõng, see sai `esti rasvaga ära tõmmatud, et ta `sirges seesab (küünlatahi tegemisest) Juu

2. siruli värsind ee, `sirges maas Khk

sirgest, sirgesti `sirgest Hlj VNg Lüg Vai Pöi Mih KuuK Kad Krk, `sirgesti Khk Kaa Lih, `sirgeste Mar( `ser-) Juu sirgelt, otse parun ajas taga meid, tuli kohe `sirgest `meie `pääle VNg; kie `terve luom on, siis `seisab `sirgest Lüg; `kipliga võis otse `sirgest `muljuda Pöi; mõni keib nii `sergeste et Mar; soldat `seisis `sirgeste Juu; nüeri järele laud [müüri], ega sa muidu `sirgest sua KuuK; sa piat `äste `sirgest `säädme Krk

sirgnema `sirgne|ma Rei, -mä Kod sirgnema tohod `pantse `sirgnemä, kivid `piäle Kod

sirgu `sirgu IisR Khk VII Rei Phl Mär Var Tõs Aud Tor Hää Saa Ris Juu Kod Lai M TLä Kam Ote Rõn San Plv Vas Räp Se

1. sirgeks; sirgena viimase silma `sisse paneme kuitsiga, peab võrgusilmad `sirgu Khk; `tõmba `ästi `sirgu Rei; ajab ennast `sirgu Mär; priit, mis sialt ülalt `otsa [purjel] `sirgu aas Tõs; Kui kangas `olli ära vanutadu, siss `veeti `sirgu Hää; ajab keha `sirgu Ris; `panti kivi lavva `pääle, sij `litsuss temä (kanga) siss `sirgu Pst; änd om marukoeral läbi `jalge `sirgu Krk; pidid üttele lugu küürakeli olema, kona sa `sirgu said (viljalõikusest) Ran; jala valutiva, küll mä siruti neid `sirgu ja tõmmassi `krõnksi, midägi es avita Nõo; ei saa `sirgu `aada ennäst kudagi Rõn; pikk nüüj `ol' `sirgu ära `viidi, siss `löödi laft jõkke `sisse (vintsi tegemisest) Räp

2. pikali, siruli pidime korra `sirgu minema VII; karu tõmmanu lehma `sirgu maha Hää; `sirgu olles saab puhata Saa; `sirgu õled visanud Kod; luum olli `sirgu mahan Krk; mine? panõ `hindä `sirgu `veitkesess aoss Plv || pilt (ära suremisest; ära tapmisest) `Selle aja `piale on minul juba `koivad `sirgu `aetud IisR; leitse, mis inimese `sirgu võib võtta Lai; om tõise `sirgu `panden, mis muud, ku vangiravva saa iki Krk

sirguma `sirgu|ma Kuu Hlj VNg Lüg(-maie) Vai Jäm Khk Kär VII Muh Emm Rei Vig Kse Tõs Tor Hää Saa Ris/-go-/ Juu JMd Ann Koe Kad VJg Iis Trm Kod Plt KJn Trv Puh Nõo Rõn, -mma Har Rõu Plv Se, -me Hls Krk San; `serguma LNg Mar/-go-/

1. kasvama sie one `kaunikeste `sirgund, oli `kaua `põnnis VNg; vili `sirgub `väljä pääl, kui `vihma tuleb Lüg; laps `oige `suurest `sirgund Vai; linad `sirguvad üsna joonega Khk; las `sirgub veel mõne `uasta VII; nüid ta oo juba meheks `sirgun Muh; küll sa oled aga suureks `sergond Mar; vili `sirgub, kasvab `jõutsaste Tõs; peas ta (vasikas) ometi veel `sirguma Saa; puu ajab oma kasu `väl'la, `sirgub edasi Juu; `sirgus pikaks meheks JMd; las nad vähä `sirguvad VJg; enne pia `loomist `sirgub [lina] kõige `rohkem Trm; eks tä ike `sirgu, nuur laps Kod; sõl'med tulivad `sisse, siis ta ei saa `sirguda (viljast) Plt; vili `sirgussilmä nättän periss; tubli mehess `sirgusi Krk; anna parembat `süüki `põrstele, küll na siss `sirguva Nõo; pia no\_noorõ\_latsõ\_ `sirgusõ? Har; omma `häste `sirgunu? Plv || pilt kevadi `sirguvad päevad kordkorralt pikemas Saa

2. sirgeks minema Lase see palitu `sirguda vähäkäse Kuu; look `sirgub ee, pannasse pailaga kogu Khk; Märg kangas `aeti `kangapoomi pääl üles `sirguma Hää; look `sirgund äraje Trm; `kangal mõness kottel olliv londi sehen, sõss `sirgusi `välä Krk; nüid saava põlve `sirguda veedikene, `isten jäävä `kangess Nõo; latsen olli tsäpär pää, aga ära `sirgusiva Rõn; aja? lang kehä `pääle `sirgumma Plv

sirgus `sirgus Jäm VII Pöi Emm Rei Mär Var PJg Tor Hää JMd TÜR, `sergus SJn

1. sirgena, sirgelt Siga oli maas, jalad `sirgus Jäm; nõör on `sirgus Rei; `Lõngadele `pañti teene kõrend alla, siss lõngad `seisid `sirgus Tor; rõhtaed, puud sedasi `sirgus TÜR

2. siruli on seel `sirgus maas Emm; kõik\_se `õntsa kevade on ta `sirgus maas olnu Hää; `sergus `ol'lin maas SJn

sirgu-sorgu sirgus, sirgena pikali mahan, pää ja jala `sirgu- `sorgu Krk

sirgutama `sirgutam(m)a Lüg; (sa) sirgotad Kod

1. sirtsutama laps `ühte `puhku `sirgutab, emä `kõnnib `nuustik kääs Lüg

2. *mes sa sirgotad ja käid `müüdä seenä `jääri (öelnud mees tuulele), nõnnaviisi tämä manas Kod*

sirgõdõ otse, selgelt [ta] `naksi `õkva `sirgõdõ kõnõlõmma, es kõnõlõ pudistõ Har

sirgõhe sirgelt `sirgõhe omma `rõiva[?] sāläh; sirgõhe om maah, om `hindä pikkä ajanu[?] Plv
siri¹ siri tall siri, `veikene vuonakõnõ Lut

siri² krässus (habemest) tol `oll'i kasvatedu siri abe, mia es taha ärä tuta; `juusse om säbärä, aga abe om siri Nõo

sirima sirima(ie) lippama `juokseb `õige tulist, sirib Lüg

sirin¹ sirin Trv, g -a VNg Lüg IisR Jäm Khk VII Muh Emm Rei Mar Mär Kse Tõs Hää Iis Trm Plt SJn, -ä Kuu Khn Kod TLä, -e Hls Krk; n, g sirinä Vai

1. putukate, lindude tekitatud heli Küll on sügüsütte sidä kuldnokkie sirinä, ku sie ärämenu hakka Kuu; `linnud `laulavad `ninda\_t sirin taga Lüg; Kui rohu `tirtsude sirina juba `kuulma akkab, on suvi ka läbi IisR; `lindude sirin Khk; iga `õhta oo `sõuke sirin `lahti et (rohutirtsudest) Muh; oh seda sirinat, mis siis oli Kse; mõni lind laalab, sirinad kõik kohjad täis Tõs; Rohu `sirtsa on nii paelu, et puhas nende sirin eenamal `ongi SJn; edimäne lind om `lõoke, laulab ku sirin Trv; nuärmkana, õdagu siss lassiva nigu sirin jälle Nõo

2. (muudest helidest) `lapsed kusevad, sirin taga Lüg; oli vaid `kuulla `sirbi sirinä Vai; vee sirinad kuulukse õlema Trm; vesi jooseb ku üits sirin Trv; `reñni `müüdä mahl jooseb `pañgi, tuleb nigu sirin Ran

3. sirinat tekitav varre ja koti suu vahel oli pisike sirin kell, kerikumees keis sellega raha `aamas Mar; panin `väikse sirina kella `kaela Mär

sirin² → sirel

sirina sirinal `sitked nidad, piim tuleb sirina `väl'la, vanal [lehmal] olid `lahked, piim tuli lohena Aud

sirinal sirinal VNg Lüg IisR Khk Kaa Muh Mar Saa Amb Kad Plt, sirinäl Kod Nõo

1. sirinaga kaduksest tule vetta sirinal VNg; võttan sest `suolest `kinni ja `tõmman sene `rasva naa sirinal ärä Lüg; Täna oo päris vihmapiha, üsna valge vesi jooseb sirinal maha Kaa; lõi `träksti selle naha `katki ja_s veri tuli kohe sirinal Amb; silmad juoksevad sirinal vett Kad; nigu vesi jooseb `kostegi sirinäl, siss om teedä, et tõene päiv lääp sadama Nõo || piltl särinal Läheb sirinal põlema, aga `tundis peab õpetaja rahulik olema Khk **Vrd** sirinen

2. siristades kui `vihma tuleb, siis lennod `võtavad ühnä sirinal Mar; riitsik laulab sirinal Saa

sirinas → sirel

sirinen sirinaga `peoge oiad, lased ku sirinen, ku ruttu tahid, siss võtid pulga peris iüst ärä (vedeliku laskmisest nõu seest) Hls

sirisema sirise|ma VNg Lüg/-mma/ Jõh IisR Jäm Khk VII Muh Emm Rei Mar Mär Kse Tõs Hää Ris Juu Amb VJg Iis Trm Vil, -mä Kuu Vai(-mmä) Khn Kod Puh Nõo TMr, -me Hls Krk Hel; sirisama Trv

1. sirinal voolama; nirisema Kali `otsas, nattuکه nagast viel siriseb IisR; vesi siriseb `kraavis Hää; vesi tuleb nagu siriseb Kod; `piimä sirisess `vällä [nõu] siüst Krk; mes sääl maha siriseb Puh

2. siristama (putukatest, lindudest) sittika sirise rohu sies VNg; kui akkab sue, siis `kiurud akkavad sirisemma Lüg; Rohu `tirtsud sirisevad, sügise on `varsti käes IisR; `varblased sirisevad `väljas VII; lind või matikas, see ikke siriseb Tõs

3. sirinat vm heli kuuldavale laskma meitel see va must obu, pole ta `sundimist `tahtand, kui läks, muld sirises ees Khk; kell siriseb, peab `tõusma Mär; silgud sirisesid tule peal Juu; sirbid sirisevad käe VJg; sirise, sirise sirbikene, kõrise kõver ravvakene rñvl TMr || piltl (rääkimisest) mis sa paegal sirised `tühjä Mar

siristama sirist|ama VNg Lüg IisR Vai Jäm Khk VII Muh Rei Mar Mär Kse Tor Hää Saa Ris Juu Jür Amb JMd Pee Koe VJg Iis Trm Äks Lai Plt Pil Trv, -ämä Kuu Lüg(-ämmä) Tõs Khn KJn Puh, -eme Hls Krk Hel; sirissämä Kod

1. sirinat tekitama, sirisedes häälitsema (putukatest, lindudest) *'kilki sirista 'ahju prao vahel VNg; roho 'sirgad üppavad 'eina sies ja siristavad Vai; ommingu enne 'valged 'aksid [linnud] siristama VII; 'varblased siristavad, kas tuleb 'vihma või Mar; linnud paelud siristäväd Tõs; linnud tahavad siristada Saa; 'varblased siristasid oomiku vara Juu; mets aljenda iluste ja linnud siristasivad Amb; juba lõevoke sirissäb 'taeva all Kod; 'rästä pojad jo siristäväd KJn; edimäne lind om 'lõoke, tuleb kevädi 'väl'lä ja siristap Trv; 'varblase siristese, 'vihma nakass tuleme Hel; linnu siristivä puu otsan Puh || (mingist tegevusest, millega kaasneb vastav heli) siristame (praeme) natuke liha Äks; kamm lükati [juustele] 'alla, siis kammi pialt 'kääridega siristadi Lai Vrd siritsemma*

2. sirinal voolata laskma (hrl kusemisest) *'pangi sirista 'juossa VNg; Laps käis pottil siristamas IisR; poiss siristas ukseedise täis Saa; sirissäb kuseda Kod || tibutama tuleb üks pisike oog, siristab natuke Pee*

siritsemma siritsemma siristama roho 'sirtsud siritsevad, tia, kas tuleb 'vihma või; lina 'västrik, ise pisikene lind, aga 'ninda siritseb Lüg

sirk¹ sirk g sirgu Iis Trm Hel TLä TMr lind sirgu pueg Iis; kagos illuss sirk Hel; ommuku laalava kõik sirgu; kaas ronib katussele 'sirke 'püidmä Nõo Vrd tsirk

sirk² sirk g 'sirga Kuu Lüg, sirgu HJn, 'sirgu Lüg Jõh; 'sirka VNg, g 'sirga Vai rohutirts Sügüs hakkab tulema, 'sirgad jo siristäväd Kuu; sirk 'viskab pikka 'jalgadega roho sies; pali 'sirkusi 'einamal Lüg; 'sirgad 'enne 'vihma 'laulavad puus Vai; pane al'li 'perssega sirk onge 'otsa, kohe kala võtab HJn

sirkama 'sirkama Lüg(-maie), da-inf sirgata Jäm Khk Kär Mus Kaa Krj Pha VII Muh Han; 'sjõrkama, da-inf sjõrgata Khn jooksmas, lippama 'sirkab menemäie Lüg; Sirkas mo ees ära Jäm; koer läks sirgates Khk; nee 'sirkavad vahel sii õuet kaudu nõnda et Krj; Jänes oli nii kange sirkama, et koer es saa lisigi Pha; kus sa_s nüid 'sirkad 'jälle Muh; Kas sa oled põtru sirkamas näin Han; Lapsõd panid sjõrgatõs 'metsä kohe Khn

sirkane 'sirka'ne g -se (pikakoivalisest inimesest) Suur poiss, pikkad jalad tõsel nagu 'sirkasel; Läks pikka 'koibidega nagu 'sirkane Jõh

sirka-virka risti-rästi 'murtud suured puud, sirka-virka lähvad Koe

sirkel 'sirkel LNg Var, g 'sirkli Kuu Lüg Jõh Vai Jäm Khk Kaa Põi Muh Emm Rei Kse Han Tõs Tor VJg Trm Kod Puh Nõo, -e Mär Hää Ris Kei Juu Plt KJn Trv Hls Krk Ran; 'tsirkel g 'tsirkli Kam Rõn; n, g 'tsirkli San Krl Har('sirkli), 'tserkli Rõu Plv Se

1. joonestamis-, mõõtmis- ja märkimisvahend 'sirkliga, ku akkad puu 'riista tegema, tuleb teha põhi 'ümmargusest; 'kaarditegija 'sirkliga 'mõõdab kõik ja rehendab Lüg; voda 'sirkliga mitta, 'muidu_i saa 'tehtust Vai; 'sirkliga tõmmetase kiha põhi ümmaruseks Khk; 'Ambad mõõdeti 'jälle kõik 'sirkliga 'sisse, kõik vahed õhesugused Põi; 'sirkliga tõmmatse kõik asjad 'sirgeks Muh; puutöö tegijatel oo 'sirkled Mär; 'Sirkliga mõõdetse maad, need oo maamõedu 'sirkliid Han; 'sirkel oli puust 'tehtud, piält oli koos, alt köis laiali Tõs; tüüimestel tollipuud ja 'sirkled Hää; kui mo isa tegi püti 'põhja, 'sirklega 'tõmmas kriipsu ette Juu; silm on 'sirkel ja nina 'vinkel (silma järgi mõõtmisest) VJg; 'sirkligä tieväd alate põhjad 'väl'jä, moeto ei sua ümmärgune Kod; 'sirkle jarel mõõdetasse KJn; 'sirkelt vaja 'kuskilt tuuva Krk; 'sirkel om kate araline Ran; 'sirkliga olli sõõr tõmmatu Nõo; 'tsirklige 'veetäss jutti San; 'sirkliit om vaia sirgõldamise jaoss Har; silm 'tserkli, nõna 'vinkli, tä tege kõik 'silma 'perrä är² Se

2. kellasuuti 'sirkle, tõine näüt 'aiga, tõine vedä tõist ümmer; tunnil (kellal) olli tõine 'sirkel ärä kadunu Krk

sirkeldämä → sirgeldama

sirkmä 'sirkmä, (ta) sirgib saalima, edasi-tagasi käima mes sa sirgid sedä külä vahet; tämä küll sedä vahet 'sirknud Kod

sirkstik descr Püistas nõolaga sirkstik Kaa

sirku, sirkus siruli, pikali läks ula 'alla 'sirku; kukkus maha ja jähi 'sirku; 'ollid 'ölge peal 'sirkus Muh

sirlama `sirlama tilkuma `Lehmä `tissid `sirlavad, kui `lüpsüaig üle `lähteb Kuu
sirm¹ *sirm* g *sirmi* Muh Hi Mar Tõs Tor Saa Ris Hag Juu Jür JMd Koe VJg Iis Trm Kod,
sirmi Kuu Rld(n `sirmi VNg Vai); *sirm* Ote Har Vas Se, g *sirmi* Hää KJn San Kan Krl Räp,
sirmi Jäm Khk Kaa VII Mär Kse Han Lai Plt Hls Puh

1. kerge teiseldatav vari (nt voodi ees) `koikad õlid ja siis `tõmmas `sirmi ette Lüg; asemede
 ette pannasse `neoksed sirmid Mar; *Sirmi* tõstetakse, kus nagu oleks vaheseina tarvis Han;
 magavad *sirmi* taga Juu

2. a. vihma- või päevavari Pärast enamb `päeva iest oma nägu `sirmiga ei `varjatud IisR;
 Täna oo sajune ilm, peab *sirmi* käde vetma Kaa; Veta mo *sirm* `seltsi Rei; ta sai märjaks, tal
 polnd `sirmi ligi Mär; *sirm*, päävägä oo piäl; `vihma akkab sadema, ma võta *sirmi* koa `juure
 Tõs; vihma `vasta ka *sirmid* Hää; Pane aga *sirm* pähe, ta akkab ju praegalt sadama Jür; kui
 `vihma sajab, siis `võeta *sirm* `peale VJg; võta *sirm* kah üten San b. lambivari suur laelamp
 õli, `niske *sirm* õli viel piäl Lüg

3. mütsinokk `miestel oli nie `sirmid ies VNg; Ludumüts oli ka `sirmiga IisR; mütsil oo *sirm*
 ees Khk; meeste sui `mütsidel oo *sirmid* Mär; pani mütsile uue *sirmi*, vana *sirm* lagus ää Tõs;
sirmigä müts Kod; mütsil om must `väike *sirm* Puh; mehe\_ `kanva² *sirmigä* kübärit Kan; kübärä
sirm `kaatski_ lännü² Har

4. kate saani eesotsas `saanidel käis `enne *sirm* ies, et obone ei `luopind lund ega sitta `vasta
 `silmi Lüg; Suanile tuli ette piasse *sirm* teha Trm; *sirmiraud* om `ümbre saani *sirmi* Räp

sirm² *sirm* sirvilaud – Plv Vrd sirv¹

sirmagilla siruli olen `vuodes `sirmagilla Kuu

sirmama `sirmama paistma – Kad

sirmi|lauad pl sirvilauad meil on viil `praegu taga laua pial sirmilauad Ksi

sirmuss *sirmu|ss* g -se nõelatais ma aa pikä *sirmuse* `perrä, sõss saa õmmelte kava `aiga;
 anna mul nõgla `perrä üits *sirmuss* `musta `niiti Krk

sirotoõllõma → sirutlema

sirp *sirp* g *sirbi* Muh Hi hajusalt L, Ha Amb Tür VMr VJg Iis Trm Pal Plt, `sirbi R(n `sirpi
 VNg Vai); *sirp* Vas, g *sirbi* Hää JMd Koe Sim Kod MMg Äks KJn, *sirbi* Sa Mär Saa Juu M
 TLä TMr Vön Rõn viljalõikusriist `ammastega `sirbiga `leikasin mina; `sirpi viseti, kene *sirp*
 `kaige `kaugemale läks, sai mehele VNg; võtta ikke `ommiku *sirp* pihu ja `lõika `terve päiv
 `küürakälli Lüg; *sirp* peab ikka olema, egas kuhas ep saa vigadiga läbi Jäm; ma löi *sirbiga*
 tüki sõrme `otsast ee Khk; *sirbi* terale täkiti `ambad `sisse Kär; *rugid* sai ikka leigatud vahe
sirbiga, odrad said nüri *sirbiga* `kistud juurdega maast üles Pha; enne õsuti `sirpidega, nüid
 paljast niidetse Muh; `meitel on siled *sirbid* Emm; `roogu lõegatasse ikka *sirbiga* Rid; *sirbid*
 tehakse sepäl Mar; kõber rukkil lõikuse *sirp* Mär; rukkid kõige `enne lõegati `sirpega Tõs; `Vilja
 lõegati `sirpegä, nüüd lõegatassõ `ruõga üksi viel Khn; kui *sirbil* `ambad ära kulusid, siss `lasti
 uued lüia Saa; `võtsid `piusse ja *sirbiga* `lõiksid läbi piutäis aavaldes HMd; Iga sepp `sirpa ei
 soand `tehtud koa Kei; *sirbid* `väl'le ja akkame põllule minema Juu; *sirbid* said kokku korjatud,
sirbi teravad otsad pihusse, siis visati neid `sirpa (teat komme viljalõikuse lõpus) Amb;
 panivad täna *sirbid* `sisse (lääksid lõikama) Koe; *sirbil* olid `ambad sies Sim; meil on praegu
 viel `sirpisi Iis; naesed `lõikavad *sirbidegä* Kod; kõverad *sirbid*, peenikse ammastega Äks;
 rügä lõigati, nädäl `aiga `sirpega Pst; *sirp* om joba rüä sehen (rukkilõikus on alanud) Krk;
 rügä põemeti viil *sirbiga* Ran; jala olliva `väl'läpoole nigu *sirbi* jälle; vaja *sirbile* minnä `ambit
 `lүүmā Nõo Vrd tsirp

sirpa `sirpa kahv `sirpa, `vergu linast `tehtud; `sirpaga `tosteti kalad `nuodaperäst kottisse
 Kuu Vrd serb¹

sirpama `sirpama Kuu Jäm Muh, tud-kesks *sirbatud* JõeK serbakuga tõstma `Sirpamine oli
 ige `jätli `uoleks ja kui just `rohkema kala `kerral ärä väsüs, eks siis `sirpand moni `toine mies
 Kuu; `oamidega tõsteti kalad pära seest `välja, see olli `sirpamine Muh; `sirpas kohe kalad
 `paati JõeK

sirpiline `sirpili|ne g -se sirpidega (mustrist) senel `riidel on `sirpiline `kirja Vai

sirr¹ sirr IisR Vai Pöi Emm Mar Mär Kei Juu Kad Hls Puh, g sirri Kaa Saa

1. annab edasi sirinat vm heli *Ta_i saa `lehma niasast `piima kätte, `tõmmab sirr, sirr, `lüpsab puol `päeva IisR; Just kut kuulid lasvad õheteise `järke, ise `karjuvad sirr-sirr (pääsukestest) Pöi; tuli [kellukesega] so nina `alla, ikki sirr-sirr-sirr Mar; Riie aeti rulli ümmer vaalika ja lükati kurikaga sirr ja sirr, niikaua kui siledaks läks Kei; mõni lind tieb sirr-sirr Juu; `varblane istub tuomikas ja laulab seal sirr-sirr Kad; sirr läits põleme Hls; linnukese laseva sirr-sirr Puh*

2. sirinat tekitama Kui kanapojad magades sirri lasevad, see olla neil unelaul Saa || (kusemisest) *Noh lapsed, keige niid sirril ää; Tüdrukud läksid õue sirrile Kaa*

sirr² sirr Hlj Kaa, g sirri Kāi lurr vedel sirr Hlj; *supp nii vedel kui sirr Kāi*

sirr³ sirr Jõh; n, g `sirra VNg vurrkann tien `lapsele `sirra; laps `mängib `sirraga VNg; sirr siriseb Jõh **Vrd** tsirr

sirra¹ `sirra laugiline hobune `sirra, `alli obune ja `mustad pläkkid `perse pial VNg

sirra² → sirr³

sirrem *sirrem* g *sirema* linakimp *sirrem, timmä `suitass* Lut

sirr|jurr vurrkann *Laps `mängib oma sirr `jurridega* IisR

sirr-sorr annab edasi lüpstava piima heli *`lehmä `lüpsämine on sirr-sorr, sirr-sorr Lüg; Kui `lüpsi`ammet `selge, `juokseb piim `lüpsiku `sirgelt sirr-sorr IisR; `lüpsas `lehma sirr-sorr Khk; piim jooseb sirr-sorr Muh; `lehma saab `lüpstud sirr-sorr Emm; piim jooseb nõue `sisse sirr-sorr, sirr-sorr Tõs; lähen sirr-sorr tegema (õeld lapsele lüpsma minnes) Ris; `lehmä nüssets sedäsi sirr-sorr, sirr-sorr Krk*

sirsakas *sirsakas* turtsakas ää *ole sirsakas Jür*

sirsitama *sirsitama* jonnima *laps sirsitab mis irmus söögi kallal Rap*

sirt, sirti sirt Jõh, `sirti Vai, g `sirdi; `sert g `serdi Jõh vimb `sirdid on punase `oimadega `valged kalad Jõh; `sirti, obe `karva kala, nõsõ nenä, `suuremb ku ladika Vai

sirtok → serduk

sirts¹ *sirts* LNg Hää VMr Lai Puh, g *sirtsu* Tor Iis KJn, *sirsu* Muh JMd Plt, *sirso* Kod; pl *sersud* Pee

1. rohutirts *sirsud* aga `lennavad Muh; *sirsud* laalavad, *augustikuus on `kuulda `sirtsude `laulmist* JMd; *meil lähäb jo sirts `põesasse, kui juba üed pikemast lähäväd VMr; nigu sirts üppad `ühte `teisi `kohta (püsimatust lapsest) Plt || pilt väike tüdruk kas minu `sirtsu nägid Plt*

2. varblane – Kod

sirts² *sirts* Lüg IisR Pöi Muh Hää Kei Kod Trv Puh Nõo, g *sirtsu* Rei Saa Juu VJg KJn Hls San, *sirsu* Mär Tõs Jür Plt

1. väike kogus vedelikku, sorts *`Kapsa`taimed piad iluste ära `kastama, mitte `ninda_t sirts lased ja `ongi IisR; anna üks sirts `viina Muh; ma `kallasin ühe sirtsu veel Rei; `viskas ühü sirsu vett Mär; lehm anna `piimä kedägi, tuleb paar `sirtsu Tõs; küsik `laskis õhe sirtsu siia Saa; Tangukupile `pañdi sirts `piima `piaale Kei; Kui juba ühe sirsu `tõmmad, nääd kohe, kui rammus piim on Jür; lahe (lase) puar `sirtso Kod; anna veel üits sirts `viina Hls || (väikesest esemest) *mis ta om kah, `väike nigu sirts* San*

2. annab edasi putukate ja lindude sirtsumist *Müüripäästlane, lennab ja teeb sirts, sirts Pöi; rohutirts teeb sirts, sirts Mär; ti`l luke al`l sirguke `ol`li, laul iks sirts-sirts Nõo*

sirtsakas `sirtsak|as g -a kiitsakas mõni on nagu läbi `sõrmusse `vietud, ei õle `tissisi, ei õle `perse `kannikuid, nie on `sirtsakad Lüg

sirtsama `sirtsama VNg IisR Muh Jür Iis KJn, da-inf *sirsata* Kod sirtsti valama, laskma või viskama *sie `sirti vetta `toisele `vasta VNg; `Putru [on] paks, `sirtsa sugu vett `piaale IisR; ta `sirtas ühe natukese `moole Muh; no mene `sirtsa nüüd (lapsele, et ta pissile läheks) Iis; `sirtsa vett viil tibakene Kod; ta `sirtas `mulle vett `vasta `sil`mi KJn **Vrd** tsirtsama*

sirtsitama *sirtsitama* itsitama, turtsuma *akkavad `jälle sirtsitama; sirtsidab nairda Khk*

sirts|kampsun *sirts `kampsun* sabaga naistejakk – Pil

sirtslane

sirtslane `sirtsla|ne g -se varblane `sirtslane, mes sa tükid teräünniku kallale Kod
sirtsnal sirtsudes, sirinal kil'gid `laulvad `sirtsnal, nägevad `vihma; obune `viskab kust
`sirtsnal Mär

sirts-sorts annab edasi lüpstava piima heli või lindude sirinat *Lehm lõppetab* `piima ära, `tõmmad sirts-sorts, `tiisid `tühjad IisR; täna lennod `võtvad sirts-sorts, sirts-sorts, tea, kas nägeväd `vihma Mär; tibakese annab viil [piima], sirts-sorts ja `valmis Kod; ku `nüśme nakat, `tõmba sirts-sorts Hel

sirts-särts deskri No on ikka inimese akatis küll, vihastab kohe sirts särts Pöi

sirtsti `sirtsti IisR Jür Sim annab edasi sirtsatust *Sel* `lehmal `irmus kõvad nidad, akkatuses tuleb `sirtsti nattukese IisR; kuer kuseb ike iga kivi juures `sirtsti ja `sirtsti Sim **Vrd** sirtstigi, sirtstik

sirtstigi sirtsti kuśik `laśkis `miule `sirtstigi jala pääle Saa

sirtstik `sirtstik Khk Kaa sirtsti; kärtsti `sirtstik akkas põlema Khk; `Tõmbas lehmanisast `sirtstik viimase tilga Kaa

sirtsuma `sirtsuma Kuu Lüg(-maie) IisR, (ta) sirtsub Rei Mär Kse Hää Ris KJn, sirtsub Muh Tõs Jür JMd Lai Plt; `sirtsma Trv Ran Puh, `sirtsme Hls Krk San, (ma) sirtsu, sirdsu, (ta) sirtsub Kod katkestustega siristama kevade on sue ilm, siis `linnud akkavad juo `sirtsumaie Lüg; kanapoeg sirtsub Muh; kilgid `laulvad, `sirtsuvad Mär; tirdid akkavad juba `sirtsuma Ris; kui värvud sirtsuvad, lähäb ilm sulale Lai; kevädi akkab jo tulema, linnuksed sirtsuvad KJn; einäritsiku sirdsuv iki Krk; kui `varblase sirtsuva, siss lääb sadama Ran; ärä `essenu kanapoig sirtsub Puh

sirtsutama¹ sirtsu|tama Khk Tor Saa Ris(sirtso-) Juu Ksi KJn Trv Puh/sirdsu-/ -dama Rei, -teme Hls Krk; `sirtsutama Kuu IisR Vai/-mma/; sirtsutama Mär Tõs Jür Kod Plt korduvalt sirtsama, sirtsudena laskma *Lehm lõppetab* `piima ära, mõne `päeva ikke `sirtsutan viel IisR; küll see lehem sirtsudab kaua (pikalt lüpsmisest) Rei; käib `ühte `puhku kusel, mis sa sirsutad Mär; mis sa sirsutad sest veest, `kalla korruga Tor; kikk `põõsad on koeral ära sirsutud Saa; sirtsotab `riide peal vett Ris; `Kinni `jääjad `lehma sirsutati oolega, et udar rikki ei läheks Jür; mes sa sirsutad kusega, lahe kõhe üks suur sori Kod; vett kõik täis sirsutand Plt; küll nüid sirsuts, venits ja sirsuts pähl tõist (lehma) Krk; sirdsuta raasikse vett Puh

sirtsutama² sirtsu|tama Iis, sirdsu- Nõo; sirsutama Mär/sirso-/ Jür Kod(sirso-) sirtsuma küll näd sirsotasid, nee kanapojad, vana kana jättis näd maha Mär; lind sirsutab õksal Iis; värvud sirsutavad Kod; üits sirk sirdsut siin iinpuul taret Nõo

siru siru IisR Kad Kod(siro) Lai riba `Veike siru, mina säelt `piima `käruga küll läbi ei `päese (kitsast teest) IisR; `tõmbasin `riide sõrvast siru; kaunikene siru oli linu täis, aga ei `kasvand Kad; üks `veike siro jäe viil lõegata Kod; läks oma siruga (eega) edasi Lai

sirukalli siruli, pikali `viskan `õige sirukalli Lüg

sirukeli sirukeli sirukil – Puh

sirukil sirukil Tõs Hää Juu JMd SJn Hls, sirokil Mär siruli, pikali tä oo `aige, päris sirukil moas kohe Tõs; *Avid ku malgad sirukil* Hää; naised `põhkus sirukil SJn

sirukile siruki|le Muh Mär Tor JMd Hls, -lle Hlj Jõh IisR Vai Juu Kad VJg Trm KJn siruli, pikali `õhta `riided `seljast `väljä ja muudku sirukille Jõh; tämä maga sirukille `vuodes Vai; nad oo kõik sirukile maas, `puhkavad sööma `peale Mär; `viskas sirukile JMd; kuumaga on luomad sirukille muas VJg; `jälle sa siin sirukille maas KJn; ma `tõmba end sirukile Hls

sirukili sirukili KJn San siruli, pikali *Mehed visasid endid murule sirukili* KJn; ma olli sirukili mahan San

sirul siru|l Trv Krk Hel, tsiru|l Ran San Krl, g -li nurg sirul' koeb sõss, ku vesi lämmi om Trv; siruli luissetsembe [kui latikad] Hel; noore latika lastass keväjä tagasi, tsiruli ei lasta Ran

siruli siruli IisR Pha Käi Rei Mär Tõs Saa Ris(-ro-) Juu Jür Kad VJg Iis Kod Lai Pil Vil Ran Nõo San, sirulli VNg, seroli LNg

1. pikali vottasivad `olgide pääl sirulli maas `viina ja pidasivad `joulusi VNg; `Kartasin siruli `jäeda, võttasin `õhta `õige iad troppid `liikvad `sisse (et mitte haigeks jääda) IisR; Kui vähe tööst mahti saab, nii ta ennast siruli paneb Pha; magaja siruli maas Kāi; Koer viskas eese siruli Mar; palavaga on keik loomad siruli, ei tõsta pääd ka üles Saa; `viskasin natukeseks aaks siruli `vuodisse Kad; tüüjnimised oo kõik siruli, näil õli `lõunetuud Kod; jõuluõled olid tuas, lapsed olid kõik siruli `õl'gede sies nagu `põrssad Lai; raha ots (otsas) ja raavis siruli Vil; mia olli süngin siruli Nõo

2. sirgeks; sirgena ai kääd sirulli VNg; jalad siruli, põle kõveras `ühti Tõs; võrk saab siruli maha `pandud [enne kivitamist] Ris; sie juba magab, saba siruli Jür; aja kääd siruli VJg

sirulla siruli, pikali `heinde pääl oli sirulla; ottaned `toise (kupja) sirulla `pellule ja `andaned kohe `ninda et; `Naised on `nindagu `kassid, ühel `päivil sirulla maass (haiged), `toisel `päivil `lüöväd juba `tantsu Kuu

sirun sirun Kam Kan, siroh Se

1. siruli sirun maan Kam; huß siroh Se

2. sirgus `templiaak', mis `rõiva sirun hoit Kan

sirus sirgus jalad on sirus VJg

sirusnik sirusni|k g -ku Kos Jmd Pee Plt TMr, -kku Lüg; n sirusnikku VNg juuksur sirusnikkud `liibivad abemenuge `rihma pääl Lüg; läks sirusniku `juure Kos; käisin sirusnikul `juukseid `lõikamas JMd; ma käisin ka korra sirusniku juures abet `aamas Pee; neid sirusnikkusi tuleb `kiita, kõik `oskavad `ästi abet ajada ja `juusid lõigata Plt Vrd tsirulnik

sirusside sirgu kui sal'l om `pantu sirusside, siss ta `sirgub ärä, om iluss tasane Nõo Vrd tsirusside

sirutama sirut|ama Kuu VNg Lüg Jäm Khk VII Muh Mär Kse Tõs PJg Tor Hää Ris HMD Juu Jmd JJn Koe VJg Iis Trm Kod(siro-) Lai Plt Pil KJn Trv TLä Võn, -amma Lüg Jõh Vai V(siro-), -eme M San, -emme Krl; sirudama Hi; serotama Rid Mar Mih

1. a. sirgu ajama `lähma `tüöle juo, nüüd one `seljad sirudettu VNg; `lõiku ajal tuleb `kõige `rohkemb `selga sirutada, `ühte `puhku õled `küüräkälli Lüg; sirutad kee `sirgeks Khk; sirutas süngi otsalauad `lahti VII; ei tea, kus ta nüüd enese `sõrgu sirutab (pikali on) piltl Muh; Ma sirudasi natust oma `kontsid Rei; sirutab oomiku oma `liikmid Mär; las ma siruta `selgä vähä Tõs; krambildega olin ädas, kui ma terake sirutasin HMD; pean vahest `sel'ga sirutama Juu; sirutan ennast, muidu jään kõverast VJg; sirakile muan, piäd ja jalad ärä sirutand Kod; kaits miist istuve maha, sirutave jala vastatsigu Pst; rüä `lõikamise aal ma sirude `sel'gä Krk; ku jala ärä kooleva, siss piät sirutama Puh; mul jäävä kondi `kangess, ma `la siruta `kohte Nõo; sirut `hindä pik'kä Vas b. sirgeks tõmbama `naised sirutavad `niiti, kui akkavad kehäle ajamaie Lüg; mene siruda `kannas `sirgele Vai; kätega sirutasid villasid `riidid PJg; sirutame need linad ära JJn; saba kõis, sellega sirotatse mõrd `sirgess Kod; sal'l om ridsun, kui ta om `väl'lä sirutedu, siss ta jääb `sirgess Nõo c. ära venitama laits sirut end äräde Hls; sa olet ärä siruten, nüüd ädä tulli Krk; pane vüü `vüüle, mudu sirutat kõtu ärä Nõo

2. pikutama; pikali heitma Midäs siel sirudad `jusku isane kass `päivä kääs Kuu; väl'las muru pääl ää sirutada Hää; sial rõugu `varjus ma olen sirutan Ris; sirutan enese pikali Trm; ooda, ma sirute raasike San; niä? sirotasõ `pääle söögi Plv

3. kellegi või millegi poole pikale ajama; ulatama Sirut `kaula `nindagu obune rogaküinä `puole (uudistajast) Kuu; `santi siruta käsi `sinne puole, kust `andi `anneda Vai; ea, kui midagi sirutatse (antakse) Muh; sirutage käsi pikkäs, mudu ei soa `toitu kätte Tõs; oleks võin ühe pingi sirutada (panna) ukse taha HMD; ta sirutas `mulle käe ja `ütles: tere söber KJn; mea ole iki oma käe `vällä siruten temä `vastu (olen talle ka andnud) Krk; siruta hennest `häste pik'kä, siss `saadõ kätte Har; mina siroti umma kätt sinnäpoolõ, kos tä (näkk) ol'l Röp

4. väljendab tegevuse hoogsust see sirutab nõnna kasuda et Muh; näe kui serotab `menna Mih; kuer sirutab jänese järele Trm; sirute nüid, sa piat kikk kotuse läbi `käimä Krk; uüt sirutess edesi Hel; ta sirotass kõvastõ, ta om `väega kõva `juuskja Röp

sirutis

***sirutis** p *sirutist* Pee Lai sirutus, sirutamine *annaks jumal vihmakes*, *siis saaks sel'ja sirutist* Lai

sirutlema *sirutlema* Kuu Rei, *sirrotõllõma* Plv Vas Se (venitades) sirgu ajama *kõik aig sirotõlli* 'hindä Plv; 'jalgu ka *sirotõllõss* Se

siruvalla sirgu 'panke no kangass *siruvalla*? Plv

siruveli siruli *Satte puu otsast maha ja olle tük aiga maan siruveli* Nõo

sirv¹ *sirv* g *sirvi* sirvilaud *sirvi*? omma lavvost Plv **Vrd** sirm²

sirv² → serv

sirvillauad kalender kimpuseotud lauakestel üks *kalender* 'kandis nime *sirvilauad* Käi; *sirvilauad* oli *kallender* Nis; *sirvilavva*, *üits vana* 'aigne *kaalender* Pst **Vrd** sirmilauad

sirvima 'sirvima, (ma) *sirvin* Jür JõeK Amb JMd Koe ViK IPõ KJn, 'sirvin Hlj VNg Jõh IisR; 'sirvimä, (ma) 'sirvin Kuu Lüg Vai; 'sirvmä, (ma) *sirvi(n)* Kod Hel; 'servima, (ma) *servin* Ksi

1. lehitsema, lappama; sorides vaatama *ühe* 'kerra 'sirvisin neid vanu 'kirju Kuu; *kaupmies tule*, *siis* 'sirvida ja vahida 'kaiki 'asju VNg; 'Andis 'raamatu 'lastele 'sirvida, nüüd 'puoled lehed 'lahti IisR; mis sa sirvid, lue Amb; *ega temal muud ole*, kui sirvib aga 'kuardisid Kad; *ei osta kedagi*, sirvib aga VJg; *sirvib ja lõhub raamatud*, *taha lugeda kedagi* Trm; *poi'ss*, *ku tuleb*, 'viimse ku raamatu sirvib läbi Kod; *Sirvis raamatu lehti* KJn

2. silmitsema *Peremihe silm* 'sirvi tüö üle Kuu; 'sirvib aga 'tütrukuid VNg; 'sirvisivad minuda Trm; *servib aga teese* 'riidid Ksi

3. soastama lõngad jo sirvitud Trm; *serväss serväni* 'sirvsimä ärä, nüüd *akasima* pakku ajama Kod

sisa *sisa* SJn Vil ööbik *sisa* laalab SJn

sisak¹ *sisak* g -ka *uss sisakad*, *sii mets oo küll neid*, *need on* 'pissed ja mõned oo suured *koa* Mar

sisak², **sisakas** *sisak* SJn Kõp; 'siisa|k g -ku Jõh; *sisakas* Nis Kei ööbik mõni 'ütleb *sisak* SJn

sisalik *sisali*|k Krk KodT Urv, g -ku SaLä VII Põi Emm Rid/-le|k/ Kse Var Vän Tor Hää Saa Ris HMD Hag Juu Jür Amb JMd Koe ViK I Plt KJn SJn Hls Nõo TMr Vön Ote San, -kku Lüg Jõh IisR, -gu Kuu Rei Trv Puh Nõo Rõn Har Rõu Vas Röp Lei(*siisa*-); *sisali*|kko g -go Vai; *siisali*|k Mär, *siissali*|k Kod, g -ku

1. roomaja *sisalik* on 'ussi arst, *ku uss on* 'löödüd, *siis sisalik* pidi 'tervest tegema Lüg; *Terane laps nagu sisalik* Jõh; *märja ajaga ikka pailu sisalikkusi* VII; *Sojutavad sisalikud ennast kivide ja* 'kändude 'otsas, *siis tuleb* 'varsti 'jälle 'vihma Põi; *sisalik*, *ussi* 'moodi, *ta äi tee paha mitte* Emm; *sii pole* 'ühtegi *siissalikk* Mär; *ega sisalik ammusta* Vän; 'metsets 'ussisi ja *sisalikkusi* küll Hää; *sisalike ännad on* 'lahti kül'les, *kui käe* 'pääle paned, *siss lasevad ära* Saa; *väle nagu sisalik* Hag; *sisalikud ei tee kellelegi paha* Juu; *sisalikul tuleb saba kül'lest ää* VJg; *tüdruk pienikene nagu sisalik*; *siissalikul one jalad nagu käpad all* Kod; *nägin sisalikk* KJn; *sisalik om uisa puul* 'velle Trv; *ega sisalik midägi ei tii*, *sisalik mugu jooseb*, *lääp pakku* Nõo; *ku mõtsa all karjaga käisid*, *siss näid sisalikkõ kah* Ote; *sisalik* 'pijñi hannaga, *jala*? all Rõu; *ussaia man ei olõ_nännü*, *sisalikkõ* Vas **Vrd** sisask², sõsalik

2. piklik heinahunnik *Sisalikk* om 'kerge teha, *üits rehatäis pane ültel puult*, *tõine tõselt puult* TMr **Vrd** sisarik

Vrd süsalik

sisar *sisar* g -e sõsar, öde 'pruudi *sisar* oli vahel ikke esimäine 'pruudi 'korvas 'istumas; *miul ei ole sisari* 'eigä 'veljesi Vai

***sisarik** pl *sisarikud* piklik heinahunnik – Var **Vrd** sisalik

sisarus *sisaru*|s g -kse Kuu Vai

1. sõsar, ões 'naised on *sisaruksed* Vai

2. lõimekimp *Ma siun sisaruksed* 'valmis Kuu

3. kangaviga – Vai

sisask¹ *sisas|k* g -ki IisR Kod MMg T; *sisas|sk* SJn, g -ski V, -ski M ööbik *sisask* laalab ilosass Kod; *sisask* järve veeren laul Trv; *sisask* laolab jo `mitma keele pääl, temä om koolitedu nalj Puh; *mia ei ole mitu `aastat kuulu ämp sisaskit* Nõo; *sisaskid* `ol'li siin mitu `paari Kam; *oi sisask laul ilusadõ, lask ku plaks enne San; nigu sisask katõtõiss* `kümne keelega Har; *koh om võsunõ mõts, šaal sisaski\_ `laulva?* Vas **Vrd** *sisa, sisass*

sisask² *sisas|sk* Se, g -ski Hls Krk Hel sisalik *Mea näi ommuku usse pääl sisaskid* Hls; *sisask* olevet uisa `tohter, ku periss pääd [ussil] *puruss ei tapa, sisask* parantevet pää ärä Krk; *sisask, tuu ei purõ?, tuu pakõ ja tuu juusk ka kõvastõ* Se

sisass *sisašs* g `siska Urv Krl Har Rõu Vas Se, *sisasõ* Lei(ši-) ööbik, *sisask tal om katõtõisskümme kiilt nigu `siskal, sisašs* keväjelt laul *katõtõiss* `kümne keele pääl Har; *ma kuuli `siska laulu jo är²* Rõu

sise *sise* Jõe Kuu Hlj VNg Vai Pha *sisse kui aga ing sise jääb* Jõe; *tuul käüb akkunast sise* Kuu; *`trestel `panna `sualika `otsa, kui `aeta `tanjud sise* VNg; *vajosin sise; pane sasi kodi sise* Vai; *kui kaks kolm `korda on juba kujutud, siis pannakse kutsikas ühe silma sise rippuma* Pha

sise|halu kõhu-, *sisemine* valu *ei_tiiä_mis täl viga om, sisehallu iks `kaibass; no om sisehalu `poiskõsõl, näüss, kas sütüss (paraneb) är²* Vas

sisekond *sisekond* Käi Tõs TÜR Puh Nõo Võn San Krl Rõu Se *sisikond kala sisekond* Tõs; *`võeti sisekond `väl'lä* Puh; *ani rasu ja sisekond, ni_j keedeti kotu ärä* Nõo; *sisekond om egal ütél, inemisel sisekond, eläjäl sisekond* Se **Vrd** *sisekund*

sisekund *sise|kund* Urv Rõu Se, g -kunna Vas *sisikond `Pañti tuu suur' sisekund sinnä?* `ol'gi pääle, *šõss nakati soolikit arutama* Urv; *Vasigõ sisekund `añti tsia kätte* Rõu || (kõhust) *sisekund um `haigõ* Vas **Vrd** *sisekond, sisikund*

sisel *sisel* San Krl sees *ma pidi nii pakistõ minemä, aga ma jäi `kaugõss, nüüd om `pükse sisel; lapõrasv om tsia sisel* Krl

***siselmine** pl *siselmised* *sisikond looma siselmised* pandass *`kijbä vette, lastass `kiimä `minna, et veri `väl'lä tuleb* Ran **Vrd** *sisemine*

sisemine *sisem|ne* Lüg Rõu, g -se Khk Mär JMd VJg Iis Plt San, -tse Har; *siseme|ne* Käi Mar, g -se Kse Tor Juu

1. *seesmine sisemine uks* Lüg; *sisemised seinad* Khk; *sisemene `aigus on üks pitkalene `aigus* Käi; *sisemine värk ei ole nii ea (seest on haige)* Mär; *sisemene uks oo `kinni* Kse; *maja sisemene pool on tegemata* Juu; *ega arstid sisemist äda iast ei tunne* VJg; *sisemine kül'g* San; *käänä [riidel] sisemine puul' pääle* Rõu

2. pl *siskond lõigatass `lahkiss ja vödase sisemitse `vällä; Tsia sisemitsist tetti niisama päädikeid, kiä `tahtsõ* Har **Vrd** *siselmine*

Vrd *sisemäne, sisimine*

sisemäne *sisemä|ne* Kam, g -se TMr, -tse Nõo Ote Rõu Plv Röp

1. *seesmine, sisemine temäl (parunil) `ol'li kaks `arsti, sisemäse `aiguste arst ja siss aava arst ka* TMr; *kääneti tõõsipäädi, sisemäne puul' välläpoole* Kam; *sisemäitse `akna?* jäi_ `tervess, *väl'imäitse\_pes* räüss *kõik' purulõ* Rõu; *rasõv tetti nii`muudo, tuu sisemäne sooliko rasõv sulatõdi potih ilma soolata* Röp **Vrd** *sisimäne*

2. pl *sisikond ma võti tsia sisemäitse `vällä* Ote

sisen *sisen* T VLä Rõu, *siseh* Plv Vas Röp Se, *sisehn* Har Rõu

1. *postp sees mis sa paterdad sääl pori sisen* Ran; *linalõmp ollu oma aenamaa sisen* Võn; [põld] *tõmmati viil' trulliga üle kah, sedä`viisi `oiti `rõskust maa sisen* Kam; *`rindu sisen valutess* San; *rüä² ol'li aidan kašti sisen* Urv; *tarõ sisen kõik' tal'v ol'li sängün; ala sa_tuud kellegi kõnõldu, hoia_henne sisehn* Har; *siss `keeti nimä_paa sisehn är² ja_valõti kohe püttü* Rõu; *järv om mõtsa siseh* Vas; *egal ütél ol' uma eloao siseh tarõ ka tettü* Röp

2. adv sees onunaesel `olli kasujass sisen Nõo; inemistel piäss iks inemise süä sisen olema Võn; `kangal sõkut `võlssi, siss om soeammass sisen Ote; nigu kuuma vii `purki kallassi, `olli `plõksti ja mõri sisen Rõn; ol' üts külm kammõr, säääl ol' leib ja söögikraam sisen Urv; mul unõtu `vällä?; taa pää ei pia enämb sisen; suurõrāti `narmõil ei olõ `sõlmõ sisehn Har; ol' sääne kibetka tett riü pääle, inemise magari\_säääl sisehn Rõu; sõrmussil ol'li\_nime\_siseh Vas; `kangal om rõõnõ? siseh Ráp

sisene sise|ne g -tse Kam Plv seesmine, sisemine inemisel kah iks rahu, säl'lä kül'len `kinni sisetsel puul Kam; mis ti aidveereh istut, `tulkõ? sisetselse poolõ (sissepoole); taheti kerikot `värmi välätselt ja sisetselt puult Plv

sisest sisest Kam Ote San V

1. postp seest ain nakass väl'lä tulema maa sisest Kam; viin `tuüdi `mõisist vabrikide sisest Ote; maa ol' nii kõva, et runguli? is pääse maa sisest `vällä Har

2. adv seest tuul ai agana `vällä sisest Kam; sisest valutess San; leib ol' sisest uvvõss jäänü?, es ole? är\_küdsänü? Urv; lasõ viil sisest kuiuda Har; sääne suur puu ol', tuu sisest kaibõti är? Vas; `häelmo? ol'liva_kõik sisest huusikõisi täüs Ráp; sisest võtt vallalõ Se

sisi sisi isaõde, sõtse – Vai

sisikond sisi|kond g -konna Khk Hi Rid Mar Mär Kse Var Tõs Vän Tor Hää Saa Juu Kos Koe Sim TaPõ Plt M Ran Puh Võn Plv Se, -koõna Jõe Kuu Lüg Jõh Vai(n -koõnda) siseelundid vanainimese sisikond on igä eluaja `tuhli silguga `harjund Kuu; Oksendasin nõnda, et pidin oma sisikonna seest `välja oksendama Rei; inimesel oo sisikond ja loomal oo sisikond, kõigil oo sisikonnad Mar; võtame looma sisikonna `vällä, kui loom tapetud oo Tõs; sia sisikonnast lähavad soolikud vorstides Saa; sisikond `võetakse `väl'la, olgu vasikas ehk lammas Juu; [vankrisõit] raputab sisikonna segamine Sim; kui `aega ei õle, siis pannasse [kala] kõige sisikonnaga `kiema Trm; kopsud, maksad ja sitasoolikad, siü on üle pia sisikond Ksi; `piale `joomise sisikonnas kõrvetab Lai; kui sisikond juba `väl'la `võetud, mis tal siis järele jääb, `pal'lad kül'lekoõdid (seast) Plt; vähjä sehen om kivi, vähjä sisikonna sehen Krk; `kiissu ei puhasta `kiäki, sisikond jääb `sisse Ran; kala trään vai sisikond Plv **Vrd** sisekond, sisikund, süsikond

sisikund sisi|kund, sisi|kuõda g -kuõna sisikond sisikuõda on inimesel ja `luomal; miä vodin `luoma sisikuõnad `vällä Vai **Vrd** sisekund

sisimik sisimi|k g -kku sisikond `kopsud, `maksad, südä, nied on kokko sisimikkud Jõh

sisimine sisimi|ne Vai Var Saa Trv Krk(-mi|n), sisime|ne VNg Rei Tõs Vän Hää Hls Krk, g -se

1. sisemine, seesmine sisimine puol on sile, `päälmine puol on karune Vai; ku puu mähäl oli, siis tä `laskis selle sisimise korra `lahti Var; täl sisimene `aigus, valud sihes Tõs; sisimine uús (uks) Trv; kes sedä sisimist ädä tääd, mis sehen ädä või olla; maja om katuse all, sisimene värk om tetä Krk

2. pl sisikond sisimised puhastadi ära ja `pañti kuppuma Saa

sisimuksud pl sisimuksud Lüg Jõh sisikond sisimuksud, `luoma kops, maks ja südä; võtta nied sisimuksud `vällä Lüg

sisimus sisimus g -e Lüg Rei Kse Juu sisemus, sisikond mul sisimus `nõnda `aigetaab Lüg; sisimuses oli valu Kse; sisimused ole kalal ja loomal, sooled ja Juu

sisimäne sisimä|ne g -se sisemine sisimäne `haigus Kuu **Vrd** sisemäne

sisin sisin g -a IisR VII Mar Kse Juu terav susin Sisinaga kadus uús `põesasse IisR; nõnda kut ussi sisin VII; sisin taga, ku läks Kse; uús ike tieb sisinat küll Juu

sisinal sisinal Mar Saa sisinaga uús kui lähäb sisinal, siis karda teist Mar

sising sising g -i purje kinnituskõis sisingiga panna purjud `ümbert `kinni, et tuul neid `lahti ei kisu JõeK

sisisema sisise|ma IisR Khk Muh Emm Rei Mar Kse Var Hää Saa Juu Plt KJn, -me Hls San sisinat tekitama Sisiseb `teine nigu madu, tigidust ja `õelust täis IisR; matakas sisises `põesas

Muh; *uś akkas sisisema* Mar; *pääle uśsi ja räägu ei sisise* 'keinnigi, teised ei mõsta sisiseda Saa; *vesi sisisess pliidi ravva pääl* San

sisistama *sisist|ama* IisR Muh Plt, -ämä Nõo Rõu

1. *sisinat tekitama Vahest tieb kaśś ka sisistamise* 'muodi äelt IisR; *uś sisistas* 'põesas Muh

2. *kurjalt, sisistades rääkima miś tullu purju* 'pääga kodu, *naene sisistānu sääł* 'ümbre Nõo; *O'l nii vihanõ, mugu_sisist* Rõu

sismä 'sismä Rõu Plv Se

1. *röövima o'l'li va kõik puu* 'pal'last 'sismü? Plv; *vanast känevä siśsi?* rahvast 'sismäh Se

2. *hulkuma ta* 'sisjä lihmätük'k, *kāu* 'sissihn 'ümbre Rõu

sisna → atsissina

sisokaine *sisokai|ne* g -se ööbik *joe* 'saares enämiste *sisokaine* 'ellä; *kui* 'suoja 'tullo, *siis sisokaised* 'laulad Vai

siss¹ *siss* g *sissi* KJn VId; *siss* g 'sissi Kuu

1. *riisuja, sõjaröövel siśsi?* 'käve? 'pääle sõa Rõu; *siśsi_siih pal'lo riisi?* ja_tapi? Vas; *siśsi?* 'känevä rahvast 'riismah Se

2. *ihnuskoi* – Kuu

siss² *siss* g *sissi* madu – KJn

sisse 'sisse R eP ('sesse hajusalt Sa Lā) eL, 'šiśše, 'žiśše Lei

I. postp 1. a. millegi sisemusse, sisepoole; millestki ümbritsetuks, varjatuks 'sinne 'Tartumaa 'sisse 'läksivad 'vilja 'viema VNg; *valas* 'piimä 'kausi 'sisse Lüg; *mittas* 'rohto 'püssü 'sisse Vai; *poiss* läks suurema 'sisse (mandrile) Khk; *lapsed pisised* 'pandi koriku 'sisse Mus; 'kallas mannergu 'sisse ölut Jaa; *Pätaka* 'sisse (valmistamiseks) läks tort takku Pöi; *tahab maja teha just sula põllu* 'sisse Muh; *pane ahju orva* 'sisse Phl; *piim sai ää kurnatod pütide* 'sesse Kul; 'toodi 'poodide 'sisse ja siis poest sai jäl 'toodud [vikateid] Mär; *mao seest lähäb sada* 'kortse 'sesse Vig; *sigurisi pannatse kohvi* 'sesse Kse; *nüid läksid inimest laiali kõik, linne* 'sisse 'rohkem Tõs; *Vijurgad, 'seuksed käärad käivad maa* 'sisse Hää; *läksime* 'öunbu 'sisse [peitu] Ris; *sellepärast lõigatakse neil (lammastel)* 'kõrva 'sisse [märk], *et nad ei lähe teestega segamini* Kei; *täna nad läksivad* 'sõnna Arjuma 'sisse Ann; *pukkadral sahad käivad moa* 'sisse Trm; *sibult* 'pantse 'kapsa 'sisse Vil; 'rähmä 'tul'li sil'mänukke 'sisse Ran; 'kangede kül'm ilm 'ol'li, *latse olliva* 'nahku 'sisse mähitu Puh; *mul om üits kirp* 'põkse 'sisse lānnu Nõo; 'lasti tuvva kadajit lānikide 'sisse, *kiļb vesi pääle, siss sai anumile ää magu* Ote; 'pik'se 'leie 'tarrõ 'sisse Har; *ma pañni liha suuļleeme* 'sisse, *siss ei hal'li tõda* liha ar² Rõu; *hopõn* 'võõti iļst är², *jäteti kõgõ* 'kuuymaga mõtsa 'sisse Vas b. (olenditest, nende siseelust või käitumisest) *mis* 'selle inimese 'sisse on lāind Jõe; *ken* 'luoma 'sisse 'tieda VNg; *Kuda mina täma* 'sisse nāgema pidin, *mis* 'nahka mies ta on IisR; *kis teise südāme* 'sesse teab Mar; *kui lojos* 'aige on, *kes teab temä* 'sisse Juu; *ei tia, mis selle kuera* 'sisse on lāind VMr

2. a. viitab olukorrale, seisundile, millesse siirdutakse *sie* 'tütrik saab ka oma elo 'sisse Lüg; *Mool akab kül'm, ma lähe* 'päikse 'sisse Rei; *seetse* 'kümned 'õhöksamad kein, *lāhān kahessa* 'kümne 'sesse Rid b. viitab kellelegi, kellesse usutakse *rikkad usuvad kõik* 'tohtre 'sisse Hää; *ega iga inimese* 'sisse tia kua 'uskuda VMr

3. (fraseologismides) *tule ja valesta* 'mulle kohe suu 'sisse VNg; *kui* 'keegi 'mulle rāägib *just suu* 'sisse (väga lähedalt), *siis kuuln* HMD; *ta lāā* 'uhkusege 'lõhki, *ta ei mahu oma naha* 'sisse Trv; *timä es taha umma* 'poiga jättä_hää 'sisse Rõu

II. adv 1. a. sisemusse, sisepoole, millestki kaetuks; hulka, sekka 'ussid siginevad 'sisse [lihale] Lüg; 'Külvāti rukk'i sieme 'päälä ja siis 'künnāti ark'atraga 'sisse Jõh; *Kruuv ei lähe* 'sisse IisR; *nüüd kahetsesin küll, et jättäsin rūsād* 'sisse Vai; *läksid sõnnigut* 'sisse 'kündama Khk; 'ahne loom ajab kõik 'sesse, *mis ta saab* VII; *pane levale* 'soola 'sisse Muh; 'māāris 'peeļe ja 'kāskis 'sisse ka veel vetta Emm; *kui jee merest ära läks, siis* 'pandi kohe mörrad 'sisse Phl; *valk (välk) löi* 'sesse Mar; *rähä* 'tehti kasest ja pulgad tammest 'sesse Vig; *kebade küntasse kesale sõnnik* 'sisse Lih; *oter oli lühike, niitsi raja* 'sisse Aud; *pakkis aśśad* 'sisse

Tor; 'Seuke 'raske puu, ei võta 'saagi ka 'sisse Hää; lase 'ankur 'sisse Ris; Piad 'vuatama, et 'niidepanemisega 'suasse piivahed 'sisse ei jää Amb; paneme ahjule tule 'sisse JIn; kui pahaad ilmad on, siis lüeb valu 'sisse VMr; kui mõis kraavid 'sisse 'tõmbas, sest saadik on [maa] kuiv Kad; 'enne 'kartuli panekud 'aetasse vaod 'sisse Trm; pal'ju aab 'sisse, süüß pal'ju Kod; meil on [äike] põrutand ka, aga 'sisse ei ole lõõnd Pil; oherdiga 'lastasse auk 'sisse SJn; 'tehtas ahjul võl'vid 'sisse Vil; nüid om kõik tiid täis täedet, nüid vanger 'sisse ei vajo Ran; nii pehme suu, ma vajosi 'õkva põlvini 'sisse Puh; midägi sa tetä ei viisi, aga 'siüiki aad 'endäle 'sisse Nõo; 'pañti vorstipuder 'kiimä, üts tükikene liha sinna 'sisse TMr; tuul' puhub ussest 'sisse Ote; suu pääle tõmmatass kraavi 'sisse Rõn; sattõ 'järve 'sisse Krl; lihalõ lätävä? ussi 'sisse, siss ei süü taad 'kiäkina Har; sakõ pudõr, tsopakõnõ tetti luidsaperäga? 'sisse Vas

b. siseruumidesse, majja 'lehmä sitta 'unnikuid õuv 'ninda täis, et ei saa 'sisse Lüg; Ma 'sisse ei tule IisR; koer ukse taga, lase 'sisse Khk; Pool'kuivand piirg, see ajas 'irmsast läpatist 'sisse Põi; astu 'sisse koa Muh; mehed tulid 'õhta väl'last 'sisse Mih; mine 'sisse, egä siäl kedägi ammusta Juu; 'korstnad aavad 'suitsu 'sisse VMr; kõik ei mahu 'sisse Iis; läts lävest 'sisse ja ilma tere 'ütlemede 'istse pengi pääle Hel; vana kassiroju käib 'sisse sitale Puh; sa let usse 'poikveli 'jätnu, 'kärbläisi voorib 'sisse Nõo; ku 'leibä tetti, siss 'tuüdi mõhk 'vüürüisest 'sisse Ote; mes sa säääl koputat, tule 'sisse Rõn; tiü 'kääjijid olõ ma kah 'sisse 'kutsnu Rõu; ma 'võõrid 'poissa 'sisse ei lasõ? Vas

2. osutab millegi hävimisele lagi õli 'ninda 'vällä mädänd, et 'langes 'sisse Lüg; kui 'nõubud on 'sisse 'vaibund, siis on kõik lämmakil Pha; me õue 'kambril kukkos katos 'sesse Mar

3. osutab mingisse olukorda, seisundisse siirdumisele Kohus tuleb 'praega 'sisse IisR; kirkulised 'lähtvad 'kirku, kut kirk 'sisse lüüste Jäm; kirik oo juba 'sesse läind Mar; kui sajo joone 'sisse võtab, ega ta siis taha muud teha, kui sadada Mih; kirik lüvväss 'sisse juba Krk; kerik pestass 'sišše Lei

4. osutab mingi harjumuse kujundamisele 'Sellele on 'ahnus jo isast-emast 'sisse 'kasvand IisR; meil oo 'loomel 'sisse arjutud, kui päe 'looja läheb, siis mene neid karjamaalt ajama Mih

Vrd sissi¹

sisse- sisse- 'Sisse'küñdi tegime 'suure 'atraga IisR; üks oo 'sesse 'võtmese rohi, teine oo 'jälle 'peale 'määrmese rohi Mar; majal kaks 'sisse 'käiku JMd; 'sisse 'laskemulk pidi olema nii lai, et 'irsi sai 'sisse 'aada, tollest mulgust 'veeti nuut 'sisse; siü ei ole jo 'sisse 'võetav, siü 'surmab ärä (ravimist) Ran; ega uulitsa pääl ei saa 'sisse, 'sissekäik om oovi pääl Nõo; 'sisseminegi 'kellä lüvväss Har

sisse|koe koelõng 'sissekoe, see oli ühü värviga Tõs; Kolmandad takud kedrati linastel 'sissekoeks Hää; ku 'sissekoe om 'laugemb, siss om iluss rõevass Ran; kui 'paklane 'sissekoe 'ol'i, siss ta olli paks ja lämmi Puh; laasikanõ vee ol'i ja oisikanõ 'sissekoe, saiva 'käteräti? ja jalanõo, kah Plv

sisse|poole suunaga sisse, millegi sisemusse minul oli puu 'lüksik ja puutoru 'külles ja siis panivad kadaka 'sinne 'sisse 'puole toru, kus läbi 'kurnas VNg; rähä puu oo kõver, otsad sissepoole Tõs; [uks] käis sissepuole 'lahti HJn; käib teine loderikult 'suapa apsatid 'liapas sissepoole Kad; mõnel on risus 'ammad, ühed 'sissepoole, teised 'väljapoole Ksi; kel 'juuseotsa 'sissepoole, siü om sikke (ihne) Krk; tulge 'sissepoole, siss kõneleme Ran; arsti tunnistanu, et veresüün om lahenu, veri om kohegile 'sissepoole joosnu Puh; Sõss tsusati [sarjale] ülesspoolõ 'puraskiga 'lahe? ja 'pañti säält 'lahkõst tuü lõomõots 'sissepoolõ 'tagasi? Rõu

sisse|tulek tulu, teenistus peremies 'õstas sügise 'põllu 'kartuli, sai üvä 'sissetuleku Lüg; kas see 'veski 'andis sulle iad 'sissetulekud ka või Põi; tea, kui pal'lo täl sedä 'sessetulekud peaks olema Mar; mu 'sissetulek oo tämmu pisike Tor; kellest see 'sissetulek ja raha tuli, 'loomadest ja kohapidamesest Nis; 'Uudes 'mõisas oli piimast suur 'sissetulek ja viinavabrik oli teene tulual'likas Kos; oder oligi see pia 'sissetulek olnd Plt; nooda olliva kuvve mehe 'pääle muretsenu, kõik 'välläminek ja 'sissetulek 'jaotedi kuvve 'pääle Ran; mis sa kolgutad, 'lehmä

sul ei ole, poodist süüd, 'sissetulekut ka ei ole Nõo; timäl ol'l pal'lu 'mõisõid, ol'l pal'lu 'sissetulõkit Har

sissi¹ `sissi Saa Ris KJn Vil M Ote San

1. postp sisse `kallan mak'i ruusi `sissi Saa; tuli `tul'li ahjust `väl'lä linade `sissi ja põles elumaja kiik ärä Vil; pane supp livva `sissi, sõss nakkame `süümä Trv; oks `panti maa `sissi `püsti Pst

2. adv sisse obusele `pantse narits `sissi Saa; `ol'li [tal]u ärä `ostnd ja käsiraha `sissi maksnd KJn; rihaltse värät võeti `lahti, säält `tul'li tuul `sissi Vil; nahk `pastla, viirt `müüdä olli ärä tärgitu ja kabla `sissi `aetu Trv; ei ole `ästi koorit, uisaaugu `sissi jäet Krk; rabe suu, jalg vajub `sissi Ote; tule `sissi San

sissi² `sissi ajama sisisema veeuśs ajab suurt `sissi Mus

sissik sissi|k g -ke siss, sõjaröövel tullud niid siśsiked jälle `riisma Kod

sissima `sissima, (ma) sissi lehitsema, lappama – Khk

sissina → atsissina

sissine siśsi|ne g -dse salalik, kavaldav [ta] om jutulõ ka sääne siśsine Vas

sissis kissis `siśsis `silmadega Trm

sisso sisso lühinägelik Ta sisso, saa ei kirivät kinnast kuta Vas

sista → siista

sisu sisu Kuu VNg Lüg Vai Jäm Khk Muh Emm Rei Mär Vig Kse Mih Tõs PJg Tor Hää Juu JMd Koe VJg I Plt Pil KJn M Puh Nõo San hajusalt V, siso Ris, seso Mar; p sissu V

1. millegi sisemus, täidis `kaasi ei olegi enamb `raamadul, sisu vaid siin VNg; sel `pähklal ei `õlegi sisu Lüg; tie `piiraga sisu `valmist Vai; see oli `valge tuhlis kollaka sisuga Jäm; kojuti peenisest lõhnast sisu `sisse, `kinda sisu Khk; söö sa sisu, ma söö koorukse ää Muh; saia sisu Emm; leivä sesost tehässe lastele pudi Mar; ma söö ikke sisu, `ambad koorukest ei näri Tõs; ümargused levad olid, siis piab paelu sisu olema PJg; lapsed närivad koorukse ää ja sisu jätavad järel Juu; sõi piiraka sisu ää JMd; piiraka sisu üks kõik mes asjass tiid, liha piirak, siäne piirak, anna sisu, kuarikuss ei sua jagu Kod; kui ahi vilets, jäi sisu `toorest Lai; eks viin ole pudeli sisu Plt; `pähkle seni kasvass, ku sisu puha teräss lää Krk; karask `ol'li ää `piimäga süvvä, koorik `ol'li krõbe, sisu `ol'li iki pehme Puh; `poiske leevä kooriku krääbistäb ärä kõik' ja sisu lõisitäb peie vahel kokku Nõo; `pähkme om makuss sisu Krl; `lõika kooriku\_maha', anna sisu `mullõ; pal'lu `tühju `pähkne `kuuri, ei olõ^o sissu sisehn Har; vili om sisulõ hää Plv

2. mõte, tähendus sel jutul põle sisu kedägi KJn

sisukõnõ sisukõnõ Vön Kam Rāp seesugune üts pul'l `jäigi `sisse, sisukõnõ `kiinni kasunu järv [oli] Vön; rõõnd om sisukõnõ vahe kotuss, kes midägi ei kanna Kam; sisukõnõ halb inemine Rāp

sisu|tald sisetald kinjale pannasse sisutall ennem ala, ta ikka õhem Khk; Sisutald oli `lahti tulnd Kaa

sižass siža|ss g -sõ sisalik sižass um jalakeisiga Lut

sita- rooja-, sõnniku- sie on üks sittasorg, must, pesematta inimene Kuu; sitta `argid `enne õlid `puused `argid; ta ei `muistagi paremast tehä, on üks sittakäpp (saamatust) Lüg; Kui `sualikad korisesivad, siis `üaldi, et sitta `sarvik `üiäb `sällisid kokku Jõh; kui laps situb keik `riided täis, siis `eetasse sitakotiks; obu paneb sitakägarad maha; kēed `puusas nõnda\_t sitapoti sañjad Khk; Küll andas ikka kañjutada, nõnda et otse sitamaik suus Kaa; Talli `õmber on kõik üks igavene sitameri piltl Põi; tee eared `ollid sita `jul'ka täis; sitakäru, sellega ma käruta sitta värava takka Muh; Must kut va sitaorik Emm; Peab `sauna tegema, sitarullid juba `selgas piltl Rei; `korjas maast sitakägaru Tõs; lapsel sitarada taga Hää; sa igavene sitakoit, ei taha sõna `kuulda sõim Kei; õue pial on pailu sitalamakaid; suured sitalätakad muas JMd; sitakonksuga rebitasse sõnnikud `kuormast maha Koe; niisugust sitakäppa ära lase ikke kuhugi ligi (kobakäpast) VJg; kui sitajuun kõva, siis on kõht `kiinni; kus mul sita `lähker alles oma jutuga sõim Sim; Lidistab ja mehkeldab, nii et kõrvad akkavad sitavett jooksmas piltl Trm; `vaata, ku

sitaapik

pienikene tämä (jänese) sitapabul on Kod; sitajulk on pikem kui juhn; sitakemmelg `tehtud `nurka ärrale Lai; sitakägarad `loutas [kõvaks] külmetand Pil; kur`g taiutas siin, `valgid sitalarakid `ol`li tii peal SJn; sää! om üits sitalasu mahan Hls; vana sita `süüjä, `seante ihne peremijs sõim Krk; seeniss ku tõesele sitta `pääle `panti, `viidi tõene sita `kuur`ma `nurme Puh; sitakonk `ol`li ütearuline; küll ta `ol`li must, käe olliva nigu sita `laotajal; ega vanast es ole sitapeldikut Nõo; tuu kässiga sita `laotamine võtt pikäpääle sõrmeotsa `katski; sitävedäjä olliva karjalatse Ote; sitarada lätt tiid `müüjä San; sitahangoga kistass sitta `vankri päält `maaha Kan; lauda man omma laja sitalamaka? Krl; panõ sitavaa! `vankrehe, naka sitta `kapstamaa `pääle vedämä; mine `koira sita `mulku sõim Har; tuu suurõ rubölõmisega es saa? `arvogi `ku käe `sisse lei sitakonksi Plv; Olt iks üis sitarehä sõim Vas; ta om kül`l igävene sitakoorig (ihnuskoist) Rärp; timä läis sita `kuur`maga `nurmõ; ta om sita `pel`tkoh Se

sita|apik hapuoblikas Meil põllu `ääres on ermus `palju sitaapiguid Rei

sita|auk päarak; tagumik Sudin sida `augu `vitsaga tuliseks Kuu; perakuul on sial sitta `augu sies Jõh; must sitaouk kut ahjukeris Ans; ma võta vitsa käde, anna `soole sitaangu soone `pihta Khk; suu must nägu suti sitaauk Muh; Raiub puid nenda, et sitaouk käib sisse ja välja Rei; `antud `jälle kolmkümmend [hoopi] setaango `peale Mar; Ing niidiga `kaelas, sitaauk nõõriga `sel`gas (viletsa tervisega inimesest) piltl Han; sitaauk, see oo kõege `rostoim sõna PJg; mitu siiru-viiru `auku käivad `ümmer musta sandi sitaangu = vankriratas Saa; sõeme lepa `mähkä, nii et suud punetasid peas nagu rebase sitaangud Juu; oled ikke vana sitaauk, et selle asja `jälle lohakile `jätsid sõim VJg; ma tahan `sulle `vasta sita `auku `anda (peksuga karistada) Ksi; libeunt sõõnd obuse sitaangu ää Lai

sita|hais sul on sitaais taga Lüg; kas vanapoisi sitaais ep akka ninase `kinni juba Khk; Menel inimesel oo nii kange saksa sitaais järges (lõhnaõli lõhnast) piltl Kaa; sita `aisu peab koa ää kannatama Muh; sita `aisu tuba täis, tee aken `lahti PJg; laseb sita `aisu (peeretab) Ksi; aab üstku sita `aisu taga (otsib asjata) Plt; ega siin sita `aisu ei ole, siin om rohuais; nuu om ammu joba siist ärä, siin ei ole noode sita `aisu kah Nõo; sitaais om nii paks, et `lõika vai vädsega Võn; sitahais om tarõh, lasõ uús vallalõ Se

sita|hunnik rooja-, sõnnikuhunnik Sida `hunnigud riviss `seinä `ääres Kuu; kass on oma sitta `unniku `sängi `alle tehnd Lüg; see eenasaad oo `justku sitaunik Tor; kui `veetakse sõnikud, [on] sitaunik Juu; juba sitaunnikud kesä piäl Kod; vares istub nurmen sitauniku otsan Trv; sia aeva sitauniku pääl `ümbre; sitaunikit olliva kõik sainveere täis Ran; temä visašs sitauniku pääl mõne viglatäve kõrvale Nõo; ais tulõ manu, kas om mõni sittunu vai olõ ma esi `istunu sitaunigu `pääle Krl; minge `laotagõ nuu sitaunigu? ar? Se

sita|häda Surm, sitaädä ja `kruono käsk, `neile ei tõhi `vasta akkada nalj Lüg; `jooskes sitaädaga `metsa Khk; keis `lennas nao setaädä (kiiresti) Mar; mine sitale, kui sitaädä oo Tõs; `kange sitaäda Sim; sa oled nigu sitaäda selle asjaga (hädalises) Lai; sitaäda om ullemb ku kroonu käsk Ran; mul om sitaädä, ma pia `õkva minemä Nõo; latsõl om sitahädä, tuu `poit Har; Sa? olt kah nigu sitahädä mõsunõõri pääl Vas

sita|kiil viimase koorma vedaja sõnnikuveotalgul vahel vädajad kargutasid põllalt tulles `võitu, `ükskid es taha sitakiiliks `jääda Khk; sitakiil jään obesegä viimases kodo tulema Kod; sitakiil, kis viimase obuse väl`läle viis Pal; `keegi ei kannatand seda sitakiili nime Plt; kes ommuku kõege viimate tühü `tul`li, tuu jäi siss sitakiiluss Kam

sita|seen mittesõõdav seen päkä, va suured sitakseed, ei süüni niid `süü Vil

sita|kai keegi või miski väga must, määrdunud Et sa nisikeste sitta `käiadega tuppa_i tule (jalanõudest) IisR; Mühuke sitakäi sa jälle oled, et sa ennast kohe oort puhtaks pesed Kaa; Pojad olid [varestel] kut sitakäiad, nii sitased Põi; lehm oo eese ää rekkund, nao va setakäi Mar; se riist on niikui sitakäi KJn

sita|kärbes roojakärbes sita `kärpsed oo vähiksed ja kollased Muh; sita `kärbsed käivad kemmelgus ka söömas Saa; setakärbes `lindab seta peal Juu; sitakärbes ei lähä luoma kül`lest

mitte ära, pueb obuse saba `alla VJg; sitakärbes on `veike, kollase seljaga, istub sita pial IisK; sita `kärpse? omma kõlladsõ? nu omma peenikäse? Se **Vrd** sitakärblane, sitakärblane

sita|kärblane sita `kärbläne Rõu Vas, sitta `kärbläne Vai roojakärbes **Vrd** sitakärbes

sita|kärblane roojakärbes sita `kärblise om kõllatse, sita pääl `lendäve Krk **Vrd** sitakärbes

sita|laud sõnnikuvankri küljelaud sitalaud `võeti maha, kui `koormad akati maha `laskma Plt **Vrd** sitalet, sittalaud

sita|lett sõnnikuvankri küljelaud sitavedämise `aigu `ol'li `vankril tõsel puul sitaleit, tõsel puul `ol'li retel Ote **Vrd** sitalaud

sitaline sitali|ne Lut(-l'ene), g -se Rei/-le|ne/ Koe Lai Har Rõu Plv, -tse Se; sitalõ|ni g -dse Krl

1. sõnnikuga väetatud taa sitaline maa, taha `võidõ ubinõid armedu häste panda? Har; kardokamaa um jo sitaline, sinna um kõvastõ sitta pant Rõu; tuuh nurmõh om meil sitaline maa Se; ku ütēsä `aastakka sais süödüh, saa säänegu `vahtsõnõ sita'ene Lut

2. roojal käija sitaline on tupp tuld Lai

sita|maa sõnnikuga väetatud maa; kesamaa sitta `maale `vietasse sitta Lüg; meks sij mua `vil'jä ei kann, sij\_o sitamua Kod; olli kaits `nurme, tõine olli vanamaa rügä, tõine sitamaa rügä Krk; talu kõrvuline vai pops sai talust sitamaad, siss tolle sitamaa pääl tarvit oma loomade sitta Kam; sõõruh `kasviva? vil'a_parõmba? ku sitamaa pääl Röp

sita|maja käimla, väljakäik juo sittamaja igäs peres Lüg; läks sittamaja Jõh; Vanasti pole sitamajasi olnd, `tehti, kus `juhtus Põi; sitamaja, arilik sõna oo ikke kemmerg PJg

sita|mommukene = sitamumm sitta `mommukene lähäb ja õriseb; poiss `püüdas sitta `mommukese `kinni Lüg

sita|mumm sitasitikas sitamumm, obusesita `sisse puñnivad ninda et IisK **Vrd** sitamommukene, sitamummuka, sitamummukas, sitamummuke, sitamuua, sitamõmmökäine

sita|mummuka sitta `mummuka = sitamumm – Vai

sita|mummukas = sitamumm sitamummukas, kui sue `õhta, siis nad kevade lennavad IisK

sita|mummuke = sitamumm sitta `põrnikad on sitta `mummokesed Lüg; sitta `mummuke `lennab maad `müöda Jõh

sita|muua = sitamumm minu vend `korjas kaštitäie sitamuuasid Sim

sita|mõmmökäine sitasitikas sitta `mõmmökäised `lendäd sitta `unniko Vai

sitane sita|ne g -se Jäm Khk VII Põi Muh Emm Rei Mar/se-/ Mär Tor Saa Ris Kei Juu(se-) JMd Koe Rak VJg Sim I Plt KJn, -tse Vig Mih Tõs Hää Kõp Trv Hls Krk TLä San; sita|nõ g -tsõ, -dsõ Krl Har Plv Vas Röp Se; sitta|ne Kuu Lüg Vai, sida|ne VNg, g -se; šita|n g -dsõ Lei; sjõta|nõ g -tsõ Khn

1. roojane, sõnnikune; must, räpane sie one kaik sidane ja `musta VNg; `liemepada ei pese, `leiva `astja ega `süömä `lauda ei puhasta, sittane inimene Lüg; siul sittane `sieliko `seljäs Vai; ihu oo sitane, täna saab ometi `sauna Khk; kes kellaga `lehma otsib, see sitase sabaga saab, [õeldi] mehe `kohta, kes ead naist `õisis `kangest VII; ää tulg tupp, sool jalad sitased Muh; laps on sitane Emm; kui tuleb laudast `lüpsmäst, siis oo üleni setane, eks_se piim ole koa setane Mar; sõnikud `laotasime käsitsi, näpuotsad tegi ike tulises koa ja sitates Vig; kevädi, kui lumi sulama akkab, siis lähäb tee sitates (mudaseks) Tõs; Selle põllu piält põlõ sjõtastõ ratastõga kua üle `käädüd_mte (pole üldse sõnnikut pandud) Khn; käed oo sul sitased ja röpused kõik Tor; ku ei ari, siss inimese `rõõvad ka sitatse Hää; sitast `lauta tuleb arida, `põhku `alla panna Saa; `vankred on sitased Ris; Sõnikud laodati käsitse, nüid kardavad, et teeb kääd sitaseks Kei; põlvist soadik sitane Juu; `soapad on sitased JMd; laut on sitane, piab `õl'ga `alla panema Koe; kes neid sitaseid `püksa peseb Sim; `riided sul kõik sitasest miaritud Iis; ega tämagi suu sitane õle (ei taha määrdunud sõõgiriista) Trm; sitane vill venib `rohkem Pal; üks naine pani sitase `perssega lapse laua `piale Lai; eläjäl on sitane ase KJn; villa om sitatse, ma pia neid `mõskme Trv; `lamba om ninda sitatse, villa nõnda `irmse Krk; [lapsel] perse sitane, nõna

sitapau

tatine Ran; jala saiva laudan sitatsess Puh; võta nuu sitatse `mähkme `ümbreld ärä ja mõse `puhtass Nõo; `rõiva omma sitatsess saanu San; sitanõ ku elläi Krl; sji tji om `väega sitanõ jo^o Har; sitatsõ jala^o Plv

2. kõlvatu, riivatu nie one kohe sidased sanad VNg; üks sittane inimene, tämä ei pia midägi oma `kiele all Lüg; kõik sitased sõnad sinä ärä räägid KJn; taa kaupmißs lei `väega üle, ta om `väega sitanõ Se

3. kitsi, ihne om küll sitanõ, a suu lašk üless `künda^o Rär; Innemb saad kuulja käest peeru ku sitatsõ käest aša Se

sita|pau = sitapomm sitapaud ka ei ole enam (sitasitikad on ära kadunud) VMr; sitapaud on suured mustad, põrisevad, kui `lendavad Sim

sita|perr = sitapomm sitaperrid `lennavad JõeK

sita|piik ogalik Egä sie sittapiik `verku pidämä jää Kuu

sita|pobask = sitapomm akas näid sitapobaskit tulema Kod

sita|pomm sitasitikas vaadetsse ikka sitapommi kõhu `alla, kui pal'lu `poegi kõhu all, siis on märg aeg (ilmaennustamisest) Vll Vrd sitapau, sitaperr, sitapobask, sitapori, sitaporr, sitapou, sitapöürjäs

sita|pori = sitapomm sitaporid lennavad `ohtutel JõeK

sita|porr = sitapomm sitta `porrist `kutsuta Lüg

sita|pou = sitapomm sitapou on sitapõrnikas Rak

sita|põrnikas sitta `pornika sitasitikas – VNg Vai

sita|pöürjäs = sitapomm sitta `pöürjäs old jalad `püstü Kuu

sita|ratas 1. (jämedakoelise hellitussõnana või kerge pahameele avaldusena) oh sa sitaratas Khk; Mine sitaratas vahest jalust ää koa Pöi; Väikesel sitarattal on jälle püksid märjad Mar; Sa sitaratas ajasid piima ümber Vig; lõugab nagu sitaratas Tõs; sitarattid ei ole meil siia ette tarvis Saa; laps on sitaratas Juu; Pian selle sitarattale `saia `andma Jür; oled ikke üks sitaratas VJg; ütlen kassile, et oh sa sitaratas Lai

2. viimase koorma vedaja sõnnikuveotalgul sitaratass, kes sita `talgun perämätsess jäi; sitarattass ei taha `kiäki jäiä Ote

sita|rentsel viimase koorma vedaja sõnnikuveotalgul näiss, kes jääss nüid sita `rentsliss, kes perämätsse `kuurmaga `mõtsa läti Ote

sita|räbak viimase koorma vedaja sõnnikuveotalgul kes viimätsess jäi kodo tulõma, toda üteldi sitaräbäkuss, valõti vett kah viil `kaala Rõu Vrd siträrak

sita|saag nalj olematu asi, mida lapsed sõnnikutalgute lõpus tooma saadetakse `mengä `tuoga küläst sittasaag; poist `läksid `õtsima, sitta `saage ei `öldki Lüg; `Lapsed `saadeti küläst sitta `saage `tuoma, [et] piab `sõnnik `katki `lõikama Jõh

sita|seen söögikõlbmatu seen Neid vanu sida `sieni\_o kaik kohad täüis Kuu; sitta `siened, neid on `valgeid ja `pruunisi Lüg; Va sitaseened, nee `aita `süüa `õhti Pöi; Äi mina tunne, jo ta üks sitaseenes on Rei; seta `seena oo küll, need kasovad sõnikounikude `otsas Mar; lehmad ei taha ka sita `seeni, aga lammas sööb Saa; riisikaid nõnna kui sita `sieni `kasvas uinikus JJn; sitasiened on kollakad `veikesed siened IisK; sitasiin\_o `vintske ja inetu Kod; sitaseene^o kaussõ^o nurmõ pääl, oma^o `säältse<sup>o</sup> musta<sup>o</sup> Rär || šampinjon sitaseene pääl om `valge, aga ku vanass lähvä, siss lähvä alt mustass Nõo

sita|sitik, -sitikas sinakasmust mardikas, kelle vastsed arenevad sõnnikus Mis sie sittasittikas siin pupperdab IisR; Kui sitasitikad `õhta `lendvad, tuleb teise päeva `tõesti üks kena ilm Pöi; sitasitigul on must kuub Emm; sitasitikäs, suur must sitikäs, see paegal sita sihes Tõs; kui esimine sitasitik [kevadel] maa seest `väl'la tuleb, siss käänetsse seliti [viljasaagi ennustamiseks]; sitasitikidel on sarved pääs Saa; Seda vodatakse, misukse `jalge all sitasitikal poead on Kei; kui sa kevade esimest kord sitasitikast nääd ja ta `lindab, siis on sui väga kiire, kui ta `roomab, siis on `aega küll Juu; sitasitikad puevad lamakasse JMd; sitasitik `lendäp `õhtu Trv; ku sitasitikul edimiste `jalgu man om `rohkep `poigi, siss ütelts, et varasemp küli

om parep Krk; kui sitasitiku oma `aukest väl'lä ei tule, siss om sadu `uuta Hel; nüüd ei ole enämb sitasitiket nännu Ran; ku sitasitiket lennun näed, siss saab ää õnn Nõo; lehepõhn om nigu sitasiik Rõn; sitasiik uurd sita ala? maa `sisse mulgu ja eläss sääl Har; ku sitasitik `lindass, ku `vargil olõt, sõss saat är? `paeta? Plv; `lindass ku `sirk, hürrä ku `härj, tsuung ku `isiga = sitasitik Vas **Vrd** sitamumm, sitapomm, sitasondilane, sitasõnn, sitasütik, sitavurr

sita|sondilane sitasitikas sitta `sondilane on must kõva `kuorega [sitikas] obosesitta sies Lüg **Vrd** sitasundilane

sitastama sitastama Jäm Khk Kaa Pha VII Emm Rei Iis Trm (roojaga) määrima, rikkuma loomad sitastasid oue ee Khk; `piiskavad rohu ää, `tallavad ta maha ning sitastavad Pha; sitastas jalad `lautas ää VII; [Ei] taha oma käsi sitasta Emm; sitastad enese `riided kõik ära Iis; lehm sitastab `rohtu `rohkem kui sööb Trm

sitasti sita|sti Kaa Pha Rei Hää Juu JMd Ksi, -ste Käi Mär Kse Han Tõs Saa JMd Kõp Trv Ran Nõo, -stõ Har Plv Rär; sitast Krk, sjõtast Khn halvasti, viletsalt See kaup veib sitasti `minna, kui `inda pole täada Kaa; Läks sitasti, teeme uuesti Rei; see asi läks üsna sitaste Mär; See maja oo sitaste ehitatud Han; Sie `õmblus sjõtast `tehtüd, ei piä `kindi Khn; jalg on sitaste kokku `pantud, jama sehes Saa; mu värk lähäb sitasti, pruul tahab tagasi `lüia Juu; mul läks seal sitaste JMd; asjad sitasti juba, ei ole `iasti enam Ksi; [Tal] oli eilä linnan sitaste minnu Trv; ta om periss sitast tett Krk; ta_m sitaste `kartuliavva `kinni pannu; tüüd `ol'li sääl `väega pal'lu, aga ta sitaste maass Nõo; ol' sitastõ tett, selle ta läis `katski? Har; sitastõ om alostõt Plv; Sul vôi sitastõ minnä Rär

sita|sundilane sitasitikas Ku sitta `sundilased `ehtul `lendäväd, tuleb `toisel `päiväl ilus ilm Kuu; mida elajas sie one, kas `kärbälaine voi sitta `sundilaine VNg **Vrd** sitasondilane, sittsundilane

sita|sõnn sitasitikas sitasõnn, suur putukas, obusesõnniku uunikute all ta tuhni Amb; tänavu kevade oli pailu põrnikaid nii kui sita `sõnnisi VJg; sitasõnnid obusesita unikus uperdavad, suured ja mustad Sim; sitasõnn tuleb lennuga põrr Lai; sitasõnn om seesama sitasitik Krk

sita|sütik sitasitikas sitauunik sitasütikid nõnna täis ku kubiseb; sitasütikul õlid pojad kõhu all Kod

sita|talgud sõnnikuveo talgud ma lähän oome seta `talgole LNg; meil on sita `talgud Ris; vanast `pieti `suuri sita `talguid, kakskümmend viis uast õli sitta vedamas Iis; sita `talgused, ühed tõssavad `piäle, tõõsed vedäväd, kolmandad lahevad maha Kod; kel sita `talgu ää `ol'li, tuu sai nakata joba kessä `kümä Ote; sita `talgu `aigu ol' ommuguss vöid ja pakspim Krl; Sitataloss alost päävänäõõngu `aigu Rõu; sita `talguh `vuusniki\_ `sõimssi üstõist Vas; kušk ol' edimäne kala sitatalgoh ala sõõgist Se; vei `šina kah `taade `tulla šita `talgude Lei

***sitatama** tud-kesks sitatõt, imperf (ta) sitadi määrima, sittama `valgõ hopõn om kõkõ ilotup, ku tä_m sitatõt, sitanõ; sitadi är? [enda] Se

sita|vader 1. nalj roojamise juures olija `tõine on sittal ja tämä lähäb ka `sinne `juure, `saabki sittavaderist Lüg; kas sitavaderiks tulid Ans; mis sa sii vahid, sa oled va sitavader Muh; mine tä `juure sitavaderiss, tä õiendab oma `asja PJg; kui kahekeste lähväd kemmergusse, [siis] teene lähäb teesele sitavaderiks Juu; mis sa sitavader järele jooksed, mis sa otsid siia Ksi; Saesad ja oodad man nigu sitavader Nõo; ku üts sittõ ja `tõnõ man sais, siss `ütli tõsõlõ, et sa olõt sitavatõr Har

2. viimase koorma vedaja sõnnikuveotalgul sitavadõriss es taha_ `kiäki jäiä? Kan

3. mitteametlik ristivanem kolm `paandi `kirja, nied õlivad kirjavaderid, teised õlid sitavaderid Iis

sita|vanka, -vantka sitavares Sie sitta `vantka ei saa `asja `aetust Lüg; vana sita `vantka, sina ei sua enesega kudagi akkama VJg; mis sa sitavanka nüüd oled teind Sim; sitavantka, kellest põld `asja Lai; tuu om vana sita `vantka Puh || (kirumissõnana) assa sita `vanika, [niit] võttis sõlme `sisse ja `lahti ei lähä Juu; kae, kos ta sita `vantka om roninu (lapsest) Ran

sita|vares hädavares, saamatu olevus *Midagid tä_p saa, söhune sitavares* Khk; *See on töösti üks sitavares* Emm; *see sitavares es tää obesest kedagi Saa*; *mis sina sitavares ka tema* `vasta oled, lüüb su `lohki nagu pajuvile VJg; *sellest sitavaressesest põld* `asja Lai; *mis `siuke sitavares ka jõuab Plt*; *mis sia va sitavares ka oled Hls*; *kahju ka tast sitavaresest* Krk **Vrd** sitavanka, sitavikat

sita|vedu sõnnikuvedu *kui oli* `talvevedu `vietu, *siis jäi sittavedu viel* VNg; `aeti `tüttrikuid kokko ja `poissisi, `tehti sittavio `talgussed Lüg; `Omme on sittavedu, sittaveu `piale tuleb `sissekünd IisR; [neil] *koa sitavedu* `latsis (käsil) Muh; *kui tuli sitavedu, siis tegivad* `talgusid, *oli obusid* `rohkem koos Trm; `enne ilmasõda oli veel `talgutega sitavidu Plt; *temät mateti sitaveo aig* Krk; *sitavedu olli* `vankrega Ran; *sitaveo* `aigu `ol'li `lõuness `suurma puder ja munapudrust kaste sääl man Nõo; *kui põld maha sai, tulli sitavedu* `pääle Kam; *sitavedu om enne jaani* `päivä kaits nädälit Rõn; *sitavedu ol'l, siss kolm miist* `hiiti\_pääle<sup>o</sup> Krl; *Pääle sitaveo künnete kesä harkadraga* `üless ja jätete `haudomma Rär; *teil jo\_ni* `varra sitavido käsil Se

sita|vigel sõnnikuhark *nel'lä aruge* [on] sitavigel Krk; *ennembide olliva sepä tettu sitavigla* Ran; *sitavigel* `ol'li ravvast Nõo; *sitaviglal om trak's otsan Ote*; *sitaviglaga heidetäss sitta pääle ja* `laotadass nurmõn Kan; *sitavigõl ol'l katõ haroga, hainavigõl kolmõ haroga* Se; *šitaviglal olnu* `pantu `särtse köüdsekse `otsa Lei; *sitavikl* `säeti kõost ni l'epä puust Lut

sita|vikat sitavares Sai *omale ühe igavise sittavikkasti mehest* Lüg; *Eks ta ole üks sittavikkat, `einakaar* `kitsuke ja `karvane IisR

sita|vurr sitasitikas *sitta* `vurrid `tungivad *sitta* `sisse Lüg; *Sitta* `vurrid olivad obusesitta `unniku sies IisR

sita|värbläine (lind) *sitta* `värbläine on `koldane Vai

site site g `sitme Kse Han Var Pälö(g sitte Mih) Hää Trm; `sitmes g `sitme Hi(n sitmes, sidmes) Kul Var Ris; *sete g* `setme, sette Rid; *setmes g* `setme LNg; *sitke g* `sitke, `sitkme Kad I; n, g `sitme VNg; pl `sitmed Sa Lälö Vig Kir Lih Saa VJg Sim, `setmed Mar PJg, `sitkmed Emm Kad hitse `aeta `sitmed, kuhu `külvada VNg; [on] `sitmid ajamas Khk; *külipõllale* `väätakse `sitmed kooguga ede Jaa; *üks* `sitmes jähi veel külimata Emm; *Ää vea nii laia sidmest Käi*; `sitmed `veeti neli viis `sammu [laiad] Phl; *kui isa külis, siis ma vädasin konksoga* `setmid LNg; *põld* `aetse `sitmid täis Mar; *kolm* `sammu oo site lai, *kooguga tõmmatse* Kse; `sitmes oli ees, *see jagu külvati ää* Var; *site oo neli* `sammu, *mo käed änam laiema*lt ei `viska; *pidi olema, kis sitte ette vädas* Mih; `sitme taha tuleb üks külininne PJg; *saada üks laps sitet vidama* Hää; `sitmed, tõmmataks kriipsud ette, *mudu ei* `oska külvata Ris; *külvatakse ühe või kahe* `sitkega Kad; `sitmeid `müüda tuli tagasi Sim; *poari* `sitme jagu tuli siemet `puudu Trm; *tühi sitke_o* jäänud; [seemned] ei lähägi `sitkme `piäle ärä, *teri jäeb üle* Kod; `sitkmed `soapaninaga või jalaga `tõmmasid Lai

sitembide sitembide halvemini – Ran

siter|puur → senterpuur

sitik¹ *siti*|k g -ku M(-gu Krk), -ke TLä Kam; *siti*|k g -ku Saa, -gu Lut, -ke, -ge San V, -gä Har Rõu Lei/š-, -ga Se; *sitk* g `sitke, `sitkä Võn Ote Rõn VId; `sitka^o Se

1. (must) sõstar `sahvti keedeti musta sitikidest Saa; *meil om pailu sitikit* Trv; *mõni* `õikas sitiku, *mõni* `süstre Hls; *siin om ää arakmarja, musta om sitigu* Krk; *Sitiku* `lehti pannass kurgiappenduse manu Hel; *meil om sitike ja õraku, sitike om õrakist pal'lu suuremba* Ran; *siin om rida sitikit* Puh; *kui* `kurke `apnema `panti, *roobitsedi sitike* `lehti Kam; `sitkist tetäss `veini Ote; *ma* `korssi sitikit Kan; *taa musta* `sitkä mant ma või `ossõ Rõu; `sitkit `saadõ egast aiast Vas; *sitkist ja vabõrnist üteh kuuh saa hää saht; tarro hõõrute* `sitke `lehtega inne sülleme `sisse ajamist Rär; *Mul om aiah ka* `verevit sitigit Se; *šitigä* om püme^o Lei

2. musta värvi lehm; sellise lehma nimi *Sitik* olli *musta lehmä* nimi, *marja* `järgi Hel; `musta `lehmä kutsutass sitikess Puh; *sitik ol'l* `mustjassverrev lehm Kam; *ku tõnõ must lehm ka* `johtu oleme, *siss tõsele* `panti *Sitik* [nimeks] San; *vanast ol'l* ics *mustal lehmäl* *Sitik* nimi Har; *Sitik ol'l mu l'ellal* Lut

sitik² → sitikas

sitikas *sitik|*as Mus Kaa VII Jaa Pöi Muh Käi Mar Kul Mär Vig Kse Var Tõs Mih Aud Tor Hää Ris Hag Juu(se-) Jür JMd Koe IisK Iis Trm Pal, *sitik|*as Juu VJg Plt, g -a; *sitig|*as g -a Jäm Khk; *sittik|*as g -a Lüg Jõh IisR; *sidi|*ka g -ga VNg; *siti|*käs Tõs Khn Kod/-t-/ KJn, *sidi|*gäs Kuu, g -kä; *siti|*k Kaa, g -ka Trm Vil, -ku M Võn San, -gu Jäm Khk Emm Rei Krk, -ke Puh; *siti|*k Lai Vas Se, g -ku Saa, -ke Urv Krl, -ge Rõu, -kä Har; *siti|*k g -ga Lei; *sitk* g `sit|kå Vas, -ke Võn

1. mardikas, põrnikas *sidiku ole* `kaiki `seltsi; *sie one siest sidiku täüs, pääld* `näütä üvā inimene piltl VNg; *mene kevāde vesi* `august `juoma, *sāäl on sittikuid küll, kihab kõhe* Lüg; *sitiga poead püsused kollased, nõnda kippuvad* Khk; *Sitik pole liha, kopik pole raha* nalj Kaa; *Sitikas, kui tämä `õhta lennab, tuleb ea ilm* Pöi; *lõng nagu sitika koor, nii must Muh; sitik [on] obusesita peel* Emm; *mõne looma `kohta `öötasse koa, et küll oo must, justkui sitikas Mar; ku soe `õhtu oo, siss sitikad* `lindavad Mär; *kirikuakid on [nagu] sitikad mustad, nändel `kuskil `valged `kohta ei ole Var; tääl oo sitikäs sihes, `kangeste tige piltl Tõs; kui sitikad müravad, siis tuleb `vihma Aud; `kapsa juure pääl tul'li pal'lu `musti sitikid, nārisid `kapsad āra puha Saa; sitikad `linduvad `peale Ris; sitikad on mustad, kõbad tiivad `kül'ges Juu; sitikad torisevad (põrisevad) Trm; sij on must nigu sitikäs KJn; siin on parmud nigu metsalesed kallal ja suus on viil ullemad, nigu sitikad Vil; sitiku suriseve Hls; `lendäss ku lind, sõit ku saks, möüg ku ārg, soñk ku siga = sitik Krk; Sitke lendlevā, saab lämmit ilmu Võn; Siputass jalgu nigu sitik sāl'lüli Urv; sitikid `lindass sita man Krl; `siikā? `lindlõsõ? Vas; sitik šittõ šilla `pääle Lei || (bakterist) `tuomika `kuore vesi, sie tappab nied sittikad maha säält `kopsost Lüg*

2. piltl (võrdlustes inimese kohta) *Ma oli eile täis kut sitikas (olin purupurjus) Kaa; mehed ikke `laulvad: tänā täis kui sitikas ja oome joome `jälle Mar; läks viha täis nõnnagu siikäs Kod; lakku täis ku sitikas Plt; süā ku sitikul sehen (kalgist); vihasteb mahan ku üits sitik Krk; Noorõ_poisi_piā ei_ `hindel pääd ei?, `par'kva `hinde täüs ku_sitige Rõu*

3. (väikesest lambist) *pane see sitikas põlema, sellegā nāāb küll Juu*

Vrd sūtik²

sitikas|must sitikmust *must uśś, see oo ju koa `seoke kole, päris sitikasmust Tõs*

sitik|mari must sõstar *sitikmarja põõsäss Trv; sitik `marju `kasvi ka Krk*

sitik|must läikivmust, süsimust *kahjavārv, see `seisas sitikmust Jām; sitikmustad silmad mõnel Khk; ta oli nii sitikmust, süsimust Kaa; Uus must värv teeb riide päris sitikmustaks Pha; musträästas oo sitikmust Pöi; viherbu marjad kasuvad üsna sitikmustad Muh; `Vaargas, aga sitikmust, `seuke on `kāsper Hää; Tüdrukuid ikka kiideti, et sitikmustad silmakulmud vōi `juused Jür; minul on iulus palitu, sitikmust Lai*

sitk → sitik¹, sitikas

sitke¹ n, g `sitke R S Lā( `se-) PāPõ Ris Juu HJn KuuK Jā ViK TaPõ Plt Trv, *sikke Hää Saa Äks VIPõ M T(n sike), sikkõ Har Plv Rāp Lei(š-), `sjõtkõ Khn; sikkõ? g sikkõ Krl Har Vid(n sikkõ Vas Se)*

1. a. **vastupidav, vintske, tihke** `Sitke `nindagu `vorstinahk Kuu; *merejāā on `āsti `sitke, `sinne võib `pääle `menna VNg; `looka tehasse ikka `sitkest puust Khk; [Ta] keis metsast `korvide punumiseks nidesid `otsimas, nided pidid `sitked olema Kaa; `sitke puu, ei saa `lõhki ka mette VII; Sūgisene kare, see on `sitke kut ārjanahk Pöi; kuivad `kõrkad\_o `sitked Muh; nii `sitke asi, āi `katke Emm; Sōust looma künnapuud, nee ka `sitked, nāri ja venita niipalju, kui tahad Rei; suine vell oo ikke `setkem ja eam Mar; varasel linal_o `sitke ja `pehme kiud Vig; oksikunõ puu ond `sjõtkõ Khn; `sitked nidad, piim tuleb sirina `väl'la Aud; angerjal on `sitke nahk Vān; `kišlik puu on sikke `lõhki minema Saa; `sitke ja tugev riie Ris; kasetohi on `sitke, soab teha torbikud HJn; all põhjas oli rabe turvas, pealtpoolt `viskasid `sitkemad JJn; kualikud ja `kapsad ja kardulid tohletavad āā, lähvad teised pialt `krimpsu ja siest nisukeseks `sitkeks VMr; umbjārv on `kiñni `kasvand, `sitke, kõigub jala all Sim; odraleib ei ole sikke Äks; soo on `sitkem, `vintskem, vōid `piale `minna Lai; ea plink `sitke riie Plt; `Lamma sel'lās `pestud villast*

sai iäd `lõnga, sij `ol'li sikke KJn; ei saa `lõpsa, sikke nisadega lehmad Vil; piab oleme `sitke teräss, et ta õhukest terä piab (vikatist) Trv; ta om ike sikke, sikuten tuleb raasike küllest (taelast) Hls; tüvi om sikke, ladva puult lääp logapess Krk; võsupuu om sikke Ote; sikke soontega San; `lambasooligu umma\_sikkõ<sup>2</sup> Rõu; nisu om šikkõ, taad ei dõua tavada `ussõ, terri pää siest Lei; sikõ² muld, lüüt vasaraga pääle, juvva_i är lüvvä² Lut **b**. (liha kohta:) mitte pehme Ärä oda suppi tulelt ärä, liha `paistus viel `sitke olema Kuu; liha jääb keemaga `sitkeks VII; Liha allõs `sjõtkõ, tahab viel `kiedä Khn; Lihatuikk sikke, ta on ju päris tallanahk Hää; mereärg, `sitke saant liha Ris; rädisin `sitked liha `süia Kad; liha sikke alle, ei ole `pehmes keenu Hls

2. (vedela, püdelä massi kohta:) ühtlane, veniv ja kleepuv savi on `sitke, `rasvane Lüg; sebiko `taigina on `sitke, on kovast `sotkutu Vai; sau sõtkutase `sitkeks Khk; pead `heeste `sõtkuma, siis ta (tainas) aa nii `sitke kui üks vamm Phl; tainas oo `sitke küll Kse; `Krahti segati kašti sijs, puulabindaga klopiti `ästi sikkeks Hää; sinine sau on `pal'lu `sitkem kui `valge Ris; ku rihaaluse põrandad tehässe, siis tallatasse obesegä, savi piab `sitke õlema Kod; trohvi segu tegid, et ta paras sikke `ol'li SJn; tedä (tainast) kasteti, nii et ta `täitsa sikke `ol'li, käed `puhtas võttis Vil; kanepijahule `panti `rasva manu ja surveti `uhmren sikkess Hls; Savi sai `väega sikke ahu jaoss, pidi vedelempe tegeme Hel; sõkutedi äste segi [savi õlgedega], nii et ta sikkembäss võti Ran; `nuiega nuiatedi `rasva, et ta olli nõnda sikke nigu savi Puh; pul'likese ja õhvakese `tuudi `tarre `sisse, nu `sõkseva savvi sikkess Kam; leib kastõtass sikkõst Plv; kijs om ka sikkõ_kül² Vas; kui rüüjahust pannit kohetusõ ja nisujahu² kastit `sisse, sai sikkõ leib Rāp

3. (elusolendi kohta:) tugev, vastupidav, visa sie mies on `sitke tüöd tegema Hlj; `tuhkril on teräväd `ambad ja `sitke eng Lüg; `kangesti `sitke poiss Khk; ega ta (uss) naljal ei sure, tal oo ette `sitke ing Var; `sitke inimene ei anna järele, teeb lõpuni Plt; see on `sitke obune, paneb iast `vasta Lai; Sikkemb obene jõvvab suurembat kuurmat vedädä kui lobeda kihäga Nõo; kirgess um `väega sikkõ `kuulma Rõu; ta om kõva ja sikkõ hobõnõ vidämä Rāp

4. ihne, kitsi `sellelt ei saa `ninda `kergest, sie on `sitke `andama Hlj; `Ninda `sitke, et `süüa ei `raatsi IisR; äe olg sa nii `sitke mitte, et sa lapsed `nälgas pead Muh; näe, kui `sjõtkõ ond, ei täü anda Khn; nõnda ihne ja sikke ku vana näsu Hää; `sitke kannab `siidi, `eldel põle `el'migi kaelas KuuK; kes `ästi `oidis, õli `sitke MMg; va sikke ja ihnuss Vil; õige paksu `amba, sij om sikke inimene Hls; sikke ja kidsi, ei täü `pindu ka anda Krk; sikke inimene, ta\_i täi tõesele midägi `anda Nõo; `lõhkõl lagunõss, sikkõl siginõss vns Har; sikkõh ol' kidsi, kelle käest midägi õs kakkõ Vas; sikkõh ineminõ, eläss nigu täi koorõ all Se; sa_sikkõ² olt, anna_i mullõ Lut

sitke² → site

sitkedus `sitkedus g -e sitkus peab `rohkem `sitkedust olema Khk

sitkemalt tugevamalt, tihkemalt lina `sieme vett `keideti, `sellega `määriti, jäi `kanjas `sitkemalt, ei `katkend `ninda `palju VNg

sitkendane → sikkandane

sitkestama sitkestama Emm Rei Kse Han putkestama, pingutama Ma sitkestasi ennast nii, et üsna viimane oli `väljas Rei; küll annab sitkestada Kse

sitkmed → site

sitknemä `sitknemä sitkeks muutuma savi `sitkneb, akab `sitkess minemä Kod

***sitkuma** imperf (ta) `sitkus täima, raatsima külap turul es soa `süia, kui `sitkus `saia võtta (osta) Muh

sitkus `sitkus g -e Kuu Hlj Lüg Jām Põi Muh Mär Tõs Tor Ris JMd Trm; sikkus Hää SJn; sikkusss g -se Krk San, -sõ Se Lei/š-; p sikkust Urv

1. tugevus, vastupidavus vana mies, aga `ijngel enemb `sitkust kui `nuorel Hlj; `Kaske ruugiti ta `sitkuse pärast Põi; tal oo tugevust ja `sitkust Mär; sel puul oo `sitkust küll, kannatab paenutada Tõs; mädand linadest `tehtud `riidel põle seda `sitkust, mis teesel oo Tor; ta es kannade kudade, tal es ole sikkust Krk; tal om sikkust sehen küll viij San **Vrd** sitkedus

2. ihnsus ei alasta `tõise `pääle, sel on `sitkust küll sies Lüg; nüid ta oo oma `sitkuse kätte surn Muh; taa `liisna sikkuss ka olõ õi hüä Se

sitkutamma `sitkutamma viivitama, aega viitma – Lüg

sitme, sitmed, sitmes → site

sitnik `siti|k g -ku Jõh IisR peenleib `Jõukamates taludes `tehti `suurteks pühadeks rukki `püüli jahust `sitnikut IisR

sitolka *sitolka* õlgmatt *sitolkaga*? `määtäss rõivast nii pal'lo (kui laps alla teeb) Se

sitro `sitro ennast täis roojaja vana `sitro jäl? `hindä täüs tennü? Plv **Vrd** sittur

sits¹ *sits* g *sitsi* (-t-) hajusalt S, L KPõ Trm Kod Pal Lai Plt KJn M TLä Rõn Krl; *sits* g *sitsi* Emm Rei, `sitsi Kuu Lüg Jõh; n, g `sitsi VNg Vai puuvillriie *Sits on* `sandi siid Kuu; `sitsist saab `naistrava `riidi ja `mistrava `särki Jõh; `sitsi pole `tuntud VII; `sitsi tee ise kiegid, ostetse ikka poest Muh; siin on üks tükk `sitsi Rei; pues oo `kõiki, `sitsi ja `siidi Tõs; *sits on* suileidiks kõige parem Vän; arjumeeste käest sai `ästi `laia `sitsi Saa; *sits*, see on üks õhuke odav `riidesel'ts Hag; `oštšin poest `sitsi JMd; `talle viel `sits ei `kõlba VJg; *sits on* üks alb riie, maksa mette kedagi kohe Sim; läksin `puudi, õšsin `sitsi õmale ja lapsile; õli nõnna eledän sišsin (sitsist rõivaga) Kod; ennemast olid kõvemad sišsid Lai; *sits om* õhuke rõõvass Krk; sa paned sitsi libamekese `sälgä, siss aad `uhkust Nõo **Vrd** tsits

sits² *sits* süstik – Tõs

sits³ *sits* g *sitsi* peenutseja – Iis

sits⁴ *sits* g *sitsi* Mär Kei Juu Jür Tür Kad HljK lastek **a.** silk anna lapsel `sišsi Mär; lapsel `anti `sišsi, see oli silk Kei; `vaatab ühe silmaga `sišsi, teesega kakku Juu **b.** liha – Tür

sits|haamer → setshaamer

sitsi¹ *sišsi* lastek kana Anname *sišsidel* `süia; *Sišsi tiib* lapsel muna Hää

sitsi² `sitsi panema Jaa Tõs seisma, püstisesse asendisse panema peel (peegel) `pandud `sitsi `siia Jaa; linad said `sitsi `panna, `püsti maha `kuima Tõs

sitsi- *sitsi-* `sitsi `kaupmed tulevad VNg; `meie `sitsi `kuubedega `läksimä `naabrimaja; [tekke] õli lappilisi ja `villastest lappidest `tehtud ja `sitsilappidest Lüg; *sitsirätik* sedine õhuke, must ning `valge Jäm; Mis see pisike sitsi `riide niru `sõukse vihma ees on Põi; *sitsijakk*, eks tä üks lõra ole, ega tä `sooja kedagi anna; see oo veel so ostetud *sitsileit* mool `sel'ges Vig; *sitsipesu* triigitse; *sitsirätik* osteti arjuskä käest Tõs; retong oo *sitsiriie*, natuke tugevam Tor; Kujukoita tehti *sitsilappidest* kua Hää; suvel oli *sišsijakk* pial Nis; kui sa `sõrme `lõikad, seda sa ei või `ilmas teha, et sa *sitsiniru* `ümmer paned Juu; Proua `kinkind veel *sišsirätiku*, kirikus käima *rätiku* Amb; *sitsi* `riidest koit oli VMr; *sišsivenelased* käisivad `kauplemas HljK; no näil mõned `riided, *sišsiilbakud* Kod; mulle olli `siande täpiline *sišsijak* k ostetud Hel; latse joosiva väl'län *sišsiilbukestega* ja kül'metivä `ränkä Ran; nüid *parhirõevast* ei olna, mes sä tolle *sišsiliruga* tiid; ma `ol'li nurmen ja *sišsirätt* `ol'li pään mul Puh; siš *sišsi* `uudrik, sellega m kül'm Nõo; `Katsa `kopkat mašs *sišsirõevass* Rõn

sitsi|kiri (kindakiri) minu ema tegi vaid `kärpse `kirja ja `sitsi `kirja; *sitsikiri* jäi nigu `ruutline, kahe `longaga [kooti] VNg; `Sišsi `kirja õli mõne `laelst Lüg

sitsi|lapiline (kindakiri) mina teen *sitsilapilese* `kinda Kei

sitsima `sitsima, (ta) *sišsib* Mär Kse Tor Hää Juu VJg Iis Plt; `sitsima, (ta) *sitsib* Jäm Khk Kaa VII Muh Emm Rei Han Ris Kei Juu Koe; `sišsma, (ta) *sišsib* Saa Kod; `sišs|mä Trv Puh Nõo, -me Hls, (ta) *sitsib*

1. esikäppi õhus hoides tagakäppadel istuma `koera õpetase `sitsima Khk; Kui koer oli `sišsind, `anti `taale selle eest mend `maist Kaa; pane Tpsi `sitsima Muh; koer *sitsib* kahe käpa pääl Emm; ei meite Tuks `oska `sišsida Kse; õpetasime kušsiku `sišsma Saa; `köstre koer *sitsib* vahest Ris; kuer mõistab ilusast `sišsida VJg; kašs `piämä miälitämisegeä `sišsma Kod; kašs *sitsib* kah Trv; muidu ärä penile `leibä anna, kui ta ärä ei ole `sitsinu Puh; tuš kõllane kašs olna tark, ku süvvä taab, siss *sitsib* kate jala pääl Nõo **Vrd** sitsuma

2. istuma **a.** pikemat aega mingis kohas või olukorras viibima *Kui laps 'koolis jääb 'klassi tagasi, siis tä oo teist 'aastad 'sitsija Han; Ku 'koolis ei viisi õppi, tuleb teene aasta veel samas 'klassis 'siitsida Tor; naesed viivad lapse 'nurka ja 'ütlevad: sitsi siin Juu; lahe raisk siitsib ilma süämätä Kod; Sitsi ka veedike ja aame paar sõna juttu Nõo* **b.** vangistust kandma *Pandi obusevarguse eest sitsima Kaa; kis 'vangi 'viiti, see 'pañti 'siitsma Saa*

3. Siss 'pañti [linad] 'siitsima (asetati pigale), 'pliikima Hää

Vrd tsitsmä

***sitsine** pl 'sitsised sitsist tehtud 'särgid on mul 'sitsised VNg **Vrd** tsitsine

sitsitama *siitsitama* istutama, kükitama *lina siitsitama* [pärast leotamist] KJn

sitsper 'sitsper g -i Rei Phl

1. vaaderpass 'sitsperiga möödedakse 'laudi Phl

2. süstik – Rei **Vrd** sits|puur

sits|pool *siits-* Sim, *sits-* Ans Kāi Iis, *sets-* Jām süstik *setspoel* lüüaste löimete vahelt läbi Jām; *sitspuali* varras läks 'kaiki Iis

sits|puur *sitspuur* süstik – Kāi **Vrd** sitsper

sitsitul 'sitsitul, 'sitsistol g -i saapasulane mene 'istu 'sinne 'sitsituli 'pääle Lüg

sitsuma 'sitsuma, (ta) *sitsub* sitsima õpetas minu kaši 'sitsuma, kašs 'sitsus, kahe jala pial 'vaatas; kuer ka *sitsub* Ann

sitt *sitt* g *sita* eP(se- hajusalt L, Juu) eL(š- Lei Kra), *sitta* R(*sida* Kuu); *sjött* g *sjöta* Khn; *sitta* g *sida* VNg Vai

1. **a.** väljaheide, roe; (väliskohakäändeis adverbilaadselt:) roojamine *Sittast sigivād sittikad Kuu; sedā tubaka sinā küll et 'tõmma, sie ajab sinu sittale Lüg; sitt on 'lahti kõhus Jõh; pese vasika sidast 'puhtast Vai; 'keegid on [unes] näind, et sitta 'kangest on, ning on 'kangest kalu saand Jām; ühes kuhas elu taga 'keidi vanast, see oligid see sital 'keimise koht Khk; Menel mehel oo oort sitt vedel, kui teine püsus kärmet äält teeb Kaa; 'aknalaasid_o 'kärpse sittadega 'umsed Muh; vanast söid siad sitta Phl; [luupainaja] pidi ää kadoma, kui 'määrsid obose teki inimese setaga ää ja panid obose 'selgä Mär; ta läks sitale Mär; ari lapse sitt moast ää Tõs; Tulõd ikka ühekorra sjõtalt ää kua või Khn; kõht oo 'lahti, sitt vedel PJg; mine aga sital pel'diku Hää; kui unel sitta näed, saad 'kuskilt raha Saa; sitt ei tule, aga perse käriseb (peeretamisest) Kei; pand 'talle 'vasta 'sil'mi sula sitta nõnna et Juu; sitt kõva kui tael, kui kõht 'kinni Sim; leib on muss ku karu sitt Kod; käib 'ühte'pukku väljas, kas sital või kusel Ksi; 'endal nina taifiga ja perse sitaga (lapsest) Lai; kõht 'lahti, sitt nigu nel'la kümne 'numre niit Plt; rasvasooliku, neil om kuju sitt sehen; läits sital, püksikõrral Hls; mesi ja inimese sitt oo 'lendaje rohi Krk; visanu sitta 'peoga põgsist 'vällä Ran; jala saiva sitaga kokku Puh; täl kõtt 'ol'li 'valla, sitalt 'tul'li ja läits Nõo; ku sitt 'kiñni om, siss 'trähkleb Rõn; läts ol'li sitaga 'määrdünü Krl; tuu läts sitalõ, tuu tulõ 'varsti tagasi Har; tsirgal um ka mõnikõrd 'valgõ sitt Rõu; kas tuu hüä om, tõõsõ sitta kaši? Vas; Leib sai alate must nigu kahru sitt Rāp; minge 'süüjä, saat üteh sitalõ nalj Se || piltl (oksest, oksendamisest) sitt ää 'eksind, tuleb suu kaudu 'vällä Rid; Sa süüj endä nii täis, et nakad üle keele sitale Nõo; ku_kiä ossõnd, siss 'ül'ti, et tuu vidä mäeväretist sitta Rõu* **b.** laudasõnnik, hrl väetisena 'omme akkame sitta vedama Hlj; kie 'põllule sitta ei pane, sie 'leibä ei saa Lüg; loomalaut sitta täis; sitt viiasse põllu 'peeie Khk; sitta pole lihudiseks 'pandkid, töime mere äärest adru Mus; 'veeda sitt 'välja ja üks 'laudab põllal Emm; sitt oo leba ema, teda pannatse põllale Kse; sitavädu, jalad sitaga koos kõik Tõs; naised 'laotavad sitta Ris; akkame sitta 'sõitma (sõnnikut vedama) nalj Kos; anna aga põllule sitta, küll ta siis kasvatab Koe; Sitt tõmmati 'vankrist põllu 'peale uunikusse VMr; ole nagu vares sõnniku uuniku kallal, kääd sittas Rak; kui sitt oli väl'jas, siis naised 'lõhkusid unikud kättega laiali Trm; puhas ilma sitata mua, ei õle 'mitmel 'uassal sitta pandud Kod; tule sitta 'tõstma Trv; meil ei ole viil akatigi sitta vedäme Krk; sita 'pääle 'tõstjat üteldess sita 'luuja Hel; laut om 'läämi, sitt aab jo 'kuuma 'vällä Ran; kapust tahab sita sehen 'kasva Puh; sitta 'laotedi kättega, küüdsealutse olliva sitta täis Nõo; anna 'maale kõvaste sitta, siss saat 'saaki

kah Kam; ku ol'l serände põhune sitt, tuu `ol'li ää lak'ka visata Ote; tuu lubasi siiä\_tulla?, taht siist sitta Krl; taa om ilma sitalda maa, tan ei\_kasu medägi Har; ummi eläjide sitaga\_võisõ naasõmehest sulanõ esi? `hindälle rüä `maahha tetä? Rõu; suvistõpühi ja jaanipäävä `vaihhõl `viidi kesäle sitt Vas; kardohkilõ `pahte iks kah tubli sitt Rär; tal'li sitt om vägeväp ku lauda sitt Se; maalõ vajag sitta Lei; väkev sitt um, kon um tõbrast pal'lo Lut

2. mustus, räpp, kõnts *Vahest pani meres* `tormiga `vergud sitta täüs Kuu; pühi sitt `välla, siin on `ilge `käia VNg; ei õle puht, `ummes sittas (väga räpane) Lüg; Upputa sitta, kui mina ei puhasta Jõh; on mind eluaaks `pandud su sitta koristama Vll; Jälul sitta sisse taluma (jalgadega pori tuppa tooma) Emm; sitta ja `parka kõik kohad täis Mär; [pesu] virutadi kurikaga, nõnna et isi olid ümmer ringi sitta täis; kõrvaauk on nii sitta täis, ei kuulegi `ühti (vaigust) Juu; mesilaste sitt, eedavad kevadel mesipuust `väl'ja; elomaja sitta täis Trm; nüid om [villad] suurest sitast är mõst Krk; sitta täis `ol'li sij läveedine Nõo; Tulõ kõrvast sitta võtta?, pääle\_ `panda? [ohatisele] Urv; sa tõi pluusõ sitass, mingass sa_hommõn lähät; sul om nõna sitaga? (tatine) Har; soomuss `maaha ja sitt `vällä (kala sisikonnast) Se; kõdajanõ sitt pandass kõva maa pääle (kadakakõdust) Lut || meremuda `pello `pääle `viia mere sitta, `pellole ramo Vai; täna tuli pal'lu sitta merest üles Ris

3. (halvakspanu väljendava sõnana:) keegi või miski vilets, tühine, kehv vms *mes sadam* nüid sitt oli, üks kivevare sääl ies ja puu `kastid `küljel VNg; `Katsu, et saad sittast `lahti, alb `peigmes tuleb maha jätta; no midä paber tuo sitt on, õhukene Lüg; Sie on sitt jumala `vilja `kõrval Jõh; Tian küll seda miest, sittast pole `asja lisR; nee noored, neist situst pole midad (noortest pole asja); mis sa sita pärast muretsed, saad uie `jälle Khk; See poest toodud oo ikka sitt selle õlle kõrvas, mis sa ise tegid Kaa; Onu rahadega see maja `tehti, poisi sital omal polnd midagi Põ; sest sitast pole kahju end; Käkerdas seel sitta kogu Emm; mis setto tülinaks nii pal'lo jättä (lammastest) Mar; raiu `katki ja pane paja `alla, sitast saa muud kedagi; mis ta oma `tütest `niuksele sitale pani Mär; ei sitad kõik mõesta linu `kammi `ühti Vig; soorohi kasbab seal küll, aga lehm tät sitta ei söö Mih; loom akkab surema, põle täst sitast änam kedägi Tõs; Kivä, neid sjõttu ma olõ küll põhjast `vällä `kjõskun Khn; Petseri kalavinskid, need sitad ei pidand vett Pär; inime on `oopis vilets, ei sitast soa `asja kedägi Juu; Ma neid sittu ei tahagi Jür; sie sitt ei `kõlba kuhugi JMd; mis sa sitast uolid Koe; kesse sitta `valvas (pleekima pandud kangast) VMr; `niskess sitt ei õld vaja `õssa Kod; põle tast sitast `asja kedagi Lai; kis teid sittu kardab KJn; egä temä sitt ei salva (kutsikast) Hls; mea ei taha nende sitteg sõdide; sij sitt nüid mäess arvate Krk; sitast mõni tegijä, serände kekats ja `uupleja Ran; kas mia naka temä sitaga `vaidlema; mes sa sitast `paikad, pane `vastne [jakk] `sälgä Nõo; sa sitt ka midägi tiit; näist sitost ei saa? midägi, inne aja `raiskamine Plv

4. adj halb, paha, vilets, kehv *Midä sittemb ilm ja* `kurjemb tuul, sedä `raskemb merel Kuu; ein `lähte sidaks, kui lahuta ei saa VNg; tuju tänä kõhe `ninda sitt et Lüg; siin ikka sitem maa Jäm; seda sitemaks läheb, mida pikemaks eluiga läheb Khk; Otse oo ulga lühem minna, aga tee oo ka pailu sitem keia Kaa; `pärglid\_o ellikud õhuksed asjad, sitamad kut elmed Muh; Sita loomuga inimene saa kinegiga aina Emm; ega sitemad änam tule LNg; `seoke sitt inimene `olle Mih; asi oo sitt Tõs; mõned setemed `aigused on veel, mis panevad kihelama ja valutama Vän; koer ka es taha nõnda sitta `sööki; ta läks sital aal Saa; kõik see elu on üks sitt olemine Hag; on sitta `moodi `tehtud, põle veärt mette kedägi Juu; üks pulk on sitt, ei ole `liinis JõeK; `ütlevad ike, et `seistes [lamba] vill läheb sitaks JJn; kui [lina] kiud sitt on, siis tie mis sa tahad Koe; täna on nõnna sitt ilm, vihmane Sim; sitt inime ja sitemäss lähäb, ku sa viil tädä õsatad Kod; mis sa sittust jänestest räägid Äks; keele peksja `riakis ära kõik, mis `kuulis, iga sitem sõna Lai; `reede ja kolmabä on nagu sitemad päävd Plt; temä `ol'li ka sitem ku test mehed Vil; iki elu lää sitepess ja `raskepess; sita nime olet `lasken `endel panna Krk; mul om `sände sitt veri, mina `pel'gä Ran; vana sita maa pääle tetti lina, nüid om nigu kagrats jälle Nõo; sitt asi om, mis tetä San; Voonakõisi `villu `peeti ka sitõmbass ku\_vannu `lambidõ `villu Urv; hainakuhi om kummass lännü?, no_mma kõik' haina sitass lännü? Har; tuu ol'l kutsarille sitt

sittama

herr Rärp; lüü `säantsidō sittu töie pääle (võtab halbu töid teha); lät's aig sitass Se || subst halbus – Lut

5. a. rahvapärastes väljendites ja ütlustes; ka sõimu- või kirumissõnana `kuera sitta sield saad (ei saa midagi); `Soida sidale Kuu; `oia `justku sitta `pilpa pääl (väga õrnalt) Hlj; Ärä akka sitta suust `vällä ajama (rumalusi rääkima); `Pehme nagu `kuitsika sitt, ei sie saa `asja ajanest Lüg; Kokku `lähväd, siis ei õle muud kui sitt ja sulepuru; Ega ma_s `siie `ilma sittale õle tulnd (pole tulnud tühjalt elama) Jõh; Ei sie ole `kellegi vikkat, sie ei `niida `suoja sittagi; On sie üks `aige `lehma sitt, vahi, kuda `liigub (aeglasest inimesest) IisR; mis so sita silmal viga, koes mo `vaese `varba valu (enda häda on ikka suurem); pole seelt sittagid saand Khk; Lähnen minema, saagu või sitem (hullem) Kaa; Sitta ka, saab ikka kudagi läbi Pha; Äga sitast saia äi saa (halvast materjalist ei saa korralikku asja) Emm; mina olen `härgega `kunnun ka, pole ma nii sita pealt riisut `ühti (ei ole kehv) Phl; ma `mõtsin, et mis sitta ma lään ennast märjaks tegema Noa; aa sett asjale ja mene ise järele (teisele antud töö tuleb endal ära teha); `mõtlest, et saavad raha koa, aga settagi Mar; käi sitale oma jutuga; oh sa sitt Tõs; Pasa ais `lät'sis, `varssi akkab sõtta sadõma (õeld pussutajale); Miol jäi tänäve `talvõ sõjtõ üle mere viimätä (ei käinud üle jää mandril) Khn; sitta, ma läen `vaatama Aud; Mis sa tast ilmaasjata kiidad, tijd muđu sital `sil'mi pähe Hää; säeb nagu sitta `pilpa `pääle (hoolitseb üleliia) Saa; sitta sinu suhu (õeld sellele, kes ütles midagi ebasoovitavat); käi sital oma jutoga Ris; Sitta sest kõigest Jür; ena sitta Koe; sitta, võta `saapad, pane `jalga, jalad külmetavad [ikkagi] Kad; süü sitta niikaua, kui vana võlg tasa on; ei and sia sittagi Sim; Ölid neid küll, kes su maha tegid, ölid kui alt välja tõmmatud Trm; kohe sitt rattass jäeb (on pidevalt kahekesi koos); ei tiä koera sitta kedägi tast (ei tea temast midagi) Kod; sest põld tegijad, oli nigu `aige lehma sitt; kohe `ratsaobuse `selga ja kodu, sitta siis mõni sadul oli, mõni pani takuse tekitükikese omale `persse `alla Lai; mine sitale oma jutuga Plt; oia nagu sitta `pilpa pääl, ike tal om ääd Trv; vana sita ei massa segäde (vana asja meenutada) Krk; käib tõesel `persen ärä, ei saa sitagagi (jultunud pugejast); ärä sitta putu, sitt nakab `aisema; mine suu `pääle kure sitta `süldä `säädmä; jäi ilma nigu peni omast sitast, es saa midägi Ran; ta\_m ku sitt vii pääl lak'ka (kehvasti tehtud); ärä korguta `endä, ärä mine `kõrgembast sitale ku perse kannab; vanamoori olliva rumala, na\_s tunneva sittagina; sitta kah, üits lehm iin vai takan; [tema] jutt vai sõedusoe sitt Nõo; taa suits ei massa sittagi Har; mine õigõ\_ `saiba `otsa sitalõ; Sitast saa õi\_ `siidi, kanapasast kalõvit Rõu; Ots vai sita alt vällä; Mõnikõrd `uikno\_kui pal'lo taht, tähendä\_s sittagi? (ei mõjunud kuidagi) Rärp; mis sa sita kität ja `nälga `austat Se; mitte s i t t a g i mitte midagi, mitte vähimatki saksad pole täna mitte sittagid sõõnd end Emm; Sa ei tia mitte sittagi Jür; see ei maksa mitte sittagi Plt; es saa mitte sittagi Krk

Vrd tsitt

sittama sittama, da-inf sitata Muh Rei Mär Tõs PJg Tor Hää Saa Ris Rap Juu Jür Koe VJg Sim Iis Kod Plt KJn Ran Puh, sittada R; sittame, da-inf sitate Krk San

1. (roojaga) määrima, mustaks tegema sittas minu `sieligu VNg; kui on `miski must tüö, mis sittab, siis [riide] saba on vüö vahel Jõh; `Kärpsed sittaned `akna `ruudud täis IisR; siä piäd pali `riiet, sittad kaik `vällä Vai; ta sittab kõik omad `riided ää Muh; tohi mette sitata ega mustaks teha Mär; loom aab eenäd `jalge `alla, sittab eenäd ää Tõs; `kärpse narud sittavad kõik asjad ää Tor; sa sittad kikk `kamred ära, kui saabastega `sisse lähad Saa; juba sitand uue aassa ää Jür; luomad `tallavad ja sittavad vil'ja ää Koe; ei oia oma `riideid, sittab ruttu ää VJg; sittab kõik kõhad täis Iis; uvve `rüderuasus suab, paab `selgä, sittab ärä Kod; [loomad] sõkuvad maha ja sittavad KJn; vanger om nüüd kikk ärä sitatu San

2. pilti laimama, mustama Ta võib su nõnda ära sitata et Hää; oma vihomehi ikki sitati Saa; saksad `tahtsid talu `puegi niipal'lu sitata Rap; ärä sitate tõist inimest Krk

3. sõnnikuga väetama ma olen `põldu sitand Sim; sittab ärä, `vaata, `meske vili tõene `uassa kasvab Kod

sitt|laad -laad Jür, -laad JõeK, -laed Kuu Mar Juu, -load Juu HJn sõnnikuvankri küljelaud sõnniku vankril teine oo karssas ja teine oo settlaed Mar; sittload on õlbis maha tõmmata Juu; Võeti üks sittlaad ää ja selle külle pialt tõmmati sõnnik maha Jür; sittlae kangutas kõrvast ära JõeK Vrd sittlaud

sitt|laud sõnnikuvankri küljelaud sittlaud on kaks `lauda kuos Hag; settlaud tõstetakse eest ää ja `lastakse sõnnik maha Juu Vrd sittlaad, sittlest

sitt|lest sõnnikuvankri küljelaud sõnnikuvedul on `vankril sittlest; sittlestad on lavvast `tehtud Äks Vrd sittlaud

sitt|margus -margus Khk, -`markus Kaa pasknäär Pasknääri kutsuti ikka sittmarguseks Khk; `Talve on `meitel pailu sitt `markusi Kaa

sitt|räbak viimase koorma vedaja sõnnikuveotalgul Kiä sitträbäkuss jäi, toolõ kiit `pernanõ muna Rõu; Ödagu kodo tullõh `väega virotõdi selle, et kiäki taha as sitträbäkuss jäi? Vas; sitträbäkut `päivä valõtass Se Vrd sitaräbak

sitt|sundilane sitasitikas – Kuu Vrd sitasundilane

sittuma¹ sittuma, (ta) situb S LNg Kul Mär Vig Kse Tõs Vän Tor Hää Ris Kei Juu Jür JõeK Amb JMd Koe Kad Rak Sim Iis Trm Äks Ksi Lai Plt KJn Vil, sittu(b) Hlj RId(ma-inf -maie Lüg), sidub Kuu; settuma, (ta) setub Mih Juu; settoma Rid Mar; `sitma, (ta) situb Tõs Saa Kod TLä, situss V(š- Lei Kra); `sitme, (ta) situb (-p) M San; `sjõtma, (ta) sjõtub Khn

1. roojama `lehma sittu ja mina `astusin `sisse VNg; Sittu ruttu, karu tuleb nalj Lüg; `lehmälämäskä [on] sie, midä `lehmä sittu Vai; sittus suure unnigu Ans; lind sittund `aknalaasi `pæle Khk; `joonust piast sittus `püksi Vll; Pese ake `puhtaks, `kämpsed nõnda laasid täis sittund Pöi; seda `kergem sittu oo, kui kere vedel oo (kõhulahtisusest) Muh; vahest tegevad `jälle maa `sesse augo ja settovad `sesse ja `aetasse muld `umpseks Mar; lind sittus mu pähä Mär; kanad setuvad ermus paelu Mih; kassireo sittun tuba Tõs; kis süüß, sij situb Hää; meil ol'li mitu `korda ukse ette situtud, vihamehed tegid seda Saa; läheb `metsa sittuma Ris; sittus seena `ääre Kei; ia miel, üstku lind sittund `piusse Koe; kuidagi ei suand sittuda Sim; [kanad] lavva piäle karasid, siid siäl Kod; kus rahvast pal'lu, situ teise sil'ma all Ksi; ega sittumist ei saa keelata Lai; joodikud vaest situvad `püksi Plt; luum om ummusest, ei saa sittu ega kusta Hls; `laske lehmä laudan ära sittu, muidu `sitvet tii ära Krk; saadit eläjä karja `aida, sääl virtsk `ommege, kos na kuseva ja situva Ran; sia `pilsiva inimese upakeli, kui na `kossegi saena veeren sitteva Puh; kui täl üits tüü om tetä, siss ta i läpe sittu kah Nõo; peni `sitse usse ala `õkva San; ais tulõ manu, kas om mõni sittunu vai Krl; neo `rõipõ omma kõik' kotusõ\_täüs sittunu? Har; `haina süü, upõ situss (lambast) Rõu; puõ `pääga sittõ põksi? täüs Plv; `rõivakašt ol' `rõivast tühi, ol' situt õnnõ `kašti Vas; hiir ka situss, julga kõik' jääse `perrä Se || piltl oksendama `vastsest `persest situp Krk

2. piltl a. laimama `vaade, kudass tat enne situti Krk b. petma kukulind sittus mind ka see `aasta ää Phl

3. (munemisest) `liplikud sittuvad kabustie `pääle Lüg; libliku situve `koisit Krk; sij om üits maru `kärbläne, kes `maokesi situb; päätäi, nuu sitteva `tinge `juuste `kül'ge Nõo; liblik situss muna `kapsta `lehti pääle San; koiliblik, tuu `sitvat `koisit Plv

4. (väljendites, ütlustes) Igäüks `sinne ei sidu, kuhu kügistäb (salakavalast inimesest) Kuu; Sittu vai tina, aga `vällä ei tule (kuidagi ei õnnestu) Jõh; Sittus ennast tükkis täis (naeruväristas) Kaa; Sittus oma leva lõime (toimis arutult) Pha; anna perse külasse, situ ise läbi küllekondi (liigest lahkusest) Kse; need läind `riidu, must kašs settund vahele Juu; selle jutu peale ei situ `kuergi (jutt on ebausutav) Trm; tüü_o nõnna, ku obene situb vette, lähäb laiali (hästi tehtud) Kod; `kõrgelt situb, `kõrgelt kukub, `õöldi pika inimese `kohta Lai; ooda jah, et jummal suhu situb (niisama süüa annab) Ran; märdi lätsivä pahandusega ära, `ütlivä, et susi `sitku siu uapatta; ega vana `kaivu ära ei vöi sittu, ku `vastne kajo valmiss ei ole Nõo; Sinnä sa_kõik' situt, kon sa_tii (jätad laokile) Urv; kas susi soe hanna pääle kunagi_situss (kelm ei reeda kelmi) Rõu; ku_kusõ, sõss `kuiva?, ku\_palotat, sõss `paika?, ku situt, sõss

sittuma

seebidsä? (uutest rõivastest) Vas; *Usu_i mā ināmb sinno, sā olõt hindā är?* sitno (usalduse kaotanud) Räp; *valgõt süü, a `musta situss = puu, hüdsi* Lut

sittuma² *sittuma*, (ta) *ei situ?* raatsima, täima *ei situ?* esi? süvvä?, *ei situ?* eläjele `anda? Räp

sittumine *sittumi*|ne g -se Lüg Kaa Lai Plt pilt tagumik, istmik *Seokse teo eest tuleb tegijal sittumine tuliseks teha* (pekka anda) Kaa; *tõsta oma sittumine üles* (tõuse) Lai; *sai möda sittumest* (sai kahju) Plt

sittunesa määrduvalt *Ärä sa jädä `millaski `riiet sittunesa `seisuma; `Kuida sie moni inimine nüüd `tahtub nii sittunesa kohe `kää Kuu*

sittur *sittur* g -i Kuu RIid VII Muh Juu Kod Plt KJn Vas ennast täis roojaja *sie one sittur laps, ei sie saa `kinni pida* VNg; *Jälle lappid `paska täis, `ossa igavene sittur küll IisR; mis sul sitturil viga on* VII; *oh sina sittur Muh; millal sitturist meest suab Juu; mes sa vana sittur käid, pasandad ennäss ärä* Kod; *oh sind sitturid* KJn **Vrd** *sitro*

sittus *sittus* Vän; *sittu*|ss Plv, g -se Krk

1. *halbus om umajago sittust egal inemisel* Plv

2. *paha olek tule `seante sittuss puha ihu `sissi* Krk

situ *situ* Khk(*sidu*) Krk, g `sitme; *šitu* Lei (nii) *mitu mullu sai seeld iganes `eina, keisid sidu `reisi `toomas; suurel laival `sitmed raad `mastis* Khk; *mitu jama lehmä `sarve sihen, situ `poiga* Krk **Vrd** *setu*³

situline *situli*|ne Lai, -le|ne KJn, g -se roojal käija *`ühte `puhku lase `väl`la `koeri ja `kasše, õienda nigu situlisi* Lai; *situlene siga* KJn

situtama *situ*|tama Jäm Khk VII Muh Mär Var Tõs PJg Tor Hää Saa Ris/sito-/ Juu Jür JMd Koe Iis Trm Kod Ksi Plt KJn Puh Nõo Urv Lei, -tamma Har Plv, -teme San(-tõmõ), -tõmmõ Krl, -dama Emm Rei; *siduta*|ma Kuu VNg, -mma Vai; *sittutamma* Jõh

1. roojama panema või viima; potitama mene last *sidutama, kui süünd saab* VNg; *last sittutatti, `panti sittale* Jõh; *saab nüüd poja `poega `oida ning situta* Khk; *mine situta `poissi VII; läks last situtama* Muh; [hobuseid rehepeksul] *tuli mitu `korda situtada* Var; *mine situta laps ää, vii laps sitale* Tõs; *`veikest last situtadass ja `aiged, kis isi ei jõua* Hää; *kül`maga situtse `koera kah ja tuuas kohe tagasi `tarre* Saa; *Last pead situtama* Jür; *vii sitale, piad situtama ju last* Ksi; *kaua ma sind situtan* KJn; *ku ta `väikene `ol`li, siss ma kusiti tedä ja situti; `pernane olna nii armetu, ei saana sittu ka esi, minijäss situtana* Nõo; *last situteme, viime laits äkäle* San; *tuü läis last situtamma* Har; *ma lää ja situta latsõ är?* Plv

2. roojama vanad sitturid situta ennäss ärä Kod; *sa situtõt `ümbre maja kõik är* San; *mine no situtõ säälsaman* Krl

3. väheste sõnnikuga väetama *Situtas põllu püsut kirjuks* Emm

4. pilt **a.** teotama, häbistama *ma_sinnu situta?* Har **b.** petma *kut kuku `lindu kuuled ja äi ole `enne süünd end, siis situdab ee* Emm; *kukulind situdas mo ummigu vara ää* Rei

sitverk, sitvärk → setverk

sitõmbahõ *sitõmbahõ* halvemini – Rõu

sitänkä → setänka

siu¹ *siu* (laisalt lamavast olendist) *magab maas nigu siu, igavene laisk* Ksi

siu² *siuh `viskas siu `sinne `puole* Jõh; *sööstipoel vissatse läbi `lõnge siu ja säu* Muh; [lambaid] *`pesti seebiga, siss seep kõis siu ja siu* Aud

siu³ → sivu

siuakas *siuak*|as g -a Jäm Khk Kaa Muh Rei Mär Hää VJg

1. sihvakas, vilajas *pitk siuakas poiss* Jäm; *sihandune siuaka kerega obu* Khk; *Siuakal mihel olid üll uied allid `riided* Kaa; *see oo suur siuakas puu, `lahke kasuga* Muh; *Nöölas on siuakas Rei; need oo mõlemad pikad siuakad inimesed* Mär; *Parred `ol`lid viie kuue tol`litsed noored pal`gid, `ästi `ühtlased siuakad* Hää; *siuakas tüdruk, siuaka kehaga* VJg **Vrd** *sivakas*

2. euf *uss siuakas, ta nii vitsa `moodi pitk, peenine* Jäm

siuakili *siuakili* Kaa Muh

1. siruli, pikali *Paneme* niid sööma peele püsut siuakili Kaa; `viskasi enese siuakili Muh

2. viltu Käia jalg nõnna siuakili all Muh

siudi siuh `viskas `siudi `senna ja `siudi `senna, parajasti kahele `poole (külvist) Mih

siuel siruli, pikali mõni pää [olen] üsna siuel Krj

siug¹ siug g siu Tõs VJg KJn Trv Hls Hel San Lut, sivvu T V(-o Plv); *siug* g *siuu* Har; *siug* (-ou-) g *siuu* (-ou) Lei uss, madu nagu *siug* pikali muas VJg; *ma materdasin siu maha* KJn; *va siu om sääl kannu pääl* Trv; *ärä astu sivvu `pääle, siug pureb* Puh; *siug kuevatadana ärä ja `raotana `katski, `pantana obese kaaru `sisse* (nõidusest); *mia pagesi tost sivvust `kaugembale* Nõo; *siug rehitäss ärä* Ote; *ma `pel`gä `konna `rohkõmb ku `siugu* San; *`kangõ kuumaga omma_sivvu` mättä seest välän* Kan; *sa olõdõ `henne `kerrä tõmmanu\_nigu siug* Har; *sivvul om mitu nimme* Rõu; *laanõh ollõv pal`lo `siugõ* Plv; *siug tsusanu es, siss ku\_timä umma `tahtmist lätt* Vas; *söögi man üldä äi` kunagi` hußs, kõgõ üldäss siug* Se; *šoug `salvass* Lei; *ku är rehit siu unõh, olõ\_i` hüä* Lut **Vrd** siuk, tsiug

siug² siug g siu Iis; kaasaü `siuga Khk

1. liug lapsed lasevad `siugu Iis

2. hoog lahe äga ühe `siuga `peele `minna Khk

siugama `siugama Hlj Mus VII JõeK silkama, lippama koer pani `siugades meite `poole tulema Mus; koer `siugas menema VII; poiss `siugas `minna JõeK **Vrd** siukama

siugane `siuga\_ne g -se sale, sihvakas *Siel peres on `siugasi tüttäri* Kuu

siuges, siugese siruli, pikali *Koer oo pääva kää `siuges; Obu pand ennast ka nii `siugese magama* Kaa

siugjas `siugj|as Kod Lai, `siugj|ass Nõo, g -a sihvakas, vilajas *õrasrohol one `siugjad lehed; üvä `siugjas põrsas, pitkä kehägä* Kod; *siugjas, pikk ja `sirge* Lai; *ta\_m äste `siugjass inimene, ei ole jämme* Nõo

siuglema `siuglema, da-inf *sivvelda* looklema, vingerdama tuli `siugleb pliidisuuust `väl`lä; *Uss siugleb ja säeb endäd päevä kätte* Nõo

siugu `siugu Jäm Pha sirgu, siruli *Ise `siugu maas* Jäm; *riie `pandi `siugu, leigati piaauk `sisse* Pha

siuguma `siuguma, (ta) *siugub* siuksuma *kanapoja ja linnukese siuguva* Puh

siugus 1. sihvakas *see oo suur pitk `siugus tüdrik* Muh

2. viltu Käia jalg nõnna `siugus all Muh

siuh *siuh* Lüg Jõh IisR Jäm Kaa Muh Mar Mär Tõs PJg Hää Ris Juu Jür JõeK Iis Trm Kod KJn Trv Hls Krk Puh Nõo San Rõu annab edasi löögiga vm kaasnevad heli; ka löögi vm liigutuse või liikumise kiirust `linnu `siived `käiväd üles ja `alle siuh, *siuh* Lüg; *tämä `tõmbas obuse äkkitse `käima ja mina siuh kukkusin `sinne maha* Jõh; *Siuh, siuh, siuh `peksis `karjane `paarmusi; Sie `eina`angumine käib nii kui siuh tämasuguse mehe käes* IisR; *Poiss leikas nõöri siuh noaga katti* Kaa; *käsi kõib nõnna siuh ja siuh* Muh; *lööd teist `vastu `silmi siuh, siuh; vikat kõib siuh ja säuh* Tõs; *sie tüö käib ta kääs nõnna siuh ja sauh* Ris; *tedres tieb siuh ja siuh nende mängu ajal kevade* JõeK; *Tehti kõik siuh ja lips ühel jõul ära* Trm; *obess lüüd `ümber `jalge siuh* Kod; *aänds siuh obesele* Hls; *sij obene lõhup üless, kusi tulep ku siuh ja siuh* Krk; *paänd mulle `sil`mä toda `välku ike siuh ja säuh* Nõo; *siuh lei vitsage* San; *lei ku siuh Rõu* **Vrd** tsiuh

siuhkama `siuhkama Jäm Khk, da-inf *siuhada?* Rõu, `siuhkada Lüg

1. siuhti lööma *obu `siuhkas ka `ända* Khk; *Ma_niisaa kipõ vitsaga `siuhksi* Rõu

2. (tedre häälitsemisest) *kukked tulevad `sinne, akkavad `siuhkama* Lüg

siuhke `siuhke Ran; `siuhkõ V(`siuhkõ Har) sihvakas, vilajas `siuhke teräga väits, *kel terä lääh pikkämisi teräväss* Ran; *seo om periss `siuhkõ puu* Kan; *Ilusa\_poja?, kõik pikä ja `siuhkõ?* Urv; *no_taast tulõ üts `siuhkõ mjißs* Har; *suurõ mõtsa puu? umma `siuhkõ?, kõik `tahtva `siuhkõ?* puud Rõu; *om `siuhkõ inemine, õgõv kui osi* Plv; *`Ohvrikõiv om sääne kahha? kõiv, ei olõ_ `siuhkõ sukugi* Räp; *`Siuhkõ mehe kõrval `paistuss õnnõ `veiga tündsäk* Se

siuhkjass

siuhkjass `siuhkj|ass g -a Trv Hel Ran sihvakas, vilajas `siuhkjass loodsik Trv; *iluss puu om* `siuhkjass, *ei ole kõverust sehen; ehessed om* `siuhkjad kalad Ran

siuhkõhõ sirgelt olõ? `siuhkõhõ Plv

siuhnal siuhti niidab nii `kärrest, `siuhnal Mär

siuh-sauh siuh ja sauh `kiirest paberid `valmis kuhe siuh-sauh Hlj **Vrd** siuh-sauh

siuh-sauh siuh ja sauh Akkab müristama, lüüb välk `sisse nigu siuh-sauh; *Vikkat `ästi terav, läheb siuh-sauh `paksust rohust läbi IisR; See keik keis nii äkitsi siuh-sauh Kaa; sirp käib siuh-sauh Emm; niidab aga siuh-sauh Kse; lähäb kohe siuh-sauh igale `poole Juu; `ándis `talle siuh-sauh Plt Vrd* siuh-sauh, siu-säu

siuhti `siuhti IisR Muh Mär Kei Juu Lai Krk Hel; `sjõuhti Khn viuhti, säuhti; kiiresti *`Lapsed lasivad `kelguga `siuhti lume`ange `otsast `alle IisR; `siuhti läks või kokku Muh; lõi oost `siuhti Mär; angud käde ning `püerti [pahmas] `sjõuhti `ümbär `jälle Khn; kujuti, sai kord täis, tõmmati `siuhti `väl`ja see kalasi Kei; ta (pikne) lööb `siuhti kohe Juu; silmad viirastasid `kiini, siis nägi und `siuhti, ivakese `aega Lai; nüüd om järv `kinni `kül`män, nüüd lase üle kui `siuhti Hel **Vrd** siuhtik, tsiuhti*

siuhtik `siuhtik Jäm Khk Kaa siuhti jalad käisid `siuhtik ning `siuhtik teineteise kanna tagant läbi (vägikaikaveost) Jäm; `andis piitsaga `siuhtik Khk; Päästlane lendas siuhtik mul nina eest läbi Kaa

siuhti-säuhti kähku, kiiresti pool visati `siuhti-`säuhti vahelikust läbi, kui kangast `koeti Saa

siuk siuk Muh Vig Kse Aud Tor Plt Pil Hls, g siugu Hää Kad SJn Vil Pst, `siugu Jõh, siugi KJn; *sjõuk g sjõugu Khn*

1. *uss, madu siuk oli tee peal maas Aud; nisukest pikka `siuku põle ma `enne viel näind Kad; nägin `siuki KJn; siuk `nõõlab Vil; Siuk om kerän kännu pääl, lämitseb päevä käen Pst*

2. võrdlustes **a.** (lamavast olendist) *`Purjes `tõine, jäi kui siuk maha Jõh; makab kut siuk Muh; `Pitkäs muas nagu sjõuk Khn; kuer magas koivad sirevel õue pial muas nagu siuk; [põrsad] päeva käes siruli nagu siugud Kad; `põõnab muas kui siuk Plt; magasid rias nagu siugud SJn b.* (sihvakast, vilajast olendist, taimest) *küll oo aga pikk ja `sirge laanekuusk nagu siuk Kse; Mõni kasvab nii pikk juskui siuk Hää; põrsas pika kerega nigu siuk Pil*

Vrd siug¹

siukam `siukam g -i purakas, jurakas aavid nagu suured `siukamid `pandi maha Tõs

siukama `siukama Khk Pha, da-inf siugata Jäm silkama, lippama mees pand `siukama; `siukas mo eest ära Jäm; jooseb ee, leheb siugates Khk; koer `siukas menema Pha **Vrd** siugama

siuke → sihuke

siukis siruli, pikali inimene käind paindjalaks obusel pääl, obu `siukis maas Pha **Vrd** siukus

siuks siuks g siuksu siuts Kui ühegi siuksu kuuled, leiad linnupesa ülesse Jür

siuksatama siuksatama korraks siuksuma Kui pisike linnupoeg ehmatav, siis siuksatab aleda äälega Jür

siuksatus siuksatu|s g -se siutsatus Käis siuksatus ja lind `tõusis `vurdi `lendu Jür

siuksti siutsti Tieb korra `siuksti ja jääb vakka Jür

siuksuma `siuksuma, (ta) siuksub Emm Rei Rid Mar Mär Kse Tor Juu Jür JMd Tür Koe VJg Lai, `siuksub Kuu Lüg; `siuks|ma Puh, -me Hls, (ta) siuksub siutsuma kuldnokka pojad `saavad jo nädälä vanast, akkavad `siuksuma Lüg; kanapoeg siuksub, ku ta maha jääb testest Mär; lind siuksub Kse; `varblased siuksuvad Juu; mis te siuksute, te kõhud ei ole änam tühjad (kanapogadest) Tür; mõned veksamad linnud siuksuvad Lai; kanapoig nakab kõvaste `siuksma, kui ta emäst maha jääb Puh

siuksutama siuksutama siuksuma kanapojad siuksutavad Kod

siuku `siuku Põi Muh siruli, pikali pani ennast `siuku maha Põi; `tõmbas `siuku maha ennast Muh

siukuma `siukuma Ris/-oma/, (ta) *siugub* Trm Lai; `siuk|ma Puh Nõo, -me Hel, (ta) *siugub* siutsuma kanapojad akkavad `siukoma Ris; värvud siuguvad Trm; kanapoja siuguve all ussaian Hel; linnukese siuguva Puh

siukus `siukus Jaa Põi Muh siruli, pikali *ma ole veel* `siukus Jaa; *Lehm karjamaal* `siukus, küll *ta vist* `aige on Põi; `siukus oo, sirakile `viskas ennast Muh **Vrd** siukis

siul *siul g siula Kad, `siula Kuu nooda tiib* `vieti `siulad `enne üles, kui nuot hakkas üles tulema; `Siulule `täidüb `pullusi `pääle `panna Kuu

siunama¹ `siunama, da-inf *siunata* Jäm Khk Pha VII Muh Käi Rei LNg Mar Mär Kse Tõs Aud Hää Saa HMd Kei Juu Jür Amb JMd Koe VMr VJg Iis Kod Plt KJn Kõp Trv Ran Nõo, *siunata?* Vas Se, `siunada R(ma-inf -maie Lüg) Emm Ris; `siuname, da-inf *siunate* Pst Krk(-de) San

1. *kiruma, põhjama, sarjama vanames* `siunas, *et kuradi poiss, küll tä on igäväne* `jätkä Kuu; *tema* `siunand *minuda* `põrgu `põhja Lüg; *Küll sai* `saunamies `siunada `naiste kääst, *et vesi jahe ja saun vilu* Jõh; *alande* `siuna `toisi taga Vai; *mis sa* `peaksid `siunama paigal Khk; `siunab `isna muidu VII; *ta* `siunas *mind nõnna takka et Muh; Ära* `siuna *teist inimest, oled sa ise parem Rei; mis tä moost nii pal'lo* `siunab Mar; *selle* `väikse *asja pärast ei maksa siunata* Mär; `siunavad *ja kiruvad mis kole* Tõs; *siunati* `rohkem *ikke tagasel'la, ega suhu korralt ei* `öölda Aud; *nüid on küll siunatud, jäta* `järgi *vaist Saa; silma ies ta ea, aga sella taga* `siunab Ris; *naesed* `siunasid *teeneteist Juu; sulane* `siunas *perenaist Amb; õppind teist inimest* `siunama *ja taga* `riakima VMr; *las* `siunavad, *ega sie* `mulle *kedagi tie VJg; siunab* `tõiss `kõiki `muudu Kod; *las ta siunata* `pääle, *ku tahab KJn; küll ta* `siunab `tõist Pst; *Ärä nüid* `siuna *sedä elu, midä sa esi ninda* `kangest `tahtset Krk; *suu iin om nii ää, aga sällä taga* `siunab Ran; *siunass ja sõimass enne San; siunaäs minno kõigess ja kõigiss Vas; Ma timmä siunsi, õt eloiaig mälehtäss Se*

2. *pilkama Taal see va siunamise mood Käi; mes* `asja *sa* `siunad *ja nokid, ärä* `siuna *minoda, vana pilges inime Kod; Mes sä iks üttelugu tükid tedä* `siunama Nõo

3. *õnnistama* `Jesus `Kristus `siunaku; *Ku tahumme* `ristiinimesed `olla, *siis* `ilma `siunamatta `süömä *ei hakka Kuu; pappi* `kutsus `pruuti *ja* `peigomiest `altari *ette, laulatas ja* `siunas *neid Vai*

siunama² `siunama, da-inf *siunata* tõmbama *sa* `siunad *toda keist* `väega *kõvaste* Puh

siunama³ `siuna|ma Kse, -me Pst põõnama, *vedelema* `siunas *täna õte mitu* `tundi *magada* Kse; `siunab *pääle pikali, ei tule üles; mis sa* `siunad *sääl mahan* Pst

siunama⁴ `siunama, da-inf *siunata* jooksuma, *sõrkima ükskord* `tulli *ünt siunates; ega unt ep* *kõi, ta* `paljast `siunab `eetsi Muh

siunan siruli, pikali *lehm siunan maan* (on surnud) Kan

siurik `siurik (tähtkuju) – Vai

siu|seen *siu-* Rõu, *sivvu-* Se (seen) *Sivvusijn om nigu lepä* `siingi, *alt* `nilbõ Se

siu-säu *siuh-säu* *siu-säu* `lüedi *vardaga, kui* `rehte `peksti Sim

siu|tatt *siutaft* mürkseen – Lut

siutes `siutes, `siutus *g -e side; köidik Tuu mul midagi* `siutest, *sõrm jooseb verd; kurjavaimu luum, et sa tend ka* `kuskel ilma `siutuseta *jätaks, seda i ole* Hää

siutsima `siutsima, (ta) *siutsib* Khk Krj VII; (nad) *siudsiv(e)* Krk siutsuma *metsa sihes linnud* `siutsivad `peeie, *igaüks teeb oma äält* Khk; *varblise siudsiv iki, ka na nüid* `vihma `näeve *võh; kanapoja siudsive, ku na esiksi sööve ilusti* Krk

siutsuma `siutsuma, (ta) *siutsib* Khk Pha Põi PJg Hää Juu Lai Plt, `siutsib Lüg; `siuts|ma Tõs Trv, -me Hls Hel, (ta) *siutsib* *heledalt ja katkendlikult häälitsema* `linnupojad *on lagele* `tulled, *nüüd* `siutsuvad Lüg; *Varblased* `siutsuvad `öues Pha; *Kana koagutab, omal pojad pisiksed, siutsuvad alles* Põi; *linnupojad akkan jo pesäs* `siutsma Tõs; *linnud siutsuvad* Juu; *kanapoja siutsuva* Trv; *kanapoig om joba* `siutsme *akanu* Hel **Vrd** siuksuma, siutsima

siu|tõbi *siu-* Rõu Lut, *sivvu-* Vas Se (imikute haigus) *ku laäs `silmi pilgutass ja `pääga²* `käänless, *tuul um siutõbi* Rõu; *sivvutõbi laäsil, `pääga raputass, habi kõõ² `suuga²* Se

siva *siva* Kuu Lüg IisR Ans Khk Kaa Rid Han Saa Jür JõeK Trm Kod Ráp; *siba* Vig

1. adv ruttu, kärmelt, kiiresti *Sie pilv hajus `oite siva `laialla* Kuu; *midä `sinne `ninda siva `mennä* Lüg; *Sa `viska siva sial ära `käia* IisR; `kästase *siva `minna* Khk; *Mine too obu siva ää* Han; *tee siva, mul pole `aega oodata* Saa; *akake kohe minema, siva* JõeK; *See `jalge vahetus käis nii siva, ega see `takti ei seganud* Trm; *käü²* siva Ráp

2. adj kõrme, kiire *õle siis siva `käimä; `saivad `valmist ka, sivad tegijäd* Lüg

sivajas *sivaj|*as g -a sihvakas, vilajas *näil õlid sivajad `põrsad, [ei olnud] `kõnni ja `põnni* jäänud; *kui sivajad aod one, siält tiib ilosa suure `kuurma `piäle* Kod

sivakas *siva|kas* Hlj Lüg, *siva|gas* Kuu, g -ka; *siva|ka* g -ga VNg Vai; *siivak|*as g -a Trm sihvakas, vilajas *Küll on siin sivakad `männüd* Kuu; *sie one ilus sivaga kerega vasika* VNg; `aia `ääres `kasvavad `pitkad *sivakad `kuused* Lüg; *sie `poiga on `oige sivaka* Vai; *siivakas inimene* Trm **Vrd** *siuakas*

sivaldama *sivaldama* kiiresti käima, sibama *Sivaldaga nüüd kohe kuo* Kuu

sivama *sivama* VJg MMg sibama, kiiresti liikuma *sivasin iest ää* VJg; *Pistsin kodu poole sivama* MMg

sivarotka *sivarotka* hapupiima vedelik – IisR

sivasti kiiresti, kärmelt *`Metsä `veuga hagati `oite sivasti `jälle `pääle* Kuu

sivelema *sivelema* Khk Muh

1. solgutama, väntsutama *kassi `poegi_p tohi siveleda, siis lähvad rõveks* Khk

2. vedelema, aelema *Ma jähi seie sivelema, teised läksid tühe* Khk; *Mis sa seal maas veel siveled* Muh

siverteme *sivertem(e)*

1. sirutama *ta siverts, lükkäss jala `sirgu* Krk

2. pikutama *ää siverte siin; eidi pikäli siverteme* Krk

3. väherdama, püherdama *koer siverts mahan* Krk

sivu n, g *sivu, siu külg kahele `puole vene sivu ala `pandi sie vene järg; `Kieräs `endäst `toisele `siule ja akkas `jälle `norskama* Kuu

siälmäne → sealmine

siäne¹ `siä|ne g -dse Vas Se millegagi segatud, mitmest koosnev `siädse ilma², ei olõ² `põuda, ei olõ² `vihma (põud ja vihm vahelduvad) Vas; *kaar om `siäne* (teise viljaga segatud) Se

siäne² → seane¹

siärves, siäver → seare

sjuko, sjukso *sjuko, sjukso* suksu veki *sjuko* Ris

sjuksotama *sjuksotama* suksutama, hobust kutsuma *oost sjuksotaks* Ris

skarlatiina *skarlatiina* Lut; `skarla|t g -ti Lüg; *karlatiiss* Se *sarlakid `skarlatist `ütlevad punasi plekkisi ihu pääl* Lüg; *vanal `aiga ol'l karlatiiss, kurk `haigõ* Se; *skarlatiina, kaala² `haiglõsõ², latsõ² põdõsõ²* Lut

skiip *skiip* g *skiibi* rauast osa *reelingul skiip on `aalimese juures, et traadid ei `lõika laeva ääre `sisse* Hää

skippar → kippar¹

skoudi `skoudi purje kinnitusnõör *all `nurgas on [purjel] `skoudi* Vai

skuunar → kuunar

slehv → lehv

sleiar, sleier → leier

sleihv → lehv

slepe *slepe* Phl, *sleppe* IisR; *lepe* Phl Aud Tor Hää JNn Koe Iis Hel Ran *slepp Sleppega `kleidid; `Ninda pien `proua, et `tüdruk `olgu alati sleppes* nalj IisR; *leidi lepe `jooskis järel*

tükk maad Aud; kõrdil `ol'li ennemuiste leped taga Tor; ta `astus lepe `piale Koe; lepe taga juusk maad `müüdü, tõst `peoga üless Ran || võitis lepesse (endaga kaasa) JJn

slepper *slepper* g `slepre puksiir *slepper* võitis meid taha ja tõi `sisse; laine löi `sleprel üle pää ku `suitses; Kui ol'li vastane (vastutuul), vedas *slepper* Hää **Vrd** *klepper*

sleppi *sleppi* Kuu VNg Hää Nõo; *leppi* Jõe VNg Emm puksiiri, puksiirköie vms otsa visassime vanad `ülged *leppi*, enam `paadis ei saand pidada Jõe; `Kiiremine `sinne `joudamiseks `ueti meid viel *sleppi* Kuu; Tormi aegus merel aa ermus sant teist laeva *leppi* vetta Emm; Nüid on vigane auto *sleppi* võetu Nõo

sleppima *sleppima*, (ma) *slepin* Hää, *sleppin* VNg; *leppima*, (ma) *lepin* Emm, *leppin* VNg pukseerima *leppisivad* `laiva `silda VNg; Kui laeval mastid maas, tuleb korras laeval teist *leppima* akata Emm; Mõnikord *sleppis* sadamasse ka sõja `laevi Hää

sleppis *sleppis* Khk; *leppis* Emm Hää puksiirköie otsas püsused masinad vädavad sadama `sisse, suur lae *sleppis* Khk; Teise laeva *leppis* ollas pead sinna järel minema, kus teina sind eest veab Emm; Kis änam ei saanu oma jõul `minna, sij `ol'li *leppis* Hää

slepp|tou puksiirköis või -tross ma olin `väikse `paadiga järel ja `tombas *lepp* `touvi `katki Kuu; *lepp* `touvid `käivad sadama `tolpa `kinni VNg; Tormiga vettis käsivarre jämuse *lepptou* kangele kut pillikeele Emm; *slepptou* on `sõuke suur jäme köis, kellega `laeva `veetaks Hää; *lepptoud* on mitu `sülda pikad JõeK

slutt → lutt³

slüüpi → luup¹

smürjel → mirgel

snepp → nepp¹

snitt → nitt¹, nitt²

soadama `soadama kangast sukka panema, soastama *Ema soadas kangast* Emm

soage|hammas → saehammas

soage|lehe|kiri → saelehekiri

soa|kaaned pl soalaad *Sua* `kaante vahel käis piird IisR; mõni [lõim] ei kannata, kui sa suakaaned lükkad, kohe puru Pal

soa|koda soalaad *suakoja* vahel `käiväd `pulgad Jõh; Kuju, et soakoda laksub kääs Kaa

soa|kolu soalaad *suakolo*, koh tuu suga `vaihhõl Se

soa|kook soasulane *suakooguga* tõmmedaste `lõimelõhjad *sua* `piide vahelt läbi Jäm; Justkut soakook (köverast inimesest) Emm; soakook, kellega sukka `pandi Mar

soa|kukk soasulane soakukk, puust sai lõigatud ja sur noks oli `otses, `pistsid lõnga `sinna vahele ja tõmmasid [soast] läbi Rid

soa|laad -laad (-d) IisR Tõs Aud Hää Saa Jür HJn Plt KJn Vil Pst Krk Võn Ote, -laed Kse Han Pär PJg Kei Juu hajusalt Jä raam, millesse kinnitatakse suga *Sua* `laede vahel oli see suga Kse; `pandi suga `sinna sualae vahele ja oligi kudumene käe Tõs; [Kui] *sualaad* tel'ledel `viltu on, siis teine äär kasub ette Hää; panen *sua* sualae `sisse HJn; *sualaad* oli, kus suga `sisse käis, *sua* `laega käisid kõvad kolksakud Plt; suga om *sualaadi* sehen Pst; *sualaadiga* lüvväss Ote **Vrd** soakaaned, soakoda, soakolu, soalaat, soalagi, soalaut, soapealne, soapuu

soa|laat soalaad – eL mede *soalaat* ei sünni nende `telge `pääle Trv; *sualaad*, sinna `panti suga `sisse Ran; kui niisama kokku pussutat, lüüüd *sualaadiga* tsõss, tsõss, tuu ei ole tiht rõevass Nõo; *sualaad* om tuu raam `ümbre *sua* Ote; panõ suga *sua* `laati, kangass vaja är^o alostada^o; *sualaad* om `kaitski, selle es saa<sup>o</sup> inämb edesi kuta<sup>o</sup> Kan; *Sualaadiga* lüvväss iks kats `pauku egäle langalõ Urv; ku kudama nakkat, sõss kaed iks, et kas [suga] um *sualaadin* Rõu; Rabanduisse tul' `sisse, sõss *sualaad* es lüüü `langa ligi Rõp

soa|lagi soalaad *Ku* *sualagi* ühelt puult ühe `amba `rohkem tõstab, [tuleb kangaviga sisse] Hää; *sualagi*, kus suga vahel käib Amb

soa|laut soalaad suga om *sualaodi* vahel, lüüüd langa `kinni Ran

soalipp

soa|lipp soapii *sualipi* võeva olla paksemba vai õrõdamba Kam; *sualipi* `kaitski kõik, tuu suga om läbi Har; *O'l jäl mōni kaitsik lang `sisse saanu?*, tuu tul'l nii, ku üte *sualipi* vahelõ kogõmalda *kaits* `langa sai `pantuss Kan

soamrall `soam|ral'l g -ralli ulakas see *poiss\_o* igavene `soamral'l Pöi

soandeme `soandeme Hel, `suanthem Hls

1. niisi ühtlaseks tegema, tasandama niidse `soandemine om niidse tasumine Hel

2. teistkordselt põimima `viise `suanter paksuss; sõgla põhi `suandets Hls

soa|pealne soalaad akatakse `niide panema, sua `pialsed tülist iest ära Amb; sua `pialsed, kus suad käivad sies Jjn; sua `pialne, `pañdi sukka ja akati kuduma Plt

soa|pii soaraamis asetsev pii *soa* `piisi tehakse õispuust Vl; Lõimelõng oli keerem, et ikka soapii vahelt läbi käis Var; Ku lõngad `rišti on, kohe võtab suapiid kätti Hää; soapiid on suuremalt osalt väsk Juu; lõngavihi paasm oli kuuskümmend `lõnga, nii et kaks `otsa `mahtus suapii vahele Jjn **Vrd** soalipp, soapind

soa|pind soapii kangas piab ikke tagast olema laiem, muedu kisub suapinnud `viltu Pal; kuslapuu, sua `pindusid, `vartna varrast [tehakse], tema on kõva `vintske puu Ksi; suapinnu? omma vasitse Plv

soa|poiss soasulane suapoisiga saab tõmmatud [lõimed] sua vahelt läbi, suapoiss käib lips ja lips Jjn

soa|puu soalaad `tel'gel on soapuu koa, kus vahele suga pannasse, kellega kujotse Mar; suapuu oiab suga üleval Ris

soa|sulane väike konks soastamiseks Soasulast on tarvis külast tooma minna Mar; isi tegime suasulase peerust, õhukses lõigatud, et ta pii vahelt läbi läks Lih; suasulane, ots saab lõigatud `vilta, teine ots on vahe Var; akati [kangast] `soasse panema, lõngad pii vahelt läbi, selle jaoks oli soasulane PJg **Vrd** soakook, soakukk, soapoiss, soatikk

soa|tikk soasulane Suatiku turkad suapii vahelt läbi, nii et tiku konks sinu poole on Jür

sobahutma sobahutma liigatama `tialasõ\_ `liñtsi `akna poolõ, ma vitsakõsõga `rehksi, ütele puttu `kül'ge, sobahu! `siivu ja o'l koolnu? Rõu

sobak soba|k Kod, g -gu Rõu

1. sagnar Õdagu visass sobagu `vihma Rõu

2. üks sobissand, nõnnagu sobak tullud `kõrva Kod

sobalema sobalema sibeleva, siputama Vanast mähiti väuks pikä viüga kõvaste kinni, aga nüid lastass väuksul sobaleda (beebist); Väike laits sobaleb ällin Nõo

***sobama** imperf (ta) sobas segamini ajama sobas kõik mu asjad ära Lai

sobane soba|ne g -se Kuu Ris; soba|nõ g -sõ Kan

1. sopane porine ja sobane maa Ris

2. sogane är om `püürdünü, [vesi] om sobanõ Kan

Vrd sobine

sobar sobar vulva – Krk **Vrd** sobul?

sobatama¹ sobatama sosistama tämä sobatas mulle; mõned sobatasid, et siäl eläväd, `võeti kiñni Kod

sobatama² sobatama mütsatama Kivi läts puhma `sisse ku_sobatass Rõu

sobe sobe g -da Nõo Plv Röp

1. kahar, kohev Undrigu volditass vördli manu kokku, siss kui tantsib, siss om äste sobe; Kuumaga lähäb kana oma sobeda siibuga Nõo

2. saamatu tä om `väega pehme? `tüüline, sobe, tege tüüid, a tüü ei lää? edesi Röp

3. miski märg ja vedel lumi om vetel kui sobe Plv

sobeleva sobelema SJn TLä sibeleva, siblima, siputama Kui kana liiva sees sobeleb, tuleb vihma SJn; ku sa latse `mähkmist `valla võtad, vahi, kudass ta siss sobeleb käte ja `jalguga Puh; tõene om nigu kana pakalde sehen, `sipleb küll ja sobeleb, aga ei saa edesi ei tagasi oma tüü ja tegemisega; sa_let esi ka `väiksen külländ sobelnu Nõo

sobeveli kohevil, lähedalt *Oia* nii *sobeveli* käen, *nigu* mängukaarte käen oietass Nõo

sobi¹ *sobi* Noa Hls Krk Se Lut

1. (toit) **a.** puder, pudi *sobi*, kardulid said *puruks* 'tehtud ja sis sai piim peal 'pandud ja sis see oli *nisukene* poolvedel toit Noa **b.** magustoit vanast es tetä 'miastigi *sobi*, nüüd tetäss *marja sobi* (marjasuppi) Krk

2. miski pudiks läinud *seest oli* [puu] *mädänu sobi* Hls; *ka kui sobi* 'määnü?', nii är² *hämmänü*² *puu* Lut

3. lörts *ku sopane om*, *lume sobige* segämin Krk

4. tudi *sobist är jäie vana baaba* Lut

sobi² *n*, *g sobi*, *p sopi* loba *sopi* *ajava*² Plv

sobija *n*, *g sobija* Kam Plv Vas(n *sopij*) Rärp Se *posija ma lää sobija manu*; *meil emä vanast 'ol'i särände sobija* Kam; *vanah küläh üteldi olõv üts sobija*; *tiia_i*² *sobija midägi* Plv; 'lätläse'² *omma inäbüsi kõik' sobija*² Vas; *timä 'arstõ es kannah*², *a sobijet pite käve* Se

sobiljutt loba *see oo muidu sobijutt* Muh; *aavad sobijuttu* KJn

sobijäine *sobijäi|ne* *g -se sobiv* – Vai

sobik *sobi|k'* *g -ge* kupeldaja *vana sobik'* Vas

sobilik *sobili|k* Jõh, *g -ku* Kad Iis, *-kku* Lüg, *-gu* Kuu Rei; *sobili|kku* *g -gu* VNg Vai/-kko *g -go*/

1. kohane, paslik Kevädel, *kui merevesi parasjagu 'suojaks saab ja - - 'tuuled ka sobiligud on*, 'algab kuduag; 'Länne 'puoline meri ei old *sobilik* 'nuoda püüks Kuu; *igas kohas ei ole sobilik* üöd ära 'viita Kad

2. kokkusobiv *sobilikku* inimene, *tämä sobi kohe iga ühega* VNg; *sobilikkud* inimesed, *sobivad ühes kuos elämäie* Lüg; *sie on sobilik, sobib teistega* Iis

Vrd *sovilik*

sobima¹ *sobima* Jõe Kuu VNg Lüg Vai Muh Emm Rei Hää Saa Ris JõeK Amb JMd Koe Iis Kod KJn Trv Ran Rärp Se, *sobime* Hls San

1. kõlbama, kohane, paras, vastuvõetav olema *sie tüö ei sobi minule*, *en õle õppind sene 'piale* Lüg; *need 'kindad võivad sulle sobida küll*, *paštavad peris parajad olema* Saa; 'tuulamine oli siis, *kui tuul sobis* JõeK; *ta jutt ei sobi kellegille* Amb || *mahtuma 'palju inimesi sobis 'pääle*, suur kiik oli Kuu

2. omavahel klappima, kokku sobima *vend ja ode old 'riius ja 'viimaks ei ole sobinnetki ühes peres elämä* Kuu; *mina sobin igaiühega* VNg; *on üks ise 'värki inimene*, *ei sobi kenegägi* Lüg; *ma_p sobi taga* Muh; *see sobis sennega* Emm; *rohilane ja punane sobinud kige paremini kokku* Saa; *nemad sobivad üheskoos 'ästi* JMd; *luu kokku logisku*, *soone kokku sobigu* rhv1 Ran; *mi*² *olõ kõik' uma sugulastõga ütte sobinu*² Se

3. sujuma, laabuma *mei judud ei 'tahtond sobida* Vai; *see kaup ei sobin mitte* Muh

4. sattuma, juhtuma *murd'laine*, 'toinekerd löi 'paadi vett täüs, *kui sobis 'parda all 'murdama*; Keväd old 'kaua külm ja kuduag *sobind nelipühi 'aiga* Kuu

sobima² *sobima* VII Hel/-me/ Plv Vas Rärp; imperf (ta) *sobe* Plv Vas Rärp

1. soperdama, lohakalt tegema *sobis midagid 'valmis*, *äga_s see kennegid töö pole* VII

2. aega viitma, jokutama *sobe nii kavva 'rõivihe* Plv; *Mis sa*² *nakkad tah sobima*, *kae et rutõmb minemä saad* Vas; *tä inne sobi*, *ei saa*² *kohegi*; *mis sä ta 'väiko aša man sobid nii kavva* Rärp

sobima³ *sobima*, da-inf *sobida* Muh Hää VJg Sim Kod Kam Plv, *sopi*² Vld; imperf (ta) *sobe* Vld

1. sosistama, pomisema *mis sa sobid*, *ku sa ei räägi iluste* Hää; *sobib kõrva 'sisse* Kod; *Naaku_i sobima*, *kõnõlõ*, *et kuulda om* Vas; *naasõ*² *katõ 'keske sobiva*²; *Sobi hindäle habõnehe* Rärp

2. sekeldama, sebima *see 'olli nõnna sobin tõtta* Muh; *nad omavahel ikke sobivad* VJg **Vrd** *tsobima*

sobimata

3. posima meil emä vanast `oll'i särände sobija, siss `tul'ti meie manu sobima Kam; sobija sobe mu suu pääle, mul ol'l suu üless ajanu? Plv; tuu mõist `häste sopi? Ráp; tä om kohegi `suula sobima lännü?, tä om külätark Se

sobimata sobi|mata Sim, -matta Lüg sobimatu tämä on `ninda sobimatta inimine, ei sobi kenegagi kokko Lüg; inetu `näoga, sobimata `näoga Sim **Vrd** sobimattu

sobimattu sobimattu VNg, sobimatto Vai, g -ma sobimatu sobimattumad, nie ei sobi kenegagi VNg **Vrd** sobimata

sobimiste leplikult inimesed ilosalt sobimiste eläväd Lüg

sobin¹ sobin Khk Rei Hää Trm Kod Plt KJn Trv Krk, sopin Puh Rõu Plv, g sobina

1. sosin, kahin `reakimise sobin õli kuulda Trm; `niskess sobina jutto mina_n kuule Kod; `võtva? kui sopin, om näil jutukõisi küll Plv

2. pladin `vihma tuleb ku sobin Trv; pardsi võtav ku sobin Krk

sobin² sobin g -a Nõo Võn; sopin g -e San segu paned tolle sobina sinna saia `taina vahele ja paned rasva `sisse küdsämä Nõo; leevä taanäss litsuti lakka, tuu kahepi sobin sinna üteliste pääle, siss kääneti `lapkult `trul'li Võn; ainte sopin San

sobina sobina Rld lisasissetulek `andasin pojale sobina maad (lisateenistuseks maatüki), saab ka `kartuli maha tehä Lüg; Ei `nuoremad tahagi enam iast kodu villasega leppida, `otsivad iga talv sobina, saaks aga pue `villase `selga IisR

sobinal 1. sosinal räägib sobinal KJn

2. padinal porist läbi mis sobinal KJn

sobinalla sosinal Opetaja kõnõli noorõlõ paarilõ nii sobinalla?, mi? taadõpoolõ kuulõ õs midägi Vas

sobina|raha kõrvaltööga teenitud raha saan magusast (meest) sobinaraha, kui müün; no [läksime] `mõisa `kartuli siis sääld `jälle sobinaraha `tienimä Lüg; `Kahju küll, et sinu sobinaraha nigu `undi `kurku läks IisR; `naisel on ikke sobinaraha, mehele tämä seda ei `räägigi Vai

sobina|töö kõrvaltöö `mõisas õlid puuseppäd ja raudseppäd, kui `aiga õli ja kedagi nähä ei õld, tegi ka sobinatüöd talu `miestele Lüg; `kartuli `poisikese `põlves õlen noppind, nagu sobinatüö Jõh

sobine sobi|ne g -se Juu Plt Krk

1. porine, sopane moa on sobine, pori täis Juu; ei saa midägi sinna pääle tetä, maa like ja sobine; keväje poole lää tii sobitsess Krk

2. sogane vesi sobine ja suastane Plt

Vrd sobane

sobisama sobisama Trv Kan

1. sosistama mi_{sa}tan sobisat, kõnõla `sel'gest, nii et `arvo saa Kan **Vrd** tsobisamma

2. sabisema vihm sobisab, tuleb ku sobin Trv

sobisema sobisema Kod(-mä), sobisõm(m)a Rõu Plv Vas

1. sosistama, pomisema mes sa sobised, kõnele kõvass; muko sobiseväd tasa il'lukeisi Kod; na kõnõlasõ? nigu sobisõsõ?, midägi `arvu ei saa Rõu **Vrd** tsobisõmma

2. posima nõid on `niske, paneb ruasi `kiinni, sobiseb `piäle Kod

sobistama sobist|ama Rei JMd Iis Trm Kod/-ss-/ Lai Plt KJn Trv Nõo Kan, -amma Lüg Urv Rõu Plv, -eme Hls Krk San; pr (ta) sobistass Se

1. sosistama nävad alati sobistavad kahekesi Iis; tasakeisi sobissab, et ei kuulegi Kod; me, lapsed, sobistasime, salaja `tahtsime `riakida Lai; sobistavad isi `keskes KJn; mi_{sa}sobistat, kõnõla kõvõmbast Kan

2. saputama, sopotama kui kanad sobistavad, siis tuleb tõist `ilma Lüg; kana sobistab liiva sees Trm; `isirgukõsõ ol'li_{vii} seehn, mõni viil sobist siivakõisiga? Rõu; kana? sobistasõ, küll nakass `vihma `saama Plv

3. sulistama, lobistama *lapsed sobistavad vies* JMd; *ani sobisteve lombin* Hls; *sobistiv pähle viij sehen* Krk

4. sabistama `vihma tulõ, *sobistass õnnõ* Se

Vrd tsobistama

sobistellema *sobis|tellem* Rõu, -tõllõma Plv Vas *soputama, saputama kana? sobistellese?*, ilma `lätvã? *halvass* Rõu; *kana? inne sobistõllõsõ?* Plv

sobistem *sobistem sõbrustama kateksi akasiv sobistem ja muudku lätsiv* `paari Krk

sobi|sõna *posimissõna vanast es ole jo üttegi* `tohtret, *nii sama posija olliva - - kes* `ütlivã *sobisõnnu* Nõo

sobitama *sobi|ama* Kuu Muh Rei/-dama/ Mar Mär PJg Tor Saa Ris Juu Amb Koe VJg Iis Trm KJn, -amma Lüg Rõu Vas, -eme Hls San

1. sõlmima, korraldama; *vahendama sobita sina* `neie *vahel sie kaup* `vällä; *vend sobitas minu ühe vana lesk* `naisega Lüg; *ta sobitas* `moole *teise kohja* Muh; *mõni sobitab teist teisele, kas tüdrikuks või sulaseks või mehele* Mar; *oli üks vanem abielumees, sobitas abielu eel* `kaupa PJg; *ma sobitan su ää kohapääl ametisse; ta sobitas iga õhega* `sõprust Saa; *läksid* `koõsa *sobitama* Ris; *Ma sobitasin ühe tüdruku kua ükskord karduli* `muale Amb; *vanad naised sobitavad tüdrukuid mehele* VJg; *sobitab talle üva kõha* Trm; *sobitab* `piäle, *eks temä ole se sobitaja* KJn; *sobitedess naist* San; *tuu mõist oma* `tütre *är sobita?* mehele Rõu **Vrd** sobritama, sopitama

2. sättides asetama, paigutama *Kas sobidid kaik* `einäd *lakka* Kuu **Vrd** sovitama

sobitsema *sobits|ema* Kod, -emma VNg, -eme Krk, -ama Trv

1. *sosistama lapsed ühenkoon sobitsevad* Kod

2. *sobitama, sehkendama temä akkas sellege sobitseme, ei tää, ka ta väimiist taht* `endel Krk **Vrd** sobitsõma

3. *soputama; püherdama siad olid* `keige *palava aja sobitsened sial* VNg; *kanapoja sobitsava* Trv

sobitsõma *sobitsõma* sobitama, vahendama – Vas

sobitus *sobitus* g -e Lüg VJg Iis Trm *korraldamine, vahendus; sobimus mene nüüd* `tõise *sobituse perä naist vettama* Lüg; *sobituse läbi ta* `sinna *sai; igakord sie sobitus ei* `aita VJg; *ei öld täma sobitusest* `miski `asja Iis; *küllap täma sai* `sinna *ikke sobituse tõttu* Trm **Vrd** sovidus

soblak *sobla|k* g -ku sulp *Keväde tuudi lepikust nõgesid ja naate, valati kuum vesi pääle, tetti eläjidel soblakut* Hel

soblama *soblama* IisR Trm Lai Plt

1. *solberdama, solgutama Ei ta* `liigutand *neid* `linnaseid `miski, *soblas na samuti nattu* *IisR; mes sa soblad sial* [vees] Trm; *igat* `asja *võib soblada, pane või vil* `la `sisse *puu, sobla* `puuga `ringi Plt

2. *sodima teeb ja soblab, kõik kohad on rokka täis* Lai; `rohkem *iki lapsed tikuvad soblama; mis te soblate, rikute* ää Plt

soblina *soblina* sonkima, sorima *mes sä soblid siäl, kui sa et süü* Kod

soblitsema *soblitsema* Plt KJn *soputama kanad soblitsevad liivas* Plt

sobrama *sobrama* IisR Jäm Kaa Emm Ris Juu Amb Koe Plt *sorima, tuhnima, soprama* *Sobrasin vähä* `aega *sial* `sahtlis *ja* `saingi *kättä* IisR; *Pidi kättega keik läbi sobrama* Jäm; *Oli sobrand oma* `karpis *ning* `otsind `nööpi Kaa; *sauna* `ahju *vaja sobrada* (puid liigutada) Ris; *oled kõik segamisi sobrand* Juu; *kanad sobravad* `põesa *all* Koe; *ära sobra ega aa segamini* Plt **Vrd** subrama

sobrane *sobra|ne* g -se *mudane sobrane, peenike, pidavust või tugevust täl ei oh* (meremudast) Tõs

sobri *sobri* lobiseja *sobri, kis* `kange `rääkma oo Mar

sobrima *sobrima* Rei Mar Kse Ris Kad Sim

sobritama

1. sobrama *Ta sobris sii riiete seas, nüid keik kohad segamisi Rei; sobrib peal käsil seal sies*
Ris **Vrd** soprima

2. lobisema *mis sa muido `tühja sobrid* Mar

sobritama *sobritama sobitama ma sobritasi ta `sinna koha `peale* Aud

sobu *sobu kooskõla, klappimine neil ei ole sobu* Vai

sobul *sobul g -a Röp Se; sopu|l' Lei, soba|l' Se, g -li; pl sobori?* Se ahvenapoeg *sobula `ol'li*
`väikese, keedeti `tseole Röp; said ka? midägi sobulit (väikesest saagist); sobali?, til'lo
kalakõsõ, minevastakasõ ahuna puja Se

sobul *sobu|l' g -li* Krk Hel

1. litsakas *vaat kus kuradi sobuli, pagesiv ärä; mis te vedäside sobulist siä* Krk

2. vulva – Hel **Vrd** sobar

soburootska *soburootska vits Jonnilatsõ rohi om hää?* **soburootska** Vas

sobõrdama *sobõrdama seadma Nika sobõrdi, ku_`kõrda sai* Rõu

sobõstamma *sobõstamma lobisema tiä pal'lo `väega sobõstass* Plv

soderdama *soderd|ama Kuu, -amma Vai, -eme* Hel *latrama, patrama Mes sa soderdad `jälle*
`tühjä juttu Kuu

sodi *sodi Kuu VNg Lüg Vai hajusalt S, Mar Mär Kse Tõs Aud Häa Saa Ris Juu Amb JMd*
JJn Koe Kad VJg TaPõ Plt KJn Vil M TLä Kam San Plv Vas

1. praht, rämps, saast *`kiskusima `lusted ja niisugused sodid siest ära [lina] pihul* VNg;
`klaasi `pohjas on sodi, `viska `vällä Vai; liidi ees nõnda pailu sodi Khk; *meri ajab sõdukest*
sodi `ääre* Mus; *mis sodi te sii parandale maha olete ajand* Mar; *kašk ajab `seokest `valget
sodi `väl'la* Aud; *sodi visatas ahju suu `alla Häa; *`pühksin selle sodi kokku* Saa; *õue on kole*
sodi täis Juu; *ema iga kevade põletas tuli`mulda, ajas sodid kokku* JJn; *tuulispask kierutab*
`liiva ja sodi muast ülesse* Kad; *sodi ja `rämpsu kõik kohad täis Plt; *puistati ärä, sodi `väl'lä*
sehest, siss lätsivä katussess (õlgedest) Ran; `viska sodi siä `tünni Puh **Vrd** sodi

2. püdel mass, lõga *`Pandi sie sodi `ahjust `astja `sisse ja `kalleti tuline vesi `pääle* Lüg;
`mailane, kui katti teed, see sodi teeb maaviga Mus; *Kol'la (koer) sõõb ää küll selle sodi* Muh;
tie natuke sodi (kastet) `senna kardulde `kõrva Ris; *küll `ermed on `pehmess kiänud, nõnnagu*
sodi Kod; *nemä tahave sääntest liket sodi (kanadest) Hls; ärä olli kik' sodiss keenu* Krk; *tei*
kanepi `tempi, pant toda sodi leevä vahele Ran **Vrd** lodi

3. miski väheväärtuslik *ajab suust `vällä neokst sodi* Mar; *kes seda sodi süeb* VJg; *rõivass*
om ärä lagunu nigu sodi Puh; *panõ? uma vana sodi kokko ja vii är? tast* Plv

4. (adverbilaadselt) *puru(ks), katki nüüd õles maa juo sodi õld (sõjast)* Lüg; *munad olid*
`pal'jaks sodiks läänd* Khk; *tä nüüd `lonkab, tä reiekondid olid sõjas kõik sodiks läinud Mar; *lõi*
kohe sodiks JMd; *`pitkne oo puu sodiss lüänud* Kod; *Majal õlid aknad sodist lähnuvad* MMg;
rahe lõi kõik sodist Äks; *ma pessä kanadele [luud] kõik' sodiss* Nõo

sodigas *sodigas lohakas Ei `tiie, `kuida moni inimine võib nii sodigas `olla, kaik on tämäl*
`mustad Kuu

sodima *sodima Kuu RIid Jäm Khk Kaa VII Rei Mar Mär Kse Tõs Saa Juu Amb VJg Sim Plt*

1. solkima, mäkerdama, sonkima *pisikesed [lapsed], nie `sõiväd `tuoli pääl, kes neid sodima*
`lauale lasi* VNg; *mida sa sodid, ku et `õska `õigest `keitada Lüg; *sie sodib seda vett säääl* Jõh;
loomad sodind nõnda einamaa ee Khk; *sodig mette, sest äi tule midad `väl'ja, rikud muidu ää*
VII; laps sodis supi ää, ei kolvagi `siia Mär; *mis sa sodid toedu kallal, sõõ iluste* Tõs; *iired*
sodisid vil'la puha ärä Saa; *ää sodisid meie kaevu vie oma tulekahiga* Sim; *nüüd nad akkavad*
siin sodima, `kraavisid `kaevama Plt

2. kritseldama, selliselt määrima *Moned `kuoli`lapsed sodivad kaik henes `ehvtid ärä* Kuu;
Seinad on kriidiga ärä soditud Jäm; *Raamatuid äi tohi sodida* Kaa; *lapsed on minu*
lauhuraamatu ärä sodinud Saa

sodine *sodi|ne g -se* Kuu Hlj Lüg Vai Jäm Khk VII Muh Emm Rei Mar Mär Kse Häa Saa
Ris Juu JMd JJn Koe VJg Iis Trm Kod SJn, *-tse* Tõs Trv Hls TLä San Vas

1. sodi täis, määrdunud, must *sie vesi on sodine* Vai; *reënd nenda sodine* Khk; riist keik *sodine* Emm; *riided teil sodised* Mar; *nõud oo sodiseks läin* Kse; *mis sa oled tein omi, käed kõik soditsed* Tõs; *sodise vee anname loomadele, omal peab ikki al'las olema* Saa; *vahel on ukseesine sodine* Juu; *oli riided sodiseks teind kõik* JIn; *käädki nüüd sodised* Iis; *mis sa selle soditse taldrigu võtad* Trv; *Vesi om nii sodine, et luyum kah ei taha tedä juvva* Nõo

2. porine, lõgane *tie on nõnda sodine sene vihmaga* Lüg; *sügise tee läheb sodiseks, kut sajune on* Khk; *nisuke sopane, sodine tee* Mär; *maa on sodine, ei pääse läbi* KJn

sodistama *sodistama purustama, sodiks tegema iired sodistasid karduled puha ära, närtsid pudis* Saa

sodjakas *sodjak|as g -a ront – Ris*

sodri *sodri* Jäm Kaa

1. sodi, lõga *Märja mulla sihes olid tuhliid sodriks läind; Sellel toidul äi ole miskid olemist, paljas sodri* Kaa

2. porine, lõgane *sodri maa* Jäm

sodrijas *sodrijas porine, lõgane sihandune suur pehme sodrijas maa, midagid ep kasva* Khk

sodrima *sodrima* Jäm Khk Kaa Krj Pha VII Rei; *sotrima* Kuu, (sa) *sodrid* Muh

1. vusserdama, segi ajama, *sodima need lapsed sodrivad ka* Khk; *See paranda värvimine oo sedati ää sodritud, et pole aru otsa* Kaa

2. *patrama mis sa sii muidu sodrid* Muh

sodru *sodru* JõeK Kad, *sotru* Jõe Kuu Hlj

1. jääsupp *enne tegeb niisuguse sotru, viimaks hakkab igä külämäjä ja jääbki jääks; Egä sotru ei kannatand pääle mennä* Kuu; [vesi] *sodruga segamine* JõeK Vrd soi¹

2. *sodi mere ääres on sodru* Kad

Vrd *sutru*

sodrune *sodrune* jääsupine *sodrune vesi oli* JõeK

soe¹ *soe, sue g sooja, soja, soea eP(suoja K Iis) uus* Trv Ran TMr KodT Võn, *suoja* R, *soa* LNg

1. mõõdukalt kõrge temperatuuriga *suoja*d *ilmad* Kuu; *einakuhi vottas vett sisse ja läks suojust* VNg; *sügisel õli viel vesi sue; tuul on mend nagu suemast* Lüg; *Tuba sue nigu poft; Ei sie ole kellegi vikkat, sie ei niida suoja sittagi* IisR; *tänä on vähä suojem*b *ilma jo, ku eile oli* Vai; *tulid meremehed merelt ära ja läksid kõik sooja majase* (köetavast rannamajast) Ans; *kui soe aeg on, siis rugi jeeb lühigeseks jälle* Khk; *tuli tegi sojaks* Mus; *pääle lõunane aeg on kõige soem* Pha; *sooja õlut sai tehtud* VII; *Mehed tulad merelt varsti koosse, supp saab seks aaks valmis, mehed saavad ihud sojaks* Põi; *oo teitel sooja toitu koa; ma ole tukkun sii soja päeva ees* Muh; *soojade ilmdega eina tehja; Töö andis soja naha* Käi; *Jüst nat sooja sepikuga oleks piha saand* (pisut rumal on) Rei; *lihasuppi süiasse ikke sojast pärast* (soojalt); *vešt pandi talve selgä, sel'läl oo siis soem* Mar; *sojad saiad jäid saamata* Kul; *ma tee täle need karduled sojase* Kse; *kaks kord kööti ahju, et ia soe oo* Han; *saeme soja engega* (elusalt) *kalda pilt* Tõs; *Supp soojõn* (soojana) *paclu param kui külmen* Khn; *kiüeti ikke tuba sojase* Aud; *soe tuul, võib särgi väel väl'lal käia* Hää; *üle lõune lähäb soemaks* Ris; *ahjust võetud on soe leib* Kei; *mis tal on, pal'las soe ing* Juu; *ahju kül'g oli küll kambres, aga ei sie ei saand sojaks* saamagi HJn; *Villane kangas tahab kudumise aal iad sooja tuba* Amb; *mul siin soem* Ann; *õhtaks on lõõr pliidaga soojaks* köetud Tür; *omme vist lüeb suemalle* VMr; *meie tuba on sue* Sim; *tarvis panna ahi kütte, läheb sojast* Iis; *ega sina ilma sojass ei jõoda kütä* Kod; *säädan leiba sooja veega* Pal; *suvisel ajal on ikke soe* Äks; *sel kevadel olid päris soojad ilmad* Lai; *kui on ia puu, lähäb ruttu sojass* KJn; *kütsid selle ruumi sojasse* Vil

2. *soojapidav* *eks se jakki ole oite sue* Kuu; *sojad pätid jalgas* Muh; *mool sooje kindud* tarvis Käi; *talve pannasse sojad riided selgä* Mar; *mul oo ead sojad tali riided* Kir; *Ma annan sule sojad sukad jalga* PJg; *soe kasukas* Rap

3. lahke, hea, sõbralik `Suoja sanata jääb `tuimaks ka paks `leivä `viilugas Kuu; `suoja südämegä inimine Vai; nee veel üsna sojad (lähedased) sugulased Khk; sa saad oma sojast südämeest kõik ära `rääkida Aud || mugav, tasuv Sai niid sooja koha peele, küll menel mehel ikka väab Kaa

4. piltl a. (jooitud olekust) tämal on `sarved `suojad, on `viina pali saand Lüg; `Ninda pali ikke õli [viina], et `suoja pia `saivad `õtsa Jõh; ühe `kerra akkasimmo tulema kodo, pääd juo `suojad Vai; kui pee soe on, siis on `julgust küll Khk; `võisid pead soaks LNG; piä oo natuke soe, oo `joonud Tõs; natuke olime juond kua, pia oli ikke sue VMr; soja `piägä `ütleb rumalid sõnu Kod; `rohkem põle vaja, mul on juba sarved sojad Plt b. (napakast, rumalakesest) Sie inimine on küll vähä sue Kuu; Nad on kõik nattuke `suojad Jõh; tä ikke natoke soe, ega tä täie oioga põle Mar; piast sue, pia `tahma täis Sim

5. subst mõõdukalt kõrge temperatuur, soojus; soojatunne keväjäl ku tuleb sue, siis akkavad [putukad] `väljä ronima Kuu; `süömine on `ahju `rinna all `suojas Lüg; kui `suoja `tullo, siis sisokaised `laulad Vai; ma lähe korraks `sooja; `värske kalale soeb sojaga kohe konnid `sisse Khk; lase `ahjust `sooja `juure VII; mitu riiet `aeti `peale, aga `sooja es soa Muh; Ega soe `konti riku (sooja pole kunagi liiast) Rei; seased hammustavad, soe tõi nüid nee `välja Phl; tänägonnd oo `sooja küll olnd, nüid võib jo `külmä `tulla koa Mar; pani supi `sooja Mär; Pane nüid `riiskad `peale, muðu soe lähäb `välä Han; soeaga läheb või `pehmes Var; Tulgõ\_nd õuõst tuba `sooja Khn; soeaga räim ei tule [randa] Aud; `Ol'lim sojaga uniseks jäänu Hää; ega ma soea pärast ei `kaeba Saa; kahe soojaga tegi [sepp] rauad `val'mis, kaks `korda pani tulesse HMD; põle kül'm kedägi, küll ma teelt `sooja soan (küll käies soe hakkab) Juu; `lõuke tuob `lõuna `suoja, pääsuke tuob päeva `suoja, üöbik tuob üö `suoja JõEK; Oleks ia meelega tuppa `sooja läind Amb; siin on teil liiast pailu `suoja JJn; liha läks sojaga `mürdimä Kad; supp on suojas VJg; `riide soe ja `kütmise soe, kaks `suuja; ku pidäb `suuja, siis viil kasvavad `kartulid Kod; ivakene `aega olin soojas Äks; `ulka inimesi, mis `asja sa sojaga süüid Vil; ei ole sooja ega külma on täiesti ükskõik Ei tämal ole sest `suoja ega `külma, kas `teine elab või sureb IisR; Äi mool pole sest sooja ega külma, tehku mes tahtvad Jäm; Ega minul põle sest küll sooja ega külma, ükskõik kuida õli Trm; ühe soojaga peatumata, ühe jutiga läks ühe soeaga siit `linna Khk; tegi ühe sojaga, es `ingagid vahel Muh; Kaks `tuundi `tüetasivad mehed ühe soojaga Trm; ühte sooja pidevalt, ühtelugu Vähäse `vuoga sai `uidu `ühte `suoja edesi `lennudetud; Puuvedu kävi `ühte `suoja Kuu; vigadiga niidet `ühte `sooja Rei; külad lähvad `väiksemaks `ühte `sooja, inimesed surevad ära Rid

soe² soe soend – KodT

soe|aal soeal' keelekandja – Lei

soe|arjak jusshein soearjak, kõva `niitä Hls

soe|haigus soetõbi ma jään sue`aigusse, sue`aigus vettis ramu `vällä Lüg; üks `sõuke soe`aigus oli Jaa

soe|hammas 1. tungaltera soeammass `kasvi rügädel, päält olli must vai pruun Kam; `mustõ kõvõrit terri rüüpäie seen kutsuti iks soe `hambiss Kan; soehammas nigu tõrv tege leevä mustass Har; ku naanõ um rasõdat ja süü noid soe `hambit, siss `viskass latsõ ar<sup>2</sup> Rõu; timahavva um pal'lo soe `hambit rüüpäie siseh Plv; soe `hambide iist `antass `aptegih periss hääd `hinda Röp; soe `hambist tetti innevanast ruuht Se; suehammass um sääne pikk must terä, üldäss, et olõ\_i hüä `tehrüle, ku näid pal'lo um Lut

2. kangaviga toomitsel `kangal sõkut `võlssi, siss om soeammass sisen Ote; Kuriilm, ol'li soe `amba\_ `sisse kodanu² Urv; olõ õi_taa `õigõ kodaja koet, taa om soe `hambõid täüs Har; ku mõista ai kuta², siss lüüd ruttu soe `hamba `sisse Se

3. (mustast hambast sigadel) tsiga süü üi², kas soe `hamba² suuh vaih Se

soe|harjas (taim) soearjass kasvab sääl, kos vana lahja aenamaa om; kes_tu nüid soearjast nakab `niitmä Nõo

soe|haud hundiauk vanast olliva soeavva, öörik puu `pantu üle, kana sinna puu pääle, siss ku susi toda `püidmä läits, sattu `auda `sisse Nõo; ommugu `tulti `kaeme nuid soe `audu San; Soehaud kaivõti kohe mõtsa `sisse, kon mõtsaeläjid `rohkõp käve; soehavvahn ol'li pia egä päivi sussõ siseh Rõu

soehku soiku asi jäi `soehku Jäm

soehkuma `soehkuma soikuma – Jäm

soehkus soikus asi on `soehkus Jäm

soe|jaht hundijaht käesivä soejahin Nõo; mõtsal `peetäss soe `jahti Krl; käve_ka soejahih, ei olõ_saanu_midäginä Vas

soe|jalg, -jalga (lihtsast roigasaiast) karjane tegi soe|jalg `aeda Kul; meil oo kõik ajad `tehtud ikka sue `jalga, ei ole muud `moodi `ühti Mär; see [aed] oo muðu soe `jalga `pandud, `roikad `risti ette ja eks nad ühütese nõjal ole Vig **Vrd** sohejalga, susijalga

soe|julgusi areldi lätsi kah soe `julgusi manu; es ole ääd `julgust `minnä, aga soe `julgusi sai ärä `käiduss Ran; soe `julgusi tul'li poiss `sisse, pe'lläss, et nahutada saab Nõo; ma\_kai ka nii iks kavvõst soe `julgusi Plv

soe|julu soe-, soo- julgus ma_võti `õigõ soojulu `rindu ja lätsi_tu poisi poolõ Har

soe|juluhna areldi ma lätsi soejuluhna `kaema, `hindäl süä peßs Rõu; lätsi õks soejuluhna Se

soe|jurss (taim) soejurss, kasvab põndsa pääl San

soe|kaal (vankri osa) soekaalal ol' kolmass puu vahel Hel; puu `vankre olliva rasse kääntä, soekaal olli sääl orre otsan Ote

soe|kalm pl soekalmu hundinui – Krk **Vrd** soekalmus

soe|kalmus hundinui soekalmuss [kasvab] soodi mua sisen Har **Vrd** soekalm

soekas `soekas soojavõitu `soekas ilm Kod

soe|kulu (taim) meil om mõtsa hainamaa pääl pal'lu soekullu, tuuð om rassõ `niitä?; soekulu `haina lihm mitte ei_süü? Har

soe|kurik pl soekuriku hundinui – Hel

soe|kõomen (taim) Soeküümneid siin pal'lu ei olõ Har

soe|laut hundilaut tare om nii kül'm nigu soelaut, `õkva `amba võtab lõgisema Nõo; Vana majatiük'k, mitte lämminnd ei_pia, küit_kui taht, iks on kül'm nigu soelaut Urv

soe|lill (taim) soelil'l, tuuð kasvab suu pääl, `valge pehme vill otsan; soe `lilli luum ei süü Ran

soelin `soeli|n g -dsõ hundisarnane `soenduss lätt `mõtsa neiku suzi, dääss `soelidsõst Lei

soe|луу (võrdlustes paindumatust inimesest) Sul olõsi_nigu soeluu kõtun, mitte sa kumardamma ei_painu? Urv; sa ei painu_sukkugi, sul om õks soeluu kõtun Har; Kangõ ku soeluu kõtuh Rõp

soe|mari lodjapuumari soema'ra?, mõtsah puuh kasusõ, sääntse musta? Se

soe|muna soemuna murumuna – Lut

soenass soena|ss g -dsõ soend – Lut

soend soend g `soendi MMg Ksi Ran Puh TMr Kam, `soendu Se Lei; soeñd g `soeñdi V, `soendi Trv Hel; soeñt g `soenti Krk; suend g `suendu Lut libahunt `soendist käimuvad Ksi; mõni inimene ütelti `soentin kävvät Krk; `soendi, kes undi naha sehen olliv Hel; soend sei leevä ärä ja sai inimesess Ran; vanast ollo pal'lo `nõidmist, üts kaupmijss tettü ka `soendist Võn; sa `mürrät nigu vana soend jälle Kam; tiä saanu? ka `soeñdiss, toonu `lamba kodu Kan; ma_lüü su puruss ku `soeñdi Har; sai tuuð inemine `soeñdist är? Rõu; kõik tüki? olõ är_tennü, `soeñdin ei olõ viil käünü? Rõp; saja? ol'l lastu `soeñdist Se; inemine, a sue nahk sälläh, nu ol'li? `suendu? Lut || sõim ah sa_suend Lut **Vrd** soenass, soendik, soenduss, soents

soendama `soend|ama Jäm Khk Kaa Põi Muh Emm Mär Lih Kse Var Tõs Khn Vän Tor Ris HMd Juu JJn Tür Kod Pal Äks Lai Plt KJn Kõp Rõn Rõu, -eme Hls, -emme Krl; `suendama R(-mma) Kos HJn Amb JMd Koe Kad VJg Sim Iis Trm soojendama nüüd käib toru kerikse alt läbi ja `suendab vett Jõe; ilusa `suoja `päivägä tulevad [ussid] `suendamma mädäste `otsa

soendik

Kuu; sie `suendi juo `lieme `vällä, `tulga vaid `süöma VNg; küll ma su `küljed `suendan (annan pekka), ku\_sa siit ei kau pilti Lüg; miä `tahtoksin oma käsi `suenda Vai; `soendab ennast ahju suu ees Khk; *Vesiuśs oli mätta `peeie ennast `soendama sättind Kaa; `soendab ennast ahu `ääres Mär; sөөk `soendati ära Tös; Akka vett `soendama Khn; tuba tahab ikka `soendamist Ris; ma olen siin `soendan ja keik tal tein, aga `terveks ta (pölv) ei saa HMD; `öhta `suendasime kas suppi või midagi Kos; `Töštsin teist `jalga ja teist `jalga ikke ja `soendasin JJn; `suendud kardulid Koe; `suenda kümme `korda, siis ta on `liisund, enam ei taha (supist) Sim; kass `suendab pääva kääs Trm; lehmale `soendati vett Pal; mis nüid `soendata sooja ilmaga, lähab nõnna samuti küll malt (söögist) Äks; `soendab `piimä KJn; Ma soendi sulle ommugudse sөөgi Rön; `soende ennäst ahu man `lämmäss Krl || soojenema supp `soendab Ris*

soendik `soendi|k San, g -ku Krk soend sij käivet `soendikun Krk

soendus `soendus g -e Jäm Tor Juu KJn; `suendu|s Hlj VNg Lüg VJg, g -se JMd Kad, -kse Kuu soojendamine; miski, mis soojendab (hrl küttepuudest) kui tahid `suendust `moisa `metsast `saada, siis pidid `jälle `kümme `pääva tegema Hlj; kel enesel `suendust ei `ollu, läks suvel `korjas `metsas kabuli ja `talvel vedas kuo VNg; ahi on tua `suendus Lüg; eks ta küllle `soendus iki ole (abikaasast) Juu; vurrvarrukad, `suenduse pärast nad pidasivad Kad; `suendus on valla puolt prii VJg

soenduss `soenduss Se Lei soend `soenduss murd `lambit nei ježi ku suži Lei

soenema¹ `soenema Mär Tös Tor Juu Kod Äks Plt KJn, `suenema Kuu Hlj VNg Lüg Jöh JMd VJg Iis Trm soojenema vesi `suene VNg; ku tuul puhub `lõune `puolt, siis ilm `sueneb Lüg; leem `soeneb tule peal Mär; pane vesi `soenema Juu; supp on `suenemas JMd; ilmad `suenevad VJg; moa `sueneb `pääva kääs Trm; las supp `soeneb Plt

soenema² `soenema sugenema `kärpsid akab `soenema, näid `soenes pal'ju Kod

soents soents g `soentsi Saa; soeñts g `soentse Hls Krk; soeñds g `soendse Krk soend soeñts olevet inimen nõiut undiss Hls; nõid olli naise `soentsess `muuten; mia ei oole `soendset nännü Krk

soe|pulst (taim) soepul'st kasvass põnsa pääl, alb ain Ote

soe|pütsik koerputk mõtsan kasusõ_soe|pütsikä?, neo omma_ `küümne `muudu Har

soe|redel (teat kangaviga) `võlssi sõkut, siss tulõ soeretel' `sisse San

soe|ripp soeriipp vurrkann; jääkarussell – Lei

soerteme `soertem(e) soetama, hankima me piam iki `soerteme sedä `lamba `sorti; lehmä ma `soerti minev`aaste `endel; ta `tiñds küll ja soeñts sedä `raami Krk Vrd soherdama, sojortem

soe|sard ühe redeliga rõuk `erne tetti soe `sarda, üits redel, `teibä toess Krk

soe|savi hall savi soesavi, sellest tetäss `ahju, om tule `vastu `kange Krk

soe|sein soemuür (mõlemad sõnad võivad käänduda) soesein oo `röörisid täis Khk; *Palgekuivatis oo soojaseina peel, veta säält Kaa; Sojad seinad vanad, mis `sooja nee änam `andvad Pöi; Sooja seina `siiver on `kinni Rei; Soesein tahab tahmast puhastada Mar; [meister] akkas meil `sooja `seina tegema HMD*

soe|selg, -selga aed (lihtsast roigasaiast) kaks puud `lasti üks `tõise `pääle ja `teibad vahel, sie õligi sue `selgä aid Lüg; soe `selga aid, `teibad `panta `risti, pitk ers vahele, need on ilma vitsata Emm; soe `selga aid üles `löödud, `tehtaks ilma sidumata Käi; sue `selga aed\_o `kerge tiha Kir; tieb sue `selga `aeda Ris; soeselg aed on kiiresti `tehtud JõeK; sue `selga aed, sie pidas ikka vähä `aega `luome Kuuk; sue `selga aed, `teivad suavad `löödud `risti kahele `puole maha ja `roikad `piale JJn; sue `selga aad, nied olid `enne küll `ümber `öuede VMr; soe `selga aed mudu ädapärast tehasse vahest Pil Vrd soheselg, soojaselga, suaselg, suoselg, sudaselga, suviselga

soe|siid hundinui soesiidil `aisu ei ole, kasvab nui `otsa Hls

soe|silm (taim) Karussõ palutasõ soe `silmi, et susi ka'ra manu? es tulnu? Rõu

soest *soest* g *soosti* (mingi putukas) *soest oo ninas* [hobusel], *akkas puristama*; *ma põle 'soosti' näingid* Muh

soe|sõidu|kuu veebruar *'veebuarikuud üteldi soesõidukuu Urv; soesõidukuu, sõss soe_paaritiva?* Plv

soe|sõna pl hundiõnad *miu vanaesä ollu külä karjuss, tol ollu soesõna, 'aanu ärä soe Nõo*

soe|takud pl suetakud *teise arja peält tulevad otsatakad ja teise peält suetakud; suetakudest saab ead 'lõnga Vig; soetakud 'soetakse arja peal Juu*

soetama¹ *'soet|ama* Vai Kod Lai KJn Trv Puh Nõo Ote Rõn V(-amma), -eme Hls Hel San Krl; *'suetama* Lüg Vai Kse Tõs Pee Koe VJg Trm; *'soedama* Emm Rei

1. hankima, muresema *isa esimine 'naine 'suetas 'sinne tua 'õtsa 'aida igate 'liiki puid Lüg; Soedast omal kina kodu Emm; oli 'kange omale 'suetama kõiksugu 'asju Tõs; see [mõisnik] oli siia kudagi 'suetand selle vana koolimaa Pee; 'suetavad omale 'lambad VJg; tüüd ei tij, aga 'lapsi 'soetab Kod; 'soetan teese [karja] viil 'kõrva KJn; ma ole uvve obese 'soeten Hel; sina 'soeta ka 'endäle onde 'asju, mes tast rahast sul muidu ääd om Puh; ma 'tõoti telle 'soetada, om ää kangast kodada Nõo; tüitär 'opse 'ambaarstiss, om kõik peenikse riista 'soetedu Ote; Kes ennembi 'lehmä es jõvva pidädä, tuu soet siss kitse Rõn; ma is saa_sääräst rikast ja_hääd 'poissi, 'kinka_latsõ 'soetat Har; esäga 'soeti neid mehitiid Rõu; mitu 'süldä puid jo? 'soetõt Plv || sokutama ma 'sueta ta 'senna mehele; sai 'suetada teise kohja 'peale Kse*

2. süütama, tuld alustama *mine tuu säält mõtsa alt 'kuive 'osse, om ää tuld 'soetada Nõo; tuli om nii är 'kistenu, naka viil 'soeteme tidä San; Kuiss ma_naidõ 'tuuriide hakuga_tuld paa ala_ 'soeta Urv; kui ta joba är om 'soetõt, sõss nakass lägüemmä Röp*

soetama² *'soetama* Saa Juu SJn Vil soojendama *supp on 'soetud; ahju ääres on ää 'sel'ga 'soeta Saa; akka vett 'soetama Juu; 'soetasime õlle ära 'leiges, siis 'ol'li ia 'pehme juua SJn; panid tule 'ahju ja sis 'soetasid sääil Vil*

soe|tera tungaltera rüüpäie seen om soeterä; Ütevahe ol'l nipa'lu soeterri, et rügä ol'l must Rõu

soe|toll hundinui soetol'l, pikad nuiad otsas Plt; *soe'tol'la 'pañti 'pañjade 'sisse KJn Vrd soetõll*

soe|toom paakspuu ma 'näie soe 'tuumõ; soetoomõ marja?, noidõga latsõ? jääbõv 'haigõss Har

soetuss *'soetu|ss* g -se Ote San, -sõ Kan Urv Har Plv tulehakatus lõmmust 'saadi pirru 'tukmid, 'tukma pandass paa ala tule 'soetusess Ote; kas midägi 'soetust om Kan; 'pankõ? 'pirdõ tulõ 'soetusõss Har; 'soetuss um kõrvi, nakka_no tuld tegemä Plv

soe|tõbi tüüfus 'poiga suri 'suojatobe VNg; *suetõbi on küll, ma õlen ise senes õld, tieb 'uimases ja ajab naha 'seljäst maha Lüg; soetõbi on 'kange palava 'aigus Khk; soetõbi oli 'enni küll, inimesed olid nõdrad Mar; soetõbi võtab 'juused peast ää Kse; sõa aal 'surrid pal'lud inimesed soeatõppe Saa; plekilene soetõbi, punased plekid lööb ihu 'peale Juu; oli 'viimse tuhande pial (suremas), oli soojas tõves JJn; mõnes kohas sie suetõbi 'mässab kaua Kad; soetõbi õlema, inimene ilmass ja muass kõnelemä, ise ei 'tiädmä kedägi Kod; soetõbi käü suure palavikuge Hls; tal om soetõbi, pill 'sil'mi üle pää ja nuutsk San*

soe|tõll hundinui, soetõlv soetõl'l, pruun nui ja ohumõõga 'moodi lehed KJn Vrd soetoll

soe|tõlv hundinui soetõlva kasvava 'suude pääl Puh; *soetõlva libeme om nii sama 'pehme ku ani pudsusule Nõo; järve 'viiri pitti kasvass soe'tõlvu, na omma nigu kurika Ote; meil kasusõ soodin soetõlva?, ma_tei minev_aasta nuist pääpadja Har; soe'tõlvu kõik' järveviir' täüs, mine_korja_ku taht Rõu; soe'tõlveil umma_ 'varsil otsah 'säärtse_pruuni_ 'pehme_tõlva? Plv; kodo tõi soe'tõlvu, latsõ 'hul'ssi noidõga? Se Vrd soetõll*

soe|täht sünnimärk *Ta olõsi muidu õigõ illuss 'tütruk, a nagu om soe'tähti täüs Urv; mõnõl om soetäht suu pääl, kiä om tutt 'hiitünü Har; tuul ol'li_soetähe?, puul' suud ol'l karvanõ Rõu*

soe|uibu paakspuu; türnpuu *soe'uibu om suuremb kui kitse'uibu, terävä pinnu kül'len, lehe nigu ploomi lehe Ran; riha pulga tetti soe'uibust Nõo; soe'uibu, 'uibu 'moodu kõva Har*

soe|vaia|aed *suevaiaaed* lihtne roigasaed – Vig

soe|vankri Suur Vanker *soe`vankri om`taivah* Plv

soga n, g *soga* VNg Lüg Jäm Khk VII Muh Emm Rei Mar Mär Kse Tõs Tor Hää Saa Juu JMd Koe VJg Iis Trm Kod Plt KJn SJn Trv Hls Ran Puh Võn San; *soga* g *sua* Krk

1. sodi, praht; lõga, läga *vesi one jues soga täüs* VNg; `viina *soga jääb`põhja, ku viin`sõisab* Lüg; *sulatab tee sogaks* VII; *paks soga oo vee`põhjas, sellega ei`tehta kedagi* Mär; *soga kõik kohjad täis* Tõs; *põletan selle soga ära* Saa; *soga, mis vahel`viega segamini on* Juu; *kal`lal vajub soga`põhja* VJg; *siin põle muud ku pal`las soga* KJn; *aat ma`i`lma soga läve ette, kes ta ära koristess; kardule jääve lume sua ala* Krk; *vesi om`siia aanu soga`vällä* San

2. a. millestki rohkest rügä om üleven, punatse otsa tulev ku soga; *nyur`kuusik tule ku soga`sinna* Krk b. rämps, koli *sedä soga on pal`lu, venna`raami ja õe`raami* Hls c. aab seda va viina *soga`sisse* Trm

3. (saavas käandes adverbilaadselt) katki, puruks *teen so sogaks* (peksaandmisest) Mar; *tema teeb oma`tormamisega kikk sogas* Saa; *pigistas tema kohe päris sogaks* JMd; *lõön su kohe sogaks* Plt

sogama *sogama*, (ma) *soga(n)* Kuu VNg Lüg Jäm Khk VII Rei Mär Kse Tõs Tor Juu Koe VJg Iis Trm Plt KJn San/ma-inf-me/, *soka* Se

1. sogaseks tegema *mida sa sogad`piima* VNg; *ku avi`poigi kävin`püüdamas, sai vett sogada* Lüg; *mis sa sogad sest veest* Tõs; *sogas kaevu vie ää* Koe; *ää`urgitse põhjast, sogad vie ää* VJg; *õskagi õlut teha tõne, sogab mudu* Trm; *ärä soga vett ärä* San

2. piltl a. segast või tühja juttu ajama *midä te sogata* Lüg; *muud ku soka, proosta juttu aasõ* Se b. vusserdama nüid nad *sogasid ned pühäd ää, nüid põle sedä pühäde mõnu* Mär

3. sumama *lapsed sogavad lume sihes* VII

sogane *soga|ne* g -se Jõe Kuu VNg Lüg Vai Jäm Khk VII Emm Rei Mar Mär Vän Tor Saa Ris Juu Amb JMd Koe VJg Sim Iis Trm Kod Plt KJn, -tse Tõs Hää Trv Hls Krk Puh San; *soga|nõ* g -tõ Khn Rõu mitte läbipaistev, hägune (vedelikust) küll *one üvä, kel one`kaivu, ei`uoli sogast vetta juest`tuua* VNg; *sie vesi on`nõnda sogane, no kuda sa lähed`sisse* Lüg; *Merel täna sogane vesi* Jäm; *sogane vesi ei sühni`juua* Mär; *ää soga, teed vee sogatses* Tõs; *sogases vees oo ea noodaga kalu`püüda* Tor; *`puskar ol`li sogane kui sol`k, aga mehed`muuku`kaaõsid* Saa; *mahl läheb`ikke iga päevaga sogasemast* Amb; *kali on sogane, tahab`sel`gida* VJg; *ää sodisid meie kaevu vie oma tulekahiga, kõik savine ja sogane* Sim; *siält kõhass on sogane, siält ei sua juada* Kod; *sogases vijs on iä kala`püüda* KJn; *ärä mõse ennäst selle sogatse`viiga* Trv; *vesi om sogatsess`aetu* San || *sombune, hämune ei õle ele pääv, ikke nagu sogane tõene* Kod

sogar *sogar* g -a Jäm Ans, -e Pst *sugar ree sogarad* Jäm

soga-saga *soga-saga* Lüg Vai

1. segamini, sassi *ajata soga-saga kõik mu`asjad* Lüg

2. lohakalt tüü on`tehtu soga-saga, ei ole`siivuline tüü

sogastama *sogast|ama* Saa, -eme Krk *purustama iire sogastud`põhku loomad ei söö; ära lase lapsel mune ära sogastada* Saa; *rahe om me riia nõnda ärä sogasten* Krk

soge *soge* soni *soge, minul teda põle olnud* Pal

sogeja *sogeja* sõge`Kuule *sogeja, mes juttu sa`jälle ajad* Kuu

sogejasti *rumalasti* *Sogejasti`unestin ärä, et tänä on pühapäiv* Kuu

sogejus *sogēju|s* g -kse sõgedus – Kuu

sogema *sogema* segama`Püüsin küll`toise juttu sogeda

sogi *sogi* sodi linnasse, ega ta jahuss ei tetä, temä om pudeve nagu üts *sogi; pudevess lännü puu om sogi* Hls

sogima *sogima* Lüg Krj Rei

1. segama *Süsi sai lies sogida* Lüg

2. toppima – Krj

sogistama *sogistama* märjaks tegema *iil' on, nõnna sogistab luo märjaks* HJn

sogrima *sogrima* Jõh Kaa

1. segama *Sogri sa levajahud levalõimes veega kenasti segamini; Potissepp sogris saue liivaga* Kaa

2. sorima, sobrama *Sogrisin kogo 'kasti läbi, aga paraja 'mutri ei 'leidand; Sogris kõik minu 'nipsukivid 'laiali* Jõh

***sogulane** pl *sogulased* sõgelane – Kuu

soh *soh* Kuu Sa Muh Emm Rei Hää (kinnitavalt, rõhutavalt:) no nii, olgu *soh*, nüüd *vana tegi 'jälle sen 'tembu* Kuu; *soh*, *niid on ots kee* Khk; *Soh*, *võõrad parkisid puhas nahka, omale es jäänd midagid* Kaa; *soh*, *ma 'ütlesi küll* VII; *Soh*, *nüüd on see asi siis 'kordas* Rei; *soh*, *sii ma ole* Hää

sohe|jalga *sohe 'jalga* aed lihtne roigasaed – Saa **Vrd** soejalga

sohendes *sohendes* g -e soend *oh sa kuradi sohendes* Hää

soherdama *soherdama* soetama *Soherdas 'endäl mitusada kodujänest; 'Tijñjäd inimesed arilikult perekonda es soherda* Vil **Vrd** soerteme

sohe|selg *sohesel'g* aed lihtne roigasaed – Jäm **Vrd** soeselg

sohi- *sohi-* hajusalt R, Põi Muh Rei Rid Lih Kse Hag Jür Amb Koe VJg Trm MMg Pal Ksi Plt Pil KJn Vil M T Har Vas Rääp, *sohe-* Kuu Vig Pää Juu SJn Kõp *sohi-*, *petu- sie vana sohilaps* Kuu; *Mies tegi 'sohki, pidas sohi'naise* Lüg; *ära aja sohi'juttu (ära valeta)* Rei; *tüdruk põle abielus 'ühti, see oo sohelaps* Tõs; *laalatud naene, selle 'kõrvas 'peetasse sohenaist* PJg; *'üitakse soheet (vallasemast)* Juu; *suab sohilapse, nüüd ta on 'langend* Ksi; *teeb sohi'kaupa* Plt; *sulasel [on] sohimaa* KJn; *pühäbelt ta tegi'ss 'endel sohi'einä* (niitis loata kohast) Krk; *sohitüü, pühäbelt tiijñ 'endäle sohiraha (kõrvalteenistusest)* Hel; *litsi latse olliva sohinaiste latse* Ote; *Mehil ol'l õks sohinaanõ kallimp ku uma naanõ* Vas

sohin *sohin* g -a Kuu Muh Rei Mär Hää Kad Iis Kod, -e Hls; n, g *sohina* Vai

1. *sosin muud ei ole ku alande üks sohina* Vai; *'riakis teises tuas, ainult sohin õli 'kuulda* Iis

2. *sahin mes sohin siij on* Kod

sohinal *sohinal* IisR Muh Mär Hää

1. *sosinal Mis 'teie säel sohinal salajuttu 'räägite* IisR; *ta 'reakis ühna sohinal* Muh

2. *sahinal läks sohinal* Hää

sohisema *sohise|ma* Kuu Muh Rei Koe Kod, -mma Lüg, -me Hls

1. *sosistama akkavad kahekeiste sohisemma, salajuttu 'rääkima* Lüg || *susistama sohiseb naa et, põle 'ambud suus mitte* Muh

2. *susisema eledä ravva 'piäle lahe vett, sohiseb* Kod

sohistama *sohist|ama* Kuu Hlj VNg Lüg Rei Hää Juu Koe Iis Trm Kod/-ss-/ , -amma Lüg Vai, -eme San

1. *sosistama sohisti tasakeiste 'korva 'sisse* VNg; *minä 'kuulen kappi taga, kui 'teie sohistatta kahekeiste* Lüg; *külas sohistasid naesed* Hää; *siij ärstib, sohissab ja podiseb siäl juuren* Kod || *susistama mul 'ambaid ei ole, sohistan* VNg

2. *sahistama ma sohiste suure aina sisen* San

sohk¹ *sohk* Kos JMd, g *sohi* Kuu Lüg Mar Kir Kse Juu Koe VJg Sim Trm KJn Vil M Nõo, *sohe* Kuu Aud Tor Hää Kõp; *soht g sohi* Hlj; p *'sohki* Saa VMr

1. *pettus Peris 'oiglane mies oli, 'sohki ei tehnd* Kuu; *eks tema tegi ka ikke nattuke 'sohti* Hlj; *Sa ei pannud tähelegi, et sinuga sohki tehti* Mar; *teeb 'sohki, valetab ja varastab* Juu; *ta ei old last 'sohki teha* VMr; *sohk on ikke sel aäsal sies* VJg; *teevad kaaba juures 'sohki* Trm; *kes ikke 'õiglane om, tuu 'sohki ei tij Nõo* || *pettev, ebaaus sie oo sohk inime* Kse

2. (ebamoraalsusest) *see oo 'sohke läin naene* Aud; *Augud põsede siis, [need] on 'sohki minemise märgid* Hää; *armastus 'lännu nõnda kael, et 'lännu 'sohki* Saa; *siij tüdruk läits 'sohki* Trv; *poi'ss olli 'sohki lännu* Krk

sohk

3. (kõrvalteenistusest) `sohki tegema, `niiskest `veikest `kaupa `tieme Lüg; `tiijndre tiij esi
`endele `sohki Hel

sohk² *sohk* Kuu Hlj Kse Tõs Juu Trm, *soht* Hlj Lüg, g *sohi*; p `sohti Plv Se

1. suguselts *elasid keik Karulas, kogu sie soht Hlj; laps tuleb vana `sohti, ei tule isä egä emä
`muodi Lüg; üks sohk, kui sugulased on Juu; ühte `sohki kõik Trm*

2. sort, tõug *Sa oled Jaanimardi (talu nimi) sohki, sõuke aeglane Tõs; võta tuud samma
`sohti Plv; täl ol'l mitund `sohti poodih `kraami; hädä `sohti elläi Se*

sohk³ *sohk* g `sohki Jõe Kuu harkjal, puu võrkude kuivatamiseks, vabe *Panimme `nuoda
`sohkile `kuivama Kuu*

sohkam `sohkam g -i nahatäis, peapesu *Nika ai `vasta, ku_sai uma `sohkami Rõu*

sohkama `sohkama sisse vajuma; kõikumä *Ei voi enämb suurd `kuorma `panna, tie
`sohkab; Sen jalg täna `sohkab (on purjus) Kuu*

sohkar → suhkar

sohke `sohke g `sohkse Var Tõs; `souke g `sourke Kär sihuke sii pole `souksi [asju] Kär; üks
talve oli `sohke jää, et käisime jää piält [roogu] `lõikamas; ühiid [linnud] teevad sohkst `ullu
äält, ikka prääk prääk `karjuvad; Saaremaal olid `sohksed targad Var; aad `sohkest lolli juttu;
tä `sohkse `raske unega Tõs

sohkima `sohkima Hää Koe, (ta) *sohib* Plt sohki tegema *tahab salaea `müia või `osta, siis
sohib* Plt || *Naisterahvas on ennast ära `sohkinu, ühega elab `siia, teisega `senna Hää*

sohmama `sohmama, da-inf *sohmata* sekka tükkima, toppima `kiigi tämäädä es kutsu, aga
`sohmas end `ulka Kod

soht → sohk¹, sohk²

-sohti Ls omasohti

sohtma `sohtma, (ma) *sohi, sohvi* soovitama *timä `sohtõ mullõ, ma tei ka ja läts `häste; ma
sullõ sohi ~ sohvi hüä naase Se*

sohulane *sohula*ne g -se sohinaine – Kuu

sohva *sohva* Jäm Khk Muh Emm Rei Mär Mär Kse Tõs Tor Hää Ris Juu JMd Koe VJg Iis
Kod Plt KJn Trv Hls TLä San Krl Har Plv Vas; `sohva Kuu Lüg Vai diivan `sohva `pääle põle
ma `millaski `istuma saand Lüg; *sohva* peel võib magada ka Khk; *ega küläs põlnd neid
sohvasid* Mär; *preilil oo tuas üks väike sohva Mär; sääl oo `pehmed sohvad Hää; mõnel on
sohvasi kaks kolm tükki* Ris; *sohvad* olid `ringi kõik sial, kus saksad `istusid Koe; `tislarid
tievad sohvasi VJg; *sel kõik sohvad siden* Kod; *istub sohval* KJn; *temä saalin om periss sohva
Trv; poiss `pantu `istma sohva pääle* Ran; *tütär `tahtnu sohvat `osta Nõo; säksol ol'liva sohva?
tarõh* Plv

sohva-sahva *salaja nüid käib kõik asi sohva-sahva, `kiäki midägi ei `ütte* Kam

soi¹ *soi* Emm Käi Rei jääsupp *jee sulab, siis on vesi soid täis keik* Emm; *jee on soi, ta ei
kanna enam* Rei **Vrd** sodru

soi² *soi* vilets olend *Lehm just kui pisike soi, nii `väätiike; Mees kui oleks soi olavad, aga
omal `kange ing sihes; Mine va koera soi jalust äe* Kaa

soiatama *soiatama* oiatama ma lehe vaada, mis ta soiatas sääl Khk

soider `soider g `soidru Jäm Khk(n `soidur) Pha(g `soidre) VII külmumata koht merejääs,
lahvandus `talve `soidrute sihes `ülged keivad peel; üks `soidur, sellest saab kaudu Khk;
`soidred on ikka jää sees, meri äi `külma igast kohast Pha **Vrd** soidus, soil

soidur → soider

soidus `soidus g -e Jäm Ans

1. lahvandus, soider mere jääll `soidused sihes Jäm

2. loik mere `ääri `koutu sedised `soidused Jäm

soigatama *soigatama* Kse Han Hää

1. vaibuma, järele andma *valu soigatab natuke tagatsi* Kse; *Soigatab, ku tuul `vaamaks jääb
Hää*

2. suigatama *ma soigata natuke, uni kipub* `peale Han

soiges *soiges g* `soike sarika tugi `soiked oo paaride `juures, tulavad paaride küllest `alla seenä `külge Tõs

soiguma `soiguma Jõh, (ta) *soiub* Sa Muh hajasalt Lä(soiob Mar Vig), Mih Tõs Vän Tor Hää Rap Juu Jür TÜR Koe, `soigub Hi; `soigma, (ta) *soiub* Tõs, soiob Khn; `soiuma, (ta) *soiub* Rid

1. *oiates häälitsema kõht nii täis, nda_t võtab* `soiguma Khk; *inimene* `soigus, `kõhtus suur valu Mus; *loomad olid nii* `kangest `soigun Krj; `aige `soigub oeh oeh Emm; *ku vares* `soiuma akkab, oo vihm tulemas Rid; *loom soiob, tä on* `aige Mar; *kui koovi pikkamisi* `soiguda, siis `tulla `sooja Var; *valu pärast soi*u `piale Tõs; *ei olnd kõberas sängis ja* `soigund Rap

2. *kaeblema, halisema mis sa soiud sedasi, omal* `keiki küll Jäm; *ää akak ilma asjata* `soiguma Muh; *mis sa soiud, ega* `soigumene paremaks tee Mär; *soiub, et siit* `aige ja sealt `aige Kse; *kui äda käe, siis jälle soiun* Mih; *küll ma* `soigusi, *ei tuln* `keegi abi Tõs; *Mis sä muedu* `tühjä soiud Khn; *sellest (selle üle) ma ei soi*u kedagi TÜR

3. suikuma, tukkuma *jäin terake* `soiguma Jür **Vrd** soikuma

soigun *soigun* Krk Puh, *soegun* Kod soikus kõik *tüü one soegun* Kod; *nüid om* [töötegemine] *soigun* puha Krk

soigus *soigus* Amb VJg; `soigus Kuu Lüg soikus tüö on `praega `soigus Lüg; `paerga on *sie asi* soigus VJg

soigutama *soigu|tama* Khk VII Muh Hää Jür VJg Trm, `soigu- Kuu VNg, *soigo-* Ris; *soegutama* Mih Tõs Hää Juu(soego-)

1. soikuma panema, vaigistama *soigutas asja* ää VII; *ma akkasi last soigutama* Muh; *soegutas lapse magama* Tõs; *vahel naesed* `riidlevad, *siis mõni lähäb soegutab* Juu; *anna mu* `sülle laps, *las ma koa soigutan* Jür; `enne pidid ikke `kohtu menema, *nüid soigutasid nõnna* ää, *et ei kuulegi* VJg; *mehed läksid tuld soigutama* Trm

2. pikutama, tukkuma *magama ei jää, mudu natuke soegutad* Hää

3. vaibuma *õhtaks ta ikki natuke soigutab* (merest) Hää

soik¹ *soik g soigu* Hi Lä(soigo) HaLo(soegu) sarika tugi *Paneme soigud sisse, siis sarikad* äi *lehe paigast* ee Käi; *soik keib saarikasse* `kinni ja *teine ots keib* `vasto lage Mar; *soigud* `pändi `viltu sarika `kül'ge Mär; *vihm* `liutab soigud ää Lih; *soegud oiavad sarikaid* `kinni, *et ei küll'leli vao* Nis **Vrd** soiges, soip, suik²

soik² *soik g soigu* Kse San, *soigo* LNg, *soegu* Hel loik `peale `vihma olid soigod maas LNg

soik³ *soik g soigu* saamatu *soik inime, nosib ja pusib* `peelee Phl

soikama `soikama Lüg Põi Var Khn soiku jääma, vaibuma vihm tuli `pääle ja tüö jäi `soikama `mitmest nädalist Lüg; *kui torm* `soikab, *tulavad kord* `lained Põi; *vahel* `kange maru, *pärast tuul jääb* `soiku, *ilm* `soikab Var; *Jõlm vähä* `soikas, *jäi tasasõmaks* Khn

soiku `soiku Kuu VNg Lüg Vai Khk VII Muh Emm Mär Kse Var Tõs Tor Hää Saa Ris Juu Amb JMd Pee Koe VJg Trm Krk Puh San Krl Har; `soiko Mar Kod KJn nõrgemaks, vaikseks; *sinnapaika, pooleli Jäänd kodune* `vergu kudumine `soiku Kuu; `einategu jääb nüüd `vihma tõttu peris `soiku Lüg; `õhta ees tuul jäi `soiku Khk; *riid jähi ühna* `soiku Muh; *Lapse nutt jähi* vehe `soiku Emm; *valo oo* `soiko jäänd Mar; *kukulinnud jäävad* `soiku juba Var; *meri jäi* `soiku, *ei* `torma änäm Tõs; *tuul on ära kadunud,* `soiku *jäänud* Saa; *riid jääb juba* `soiku Ris; *müristamine jäi* `soiku Koe; *sie asi jäi* `soiku, *ei kuule tast enam kedagi* VJg; *tüüdj ja kõik on* `soiko *jäänud* Kod; *jutt jäi õige* `soiku, *olli küll kõlin* `rahva *kähen* Krk; *tan* `veški *pääl ol*l vanast suur `liikmine, *no_m kõik* `soiku *jäänü*? Har **Vrd** soehku, suiku

soikuma `soikuma Muh Emm Kse San/-mel/, (ta) *soigub* Koe, *soegub* Hää Kei, *soegob* Mar, `soigub Kuu, `soikub Var Tõs VJg

1. soiku jääma, vaibuma *Tuul* `soikus `vasta `ehtud peris *ärä* Kuu; *tuli* `soikus *ää* Muh; *tuul ei taha* `soikuda, *tee mis tahes* Kse; *meri* `soikub, *akkab tormist* `vaikses `jääma Var; *küll pikapeale* `soikub *ää* VJg; *sio asi* `soikse *ärä* San **Vrd** soehkuma

2. suikuma, tukkuma *ma soegu natuke* Hää **Vrd** soiguma

soikus

soikus `soikus Khk VII Tor Saa Ris Juu JMd Pee Trm soikunud olekus *las kisapil'l vähä* `soikus olla VII; *sie asi oo* `soikus nüüd Tor; *keik on nii* `vaikne ja `soikus kui surma aud, mitte `riksu ega `raksu pole kuulta Saa; *ta on nõnna* `aige ja `soikus Ris; *riid oli* `soikus Juu

Vrd soigun, soigus

soil soil g *soilu* soider kukkus `talve obusega `soilu VII

soima soima, `soima Trm(soim) Ran Vön (veesõiduk) `soima, `umbes tuhat ehk puultleist võtab `kaupa `sisse, kaks purjet Vön **Vrd** suima

soimima `soimima VNg Vai sõimama küll *tämä* `soimi minuda; *eks sina* `soiminu `vasta VNg; *midä siä minu* `soimid, *miä\_n ole* `siule midägi paha tehend Vai

soimuss soimu|ss g -sõ soomus kala soimusõ? Har

soimõ pl `soimõ?, `soimõ?, `suimõ?

1. soomused kalal omma `soimõ? pääl; *ma õngitsi üte särekese, tuud ol'l haug rabanu,* soimõ? `ol'li kõik' maha rabadu?; *angõruss om ilma* `suimõda Har

2. hormad na mulgu? omma soimõ?, *kohe kabla* `perrä aiass [pastedel] Har

soinama `soinama, da-inf soenata nõeluma `soinama, kui nõglaga `mõnda rõevast kokku kisud; *ma soenassi vahel vanu kotte* Ran

soinatuss soinatu|ss Ote, soenatu|ss Kam, g -se soonik, vesine madal ala soenatuse olliva `lomplise ja `mätlise, kos `saaki es ole; *mõni soenatuss olli mädä, es kanna läbi minnä* Kam; `mõtsu sisen om soinatuse Ote

soine! `soi|ne Kuu Lüg, soi|ne Khk Põi Vig Kse Han Mih Plt Hls Ote, soe|ne Pil, g -se; soinõ g `soitsõ Urv Har Rõu sooderikas; liigniiske, pehme `soise maa pääl `kasvavad `vaide kanermikkud ja `jändermikkud Lüg; Soiste `kohtade pääl `rohtu küll Põi; `Soisid maid `aetse nüüd üles Han; *meil oo sii soised eenamaad Mih; eenama on nii soene, et ei soa obusega* `saadu vidada ega kedagi Pil; *soine maa, kos* `väega pal'lu vesist suud om Ote; *mi_maa om* `väega soinõ, `väega veidi om kõva maad; *mul omma jala nika põlvini hämme?*, `täämbä käve `soitsõid `mõtsu `müüdä karjaga Har; *um säänä soine maa, kasu ei tan põld* `õigõhe Rõu

soine? `soine jääsupine *jæe* sulab, siis on vesi soid täis keik, `soine vesi Emm **Vt** soi!

soiom soiom g -e nahatäis *Kaás nakaás* `pel'gümmä, *et nüüd saa tuu iist* `pernaasõ käest üte tulimatsõ soioime Ráp

soip soip Kul, g soeba LNg Vig(soebu) PJg sarika tugi soiplatid Kul; *saarikas, soip, peñn* PJg **Vrd** soik!

soir soir g soira suir `ümbre jala om soir, kõllanõ; *soir om mihiläse leib* Har

soitama¹ soitutama Kam; soitotamma Vas tibutama mugu soitutab lumme, oless ta `rohkemb tulessi Kam; soitotass `vihma, lää_i mitu `päivä üle Vas

soitama² soitutama suigutama *Ma naka last magama soitutama, laits tahab soitutamist* Nõo

sojoke sojoke Muh KJn, g -se Kod; sojokene g sojokse Juu dem < soe see sui oo seda sojokest küll Muh; *üvä sojoke vesi juba* Kod; *kui sojoke tuleb, sis on parem* KJn

sojortem sojortem soetama, hankima muud ta ei tii, ku `latsi sojorts; *ma sojorte iki sii* `aaste raasik [loomi] Krk **Vrd** soerteme

sojutama → soojutama

sokahhuma sok'ahhuma puruks muljutud saama upin sok'ahtu ar?; *ma'ra? omma? ar sok'ahhunu?* Se

sokerdama sokerdama Kaa Lai, sokkerdamma Lüg soperdama sokkerdab `muidu Lüg; *Mis te sokerdade, kui äi* `oska teha Kaa; *mis sa* `ilma `aegu tuled siia sokerdama; *tuli kangast kuduma oma arust, tegi via* `sisse ja sokerdas ära Lai

soki → sokk²

soki|kask sookask sokikasel on alt kärnäne kuur Kod **Vrd** sokk³

*sokitama imperf (ta) soki' muljuma, puruks litsuma [härg] soki' timä är lak'ka Se